DE MORBIS CAPITIS FREQUENTIORIBUS, QUORUM COGNITIO, ET CURATIO ITA TRADUNTUR, VT...

Vincenzo Alsario della Croce,
Josè Maria Fonseca de Evora, ...

Artes omnes nascentes rudes sunt, sed haud in pro
fectibus crevit. Seneca.

DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS,

QVORVM COGNITIO, ET CVRATIO ita traduntur, vt ad alios etiam cognoſcendos, & curandos mirificè conducant,

HOC EST

De Catarrho, Phrenitide, Lethargo, & Epilepſia, ſeu Comitiali Morbo, Libri Septem.

AVCTORE

VINCENTIO ALSARIO A CRVCE GENVENSE

Ciue Romano, & in Romano Gymnaſio Medicinæ Practicam vocatam Profitente.

CVM DVPLICI INDICE.

AD

SCIPIONEM CARD. BVRGHESIVM PAVLI V. PONT. MAX. NEPOTEM.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE, Apud Gulielmum Facciottum. M.DC.XVII.

Imprimatur. Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſt. Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſgerens.

LIbrum hunc Excellentiſsimi D. Vincentij Alſarij à Cruce Medicinæ Profeſſoris, cui titulus DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS, ex commiſsione Reuerendiſs. P. Mag. Sacri Palatij à me perlectum, & recenſitum nihil continere quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus officiat, ac proinde typis excudi poſſe atteſtor.

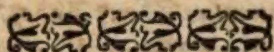
Ludouicus Ceſcherinus Phyſicus.

Imprimatur.

Fr. Gregorius Donatus Romanus Magiſter, & Reuerendiſs. P.Mag.Sacri Palatij Apoſtolici Socius.

ILLVSTRISS. PRINCIPI
SCIPIONI BVRGHESIO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

Vincentius Alsarius à Cruce. S. P. D.

VLTIS nominibus Tibi debeo (Illustrissime, idemq; humanissime Princeps) sed eo potissimùm, quòd per Te SANCtissimus D. N. PAVLVS QVINTVS iam quinto ab hinc anno me in Romana Schola Medicinæ Practicam vocatam eminentiori loco docendi præclara dignitate ornauit. Quo in munere hucusq; omnes ferè Humani corporis morbos, iuxta veterum tam Græcorum, quàm Arabum, & Latinorum doctrinam, pro viribus exposui; quorum nonnulli CAPVT nobilissimam nostri corporis partem, ac, vt Plato vocat in Timæo, diuinissimã mi-

ſerè diuexantes, & cum alijs multis in locis, tum præſertim ſub hoc Romano Cælo admodum frequentes, & curatu perquam difficiles, à me ſelecti, ac diffusè enarrati communis, & publicæ vtilitatis gratia in lucem eduntur. Qui quidem Tibi ideo nuncupantur, quia debentur, tanquam primitiæ laborum, quos Tuo ſub patrocinio Romæ primùm ſubire incœpi, & vt in paruo, ac tenui dono gratitudinem animi, deuotamque voluntatem offerentis agnoſcas. Tuæ interim vbique locorum decantatæ humanitatis, ac celſitudinis animi partes erunt, librum, qualiſcunq; ſit, hilari vultu, & exporrecta fronte ſuſcipere, vnàq; auctorem, quem nullis ergà Te meritis ornare dignatus es, potentiæ Tuæ clypeo defendere, vt inde mens eius tanto ſuffulta præſidio ad maiora promulganda ſe accingat. Aeternus Deus Te, & Eccleſiæ ſuæ Sanctæ CAPVT Auunculum Tuum diutiſsimè conſeruet. Datũ Romæ Idibus Februarij M. DC. XVII.

DE VTILITATE OPERIS, ET INTENTIONE AVCTORIS

Ad Lectorem.

LICEAT mihi quæso per te, candide, ac studiose Lector, ab initio meorum Opusculorũ, quæ hac in iuniori, & cõsistente adhuc ætate, inter varias cum domesticas, tũ publicas occupationes mentem non parũ turbãtes, pro viribus, pro temporis angustia concinnaui, illud ipsum proloqui, ac præmittere, quod olim asseruit Vir non minus doctrina, & eloquẽtia admirandus, quàm morum probitate, ac vitæ sanctitate venerandus D. Hieronymus per illa verba; Legant prius, & postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata dãnare. Spero enim fore, vt inchoatum opus vel omnino laudes, vel certè nullo modo damnes. In hoc siquidem priori Tomo habentur quatuor præcipui morbi CAput, & cerebrum admodum frequenter diuexantes, quorum curatio præ alijs difficillima iudicatur ab omnibus. Ne dicã, quòd sub horum principaliũ affectuũ COGnitione, & CVRatione, quæ duo in hoc Opere accuratè tradita leguntur, comprehẽditur simul cognitio, & curatio cæterorum, qui CAput infestare solent. Differentia enim, quæ inter aliquos ipsorum adest, ad maioris, & minoris læsionis rationem, veluti quę inter alios quosdam, ad aliquam in affecta particula diuersitatem tantummodo pertinere videtur: Sed omnes in vno, & eodem subiecto, ac membro fiunt, nempe CApite, & similes, ac easdem ferè causas habent, sibiq; inuicem magna ex parte, si non ex omni communicant; saltem, quod negari potest à nemine, in curatione, vt vna fidelia plures possimus dealbare parietes. Ita videmus ijsdem scopis, ijsdemq; auxilijs obuiam iri apoplexiæ curãdæ, ac præcauẽdæ, quæ nos prolixè in Epilepsia enarramus, præter ea, quę à proprietate, ac tota, vt inquiunt, forma, aut substantia iuuare creduntur, de quibus tamen aliqui cum ratione dubitant, locũ ne

habeāt in Epilepsia, quæ de Hippocratis, & Galeni sentētia, ab humoribus crassioribus, tum pituitosis, tum melancholicis, non autē à re semper venenata qualitate prædita, vt alij neoterici putauere, originem ducit. Quàm sæpè verò de apoplexiæ causis, symptomatis, & loco affecto agatur, cuique librū legenti facilè apparebit. Si dixeris melancholiam morbum frequenter, & maniam propriè dictam interdum quoq; homines afficere, & nihilominus nullum hîc de illis verbum fieri, dicam ego in huiusmodi affectibus debellandis, illa ipsa conuenire præsidia, quæ proponuntur in Phrenitide atrabilaria, in Epilepsia ab humore atro, & melancholico, præterquam quòd de vtriusq; morbi natura à me aliquādo differi obseruabis. Obijciet alter morbum CApitis continuū ferè, nedum frequentem esse dolorem, de quo pariter sermo non fit, cui responsum velim, dolorem illum in CApite, vel genitum esse per essentiam, vel per consensum ab infernis partibus, & causam, aut frigidam esse materiam, aut calidam, ab his enim duabus causis maximè oritur CApitis dolor. In hoc profligando eadem methodo proceditur, qua vtimur in Phrenitide, si causa calida sit, & cephalalgia potius, quàm cephalæa, veluti si hęc magis, quàm illa, & à causa omnino frigida, curari solet à nobis ea prorsus ratione, qua curātur Lethargus, Catarrhus, & Epilepsia à causa pituitosa. Ita si vertiginem, & incubum quis me prætermisisse affirmauerit, nō arduū erit responsum dare, quòd vtriq; morbi sunt veluti pręludium Epilepsiæ, & cum ea magnam habent in omnibus affinitatem, vt ambo meritò pro parua, & iam præ foribus existente Epilepsia accipiantur; de quorum tamen essentia, & veris causis abundè agitur in Comitiali morbo. Varij tradūtur soporosi cerebri affectus, quos etiam nos quotidie in Medicina facienda obseruamus, vti caros, cataphora, seu coma, catochus, siue catalepsis, Lethargusque, qui quidem sunt adeo similes, vt ob similitudinē confundantur, & pro ipsis distinguendis perito artifice opus sit, iuxta illud, quod Aristoteles 7. Topic. post Platonem in Sophista memoriæ mandauit; Vnum esse ex principijs humanæ sapientiæ rerum dissimiliū similitudines, & similium dissimilitudines cognoscere. Qui quidem affectus omnes in quibus conueniant, ac discrepent in Lethargo demonstratur, & de illorum natura, vt de abolita memoria sparsim

quoque

quoque habetur oratio, quæ haud minori cum facilitate extendi potest ad amentes,& fatuos,seu sit illorum dementia illa, in qua ægri debiliter quidem discurrunt,sed consequentia,& ordinata dicunt,& faciunt,Græci μωρωσιν vocant,seu in qua ægri non solùm debiliter discurrunt,verùm etiam neq; dicunt,neq; faciunt consequentia,& ordinata, sed confusè omnia, & nullo ex proposito loquũtur,& operantur,quam Paulus inter alios λῆρον appellat;quorum omnium curatio licet in aliquibus differat, in multis nihilominus consimilis est. Vnde per ea prope omnia,quæ ad Lethargũ expugnandum afferuntur, reliqua eiusdem generis symptomata pariter oppugnantur. Quid si paralysin, & conuulsionem, & ex vtraque compositam oris torturam in medium alter adducat? Profectò paucis admodum ademptis,quæ Theoricam dictam potius respiciunt, quàm Practicam,ego non video,cur quæcunque à me tradita sunt in curandis CApitis morbis iam propositis, ad alios omnes ad idẽ membrũ spectantes à perito in Arte adaptari non possint,nedum ad hæc tria neruorum symptomata; vt sileam quòd de natura, & causis conuulsionis diffusissimè in Epilepsia differitur. Id similiter de Oculorum morbis magis præcipuis, vt puta suffusione,& ophthalmia censendum est,quẽadmodũ de Aurium tinnitu, de Dentium dolore, corrosione, aliaue eorum praua affectione. Quid si dicam etiam ex Catarrhi potissimùm curatione rectè tradita non difficilè elici posse curationem variorum symptomatum,atq; morborum aliarum corporis partium,nedũ ipsius CApitis? Patet hoc quam maximè in morbis medij,& infimi ventris. Quis enim ritè vnquam tussim persanabit, nisi CApite prius diligenter curato! A materia siquidem catarrhali à membro illo ad partes spiritales transmissa symptoma hoc sæpissimè cõtingit, dum scilicet naturalis facultas irritata talem efficit motum pro expulsione rei vias spiritus occupantis. Quod quidem symptoma si diutius perseueret, nec ea CApitis fluxionem mittentis ratio habeatur, quæ pro huiusmodi deprauato motu compescendo necessaria omnino existit, plura etiam, & ea grauiora mala progignit, hæmoptoidem,seu sputum sanguinis,ac phthisim ipsam. Clarè docuit id nos Galenus in historia illius Matronæ Romanæ, quæ ex iugi Catarrho non tenui, & acri, vt cum Tralliano Altimarus, &

alij,quibus ego etiam adhærere aliquando visus sum,existimarũt, sed frigido,& omnis erodentis qualitatis experte ad pectus delabente,in sputum sanguinis incidit. Lancinantur enim partes illæ thoracis interiores ex vehementiori,ac diuturniori motu,sicq;vasa tensa interdum disrumpũtur,& sanguinem proijciunt.Vnde etiã de mente Galeni illa tussis aspernenda non est, quæ à sola intemperie citra vllam materiæ miscellam enascitur, ne videlicet ex ea alijs contingat,quod 5.Meth.13.euenisse refert adolescenti cuidã, qui tussi ex sola frigida qualitate laborans, sanguinem expuit ad heminam dimidiam.Prætermitto varias in spirando difficultates, dyspnæam,asthma,& orthopnæam,necnõ empyema, pleuritidẽq; ipsam,saltem non genuinam; qui affectus omnes vix rectè curãtur, nisi ea methodo,nisi præsidijs illis, quæ pro Catarrho debellando afferuntur. Censeatur idem de multis vitijs ventriculi, & ventris, veluti de tarda alimẽtorũ coctione,inappetentia,& alui fluoribus, siue bradypepsia, anorexia, lienteria, ac diarrhæa;quæ,nisi prius catarrhalis materia in fonte absumatur, & CAput persanetur, diutissimè perdurant.De podagricis, ischiadicis,& alijs arthriticis doloribus nõ est cur loquar,cum res sit luce meridiana clarior, & nemo non in dies videat, & experiatur sedari illos neutiquam posse,nisi CApite curato, & siccata fluxione, quæ ab intemperato illo membro tanquam à fonte quodam primùm scaturit,ac in imbecilliores partes demandatur. Exemplo sit,& rem,de qua sermo, attestetur,Patiens ille à me in Consilio propositus, qui etiamnum viuit,& septuagenarius est, qui licet non vndequaque liber degat ab omnibus ærumnis,quas aliquot ab hinc annis occasione Catarrhi pati consueuit, ex quo tamen præcepta illi tradita amplectitur,nec ab illis discedit, neq; à pedum doloribus,neque à pectoris morbis ita infestatur, vt idem paulò ante mihi per literas significauit. Tãdem,quicquid hac de re sit,mea maximè intentio est, illa CApitis mala adamussim enucleata in lucem edere, à quibus cum alios infinitos locos, tum præsertim almam Vrbem, in qua dego,in qua Medicinam & doceo, & exerceo, sæpissimè infestari animaduerto, quod etiam antiquiores Medici,& Romæ diutissimè versati suis monumentis prodiderunt. In Vrbe siquidem omnes vel solita obeuntes munia,siue æstas sit,siue hyems,seu ver, autũ-

nusue,

nusue, perpetuò de Catarrho conqueruntur; vix vlla apparet febris quantumuis à principio lenis, quin paulò post, si ad exitium tendat, aut in Phrenitidem, aut in Lethargum desinat, si ad salutē, vel Paraphrenitis, vel sopor aliquis in ea suboriatur, adeo propensum CAput est sub hoc Romano aere huiusmodi læsionibus contrahendis. Ideo summa cum ratione asserere mihi consueuit Princeps nobilissimus Medicos illos Romæ esse magnifaciendos, qui de CApite soliciti sunt, quiq; morbos eius, prius quàm facti sint, præcauere norunt, quia postquam reuera facti apparent, vt in seipso verebatur Galenus Phrenitidi propinquus, curationem minimè admittunt. Epilepsiæ, præsertim in pueris, ita frequentes cernuntur, vt quotquot pueros hactenus inuisere mihi contigit, singulos Epilepsiæ obnoxios adinuenerim. Quod horrificum, & monstruosum mali genus Romani scitè Infantiglioli appellant, secuti nimirum Hippocratem, qui infantilem, ac puerilem morbum vocat, eo quod tenellam hanc ætatem maximè afficit. Vnde ego existimo, si cælum hoc Romanum sanitatis gratia fugiendum aliquibus videatur, id aliquam tantummodo habere veritatem propter hos ipsos CApitis morbos, quemadmodum olim magis causa febrium, vt de sua ætate, quingentis & quinquaginta ab hinc circiter annis, apertè scripsit B. Petrus Damianus l. De abdic. Episc. his versibus:

Roma vorax hominum, domat ardua colla virorum,
Roma ferax febrium, necis est vberrima frugum,
Romanæ febres stabili sunt iure fideles,
Quem semel inuadunt, vix à viuente recedunt.

Neq; de hoc aliquis miretur, quia tempore, quo Galenus Romæ Artem medicam exercuit, & multa cōposuit volumina, febris hemitritæus, vel semitertiana vocata multum frequens erat, vt ex eodem patet lib. De tot. mor. temp. cap. 7. & 2. in 1. Epid. 25. Quod tamen nostra ætate verum non est, causa latet, sed alibi opportunius inuestigabitur. Remanent Tomus alter Pectoris, & Ventris frequētiores morbos amplectens, Cēturiæ de Quæsitis per Epistolā, & Medicæ Consultationes, quæ omnia non multos post mēses, diuino afflante numine, typis excudenda tradētur. Interim ex his, qui primi efferuntur in lucem, laboribus vnusquisq; de cæteris facilè

cilè iudicium feret, potissimùm verò, an qui ita publicè docet, & medetur, cum vtilitate doceat, & medeatur. Non sit autem, qui iudicium daturus est, atro liuore denigratus, & qui, vt ait Hippocrates lib. de Arte, quod ignorat, falsum esse putet, neq; ita mihi necessitudinis vinculo coniunctus, sed animo candido, qui diu in literarum studijs versatus sit, cuique tandem magis amica veritas, quàm vel Socrates, vel Plato, cum dicat Aristoteles lib. 1. Eth. c. 6. licet ambo amici sint, sanctum nihilominus esse veritatem ipsis in honore anteponere. Verissimum est enim quod legitur apud Ptolemæum in Centiloquio, Sent. 12. Amor, odiumque, ne vera eueniant iudicia, prohibent: siquidem minuunt maxima, augent minima. Vale candide Lector, atque iterum Vale.

INDEX

INDEX CAPITVM SIVE LECTIONVM

LIBRI PRIMI.

Additur Consilium.

LIBRI SECVNDI.

Quæ

LIBRI

LIBRI TERTII.

LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI.

LIBRI SEXTI.

LIBRI SEPTIMI.

Cau-

FINIS.

DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS,

Quorum Cognitio, & Curatio ita traduntur, vt ad alios etiam cognoſcendos, & curandos mirificè conducant,

Hoc eſt

De Catarrho, Phrenitide, Lethargo, & Epilepſia, ſeu Comitiali Morbo, Libri Septem.

DE CATARRHO LIBER PRIMVS.

Quàm frequens vbique ſit Catarrhus, & Romæ in primis, eiuſque nomenclaturæ explicatio. Lectio I.

OSTVLAT iam inchoati ordinis ratio, (Auditores Nobiliſſimi) vt, cum tranſactis diebus, prius quàm geniale, ſeu animo laxando dicatum tempus accederet, de vitiata actione tactus, nempe de dolore ad caput attinente, abundè pro virium mearum exilitate egerim, in præſenti de vitiata actione nutritionis cerebri, vnde Catarrhus prouenit, ſeu diſtillatio, pertractare aggrediar. Ne dicam, quòd hoc potiſſimùm tempore diſtillationes oriri incipiunt ob aeris teporem, à quo humorum in cerebro, & reliquo corpore per hyemem collectorum colliquatio efficitur; Vnde etiam clarè patet ſumma cum ratione ab hac Sacroſancta Romana Eccleſiâ, aduerſus quam temerè, & audacter nimis latrat Fuchſius, diuinum Ieiunium Quadrageſimale dictũ, quod nunc omnes verè Chriſtiani libentiſſimè amplectuntur, hiſce diebus fuiſſe inſtitutũ; Inter alios Eccleſiæ Doctores ieiunij vtilitates valde commendant D. Athanaſius Tract. de Virg. & D. Hieronymus aduerſus Iouin. lib. 2. Quare & Philo Iudæus expendẽs ver-

ba illa, Resipuit Noë, Sobrietas, inquit, non solùm animabus, verùm etiam corporibus omnium confessione vtilissima est. Nam & infirmitates arcet è nimia repletione nasci solitas, & sensus mirificè acuit, nec sinit corpora plus iusto grauata corruere; sed attolit ea simul, & subleuat, reuocans ad officia propria, omnibus eorum partibus opportunissima; Sic in vere ἀβρωσίαν salubriter institutam esse probat Neocomensis lib. de t.s. Nam hoc tempore corpora carnes habent humidiores, ob pituitam ex hyeme coaceruatam, sed carnes habentibus humidas fames afferenda est, quæ ex accidenti corpora exsiccat apud Hippocr. & Galenum. 7. Aph. 59. De hoc itaque mali genere, nempe Catarrho diffusè loqui, & materiam adeò vtilem, atq; necessariam non ita breuiter perstringere, sed pluribus Lectionibus enarrare decreueram: verùm à proposito discedere duæ in primis causæ me quodammodo impellunt. Vna quidem, ne iam acta, imò in lucem edita agere velle videar, eo quod annis præteritis dum essem Rauennæ, integrum de Catarrho libellum in apertum emisi, in quo omnia ferè, quæ ad huiusce ægritudinis cognitionem, præcautionem, & curationem spectant, non iniucundè tractantur. Altera verò, ne tam longam moram faciens in vno tantummodo affectu explicando, cogar postmodum cæteros capitis morbos, quos omnes hoc anno penitus expedire, & omnino absoluere in animo est, in aliud tempus reijcere, secus, ac vestrûm omnium est desiderium. Sciendum igitur vobis, quòd Catarrhus, siue distillatio à capite in subiectas partes maximè omnium morborum nostrum corpus infestat, vt iam ferè quique morbi, vel Catarrhi sint, vel non sine Catarrho: Quamobrem Arist. Sect. Probl. 10. prob. 1. hominem frequentissimè hoc malo vexari significare voluit, dicens eum magis tussire cæteris animantibus, quoniam videlicet humidissimum cerebrum sortitus est. Hippocrates ante eum, dum 4. de Morbis, & quadam in Epistola ad Demetrium Regem, cerebrum dicit esse omnium corporis partium morbosissimum, nec non ipsum malorum omnium radicem vocat, dubio procul de Catarrho intelligit, quem veluti fontem cæterorum morborum statuit, iuxta doctrinã illam, quam præcipuè in libello de Gland. memoriæ proditam reliquit. Nulla siquidem est humani corporis ægritudo, quæ non à

deflu-

defluxione alicuius humoris è capite, aut excitari, aut incrementum capere possit, quod quàm verum sit, sub hoc cœlo Romano degentes manifestè experiuntur; Romam enim incolentibus Catarrhus multo magis, quàm hemitritæus inquilinus, & patrius esse videtur. Vnde veluti Athenis podagra erat, & arthritis, in Achaia lippitudo, in Aegypto elephas, de quibus Lucretius lib. 6.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in media, neque præterea vsquam
Atthide tentantur gressus, oculiq; in Achæis
Finibus, inde alijs alius locus est inimicus
Partibus, ac membris varius concinnat id aer,

Ita peculiari quadam ratione Romæ degentes Catarrhus afficit, atq; diuexat. Ideo Galenus, & post eum recentiores multi, qui in Vrbe medicinam fecere, Romanum cœlum cunctis distillationem patientibus aduersissimum esse prodiderunt. Qua re nulla magis in incolarum, & Medicorum simul ore decantata; inter alios Alexander Petronius lib. 4. de Vic. Romanorum frequentem hanc succorum in capite exuberantiam vernaculum Romani cœli morbum esse scribit, & nouo, sed non incongruo nomine, capiplenium vocat. Ita censet de Romano cœlo Galenus 5. Meth. 9. & 2. de Temp. 6. & Petronius loco mox adducto, vbi clare admodum profitetur huiusmodi affectum ab aere potissimum proficisci crasso, denso, tepido, frequentiq; flatu, & vehementi, ex quo certè magna huius aeris inconstantia pendet, & crebra in contraria mutatio, quam facile ferre natura hominis nescit, Gal. ipso auctore lib. Art. med. cap. 86. Vnde & Hippocr. in lib. de Aere, Aqu. & Loc. regiones illas damnat, in quibus tempora creberrime mutantur. Sed si hoc verum est, quid ad Vitruuium, qui lib. 6. cap. 1. scripsit quod, quemadmodum Iouis stella inter Martis feruentissimam, & Saturni frigidissimam media currens temperatur, eadem ratione Italia inter Septentrionalem, Meridianumq; ab vtraq; parte mixtionibus temperata, & inuictas habet laudes, itaq; consilijs refringit Barbarorum vires, forti manu meridianorum cogitationes; Ita Diuina mens ciuitatem populi Romani egregia, temperataq; regione collocauit, vti Orbis terrarum imperio potiretur? Cum

quo facit, quod Roma in medio loco quinti climatis esse fertur. Huiusmodi verò clima temperatissimum vocabat Auerroes lib 2. Collig. cap.vlt. Et hinc est, quod aliqui in arte peritissimi, & celebris olim in Vrbe nominis Medici in viuendi potius intemperantiam, & crapulas, quàm in aliquam aeris qualitatem distillationum Romanarum causam referre maluerunt. Quorum iudicium vt ex parte verum magni facimus quidem; sed clarissimo Gal. & aliorum testimonio minimè præferendum esse existimamus; eò magis, quia infiniti propemodum in hac sancta Vrbe reperiuntur, qui parce admodum, & continenter se gerunt in viuendi ratione; morbis tamen à fluxione è capite acriter molestantur, ne dicam, quod alijs in locis Italiæ, in quibus multi otiosam, sedentariam, & luxui penitus deditam vitam viuunt, tam frequentes, tamq; rebelles distillationes minimè apparent. At his omissis, per Catarrhũ veteres quid intelligere voluerunt? Paulus ab Aegina tradit Catarrhũ esse descensum præter naturam humoris excrementitij à capite in subiectas partes. Non dissimili ratione Auicenna Catarrhum cursum materiæ à capite appellauit. Atqui Catarrhi nomen defluxus, vel distillatio est: nam καταρρεῖν verbum id sonat, vt propterea Catarrhus vocabulum commune sit omni humorum defluxui, quod alij pariter de rheumate proferunt. Quare nullo modo Brassaulus decipitur, vti perperam putauit Pascasius in sua de Curand. Morb. Methodo cap. 35. dùm scilicet Catarrhum ad omnes humorum defluxus extendi existimat. Neq; enim obstant duo illi versiculi Gerardi referente Arculano in 9. Rhasis,

Dum fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus
Ad fauces branchus, ad nares dico coryzam

Neq; etiam quod Galen. 3. de Sympt. cauf. cap. 4. Progn.com. 49. & Paulus lib. 3. cap. 28. & Aetius serm. 8. cap. 53. sentire videantur Catarrhum dici, quando humor in os, palatum, & pectus descendit. Nam hoc nomen latius patet nobis, quo veteres eam solùm distillationem designasse videntur, quæ in fauces irruit, quinimo per coryzæ nomen, quod nunc in grauedine tantum seruatur, auctore Celso lib. 4. cap. 2. Hippocrates omnem distillationem quòcunq; influat in nares, fauces, pulmonem, quam postea Medici

cata-

catastagmon dixere, intelligi volebat. Quamobrem dicatur nomen Catarrhi sumi posse tripliciter, communissime, communiter, ac proprie. Si primo modo accipiatur, nulli dubium, quod per Catarrhum nil aliud significare volumus, quàm humorum ab vna ad aliam partem prolapsum. Si secundo, erit defluxus humoris à capite in totum corpus, aut aliquam corporis partem. Sic tempore Socratis, vt meminit Plato 3. de Rep. omnes defluxus humorum à capite ad partes inferiores vocabantur Catarrhi. Sic etiam accepit Gal. 3. Aphoris. 12. vbi Leonicenus deceptus est, vt notat Sclanus Com. in Art. Medic. Si verò tertio, sanè Catarrhus erit fluxus, seu distillatio à capite per palatum in fauces, & pectus. Quo sensu Gal. de Sympt. caus. lib. & cap. iam allatis tradit tempore suo Catarrhum fuisse nomen commune solùm distillationibus illis, quæ ad nares, ad palatum, & pectus dilabuntur. Sed iam finis imponatur hisce omnibus, quæ ad nominis potius disquisitionem facere videntur, quàm ad ipsam rei essentiam, de qua in subsequenti Lectione fiet à nobis sermo.

Catarrhi definitio. *Lectio II.*

IAM definiendus est Catarrhus essentiali definitione, & ideo dicamus cum Hippocr. in lib. de Gland. Catarrhum esse sordem, & purgamentum cerebri, vel, ne verbo metaphorico, & propterea obscuro, quod in definitionibus de Arist. sententia maxime vitandum est, definire videamur, excrementum crassum, affligens corpus, à cerebro ipso descendens, & in eo prius cumulatum, ob eiusdem frustratam coctionem. Cuius definitionis partes omnes diligenter expendere oportet, ne temerè, ac oscitanter ex alijs eam attulisse dicar. In ea si quidem Catarrhi quæuis causæ habentur, vtputa formalis, materialis, & efficiens; nam finalis causa in malis non datur, si modò bonum & finis reciprocentur, vt est apud Platonem in Philebo. Quo argumento reprehenditur Euripides ab Arist. 2. Phys. quod scripserit mortem esse finem rerum omnium. Quandoquidem non

quicquid agit habet certum finem suæ actionis; sed quicquid agit naturaliter. Vt vt sit, nullus finis in morbis, & ideo nulla finalis causa Catarrhi. Quinimo Gal. in lib. de Caus. Morb. & Sympt. non alias explicat causas, quàm efficientes, & Leonicenus in Præf. Art. paruæ testatur esse Galeni consuetudinem per causam simpliciter, efficientem tantummodo intelligere. Iulius Cæsar Scaliger Com. in lib. Hipp. de Insomn. Cum causæ, inquit, aliæ sint intus, aliæ extra, hæ quæ intus sunt, & efficientes, & materiales esse possunt. Nam vt sunt subiectæ qualitatibus deferendis, materiæ sunt, vt impediunt naturales effectiones, efficientes erunt. Quando itaq; dixi excrementum crassum affligens, porrò formam ipsam significaui. Quod si quis obijciat Catarrhum motum dicere, veluti per se patet, & iam supra ostensum est, excrementum verò esse mobile, responsum sit, vocem Catarrhi semper significare fluxum præter naturam materiæ morbificæ, vt idcirco per hanc ille definiri posit essentiali definitione. Nam vocare ipsum fluxionem, vel descensum cum Paulo, & Auicenna, ad notionalem potius definitionem pertinet. Excrementum autem vocauimus Catarrhum, ad differentiam alimenti; quod pituitosus sanguis est, quo cerebri substantia medullosa natiuo temperamento & ipsa frigida, & humida tanquam familiari, & sibimet congenere pro nutrimento vtitur, additumq; est crassum, vt ab excremento tenui, & vaporoso distinguatur. Quod quidem vt melius intelligi posit, sciendum vobis est, cerebri excrementa duorum esse omninò generũ, alia quidem tenuia, alia verò crassa; illa vaporis, & fuliginis instar sua leuitate superiora petunt, perq; meninges, cranium, & cutim expirant, per meninges verò & cutim, non adeo manifesto, & patenti, sed obscuro, & insensili ductu; Est enim earum corpus in viuente multis foraminulis peruium. At osis crasitiem, ac densitatem cum permeare vapores non possent, suturis distinctum fuit cranium, per quas tenuia, ac vaporosa excrementa facilè transpirant; quibus cerebrum abundat ratione potius situs, quoniam illuc expirationes, & halitus omnis generis ab infernis iugiter conscendunt per vasa potissimum, quæ ad caput terminantur. Hæc verò, nempè crasiora excrementa per patentes, & conspicuos ductus, atq; meatus deorsum

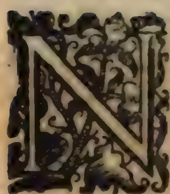
ex-

expugnantur. Sed quid nam est crassum hoc excrementum? pituitosa quædam materia, aquea, serosaq; , quę ex reliquijs pituitosi, & crudioris sanguinis ex labefactata coctione in cerebro generatur: Vt distinctio fiat ab alijs duobus excrementis, bilioso inquam, quod per aures continuò expurgatur, & melancholico, ex terrena alimenti portione vi caloris assata genitis. Materialis verò causa quæ nam erit? Scitote per causam materialem accipi quandoq; à Medicis subiectum, in quo morbus existit, quoniam materia, quæ morbum committit, vt morbificus humor, efficientis rationem habet; locus igitur generationis Catarrhi, seu eius subiectum, erit ipsum cerebrum, quod à nobis per ea verba significatur, excrementum crassum à cerebro descendens. Neque enim audiendus Argenterius, qui huiusmodi humorem proprium esse cerebri excrementum negat, eo quod multi pituitam nec expuant, nec emungant, sed humorem esse vult in hepate genitum cum sanguine mistum, & in venis contentum, qui non in cerebro ab alimenti coctione generationem habeat, sed eò feratur, & cum ob imbecillitatem coctricis, aut intemperiem frigidam à cerebro assimilari nequeat, tanquam redundans, & superfluus per os, & nares excernatur. Cuius viri opinio abunde refellitur ab Andrea Laurentio in suis oper. Anat. lib. 3. Quæst. 14. Dum autem subnectitur, affligens corpus, duo pariter indicantur, videlicet affecta sedes, seu patiens locus, qui est corpus ipsum, & præterea huiusmodi excrementum tum symptoma esse, tum morbi causam. Nihil enim prohibet quin symptoma aliquando sit causa morbi; Nam dolor sæpe fluxionem accersit, à qua tumores præternaturam excitantur. Vnde Gal. 1. de Comp. medic. sec. gen. Atqui omnis dolor inflammata exacuit, irritatque, & fluxionibus accessionem præbet, quãuis rheumatica intemperie ęger non afficiatur; Nos tamen hoc in loco Catarrhum intelligimus, vt symptoma est. At cum symptoma dicitur, intelligendum symptoma non primarium; sed, vti vocant secundi generis, vt pote quod symptoma aliud, nempè actionem læsam, ac vitiatam insequitur. Vnde rectè à Gal. huiusmodi symptoma opus, seu symptoma vt opus vocatur in lib. de Diff. Sympt. semper enim opera immediate sequuntur actiones. Actio autem

à qua fit opus hoc, nulla alia est, nisi concoctrix cerebri. Culpa igitur actionis naturalis, non animalis, quę ex consequenti tantum læditur, Catarrhus gignitur. Cerebrum enim præter animales, quas habet, vt instrumentum, habet etiam naturales functiones, vt similare. Nutritur siquidem, vt quæuis alia pars, naturæ suæ congenere, hoc est pituitoso sanguine, quem ideo ad se trahit, retinet, assimilatq;, alimenti verò reliquias in sanis, dum bene habet, per patentes ductus expultricis robore excernit, at si aliqua laboret intemperie, male coquit, sicq; excrementorum prouentum accumulat, quibus cum se se expedire nequeat, quà potest se ipsum exonerat. Quamobrem Catarrhum producit actio cerebri naturalis vitiata, & hac de causa in fine definitionis additum est, eundem fieri, ac generari, ob frustratam cerebri coctionem. Quæritur autem hoc in loco, qua nã ratione à cerebro ad alias partes catarrhalis materia transmittatur, sed facilis est responsio, si non obliuiscamur natura esse comparatum, vt vnaquæque nostri corporis pars, quæcunque illi molesta sunt, & inimica ad alias partes propellat, veluti nos docuit Gal. 2. de Differ. febr. cap. vlt. lib. de Caus. Mor. cap. 6. & 3. de Facultat. natur. cap. 13. Illud idem enim fit in Oeconomia humani corporis, & particulis eius, quod in ea mala Rep. quam Aristot. Oligarchiam vocat, in qua potentior deprimit imbecilliorem, in eumque totum deponit onus. Quandoquidem membra fortia quod in ipsis redundat ad infirma delegant, & hæc rursus ad infirmiora transmittunt, donec ad eam partem deuentum sit, quę cum excretricem vicinis omnibus imbecilliorem obtineat, consequenter ex se propellere excrementum nequit. Id ipsum significare voluit nobis Celsus quando scripsit: Quoties offensum corpus est, vitiosa pars maxime sentit, hoc est imbecillis. Pleno itaque, & grauiter affecto cerebro, virtus eius expultrix modò copia excrementorum grauata, modo qualitate eorundem irritata, accedente præsertim retentricis infirmitate, in varias corporis partes superabundantem, vel molestam materiam protrudit, proq; particularum, in quas decumbit, varietate, varia etiam in nobis progignit accidentia, de quibus sermo in sequentibus habebitur.

Qua

Quæ mala à Catarrho proueniant. *Lectio III.*

ON difficile elicitur, neque obſcurè conſtat ex iam præmiſſis, terminum, à quo primùm fluit Catarrhus, eſſe cerebrum, velut ante nos docuit Hipp. in lib. de Gland. dũ cerebrum pituitæ metropolim appellat, & Gal. 6. de Tuend. ſan. c. 9. 3. Aph. 13. & 3. de Sympt. cauſ. cap. 4. Cerebri namque ampla, copioſaque medulla, qua homo indiguit propter inſtrumenta ſenſuum, & præſertim propter oculos, quorum tanta eſt neceſſitas, vt vel ab ipſis primordijs perfecti à natura fuerint parati, vnde in tota vita oculi, vel nihil, vel parũ admodũ creſcere videntur, multo eget alimẽto, è quo neceſſe eſt multum quoque excrementum gigni, maxime verò ſi accedant cauſæ infra dicendæ. Per quæ loca autem, ſeu ſpatia, dum defluit à cerebro, Catarrhus tranſeat, & per quos nã ductus, atque meatus expurgetur, & qui tandem ab eo morbi excitentur, hoc eſt, quod in præſentia quærimus; non enim de his omnino conſtat inter Medicos. Nam Hipp. lib. de Locis in homine; & lib. de Gland. ſeptem agnoſcit vias, per quas fluit è cerebro humor, quarum patentes ſunt, oculi, aures, nares, & os ipſum, latentes verò pectus, nerui, ſeu ſpinalis medulla, & venæ; Gal. c. 13. Art. paruæ quatuor ſtatuit canales, palatum, nares, aures, oculos. Quod pariter ſentit lib. 2. de Loc. aff. cap. 3. ſed 1. Aphor. 21. palatũ & nares tantum enumerat; & 9. de Vſu part. cap. 1. Decliues, inquit, cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium, conſpicuis, ac magnis orificijs craſſa eructant excrementa. Primo de Sympt. cauſ. & 8. de Vſu part. ſolum palatum tradit eſſe deſtinatum ad huiuſmodi excrementa expurganda, dum animal bene coquit; nares autem ad aeris, & odorum ſpirationem tãtum. Tertio Aph. 24. ſcripſit expurgationem per aures alienam eſſe à natura, præterquam in puerulis, in quibus per eas cerebrum repurgatur, quemadmodum & eam, quæ per oculos fit, purgationem nullo pacto vult eſſe naturalem Progn. 20. ſect. 1. Ex quibus aperte cognoſcitur Galenum non ſemper idem ſenſiſſe de ductibus, per quos cerebri excrementa pituitoſa

tuitosa excernuntur;sed facile tollitur omnis ambiguitas,concilian turq;dissentientes loci, si in primis dicatur, considerandum esse cerebrum, aut quādo rectè valet,& bellè coquit,aut quando contrario modo se habet : Deinde è ductibus pituitæ expurgandæ dicatis,alios esse ordinarios, & naturæ familiares , alios verò non ita familiares, sed extraordinarios . Ordinarij sunt potissimum , palatum,& nares,& magis etiam palatum,quam nares;quia hæ primario ad odoratum constructę esse videntur,quamuis cerebri crassiora excrementa per nares melius, per palatum verò magis aquea, atque tenuia excernantur . A tertio enim cerebri sinu conspicuus fertur ductus ad anteriorem cerebri basim,in cuius extremo obseruant Anatomici tenuis membranæ portiunculam quandam , quæ primum latior , deinde angustior ad instar infundibuli conspicitur, vulgo peluim & infundibulum vocant , per quod veluti per Hipp. manicam colatur sensim pituitosus humor,quem postea glandula dicta pituitaria tanquam spongia excipit , & tandem per cunei foramina pedetentim in palatum , & os distillat. Quæ verò mucosa illuuies è naribus exit,à superioribus cerebri vētriculis stillat per tubercula mammarum papillis simillima,in ossa cribriformia,& inde in nares . Per huiusmodi ergo canales , & meatus solet cerebrum quamdiu rectè valet quod in ipso mediocriter redundat expurgare,suntq; ipsimet familiares, & ordinarij. Verùm si eiusdem Catarrhi copia opprimatur,ordinarij non sufficiunt, sed quà potest se ipsum exonerat per extraordinarios , suntq; oculi , aures, spinalis medulla,nerui, & venæ, per quos ductus omnes cerebrum propriū onus in reliquum corpus,& subiectas ipsi partes reijcit,atque deponit; vt propterea non citra rationem ipsummet cerebrum omnium ferè morborum parens esse perhibeatur ; Quò respiciens Gal.lib. 1. cap. 8. de Sanit.tuen. vi Catarrhi totū corpus languere , ac torpidum euadere summa cum ratione exarauit ; quod perbelle ex mox sequentibus apparebit . Dum enim catarrhalis materia in cerebro collecta ibidem subsidet,quoduis symptoma , vel in sensibus,vel in arbitrarijs motionibus, nec non in vicinis,& sociatis partibus exoriri potest,prout humor redundans huic , vel illi parti communicatur . Si etenim in cerebro ipso diutius moratur,& copiosus est, aut

praua

praua aliqua qualitate præditus, in eo membro etiam præter naturam detinetur, & secundum quietem peccare à quibusdam dicitur. Vnde apoplexiæ, epilepsiæ, lethargi, doloris capitis, & similium morborum causa euadit. Fluxione verò facta per tunicas ad oculos, quæ à meningibus oriuntur, aut per neruum opticum, fiunt amaurosis vulgo gutta serena, repentina obstructio nerui optici, quę visum eripit, epiphora quoque seu lacrhymatio inuoluntaria, suffusio, siue cataracta. Si per nares tenuis humor distillet, coryza fit, in qua ab humoris acrimonia aliquando nares exulcerantur, adeo vt ex vlcere simplici sæpe putre illud fiat, quod ozęna dicitur, inde etiam carnis illa in naso ex crescentia, quam polypum appellant; Quod si distillatio in os descendat, tum proprie Catarrhus dicitur, licet rheuma quoduis nonnunquam ita generaliori nomine dicatur. Ab huiusmodi distillatione in os frequens fit illa expuitio, quam Cælius Aurelianus saliuationem, Græci verò passim ptyelismum nuncupant, quem tamen à ventriculo etiam humidiori posse fieri docuit nos Gal. 2. Pror. com. 12. Dum in fauces distillatio dilabitur, sępe anginam parit, ex Hipp. & Gal. sententia 3. Aphor. 16. sæpissime branchum, seu raucedinem, ex eodem Gal. 6. de Tuen. sanit. cap. 9. quod quidem non alia ratione plerunq; euenit, nisi quia & columella ab eadem fluxione coafficitur, ac multo humore repletur; caruncula enim illa, ab extremo palato pendens, quæ inter tonsillas, seu glandulas, quæ ab vtraque ossis hyodis parte assistunt, græcè paristhmia dicuntur, voci ad suauitatẽ atque moderationem veluti plectrum conducibilis est; ideo quicunque illam, vel præcisam, vel erosam, vel vltra modum tumefactam habent, non nisi male, & deprauate loquuntur. Idipsum in Musicis, & cantoribus persæpe obseruaui. Quæ pars vbi præ influente humore extuberat, & inflammatur, vuæ nomen sortitur, dum scilicet superna sede tenuior apparet, inferna crassior, instar vuæ pendentis. Quarę Vesalius aut non intellexit, aut fortasse contẽpsit quod 6. Catat. tradit Galenus, dum inter cætera nomina scripsit hanc partem vuã appellari, cum tamen Galenus dicat non hanc partem, sed huius partis morbum vuam nuncupari. Inquit enim; Nam qui vuam ipsam appellant, eorum neque præstat meminisse. nos enim non particulam

ticulā ipsam,sed aliquā eius affectionē vuā dicimus; Celsus tamen per vuā nō morbū,sed particulā accipere videtur lib.6.c.14.& lib. 7.c.12. Quod si à faucibus catarrhalis materia per asperā arteriā decurrat in thoracē, morbos thoracicos inducit,phthisim,pleuritidē,asthma,& similia;si verò per œsophagū descēdat in ventriculū, illius robur deijcit,appetitū,& coctionē peruertit, ob eius humiditatē frigiditati adiunctam, vt proditum est à Galeno 1.de Sympt. caus.cap.7.Neque enim omnis frigiditas appetentiam suscitat, sed moderata,& illa potissimum,cui siccitas iungitur, eodem Gal.auctore 2.Aphor. com.20. Diarrhœā similiter producit distillatio in ventrē facta,Hipp.teste in lib.de Affect. qui pariter in lib.de Glād. idem affirmat per hæc verba. Si in ventrem pituita peruenerit,horum ventres fluunt. Facit quoque lienteriam, & colicos dolores, nec non nephriticos haud infrequenter,& multis,vt millies in praxi obseruaui,nauseam,& vomitum ; hincq; si in iecoris venas se insinuet,crassescens tum eas,tum viscera infarcit,obstructionesq; parit. Per venas autem diffluens febrem excitat catarrhalem,quemadmodum si vehemens,& contumax sit,atrophiam,cachexiam,& leucophlegmatiam, tota nimirum sanguinis massa ab ea conspurcata,& contaminata,& hæc quidem rationabilius est contingere,si per internas particulas vitiatus sanguis deferatur, quàm si catarrhalis materia per externas deerret, vt nuper alij literis mandarūt. Si per arterias transmittatur,compatiente corde per aortam, frequens vrgere solet syncope,frequens & rebellis palpitatio; tandem per neruos delapsa,neruorū varios affectus generat,vt puta stuporem,tremorem,paralysin,conuulsionem; Dubitatio non leuis est de fluxione ad articulos dilabente,à qua dolores fiūt articulares,cum Fernelius lib. 5. suæ Pathol. cap. 4. constanter neget,fluxionem à capite ad artus per venas ferri. Cuius dogma nouum, (si tamen nouū est; nam Duretus ad Hippocratem refert in lib.de Vuln. capitis) quod nimirum catarrhalis materia artrhitidis causa semper à partibus capitis extra caluam positis oriatur, indeq; per summam corporis partem, hoc est subtus extimā cutim decurret, & in inferiores partes præcipitetur,bona Medicorum pars,à qua ne latum quidem vnguem discedere volo,in hanc vsque diem nul-

lo

lo modo probauit. De quo quidem dogmate nos abunde infra, vbi de articularibus doloribus verba faciemus. Interim patet ex adductis quanta cum veritate ſcriptum ſit ab Hipp. in lib. de Glan. Caput ſupra poſitum eſt ſurſum cauum, ac rotundum exiſtens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput dimittit. Non enim immorari, ac manere poteſt id, quod influit, non habens vbi ſedem firmet, niſi iam caput ægrotet; tunc enim non remittit; ſed retinet iſtic: poſt quam vero attractionem remiſerit in glandulas fluxio vergit. Ex quo Hipp. loco elicitur duos eſſe modos, quibus caput afficit, ac lædit; nam cum adeo languidum redditum eſt, vt retinere cogatur, quod in ipſo exuberat, mille modis laborat, & pluribus infeſtatur affectibus; cum verò tranſmittit, reliquas corporis partes (prout audiuiſtis) laborare facit. Quam ſententiam alibi confirmat dicens. Neceſſe eſt, cum quid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, (loquitur autem de ſuccis prauis & excrementitijs) non ſolùm locum, vnde diſceſſit, morbidum fieri; ſed etiam locum, in quo ſteterit, & in quem propter nimiam copiam, diffuſum eſt, dolore, ac morbo vexari; Et hæc pro hodierna Lectione ſufficiant.

A quonam cerebri morbo Catarrhus fiat. Lect. IIII.

DICEBAM in ſuperioribus Catarrhum eſſe ſymptoma ſecundarium, quod aliud ſymptoma inſequitur, nempe læſam actionem cerebri naturalē, quæ eſt coctrix appellata, ob cuius fruſtrationem pituitoſa excrementa in eo membro cumulantur. Quærendum modò eſt, quomodo, & qua ratione actio hæc cerebri naturalis afficiatur, aut vitietur. Nulli dubium facultatem illam non fruſtrari ratione ſui, ſed ratione inſtrumentorum, & obiecti; quoniam facultates omnes per ſe impaſsibiles ſunt, & ita intelligēdus eſt, ni fallor, Gal. 3. de Sympt. cauſ. cap. 1. vbi tradit actiones naturæ vitiari ob læſam facultatem, aut ob aliquam externam cauſam; exemploq; leienteriæ, quod eodem in lib. legitur cap. 4. facile idipſum cognoſcitur. Quandoquidem veluti paſsio

illa

illa fit ex læſa coctione ventriculi, ſic & Catarrhus fit læſa coctione in cerebro, & quemadmodum coctio ventriculi læditur læſo organo facultatis coctricis, ac vitio obiecti; ita & Catarrhus gignitur, læſo cerebro, & vitio obiecti illi oblati, quod eſt alimentum, ſeu coctile vitioſum. Hæc vel ſimilis doctrina habetur apud Gal. 1. de Loc. affect. cap. 3. & 4. Veruntamen, licet in generatione Catarrhi, & alimenta, & aliæ externæ cauſæ locum habeant, ille plerunque fit ob læſam facultatem iam dictam, cui quidem læſio contingit à morbo ſimilari, nimirum ab aliqua intemperie. Sed cum haud vnæ ſint intemperaturæ, quæritur nunc an ab omni intẽperie coctio cerebri vitiari, & proinde Catarrhus gigni poſsit. Profecto (iuuenes ſtudioſiſsimi) ſi vera eſt Gal. ſententia cùm alijs in locis, tum præſertim in lib. de Facult. natur. coctionem fieri miniſterio caloris natiui temperati, conſequens eſt, vt coctio deprauetur ab omni calore, qui temperatus nō ſit, vnde cum omnis intemperies aliena ſit à calore temperato, facile eſt intelligere, à qualibet intemperie coctionem lædi, & ita Catarrhum fieri. Verùm hinc dubitationes non contemnendæ inſurgunt. In primis verò Gal. 2. de Temp. cap. vlt. lib. 1. de Tuen. ſanit. cap. 5. & 3. Aphor. vlt. Catarrhum in ſerie frigidorum malorum recenſet, atque enumerat, ergo à frigida tantum intemperie Catarrhus fiet. Accedit ex eodem Galeno 6. Aphoriſm. 2. cerebrum habere propenſionem ad ipſius Catarrhi generationem, quia naturalis eius temperies frigida eſt, & humida, quare à frigida ſolùm, & humida cerebri intemperatura gigni poſſe videtur. Præterea quomodo à calida, & ſicca intemperie cerebri excitari poteſt, diſtillatio ſi Gal. lib. 2. Art. med. tex. 25. vbi de ſignis calidi, & ſicci cerebri loquitur, ſcribit inter ſigna calidi, & ſicci cerebri eſſe, vt ipſum met cerebrum excrementis vacet? Pro ſolutione primæ dubitationis dicatis, reuera frigidam, & humidam intemperiem per ſe Catarrhum efficere, in qua alimentum ad cerebrum delatum non conficitur, nec per halitum difflatur, qui Catarrhus exquiſitus dici poteſt. Quò reſpexit Gal. quando inter frigida vitia Catarrhum ipſum connumerauit, nec non 6. Aphor. com 2. Non rarò tamen diſtillationum feraciſsimæ ſunt aliæ quoq; intemperaturæ, præcipue calida, & humida ſimul, vt notat idem

idem Gal.loco Art.med.adducto,quippe quę magis attrahat,quã digerat, vel absumat. Idem legitur apud eundem 3.Aphor. 12. Hinc 6.de Tuen.sanit.9.illos redarguit,qui semper in omni Catarrho capiti calida applicabant, putantes Catarrhum à frigida solùm intemperie produci. Pro alterius obiectionis enodatione respondendum est,intemperiem calidam,& siccam,vel reperiri intra terminos sanitatis, vel morbosam esse; & ideo si intra latitudinem sanitatis consistat,tũc cerebrum illa præditum intemperie minimè excrementosum esse,nec distillationes parere. Cæterùm si morbosa sit, & extra latitudinem sanitatis reperiatur, patet omnibus ex supra allatis ab huiusmodi intemperie copiosa excrementa produci, quòd ab ea etiam coctio magnopere deprauetur. Gal.verò loquebatur de intemperie calida, & sicca intra limites sanitatis, à qua vel nulla,vel certè paucissima proueniunt excrementa. Concludatis itaque,quòd omnes cerebri intemperies eiusdem membri coctricem facultatem vitiãdo,Catarrhi, seu distillationis causa esse possunt.Quandoq; verò huiusmodi symptoma morbum in compositione insequitur, quando scilicet cerebri cauitates à nimia humiditate replentur; ita vt constet cerebrum in Catarrho, & vt similare,& vt instrumentale oblædi. Primo modo laborat intemperie,secundo modo laborat nimia repletione, quæ cerebro contingere solet ex nimia crapula, & ebrietate, aut alijs externis erroribus; à quibus licet vitietur concoctio, negandum tamen tunc lædi actionem facultatis alteratricis; nam vitium est in obiecto minimè apto ad recipiendam coctionem, aut propter ipsius copiam, aut prauam qualitatem, aut aliam causam externam. Causæ autem fouentes intemperies, & distillationes adiuuantes plures esse possunt,naturales,præternaturales,& non naturales,quę quidem Catarrhi causæ mediatæ vocantur; suntq; inter naturales,intemperies naturalis humida, calida frigida, & calida humida, & frigida humida. Sed hoc in loco quæri solet, an intemperies humida simplex,quemadmodum & sicca tantùm in serie causarum generationis Catarrhi enumerari possit. Respondetur posse quidem hasce intemperaturas esse causas Catarrhi, sed non principales, & immediatas, imò disponentes solùm,atque coadiuuantes.Humidam dico laxando coctricem facultatem debilitat, siccam verò,si præ-

sertim intensa sit, humidum substantificum ipsi calori subtrahendo, quo proinde imminuto, cruditates, & excrementorum prouentus copiosè gignuntur, quod vnicuique vestrûm exemplo seniorum hominum abundè constare potest. Aetas pariter in his causis reponitur. Ideo senes ipsi distillationibus valde sunt obnoxij propter frigiditatem quoq;, vt est tertio Aphor. 12. veluti pueri non solùm propter errores in victu, sed etiam nimiæ humiditatis, quà vndiq; scatent, ratione. Ad easdem naturales causas Catarrhi spectat corporis habitus, præsertim calidus, & humidus, quippe qui de Gal. & Auic. sententia multũ vaporosus est. In huiusmodi enim habitu perpetuò vapores sursum eleuantur, qui quidem à cerebri frigiditate in aqueam substantiam, quæ deinde distillat, conuertuntur. Arist. siquidem 10. Probl. 53. Lib. de somno, & vigilia, & alibi scripsit, illud ipsum nobis contingere, quod in magno mundo fieri quotidie obseruatur, in quo veluti vapores ad frigidam aeris regionem vi Solis attracti, ab eius frigore densantur, & in pluuiam vertuntur, sic & in homine in sublime efferuntur halitus ab ambitu corporis, qui in cerebro ob eius frigiditatem concreti, ad infernas partes præcipitantur. De qua tamen Philosophorum Principis opinione nos infra in Epilepsiæ causis. Figura denique erecta, vt ex eodem Arist. in Probl. loco dignoscitur, non leuis causa est repletionis ipsius capitis, & consequenter distillationis. Rectitudo enim figuræ facit, vt calor, & cum calore humores, atque vapores à corpore subleuentur in cerebrum, & inde postmodum in subiectas partes quasi circulo facto dilabantur. Vnde non incongruè Auic. distillationem à capite aquæ comparauit, quæ in meta distillatoria fit, (vulgo alembicum vocant) Quod forsitã ab Hippocrate sumpsit, qui lib. 4. de Morbis scripsit, caput, vt quod cauum sit, & veluti cucurbita corpori incũbat, ab eo attrahere; Hinc etiam Gal. tradit 9. de Vsu partium c. 1. caput esse veluti tectum in domo, in quo propterea non solùm redundant excrementa, quæ ibi generantur, sed alia multa vaporosa, & fuliginosa à toto corpore eleuata. Verùm de his hactenus.

De causis internis præter naturalibus, & externis etiam non naturalibus Catarrhi; vbi Hippocratis locus enarratur, & quæritur an Catarrhus à frigore per expressionem, an per colliquationem diffluat. Lect. V.

E causis internis naturalibus, quæ cerebrum ad Catarrhum coaceruandum disponunt, veluti de alijs proximioribus, & ferè coniunctis ipsiusmet Catarrhi, nudius tertius loquebamur; nunc ergo videamus internas causas præternaturales, & deinde externas, quæ non naturales dicuntur. Inter primas collocantur viscera penè omnia malè affecta, & præsertim ventriculus, cuius læsiones, & vitia facilè admodum cerebro, & capiti communicantur, non solùm mira consortij lege vobis omnibus ex anatomica inspectione euidentissima, propter nimirum neruorum à sexta propagine ad os ventriculi superius descendentium, tum multitudinem, tum magnitudinem; sed etiam, præsertim hoc in casu, per patētem, & latam nimis viam œsophagi, per quam vapores ad cerebrum facillimè conscendunt. Crudiores enim succi in ventriculo, aut culpa ipsius, aut obiecti vitio accumulati, & in crassiores halitus à debili calore commutati, sursum in caput expirant, ac cerebrum implent, qui ibidem condensati, instar pluuiæ iterum in ventrem, & in alias corporis partes descendunt. Quod nos etiam docere voluit Hipp. dum lib. 4. De morbis cerebrum à vētre pituitam attrahere exarauit. Post ventriculum, iecur pariter in multis primaria esse solet causa distillationis, ob feruidiorem sanguinē, & calidiores vapores, qui capiti ab illo viscere efferuescente impertiuntur. Colliquescit enim cerebri humiditas præ calore, instar ceræ igni adhibitæ. Vnde hæc membra, hepar iusto calidius, & ventriculus iusto frigidior, duo videntur esse ferè perpetua huius mali seminaria, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipientis. Recentiorum tamen Medicorum turba, ait Fernelius, non satis probabili Auicennę dogmate omnem distillationis materiam statuit è iecore calidiori suscitari. At verò excrementi mini-

mum hac ratione congeri poteſt, præterquam quod ijs, qui temperato, vel frigidiore ſunt iecore, diſtillationes plerumque fiunt, & hæ quidem quemadmodum & reliquæ ferè omnes à capitis imbecillitate, & frigida intemperie, quæ omnium ſunt cauſarum creberrimæ, ac validiſſimæ. Errant quidem qui omnem Catarrhum in hanc tantummodo cauſam referunt, ſicuti vehementer erraret ipſe Fernelius, ſi quemlibet Catarrhum frigidum faceret, vt contra eum ſcriptis mandauit Duretus. Pulmones etiam vbi incaleſcunt idem præſtant, vt non rarò ego in medendo obſeruaui in peripneumonia detentis, in quibus Catarrhus ad fauces, & pectus præcipitari ſæpe viſus eſt, à quo ſimiliter aliqui præfocati ſunt. Taceo de vtero, quia omnibus id notiſſimum. De liene autem quod ſcribitur, non ita oſcitanter prætereundum eſt. Quid enim lieni cum cerebro, & Catarrho? Admirandum ſanè eſt etiam de Gal. mente, quod lienis tumor in Bione apud Hipp. per vrinæ vias fuerit ſolutus; Ita enim refertur 2. Epid. ſect. 2. Bion, inquit, ſimul multum mingebat ſine ſubſidentia, & ſanguis è ſiniſtra nare manabat, erat enim ſplen illi in gibbum elatus, ac durus. Ego etiam in ſcyrrho lienis, & hydrope ex eo, noui, qui vrinarum liberali profuſione melius haberet, nec deſunt qui nigrarum vrinarum mictione copioſa, lienoſos quamplurimos ſanatos obſeruarunt, affirmantes quoq; à ramo ſplenico, qui à portæ trunco emergit, ortas venas per lienis ſubſtantiam diſſeminari; ideoque ab his ad venam emulgentem, quæ à cauæ deſcendentis trunco enaſcitur, longiſſimum iter adeſſe, itaut, ſi per venas fieri hæc expurgatio debet, oporteat refluere melancholicum ſanguinem à liene ad portam, ab hac ad cauam, à caua per emulgentes ad renes, & propterea per arterias potius, quàm per venas, qui ductus eſt longe breuior, & patentior, lienis aquoſam materiam expurgari. Sed non minori profectò (vt mihi quidem videtur) admiratione dignum eſt, quod legitur apud eũdem Hipp. 6. Epid. ſect. 2. Lienoſos è capite coryza minime laborare. Hoc enim temere pronunciatum ab Hipp. cuipiam videri poteſt, cum nulla inter lienoſos, & Catarrhum patientes neceſſitudo adſit. Vnde Hipp. interpretes in varias diſtrahuntur ſententias. Rufus, & Sabinus, ſi Gal. credimus, locum illum non intellexerunt, licet Capiuaccius illorum interpre-

tationem (Gal. pace) minime contemnendam esse velit. Gal. verò veterum interpretum neglecta expositione, duas affert causas illius aphorismi, vnam scilicet, quia vbi pars aliqua corporis debilis valde est, & insigniter affecta, excrementa omnia ad illam conuertuntur, & reliquæ partes liberæ, & incolumes remanent; alteram, quod in quibus colligitur pituitosa humiditas, vel tenuis, vel aquosa, quales sunt è capite coryza laborantes, ijs non admodum tumores prę ternaturam in liene consistunt, qui nimirum crassos, & melancholicos concomitantur humores. Sunt etiam è veteribus, nec non è recentioribus, qui addunt Hipp. non dicere lienosos non tentari coryza, sed potius eos, qui coryza seu grauedine laborant, lienosos minime fieri. Vtcunque tamen sit, existimo ego eundem fuisse sensum, quo 5. Aph. vlt. dixerat idem auctor: Auriginosi non admodū flatulenti fiunt. Quicunq; coryzę, vel grauedini sunt obnoxij, pituitosis humoribus in cerebro abundant, in his autem vel nunquam, vel certè raro melancholici succi redundant, quorum copia lien intumescere solet. Eadem ratio de alio sensu militat, quoniam qui lienis tumoribus laborant, calidioris hepatis, & habitus in vniuersum melancholici esse consueuerūt, & propterea verisimile non est eos pituitosis morbis, qualis est grauedo, tētari solere, quemadmodū qui bilem accumulant, vti sunt regio morbo detenti, à flatibus, qui frigidorum humorum soboles esse solent, non admodum cruciantur. Intelligo autem de icteritia propriè dicta, & ex pura bile pendente; & hoc dico, quia apud Hipp. lib. De intern. affect. mentio fit morbi regij à pituita prouenientis; quod tamen accipere oportet, vel de vitiligine illa alba superficiatenus cutim duntaxat inficiente, vel de illa specie icteritiæ, quæ ortum ducit ab obstructione hepatis facta ab infarctu pituitosi, phlegmaticiq; humoris, de qua loquebatur Gal. dum 6. De simpl. med. facult. cap. de Atriplice tradidit eam ad auriginem ex pituitæ infarctu prognatam vtilem esse. Inter externas causas, quæ non naturales appellantur, aer potissimum connumeratur calidus, & humidus, frigidus & humidus, frigidus tantū, humidus tantum; Vtrique enim aeris excessus, vel liquando, & fundendo pituitam, vel comprimēdo, & exprimendo cerebrum, distillationē promouere solent. Sic hyems distillationū causa euadit

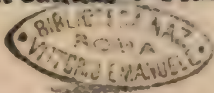
apud Hipp. 3. Aph. & lib. de Aere, Aq. & Loc. Sic regio septentrionalis catarrhis maxime obnoxia est. Vētus aquilonaris frigore exprimens, & australis tepido calore fundēs distillationes concitat. Hæc siquidē est Hipp. lib. de Sac. mor. & Gal. 3. Aph. 12. decãtata sententia, quam postea Medici insecuti sunt, vt Catarrhus à frigore concitetur, expressione quadã facta, quod spongiæ aqua imbibitæ, ac deinde manu compressę exēplo quàm pulcherrimo demōstrant. In oppositũ nihilominus sunt aliqui è recētioribus Medicis, de quorũ numero est etiã Ludouicus Mercatus in sua Praxi cap. de Catarrho, huiusce tamē opinionis neutiquã primus auctor, qui negãt Catarrhũ promoueri à frigore per coarctationē exprimendo. Primaria aũt ratio eorum, & præsertim Mercati hæc est, quia, vt ipse loquitur, capere intellectus nequit, qui possit cerebrum viuente animali sustinere tantã frigiditatē, quantam par est, vt partes præ congelatione condensatæ intra craniũ expellant; Et ideo putat ipse ea solùm ratione frigiditatem ambientis Catarrhũ concitare, qua cutim, & partes extimas densando, interiores magis incalescũt, quomodo de ventre in hyeme, & vere dictum est ab Hipp. ex calore verò magis adaucto liquari humores, vias reserari, sicq; à capite fluxiones fieri; Quamobrem vna tantũ semper erit fluxionis causa, colliquatio scilicet, à calore quidem per se, & immediate facta, à frigore verò per aliud, & mediate, vt iam monstrauimus. Sed parcant mihi Mercati manes nullo modo discedendum est ab Hipp. & Gal. dogmate. Supponunt enim Mercatus, & alij rem omnino falsam, nimirũ ad hoc vt frigus ambiētis è cerebro Catarrhum exprimat, fieri debere in ipso cerebro congelationē. Quandoquidē huiusmodi frigiditas illud agit non congelando; sed coarctando, vel cōprimendo, nō aliter, ac dum spongiam humore plenam manu ipsa comprimimus, vt apposite illo exēplo nos docere voluit Gal. Quod etiam nō inepte alij exēplo respirationis, & pulsus adducto explicarũt; nã & in illis clarè cōstat fuliginosa excremēta per compresſionem, seu coarctationē quandã extrudi. Sic itaq; aeris frigiditas, & nō cerebri, vt vidētur autumare aduersarij, dùm capiti repleto occurrit, cerebri panniculos comprimit, qui angustiori loco conclusi superabundantē humorem foras exprimunt, & excludunt; aliquando ita

cele-

celeriter, vt nullo modo fieri possit, vt per frigus tam citò internarum partium caliditas adaugeatur, & colliquationem pariat, quod non nisi longiori temporis spatio contingere potest. Huiusce autem opinionis, vt dicebam, primus auctor neutiquam Mercatus fuit; quoniam antequam illius Practica dicta in hominum manus diuulgaretur, Ioannes Langius vir tamen hæretica labe conspurcatus, id totum memoriæ mandarat in suis Epistolis, epist. 46. Quorum quidem virorum opinio, vt ea parte mihi non arridet, qua Hipp. & Gal. dogma subuertere conantur, negando à frigore ambientis posse cerebri humiditatem exprimi, ita ex altera admittenda eatenus est, quatenus frigus illud distillationem promouere etiam potest, calore intrò coacto, & aucto. Quamobrem hæc dicta sint satis de hac re, ad alia descendamus magis necessaria. Nam de cæteris rebus non naturalibus abunde iam in Consilio de Catarrho dum sex res non naturales expenduntur, & vberius infra in Diætetico fonte Epilepticorum agetur, quæ facile ab vnoquoque vestrûm ad hoc etiam caput reduci poterunt.

De differentijs, & signis omnibus Catarrhi. *Lect. VI.*

DIFFERENTIAE Catarrhi præ alijs illæ sunt magnifaciendæ, quę sumuntur ex causis iam supra à nobis expositis, quæ pariter ex sequentibus vnicuiq; satis superq; constabunt; Quamobrem nunc signa adeamus dignostica prius, deinde prognostica; & quoniam præsentis distillationis signa per se satis conspicua sunt, & manifesta, ideo superuacaneum est inquirere signa Catarrhum in genere sumptum ostendentia. Nam sensibus licet intueri materiam à capite distillantem. Quapropter illis tantum notis explicandis immorandum est, quæ ipsius Catarrhi differentias aperire vobis possunt; variat enim curatio pro varia distillantis humoris natura, necnon pro varietate locorum, in quę decumbit; In primis igitur Catarrhus, aut frigidus est, aut calidus. Primum indicant hæc omnia quæ mox refero si-

gna. Distensio, & frigiditas capitis, faciei pallor, ad somnum propensio, motus piger, ingenij tarditas, obtusi sensus. Temperamentum frigidum, & humidum, anni constitutio frigida, aquilonaris, antecedēs victus ratio, & cœlum, sub quo degunt catarrhum patientes, ad frigidum vergens. Vrinæ crudiores, & denique materia ipsa distillationis effectrix insipida, & non rarò sensum frigiditatis præseferens. Secundum, nempe calidum à materia salsa, aut alioqui acri humore, ostendunt nobis manifeste dolor totius capitis permolestus, ab humorum scilicet calidorum acrimonia emanans, rubor oculorum, & subtilissimi humoris, & caloris secundum meninges suffusio, internarum oris partium excoriatio, distillantis materiæ color, aut niger, aut rubeus, aut citrinus, aut viridis, odor acutus, & fœtidus, sapor vel salsus, vel amarus, vel acutus, & acris; & tandem sitis non exigua, & aliquando febris cum vrinis magis coloratis. Respondent hisce omnibus temperamentum, anni tempus, aeris, sub equo degitur, conditio, & demum antecedens victus ratio. Ad hæc cum generatio Catarrhi in cerebro fiat vel primariò, vel secundariò, vbi nullum malè affecti capitis apparet indiciū, tunc generationem illius per consensum ab aliqua iam dictarum partium pendere argumentum erit, & ideo diligenter inuestigare oportebit, quæ nam ex illis præcipue laboret, & ex qua causa. Nūc verò signa, quæ demonstrant nobis loca, ad quæ tendit distillatio, veluti spatia, per quæ transit, breuiter exponamus. Si ad nares dilabatur materia, facile cognoscetis ex illarum pruritu, humiditate, & frequenti etiā sternutatione, si præsertim calida sit ipsa materia. Vbi ad fauces, cognoscitur ex faucium aspredine, rubedine, & vocis raucedine; si vero ad pectus descendat, tussis insurgit, & anhelitus difficultas. Si in ventriculum, clarum fiet ex nausea, ex vomitu, ex inappetētia, & aliquādo etiam ex diarrhœa. Scribit enim Hipp. in lib. de Affect. distillationes ruentes in stomachum alui fluxum facere. Si præcipitetur distillatio in spinalem medullam, dolor adest dorsi, & incessus impedimentum. Si deniq; in corpus dilabatur per venas, ea oriuntur mala, quæ iam supra significauimus, lotiumq; valde spumosum mingitu., quia nimirum materia per venas diffluens, in vaporem vertitur, qui cum humiditate permixtus,

vi motus, & caloris, ſpumæ cauſa euadit; Per arterias materia deſcendente, pulſus fiunt molles, inæquales, modò frequentes, modò rari, prout ſcilicet quæ labitur materia, aliquando frigida, aliquando calida exiſtit. Dicebat Gal. 4. De locis aff. 7. ex vario modo, quo dilabens materia excernitur, varios locos indicari, in quos ipſamet cadit. Si quidem quæcunq; exeunt vomitione, ex gula, & ventriculo; tuſsi, ex partibus reſpirationi ſeruientibus; ſcreatu, ex faucibus, & gurgulione; ſimplici ſpuitione, ex ore ſolent deduci.

Quoad ſigna prognoſtica ſciatis Catarrhum grauiſsimum malum eſſe ſecundum ſui eſſentiam, pendereq; ab eo infinitos propemodum morbos, & ideo Catarrhum patientes varijs ægritudinibus obnoxios eſſe, vtputa apoplexiæ, paralyſi, pleuritidi, cœcitati, ſurditati, anginę, phthiſi, ſtomachi dolori, & imbecillitati, diarrhęæ, renum, & veſicæ morbis, & colicis denique, atque articularibus doloribus. Propterea non ab rę Gal. lib. 1. cap. 8. De ſanitate tuenda ſcripſit, vi catarrhi totum corpus languidum fieri. Cerebrum enim Catarrhi ſedes, atque metropolis cum omnibus corporis particulis per neruos, venas, & arterias conſentit. Vnde ſi duo illi termini conſiderantur, à quo, & ad quem, vehementia etiam dignitatis adiungetur. In cerebro namque, quod eſt terminus à quo, ſi catarrhalis materia forte fortuna detineatur, dubio procul de grauioribus malis timendum magnopere eſt. Duo enim illi canales, qui per palatum in os totius cerebri excrementa eructant, ſoli expurgando cerebro ſufficiunt, quandiu omninò recte valet, Gal. auctore 8. De viſu part. Si humores in cerebro calido, vel frigido ſimiles colligantur, facilius corriguntur, quàm ſi diſsimiles. Terminus vero ad quem, pro nobilitate partium, quæ à fluxione tentantur, ita maiorem, vel minorem dignitatis vehementiam indicat. Sic grauiſsimum minatur periculum diſtillatio vbi in fauces, ventriculum, & pulmonem irruit. Gal. 7. Meth. diſtillationis à capire in ventriculum meminit admodum pernicioſæ. Cornelius Celſus lib. 4. diſtillat, inquit, humor ex capite interdum in nares, quod leue eſt, interdum in fauces, quod peius eſt, interdum etiam in pulmonem, quod peſsimum eſt. Ex 2. de Tuen. ſanit. cap. 10. elicitur, quod calida diſtillatio in ventriculum frigidum, difficilis eſt, & frigida in

calidum difficilior, ob repugnantiam remediorum, si verò frigida in frigidum, & calida in calidum facilis. Addatis vos eò maius periculum arguere, vel minari, vbi quæ distillat materia tenuis est, acris, & salsa, quæ si in ventrem, sitim inextinguibilem, ardorem, & sępe dysenteriam parit, si in pulmones, vlcera in ipsis incurabilia apta nata est producere, quam iccirco malignam esse distillationem prodiderunt Hipp. atque Gal. 6. Epid. Congruit cum superioribus quod Hipp. 6. Aph. 2. scriptum reliquit. Quibus nares natura humidiores, hi minus integra sanitate fruuntur. Idē auctor 2. Aphor. 40. ita loquitur. Raucedines, & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt. Quo in loco Hipp. non scribit affectus illos in senibus non solui, sed non concoqui, iuxta nimirum suam ipsius doctrinam 6. Epid. com. 3. text. 23. qua scribit morbos syntrophos, & hi sunt, qui ex multo tempore in hominum permanent corporibus, in senecta desinere coctione, dissolutione & rarefactione. In valde senibus raucedines, & grauedines per alterum horum modorum potius curantur, quàm per coctionem, quoniam coctio perficitur beneficio caloris, qui in huiusmodi senibus adeo exilis, & paucus est, vt nullo pacto frigidos humores concoquere possit. Sed his omissis ad scopos curatiuos deueniamus, de quibus in subsequenti sermone breuiter agemus.

De scopis in Catarrho curando, deque Victus ratione, & in primis de prandio, & cœna. Lect. VII.

QVINAM scopi ante oculos habendi sint in curatione Catarrhi, non admodum difficile erit intelligere, considerata fluxionis natura, quæ est ab vna parte ad aliam expulsio, & ideo prima indicatio hæc erit, vt fluxio sistatur. Interim verò ad duos terminos dirigenda mens ęst, vt primus omniū docuit nos Hip. non solùm in lib. De loc. in homine; sed etiam 6. Epid. dum ait. Consideranda hæc, quò, vnde, & quamobrem. Nimirum vnde fluxio oritur, & in quem desinit. Prior terminus, qui membrum generans, & mandans dicitur, estq; cerebrum ipsum, duas exhibet indica-

dicationes, vt, quod distillat excrementum auferamus, & vitium, ex quo illud primùm emanat, corrigamus. Posterior, quæ est pars recipiens geminam & ipsa præbet indicationem, vt scilicet eam roboremus ne suscipiat, & id quod fluit aliò trahamus, vel intercipiamus, materia quæ iam influxit dissipata. Verùm ad hæc ante veniendum non esse, quàm caput in primis vnà cum ventriculo, & alijs corporis partibus ab excrementorum sarcina fuerit emundatum, omnibus in confesso est, & quia contenta in capite promptius euacuantur per palatum, vel per nares, vel per vtrumq; Gal. auctore 3. Art. paruæ, ab his partibus capitis euacuatio prius molienda non est, quàm corpus totum ab humorum repletione expiatum sit, etiã de Platonis sententia in Charmide. Alioqui enim id nobis contingeret, quod Gal. 6. de Tuen. san. 9. plerisq; sui temporis Medicis obijciebat, quorum alij oris, alij narium, alij ventriculi, alij cæterarum partium, in quas distillatio decumbit; curam suscipiebant, cum tamen magis necessarium fuisset cerebrum tanquam mali fontem curare. Quare vniuersum corpus ante omnia purgandum est, & consequenter materia præparanda, & quoad licet minuenda, ad quos quidem scopos assequendos necessaria sunt tria Artis medicæ instrumenta vobis omnibus quam notissima: Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Et vt à primo instrumento exordiar, nemo non videt in curatione Catarrhi, res in primis non naturales optimè debere esse compositas, & quoad aerem, ad quem & venti referuntur, quoniam, si creditur Stoicis, ventus nihil est aliud, quàm aer commotus, seu fluxus aeris, maxima semper illius ratio habenda est in morbis præsertim cerebri; quoniam, vt scribit Hipp. in lib. de Sac. mor. Aer, qui inspiratur, vim omnem suam in cerebro relinquit, & ideò suadere oportet, vt sit moderatus, neque calidus nimium, neque frigidus, & Auic. præcipit frigidum aerem esse fugiendum, si præsertim caput calido aeri expositum fuerit. Nihil enim magis Catarrhum generat, & promouet, quàm repentina ipsius aeris mutatio ad frigus, & calorem, vt testatur etiam Celsus lib. 4. cap. 2. Hancque puto ego primariam esse causam frequentiũ distillationum sub hoc Romano cælo, quod alioquin morbis capitis præsertim extrinsecus illatis, vti vulneribus, & contusionibus, non

est

est adeo infestum, vti Bononiense, & Genuense. Varij enim in vna die, ne dicam hora, persentiuntur venti, qualitatibus ad inuicem contrarij, à quibus vix dici potest, quantum caput cum cerebro alteretur, & afficiatur. Intelligo autem potissimum Austrum, & Aquilonem, de quibus ferè solis Hippocratem mentionem fecisse obseruamus, fortasse quia cæteris frequentius spirant, propter causam non ignotam ijs, qui ventos ad latera maxime fieri didicerunt: Qui quidem duo venti in Vrbe maxime sentiuntur; itaut Romæ locum habeat, quod legitur apud Aristotelem sect. Probl. 26. Probl. 22. *Cum cessat Boreas, cumq; Auster surgere cœpit*. Nos verò qui Romæ degimus, quomodo horum vẽtorum noxam vitabimus? Docuit & hoc quodammodo Gal. in Art. parua, quando dixit, excessus qualitatum in aere cæterarum rerum non naturalium contrarietate corrigendos esse. Ad cibum & potum quod attinet, pro firmo habeatur in omni Catarrho parcè edendum, & parce bibendum esse. Imò præcipua hunc morbum curandi, & præcauendi ratio in hoc tota consistit. Quod verum esse, præter experimentum, præclare nos docere voluit Plato lib. 3. de Rep. vbi sub persona Socratis affirmat tempore Homeri cognitum Catarrhum non fuisse, sed primò ætate sua innotuisse, postquam tot gulæ blandimenta reperta fuerunt. Repletio enim, inquit Hipp. 3. de Diæta, est quæ distillationes parit, & propterea apud Persas (Xenophonte auctore) turpe habebatur spuere, tanquam crapulæ nota. Mucus si quidem, & saliua repletionis indices sunt, & signa, eodem Hipp. auctore in mox citato loco. Vnde Persæ sputi materiam exercitio, & frugali vita consumi volebant. In qualitate verò alimentorum non est vno, eodemq; modo procedendum: sed pro natura ipsiusmet Catarrhi variandum. Nam in calido Catarrho refrigerante victu vti oportebit, in frigido, qui est frequentissimus, calefaciente, & attenuante, & ideo cibaria quæque frigida, & humida fugienda omnino sunt; Quæ quidem omnia abunde retuli in meo Consilio de Catarrho in lucem iam edito; In quo agitata etiam controuersia iam diu apud Medicos de cœna, & prandio, vtrum scilicet prandium debeat esse copiosius cœna, vel è contra, omnino discutitur. Vnde in præsentia dicam tantummodo quædam ibi vel omissa, vel non

ita

ita adamussim examinata. In Catarrho itaque cœna semper, mea sententia, parcior esse debet prandio, & ita etiam Mesue ipse statuit, & cum eo idipsum mordicus tuetur Conciliator Diff. 101. dicant in oppositum quicquid velint Bernardinus Paternus, Matthæus Curtius, & Oddus de Oddis, quorum testimonio vt minime acquiescam multa faciunt, sed potissimum quia in curatione Catarrhi duo semper ante oculos habere debemus, vt videlicet distillationis materia absumatur, &, ne noua gignatur, prospicere. Vbi autem vespere parcè sumitur cibus, fœliciter admodum hæc duo præstantur. Dum namque natiuus calor noctu circa multum cibum non occupatur, promptius ab eodem calore ipsa distillationis materia consumitur, omniaq; cerebri excrementa desiccantur. Præterea cum minera vaporum in caput conscendentium sint alimenta ipsa, clarum est omnibus, melius actum iri cum ijs, qui Catarrho laborant, si cœna frugalis erit, & breuis, quàm si lauta, & longa. Addatis quod nocte aduentante, propter Solis absentiam, capitis fluxiones magis promoueri solent; In accessionibus autem morborum, à cibo, quantum fieri potest, esse abstinendum, vulgatissimum est, & receptissimum axioma ex Hipp. lib. 1. Aphor. 11. & 19. Obijciunt, qui contrariam sententiam amplectuntur, veterum consuetudinem, quia Romanis mos erat larga, & copiosa cœna vti, mane verò modicum alimenti assumere instar ientaculi; & ideo apud ipsos symposia, seu conuiuia vesperi celebrabantur, & de cœna frequentissima fit mentio, vt de prandio ferè nulla. Insuper Galeni locum pro puero Epileptico, vbi vberiorem laudat cœnam in illo capitis affectu grauissimo, qui sæpe etiam à catarrhali materia gignitur, dicens quod duæ partes cibi offerri debent in cœna, & vna tantum in prandio. Cui loco tamen contrariatur omninò, quod legitur apud Auicennam in curatione Epilepsiæ, vt scilicet duæ cibi tertiæ præbeantur in prandio, & vna tantum in cœna, nec textus corruptus est, neque interpretis versio inculpanda, vt putat Paternus. Et demum, quod eadem incommoda ex copioso prandio, quæ ex larga cœna emergant. De veterum consuetudine, & Gal. loco videant Hieronymum Mercurialem lib. 1. suæ Gymnasticæ, necnon etiam Capiuaccium in sua Praxi cap. de Epilepsia.

Si

Si quispiam autem pro Paterno contendat Auicennam idem sentire, & scribere quod Galenus, nempe in Epilepsia copiosam potius cœnam laudare; quàm prandium, dicerem ego eandem rationem de Catarrho non militare, quoniam videlicet Catarrhus noctu potissimum inualescit, & ideo in illius accessione à copioso cibo omnino abstinendum, sed Epilepsia ferè nunquam noctu ingruit, frequentissime verò interdiu. Vnde Paulus Aegineta cap. de Epilepsia dicebat: quæ ephialtici noctu, interdiu patiuntur epileptici. Quod postremo loco obijcitur, non valet, quia interdiu dum vigilamus, varijs motionibus nostra corpora agitantur, aperti sunt pori, atque meatus vniuersæ cutis, cuius rei occasione fit, vt si copiosi gignantur vapores, etiam dissipentur, & per insensibilem transpirationem digerantur, quod in nocte aut nullo modo, aut ægre admodum fit, in qua halituosa non difflantur excrementa, cum corporis nostri meatus occlusi sint, & in quiete illa calor veluti torpescat. Hinc deducebat Alexander Petronius de Victu Roman. lib. 5. cap. 13. eum, qui pinguescere, plenioreque habitu esse cupit, vespere lautius, quàm mane nutriri debere, quia nimirum alimentum totum quasi retinetur, & in vniuersum corpus absumitur, interdiu verò si multum prandetur, multum quoque resoluitur. Quo in loco etiam controuersiam, vtrum cœnandum vberius, quàm prandendum, pro vniuscuiusque in seipso experimento, dissoluit; vtrouis nimirum modo melius habeat, quia modus ille, qui confert, imitandus, qui verò lædit, apprime cauendus. Nulla siquidem cum Hippocrate certitudo maior, quàm corporis sensus; Videant obsecro Vallesium in Controu. lib. 6. cap. 7.

De Potu, Somno, Vigilia, & Concubitu in Catarrho. Lect. VIII.

E Potu in Catarrho obnoxijs quid dicendum? An siti quanta maxime sustineri potest, pugnandum est? ita enim tradit Celsus lib. 4. cap. 2. Profecto si parcè edendum, multo parcius bibendum esse videtur, quoniam ex humidis, & potulentis vapores facilius succrescũt. Verun-

Veruntamen ſcitote Celſi ſententiam non vndequaq; veram eſſe, nec à nobis vbique amplectendam. In primis enim de Catarrho frigido, & humido, non item calido, & acri, ſeu amarus ſit, ſeu ſalſus, intelligenda eſt Celſi opinio. Præterea de tempore potius medio, & intermiſſionis, ne videlicet maior in capite cumuletut vaporum multitudo, quæ eſt diſtillationis materia. In acceſſione ſi quidem, niſi impetuoſa admodum ſit, & facile etiam expurgetur, humectandum potius eſt, quàm valenter exiccandum, vbi præſertim ad pectus, & pulmones fluxio præcipitatur. Vnde Hipp. lib. De locis in homine, de pleuritidis curatione loquens, potu, inquit, vtendum, aut aceto mulſo, aut aceto, & aqua, & hæc quamplurima offerre oportet, quò humectatio fiat, eaque facta excreationem faciat. In lib. de Victu acut. ſcribit, quod dum os humectatur, & à pulmone prodeuntia, qualia oportet, ſunt, ſorbitionis copiá augere oportet. Verùm qui potus præſcribendus vini ne, an aquæ? Fortaſſe in hoc diligenter obſeruandum quod idem Celſus nos docuit lib. 1. cap. 4. vbi cibum, & potum inſtituens, quibus caput infirmum eſt, quale omnino eſſe diſtillationi obnoxium nemo negabit; Bibere (ait) huic aſſidue vinum dilutum, leue, quàm aquam magis expedit, vt cum caput grauius eſſe cæperit, ſit quò confugiat, eique ex toto neque vinum, neque aquam ſemper eſſe vtilia: medicamentum enim vtrunque eſt, cum inuicem aſſumitur. In Catarrho tamen calido abſque dubio potus aquæ præferendus, quæ quidem vel ſaccharo tantum, vel etiam ex hordeo confecta ſit; addito, ſi lubet, ſyrupo aut violaceo, aut roſaceo, aut acetoſo ſimplici. Non deſunt nihilominus, qui etiam in calido Catarrho vinum concedunt, ſed oligophoron; & in modica quantitate. Sanè Gal. 5. de Tuen. ſanit. 11. in capite calido, & ſicco vinum comprobat, quod humectet, bilem attemperet, per lotium, atque ſudorem euacuet. Rhaſis verò ex altera parte omnino dãnat vini vſum, quia calefacit, & materiam in caput defert. Quod quidem de Catarrho calido intelligendum eſſe videtur, alioqui tantum abeſt, vt Celſus in diſtillationibus vinum improbet, vt copioſum, & meracum concedat. Dioſcorides ſimiliter ad diſtillationes vinum, & palmeum, & reſinatũ, & quod ex nucibus pineis ſit commendat, licet huiuſmodi vina do

lores

lores capitis facere idem auctor affirmet. Hoc de potu vini consilium in Catarrho non temere insequendum est, quoniam existimo ego etiam in frigido Catarrho, præsertim ab initio, & capite pleno existente, vinum neque ità meracum, neque tàm large propinandum esse, quia facile sursum in caput euaporat, & in eo contentam distillationis materiam adauget; & quemadmodum huiusmodi vinum ad capitis dolores, ita etiam ad capitis distillationes inutile censendum. Vnde Dioscorides per ῥεύματα non capitis distillationes, sed fortasse ventris fluxiones intellexit, ad quas valde vtilia sunt vina illa. Ita enim pro Dioscoride scripsit Ioannes Costæus, meus olim Præceptor, & in Bononiensi Schola Theoricæ Doctor eminentissimus lib. 3. cap. 2. De potu in morbis. Experimento autem comprobatum est, in Catarrho iam tendente ad maturationē, & morbo, vt ita dicam, declinante, vinum non solùm tutò, & sine aliquo detrimento, sed etiam cum iuuamine exhiberi; & ideo videmus Hipp. & Gal. De victu acut. etiam in peripneumonia, & pleuritide, iam concocta materia, & febrili calore imminuto, vinum ipsum hilariter propinare, quod præsertim subdulce sit, vt pulmonem humectando, tussim leniat, & sputum potenter educat. Vbi vero aqua sit opus, multis in vsu est mulsa, vel aqua cum liquiritia, aut quæ cum floribus, & folijs anthos, & saluiæ paratur, aut denique aqua ex china, vel visco quercino, vel lentisco, & similibus. Non minoris momenti est dubitatio de somno, & vigilia, in quibus, vt scribit Auicenna, posita est radix curationis Catarrhi; Nam Schola illa Salernitana, vigilare Catarrho maxime auxiliari testatur, dum canit.

Ieiunent, vigilent, sitiant, qui rheumata curant.

Cuius tamen decretum damnat Mercurialis in sua Praxi, hac im pulsus ratione, quod vigiliæ cruditates pariunt, & consequenter Catarrhum adaugent. Verùm cum Schola nō loquatur de vigilijs immoderatis (nam & ipsa legerat apud Hipp. lib. 2. Aphor. 3. Somnus, & vigilia vtraque si modum excesserint, malum;) quæ quidem vigiliæ inter cœtera, quæ inferunt, mala, cerebri temperaturam cor rumpunt, inconcoctionemq; tum ciborum, tum potionis efficiunt; sed omnino de temperatis, quæ superuacaneos humores per hali-

tum

tum potius digerunt,atque discutiunt,& ita vniuersum corporis habitum exiccant, propterea puto ego à Mercuriali Salernitanos Medicos iniuria notari,si præsertim illorum dictum de Catarrho actu fluente intelligatur,quo tempore rascatione,aut expectoratione maxima indigemus; nam hæc omnia facile admodum per vigiliam fiunt,nullo prorsus modo dum somno indulgemus, in quo excrementa omnia præternaturam sudore excepto detinentur. Quædam hoc in loco adducuntur Problemata ad somnũ attinentia, de quibus,veluti de alijs rebus non naturalibus abunde in Consilio de Catarrho iam edito actum est, & ideo, ne acta agere videamur,ea libenter omittimus. De concubitu tantum, seu veneris vsu in Catarrho remanet non ignobilis disceptatio, de qua tamen etiam eodem in loco breuiter sum locutus.Hipp.enim 6.Epid. sect. 5. Morbis (inquit) è pituita confert venus. & 5. Epid. narrat Timocharem veneris vsu à distillatione curatum fuisse. Arist.idem censet Prob. 4. Prob. 17. Ratio quoque idem suadet. Nam concubitus calefacit,& consumit frigidos humores,& pituitosos,auctore Hipp. lib. 1. de Diæta, & Arist. in eo Prob. in quo quærit, cur à venere iuuentur melancholici. In oppositum tamen est Rabby Moyses 9. suorum Aphor. est & ratio. Quia Catarrhus est morbus cerebri, sed cerebrum lædit venus ex Galeno 3.Epid.comm.3. in Adolescente in Melibæa. Vnde ex eodem Gal. 2. Epid. in Pythione à Democrito parua vocatur Epilepsia. Quam quidem differentiam è medio tollit ipse Gal. comm. 5. in 6. Epid. Vbi tradit venerem prodesse morbis è pituita, & consequenter Catarrho, sed in ijs, qui valida sunt virtute, non qui debili. Scitote tamen tradi à nobis hæc pro illis, quibus per Christianas, & Catholicas Leges venere vti licet, & connubio seu matrimonio iuncti sunt.

De Chirurgia in Catarrho, & primùm de sanguinis missione. Lect. IX.

BI Victus ratio instituta erit, considerandum postea est vtrùm distillatio leuis sit, an verò grauis; si enim leuis existat, præter victum, nihil aliud moliendum erit, quoniam sæpissimè leues distillationes per se absque multo studio finiuntur. Quod nos fortasse etiam docere voluit Gal. 4. Acut. 85. vbi non in omni Catarrho vtendum esse veratro scribit, quia interdum sat est soli capiti prospicere. Verùm si grauis distillatio sit, ad valida, & generosa (quæ vocant) præsidia descendere oportebit; inter quæ in fonte Chirurgico multa enumerantur, præcipua verò sunt de illorum censu sanguinis missio, rubificantia, & cauteria, omissis nunc frictionibus, ligaturis dolorificis, clysteribus, & huiusmodi, quorum omnium vsus ad euacuandum, & reuellendum mirabilis esse solet. Quod igitur ad sanguinis missionem spectat, primum quod quæritur est, an in curatione Catarrhi sit mittendus sanguis, vel ne: Ratio dubitandi de hoc genere præsidij oritur prorsus ab illis met principijs, quæ supra in curatione cephaleæ à causa frigida iam attulimus. Vnde à Græcis ferè prætermissa fuit phlebotomia, & Arabibus etiam, nisi vbi ea adsunt, quæ Mesue annotauit capite de Catarrho. Primaria fundamenta, quibus innititur opinio dubitantium vtrùm sanguis extrahendus sit, hæc sunt; quia nimirum distillationis materia vniuersa extra venas est, extra vasa stabulatur, & quod à natura sanguinis plurimum recedit. Viget siquidem potissimum dubitatio in Catarrho frigido, non item calido. Nam in hoc non solùm Arabes, sed & Græci venam secare solent. Hinc Galenus 5. Meth. 14. in Catarrho cum pruritu narium, & palati sanguinem mittit. Multa hic dici possent; sed, vt ego rem paucis perstringam, scitote quod in quolibet Catarrho, dummodo grauis sit, & vehemens, & corpus non adeo frigidum, & pauco admodum sanguine preditum cernatur, tuto, & cũ vtilitate sanguis auferri potest. Mesue tamen quatuor ponit conditiones memoria omnino

nino tenendas, quæ vbi in Catarrho reperiuntur, aut simul totæ, aut separatæ, sanguinis missionem nobis persuadent; suntq; corporis plethora, generatio ab hepate calidiore, & sãguine subtilissimo, prolapsus in partem, cuius officio vita carere nequit, & febris coniunctio. Fundamenta autem proposita facile corruunt, si dicatur in Catarrho sanguinem mitti, non quia peccet sub ratione causæ principalis, & vt sanguinis extractione coniuncta materia minuatur: vt illud enim falsum est, ita hoc fieri nullo modo potest, sed ideo mitti, quia non raro habet rationem causæ adiuuantis, quando scilicet cum cerebri excremento immiscetur, & ex eius abundantia in toto, sursum in caput vaporum copia conscendit, quę distillationis generationem adauget. Quod etiam euenire potest ex nimia sanguinis efferuescentia, seu calidiori qualitate, propter præsentiam salsi, & biliosi humoris, aut propter obstructiones in febribus. Erit autem mittendus sanguis non in magna copia, sed parcè, imò infra mediocritatem, ne vires concidant, in morbo præsertim, qui suapte natura longus esse solet, & multo indiget calore, vt concoquatur. Locus sit vena, vel communis, vel cephalica, & si in toto plenitudo redundet, etiam mediana. Quæritur autem hoc in loco, an vena angusto, vel lato, & patente foramine aperienda sit; sed qui dicunt in frigido Catarrho magno foramine venam esse pertundendam, rationi parùm consentanea mihi loqui videntur, duplici de causa, vna quia inde maius sequitur detrimentum, eò quod per amplum foramen spiritus, natiuusq; calor, qui cum Catarrhi materia pugnant, facilius dissipantur, altera quia, quod scribitur à Galeno, & Medicis omnibus crassum sanguinem melius educi è vena lato foramine aperta, non intellexisse videntur, quandoquidem de sanguine melancholico loquuntur; in Catarrho autem peccans materia extra venas est, & alijs potius de causis, quàm ob euacuationem sanguis mittitur, & si ob vacuationem, scitote pituitosam materiam in vasis fusam & liquidam, non crassam adesse, & propterea facile elabi, absque quo latum in vena foramen fiat. At si hæc vera sunt, quomodo Galen. 5. Meth. in Matrona illa Romana, quæ sputum sanguinis, vt omnes ferè volunt, ex acri Catarrho patiebatur,

parcit venæ ſectioni? Iam ſuppono vobis eſſe notiſſimum in huius remedij celebratione non ſat eſſe, ſi indicantia adſint, ſed oportere etiam, vt prohibentia abſint, & ideò licet morbus ſanguinis euacuationem expoſtulet, vti eſt Catarrhus ipſe, cum præſertim magnus eſt, atque calidus, nihilominus dum vires languidæ ſunt, & contraindicant, abſtinendum penitus ab omni ſanguinis miſsione, quia indicatio, quæ ſumitur à viribus, ſemper alijs præferri debet. Vires namq; vbi valentes ſunt, omnia contemnunt, ac tolerant, vbi verò infirmæ à quouis offenduntur Gal. auctore lib. 10. Meth. Quod quidem non ignorans ipſemet Gal. Matronæ ſanguinem minimè hauſit, quoniam ob inediã vires in ea collapſæ erant: propterea eodem in loco idem auctor cum animaduerteret in ſalſa, ita enim multi cenſent, diſtillatione, ex vna parte neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionem, ad refrigerationem, ex altera verò parte tutam non eſſe, propter inſignem cacochymiam, ſub qua vitioſus tantum ſanguis redundat, euchymus verò deficit, cuius defectu imbecillæ redditæ vires venæ ſectionem prohibent, volebat vt prius ſuccus ille prauus ad meliorem naturam virtute optimi alimenti redigeretur, & noui ſanguinis regeneratio procuraretur, vt inde vires reficerentur, & poſt hæc ad ſanguinis euacuationem deſcendendum eſſe præcipit. Quæ dicta ſufficiant de ſanguinis miſſione per ſectam venam in Catarrho Reliqua ad hunc fontem attinentia in ſubſequenti Lectione examinabo.

De Sinapiſmis, Phænigmis, & Cauterijs in Catarrho, & an Matronæ illius Romanæ apud Gal. 5. Meth. Catarrhus calidus, an potius frigidus fuerit. Lect. X.

ON minor hæſitatio, non minoris momenti eſt dubitatio, quam ſuſcitant Neoterici hoc eodem in fonte Chirurgico, de vſu ſinapiſmorum (aliter rubificantium) phænigmorum, ſeu veſicantium, & cauteriorum, de quibus omnibus liberè dicam quod ſentio, ea, quæ mihi innata, ne dum conſueta

suetà est, breuitate. Vt igitur à sinapismis, & vesicantibus exordiar, notandum à vobis est, de illis tunc solùm dubitari, cum fluxio seu distillatio calida & salsa ab intemperie calida capitis emanat. Vbi namq; & generans causa, & genita materia vnà ad frigidum vergunt, tunc omnis ambiguitas prorsus cessat. Eo sì quidem in casu, duplici nomine conuenire videntur, ratione, inquam, alterationis, & ratione reuulsionis. Primo quia cerebri intemperaturam frigidam ad contrarium quoquo pacto immutant, & consequenter corrigunt, cum eorum medicamentorum calida facultas, non in superficie tantum calorem suscitet, sed ad intimas etiam partes transmittat. Secundo, quia si frigida illa materia impetu quodam ad fauces dilabatur, & præfocationis periculum inuehat, eam mirabiliter sursum trahendo reuellunt; sed, vt dicebam, in calido Catarrho viget dubitandi ratio. Nam Paparella lib. 2. de Catarr. cap. 15. & ante eum Alexan. Trall. lib. 7. cap. 15. huiusmodi medicamenta penitus reprobat. Horum autem potissima ratio est, quia cerebri caliditatem augendo, in causa sunt, vt fluxio concitetur maior. Calidorum enim, ac tenuium medicamentorum, qualia iam dicta sunt, appositione, & calida intemperies fouetur, & cerebri excrementa magis colliquescunt. Hac ratione permotus Trallianus ausus est Galenum reprehendere, quod in nobili illa Matrona Romana calida laborante distillatione cum phthisis, atque suffocationis periculo, sinapismo ex thapsia, & è stercore columbino vsus fuerit. Hoc eodem argumento & Paparella, & alij è recentioribus reijcere conantur talium medicamentotum vsum. Verùm, Domini, vnde creditis Alexandrum rationem illam increpandi sinapismos, & vesicantia in calido Catarrho hausisse? An ex suo ingenio? nequaquam, sed ex Galeno ipso, quem certè extrema dementia est dicere, ignorasse in materia calida, remedio calido non esse vtendum. Quod verum esse luce clarius patet per ea, quæ idem Galen. 6. de Tuen. sanit. cap. 9. & 13. Meth. cap. 22. & lib. 2. Catat. cap. 2. nobis tradita reliquit. Aperte enim fatetur in iam citat. libris sapientissimus vir medicamentum, quod ex thapsia, & sinapi paratur in frigido Catarrho

se libenter amplecti, sed in calido, aut à calida capitis intemperie oriundo, vehementer improbare. Videte ergo an ignorabat Galenus vsum sinapismorum calidam fluxionem augere non posse. Sed statim insurget vestrûm aliquis rationem quærens, quamobrem in curatione illius Matronæ, suæ quasi doctrinæ oblitus, medicamen illud ex thapsia calido capiti adhibuerit. Pro responsione sciendum vobis omnibus est talium medicamentorum vsu distillationem calidam, & salsam in pulmones ruentem, & in eo exulcerationem minantem, manifeste intercipi, & inhiberi, humoresq; fluentes ad partes internas foras prolici, atque euocari: vt maius vtiq; comparetur ægro beneficium ex fluxionis impetus cohibitione; quàm ex admoto calido dropace detrimentum, propter calidam capitis intemperiem. Quandoquidem in curandis morbis, in quibus præceps, & imminens periculum impendet, non tantum expendenda sunt remediorum pericula, quantum iuuamenta, quæ inde expectantur, atque eò magis, quò scimus ex Galeno ipso capite de Oximel. Nullum in tota arte inueniri auxilium posse, quod citra aliquam noxam magnopere prosit; Et multa, vt inquit Cellus lib. 3. cap. 18. in præcipiti periculo rectè fieri, aliàs omittenda. Quam ob rem Galenus mente sua librans, & expendens quanta in angustia, quantoq; in discrimine reperiretur nobilis illa Romana ex iugi, & contumaci calido Catarrho ad pectus, & pulmones, relicto morbo, nempe intemperie, quæ inducias dabat, ad symptoma, quod ad se curationem trahebat, & ad vitiosum materiæ motum oppugnandum, & impediendum se totum contulit, medicamentum ex thapsia non vti alterans, sed vti euocans & reuellens adhibendo. Huius exemplum & nos insequi debemus in consimili casu, post habita Tralliani, Paparellæ, & aliorum quorundam sententia: Ex quibus omnibus facilè etiam elicitur responsio ad contra sentientium rationes, & argumenta, & per se quoque patet locorum Galeni conciliatio. Quid insuper si dicamus historiam illius Matronæ Romanæ & à veteribus, & à bona recentiorum parte aduersus Galeni mentem explicatam fuisse? Eam etenim

etenim referunt, quaſi Catarrhi erodentis, cũ tamen Galeni verba oppoſitum habeant ſenſum, dico Catarrhi frigidi, & humidi, itaut curatio à Gal. inſtituta optima fuerit, pugnans contra cauſam, & non contra ſymptoma. Ideo enim cito ſanata eſt, quod non eueniſſet ſi ab eroſione vulnus traxiſſet originem, cum maxime dicat eroſionem eſſe inſanabilem. Præterea poſt agglutinatum vulnus ad caput thapſia vtitur, ergo contra cauſam ſiccando, & calefaciendo pugnat, & ſi aliquis diceret, cum præcauet Catarrhum acrem, & erodentem, adhibet capiti thapſiam, reſpondeat is poſſe eſſe ſine calida capitis intemperie, imò potius cum humida, ſed reliquum corpus ſcatere vitioſis humoribus, qui caput petunt, quod ſi eſſet ex capitis intemperie, hoc non fieret. Hanc nouam Gal. loci tam celebris interpretationem primus omnium excogitaſſe videtur Leonardus Iachinus Comm. ad 9. Rhaſis cap. 36. Quam poſtea non parum corroborauit, & illuſtrauit ſimul Alexander Maſſaria in ſua Praxi cap. 6. lib. 2. Niſi quiſpiam contendat Leonicenum, & Iacobum de Partibus idem multo ante ſenſiſſe, qui omnes fortaſſe ex Auicenna rem hanc totam collegerunt, vt videre eſt 10. 3. tract. 3. cap. 6. Remanet nobis ſolùm explicare locum capitis, cui talia medicamenta adhiberi ſolent à Medicis, & materias, e quibus conficiuntur, ſeu eorum formulas in medium proferre. Quantum igitur ad locum attinet, bona Medicorum pars ſolet ea bregmati, ſeu ſincipiti raſo ſupra coronalem vocatam commiſſuram admouere, à nonnullis tamen etiam occipiti, & ad capitis cornua prope ſuturam lambdoidem applicantur. Quoad formulas, multifariam exarari à nobis poſſunt. In forma itaque ſolida ad inſtar cerati; ita præſcribatis. Recipe ceræ vnc. viij. terebinthinæ 9. 5. miſce ad ignem donec vnà conſiſtentiam adquirant, & circa finem addatis pulueris radicis thapſiæ vnc. iij. Huiuſmodi ceratum ſuper alutam extendi mandatur ad formam mediæ cucufæ, & raſo ſincipiti admouetur. In forma autem vnguenti, quod citius etiam operatur, erit, ſi vnà cum oleo vnc. v. ceræ liquentur, quoad conſiſtant, deinde pulueris ex thapſia vnciæ duæ miſceantur. Quo quidem vtendum eſt, donec in cute veſiculæ extuberent, quibus apparentibus, illicò ab iterata vnctione ceſſandum, ne adauctus dolor ſanguinem attrahat, &

inflammationem pariat. Alij caput in iam nominata parte abradunt, deinde vel panno aspero, vel scylla fricant, postea emplastrũ de sinapi apponunt, vel etiam fermentum cum cantharidibus, & aceto forti, & per decem, aut duodecim horas super locum dimittunt. Quod si vesicantis, cuius frequens esse solet vsus, exactam formulam optetis, hũc in modũ pręscribatis. Recipe canthar.pp.drac. vj. sinapi drac.ij. fermenti acris vnc.ß. caricarum ping.num.v. sem. ameos drac.1. cum aceto scyllino fiat pasta. Sunt demum, qui magis probant hoc ipsum emplastrum, quod recipit nigellæ torrefactæ vnc.1. sinapi torrefacti, thuris an.drac.v. mastichis drac.iij. stercoris columbini, farinæ hordei an.vnc.j. oximellis scyllitici.℥.ß. fiat emplastrum. Et hæc quidem de sinapismis, & vesicantibus. Ad cauteria me confero; in quibus maior inter Medicos discrepantia est de loco, nimirum vtra capitis pars inurenda sit, anticane, an postica; sinciput, an occiput. Nam qui cauteriorum vsum omninò reprobant in morbis præsertim à fluxione pendentibus, sensum ipsum negant; & licet antiqui illi Medici cauterijs, vt hodie, non vterentur, artes enim omnes nascentes rudes sunt, sed harum in processu subtilitas creuit, vt ait Seneca, nihilominus eorum vsum nobis præmonstrasse videntur, vt vberius alibi demonstraui. Quinimo cum dixit Hipp. in fine libri de humoribus, & 6. Epid. Quicunq; alij abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ vbi insuper comparent sedare solent, ea prius oborientia impedimenta ab his liberant; an ibi rude quoddam cauteriorum principium non præmonstrat, aut saltem eorum inuentum non commendat? Apud Herodotum lib. 4. qui Melpomene inscribitur, an non legitur quosdam Lybiæ populos quadrimis pueris, vt eos ab epileptico symptomate præseruarent, lana succida verticem inurere consueuisse? Vtvt sit de veterum Medicorum in vsu cauteriorũ sententia, iam firma & constans est omnium Medicorum opinio experimento comprobata, in morbis à fluxione pendentibus, mirabilem facultatem habere cauteria, seu fluxionem ipsam intercipere, seu reuellere, seu deriuare, seu etiam denique euacuare velitis. Vnde & copiæ Catarrhi, & vitioso eiusdem motui facile occurrunt. Dubitatio illa tantum magni facienda est à nobis, quæ circa locum, cui infigi cauterium debet,

bet,à quibuſdam non citra rationem mouetur. Laudant enim alij magis in ſincipite, alij verò magis in occipite, & ſinguli ſuas habent rationes, & auctoritates, quas omnes hùc afferre, longum nimis eſſet,& vobis etiam perquam moleſtum. Quamobrem paucis difficultatem omnem,ni fallor,ſoluere poſſumus,ſi dicamus,tàm in ſincipite,quàm in occipite tutò, & cum iuuamine à Medicis fieri, pro varia nimirum curantis intentione. Nam dum Catarrho ad pectus,& pulmones decurrẽti,cum phthiſis,aut ſubitæ præfocationis periculo,obuiam eundum eſt,& propterea ſubita quoque reuulſione indigemus, tunc ſinciput magis inurendum eſſe videtur, cum ex ea parte citius,& commodius ipſamet reuulſio habeatur, quia videlicet è recta regione ſupra ponitur membris illis, in quæ fluxio præcipitatur, & quamuis prima facie impoſſibile videatur, materiam diſtillationis per locum illum educi, aut euacuari poſſe,propter illius ſublimitatem, & grauioris materiæ renitentiam, nihilo tamen ex altera parte duo ſunt animaduertenda, quæ locum illum in iam dicta occaſione inurendum eſſe nobis perſuadent. Vnum eſt diuerſitas materiæ, nam quod aſſumitur materiam grauem non aſcendere,de frigida tantum materia intelligi debet,non item de calida,quæ ſuapte natura potius aſcendit,quàm deſcendit, necnon etiam facilè in vapores abit; alterum eſt facultatis expultricis proprium munus. Hæc ſiquidem ad partem vſtam,ac rarefactam, & conſequenter imbecillem, materiam quantumuis renitentem propellit. Imò non deſunt qui tale cauterium etiam ad præſeruandum commendant, ne dum curationis tempore, in pulmones Catarrho dilabente, cum præſertim in ſincipite rariſſimæ ſint ſuturæ, craniumq; ipſum tum tenuiſſimum, tum maximè fiſtuloſum exiſtat, vt iccirco cerebri excrementa quæque per huiuſmodi locum citius, & melius expurgari poſſint,quàm per occiput. Nec timent ea mala, quæ ex inuſto ſincipite alijs impendere videntur, dummodo à perito Chirurgiæ miniſtro pars illa tractetur.Dum verò Catarrhus non actu,non impetu quodam ad prædictas partes defluit,eligendus potius eſt,mea ſententia,occipitij locus,magis decliuis,& conſequenter expurgando ipſi cerebro magis aptus, ac opportunus;ne dicam quod huius loci inuſtio abſque vllo prorſus timore celebrari po-

test, & à patientibus ipsis minori cum molestia toleratur. Sed cum alij cauterium proprie sumptum magis commendent, vbi præsertim ab interiori capite euacuatio molienda est, alij verò setaceum vulgo appellatum, seu ab internis, seu ab externis capitis locis desideretur expurgatio, quid hac in dissertatiuncula determinandum sit, nunc paucis, more nostro, explicemus. Domini, vbi fluxio subitò sistenda est, & per reuulsionem euacuanda, quod tunc euenit, quando impetuose admodum ad pulmones dilabitur, admotum suturæ coronali cauterium de nonnullorum sententia magis conducere videtur, quàm occipitio, siue cauterium sit, siue setaceum, licet vtrumque ruentem ad pectus materiam, si non reuellat, saltem manifeste intercipiat. Sed si hæc necessitas longè absit, & casus (vt aiunt) inducias det, ita vt de præseruatione potius, quàm curatione soliciti simus, probatur mihi magis cauterium in ceruice duplicatum, quod setaceum modò vocabamus, quàm cauterium simplex, & proprie dictum. Nec valet, quantum ego puto, nonnullorum Medicorum, & præsertim Ioannis Zecchij alioqui doctissimi, & non ita pridem magni nominis in Vrbe Medici obiectio, in initio suarum Consult. med. Consult. 3. Quod scilicet cauterium ab internis, seto autem ab externis tantum humorem extrahat, vt propterea eo in loco magis proficuum sit cauterium; quoniam etsi à primis diebus hoc verum esse potes, tractu tamē temporis pars illa adeo imbecillis euadit, vt ex internis quoque partibus copiosa ad eam demandetur materia; ne dicam quod cauteria ibidem peracta, vix aperta, nedum profunda seruantur, cum celerrimè carne repleantur. Quare non citra rationem à multis seto cauterio præfertur. Quibus tandem fauere videtur Cornelij Celsi auctoritas lib. 3. cap. 23. Vbi ferro candente in occipitio, & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per ea perniciosus humor euadat, vltimum Epilepsiæ remedium esse scribit. Huic itaque materiæ de cauterijs in Catarrho finis imponendus, si prius tamen illud etiam breuiter annotauero, in distillatione, cuius origo ab hepate calidiore pendet, quod non raro contingit, cauterium capitis, & præsertim sincipitis magnopere improbari, & ideo ab eo penitus abstinendum esse. Alioqui enim per af-

fectum

fectum locum totum corpus euacuaretur. Vnde infra morbum haec emissaria excitari debent, nempe in hoc ipso Catarrho ab hepate, in cruribus; in eo autem, qui vitio capitis gignitur, infra occipitium in brachijs; Et haec de Chirurgico instrumento.

De Pharmacia in Catarrho; In qua controuersiae duae de vsu, ac tempore purgantium in hoc affectu paucis discutiuntur.

Lect. XI.

N fonte Pharmaceutico multa forent dicenda; sed ea tantum attingere constitui, quae magis vtilia, magisq; necessaria mihi videntur. In serie itaque medicamentorum numerantur lenientia, praeparantia, & euacuãtia, & haec quidem duplicia, vniuersalia, & particularia; intercipientia, auertentia, & demum roborantia, tàm admota, quàm assumpta. Quae quidem omnia vel respiciunt materiam, quae iam genita, & accumulata est; vel vitium partis nempe cerebri, & capitis, cuius culpa generatur. Proinde si materiam respiciant quatenus genita est, considerare oportet, eam dupliciter peccare, copia scilicet, & motu, & ratione copiae conuenire prius euacuantia totum, deinde partem respicientia, ratione vitiosi motus, ex vsu tunc esse intercipientia, deriuantia, atque reuellentia, quae tamen facilius per ea, quae depromuntur à Chirurgico fonte, assequimur. Si autem consideremus vitium membri, cuius gratia gignitur excrementitia illa materia, eo tempore locus esse debet alterantibus ipsum caput, & ad contrariam intemperaturam immutantibus. Exordiar autem, vt fieri assolet, ab vniuersaliter euacuantibus, eò quod analyticum praeceptum est tàm in facienda, quàm etiam in docenda medicina diligenter obseruandum, praemittenda esse generalia remedia particularibus, cum scilicet haec ex illis, vt conclusiones ex principijs dependeant; initio ducto à materia calida, in qua prius leniẽda erit aluus hũc in modum: Recipe elect. lenitiui drac. vj. pulpae tamar. mannae optimae an. drac. iij. misce & fiat bolus; sed si in potione exhibendum sit medicamentum, ità prescribatis. Recipe syrupi ros. sol. syrupi violati sol. an. vnc. ij. mannae

electæ vnc.j.decoct.pect.q.s.misce fiat potio breuis. Postea ad eiusdem materiæ alterationem descedendum est,quod vt fœlicius procedat,considerandum prius erit, cuius conditionis sint calidi humores distillantes,crassæ ne, an tenuis substantiæ. Nam si aliqua insit illis crassities, præparabuntur hunc in modum. Recipe hordei mundi p.j.foliorum violarum,betonicæ, cichorij, endiuiæ an. m.s. fiat decoctio s. a. Cuius deinde accipiatis vnc.iiij.& addatis syrupi acet.simp.syr.de betonica, syr. ros. recentis an.vnc.s.misce pro syrupo. Si verò distillans materia non crassa sit, sed tenuis,atque subtilis,paretur decoctum ex portulaca,lactuca, violis, & borragine,additis etiã syrupis de iuiubis,de papauere, de hibisco,& violaceo;nec desunt qui loco horum syruporum ,muccaginem seminum psyllij, ac gũmi tragacantæ decocto adijciunt. Quod si materia ad pectus,& pulmones dilabatur,addi poterit syrupus de farfara,quẽadmodum quoque capillus veneris, & farfara decoctioni opportune admiscentur. Facta huiuscemodi præparatione,expurgentur calidi humores medicamentis potius cholagogis,quæ vel in bolis,vel in pilulis,vel in potione propinari à nobis possunt. In potione ita præscribendum. Rec.Rhab .electi drac. 1. agarici de recenti troc. scrup. ij. caryophyll. gr. iiij. Decoct. pect. vnc.iiij.fiat infusio s.a. & facta expressione,addantur syr.ros.sol.vnc.v. pro potu. In forma verò pilularum accipiatis, vel pilulas de agarico M. vel cochias, vel aureas,aut consimiles. In bolis tandem, si libentius assumere velint medicamentum patientes, non discedatis à cassia cum hiera simplici,aut lenit. cum elect.de succo ros. Mes. de psyllio, & huius generis similibus.

Notandum autem hoc in loco est, quod in vsu purgantium medicamentorum in Catarrho, duæ sunt controuersiæ non contemnendæ,imò magni admodum faciendæ in curatione,vna quidem est de tempore magis congruo, & opportuno, quo medicamenta à capite euacuantia exhibenda sunt, cum inter Medicos reperiantur etiam non infimæ notæ,qui non longe à cœna, siue ante, siue post, pilulas præscribant; altera est, an Catarrho ad pectus fluere incipiente,nulla expectata præparatione, purgantibus vtẽdum sit. In quibus quidem ego paucis me expediam, cum pluribus de illis

in

in Consilio toties citato pro viribus egerim. Pilulæ itaque ad caput euacuandum paratæ fortiores esse solent, quàm quæ à primis tantum vijs excrementa deducunt, vti mastichinæ, & ex aloe, passim, & vbique locorum valde celebratæ, propterea cum cibi paulo ante assumpti, vel non ità post assumendi coctionem perturbare possint, & ad ventriculum prauos humores à reliquo corpore attrahendi facultatem habeant, huiusmodi medicamenta ne præbeatis, nisi post mediam noctem, vbi parca fuerit cœna, aut summo mane, vbi plena, & consueta, & in summa, ventriculi coctione peracta, membroq; illo ab ingestis alimentis prorsus exinanito; Pro alterius controuersiæ solutione dicatis, quod si distillans materia ad pectus, atque pulmones, crassa admodum, & copiosa existat, & non impetuose, neq; confertim moueatur, satius esse illam statim ab initio non mouere, ac proritare. Quandoquidem à medicamento commota, cum cruda sit, & consequenter crassa, & lenta, nullo modo ab eo educitur, sed in capite quasi fluctuans grauiora mala inferre valet. Huius ergo materiæ expectanda est aliqua concoctio, qua apparente, tunc purgante medicamento euacuari poterit. Interim verò ea molienda sunt, quæ in Consilio notauimus. Verùm si humores non crassi, & lenti, sed tenues, & ad motum faciles, atque parati sint, imò præcipiti quodam impetu ad spiritales partes decurrere videantur, ex quo sæuiora impendeant symptomata, tunc temporis nulla horum expectata concoctione, nulla præscripta alteratione, purgante medicamento tutò vti possumus; cum prçsertim hi humores nescio quodam modo turgere videatur. Hoc si quidem est, quod ex Gal. nos docere voluit Oribasius in eo capite, quos, & quādo purgare oportet, dicens: Tenues, & serosos humores à principio vacua, in crassis verò concoctionem expecta. De quibus hoc in loco satis; Ad reliqua descendamus. In materia frigida leniatis, aluum hunc prorsus in modum. Rec. elect. len. drac. x. specierum hieræ drac. ij. misce, & cum saccharo fiat B. Vel in potione præbeatis mellis ros. solut. vnc. v. cum decoct. pect. Lenita aluo, apparentur frigidi humores syrupis ita confectis. Rec. fol. betonicæ, saluiæ, maioranæ, stoechadis an. m. 5. fiat decoctio s. a. cuius decoct. Recipe vnc. iiij. & adde syrupi de betonica, mell. ros. simpl. oximel. 5. an. vnc.

an vnc. 5. misce pro syrupo. Præparati quamprimum educantur è corpore, medicamẽto præscripto ex agarico trochiscato ad dosim scrup. iiij in aqua potissimum betonicæ infuso, & expresso, vnà cum mell. ros. sol. vnc. v. Si pilulas potius patiens amet, exhibeantur cochiæ simul cum pilulis de agarico M. vel de hiera cũ agarico; aut aggregatiuæ, aut quæ hunc in modum describuntur. Recipe pilul. aggreg. de agar. an. syrup. ij. 5. troch. alhand. g. iiij. cum melle ros. sol. formentur pilulæ v. Et quoniam in Catarrhis frigidis vix vnica purgatio sufficiens est, ideo antequam ad magis particularia remedia descendatis, eandem repetere oportet, & aliquando fortioribus etiam cùm præparantibus, tùm euacuantibus vti cogimur. Quamobrem vbi ad hoc deueniendum sit, alterantia in hanc formam exhibeantur. Recipe fol. hyssopi; origani, calamenthi, betonicæ an. m. 5. fiat decoctio. 5. a. Deinde ipsius decoct. recipe vnc. iiij. syr. de stæchade, de betonica comp. & oximel. comp. an. vnc. 5. misce pro syrupo. Quibus quidem alterantibus in ea pituitosa materia vti debemus, quæ crassa & lẽta existit; nam si tenuis, & aquosa sit, tunc calida sicca, incrassantia, nec ita diluta ex vsu magis esse videntur. Vnde multis probatur mel rosaceum simplex, cum syrupo de myrto, modico addito decocto thuris, & sandarachæ Arabum, cum macere, & caryophyllis aromatizato. Pro purgãtibus autem non discedatis à iam propositis, adiecto aliquando, vel electuario maiori, vel diaphænicone. Non discedatis pariter à pilulis assaieret, de sarcocolla, de hiera cum agarico, de hiera Pachij, & vbi fortiori medicamento opus est, in rebelli scilicet, ac diuturno Catarrho, non desunt Medici diu in arte versati, qui puluerem catapuciæ, cum tantillo cinnamomi, ad scrup. 1. & 5. aut etiam scrup. ij. in validioribus, vel ex ouo sorbili, vel ex iure aliquo propinãt, à quo facile, & citra molestiam pituitosos humores expurgari asseuerant. Atqui Dioscor. tradit grana latyridis sex, vel septem sumpta in catapotio, aut cum caricis, aut palmulis deuorata, frigida superpota aqua, aluum purgare, addens ducere pituitam, bilem & aquas. Succus tithymali eundem effectum præstat non solùm apud Dioscoridẽ, sed apud Galenum etiam. Pertimescerem propterea ego magis quantitatem, quàm qualitatem medicamenti. Sed si

non

non de lathyride,ſeu cataputia minore dicta, verùm potius de ricino, vel palma Chriſti & cataputia maiore nuncupata ſermo fiat, aliter ſtatuendum. Nam Dioſcorides ipſe grana triginta numero putaminibus purgata,trita potu exhibet,& iam dictos vacuare humores affirmat. Semen cnici,ſeu carthami idem efficeret, ac tutius, eius præſertim malitia,qua ſtomacho nocet, correcta vel anyſo,vel macere,vel galanga. Atque eo magis placet, quod thoracē quoque & pulmonem,ad quas partes potiſſimum catarrhalis materia defluit, expurgat.Doſis eius apud Meſuem eſt à drach. quatuor ad aureos quinque. Nos in minori doſi pituitam per ventrem,& vomitum purgaſſe, & aquas obſeruauimus. Et hæc ſufficiant de vniuerſaliter purgantibus. Præmiſſa itaque ſemel,& amplius vniuerſali totius corporis expurgatione,tutò,& cum ratione Medici ad particularem capitis tùm euacuationem,tùm corroborationem deſcendunt. Cumque euacuantia duplicia ſint,ſenſibilia,& inſenſibilia; inter ea, quæ capitis excrementa euidenter educunt, omiſſis nunc illis,de quibus in fonte Chirurgico egimus, ſunt errhina vocata, & apophlegmatiſmi, quorum vſu cerebrum mirifice ab excrementorum copia exoneratur. Quanquam re vera in Catarrho magis tuta eſſe videtur particularis euacuatio facta per errhina, quàm per maſticatoria, eò quod periculum eſt, ne materia aut per œſophagum in ventriculum dilabatur, aut etiam per tracheam ad pulmones: Quod maximè vitandum eſt,vt docet Gal. 6. Epid.ſect.2. 32. Vnde per os vacuantia tantummodo laudant nonnulli,quando materia eſt nimis craſſa,vt ſibi viam obſtruat.Errhina autem parari ſolent ex ſucco ireos,betæ,maioranæ, cyclamine, ſemine melanthij,in materia frigida;ex ſucco violarum, aqua hordei,in calida. Apophlegmatiſmi ex pyrethro,pipere, maſtiche,cubebis, & ſimilibus. Vbi tamen diſtillans materia iam ad pectus, vel ad ventriculum dilabitur, maſticatoria, quemadmodum & gargariſmata nullo pacto ſunt adminiſtranda, ſicuti & ea, quæ ſternutationem concitant. In cauſa ſiquidem ſunt, vt facilius diſtillatio ad læſas illas particulas labatur. Imò eo tempore, quo huiuſmodi materia ad prædictas partes impetuoſè decurrit, intercipientibus, & ſiſtentibus Catarrhum vti Medici ſolent, inter quæ eſt conſerua roſarum

anti-

antiqua, saccharum violatum, diacodion cum bolo Armena, diapapauer, loch de caulibus, loch de papauere, vt denique pilula aliqua de cynoglossa in parua dosi, quæ de sententia Mesues in Antidotario, & alibi cap. de tussi, item capite de Catarrho, ad incrassandum, & sistendum Catarrhum ipsum mirabilis est, quarum tamen pilularum non vna, & eadem est descriptio apud Mesuem, & Nicolaum; Fortasse in Catarrho securiores descriptæ à Nicolao, quia corrigitur opium croco, rhodomelite, & ladano; necnon pilulæ quædam, quæ ore detinentur, paratæ ex rosis siccis, semine papaueris, camphora, & terra sigillata. Inter euacuantia sensibiliter referri possunt sudores, qui decocto aut ligni indi, aut chinæ, aut salsæ parillæ in stuphis siccis, aut hypocaustis euocantur. Nam hypocaustum, inquit Duretus, purgata cacochymia, & depleta plethora, mirificè Catarrhum sanat. Insensibiliter verò euacuant, digeruntq; reliquias Catarrhi, necnõ similiter relictam intemperiem corrigunt, & emendant, conseruæ vocatæ cephalicæ, saluiæ, betonicæ, rorismarini, acori, cortices citri conditi, & similes, vt diamoschum vtrumq;, diambra, plirisarcoticum, & vtraque magnæ antidoti mediocris ætatis, in causa, seu in intemperie frigida, sed in calida, admisceatis conseruas rosarum, violarum, nenupharis, confectionem diarrhodon, & diacodion. Extrinsecus autem ad calidam capitis intemperiem corrigendam, & emendandam, inter cœtera Gal. 6. De tuen. sanit. 9. maxime laudat balneum aquæ dulcis, quod efficacissimum est. Ita parari à Medicis solent lotiones, & embrocationes ex rosis, violis, maluis, capitibus papaueris albi, myrtho, & lactucis, additis tamen quibusdam etiam moderate calidis pro vehiculo, vt frigidorum medicamentornm facultas melius penetret, & ad laborantem particulam deuehatur. De quorum censu iudicantur anethum, chamæmelum, semina anysorum, & consimilia. Perfusio autem cùm alijs multis præstari potest, tùm præsertim oleo rosaceo omphacino, oleo nenupharino, & oleo violaceo. Alia quamplura tàm intrinsecus, quàm extrinsecus admouenda nunc ego breuitati consulens omitto, atque eò magis, quia, vt iam vobis sæpe significatum est, de his, & alijs ad hũc affectum curandum spectantibus, juxta scopos iam propositos, in Consilio de

Catar-

Catarrho, duobus ferè ab hinc annis in lucem edito, abunde tractatum est. Vt hinc nulli dubium esse possit, quin vniuersa hæc materia de Catarrho in vtroque opusculo ad vnguem enucleata reperiatur. Quod vt melius vnusquisq; diiudicare valeat, Consilium subnectitur, à me etiam nunc magis exornatum, locupletatumque. In eo tantum velim rogatum Lectorem, ne in legendo Consilio ægrè ferat iterum multa legere ex ijs, quæ paulo ante tradita, & relata fuerunt; eadem enim materia diuersimodè scribi vix potest. Potuissem equidem nonnulla generaliter prolata rescindere; sed à Consilio adimenda non erant, quæ iam typis erant excussa, vt nec in publicis Lectionibus ea subticere debui, quæ pro integra Catarrhi enarratione omnino necessaria videbantur.

CONSILIVM DE CATARRHO CVRANDO,

Tum in Nobili Rauennate, tum in alijs omnibus hoc malo detentis.

LLVSTRI Viro D. Octauio Raspono sextum supra sexagesimum annum agenti, temperaturæ, si vniuersum corporis habitum spectemus, calidæ, siccæq;, at si ventriculum frigidæ, & humidæ, si caput humidissimæ quidem; sed an frigidæ, vel calidæ inferius, verno tempore proximè elapso incipiente podagrici dolores, quibus iamdudum per interualla obnoxius esse consueuit, superuenerunt, qui tamen

men valde citius, quàm solerent, euanuere, aut potius retrocessere; nam paucis interiectis diebus, de angustia quadam circa gutturis, & oesophagi initium, vbi anginæ fiunt, conqueri cæpit, & columella dicta in tumorem eleuata est, & elongata, cum summa vocis læsione, quæ bronchosa diu, & rauca perseuerauit, necnõ conquerebatur de grauedine in anteriore parte capitis ad bregma, & denique febris illum inuasit non leuis de genere continuarum, vespertinis horis cum modico pedum frigore, sed vniuersali horripilatione quotidie magis inualescens. A quibus omnibus parumper subleuari tunc solùm visus est, cum fluor sanguinis è podicis venulis, satagente natura, erumpere incepit. Intrò enim reuersa erat materia, & ad ea fortasse loca, vnde secesserat, palindromein Græci dicunt, quæ iterum aliqua ex parte exclusa per viam illam fuit. Vnde relatorum symptomatum syndrome continuabat quidem, sed mitior, cui tamẽ mox additum fuit perquam graue symptoma ad pectus attinens, nimirum tristis quædam sensatio rei potius grauantis, coarctantisq; quàm reuera dolorem promouentis ad medium thoracis tàm à dextra, quàm sinistra sterni parte, & manu dolenti loco etiã grauiter admota, Patiens nullam, aut in intimis, aut in extimis molestiam persentit; Fatetur solùm haud ita libere in spirando se thoracem dilatare, cum præsertim accliuia ascendit loca, & si nulla in eo frequens, aut crebra respiratio cernitur, nullaq; fere vnquam tussis, & quæ interdum extra ducitur materia viscida, & crassa, rascatione magis, vt inquiunt, quàm tussi reijcitur. Inter dormiendum delapsum tenuioris, & aqueæ materiæ ad os, guttur, & ventriculum patitur, quæ incrassantium medicamentorum vsu inhiberi nunquam potuit, solummodo intercipientibus, ac auertentibus prauus, & impetuosus illius motus aliquantisper sedatus. Vomitus à cibo frequentissimus tum ingestorum ciborum, tum viscidæ, lentęq; materiæ, quam communiter, sed improprie pituitam vocamus. Quò sanè respexit Aristoteles lib. 1. de Gener. Anim. cap. 18. cum dixit pituitam fieri in ventriculo, pituitæ nomine succum crudum, vel primæ coctionis cruditatem complectens. Aluus sicca, inobediensq; & quæ vel arte, vel sponte exeunt recrementa, scybala prorsus & caprarum stercori similia. Hæc ipsa omnia, sed in primis ad pectus di-

stilla-

ſtillationem paſſus olim fuit hic Vir præclarus, à qua etiam non niſi poſt menſes expediri potuit, cum tamen natiuus calor vegetior admodum foret. Ad hanc ergo diſtillationem potiſſimum oppugnandam nosmet accingere debemus, cum ab ea cætera mala manifeſtè pendeant, quæ ne autumnali, ac hyberno tempore grauiora euadant, magnopere verendum eſt. Vbi enim cerebrum, quod per Hippocratem in lib. de Gland. pituitæ metropolis eſt, multam in ſe collectam pituitoſi humoris colluuiem, ad alia inferiora, & longinqua membra tranſmittere, ac demandare, ob expultricis facultatis languiditatem nequibit, certè aut in ipſo, aut in locis ab eo non longe diſtantibus grauiſſima orientur ſymptomata. Quod verum eſſe nemo dubitabit, & hoc in Viro luce clarius manifeſtum apparet. Tempore ſiquidem, quo à podagricis doloribus infeſtatur, longe abeſt à capite, & pectore læſio quãtumuis minima, quibus contra ante ſolitum tempus, imò ab ipſis primis diebus præter ſpem omnem ſolutis, inclinata ſcilicet materia ad viſcera, & interna loca, ſtatim prædicta inſurrexere. Vnde vna videtur reſtare ſpes ſalutis, aut liberationis, ſi ad artus fluentes à capite humores trahere valeamus, iuxta Galeni doctrinam 2. De hom. nat. com. 2. Quare ego dum curationi præeram inter cætera, pedibus lotiones calidiuſculas, & alijs infernis partibus frictiones, & vincula dolorifica fieri mandaui, ſed omnia ſigillatim, intimiuſq; expendamus. Quæ namq; hucuſq; attulimus inſeruient tantummodò pro non ignoranda occaſione, è qua primum orta fuere mala quæque noſtri Patientis. Ille ſiquidem, ait Celſus in Procem. lib. 1. rectè curabit, quem prima origo cauſæ non fefellerit. Didicerat enim hoc ab Hipp. 6. Epid. ſect. 3. Occaſiones vnde ægrotare cœperint, conſiderare oportet, ſiue capitis fuerit dolor, ſiue auris, ſiue lateris. Affectio itaque præternaturam, de qua in præſenti Vir Illuſtris conqueritur, nulla alia eſt, quàm quæ paſſim à Latinis diſtillatio dicitur, à Græcis autem Catarrhus. Neque enim modò curo, an Catarrhus cum Braſſaulo vocabulum commnne ſit omni humorum defluxui, quod rectius alij rheumati tribuunt, iuxta illud Gerardi, referente Arculano in 9. Rhaſis.

Dum fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus
Ad fauces Branchus, ad nares dico Coryzam.

an potius ſpeciale tantùm; quando nempe humor in os, palatum, & pectus deſcendit, veluti ſentire videtur Gal. 3. de Sympt. cauſ. cap. 4. Prog. com. 49. & Paul. lib. 3. cap. 28. & Aetius Serm. 8. cap. 53. Eſt hæc etenim de nomine diſputatio, in qua tempus inutiliter conterendum non eſt. Pro tutela tamen Braſſauli doctiſſimi viri dici mea ſententia poſſet, Catarrhum tripliciter ſumi. Communiſſime, & eſt materiei fluxus ab vno ad aliud membrum, nam Catarrheo verbum ita ſonat. Communiter, & eſt defluxus humoris à capite in totum corpus, aut aliquam corporis partem, ſiue id fiat per amplas, & patentes vias, nempe per nares, & per palatum, ſiue per neruos, venas, & arterias. Propriè demum & peculiariter, & eſt fluxio à capite per palatum in fauces, & pectus, vti iam dictum eſt. Quin imò Celſus lib. 4. cap. de Diſtill. & Graued. ſub nomine Coryzæ comprehendi ab Hipp. ſcribit omnem diſtillationem quòcunq; influat in nares, fauces, pulmonem, quā poſtea Medici cataſtagmon dixere, & ſi nunc Coryzæ nomen in grauedine tantùm ſeruatur apud Græcos, eodem Celſo auctore. His itaque prætermiſſis, dicamus diſtillationem hanc ſymptoma eſſe in genere immodicè excretorum; Vt enim ſe habere ventriculum in leienteria ſcribit Galenus, ita & cerebrum in Catarrho, ſed ſymptoma ſecundarium, eò quod aliud inſequitur, hoc eſt actionē læſam, & vitiatam ipſius cerebri, quæ eſt coctrix appellata. Licet enim in Catarrho promouendo externæ cauſæ locum quòque habeant, frequentius tamen gignitur læſa facultate. Quod quidem ſilentio inuoluere nolui, quia de Gal. mente 3. de Sympt. cauſ. c. 1. actiones naturæ vitiantur aut læſa, & vitiata facultate, aut ob aliquam externam cauſam. Cui ſanè facultati noxa potiſſimum contingit à ſimilari morbo, videlicet ab intemperie, quam Patiens à primordijs ſuæ conſtitutionis calidam & humidam contraxit, nūc verò calida ne, an frigida, cum ſit in ambiguo, diſcutiendum eſt, vt recta curandi methodus adinueniatur. Aetas ſenilis, in qua calidum innatum toto in corpore exile admodum reperitur, in cerebroq; maxime ſuapte natura exangui & frigido, ad intemperiem frigi-

frigidam potius, quàm calidam caput vergere nobis ostendit. Accedit quod huiusmodi capita pituitosam materiam subinde aceruantia, etiam si calida ab initio sint, frigida nihilominus tandem euadunt, defatigato calore, & à nimia humiditate spiritibus veluti obrutis, quod verisimile est Viro huic contigisse, vtpotè seni, & iampridem pertinaci rheumati obnoxio. Confirmare videtur rē hanc, quod quæ dilabitur materia, neq; salsa, neq; amara, imò neq; dulcis hucusq; fuit, & ideò etiam nullum, vel pruritum, vel calorem siue in gutture, siue in naribus hactenus progignuit. Addamus quod in hyeme Pat. externum aerem vix patitur, adeo magnoperè læditur inde caput, in quo propterea ponderosa etiam pilea deside rat. Verùm ego, his non obstantibus, existimo præsens caput etiamnum calidum esse, minus tamen quàm in iuuentutis annis. Id enim præter pilorum sincipitis raritatem, totius capitis hispiditatem, ac emunctorum excrementorum crassitiem, somni parcitas, sensuum omnium mira promptitudo, & calor, qui in capite ipso non rarò sensu tactus percipitur, satis superq; demonstrant. Obiectio autem de insulsa distillatione, & saporis experte facilè soluitur, si ad humidissimam intemperiem, qua caliditatis intensio remittitur, & acrium humorum vis infringitur, mentis aciem dirigamus, veluti & quæ de aere externo frigido fit, quæ tantum abest, vt frigidum, vt potius calidum caput esse significet. Nam calida capita suturas omnes reseratas habent, & ideò à quauis aeris alteratione non leuiter afficiuntur, frigorisq; non minus, quàm caloris nocumenta sentiunt. Aditus enim patefactus est, nec capiti tantus inest calor, qui cum externo frigore dimicando superior euadere possit. Quod si ita non est, cur obsecrò Patiens in æstate de capite concalefacto queritur, in quo ne pilos quidem ipsos sufferre valet, denudato illo membro semper incedens? Deberet enim contrarium euenire, si de parte etiam, quod de toto scripsit Hippocrates, intelligendum sit. Naturarum scilicet aliam quidem ad hyemem, aliam ad æstatem benè, malèue se habere, 3. Aph. 2. facta nimirum ex contrariarū qualitatum intemperaturis symmetria. Nec est etiam quod aliquis obijciat, orta suis attestari principijs, & effectus causis respondere, & iccircò prædictam di-

ſtillationem, cum nullum caliditatis ſignum præſeferat, frigidam magis capitis intemperiem arguere, quàm calidam. Quandoquidem de Medicorum omnium ſententia non rarò contingit cauſam Catarrhi eſſe calidam, Catarrho ipſo frigido, & è contra. Rurſus dicet veriſſimum hoc eſſe, ſed de cauſis potiſſimum procatarcticis, veluti Borea ſpirante, ac tanquam manu quadam ſpongioſum cerebri corpus comprimente, acres, & calidæ admodum diſtillationes interdum fiunt, & ab aere calidiori inſipidæ, ac frigidæ, catarrhali materia, veluti ad ignem cera, à calore liquata. Quidquid in alijs ſit, hoc in Patiente puto ego etiam capitis intemperiem calidam, quæ eſt cauſa valdè proximior, poſſe frigidam diſtillationem progignere. Tantus enim huic capiti ineſt calor, quantus ad attrahendos ſurſum vapores ſufficiens eſt, ſed præ nimia, qua ſcatet, humiditate cerebrum caloris vim demulcet, vt frigidos magis gignat humores, quàm calidos; & vt quod obijcitur, in calida, & ſicca ſimul intemperatura, non in calida, & impenſe humida locum habeat. Quare mea ſententia adhuc calidum caput eſt, & inter cauſas efficientes huius Catarrhi, quæ à cerebro pendent, calida eius intemperies vna erit, quæ tamen ex euentu Catarrhum ipſum ciet, plus ſcilicet attrahendo, quàm concoquere, & digerere poſſit. Reuera ſiquidem & per ſe, frigida tantum intemperies Catarrhi cauſa exiſtit, quia alimentum ad cerebrum delatum non conficitur, nec per halitum difflatur. Ea propter Galenus hoc ſymptoma inter frigida vitia cõnumerat 2. de Temp. cap. vlt. lib. 1. de Tuen. ſanit. 5. & Aphor. vlt. ſect. 3. cum tamen & à calida intemperie fieri dicat Comm. aphor. 12. ſect. 3. Vnde 6. de Tuen. ſanit. cap. 9. illos redarguit, qui ſemper in omni Catarrho capiti calida applicabant, putantes Catarrhum à frigida ſolùm intemperie produci. Alia non contemnenda efficiens huius Catarrhi interna cauſa eſt, ab inferioribus partibus, à iecinore videlicet multum calido, & potiſſimum à ventriculo frigida, & humida dyſcraſia intemperato, à quo forſitan tota mali emanat origo. Iam pridem enim membrum hoc debilitatum valde in eo eſt, vti frequens nauſea, frequentior vomitus, tarda concoctio, & flatuum copia, qua venter aſſiduè tumultuat, & crebrò dolet,

abundè

abundè testantur. Vitiata siquidem, ac læsa ventriculi facultate, qua nimirum alimenta ipsa concoquit, crudiores illi succi gignuntur, qui per vomitum reiectantur, quorum pars, quæ intus manet ob sui lentorem, ac multitudinem, alia quidem in crassiores halitus à debili calore commutata, sursum in caput exspirat, ac cerebrum implet, in quo densior reddita instar pluuiæ, vt nos docuit Aristot. 2. De part. anim. 5. & circa finem lib. de Som. & Vig. aut instar aquæ, quæ in meta distillatoria fit, vt placuit Auicennæ, iterum in ventriculum ipsum circulo facto dilabitur, eiusq; intemperiem mirum in modum adauget; Alia à calore non elaborata, vnà cum chylo ad hepar, & venas defertur, in quibus per obstructiones, & prohibitam innati calidi ventilationem laticas præsertim febres accendit: qualem Patientis fuisse transactis mensibus existimo. Hinc similiter cerebro obiectum improportionatum, seu vitiosum alimentum offertur, ex quo pariter catarrhalis materiæ prouentus. Sanè quidem de hoc ventriculo dici potest, quod scriptum reliquit Hippocrates 6. Epidem. Ventris segnities omnium confusio, vasorum impuritas; cerebri diminutio. Quam ventris inertiam nempe circa cibos alterandos infirmitatem; meritò eo loci Galen. omnium corporis morborum causam esse statuit. Dumq; de segnitie loquor, dubium mihi oritur de ventris stypticitate; quare tam iners ad fæces deturbandas sit, cum maxima distillationis pars in ventriculum præcipitetur. Scribit enim Hippocrates lib. de Affect. distillationes in stomachum ruentes alui fluxum facere, quod etiam prodidit libello iam adducto de Gland. dicens; Si in ventrem pituita peruenerit, horum ventres fluunt. Hinc Practici ad dignoscendum, an Catarrhus in ventrem per gulam dilabatur, tria ponunt signa, vomitus, inappetentia, alui fluxus. Duo prima hic sunt quàm manifesta, minimè postremum; sed contrarium prorsus. Triplici tamen ratione idipsum contingere posse putarem. Prima ex frequentia vomitus, qui aluum sistit, cuius euentus causam reddens Hippocr. 2. de Diæta text. 22. dicit quia exiccat, qui propterea si in quolibet alui fluore sponte promoueatur, sanitatis est index: Secunda, quia excrementa alui

ab humorum crudorum craſsitie, & viſcoſitate detinentur, & bilis portio ad inteſtina tranſmiſſa, vt expultricem vellicet, omninò retunditur. Tertia, quia ab hepate retorrido, vt ventriculi naturale humidum abſumitur, ſic ventris totius excrementitia humiditas deſiccatur. Hinc ſcybala recrementa, hinc alui inertia. Hæc eadem diſtillatio non modò in ſtomachum, verum & in thoracem deſcendit, veluti perpetua raucedo, triſtis illa in alto ipſius thoracis ſenſatio, & non omnino libera eiuſdem partis in reſpirando actio nobis apertè indicant. Nam ſi in guttur, & aſperam arteriam humor ex capite diſtillet, vt membranam interiorem, quæ hanc contegit, exaſperauerit, raucitas tunc ſequitur, vocaturq; tunc malum Græcè bronchos. Illa enim arteria mollior abſonam, atque abſurdam, ſiccior verò intentam, & clangori perſimilem vocem emittit, & quoniam trachea deſcendens cum pulmone committitur, mirum non eſt, ſi quæ ad eam dilabitur materia in ſpongioſum quoque pulmonis corpus recipitur, & grauitatis, ac rei coarctantis ſenſum quandoque inducit ab vtraque oſſis ſterni parte. In duas enim fibras, inquit Celſus, libro 4. cap. 1. vngulæ Bubulæ modo diuiditur pulmo. Difficultas aliqua in eo eſt, quomodo id ſine tuſſi fiat. Conſtat ſiquidem apud omnes quidquid in aſperam arteriam illabitur, protinus tuſsim excitare. Vbi modicum quiddam pituitæ, inquit Hippocrates 4. de Morb. ad libri extremum, in pulmonem peruenerit, aut in fiſtulam ipſius, multa ac fortis tuſſis oboritur. Imò ſola intemperies nuda, & ſine humore partium ſpiritalium tuſſim promouet, Galeno auctore 6. Epidem. comm. 2. Soluitur reſpondendo materiam, quæ in inſtrumenta ſpirationis defluit, tenuem omnino eſſe, & prorſus aqueam, quam Patiens deſcendere manifeſtè perſentit; ſola enim ea, quæ raſcatione eijcitur, craſsioris eſt ſubſtantiæ, vtpote à calore aliquo pacto concoquente circa guttur denſatæ, ideoq; per omnem tum faucium, tum aſperæ arteriæ partem, ſenſim & æqualiter inſtar aquæ per parietem diſpergi, vt nullo modo exaſperet, aut inæqualem valdè reddat tracheæ meatum. Tunc enim excitari tuſsis ſolet, cùm materia, vel tota, vel ſecundum ſui partem certo loco ita conſiſtit, vt

ductus,

ductus, & vias partium, quæ ſpirationi inſeruiunt, faciat inæquales. Rurſus quiſpiam dicet, & ſi aliquando poteſt tenuis aliqua diſtillatio in pectus, & pulmones decumbens difficultatem ſpirandi, non excitata tuſſi, afferre inter initia, cum tamen in longum res trahitur, concocta aliquantiſper ea materia, & ad excreationem aptiori reddita, non poſſe fieri, quin tuſſis concitetur. An tenuiſſima materia à valido præcordiorum calore attenuata in halitum difflatur? An per vrinæ vias expurgatur? An fortaſſe compreſsio illa thoracis, & in ſpirando difficultas alia ratione, quàm ob pulmones oritur? Fieri etenim poteſt, vt tenuior diſtillatio feratur, aut per neruos, aut etiam per venas ad muſculos thoracis, qui iam malè affecti in illius dilatatione, cum maiori opus eſt reſpiratione, magis laborent, ac defatigentur. Eo namq; præcipuè tempore de hoc ſymptomate conqueritur Patiens, quo motu concitatiori, aut per accliuia loca iter facit. Quoad prognoſticum, nemo non nouit Catarrhum grauiſsimum malum eſſe, ſecundum ſui eſſentiam, pendereq; ab eo infinitos propemodum morbos, & ideò Galenus lib. 1. cap. 8. de Tuen. ſanit. vi Catarrhi totum corpus languere ſumma cum ratione ſcribit. Cerebrum enim Catarrhi fons, & ſedes cum omnibus ferè corporis particulis per neruos, venas, & arterias conſentit. Hinc ſi duo termini à quo, & ad quem conſiderentur, meritò vehementia etiam dignitatis adiungitur. In cerebro namque, quod eſt terminus à quo, ſi prædictum excrementum forte fortuna detineatur, dubio procul de grauioribus morbis timendum magnopere eſt, dico apoplexia, epilepſia, lethargo, paralyſi, cæcitate, & ſimilibus. Duo enim illi canales, qui per palatum in os totius cerebri excrementa eructant, ſoli expurgando cerebro ſufficiunt, quamdiu omnino rectè valet, Galeno auctore 8. de Vſu part. Terminus verò ad quem & ipſe maximam vehementiam dignitatis indicat, & conſequenter grauiſsimum periculum minatur. Sunt enim fauces, ventriculus, & pulmo. Ideò imminent anginæ, diſpneæ, aſthmata, phthiſes, & alia ſymptomata. Diſtillat, inquit Celſus lib. 4. humor ex capite interdum in

nares, quod leue est, interdum in fauces, quod peius est, interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est; Addamus & ad ventriculum distillationem, cui præsertim alui stypticitas adiuncta est, quam Galen. 7. Meth. valdè perniciosam statuit. Hippocr. 2. Aphor. 40. Raucedines, ait, & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt. Iuxta quem locum asseri posse videtur Patientem hunc sextum supra sexagesimum annum agentem pristinam salutem amplius consecuturum non esse. Ab altera parte stat experimentum, quo constat illum à multis diebus felicius progredi. Nam vocis raucedo ferè penitus mitigata est, & non nisi in magna temporum inæqualitate, & inconstantia quandoq; apparet, quemadmodum & dolor ille thoracis grauitatis sensum inferens, ac reliqua symptomata à contumaci olim distillatione emanantia. Censeo itaque ego haud omninò desperandum de liberatione Patientis ab huiusmodi malis, quantum tamen liberari quis potest in ea ætate constitutus, dummodò inferius præscribenda victus ratio exactè seruetur, & podagrici dolores per id tempus repressi, ac delitescentes, rursus proximo autumno de sui more erumpant. Alioqui enim in angusto magis spes foret. Non dissimili forsitan ratione dixit Hippocr. 6. Epidem. 2. Lienosos è capite coryza non laborare. Vbi etenim pars aliqua corporis imbecillis est, & insigniter affecta, excrementa omnia ad illam conuertuntur, & reliquæ partes liberæ, & incolumes manent. Suscipientibus ergo iterum fluxionem articulis & manuum, & pedum, de liberatione, & salute tum capitis, tum pectoris meritò sperari à nobis poterit, humorum scilicet ad imbecilliora loca metastasi facta. Hippocrates autem de valde senibus loquitur, in quorum numero hic non est, & de Catarrho ab intemperie frigida in habitu proueniente, sed in nobili Viro adhuc tanta non est cerebri frigiditas. Imò si à calida potius intemperie & capitis, & iecinoris hæc ipsa distillatio primum oritur, fortasse minus rebellis in posterum euadet, veluti in seniorum ætate calidos quosdam affectus solui contingit, vti cephaleæ calidæ, eterocraniæ, nephritides, & arthritides, quæ

valde

valde calidam habent affectionem. Morbi enim syntrophi, & hi sunt, qui ex multo tempore in hominum permanent corporibus, in senecta desinunt coctione, solutione, & rarefactione, quemadmodum legitur apud Hippocratem 6. Epidemiarum tex. 23.

Notissimi sunt scopi, quos præ oculis habere solent Medici in curatione Catarrhi, considerata nimirùm fluxionis natura, quæ est à parte vna ad aliam expulsio, indicatio prima sistendam esse fluxionem suadebit. Hippocrates in lib. de Loc. in homine, ita loquitur. Morbos à principio curare oportet, & siquidem à fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare; si verò ab alia causa, principium morbi sedare, ac curare; deinde id quod influxit, siquidem multum fuerit, educere, sin modicum per diætam moderari, ac componere. Proinde nos solemus mentem ad duos terminos dirigere, vnde scilicet fluxio nascitur, & in quem desinit. Prior, qui membrum generans & mandans dicitur duas exhibet indicationes, vt quod expellitur excrementum auferamus, & vitium, ex quo excrementa ipsa gignuntur, corrigamus. Recipiens verò pars geminam & ipsa præbet indicationem, vt eam roboremus, ne suscipiat, & id quod fluit aliò trahamus, vel intercipiamus, materia illa, quæ iam influxit, dissipata. Ad quæ ante veniendum non esse, quàm caput in primis vnà cum ventriculo ab excrementorum plenitudine fuerit emundatum, omnibus pro comperto est, & quoniam contenta in capite promptius euacuantur per palatum, vel per nares, vel per vtrumque Galeno auctore 3. Art. par. Ab his partibus capitis euacuatio prius molienda non est, quàm corpus à repletione humorum liberetur, idque etiam de Platonis mente in Charmide. Ideo totum purgandum est ante omnia, & consequenter materia præparanda, & quoadlicet minuenda, communibus vijs primùm ab excrementorum colluie expiatis. Tria verò sunt nostræ Artis instrumenta ad hosce scopos explendos, quæ primus omnium excogitauit Erasistratus; Diæta, Pharmacia, & Chirurgia. A postremo inchoare nunc mihi fas sit. Ad hoc itaque spectant frictiones, ligaturæ dolorificæ, clysteres, cucurbitulæ,

bitulæ, sanguinis missio, rubificantia, & cauteria. Frictiones quę fiunt incipiendo à partibus supernis, descendendo ad infernas magnum afferre solent emolumentum. Ita namque humiditates à corpore mirabiliter reuellunt, vt est 3. de Diæta tex. 17. veluti, & vincula dolorifica, cucurbitulæ siccæ, præcipuè verò clysteres, qui de Hippocratis & Galeni sententia com. 3. de Rat. vict. in acut. vbi de angina curanda sermo fit, non obscurè à capite vacuant. Cucurbitulæ scarificatæ suris potius, & femoribus, quàm homoplatis adhibitæ magnopere laudantur. Auicen. tamen in distillatione ad pectus ad vitandum materiæ vitiosum motum, qui est ad pectus ipsum, circa occiput supra nucham sycias apponi mandat, vt retractio fiat per modum interceptionis. In sanguinis missione viget controuersia. Nam Græci in curatione Catarrhi missionis sanguinis vix vnquam meminere, considerantes Catarrhum prout extra venas est, & à sanguinis natura plurimum distat. Arabes contra in calido Catarrho audacter sanguinem mittunt. E Practicis non desunt, qui etiam in frigido Catarrho sanguinem posse mitti contendunt, secta communi vena, quæ caput & partes inferiores respicit, idque vt humorem ad partem fluentem, reuellant, & simul ex cerebro aliquid excrementi euacuent. Si corpus distillationi obnoxium exuperantis sanguinis in toto notas habeat, proculdubio secanda vena est, non quidem ratione materiæ, vti vocant, coniunctæ, sed antecedentis, & non quia sanguis peccet sub ratione causę principalis, sed aliquando vt causa adiuuans, aliquando vt causa sine qua non. Permiscetur enim interdum sanguis vnà cum cerebri excremento, quod propterea calidum euadit, & non rarò aliqui Catarrho ex capite afficiuntur, cum tamen corpus eorum sanguine turgeat, ex cuius abundantia sursum in caput conscendunt vapores, qui distillationis generationem adaugent. Videndus hac in re Mesue vbi de Catarrho agit, & ab eo propositæ condiciones obseruandæ, quas tamen à Græcis, & Galeno potissimum deprompsisse vnusquisque in Galeni doctrina versatus facilè cognoscet. Verum quod attinet ad hunc Patientem, cum in eius Catarrho nullum calidæ qualitatis signum reperiatur, & ætas iam senilis sit, ventriculi

culi

culi cruditatibus, & hypocondriorum flatibus assidue laborans, ego certè in eo ad sanguinis missionem minime deuenirem, per sectam videlicet venam in brachio, nisi distillatio validam febrem annexam haberet. Nam licet sexagesimum annum transcendat, vires tamen omnes robustas habet. Febris enim duplici nomine noxam à Catarrho illatam auget. Primo, quia suo calore materias fundit, agitat, & commouet. Vnde non semel in praxi visi sunt, qui ex præcipiti fluxione à febrili calore promota quasi suffocati sunt. Secundo, quia fluentibus humoribus maiorem addit acrimoniam, & illos deteriores omnino reddit. Vt nihilominus iecinoris efferuescentia attemperetur, sursumq; ascendentium vaporum deorsum fiat retractio, ab hæmorrhoidibus per hirudines moderatam aliquam sanguinis euacuationem facerem. In qua sententia eò magis persisto, quò verno tempore elapso, vbi copiosior ab ea parte sanguis effluxit, melius se habere incæpit. Ars enim quantum potest naturæ motus conferentes imitari debet, Galeno auctore 6. Aph. 17. & ante eum Hippocrate cùm alibi, tùm in libro de Arte dicente: Natura stimulata, & impulsa, artis peritis, quæ facienda sunt demonstrat; ne dicam quod præsens corpus melancholico etiam abundat humore, cuius ferax admodum est præsens anni constitutio tantopere calida, & sicca. Nota siquidem est omnibus eiusdem Hippocratis sententia lib. 6. Aphor. 11. Melancholicis, aut maniacis, si hæmorrhoides superuenerint, fit morbi solutio. Venæ etenim illæ, subiungit Galenus, sanguinem crassum humore plenum melancholico euacuare consueuerunt. Non minor hæsitatio est, circa rubificantia, aut vesicantia, an scilicet in contumaci distillatione à cerebro ad pectus, & pulmones eorum vsus conueniat. Applicantur autem bregmati supra coronalem commissuram, & difficultas in eo solùm est, cùm calida capitis intemperies cum calida similiter, & salsa distillatione adinuenitur. Vbi namque & generans causa, & genita materia vnà ad frigidum vergunt, omnis prorsus cessat ambiguitas. Qui negatiuam partem tuentur, dicunt horum medicamentorum, quæ calida sunt, ac tenuia, appositione, ce-

cerebri

rebri excrementa liquari, & eiusdem intemperiem calidam magis foueri. Pro quibus acriter pugnare videtur Galenus 6. de Tuen. sanit. 9. vbi medicamentum, quod ex thapsia, & sinapi paratur, in fluxione ex calida capitis intemperie vehementer improbat. Vnde, arbitror, sumpsit occasionem Alexan. Trallianus lib. 7. cap. 1. increpandi ipsummet Galenum, quoniam in nobili illa Romana lib. Meth. 5. cap. 14. pro inhibenda, vt ab eo, & alijs creditum est, acri, ac belliq; distillatione, & vt ab vlcere pulmonum eam præcaueret, sinapismo ex thapsia vsus fuerit, ac stercoore columbino, quibus ignea vis inest, affirmans Vir ille in materia calida, remedio calido non esse vtendum, quasi Galenus hanc doctrinam, quam millies in suis operibus inculcauit, prorsus ignoraret, ac oblitus esset. Qui verò alterius sunt opinionis ducem in primis habent eundem Galenum loco Methodi allato, quorum ratio nullo pacto negligenda, quoniam dato etiam, quod ibi de calida, & salsa distillatione sermo fiat, nemo non videt talium medicamentorum vsu distillationem calidam, & salsam in pulmones ruentem manifestè intercipi, atque inhiberi, humoresque foras proijci, & euocari, vt maius vtique comparetur ægro beneficium ex fluxionis impetus cohibitione, quàm ex admoto calido dropace detrimentum. Sanè in curandis morbis, in quibus præceps, & imminens periculum impendet, non tantum expendenda sunt remediorum pericula, quantum vtilitates, quæ expectantur, eòq; magis, quò scimus ex Galeno cap. de Oxymelite; Nullum in tota Arte inueniri auxilium posse, quod citra aliquam noxam magnopere prosit; & multa, vt inquit Celsus lib. 3. cap. 18. in præcipiti periculo rectè fieri, aliàs omittenda. Eapropter Galenus voluens animo quanta in angustia versaretur Matrona illa Romana, ex præcipiti fluxione in pulmones, relicto morbo, qui inducias dabat, ad symptoma, quod ad se curationem trahebat, oppugnandum se totum contulit, cuius exemplum & nos in consimili casu insequi debemus, post habita Alexandri sententia. Non minimum enim refert in magnis malis, si quis morbi impetum trahendo effugiat.

Gale-

Galenus verò de Tuen. ſanit. loco citato intelligit quando adeò præceps periculum non impendet, tunc enim & ipſe huiuſmodi medicamẽto neutiquam vteretur, quod vnicuique conſtat. Quamobrem & ego in Patiente propoſito ad huius generis præſidium deſcendere decreueram, quo quidem duplici modo vti ſoleo, nempe aut in forma ſolida, aut in liquidiori. In prima forma ita paratur: Recipe Ceræ vncias octo, terebinthinæ quantum ſufficit, miſce ad ignem, donec adquirant emplaſtri ſubſtantiam. Circa finem adde pulueris radicis thapſiæ vncias tres. Huiuſmodi ceratum, debita illius quantitate ſuper alutam extenſa, ad formam mediæ cucufæ, ſincipiti raſo apponi mando. In forma vnguenti erit, ſi vnà cum oleo vnciæ quinque ceræ liquentur, quoad conſiſtant, deinde pulueris ex thapſia vnciæ duæ miſceantur. Quo vtendum vſque dum in cute veſiculæ excitentur, quibus apparentibus, ab iterata vnctione ceſſandum, ne dolor concitetur, & ſanguis attrahatur, à quo phlegmon. Alij ex Iberide, lepidioue, & naſturtio cerata conficiunt. Alij verò caput in iam dicta parte abradunt, poſteà vel panno aſpero, vel ſcylla fricant, inde emplaſtrum de ſinapi apponunt, vel fermentum cum cantharidibus, & aceto forti, & per decem, aut duodecim horas ſuper locum dimittunt. Quibus ablatis veſicas aperiunt, & folia caulium ad ignem parumper calefacta cum axungia porcina, vt locus apertus conſeruetur, applicant, affirmantes quinto quoque die veſicationem vſque ad quadraginta dies reiterari oportere. Quidam hoc adhibent emplaſtrum. Recipe nigellæ torrefactæ vnc. vnam, ſinapis torrefacti, thuris ana drach. quinque, maſtichis drach. tres, ſtercoris columbini, farinæ hordei ana vnciam vnam, oxymelitis ſcyllitici quantum ſatis, fiat emplaſtrum pro ſutura coronali. Decreueram, inquam, hoc vti valido, & maxime præſentaneo remedio, verumtamen cum non deeſſent, qui illud increparent, nulla alia ratione, vt mihi relatum fuit, permoti, quàm quod magnum eſſet remedium, & à nemine propoſitum, nedum vſurpatum, adeò ſunt amuſi quidam in exercenda arte verſati, ipſe ne, niſi ſeruaſſem ægrotantem, occidiſſe dicerer, peſſimè namque ſe habebat, ad leuiora deſcendere conſtitui, nempe ad emplaſtrum, quod à nonnullis Catarrhi ſuſpenſorium appel-

latur,

latur, paratum videlicet ex mastiches, & emplastri de betonica singulorum vncia cum modica terebinthina, malaxatis omnibus cum oleo mastichino. In quem vsum alij conficiunt ceratum ex carnium conchilliarum exactè contusarum vncijs quatuor, thuris vncia media, myrrhæ electæ drach. duabus, addito oleo ipso mastichino. quod quidem & cerebrum citra calorem siccando roborat, & superuacaneos humores trahendo euocat. Ad cauteria me confero, in quibus nullam aliam inter Medicos discrepantiam versari obseruo, quàm de loco, nimirum dum à capite in subiectas partes præcipitatur fluxio, sinciput, an occiput inurendum magis sit. Nam qui cauteriorum vsum damnant, eò quia Græci, vt ipsi autumant, nullibi de hoc genere præsidij mentionem faciant, magnopere arguendi sunt, veluti & qui eadem de causa in febribus pestiferis, & malignis phęnigmorum vsum negligunt, atque reijciũt, quasi Ars medica à prima ipsius origine omnibus numeris absoluta, & ab omni parte perfecta incæperit, non autem paucarum herbarum scientia fuerit, quæ deinceps annorum curriculo, & ingeniorum, quæ singula quæq; ætas protulit, cultura, ad eam excreuit amplitudinem, & perfectionem, vt nostra hac tempestate, quæ in ea desiderentur, sint propè nulla. Artes enim omnes nascentes rudes sunt, sed harum in processu subtilitas creuit, ait Seneca. Ne dicam similia medicamenta à Græcis primum fuisse præmonstrata, posse à nobis affirmari. Hipp. enim lib. de Sacro morbo scribit vlcera capitis, si in pueris fiant, eos ab Epilepsia præcauere. Et in lib. de Affect. tex. 2. in vertigine laudat vstiones in capite. In tertio etiam de Morb. tex. 3. in syderatis sectionem in capite exercet. Vlcerum autem, ac multò magis inustionum specimen cauteria referunt, quemadmodum abscessuum quoque infra morbum, quos tantopere commendat idem Hipp. in Epidemijs. Gal. etiam 5. Meth. in pestilenti quadam constitutione fælicius actum cum illis fuisse tradit, quorum corpora vlceribus scatebãt, eò quod internum virus per vlcera illa erumperet, vt taceam quod sinapismi, rubificantia, & cætera metasincritica medicamenta; quibus & ipsi vtebantur, cauteriorum & vesicantium vsum satis superque confirmant, garriant quidquid velint Neoterici quidam hac in re

nimium

nimium nasuti & superstitiosi. Maior enim Medicorum pars oppositam habet sententiam. Cauteria itaque, vbi opus est, alacriter imperanda sunt, in morbis præsertim à fluxione pendentibus, tantoq; alacrius, quanto à capite distillatio manat. Subiacent enim membra vitalia, ac spiritalia, à quibus nisi fluens materia auertatur, sæpè phthisis, sæpè suffocationis, & mortis periculum affert. Quod aliquando ne huic Viro contingeret, vehementer suspicatus sum, vtq; pro ingenij mei modulo hanc ruinam ab eo longè arcerem, præter alia, de inurendo etiam capite cogitaui. Solùm mihi in eligendo loco anxium iudicium. Nam sunt, qui magis laudant in sincipite, sunt qui magis in occipite, à quibus probabiles vtrinq; adducuntur rationes, & experimenta; sed tamen omnibus, quãtum potui, examinatis, in eorum tandem sententiam libenter veni, qui ceruicem inter primam, & secundam vertebram adurendam magis esse contendunt. Et si experimento pro hac roboranda opinione opus est, præsens sanè erit instar omnium. Vix enim facto illa in parte cauterio, euidenter sisti fluxio visa est, eiusq; vtilitas in dies magis, magisq, à Patiente percipitur, vt nisi de futura fluxione timeret, nullo prorsus nunc alio egeret auxilio. Verùm ne à posteriori vnà cum vulgo hac de re iudicare velle videar, triplici potissimum ratione permotus in occipitio emissarium, seù fonticulum excitari iussi. Vna est, quia ab hac parte idem emolumentum patientibus accedit, quod à sincipite. Quandoquidem & à ceruice inusta cerebri superuacanea humiditas exsiccatur, euocatur, atq; intercipitur. Dicet aliquis dum reuulsione subita opus est, citius, & commodius hanc è sincipite haberi, quia scilicet è recta regione supraponitur membris illis principibus, in quæ fluxio decumbit. Quo dato, & non concesso, saltem ob grauitatem materiæ, quæ difficile admodum ascendit, hoc in Viro distillatio nullam præseferebat acrem qualitatem, quæ pulmonum corpus, aut venulas exulcerandi vim posideret, nec ea in copia vnquam fluxit, quæ suffocationis tam euidens periculum minaretur. Altera est, quia licet iuuamen ex inusto sincipite celerius esse quibusdam videatur, attamen quod ex occipite expectatur, valde tutius est, & cum minori patientis molestia, nemine penitus reclamante. Asclepiadis autem

sen-

ſententia fuit apud Celſum, citò quidem eſſe curandum, ſed tutè, etiam, & iucundè: Securius verò, nec ita moleſtum eſſe cauteriũ ceruicis, patet omnibus, qui capitis anatomen vel ruditer obſeruarunt, & in Hippocr. Galeniq; doctrina verſantur. In ſincipite enim rariſſimæ ſunt ſuturæ, per quas etiam abundè vaporoſa cerebri excrementa tranſpirant, craniumq; ipſum tùm tenuiſſimum, tùm maximè fiſtuloſum exiſtit. Senſu inſuper prædita corpora, inquit Gal. 6. Epid. com. 1. vbi de mulierum dolore in ſincipite ex vtero diſputat, in ſuturis complura ſunt, nempe pelliculæ quædã, villos noſtri Anatomici nuncupant, quæ panniculum craſſiorem pericranio coniungunt, penetratq; tenuiorum vaſorum copia. Cum autem magnitudine æqualia fuerint pathemata, partes, quæ natura ſenſu magis participant, ſentiunt magis, quæ verò magis ſentiunt, cauſæ dolorificæ his moleſtæ magis. Quare Hipp. in lib. de Vuln. capit. vulnera ſincipitis multò periculoſiora eſſe ſcribit, quàm occipitis, vbi craſſius eſt os, nec ita foraminibus peruium, & ſenſu adeò exquiſito præditum, & ideò ibidem vulnera capitis curaturum commonefacit, vt in perforatione, ac terebratione ſuturas omninò vitet. Sunt è Medicis, qui fatentur vidiſſe, qui ab inuſtione ſupra commiſſuram coronalem in phrenitidem eadem die inciderunt. Hanc pariter putant fuiſſe cauſam, ob quam Meſue cap. de Aegrit. neruorum, in quo de Catarrho agit, quando poſt alia omnia auxilia ad ſincipitis vſtionem deueniendum eſt, vt ſuturas euitaret, eam inurendam eſſe partem mandat, ad quam medij digiti ſummitas immediatè attingit, manus radice ſummis naribus, non autem ſupercilijs admota. Addunt quod ſi Hipp. vt patet ex lib. de Inter. affec. prope finem in cura iſchiadici doloris, omnibus alijs prius tentatis auxilijs, ad inuſtiones tandem confugiens, eam, quæ ignito ferro fit, in oſſibus coxendicum timet, quanto magis in ſincipitis oſſe, & præſertim in ſutura. Hæc enim ſunt verba Hippocr. Vrito pluribus profundis inuſtionibus in parte quidem oſſea per fungos, in carnoſa verò per ferramenta. Quamuis putem ego Hippocratem alia ratione, quàm quod per ferramenta oſſa coxẽdicum adurere extimeſceret, verba illa protuliſſe. Non enim rationi conſonum videtur, oſſa tam valida, vbi exſiccatione

tione per ignem indigent, ignitum ferrum citra noxam sufferre minime posse, nisi compagem simul neruorum iuncturæ coxæ intellexerit. Ad partium siquidem vrendarum naturam potius respexisse videtur, dùm in parte carnea vrendum esse ferro vult, in ossea verò, & neruea nequaquam, sed fungis. Vbi enim vrenda caro est, medicamentis magis exsiccantibus opus est, quoniam pars carnea mollis, & humida est, sed vbi vrendæ sunt partes osseæ, aut etiam nerueæ, cum siccæ partes existant, igne minus exsiccante vti oportet. Postrema ratio est, quia non solùm ad præsentem fluxionem, quæ pariter non admodum impetuosa apparuit, quo in casu scio Auenzoar, Paulum, & recentiores ferè omnes sincipitis inustionem multo magis commendare; respiciendum mihi fuit, verùm quoque ad imminentem, & ad magnam capitis intemperaturam, ob quam continuò superflua in cerebro accumulatur pituitosi humoris copia, ad quam minuendam, & à subiectis partibus auertendam, perpetuo opus fuit emissario, quod citra controuersiam ab omnibus in occipitio inflictum, decliuioris situs ratione, approbatur. Nam quæ in brachio sinistro, & crure dextro multis ad hinc annis Patiens aperta defert, excrementis, quæ assiduè malè affecta viscera progignunt, expurgandis minime esse idonea, symptomata prædicta, à quibus persæpe affligitur, manifestè ostendunt. Qui plura ad cauteriorum vsum spectantia desiderat, legat inter alios Mercurialem in suis Consilijs Tomo 3. & in Prælect. Pisanis, & Claudinum in Respon. Medicin. Interim verò quispiam non miretur, si hac in materia aliquam inter nos discrepantiam inueniet, nec inde calumniandi Artem occasionem arripiat. Neque enim protinus crimen Artis est, si quod professoris est, ait Celsus lib. 2. c. 5. Quamquam rectius dici potest, non committi à Medicis errorem; sed controuersos esse potissimum pro vario cuiusq; experimẽto non aliter forsitan, ac cùm dixit Gal. in de Vict. rat. in acut. com. 1. tex. 42. hisce verbis. Quare contingit, vt interdum præstantes Medici de curatione diffidant? Quod scilicet in nonnullis expertum conuenire omnibus putauerunt, sic sanè & in victus ratione in morbis acutis fuerunt controuersi. Alij quidem ægros ad iudicationem vsque ptisanæ cre-

more seruantes, alij ptisanam ipsam exhibentes, alij autem neutrum horum administrantes, ex parte autem verum quidem dixerunt omnes, sed ex parte falsi, circumuentiq; sunt. Nempe quidam in acutis morbis ptisana indigent, alij cremore, alij horum neutro ad iudicationem vsque. Hæc ille; Et ego ad Pharmaciam descendo, in qua sunt lenientia, præparantia, & euacuantia, hæcq; duplicia, vniuersalia, & particularia, necnon roborantia tàm admota, quàm assumpta. Leniendo euacuant manna, cassia, electuarium vocatum lenitiuum, syrupus violaceus, & syrupus rosaceus solutiuus, mel rosaceum solutiuum, diaprunum simplex, diacassia, diassena lenitiuum & consimilia. Ego autem ab electuario lenitiuo cum hiera Gal. non discederem, vbi parandum sit medicamentum inbolis, hoc nimirum modo. Recipe elect. lenit. vnc. j. hieræ picræ drach. ij. m. Si verò potius in forma liquida exhibendum sit, alijs anteponerem mel rosaceum, aut violaceum cum diapruno 5. illud quidem quatuor vnciarum pondere, hoc autem mediæ vnciæ, vnà cum decoctione pectorali Rhasis. Præparantia vocata fiant magis in iure pulli, quàm aqua, ex betonica, stœchade, tussilagine, cichorio, endiuia, mentha, & borragine, cuius vncijs quatuor addantur binæ cum dimidia, oxymelitis scilicet vna, & syrupi de betonica, de iuiubis, ac mellis rosacei 5. singulorum vncia media. Quo tempore hæmorrhoidales venæ per hirudinum morsum aperiri poterunt. Syrupis autem præassumptis medicamentum superbibendum est, ex eiusdem mellis rosacei, aut violacei vncijs quatuor, cum agarico trochiscato, & rhabarbaro infusis, & expressis, singulorum scrupulis duobus, aut eius loco assumat pilulas de agarico M. & mastichinas simul. Cochiæ etiam, assaieret, aggregatiuæ, aureæ, de hiera cum agarico, & huius generis similes commendantur. Confert pariter electuarium indum maius epotum mediæ vnciæ pondere, cum mellis rosacei, & mannæ sing. vncijs duabus in aquis scabiosæ, & betonicæ. Hac peracta purgatione iterum per dies aliquot assumat singulo quoque mane cochlearia duo præsentis syrupi. Recipe syrupi de hyssopo, de myrto, de betonica, singulorum vnc. j. oxymelitis 5. mell. rol. col. singul. vnc. 5. deinde verò sequentes pilulas deuoret. Recipe pilularum aggregat. de agarico

rico sing. scrup. ij. trochisc. alhandal. gr. iiij. m. & cum melle rosaceo fol. f. p. v. Mirabilis etiam est vsus pilularum illarum, quarum descriptio legitur in nostra Consultatione de Asthmate Cardinalis Bonifacij Caetani huiusce Prouinciæ de latere Legati. Verùm hoc in loco, priusquam ad alia transeam, tria sunt enucleanda. Primum quia dubitabit forsitan aliquis de agarico trochiscato, eò quod Practici nonnulli scripserunt agaricum non trochiscatum pituitosos humores aqueos trahere, quales potissimum esse eos, qui in Patiente è capite labuntur, superius dictum est, quemadmodum in trochiscos coactus cum vino infusionis zingiberis, crassos educit. Alterum deinde quoniã quæret alius quonã tempore medicamenta à capite vacuantia propinanda sunt, cũ inter Medicos reperiantur multi, qui statim à cæna, vel paulò ante ipsam soluentia medicamenta in catapotijs exhibent; Postremũ, an Catarrho ad pectus fluere incipiente, purgantibus vtendum sit, quo tempore Medici quidam leuioribus tantummodo procedendum esse contendunt. Ad primum quod attinet, dicatur agaricum licet medicina domestica sit, quam propterea Democritus familiæ medicinam vocabat, atque si fides habetur Auicennæ, cardiaca, ventriculo tamen infirmo, nauseabundo, & vomenti, & doloribus obnoxio, tutò, ac sine periculo non dari, ideoque trochiscatum magis esse amplectendum, vtpote qui, Mesue affirmante, idem agit quod agaricus ipse, sed tutius, & minori cum ventriculi noxa, vt sileam quod crassi etiam humores pituitosi hoc in corpore peccant. In secundo, hic istis, hic verò illis gaudet, vt est in prouerbio, pro vario cuiusque experimento, à cuius varietate dubio procul hæc inter nos differentia ortum ducit. Sed si hac in re liberè quod sentio pronunciare possum, medicamenta cum cibo admiscenda neutiquam sunt, loquor autem potissimum de propositis, quæ valida sunt catartica, non de hypelatis, & eccoproticis, seu stercoris eductiuis, vt aloe, & rhabarbaro, in exigua præsertim quantitate. Nam similia succos prauos à longinquis partibus non trahunt. In quam sententiam pluribus rationibus adducor, in primis verò, quia fortia illa medicamenta ad locum, in quo reperiuntur, prauos corporis humo-

res attrahunt, hinc ex prauorum ſuccorum miſcella cum cibo, eiuſdem cibi corruptio. Præterea agitatur cibus,& antequam concoquatur à ventriculo truditur. Proritatur enim natura à medicamenti qualitate, & ab humoribus, qui confluxere. Adhæc innatus calor, quò pluribus obeundis actionibus incumbendum ipſi eſt, eò minus quod aggreditur perficit. Itaque cum,ventriculo vacuo,naturalis calor nihil aliud habeat in quod agat, præter medicamentum, concludatur hoc ipſum fælicius purgaturum eſſe, à cibis vacuo, quàm iiſdem pleno ventriculo. Demum,quia minus operatur quod fuſum cibo commiſcetur. A ſuperingeſto enim alimento vis medicamenti exoluitur, de mente Hippocr. 11. de Rat. vict. in acut. vbi etſi ptiſanam ſorbendam præbet ijs, qui medicamentum ſumpſere, nihilominus inde deducendum non eſt, ergo admiſcet. Nam medicamentum illud forte ſatis erat ex helleboro, aut peplo, quod eſt tithymali genus, & cum dicat ibidem Hipp. conſueta potione minorem eſſe exhibendam, & antiqui in acutis circiter vncias tres in vna cibatione offerre ſolerent, iccirco à tam exigua, ac leui potione impediri nullo modo potuit. Paulus Aegineta lib. 7. cap. de cholagogis hanc ipſam opinionem confirmat. Quod ſi Celſus lib. 3. cap. 18. vbi de veratro inſanis quibuſdam exhibendo loquitur, ſcribit in hunc modum. Idque ſi in potione non accepit; pani adijciendum eſt, quo facilius fallat; & Galenus in muliere illa, quæ herpete laborabat, ſero lactis diacridium immiſcebat, ad bilis purgationem, ſciendum eſt ſæpe Medicos præ manibus habere coactas curationes, in quibus parum regulariter operantur, & meliori quo poſſunt modo medelam parant. Quare iudicent alij quàm rectè operentur, qui pilulas non longe à cibo pro capite expurgando propinant, mox ſcilicet dormituris, meliorem ſic fieri purgationem exiſtimantes. Ego certè cum bona Medicorum parte expectandum eſſe cenſeo, donec venter cibo exinanitus ſit, & prima concoctio perfecta.

Roborantia quidem caput ſtatim à cæna tutò, & cum ratione aſſumuntur, vti conſeruæ cephalicæ dictæ; de quibus infra. Nam vnà cum cibi euoporatione in cerebrum efferuntur, citra vllam ventriculi moleſtiam, & concoctionis noxam. Poſtremo loco dubitatur

tatur

tatur à multis, an in diſtillatione inchoante, illicò ab euacuatione auſpicandum ſit, an prius diſponenda & adæquanda materia, quò facilius educi poſſit, & dein vacuandum, iuxta Hippocratis ſententiam 1. Aphor. 22. Concocta medicari, & cruda non mouere, neque in principio, niſi turgeant. Hæc dubitatio varia in ſe capita habet, & ideo nō vno tantùm modo reſponderi debet, ſed per determinatas limitationes, id quod generaliter, ab eo quod ſpeciatim verum eſt, ſeiungere oportet. Quamobrem dicatur ex illa defluente materia, vel præceps quodpiam periculum ex iam relatis impendere, vel nullum. Si quidem nullus immineat repentinæ ruinæ timor, vt blandè operando, Catarrhi ſi quæ eſt ſæuitia demulceri, atq; ab eo contractum vitium corrigi, ac emendari poſsit, tunc paranda omnino prius erit materia, interim tamen reuellentia, ac deriuantia adminiſtrando per clyſteres acriuſculos, vincula dolorifica, validas frictiones, & balnea infimarum partium, tandem ad euacuationem per medicamentum purgans deueniendum, niſi tamen ſanguinem magis mittere opportunum aliquomodo videretur, quæ vacuationis ſpecies tot præparantia non expoſtulat: Verùm cum à diſtillante materia valde præceps periculū impendet, alia via procedendum & ſecus prorſus agendum eſt. Sed antequam res hæc diffiniatur, vnde obſecrò fit, vt diſtillatio aliquando magis, aliquando minus periculoſa ſit? Reſpondeo tribus maxime de cauſis diſtillationem periculoſam magis euadere. Prima quidem, ob eius multitudinem & in capite, & reliquo corpore, quæ propterea ſtatim poteſt ſtrangulando perimere. Secunda, propter ipſius malignam qualitatem, quòd videlicet acris, & erodens valde exiſtat, vt quamcunq; partem attigerit, hanc ipſam exulceret, veluti nares, columellam, fauces, aſperā arteriam, pulmones, gulam, ventriculum. Tertia, ratione membri, & partis ad quam decumbit, ſicuti ſi ad fauces, & guttur, ibi anginam fieri ſuſpicio ſit, vel ad pulmones, & thoracem, & inde metuenda aut peripneumonia, aut pleuritis, aut phthiſis. Cum his omnibus conſiderandum eſt etiam, num diſtillatio tenuis, vel craſſa ſit, eò quod tenuis diſtillatio ſuapte, ac propria natura velocē motum habet, & præcipitem magis, quàm habeat craſſa, quæ non

ita festinanter mouetur, sed omnino lentè, ac pedetentim, proindeq; illam vacuationi aptiorem esse, quàm altera sit. Itaque hæc ipsa dubitatio in hunc modum soluatur. Vbi adhuc crassior est materia, & copiosa, quæ etiam non confertim mouetur, non est ea de repente à principio mouenda, & exagitanda, quia commota à medicamento difficulter vacuari, ac extraduci poterit, quia cum cruda sit, & crassa, suo lentore vacuationi resistit. Vnde magnopere timendum, ne eadem materia ad cerebri meatus delata epilepsiam, aut apoplexiam concitet, vel faucibus adhærens hominem strangulet, vel in pulmones defluens asthma producat. Huiusmodi ergo materia concoquenda prius erit, neque alijs dimouenda præterquam clysteri acriori, frictionib usq; validis, ac frequenter artubus potissimum administratis, vt reuellendo à prædictis partibus nobilioribus auertatur; tàm animi, quàm corporis quietem imperando, vt omnes declinentur occasiones, quibus illa, & moueri, & augeri possit, necnon cauentes ab his, quæ caput replendi vim habent, & pituitæ generandæ apta sunt, seruato teuuiori victu, vt illi fomentum subtrahatur. Cum verò concocta apparuerit, & ideo ad purgationem facilis, tunc opportunis medicamentis educenda erit. Vbi autem non mediocriter crassa, sed tenuis omnino est, & præceps in motu, multaq; vel si quis, & maligna, malignas enim;id genus distillationes, quæ tenues sunt, & erodunt, vocant Hippocrates, & Galenus 6. Epidem: aut si iam inclinet, & propensa sit ad aliquam nobilem partem, vbi de grauiori malo magis timeatur, tunc leuioribus remedijs omissis, protinus ab initio ad ea ueniendum est, quæ statim, ac potenter vacuando reuellunt, neque vlterius concoctionem expectare oportet, veluti nos docuit 5. Meth. Galenus, & hæc sunt sanguinis missio, sed præcipuè purgatio. Quò etiam omninò spectat eiusdem Galeni sententia ab Oribasio relata in eo capite; quos, & quando purgare oportet. Tenues & serosos humores à principio vacua, in crassis verò concoctionem expecta. Quam sententiam ex Comm. Galeni in lib. de humor. quæ à nobis desiderãtur, decerptam fuisse Rabbi Moyses in suis Aphorismis testatum reliquit. An ergò Hippocrates & Galenus inconstantes

stantes

ſtantes erunt. qui concocta ſolùm medicari præcipiunt, & cruda non moueri, neque in principio cum non turgeant? Dicendum quando reuulſionis gratia euacuationem aggredimur, etiam ab initio nulla expectata humorum concoctione, euacuari à nobis poſſe. Tunc verò reuulſionis gratia euacuamus, quando ex ipſorum humorum ab vna ad aliam partem fluxione morbus concitatur. Reuera namque reuulſio accommodatum eſt fluxionibus remedium, cùm ſcilicet illis obuiam ire cupimus, ne ad aliquam decumbentes particulam magnum eidem malum inferant. Cuiquidem reuulſioni cõgruum tempus inter alia initium prorſus eſt. Vbi enim iam defluxerint humores, deriuatione, aut vacuatione per locum ipſum, vel per vicinum indigent. Adde quod vbi eſt acris, ac tenuis materiæ fluxio à cerebro ad alia membra cum euidenti vitæ periculo præcipitata, morbus tunc turgentis morbi naturam ſubinduit, & propterea quamprimum, & eadem hora purgare Medicum cogit, iuxta Galeni doctrinam 4. Aphoriſm. Hippocratis autem ſermo de illis humoribus intelligendus eſt, qui defluxere, & in vno conſiſtunt loco. In quem ſenſum idem Hippocrates in libro de Rat. vic. in acut. Comm. 4. tex. 22. dixerat: Quicunque inflammationes in morborum principio conantur medicamento ſoluere, nihil de eo auferunt, quod intentum, inflammatumq; eſt.

Hæc itaque ſunt, quæ in medicamentis in vniuerſum euacuantibus, obſeruatione digna mihi viſa fuerunt, iam tempus poſtulat, vt ad ea deſcendamus, quibus particulatim capitis plenitudo vacuari ſolet, ſuntque caput purgia à quibuſdam appellata, à Græcis errhina, maſticatoriaque, & gargariſmata, quæ communi nomine apophlegmatiſmi dicuntur. Nos autem in Patiente propoſito inter initia gargariſmate ſolùm vſi ſumus, ab faciliorem viſcidæ pituitæ gutturi inhæreſcentis excreationem, & ad robur parti dictæ conciliandum, ne fluentem à capite materiam ita facilè admitteret. Maxima enim anguſtia ſumma laryngis, & gulæ pars oppreſſa cognoſcebatur, ita tamen vt primum vſus fuerit gargariſmate facto ex aquis plantaginis, roſarum, & portulacæ,

addito syrupo mirtill. cum granatorum vino, & aliquando ex decoctione rosarum, coriandrorum, & lentium decorticatarum. Sunt qui aqua tantum rosacea vtuntur, cui modicum camphoræ additum sit. Hæc enim omnia sistendi, refrænandiq; fluorem, & partem roborandi vim habent. In quem vsum pariter pilulæ quædam sub lingua detinendæ, quæ ideò hypoglotides nominantur, haud omissæ fuerunt, in hunc modum paratæ. Recipe sem. papau. albi, sem. lactucę, & portulacæ, sacchari candi, penidiorum, diatragachanthi singul. vnc. ſ. opij gr. ij. cum syrupo iuiubino fiant trochisci ad lupini magnitudinem, qui pariter facilius hoc altero modo parantur. Recipe mastichis drach. ij. pyrethri drach. j. cum muccilagine tragachanthi f. p. in iam dicta forma, quarum vna ore detineatur. Prior tamen compositio locum videtur habere potius in cohibenda fluxione acri, & calida. Diacodionis in rotulis ex saccharo frequens vsus fuit, licet Galeni tempestate in eclegmatis modum conficeretur, de quo idem Gal. 7. de Comp. medic. sec. loc. cap. 2. Thus, & myrrha deglutita sistunt Catarrhum frigidum, quemadmodum pilulæ de cynoglossa descriptione Alexandri apud Mesuem, in qualibet fluxione cohibenda mirabiles sunt. Deinde verò crassiori simul, & viscidiori reddita materia ab illarum partium calore, & longiore in illis mora, & consequenter ad excreationem minus apta, alio gargarismate vsus est ex melicrato interdũ, & oxycrato, sępius verò ex aqua decoctionis hordei cum cortice, liquiritiæ, passularũ, & hyssopi, addito modò saccharo, modò oxymelite. Masticatoria autem non nisi post alias omnes euacuationes, & iam ferè à prædictis malis libero concessa sunt, ad hoc tantum, vt, ne iterum copiosa in capite materia cumuletur, impedimento sint, sensim, & assiduè cerebri excrementa per os euacuantia, in quorum classe fuerunt pyrethrum, mastiche, spica, cubebæ, & similia quæ sępius commansa mirè cerebrum expurgant, veluti & sequens compositum. Recipe melanthij drach. ſ. betonicæ drach. j. sem. coriandr. scrup. iiij. mastiches drach. iij. ceræ q. ſ. fiat confectio pro masticatorio. Hoc eodem tempore conuenit sternutamenta promouentium vsus, si quis tamen conuenit in Viro, in quo

quo præsertim fluxio ad partes thoracicas delabitur. In morbis enim pulmonis, & thoracis sternutationes valdè malæ sunt, quia exagitant thoracem, & lacerant pulmonem, quem in quiete esse expedit, sicuti & alias omnes, quæ laborant, particulas. Adde quòd, cum sternutatio motus quidam violentus existat, materiam agitando in causa est, vt eam in partem imbecilliorem promptius defluat. Quibus de causis dictum fuit ab Hippocrate in Coac. Prænot. lib. 5. sect. 2. tex. 46. Grauedines, & sternutamenta in morbis pulmonis, siue antecedant, siue sequantur, prauum. In alijs verò morbis sternutationes vtiles. Vnde si ad hæc deuenire quispiam velit, initia morbi vitanda prorsus esse non ignoret, dum crudus humor est, & morbus, atque nisi post coctionem, pulmone amplius non laborante, securum esse errhinorum vsum. Tunc enim ideo maxime conueniunt, quia plurimum caput expurgant, & crassiores, magisq; impactos humores excutiendo educunt; præsertim si sint fortiora, quæ à toto capite ducunt, quemadmodum debilia ab oculis tantum, & hinc à vicinis naso partibus, vt elicitur ex Hippocrate in lib. de Loc. in hom. Inter liquida errhina mihi solet esse familiare paratum ex succis depuratis betæ, brassicæ sing. ad vnc. ij. cum aquæ sampsuci vnc. v. & modico saccharo, aut melle. Insuper succus foliorum enulæ campanæ, in quo mannæ portiuncula dissoluta fuerit mihi magnopere arridet, veluti & cyclaminis succus, sed hæc fortiora alijs capitis affectibus grauioribus relinquamus. Tempore autem, quo de angustia illa thoracis ab vtraq; ossis sterni parte citra sensum doloris conquerebatur, ex fluxa videlicet ad ambas pulmonū alas tenui pituitosa materia, arteriaca varia incrassandi, & expectorandi vim habentia prætermissa non fuere, vti quę componuntur ex penidijs, saccharo cando cum oxymelite, & syrupo iuiubino, & ex loch de pulmone vulpis, de pino, diaireos, diatragachātha cum syrupo de succo liquiritiæ, & similibus. Pręcipuè autem sequenti electuario vsus est Patiens. Recipe radicum enulę campanæ elixatæ, ac extractæ vnc. iiij. radic. scyllæ elix. & ext. vnc. ij. Mellis optimi lib. j. hyssopi, ireos, liquiritiæ singul. drach. iij. cum aqua decoct. dictar. radicum f. electuarium secundum artem.

Quin

Quin etiam extrinſecus ad emolliendum thoracem, doloremque demulcendum, haud omiſſa ſunt præſidia in hunc finem excogitata, veluti oleum liliaceum, ſem. lini, amigdalarum dulcium, violaceum, & chamæmelinum; In eadem ſerie fuere butyrum, pinguedines animalium variæ, emplaſtrum de meliloto, & filij Zachariæ. Verum quia excrementorum reliquiæ tàm in capite, quàm in pulmonibus adhuc ſuperſunt, ea propter ad eas omninò diſsipandas, & in halitum diſcutiendas, ad vnum de duobus, autumno proximo mihi deueniendum eſſe duxi, nimirum vel ad ius galli antiqui ad modum Meſues præparati, vel ad chinæ, ſalſæ, viſciquercini, & ſaſſafras decoctum, cum ſimplicibus caput, iecur, & pulmonem reſpicientibus æquale foret, ſi aſſumeretur, Radicis chinæ vnc. j. cum dimidia, ſalſæ pariliæ drach. v. viſci querc. drach. iij. ſaſſafras drach. ij. iuris pullæ lib. v. Bulliant poſt factam infuſionem ad medietatis conſumptionem, addendo circa finem ebullitionis betonicæ, ſtœchadis ſing. manip. medium, ſonchi, cichorij, endiuiæ ſing. p. duos, hyſſopi, ſcabioſa, & capillorum veneris ſing. p. vnum. Deinde colentur pro ſyrupis. Recrementis addantur aquæ lib. vj. quæ rurſus bulliant ad tertias, & in fine addatur modicum radicis liquiritiæ, & ſacchari pro potu in prandio, & cœna. Ita namque ſpero fore, vt cerebri humiditates abſumantur, ventriculus, & pulmo ab excrementis illis frigidis, & pituitoſis abundè expientur. Ante tamen huiuſmodi decoctum probarentur mihi magnopere aquę Ietuccianæ, quas aliàs Patiens, me hortante, ſumpſit, manifeſto cum ventriculi iuuamine. Poſt hæc omnia remanet cęterarum maximè neceſſaria indicatio, quæ eſt exſiccatio, & corroboratio capitis in primis, ſine qua tolli nunquam diſtillatio poterit, imò eadem perſeuerante cauſa, eadem ſuperuenire incommoda neceſſe eſt, quæ etſi aliquando repreſſa videbuntur, rurſus nihilominus erumpent, ac reuiuiſcent. Pro qua quidem perficienda intentione nonnulla & extrinſecus, & intrinſecus adminiſtrari ſolent. Inter aſſumpta commendantur à Medicis conſeruæ vocatæ cephalicæ ex betonica, floribus anthos, ſaluia, & roſarum, myrobalani chebulæ conditæ, magnæ antidoti, theriaca ſcilicet,

& mi-

& mithridatium. De quorum numero sunt diamoschum dulce, amarum, diambra, plirisarcoticum, aurea alexandrina, diaolibanũ sales theriacales, qui si non adsint, eorum loco hac vti licet aqua theriacali dicta. Recipe flor. anthos lib.j. theriacæ veteris vnc.j. aquæ saluiæ lib.ij. Distilla in balneo mariæ, cuius cochlear vnum quotidie mane assumi potest. Mihi etiam familiaris est sequens cõserua hora somni deuoranda ad pondus drach. ij. Recipe olibani drach.ij. & s. rasuræ eboris drach.ij. coriandr. præp. vnc. s. conseruæ rosarum vnc. ij. cum syrupo de betonica fiat mixtura, & inauretur. Nemini autem mirum videri debet, si ad roborantia etiam calida descendo, eò quod superius statutum est Patientis nostri caput calidum esse, quandoquidem validè exsiccantibus indigemus, & adhuc validioribus vtendum esset, nisi aetas contraindicaret, quæ quidem citra caliditatem vix esse possunt, ne dicam quod huius capitis caliditas iam in via est ad frigiditatem, nimiæ humiditatis, & senilis ætatis ratione, quemadmodum supra copiosè probauimus. Quibus adde Hippocratis auctoritatem ex 1. de Diæta tex. 30. vbi sic loquitur. In senili ætate adest ignis recessus, aquæ autem accessus, siccorum sublatio, humidorum autem status. Vnde non temerè calefacientia administrantur, dummodo siccent magis, quàm calefaciant. Propterea etiam mihi summopere placet inter extrinseca, puluis exsiccatorius suturæ coronali inspergi solitus, ex caryophyllis pondere drachmæ s. stœchade, betonica, sampsuco, folijs rosarum rubearum sing. drach. vna, facta prius ex melle illinitione. Alter puluis ita componitur. Recipe nigellæ Romanæ torrefactæ vnc. s radicum cyperi drach. vnam cum dimidia, flor. stœchados, rosarum, an. man. s nucis moschatæ, caryophyllorum an. scrup. iiij. fiat puluis. Arabes laudant summopere sandaracam, quam hodie vernicem vocamus, ideo eiusdem puluis addi potest. Præcipuè vero commendatur stillicidium aquarum thernialium, cuiusmodi sunt Patauij, quæ vulgo della Lastra appellantur. Hæ siquidem præ alijs caput minima cum caliditate exsiccant, veluti Patauini Medici præstantissimi vnanimiter affirmant.

Atque eò magis huius generis præsidium laudo, quò idem Patiens refert olim de consilio Clarissimorum Medicorum Hieronymi Capiuaccij, & Mercurialis hoc ipso remedio se mirũ in modũ subleuatum fuisse. Et quamuis, vbi est experimentum in medicina, tunc de Celsi sententia abijciendæ sunt rationes; vnde etiam scripsit Auicenna; Vbi aliud ratio, aliud experientia indicat, vni tùm experientiæ innitendum, nihilominus ad rationes etiam, si quæ sunt, descendere mihi semper placuit. Circa vsum itaque harum aquarum, non aliter ac de sinapismis, & vesicantibus disputatũ est, non contemnenda quæstio excitari potest, vtrum videlicet in causa calida conueniens sit thermalium aquarum stillicidium. Nam licet distillatio nostri ægrotantis nullam prorsus calidæ qualitatis notam præseferat, primò quidem, quia nullus vnquam in ea fætor fuit; quando enim fætet Catarrhus, solet esse calidus, eò quod fætor putredinis soboles est; Deinde, quia semper caruit illis coloribus, qui fluxionis caliditatem arguunt, vt sunt croceus, ruber, & viridis; quinimò albus tantummodo color in ea obseruatus est, frigiditatis nota perquam manifesta. Demùm, quoniam huiusmodi Catarrhus in sapore, neq; salsus, neq; amarus, neque quouis modo acris vnquam fuit, sed insipidus omni tempore, frigiditatis argumentum: licet, inquam, præsens distillatio calida non sit, quia tamen supra demonstratum est à causa calida potius, quàm frigida pendere, nimirùm calida capitis intemperie, idcircò non temerè ad prædictum stillicidium deueniendum est. Nam omissa Tralliani contra Galenum ratione, de qua vberius supra, ipsemet Gal. 6. de Tuen. sanit. 9. acriter eos damnat, qui stillicidijs calidarum aquarum vtuntur, vbi caput calidum est. Sanè Rhasis 9. ad Almansorem in Catarrho à causa frigida proueniente, vti vento, vel aere frigido, docet caput cum panno multum calefieri, etiam si Catarrhus calidus esset, & similiter de eiusdem Viri sententia, vbi distillatio orta esset à Sole, vel à caliditate capiti impressa, hæc prius cum frigidis remouenda foret, quamuis illa frigida esset. Hinc constat quanti referat in Catarrho curando prius eius causam rescindere, qua non remota, impossibile videtur Catarrhum ipsum posse expugnari.

Pro

Pro hac itaque dirimenda controuersia necesse omnino est non ignorare, quæ ab Auicenna 4. primi cap. vlt. referuntur, quando nimirum causa Catarrhi, & Catarrhus æquè fortes sunt, aut causa fortior, magis incumbendum causæ expugnandæ, tùm quia causa, tùm quia vt plurimum, ipsa non ablata, Catarrhus neutiquam debellatur. Quò dubio procul respexit Rhasis, cuius tamen præceptum (quod praxim facientes non negligenter attendant) non ita statim amplectendum à nobis est, quoniam tunc solùm vtile, vel salubre erit, vbi pauca sit, quæ defluit, materia, & nulla in capite, ac toto corpore insignis reperiatur plenitudo; Sed si causa parua, & leuis existat, Catarrhus autem valde fortis, huic protinus euincendo incumbendum erit, causa ipsa omnino neglecta. Hinc meritò Galenus, vbi magna sit capitis caliditas, aquarum calidarum vsum reprobat, cum ad alia siccantia, & roborantia, quæ caput non admodum calefaciant, deueniri possit. Quamobrem cum sæpius dictum sit à me, intemperiem capitis nostri Patientis esse quidem adhuc calidam, sed non intensè, & Catarrhi copiam à multitudine potissimum vaporum sursum in caput à ventriculo frigidiori expirantium progigni, concludatur in hoc, & in alijs à consimili causa eodem malo laborantibus, thermalium aquarum stillicidium maxima cum ratione administrari. Non modò enim cerebri humiditatem superuacaneã resiccat, verùm etiam membro illi robur manifestè conciliat, vt non tam promptè ascendentes halitus admittat, & in aqueam substantiam conuertat. Imò si tẽpore, quo iunior erat, & caput calidius habebat, ab huiusmodi præsidio tantopere subleuatus fuit, quid sperandum hoc tempore, quo capitis caliditas ob senilem ætatem remissa est? Idemmet stillicidium ventriculi regioni faciendum omnino est, ex aquis tamen Aponitanis, aut alijs mineræ non dissimilis, vt pars illa, quantum fieri potest, roboretur; quinimò si aliqua de causa impeditus ad thermales aquas se conferre nequiret, mihi maxime probaretur stillicidium arte paratum ex oleo amygdalino dulci, & vino laudano, nuce moschata, ligno aloes, cinnamomo, mastiche, absinthio mentha & rosis medicato, mane, & vesperi, hora vna, & altera ante cibum, vnius ferè horæ spacio, supra ventriculi fundum, nimirum

paulò

paulò ſupra vmbilicum, quindecim ſaltem diebus continuis faciendum. Pro qua etiam parte magis confirmanda ſequens linimentum confici poteſt. Recipe olei nardini vnc. j. ſ. roſar. rub. caryophyllorum, maſtichis, corall. rubeor. ſingul. ſcrup. j. vini albi odorati, & ceræ q. ſ. fiat vnguentum. Intrinſecus verò pro ventriculo ipſo calefaciendo, ac roborando laudantur zingiber conditũ, myua cytoniorum aromatica, cõſerua abſinthij, vinum abſinthite, confectio in rotulis ex oleo anyſorum, diatrion pipereon, diacyminum, & huius generis multa, quæ breuitatis ergo omittuntur. Pro pulmonum verò, & pectoris corroboratione, ne fluxionẽ à capite tam facile ſuſcipiant, mirum in modum conducet, ſi ſingulis diebus horis aliquot ante prandium terebinthi optimi drachmam vnam cum ſulphuris viui aqua violacea ſępius læuigati ſemiſcrupulo deuorauerit. Roborant ſimiliter pulmonem, eumq; detergunt ſyrupi de liquiritia, de hyſſopo, capil veneris, & myrtinus, ſaccharum, & præ omnibus pulmo vulpis exſiccatus. Extrinſecus autem pro vniuerſo thorace ſequens linimentum celebratur. Recipe olei liliacei, amygdalarum dulcium an. vnc. j. ſ. butyri recent. vnc. j. pinguedinis anſeris vnc. ſ. hyſſopi, ireos, ſingul. drach. j. croci gr. vij. ceræ q. ſ. fiat ceratum molle. Ad hepatis caliditatem excedentem mitigandam, quę à Medicis per os aſſumenda proponuntur omnino relinquerem, graueſcentis ætatis ratione, & extrinſecis ſolummodo contentus forem, ex fotu ſcilicet facto cum ſpongia in aqua roſarum, cichorij, & ſucco abſinthij, ac aceto roſaceo madefacta, non omiſſa inunctione ex vnguento ſantalino, roſaceo, ſucco cichorij, & aceto. Confero me tandem ad Diætam, in qua ſunt ſex res non naturales appellatæ, nimirũ aer, &, vt inquit Auicenna, quidquid aeri adnectitur, cibus, & potus, inanitio, & repletio, ſomnus & vigilia, motus, & quies, & animi accidentia, quibus tamen & venerem addunt, vt facit Galenus Comm. 3. in tert. Epidem. In his omnibus quicunque rectè, ac temperatè ſe gerunt, profectò neque à Catarrho, neq; ab alio quouis magno morbo tentantur. Nunc autem oſtendamus, obſecrò, quemadmodum tùm Patiens propoſitus, tùm alij conſimili morbo obnoxij in vſu prædictarum rerum ſe gerere debeant. Quantum

itaque

itaque ad aerem spectat, maxima sanè eius vis est in nostris alterãdis corporibus, vtpote quem inspiratu, & perspiratu continenter attrahimus, qui etiam ad vitam vsque adeo necessarius est, vt vix momento eo carere possimus, quod Galenus exemplo serui Barbari nos manifestè docuit, & quoniam docet Hippocrates in 3. Aph. lib. nonnullos quibusdam in regionibus, vel anni temporibus, benè vel malè habere, propterea quicunq; Catarrho subijciuntur, loca humidiora, stagnarum præsertim aquarum expirationibus aerẽ conspurcantia, euitare semper debent, excelsa verò, & aprica, vbi purus, & clarus est aer, colere, & inhabitare. Huiusmodi etenim aer est, qui pituitosos humores non gignit. Dicebat enim Hippocrates in lib. de Sac. mor. Aerem, qui inspiratur, cerebrum primò petere, & in eo vim suam relinquere. Hic non prætereundum Aristotelis problema sect. 14. probl. 7. Cur qui loca edita, apertaque colunt, tardius senescunt, qui autem caua, & palustria ocyus? An senectus quædam putredo est? putret autem quod quiescit, nullo modo, aut minus ita afficitur, quod mouetur, vt aqua profluens, & conclusa. Igitur vt locis editis aer vndique efflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus assiduè propter agitationem, aer habetur, palustribus impurus, idemq; semper emarcescit. Cuiusmodi ergò debeat eligi aer in omnibus, qui sani, & longius viuere appetunt, nedum in Catarrho obnoxijs, ex præmissis facilè intelligitur. Rauennate cœlum, quemadmodum & Romanum, præhumidum esse nemo dubitabit, qui vicina loca paludibus, & aquis diffusa, animalia ex putri materia oriunda, & nebularum multitudinem huic agro, vel Plinio auctore, peculiarem considerabit. Frontinus lib. 11. de Aquæductibus scribit, Vrbis Romæ aerem apud veteres infamem habitum, & vocatum fuisse. Ad quam causam respexit fortasse Tacitus 11. Historiæ, dùm infames Vaticani locos appellat. Accedit quod situs Vrbis Rauennæ humilis est, imò duobus fluminibus, quibus vtrinq; eius muri lambuntur, profundior, quamuis multis ab hinc annis de communi omnium consensu aer multo siccior sit, & consequenter salubrior, aquis nimirum putrescentibus magna ex parte absumptis, & siccato solo, nostro tempore præsertim, opera, & consilio Bonifacij

nifacij Caetani S. R. E. Cardinalis Legati,vt parum absit, quin dici à nobis possit,Rauennate cœlum innoxium esse, veluti de suo tempore testatur Strabo,qui Augusti, & Tiberij temporibus vixit, qui quidem miratur non parum quomodo palustribus in locis, vbi Vrbs maxima(ita ille vocat)Rauenna posita est,tota ligneis compacta ædificijs,aquis diffusa, pontibusq; ac lembis peragrata, aer ipse innoxius sit. Verùm salubritatis aeris illorum temporum ratio, & causa alia prorsus erat, quàm sit nostræ tempestatis. Existimo enim ego eam omninò fuisse, quam aliqui nunc de salubritate cœli Veneti in medium afferunt. Siquidem, vt etiam Cardanus ait, quod est humidi natiui minus consumitur in humidiore cœlo, nec facilè ob salsedinem corrumpitur;sic Auer.in Paraph.de long. & breuit. vitæ scribit eos,qui marina loca incolunt diutius viuere, ob caloris,& humidi abundantiam. Quod si Plato in lib. de Rep. fugiendum esse mare censuit,non salubritatis ergo, verùm quòd existimauit mare esse improbitatis magistrum, iuxta etiam Strabonis mentem,à quo proditum legitur, mare attingentes cæteris esse deteriores, sed hæc vt non semper, & in omnibus vera relinquamus. Dicunt à Catarrho minus infestari, qui loca inhabitant similia colli Tabiensi, nunc vulgò la Torre del Greco, quò olim Galenus phthisi obnoxios mittebat, cuiusmodi est etiam mons Sancti Iuliani inter Pisas, & Lucam. Quicunque itaque distillationibus laborant, sub humido, & nebuloso aere minime degant oportet, aut si loci mutatio, vt sæpè contingit, fieri non possit,saltem excessus qualitatis in aere, cęterarum rerum non naturalium contrarietate corrigendus est, de Galeni præcepto in Arte parua. Ad aerem venti referuntur, quia,si creditur Stoicis, quibus pariter assentiũtur Hippocrates in lib. de Flat.& Seneca 5. Natur.quæst.ventus nihil est aliud,quàm aer commotus,seu fluxus aeris. Huic autem morbo contrariantur potissimum venti australes, & boreales, qui ambo cerebrum alterando Catarrhum promouent,illi quidem calefaciendo, & magis humectando, hi verò nimis refrigerando, &, quemadmodum tradit Hipp. de Sac. morbo,cerebri humidum,veluti nos manu spongiam aqua plenam comprimendo. Radij etiam solares vitandi sunt, sed multò magis

luna-

lunares, eò quod illi ſuo calore liquando, hi nimia humiditate cùm replendo, tùm laxando fluxiones à capite promoueant. Solares verò tunc maxime fugiendi ſunt, quando Sol ipſe commouendi vim maiorem habet, quàm diſcutiendi, & reſoluendi, quod potiſſimum euenire experimur, in menſe Martio, & primis etiam diebus Aprilis, quo tempore Sol de Aſtronomorum ſententia circa medietatem ſigni Piſcium, & Arietis verſatur. Tunc enim primũ terræ humiditates præ frigore congelatas ſoluere aggreditur, quas cum penitus diſijcere nequeat, quia breuis etiamnum eius mora eſt, in craſſos vapores commutat, necnon in pluuias. Vnde vernum tempus inter cætera pluuioſum cernitur. Idem autem in paruo, quod in magno mundo Sol operatur, corporis ſcilicet noſtri humores tempore hyemis accumulatos, ac intra venas, & partes alias capitis latitantes debili calore eliquando, & ad fluxiones magis idoneos efficiendo. Quæret aliquis hoc in loco, an etiam menſibus Septembris, & Octobris illud idem Sol efficiat, in quibus verſatur circa poſtremos quindecim gradus ſigni Virginis, & præſertim dùm in ſigno Libræ reperitur. Quandoquidem & tunc Sol mouere magis ſolet, quàm reſoluere. Dicatur quod ex parte Solis illud ipſum eueniret, quod de menſe Martio ſcriptum eſt, quia videlicet parum potenter calefacit, vt qui à nobis iam diſcedit, verùm ex parte corporum, ac terræ quominus idem contingat, efficitur, propter corporum ſiccitatem, ob æſtus, & ſqualores præteritæ æſtatis, & ipſius terræ empyreuma à calore Solis relictum, dùm per Cancrum, & Leonẽ, ſigna verticali noſtro puncto admodum propinqua, tranſiret. Non tamen negatur, quin & in autumno diſtillationes fiant, ſed aliam habent cauſam, nempe aeris inconſtantiam, modò frigus, modò calorem; quæ res, vt inquit Celſus lib. 1. cap. 2. maximè grauedines, diſtillationeſq; concitat. Similis ferè ratio eſt de radijs Lunæ. Huic magno ſyderi maxima vis ineſt in cerebro afficiendo, & Catarrho in primis promouendo. Noctu ſiquidem nos eius radij feriunt, dùm aer frigidus, & humidus, ac halitibus multis redundans eſt, qui corpora noſtra ab omni parte circundant, eò quia à tepido illius calore, nec ita diſgregantur, nec ita in altum vti à Sole attolluntur; Vitet verò præſer-

tim Patiens noster Lunæ radios ab eiusdem ortu, vsque ad primæ quadraturæ augmentum; & à prima quadratura, vsque ad plenilunium. Cum enim eius distillatio à calida simul, & humidissima capitis intemperie nascatur, verisimile fit tunc temporis non minimum adaugeri, nam Luna vt ab ortu, vsque ad primæ quadraturæ incrementum, humiditatis magis est effectrix, sic à prima quadratura, vsque ad plenilunium maiorem caliditatem sublunaribus infert. Verùm de vi Lunæ in cerebrum, & humores abundè ego in Libro de Epilepsia, vbi quæro an in Lunam reijcienda sit illius magni morbi causa. Quare hoc in loco de Luna nihil aliud dicere decreui, nisi quod Ptolemæus scriptum reliquit in lib. Apotelesm. cap. de Planet. virt. Luna (inquit vir ille sapientissimus) plus habet virtutis in humectando, quia videlicet terræ propinquissima ob humidorum exhalationem, & dispositionem, è vestigio corpora emollit, & putrefacit, particeps quoque virtutis est parùm calefaciendi, propter Solis illuminationem. Auicenna subiungit, & quidquid aeri adnectitur; quibus verbis cælestes influentias intelligit, quæ per medium aerem corpora immutandi magnam possident facultatem. Quod pariter confessus ante eum fuit Philosophorum Princeps cùm alibi, tùm libro Phys. 8. dùm in hunc modum loquitur. Necessarium est multos motus fieri in corpore à continenti, hoc est ab aere, & cælo. Clarissimè tamen omnium Ptolemæus ipse opere citato hisce verbis. Quod itaque transfundatur, ac pertranseat vis quædam ab ætherea, sempiternaq; natura in omnem circa terram mutationi obnoxiam regionem, primorum videlicet elementorum ignis, & aeris, quæ sub Luna continentur, & à cælestibus motibus commutantur, quæque continent, & commutant reliqua omnia terram, & aquam, & in eis existentes plantas, & animalia, omnibus euidentissimum est, & paucis demonstrari potest. Hucusque Ptolemæus, & ego me ad alia transfero. Post aerem, cibus, & potus corpora nostra alterant, immutantque, vt iure dixerit Hippocrates lib. de Inter. affect. Qui parcè edunt, & parcè bibunt nunquam humoralibus tentantur morbis. Quam auream sententiam si Catarrho laborantes non contēnerent, de alijs medicinalibus auxiliis cogitandum nō esset.

Reple-

Repletio enim eſt, quæ diſtillationes parit, eodem Hippocr. auctore 3. de Diæta tex. 8. quam rem ſimiliter ſignificare nobis voluit Plato 3. de Rep. qui ſub Socratis perſona affirmat tempore Homeri cognitum Catarrhum non fuiſſe, ſed primò aetate ſua innotuiſſe, poſtquam tot gulæ blandimenta reperta fuerunt. Hinc meritò apud Perſas, Xenophonte auctore, ſpuere turpe habebatur, tanquam crapulæ nota. In Cyri namque Inſtitutione hæc habet verba: Perſæ turpe exiſtimabant ſpuere, quia ſputi materiam exercitio, & frugali vita conſumi volebant. & Hipp. 3. de Diæta mox adducto; Mucus, inquit, & ſaliua repletionis indices ſunt, & ſigna. Nemo itaque non videt hoc in morbi genere victum debere eſſe tenuem, & exquiſitum, non autem plenum, imò de Celſi ſententia, demenda aſſueto cibo pars dimidia, è cibiſq; qui concoctu faciles ſint, & minimè excrementitij, ac ſicci magis, quàm humidi, & quàm minimum varij, & diſsimiles. Ita namque præcipit Hippocr. de Loc. in hom. tex. 54. & lib. de Flat. tex. 9. Cibi, inquit, ſunt offerendi ea copia, qua corpus, cui offeruntur, ſuperare valeat, ſic enim neque morbus, neque contrarietas fiet ex his, quæ offeruntur; vbi exceditur, contrarium fit. Et eodem in loco de Flat. citato ſcribit: Diſsimiles cibi ſeditionem mouent, quia ſunt inæquales, & alij citius, alij difficilius concoquuntur. Idem auctor lib. 2. de Diæta damnat obſonia ex varijs intritis præparata, vtpote æſtuoſa, & humida, & propterea quod pinguia, & toſta, & calida, & inæquales inter ſe vires habentia, in eodem cohærent. Vnde meritò Celſus lib. 3. cap. 6. negat eſſe verum, quod Aſclepiades dicebat: facilius concoqui cibos varios. Laudãtur propterea cibi illi ex lib. de Affect. tex. 44. quos venter ſuperat, & corpus ſuſcipit, quique celerrime coquuntur, & concocti ſecedunt, & per omnem diem intra ventrem ingeſti minimè moleſti ſunt. Inter carnes itaque Patiens caueat omninò à vaccinis, bubulis, caprinis, & veruecum antiquorum, quæ omnes ab Hippocr. in 2. de Diæta tex. 9. damnãtur, quia peſsime conficiuntur, & per quam graues ſunt, & in lib. de Vic. acut. ſimilium carnium naturam inſuperabilem eſſe affirmat, ſubdens non cuiuſuis ventriculi eſſe ipſas elaborare. Vtatur verò carnibus hædorum, vitulorum, caponum, perdicum, columbarum.

phasianorum, turturum, & auicularum montanarum, quæ omnes siccant, nec difficulter coquuntur, de mente ipsius Hippocr. eodem in loco. Suilla caro etiam si à Galeno tanquam probi succi & humanæ carni admodũ similis laudatur, præ nimia tamẽ, qua scatet, humiditate, & quia grandinosa, non solùm in Catarrhis videtur esse deneganda, sed in alijs quoq; morbis non ita facile permittenda. Fugiat pariter quantũ potest pisces tàm mollẽ, quàm tenacẽ carnẽ habentes, omnes enim frigidum, & humidum præbent alimentũ, licet molles pisces pituitam propriè dictam magis gignant, corticis verò duri, Greci ostracodermata vocant, crudos humores, seu cruditates. Quæ distinctio legitur apud Galenum 2. de Alim. facul. & 3. de Alim. 23 quod si idem lib. 3. de Temper. & Comm. in lib. Hipp. de Natura hom. primæ coctionis cruditatem nominatim appellauit pituitam, & manifestius in lib. de Atra bile dùm ait; Prima coctione fit pituita in ventriculo ex alimento crudiore, quam cum calor in sanguinem mutare possit, non fuit necesse, vt bili, & melancholiæ, ita pituitæ repurgandæ proprium instrumentum à natura fabricari: dicatur idipsum de veterum more fecisse, quibus vsitatum fuisse scribit idem Gal. lib. 2. de Differ. febr. c. 6. omnem humorem frigidum, & humidum pituitam vocare, id quod superius de Aristot. etiam dictum fuit. Præcipuè autem caueat à piscibus illis, qui lutosis in locis alimenta habent, vti sunt capitones, mugiles, & anguillæ, propterea quod ab aqua, & luto, & in his nascentibus alimentum hauriunt, à quibus etiam spiritus in hominem ingrediens ipsum lædit, & grauat. Imò de capitonibus, & anguillis Hippocr. de Inter. affect. scripsit ambos pinguedinem habere hominis naturæ infestissimam. Conceduntur pisces petrosi, aut saxatiles vocati, quia leuiores sunt erronibus. Nam errones, & vndas verberantes laboribus fracti solidiorem carnem habent, saxatiles verò vt quiescentes raram, ac leuem, auctore Hippocrate 2. de Diæta. Conceduntur, dummodo parcus sit eorum vsus, aurata iunior, cuculus, vulgo capone. Carnem enim albam, firmam, & friabilem habet, succiq; bonitate à paucis piscibus superatur. Lupus, qui spigola vocatur, quẽadmodum & mullus à nobis quasi voce Græca triglia dictus, iunior tructa fluuialis, soleaq; aut lin-

gulaca dicta, rubellio, aliter fragolinus; lutius iunior, & in aquis limpidis currentibus captus, gobius, qui in arenosis littoribus, aut saxosis promontorijs viuit, & quæ demum passim alice vocatur tùm recens, tùm salita cum ratione à Medicis permittuntur. Casei vsus quàm sit perniciosus omnibus, nedum Catarrhum patientibus, & ijs potissimum, qui sedentariam vitam ducunt ac multiplicibus vescuntur edulijs, docuit Hippocrates de Vic. acut. hisce verbis. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, cum crudum, & incoctum sit edulium. Galenus pariter in lib. de Alim. Caseus omnis, inquit, crassi succi est, vetus etiam mali. Vel igitur omnino prohibeatur, vel non nisi modicè sumatur, sitq. recens, & modicè salitus, dummodò Catarrhus acris non sit. Panis debet esse ex tenuissimis farinis recentibus compactus, & recens, aliquantisper salitus, ac mediocriter fermentatus, quoniam talis leuis est, & quàm facilè secedit, quemadmodum nos docuit Hipp. 2. de Diæta. Vbi rationem afferens, tradit ideò leuem esse, quia à fermenti acore humiditas consumpta est, quæ sanè alimentum existit, secedere autem, quia citò concoquitur. Vnde si vera est hæc Hippocratis doctrina, quæ etiam habetur apud Galenum 1. de Alim. Facul. cap. 2. non equidem video, qua ratione excusari possit alter Latinus Hippocrates, qui lib. 2. cap. 24. in stomachi valetudine panis non fermentati vsum commendat. Ratio siquidem à Mercuriali pro Celso excogitata in sua Praxi cap. de Cardialgia, ne scilicet huiusmodi panis humorum acrimoniam adaugeat, mihi neutiquam probatur. Quandoquidem maius imminet cuique periculum ex cruditate panis non elaborati, qualem non fermentatus progignit, quæ cruditas admodum perniciosa censetur, iuxta vulgare dictum quod legitur etiam in Epigrammate Græco, omnis repletio mala, panis autem pessima, quàm ex acrimonia, quam fermentatus panis humoribus impertiri possit. Præterea si Celsus ad acres humores euitãdos fermentum in pane timet, cur sale modico contacta eodem in loco celebrat? Ex fructibus conuenire videntur pyra, aut mala cocta anisis saccharo coopertis aspersa, nuclei pinei, pistachia, & amygdalæ. Qui fugaces dicuntur, & horarij, inter-

dum ſuo tempore concedantur, ſaltem ad aluum ſtypticam ſubducendam. Quæri ſolet an in Catarrho affinibus, vel obnoxijs cœna breuior eſſe debeat prandio, aut è contra, qua in re multa eſſent dicenda, ſed ego breuitati ſtudens, aliorum prætermiſsis argumentis, exiſtimo in diſtillationibus omninò eſſe faciendum; quod communiter de cunctis effertur illo in verſiculo:

Vt ſis nocte leuis, ſit tibi cœna breuis.

Ita enim & diſtillationis materia felicius conſumitur, & ne noua gignatur proſpicitur. Dũ namq; natiuus calor circa multum cibũ non occupatur, ipſam met diſtillationis materiã prõptius abſumit, omniaq; cerebri excrementa deſiccat. Et quoniã vapores ab alimento eleuati ad caput diſtillationi pro materia inſeruiunt, ideò veriſimile omnibus ſit, vbi tenuior cœna erit, melius actum iri cum ijs, qui Catarrhũ patiũtur. In ſomno ſiquidẽ non ita difflãtur halituoſa excremẽta, vt in vigilia, propterea quod omnes corporis meatus occluſi ſunt, & corpora omni prorſus motu carent. Vnde rectà in cerebrum ventriculi euaporatio fertur. Huic noſtræ aſſertioni repugnare viderur quod Galenus in Conſ. pro Puero epileptico laudat oppoſitum, qua de re alibi. Interim qui plura de propoſita controuerſia noſse cupit, adeat Paternum, Curtium, Valleſium & Oddum. De potione verò cum ægris ingens pugna eſt, vt ait Celſus lib. 3. cap. 6. mihiq; cum Patiente propoſito, dum præſertim febre laborabat, ingentiſsima fuit, cum ſcilicet eiuſdem Celſi præceptum lib. 2. cap. 15. inſequi in animo foret. Initia morborum primùm famem, ſitimq; deſiderant. quod ſimiliter tradit lib. 4. cap. de Diſtill. dicens: ſiti quanta maxime ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt. Quod quidem vt medio tempore, nempe quietis, ac intermiſsionis, exactè obſeruandum putamus, ne maior in capite, & ventre cumuletur materia, ita dùm vrget acceſsio, pectuſq; ac pulmones à fluxis iam craſsis humoribus exonerari opus habent, non vtiq; amplectendum à nobis eſt. Ex Hippocratis enim iuſſu in lib. de Loc. in hom. vbi de curanda pleuritide loquitur, potu vtendum, aut aceto mulſo, aut aceto, & aqua, & hæc quamplurima offerre oportet, quò humectatio fiat, eaq; facta excreationem faciat. Qui pariter in lib. de Vic. acut. ſcribit quod dum

os humectatur,& à pulmone prodeuntia, qualia oportet,sunt, sorbitionis copiam augere debemus. Quod etiam alibi ex Gal. demonstraui; Imò Gal. ipse in Comm. mox adducti libri in peripneumonia, ac pleuritide, concocta materia, & calore febrili diminuto, vinum ipsum summa cum ratione propinat, quod, præsertim si subdulce sit, pulmonem humectando tussim lenit, & sputum potenter educit. Idem legitur apud eundem lib. 9. cap. 6. de Placitis Hippocr.& Platonis,& id totum ante eum tradidit Hipp. Quæritur modò an Patienti vinum,aut potius aqua in viuendi regimine conueniens magis sit.Celsus lib. 1.cap. 4. cui caput infirmũ est, bibere assiduè vinum dilutum, leue, quàm aquã magis expedit, vt cum caput grauius esse cæperit, sit quò confugiat: eique ex toto neque vinum, neque aqua semper vtilia sunt, medicamentum vtrũque est, cum inuicem assumitur. Vinum tamen melius semper est habitum aqua in omnibus, nedum in senibus (aduersus cuius ætatis duriciem quasi remedium vinum à Deo hominibus datum fuisse scribit Plato 2.de leg.vt senes quoquo pacto reiuuenescãt,eosq; mæstarum rerum obliuio capiat)non ad concoctionem solùm, verùm quoque & ad coctorum distributionem, sanguificationemq, & nutritionem, ac mictionem, & ad sanis in corporibus transpirationem, Galeno auctore 6.Epidem. Comm. 4. Zeno Stoicorum princeps natura seuerus in conuiuio rogatus cur hilaresceret; & lupini, inquit, amari, vbi madauerint dulcescunt. Vnde rectè Homerus.

O Menelae, dij vium fecere beati,
Vt curas animi pellat mortalibus acres.

Attamen error qui à cunctis ferè in illius vsu committitur, infinita corpori mala infert, quæ postmodum vino ipsi adscribuntur, de quibus legendus est Plato lib. 1. de Legibus; sed ne longius discedam, & volumen texere voluisse dicar, Patiens noster, & quicunque à similibus causis Catarrhum patitur, copiam potus vini vitare in primis debet, non oblitus versiculorum Euripidis, quos Plutarchus in lib. de Tuen. sanit. affert.

Adsis mihi, sed mediocris, neque me destituas.

Non etenim rectè dictum ab Asclepiade primum cyathum bibendum esse ad necessitatem, secundum ad voluptatem, tertium ad

ebrietatem, quartum ad insaniam. Potus enim definitur ab euentis Est nimirum liquor, qui sitim sedat, alimenta permiscet, & per mista distribuit. Hinc constat quàm salubrius sit parùm, & sæpè bibere, quàm haustu Germanico vti, qui facit, vt in vẽtriculo cibi fluctuent. Erasistratus apud Plutarchum 5. Sympos. potum appellat, cibi præsertim solidioris vehiculum. Profectò sanguis cum sit coctione incrassatus, ne tardius venas permeet, potu diluitur, ac attenuatur, sicq; ad nutritionem partium omnium citius peruenit. Celsus vinum meracum, & copiosum concedit in distillationibus. Sanè pro ventriculo alimentorum coctioni inepto tale vinum conuenire videtur, iuxta Hippocratis mẽtem de Vic. acut. tex. 25. Partibus, inquit ille, circa intestinum vinum magis proderit, quod meracius fuerit, & Galen. memoriæ mandauit dilutum vinum ventris robur exoluere. Quoniam verò vinum quodcunq; sit, auctore Alexandro sect. Probl. 2. probl. 52. vapores in caput, & cerebrũ mittit; Vnde idem Hippocr. citato loco partibus capitis vinũ dilutũ magis cõuenire prodidit, ne dicam quod hepar vini vsu magis accenditur; propterea non citra rationem aqua ex coriandris, qui stomacho grati sunt, ex Hippocr. in lib. de Affect. tex. 48. vinum dilui in Patiente libuit. Dioscorides ægris, in quibus vini noxam timet, loram concedit. Galenus tamen 2. de Aliment. facult. capite proprio, scribit secundam loram minus ferire caput, quàm primam, licet Rhasis in capitis dolore merum concedat, quod intelligitur de dolore inclinante, aut à frigida causa exorto, iuxta illud: Ophthalmias siue oculorum dolores meri potio soluit. Sed quid est lora? nihil aliud nisi aqua pura super vuam extracto vino effusa, atque ad ignem feruefacta. Cuius ideò vsus tutior erit, si distillatio cum febre fuerit, & vini potu in ægrotantis gratiam vtendum sit. Quod nulla alia de causa dico, nisi quia huiusmodi crama, ita enim cum Celso vocare libet vinum copiosiore aqua dilutum, in frequenti vsu est apud Rauennates, & alias Vrbes huius Prouinciæ. Veruntamen ego pro Patiente magis laudo vinum tenue, album, & subausterum, de Celsi sententia lib. 1. cap. 8. Quale omninò abundè prouenit non longè ab hac Vrbe in agro, qui Sancti Petri in Vinculis dicitur. Huiusmodi enim

vina

vina ad robur, & ſiccitatem commoda ſunt, velut elicitur ex Hippocr. in lib. de Affect. non longè admodum à fine. Quinimò Celſus lib. 4. cap. 4. in ſpirandi difficultate vinum tenue, ac auſterum commendat, quod tamen cum adſtringendi vim poſsideat, parùm ex arte præſcriptum videri cuipiam poſſet. Nihilominus dicerem Celſum de auſtero tenui, non craſſo loqui, cuius vis dùm in thoracem peruenit, partium, quæ ibi ſunt, ſubſtantiam denſando, efficit, vt inutiles ſuccos aliunde tranſmiſſos non tam promptè excipiant, & quos inuitæ ſuſceperint contrahendo ſeſe valentius propellant. Sic puto nos poſſe tueri Meſuem à quibuſdã acerbè reprehenſum, quod roſarũ ſtillatitiũ liquorẽ, ſyrupo ſuo è glycyrrhiza addiderit, quaſi rẽ adſtrictoriam in ea poſuerit, quæ dilatando pectori adhibetur. Sed hi neſciunt modicam adſtrictionẽ etiã in morbis pectoris neceſſariam, nedum vtilem eſſe. Ita namq; expultrix melius ſuo fungitur officio, & modica adſtrictio penetrationẽ adiuuat. Sic Gal. 7. catat. miſcet vnà crocũ, & myrrham, quia adſtrictio croci iuuat penetrationẽ myrrhæ. Legãt inter alios Manardũ, & Syluium. Nec putent Celſum primum fuiſſe, qui vinũ auſterum propoſuerit in affectionibus thoracicis, quoniam Hippocrates ipſe multò ante laudauerat in lib. de Loc. in hom. quando in ſuppuratis, vbi excreationem facere oporteat, pluribus cibis & ſalſis, & pinguibus vtendum eſſe ait, necnon & vino auſtero. Caueat omninò à vetuſtorum, & nouellorum vinorum potu. Illa enim plus, quàm par eſt, calefaciunt; Hæc verò concoctu difficilia, flatulenta, craſſa. Id ſolùm recentia bonitatis habent, quod ventrem ſubducunt, quo euentu ſi priuentur, magnam noxam pota afferunt. Vinum quoque dulce pro conſueto potu damnatur, quia pituitoſum eſt, de mente Hippocratis lib. de Aff. & 2. de Diæta. Verùm dicet aliquis cur vinum dulce pituitoſum? Reſpondeo, quia quod dulce eſt, neque tenui ſubſtantia eſt, neque intenſo calore. Scribitur enim ab Ariſt. 4. Meteor. cap. 9. quod dulce eſt pinguis aliquid habere, & propterea craſsi, ac lenti non parum, & hæc etiam eſt cauſa, quamobrem dulce vinum minus, quàm reliqua capiti infeſtum ſit. Antequam verò me à potione expediam, vnum remanet diſcutiendum, an videlicet

pro

pro compeſcenda euaporatione ventriculi ad caput, ſequenda ſit Celſi admonitio lib. 1. cap. 8. vt nimirum Patiens priuſquam dormitum eat, & conquieſcat, duos treſve cyathos, qui ſunt quatuor, aut quinque vnciæ aquæ frigidæ ſorbeat. Plutarchus enim grauiſsimus Auctor in lib. de Sanit. tuen. tale præceptum amplectitur, & laudat. Quin & Hippocr. id ipſum literis proditum reliquit, à quo dubio procul deſumpſit Celſus. Nam in lib. de Vic. acut. in capitis grauitate, aut mentis percuſſione vehementi aquæ potum commendans, vel ſaltem vinum aquoſum, & album, & inodorum, ſtatim ſubiungit: Et poſt ipſius (aquoſi vini) potum aqua modica inſuper bibenda. Ita enim, inquit, robur vini caput, & mentem minus percellet. Quamobrem morem hunc multis præſertim Principibus familiarem & nos haud improbamus, quando aquæ bonitas accedat. Vtuntur hodie vere, & æſtiuis potiſsimum temporibus, varijs aquis niue refrigeratis ex floribus, vel turionibus citri, ex fragis, floribus iaſmini, ſeminibus coriandrorum, & alijs cum ſaccharo, quæ omnes non minus palato amicæ ſunt, & gratæ, quàm ſalubriter bibantur. Galenus etiam 5. Aphor. 25. vbi nocte ſitiunt homines propter ciborum, ac potuum calidorum vſum, nec ideò ſomnum capere poſſunt, aquæ frigidæ potum in media nocte commendat, eò quod coctionem iuuet, ac ſitim adimat. Os etenim ventriculi ex hoc potu magis conſtringitur, & calor magis intra ventriculum colligitur, & augetur; ideò idem Celſus cap. 2. eiuſdem libri, in quo quæ ſtomacho imbecillis ſeruanda ſunt, enarrat; hæc etiam verba profert. Vbi expletus eſt aliquis, facilius concoquit, ſi quicquid aſſumpſit, potione aquæ frigidæ includit, tùm paulisper inuigilat, deinde benè dormit. Quòd autem ad inanitionem, ac repletionem attinet, nemo non nouit inanitionem, ſiue fiat per ea, quæ manifeſtè corpus euacuant, ſiue per ea, quæ inſenſibiliter, ac ex accidenti etiam humiditates in corpore ac ſeruatas abſumendo, magnum afferre emolumentum ijs, qui fluxionibus ſunt obnoxij: eſt enim fluxio quæuis, nedum Catarrhus propriè ſumptus, plenitudinis ſoboles, & morbos, qui ex plenitudine oriuntur, optimè ſanat inanitio. Inter ea, quæ vniuerſum

ſum corpus inſenſibiliter exonerant, ſunt frictiones, de quibus ſupra in Chirurgia, & quas dicebat Galenus 4. de Sanit. tuen. ſufficere poſſe loco purgationum; ſunt abſtinentia, & inedia, ipſa, quibus humidiora corpora vehementer premenda ſunt. Famem etenim humidas carnes habentibus inducere bonum eſt, de mente Hippocratis 7. Aphor. 59. Nam fames ex accidenti multum diſiccat. Vnde Galeno haud diſplicet mos illorum, qui corpora deplendi gratia, ſibi per ſingulos menſes vnius diei inediam indicunt. Quam quidem conſuetudinem & nos in diſtillationibus magnoperè probamus, cùm in alijs anni tẽporibus, tùm præcipuè in verno, quando capitis fluxiones ob iam allatas rationes promouentur. Hinc ſciant omnes Quadrageſimale Ieiunium, quod tamen de Iure Diuino nõ ſcripto ab aliquibus dicitur, ego de temporis tantùm determinatione loquor, pro animarum ſalute à Summis Pontificibus Romanis in vere inſtitutum, corporum quoque ſalubritati mirum in modum conferre; quidquid in contrarium deblateret Fuchſius de re medica quidem benemeritus, ſed Catholicæ Religionis hoſtis impius. Cuius viri opinio abundè etiam refellitur per ea, quæ ſcripta ſunt à D. Hieronymo aduerſus Iouin. lib. 2. Vbi ſcribitur, multorum infirmitates, præcipuè verò illas, quæ à fluxione pendent, ieiunio ſanari, & multos proſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe. Quem locum regiſtratum in Can. 30. de Conſecrat. diſtinct. 5. oſtendit mihi nuper Franciſcus Ingolus I. V. D. vir ſpectatæ eruditionis, & probitatis. Euacuant ſenſibiliter corpus, quæ ventrem ſubducunt, vt clyſmi blandi ex iure pingui, ſaccharo rubro, oleo, ſale, & vitello oui, aut balani ex hiera, ſale gemmeo, & melle. Interdum quoque in vſum deducantur aliquot ex relatis pilulis; eadem enim ſunt præſeruationis remedia, quæ curationis, dummodo à perito artifice præſcribantur. Per os aſſumpta ventrem ſubducunt alimenta quædam, quæ molliendi vim habent, inter quæ ſunt holera multa oleo, ac ſale condita, præſertim verò malua, & lactuca, de quibus Martialis

Vtere lactucis, & mollibus vtere maluis.

Et

Et alibi de malua.

Exoneraturas ventrem mihi villica maluas
Attulit, & varias quas habet hortus opes.

Beta eiusdem est virtutis, præsertim verò illius succus, ideò iusculũ magis laudatur, quàm holus ipsum, quod potius adstringendi facultatem possidet, auctore Hippocrate 2. de Diæta text. 14. Aluum præterea lubricam seruant pruna Damascena dulciora in senæ infuso excocta, & saccharo aspersa, & paulò ante alios cibos deuorata, panis ex tota farina, confusaneum vocant, aut eiusdem medulla hispano melle illita, & prima mensa cõmanducata, vino subdulci ad vncias binas superpotato, aut tartari ex vino albo in tenuissimũ puluerẽ redacti, atq; per setaceũ traiecti vncia media ex iure, vel vituli, vel capi, vel veruecis ante omnia edulia sumpti. Augustus panẽ secundariũ maxime appetebat, nõ solùm, vt innuere videtur Suetonius, gustus gratia, sed etiã fortasse ob hãc ipsam causam Mihi etiã familiaris interdum est radix nostræ iridis saccharo, aut melle condita, & vnius, vel duarũ quoq; vnciarum pondere assumpta. Puluis deniq; illius radicis, quam Mechoachan appellant, pondere duarũ drachmarũ per noctẽ aut vino, aut iuri infusus multis haud improspere ventrem exonerat. Dũmodò venter quotidie ducatur, nã semper hesternum stercus per omnes dies excernit, si sanus homo esse debet, auctore Hippocrate 4. de Morb. aut ad summum alternis diebus, parum curo, an hoc, vel illo auxilio fiat. Dicebat siquidem 2. de Diæta Hipp. ipse. Cum euacuata est aluus ex reliquo corpore, & capite humiditatem in seipsam attrahit. Ad manifestam humorum malorum euacuationem spectat etiam vomitus arte quadam per interualla excitatus, qui quidem mirabiliter conducere creditur, ex eo, quod in repletionibus à natura ipsa, quæ non edocta Medico peragenda demonstrat, cum iuuamine promoueri soleat. Inter alios Patiens noster vomitus beneficium iam pridem expertus est. Vnde cessante vomitu eius tùm venter, tùm caput peius habet. Sanè Hipp. in lib. de Inter. aff. tex. 47. vomitum fluxioni à capite conducere arbitratur. Mos olim fuit apud Aegyptios, & Caldæos pro conseruanda sanitate, quolibet mense vomitum ciere, quemadmodũ referũt Diodorus Siculus

ac Herodotus: quem morem laudat Hippoc. dùm libro de Insom nijs scribit, salubre esse bis in mense vomere, & 3. de Diæta; humidiores, in quit, debent vomere ter, sicciores bis. Lectum est etiã [redacted] in Ecclesiastico cap. 31. de vomitu præceptum dignum prorsus quod hùc transferatur. Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Galenus tamen ad 3. Aphorismorum consuetudinem vomitum prouocandi minimè probat, quia vomitus motus est violentus, eoq; subuertitur, & resupinatur ventriculus, & fumis repletur caput. Quamobrem & ego in non assuetis hanc ipsam euacuationem nõ laudo, sed multo magis, aut vnius diei per interualla quædam omnimodam à cibis abstinentiã, aut per blanda, & hypelata medicamenta lenem ventris euacuationem, aut deniq; tenuem, & exquisitum victum. Sola enim abstinentia sine periculo medetur, vt ait Celsus lib. 3. & sic vomitus superuacaneus erit, qui nocet ijs, qui proba vtuntur victus ratione inquit Auicenna. Accedo ad somnum, & ad insomniam, seu vigilias. Quod itaque scriptum reliquit Hipp. 2. Aphor. 3. Somnus, & vigilia, vtraq; modum excedentia, malum, ad Catarrho obnoxios si transferatur, vndequaque veritatem præseferet. Nimiæ enim vigiliæ, & somni longiores Catarrhum coaceruant. Illę siquidem, inter cætera quę inferunt mala, cerebri temperaturã corrumpunt, & virtutes omnes non minus exoluunt, quàm sensibiles euacuationes Comm. 1. in Prorrh. Insuper cruditatem, incoctionemq; tùm ciborum, tùm potus efficiunt 2. de Vic. acut. Com. vltimo, & in initio lib. de Sympt. caus. Inde illud Martialis.

Nam vigilare leue est, peruigilare graue

An igitur damnanda Salernitana Schola, à qua scriptum est.

Ieiunent, vigilent, sitiant, qui rheumata curant.

Vigilare enim Catarrho maximè auxiliari testatur? Si de nimijs vigilijs loqueretur, dubio procul audienda non esset Schola illa, sed cum de moderatis intellexisse verisimile sit, in hoc etiam veluti & in siti, & inedia veritatem docuisse, affirmare non verebor, licet oppositum putauerit doctissimus Mercurialis. Quandoquidem in Catarrho euacuatione indigemus, & expulsione, quę commodè

per

per vigiliam fit, nullo autem modo dùm somno indulgemus. Quare hoc in mali genere necessarium est, vt vigilia somnum superet. Quæ etiam fuit Auicennæ sententia. Ne dicam quod Hippocrat. ante alios rem hanc nos docuit in de Inter.affect. dùm suppuratos à somno impediendos esse admonet, donec vndecim dies prætererierint. Multus ad hæc somnus capitis grauitatem conciliat, quoniam, vt Cassius scribit in Problem. transmissa ad caput materia; ob astrictionem somni ratione factam exhalare, transpirareq. non potest. Inde frigida, & humida cerebri intemperatura augetur, inque morbidam conuertitur. Et Gal. vberiorem somnum crudos humores digeri non sinere testatur 12.Meth. De hoc somno similiter intellexit Hippocr. in lib. de Flat.tex. 20. dùm dixit.Longiori somno frigescit sanguis. Alioqui enim somnus, si rectè ineatur, vt labor articulis, sic visceribus commodat, cibum elaborat, humores excoquit, dolorem lenit, lassitudinem solatur, intenta laxat, animi ægritudines obliterat, rationem vitiatam corrigit.Galenus 4. de Sanit. tuen. Nihil est, inquit,quod crudos succos æque conficiat, atque somnus. Præterea, quod ad rem nostram magis spectat, somnus effluuia quæque cohibere natus est, sistitq. euacuationes omnes, præter sudorem, quoniam vnà cum sanguine innatus calor ad profunda corporis in eo confluit. Vigilia pariter moderata,de qua prædicta Schola intelligi voluit,humores superuacaneos per halitum digerit, discutitq; & vniuersum corporis habitum exsiccat, vti constat ex Galeno 2.de Vic. acutor.Comm. 55. & 7. Meth. Concludatur itaq; somnum, & vigiliam, si modum non excedant,& in hisCatarrho obnoxij Oraculum illud:Miden agan, ne quid nimis, seruare non obliuiscantur, pro expugnando,aut compescendo Catarrho ipso maximi vsus esse. Quare dubia quædam salutaria hoc in loco excitari solita à Medicis minimè sunt silentio prætereunda. Primum est,an interdiu statim à cibo dormiendum sit, cum Auicenna in Catarrho idipsum prohibeat. Alterum, an supino decubitu. Postremum, an depresso, vel eleuato capite. Ad primum dicatur,cum in præsenti de sene loquamur,licere ei statim, meo iudicio, à cibo dormire, veluti nos docuit Galenus,Homeri testimonio,qui de Nestore ita canit.

Vt la-

Vt lauit, sumpsitq; cibum, dat membra sopori
Namq; hæc iusta seni.

Senibus siquidem somnus longior conuenit, & frequentior, vt eorũ siccitas emendetur, coctio iuuetur, & vires roborentur; Alijs verò non adeo tutus somnus est, præsertim meridianus, cùm alijs de causis, tùm quia fit motus violentus & naturæ contrarius. Nam lux diurna calorem, & spiritum foras trahit, vtrumq; somnus ad interiora reuocat. Supinus decubitus, de quo secundo loco dubitabatur, nemini Medicorum vnquam placuit, quidquid sit, & dicat de oculorum commodo Plinius. Corpora enim ad Incubum, Epilepsiam, & Apoplexiam disponit, vt asserunt Rhasis 25. Contin. & Auicenna 3. Primi. Quoniam eo situ superfluitatum ad posteriora reclinatio fit, atq; inde retentio, nec suis influere meatibus permittuntur, cuius sunt generis nares, & palatum. Tantò ergo minus Catarrho detentis conuenit, in quibus etiam ea forma, aut figura decumbentibus renes incalescunt, & vena ipsa caua, vt copiosi halitus in caput expirent, ne dicam, quod spirandi angustiam supinus decubitus magnopere adauget, thoracem comprimendo. Quoad vltimum, sciendum est de mente Aetij, in omnibus decubitum erectiorem esse debere, quò superior pars corporis sublimior sit, & infima submissior. In Catarrho detentis, & ijs potissimum, quibus ad pectus distillat, erecto capite dormiendum esse, sensus ipse demonstrat. Asthmate enim, ac orthopnæa laborantes vix respirant, nisi recta ceruice. Auicenna tamen oppositam sententiam literis traditam reliquit, qui vbi de Catarrho agit, multò vtilius esse affirmat, capite inclinato, puluinariq; decliui dormire, quàm sublimi, & erecto. Quam rem alembici similitudine comprobare conatur; nam quemadmodum rostratus pileus cucurbitæ collo impositus facilius, vehementiusque, ac celerius halitibus repletur, quàm si in latere esset collocatus, pari ratione caput, quod egregiè pileum illum cucurbitæ inhærentem æmulatur, plures vapores facilius admittit, ac recipit, si sublime, ac erectum sit, quàm si decliue, aut depressum. Hùc forsitan respexit 4. de Morb. Hippocrates, dùm caput medicæ cucurbitæ comparauit. Quinimo Aristoteles sententiam Auicennæ omninò confirmare

creditur

creditur Sect.10. Probl.53.quærens: Cur animantium homo maxime sternutare soleat; Quoniam,inquit,grauedine etiam maxime tentatur:cuius rei causa est,quod calor,qui circa cor est, sursumq; sua natura effertur,cæteris animantibus in armos se effert: Vnde per refractionem disiectus,partim ceruicem, caputq; petit, partim in spinam,lumbosq; defertur; hęc enim linea recta, iuxtaq; basim sita omnia sunt. Homini verò quod erecta base se in sublime, modo stirpium, attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehementissima caput adeat. Quoties itaque accidit, vt caput humescat,refrigereturq; extrinsecus,amplius,quàm satis sit,efficitur, vt calor,qui & alimentum habet, & se in partem interiorem contrahit,nimium crescat, crescens se se in caput, meatusq; capitis efferat,quo humores prętenues,crudiq; sectantes,implent meatus,distillationesq; faciunt. Cum enim calor directo tramite se ad cerebrum vsque extulerit, eiq; ipsi impegerit,ad nares reflectitur, eo quoniam meatus illac foras de cerebro pertendant. Cęterorum autem animantium aues maximè grauedinem sentiunt, quod formam corporis maximè similem hominibus gerunt. Verùm minus, quàm homines afficiuntur, quoniam caput magna ex parte deorsum tenent,vt quę victum abs terra petere soleant. Hæc omnia ibi sparsim dicuntur ab Aristotele, quæ oppidò quàm valdè Auicennæ dictum roborant. In hac itaque tantorum virorum controuersia quid sentiam liberè pronunciabo, me semper saniori iudicio subijciens. Aut igitur loquimur de tempore,quo quis à fluxione liber, & immunis est,medium vocãt, aut cùm primùm à capite in subiectas partes materia dilabi incipit, aut vbi tandem in pectus,& pulmones iam fluxa, ac dilapsa est. Si de duobus primis temporibus,ego etiam existimo depresso potius capite, quàm erecto dormiendum esse,propter causas ab Aristotele, & Auicenna excogitatas,quia nimirùm vaporum multitudo, quæ est potissima distillationis materia, ab inferiori ventre sursum in caput difficilius conscendit. Verumtamen si de postremo tempore sermo fiat, profectò decubitus capite depresso prohibendus est;nam in spirãdo difficultas adaugetur, pulmonum bronchijs, & meatibus in vnum magis coarctatis, magisque occlusis, quod recta ceruice decum-

cumbentibus nullo modo contingit, vt ex orthopnoicis constat. In motu,& quiete breuibus me expediam. Nemini itaq; non constat corporis motum, qui data opera vehementior suscipitur, hic enim motus exercitationis nomine dignandus,cuius terminũ Gal. 2.de Sanit.tuen.anhelitus alterationem facit,eò quia articulorum motu auctus calor per venas,& arterias cordi communicatur, vnde maiorem,velociorem, & crebriorem fieri respirationem necesse est,ijs qui crudorum humorum copia laborant,& morbis è pituita detinentur,mirum in modum conferre. Nam quod de omnibus scriptum est in Epid. Salubritatis tutela cibis non satiari, & non esse pigrum ad laborem,ad Catarrho laborantes potißimum trãsferri debet. Atqui labor,aut exercitium calefaciendi vim habet,refferturq; ad localem motum,qui quidem calefactiuus est, de mente Arist. 2.de Cælo,& Mundo,vel quia adducit calefaciens, vt cæli motus astrum supra hemisphærium, vel quia per confricationẽ,aut concitatam medij diuisionem fit, quibus postremis modis exercitium calefacere dicendum arbitror, non per se, quod nihilominus doctißimi quidam viri constanter affirmant. Propterea moderatæ exercitationis hæc erunt commoda, vt ferrum quiete rubiginem contrahit,animus torporem,sic totũ corpus otio refrigescit,pituitã multã,& excrementa congerit, quæ omnia calor exercitio auctus omninò dißipat,quo pariter omnes tàm animæ,quàm naturæ functiones melius obeuntur. Non parũ tamen refert,quo quis tẽpore, & exercitij genere corpus ipsum exerceat. Nã cibum antecedere debent labores omnes,per quos puriora reddũtur corpora,quæ impura quò magis nutries,eò magis lædes. 2. Aphor. 10.quiq; statim à prandio,aut cœna sese vel corporis,vel animi motionibus exponunt,vim magnã crudorum humorum in venis accumulant. Concoctio enim quiete perficitur,vt motu interturbatur. Hinc non audiendus Arist.qui 2.Poster.obiter quodammodo dixit;laborandum esse post cibũ. Alia pariter est exercitatio totius corporis,quę generalis dicitur,vti lusus pilæ palmarię,& saltatio,alia particularis,qua vna dumtaxat pars roboratur, vt pugilatu brachia,equitatione ventriculus. Quæ omnia diffusè,& exactè à recẽtioribus multis nedum veteribus,qui de sanitate conseruanda scripsere,pertractata sunt,de quibus propterea ego longius non agam,& ad animi

pathemata me confero,quæ quidem magnoperè alterant,& à naturali ſtatu auertũt,vt ait Gal.in Ar.par.& alibi ſæpè,ſuntq; rationalis animæ motus non naturales, quibus licet anima prius, vehementiusq;cómoueatur,ex ea tamẽ poſtea in corpus redũdant,quia ſcilicet vel calorem,& ſpiritũ à centro ad circumferentiã educunt, vel à circumferentia ad centrũ reuocant. Vnde non temerè dictũ, & creditum à vulgo,animi lætitiam impin guare,quod etiã ſcripſit Auerr.2. Cantic.In lætitia enim , ſeu gaudio cor ſenſim dilatatur quò pręſenti fruatur bono,naturaliſq; calor,& ſpiritus quaſi ad exteriora cum sãguine diffunduntur,vt eſt 4.de Cauſ.pulſ.Ex qua re fit, vt membra ſanguinis humiditate imbuantur,humectenturque, & craſſeſcant.Hinc lætitia vire confirmat,vitales, & naturales 4. Primi.concoctioni conducit 13.tertij,& demùm ex frequẽti animi lætitia ſequitur vigor naturalis virtutis,vt eſt in lib.de Virib.cord. Vnde cap.17. Prouerb. Animus gaudens ætatem floridam facit. Quoniam autem contrariorum eadem eſt diſciplina, mæſtitia motus eſt lætitiæ diſsimilis,quo refrigeſcit corpus; quia intrò cõuertit caloris motum,vt ait Gal.2.de Cauſ.ſympt.Tardus tamen natura ſua,& lẽtus motus eſt,& proinde calorẽ vitalẽ paulatim marceſcere,partiumq;nutritionem minui facit,atq;ita ad tabẽ deducit.Quò ſpectãt verba illa Prouerb.17.Spiritus triſtis exſiccat oſſa.Ab Auicẽna propterea triſtitia refertur inter cauſas morbificas, & ab alijs Medicis ponitur non in cauſis non naturalibus , ſed potius in his, quæ præter naturam ſunt,ac ſemper noxiæ,ab ipſomet Auicenna non diſcrepantes. Sanè cap.30.Eccleſiaſtici hæc verba leguntur ; Multos occidit triſtitia,& non eſt vtilitas in illa. Duplici verò nomine fugiẽda quàm maximè eſt huic Patiẽti mæſtitia : Primo,quia melancholico etiam humore abundare eius corpus demònſtratum eſt.Scripſit autẽ Gal.6.Aphor. Comm.23. hoc pathematis genus non modo humorem,& ab eo genitam affectionem indicare, verũ etiam generare,& adaugere.Altero quia coctionẽ , & diſtributionem alimenti impedit,& ratio eſt,quia dùm cor conſtringit,& impedit quominus calor & ſpiritus in habitum corporis effundatur, naturales facultates infirmantur,corpus refrigeſcit, ac paulatim ad tabẽ demigrat. An ad iram prouocandus? In morbis enim frigidis,quales ſunt qui à pituita pendent,maximè ſalutare eſt,etiam

de

de Hippocratis sententia, ægrotantes excandescere. In iracundia siquidem feruidior fit sanguis in præcordijs, & augetur calor in corde. Sunt etiam qui in febribus pituitosis id faciendum suadent. Dicatur iram excitandam consultò esse in frigidis affectibus, & in his, quorum cor, & caput natura frigidiora sunt, tutò prouocari, nullo autem pacto, dùm cor, & caput naturali intemperie supra modum calida sunt, aut calido affectu aduentitio laborant. Sic Hali Rhodoam per iram vehementem concitatam persanauit militem valido algore iam congelatum, & rigidum, vt ipse testatur in Comm. Art. par. 3. Sic ira effœminatos, & pusillanimes non parum iuuat. Patiens tamen noster, & quicunq; à simili causa Catarrhum patiuntur, ab ira quantum maximè fieri potest, debent abstineri, etiam si fluxio ipsa frigidæ qualitatis notas perquam manifestas haberet. Viscera enim cuncta naturali temperie calidiora magis incenduntur, à quibus copiosior euaporatio in caput expirat. Excandescentia, inquit Gal. 6. Epid. Comm. 5. cor, & pulmonem contrahit, vt gaudium relaxat. Postremum locum inter causas non naturales veneri adscripsi, & quamuis supra ab earum numero se iungere voluisse videar, comprehenditur tamen à Medicis sub inanitionis nomine. An ergo confert, & locum habet in Catarrho concubitus? Profectò Hippocr. 6. Epid. sect. 5. tex. 23. in hunc modum scripsit. Morbis è pituita confert Venus. quod etiam legitur apud Arist. cùm alibi, tùm 4. Probl. 17. vbi quærit quamobrem concubitus morbos è pituita iuuet. Idem Hipp. 5. Epidem. narrat historiam cuiusdam Timocharis, qui veneris vsu à distillatione fuit curatus. Timochari, inquit, hyeme distillatio, maximè in nares, cum venere vsus esset, resiccata sunt omnia. & 6. eiusdẽ operis Comm. 5. Mixtio ea, quæ in ventre sunt, indurat. Qui ocus fortasse idem cum eo, in quo sententia legitur, quæ modestissimo Sene indigna putatur, vt reuera foret, si eum haberet sensum, quem omnes propemodum afferunt. Videtur itaque colligi ex præmissis in curatione Catarrhi venerem non modò non obesse, sed potius valdopere prodesse. Admiratione dignum est, quod ab Aetio refertur lib. 3. alui quoque profluuia inueterata aliquando per venerem resiccari. Meherclè ratio à natura rei petita

Catarrho concubitum auxiliari demonſtrat. Nam coitus, de Hippocratis ſententia 1. de Diæta tex. 22. duplici nomine calefacit, primo propter laborem, ſecundo propter frigiditatis excretionem. Hinc Ariſtoteles quærens in Problematis, cur melancholici à venere iuuentur, ſoluit reſpondendo, quia plurimo flatu, & plurima pituita abundant, quaſi calor eo in congreſſu magis excitatus vtrumq; diſcutiat. Excrementa tamen capitis, & corporis frigida vnà cum ſemine euacuari, impoſsibile videtur ijs, qui ſeminis naturam tenent, & ſpiritus potius calidiores vnà cum eo egredi non ignorant. Imò hinc manat altera ſecta affirmantium Catarrhos, diſtillationeſq; venere non modò non curari, verùm magis augeri, ac reuiuiſcere. Quod inter alios ſcripſit Rabby Moyſe 9. Aphor. de mente Galeni. Qui quidem Galenus in 3. Epidem. Com. 3. in Adoleſcente in Melibæa aſſerit, venerem neruos, & eorum principium cerebrum ſatis lædere, vireſq; omnes elidere. Quò etiam, ni fallor, ſpectat Democriti dictum, ab eodem Galeno repetitum in 3. Epidem. in Pythione; concubitum paruam eſſe Epilepſiam. Celſus in diſtillatione venerem damnat, nec Hippocr. in hiſtoria Tymocharis eam laudat, cum non dicat morbum fuiſſe ſanatum, ſed potius maiorem factum, quia ſubdit ſucceſsiſſe laſsitudinem, calorem, capitis grauitatem, quæ ſunt valde maiora, grauioraque in nares diſtillatione, quam ante veneris vſu reſiccatam tradit. Quinimò niſi copioſus ſubſecutus fuiſſet ſudor, qui humorem per totum corpus diffuſum vacuauit, forſitan non euaſiſſet. Dirimatur lis hæc reſpondendo cum ipſomet Galeno 6. Epidem. Comm. 5. non omnibus ex pituita laborantibus auxilio venerem eſſe, ſed ijs, qui robuſta ſunt virtute. Nam ſi imbecilles ad ſummam debilitatem ex ipſa peruenerint, magnoperè lædentur. Qui verò robuſta ſunt virtute, neque diſſoluentur, ſed iuuabuntur, exſiccante pituitoſam ſuperfluitatem venere. Reſiccare etenim venerem veluti & vigilias didiciſtis, euaporando amplius humores. Imò & corpus robuſtum habẽtibus facultatem calefacit venus, debilibus verò protinus quidem calefacit, ſed tandem ſtrenuè refrigerat. In poſtrema ſerie, & numero eorum qui læduntur dubio procul re-

ponendi

ponendi ſunt ſenes omnes, ſed hi maximè, qui ſiccioris ſunt habitus; cuiuſmodi eſt Viri, de quo in præſentia ſermo à nobis habetur. Nam Galenus 6.de Tuen. ſanit. humidis tantum, & calidis naturis, quæ copioſo abundant ſanguine, & conſequenter ſpermate, venerem conferre teſtatur. In quibus quidem cum ſemine vaſa abundent, neceſſe eſt, vt vel excernatur, vel eius multitudo moderatè, ac religiosè viuendo minuatur, vel in alienam qualitatem demigret, quæ grauiſsima illa ſymptomata inuehere interdum ſolet, quorum Galenus meminit 6.de Loc. aff. Retentum ſiquidem in his præſertim temperaturis putret, ac veneni vim adquirit, iuxta illud Galeni: Quò quid perfectius eſt, cũ integram naturam ſeruat, eò deterius fit, cùm ab ea degenerat. Nam quælibet mutatio fit à contrario in contrarium, ab optimo ad peſsimum. Quæ Medicorum placita vtinam de numero eorum nõ ſint, quæ diuinę cognitioni contraria à D. Ambroſio vocantur ſuper Pſalm. 118. vti illa ſunt, quæ à ieiunio reuocant. Nam & D. Auguſtinus ſuper Ioann. tract. 17. perfectum ieiunium de abſtinentia ab illicitis voluptatibus ſeculi interpretatur. Caput, & pedes primariæ totius corporis extremitates in Catarrho ſedulò ſunt conſeruandę, veriſſimumq; eſt hoc in mali genere, quod vulgo, & paſſim dicitur, pro tuenda ſanitate admodum conferre, ſi vnà cum capite pedes calidi foueantur. Sanè Plato 12. de Legib. ſcribens quomodo à prima ætate duro victu, & cultu corporis inculto corroborandi ſint iuuenes aduerſus labores, & incommoda militiæ, hæc habet verba. Ob eandem cauſam aſſueſcere debemus à cibo, & potu abſtinere, frigus, æſtumq; & cubilis duritiem pati, & in primis capitis, pedumq; virtutem alienis tegmentis non corrumpere, nec pileorum, calceorumq; à generatione datorum naturam perdere. Nam extremitates hæ cum naturam conſeruant ſuam, maximas toti corpori vires præbent: contra verò contrarium. Ex hoc Platonis loco facile eſt colligere, laudandam eſſe illorum conſuetudinem, qui pueros ab ipſa infantia denudato capite incedere aſſuefaciunt. Qui mos ſeruari maximè debet apud illos populos, qui frequenter, & grauiter à morbis capitis, & præſertim à Catarrho infeſtari conſueuerunt. Scimus enim etiam ex Auicenna capitis tegmẽ caput ipſum infirmare, vt eſt pr. tertij Canonis. Nec alia ra-

tione apud Herodotum lib. 3. & Synesium in caluitio Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare posſis. Aegyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Isti enim à primis annis puerorum capita radere incipiunt, quæ ad Solem redduntur admodum compacta, nec aeris postmodum alterationes ita facilè sentiunt. Persæ contra à principijs imbuuntur cooperire capita, gestantes pilea, tiarasque. Nihilo tamen paulò supra dicebamus auctoritate Xenophontis Persas minime expuere fuisse solitos; vnde verisimile fit neque Catarrho, aut à capite fluxione humorum laborasse, ab hac enim potissimum causa prouenit ptyelismus, sed facilis est responsio ex eodem Xenophonte, quia Persæ sputi materiã, exercitio, & frugali vita consumebant. Partis siquidem imbecillitas non sufficit pro generatione morbi in ea, nisi vnà accedat materia aliunde transmissa. Idipsum quotidie cernitur in podagricis, & alijs, qui ex humorum affluxu ad aliquam partem per interualla ægrotare solent. Sed tandem huic Consilio finis imponatur, in quo de curatione Catarrhi, & ab eodem præseruatione, pro ingenij mei modulo sermonem feci, in gratiam tùm aliorum, qui Catarrho obnoxij sunt, tùm propositi Patientis, qui Dei primùm auxilio, deinde etiam medicinæ adminiculo, hoc ipso tempore, quo hæc scribuntur, ac typis mandantur, pristinam salutem consecutus est:-

Libri Primi de Catarrho Finis.

DE PHRENITIDE LIBER SECVNDVS.

Definitio Phrenitidis. *Lectio I.*

IAM absoluimus, Auditores honestissimi, morbos illos capitis, qui ad communes actiones, tùm ipsius capitis, tùm cerebri spectare videbantur, nempe ad sensum tactus, & nutritionem. Quod idem est, ac si diceretur, abundè nos hucusque de omni capitis dolore, & de Catarrho pertractasse, nunc verò ad morbos descendere constitui, qui cerebri ipsius magis particulares actiones vitiare solent. Incipiam autem, vt par est, à nobilioribus, seu à morbis nobiliorem animam, hoc est animalem facultatem obsidentibus. Quare de Phrenitide nunc primùm loqui aggrediar, quæ quidem inter eos numeratur affectus, qui, vt scribit Gal. 2. Meth. 2. & confirmat Auicen. 3. primi c. 8. à symptomate nomen accipiunt, nimirũ à delirio, nam in Phrenitide mens perpetuò læditur. Vnde Gal. 1. Pror. 4. ex communi hominum notione probat Phrenesim eam esse affectionem, in qua phrenas, idest mens læsa est. Per Phrenitidem igitur scitote delirium veluti furens intelligi, ad differentiam alterius delirij, quod in melancholicis obseruatur, necnon & illius, quod maniacis contingit, de quibus in præsentia ne verbum quidem, quoniam de Phrenitico delirio propriè sumpto, nunc solùm verba facere decreui. Phrenitis itaque, vt patet ex Galeni loco Pror. citato, duplici modo intelligitur à Medicis, communiter, & propriè. Primo modo sumitur Phrenitis pro quocunque delirio cum febre, vt est sæpissimè videre apud Hippocratem in libris Epid. in quibus etiã typhomaniam sub Phrenitidis nomine comprehendi videmus, quæ est delirium, cum propensione ad somnum. De qua sermo fit ab ipso Hippocrate 3. Epid. sect. 3. tex. 45. hisce verbis.

Nullus Phreniticorum vehementer insaniuit, vt in alijs, sed alia quadam veternosa in somnum delatione, capite grauati moriebantur. Et tex. 62. Sopiebantur in primis Phrenitici. De Phrenitide hoc modo sumpta sermo noster intelligendus non est, sed de altera Phrenitide propriè accepta, quæ, vt nos clarè docuit Gal. cùm alibi, tùm 1.Epid. Comm. 2. tex. 3. inflammatio quædam cerebri est,& membranarum eius; quæ Phrenitis exquisita dicitur; quam quidem exactius definientes, nihil aliud esse asserimus, quàm delirium perpetuum cum acuta febre,vel synocho homotono; & propterea symptoma in actione principe deprauata, dependens à calida, siccaque discrasia, seu ab inflammatione cerebri,ac membranarum eius. Huius definitionis partes singulas expendamus oportet,cum præsertim tota fermè curatio methodo instituenda ex illa dependeat. Delirium igitur genus erit, quò Phrenitis cum alijs delirijs supradictis communicat, dictione illa, perpetuum, clara fit differentia,quæ inter Phrenitidem est,& Paraphrenitidem, videlicet delirium illud, quod in febrium ardentium accessionibus quotidie cernitur, & ex vaporibus calidis ab alijs partibus ad cerebrum ascendentibus non infrequenter contingit. Postrema definitionis parte Phrenitis à mania distinguitur, & à melancholia. Subnectitur autem maioris elucidationis gratia, in hoc affectu actionem cerebri principalem deprauari, potissimum inquam discursum, & imaginationem, vt distinctio fiat Phrenitidis ab amentia, & fatuitate, in quibus prædictæ facultates imminuuntur,& auferuntur, quemadmodum scripsit Gal. lib. 2.de Caus.Sympt. cap. vlt. licet memoria, quæ & ipsa ad principalem cerebri functionem spectat, in Phrenitide non deprauetur, sed potius auferatur, vt ex eo constat, quod Phrenitici matulam sæpissimè petunt, quasi mingere volentes, & postmodum mingere omninò obliuiscuntur. Reliqua & causam efficientem,& subiectum Phrenitidis respiciunt. Verùm, Domini,ex dictis non leues insurgunt difficultates, quæ nisi tollantur, caliginosa erunt omnia. In primis enim, quod dictum est Phrenesim (ita enim vocat Samonicus) esse delirium continuum, vt vera Phrenitis distinguatur à Paraphrenitide, falsum esse cuipiam vestrûm videri potest, ex eo quod Gal. 3. de Locis affect.7. dicebat delirium factum à septo

pto transuerso, pulmone, pleura, & orificio ventriculi in eo differre, quòd à septo factum, sit continuum, ab alijs autem partibus excitatum, intermittat; Ergo dabitur etiam delirij continuitas in Paraphrenitide, cuiusmodi esse solet delirium, quod ab alijs partibus per consensum cerebro communicatur. Accedit quod Franciscus Vallesius 3. Epid. sect. 1. Comm. vlt. manifestè scribit de essentia Phrenitidis non esse delirium continuum, quoniam scilicet in Phreniticis aliquando delirium interrumpitur, neque semper eodem modo fit, cum æger ad mentem redeat. Probat hanc suam sententiam ex ægroto Hippocratis in Dealcis horto habitante, qui quidem, inquit, quarta die vigilauit, delirauit aliquantulum, quinta non dormiuit, delirauit septima, similiter octaua dormiuit, intelligebat. Hic homo siquidem Phreniticus erat, & ante solutionem morbi intelligebat, ergo non est necesse, vt Phreniticus semper deliret. Pro Gal. autem, qui in Phrenitide delirium esse continuum scribit, respondet continuum ideò dici, quia reditus ad mentem certas intermissiones non habet, statasque periodos. Ad primam difficultatem dicatis Gal. ibidem affirmare, delirium ex septo non esse verè perpetuum, sed parum à continuo distare, quasi non ita continuum sit, vt in exquisita Phrenitide contingit, vt comparatione facta cum delirio à pulmone, pleura, & orificio ventriculi continuum dici possit, ob rationem inferius adducendam, sed si comparetur cum delirio ex cerebri inflammatione suborto, profectò à continuo distare rectè scribit Gal. Nam in Phrenitide, quæ in cerebro ex primaria affectione oritur, statim apparet delirium, sed in illa, quæ ex septo pendet, primùm febris ex inflammatione, & deinceps delirium sequitur. Ad alteram obiectionem ex Vallesio, dicatis virum alioqui doctissimum non rectè considerasse Phrenitidis naturam. Quandoquidem si delirium ex inflammatione oboritur, perseuerante inflammatione, quomodo delirium non erit? Insuper si in Phrenitide delirij non adest continuitas, quæ nam obsecro differentia erit inter Phrenitidem ipsam, ac Paraphrenitidē? Verùm ad Hippocratē quid respondebimus? Dicendum mea sententia nunquam voluisse in hoc morbi genere delirium intermittere, & si id voluit, non de vera Phrenitide, sed Paraphrenitide locutum fuisse, imò dato etiam quod de

vera Phrenitide loquatur Hippocr. non propterea concludendum erat ipsum velle dari Phrenesim citra delirij continuitatem, quoniam dictione illa, intelligebat, significare nobis voluit ægrotum illum parum delirasse. Id colligitur non obscurè ex die vndecima, in qua æger omninò mente constitit: si omninò: ergo antea delirium remissum fuisse videtur, sed non penitus. Quod ante nos literis mandauit Pereda; & de his hactenus.

A quonam morbo cerebri pendeat Phrenitis. Lect. II.

VOD Phrenitis symptoma sit in actione principe læsa, abundè constat ex præmissis; quoniam verò huiusmodi symptoma necessariò morbum aliquem, velut vmbra corpus, insequitur, & cerebrum hoc in affectu triplici morbo laborat, nimirum in magnitudine, in intemperie, & in soluta vnitate, licet non desint, qui auctoritate Gal. in lib. de Diff. morb. cap. 11. continui solutionem in inflammatione reperiri negant, nisi quando vlcus vnà coniungitur; meritò vestrûm aliquis nosse desiderabit in Phrenitide, quinam sit morbus animales functiones potissimum affligens, & lædens. Quod genus dubitationis ad rem nostram valde necessarium est, pendetq; solutio illius ex præclara, sed obscura simul quæstione, ratiocinetur ne cerebrum, & phantasmata speculetur, quia tali præditum est temperamento, an quia adeò mirabili compositione fabrefactum est. Hinc inde probabiles afferuntur rationes, nec desunt magni roboris auctoritates; Quandoquidem qui à sola structura, & conformatione principes facultates edi existimant, id ipsum Gal. loco confirmant ex lib. 7. de Plac. in quo scribit, causam prudentiæ in homine esse varietatem structuræ cerebri, & magnitudinem illius. Apud eundem Gal. 2. Art. med. 14. quemadmodum & apud Hipp. 6. Epid. Comm. 2. capitis figura, si naturalis existat, sphærica, oblonga, anteriore, & posteriore parte protuberans, & vtrinq; ad latera depressa, signũ est prudentis hominis. Contra acuminatũ, & turbinatũ caput, quale Thersitis fuisse apud Homerum legitur, stolidum, & amentem hominem arguit. Insuper structura, & conformatione vitia-

ta, ſtatim principes facultates & ipſæ vitiantur, temperamento nondum læſo, quemadmodum apparet in apoplexia, & epilepſia, nec non in vulneribus capitis, oppletis, & compreſsis cerebri ventriculis; nam in tam exiguo temporis momento alterari non poteſt cerebri temperies, effracto cranio, & humore ventriculos replente. Qui verò contrariam tuentur ſententiam, facultatum principum propriam, & immediatam cauſam temperiem ſubſtantiæ medullaris cerebri, & ſpirituum animalium agnoſcentes, afferunt Hipp. 1. de Diæta ita loquentem: Cum in corpore pars ignis ſiccifsima, & aquæ humidiſsima æqualiter temperantur, prudentiſſimum quid naſcitur. Et Platonem, qui ita ſcribit in Theæteto. Non rectè anima ſe habet in denſo, aut lutulento, molli nimis, aut duro cerebro; molle enim celeres quidem ad percipiendum efficit, ſed eoſdem obliuioſos; durum diu memores, ſed ineptos ad percipiendum, denſum ſimulachra obſcura continet; Deniq; etiam Gal. lib. 8. de Vſu part. cap. 13. vbi ait. Melius fortè exiſtimare intellectum ſequi non varietatem compoſitionis, ſed corporis, quod cogitat, laudabilem temperiem; neq; enim perfectio intellectus, quantitati ſpirituum tàm attribuenda eſt, quàm qualitati. Sic diſputans aduerſus Eraſiſtratum, qui putabat ideò cerebrum humanum nobiliſsimas edere operationes, quia ſummo artificio fabricatum eſt, ſubiungit Gal. id minime verum eſſe, quoniam & cerebrum bruti animantis artificiosè factum eſt, & nihilominus ignobiliſsimas edit operationes. Vnde concludit ipſe cerebrum humanum propterea nobiliſsimas agere actiones, quia nobiliſsimo temperamento donatum à natura fuit. Congruit cum hac re, quod ſcribunt Anatomici, & veteres, & recentiores omnes, cerebrum bouis à cerebro hominis neutiquam differre, imò ei quam ſimillimum eſſe; in operationibus autem animalibus quantum ad inuicem diſcrepent, ac inter ſe diſsimilia ſint, vnicuiq; veſtrûm vel ex eo conſtare poteſt, quod cum aliquem tanquam ignauum, & ſtolidum notare volumus, ipſum bouis cerebrum habere paſsim dicimus. Quò pariter reſpexit Gal. dùm in Anat. cerebri bouis ita locutus eſt. Cerebrum bouis ſimile eſt cerebro hominis, præter quam quod intellectu, & cogitatione caret. Quod etiam confeſſus eſt 8. de Vſu part. cap. 6. in quo ſcribit non admodum differ-

re

re cerebrum bruti animantis ab hominis cerebro, tametsi complexione differāt. Idem Gal. lib. Quod animi mores sequunt. animā vocat concentum qualitatū, & eā non videtur à tẽperie separare. Comm. autẽ in 6. Epid. & in Aph. 6. sect. 2. & lib. 3. de Locis aff. 6. cerebri temperiem mentem appellat. Enarrans enim illa Hipp. verba: Melancholici fiūt Epileptici, & Epileptici fiunt melācholici, tradit prout in hanc, vel in illam cerebri partem humor repit, sic vtriusq; affectus fieri transmutationẽ ex humorū videlicet metastasi: nā si in corpus, & ventres cerebri effundatur humor, fiunt Epileptici: si in mentem, melancholici. Vbi per mentem dubio procul temperiem intelligit, quoniam melancholia intemperies est frigida, & sicca cerebri. In hac controuersia Andreas Laurentius in suis Oper. Anat. lib. 4. Quæst. 2. putat, &, meo quidem iudicio, rectissimè, functionum omnium efficientem causam, nec solam esse temperiem, nec mirabilem cerebri structuram, sed animam intelligentem, quæ tamen vtramque causam admittat, organicam, amplitudinem cerebri scilicet, ventriculorum, & spirituum, & similarem temperiem substantiæ medullaris, & spirituum. Hinc colligit ratiocinationem nec absolutè esse organicam actionem, quia læditur in melancholicis, & Phreniticis, illæsa structura cerebri: nec purè similarem, quia collisis, compressisq; ventriculis, illæsa temperie vitiatur, quin etiam addit, à sola temperie nec inchoari, nec perfici, nec à qualibet partis particula edi; sed mixtam esse actionem ex organica, & similari, qualis est actio cordis, & ventriculi. Mouetur enim cor, & pulsat insita vi, propriaq; temperie, sed non contraheretur, nec distenderetur, nisi esset sinibus excauatum. Attamen si in Phrenitide de morbo quæratur, qui potissimum vitiat operationes, existimandum est solam intemperiem calidam, & siccam cerebri illam esse, quæ in eo animæ actiones primarias oblædit, atque deprauat. Vallesius in suis Cõtrouersijs disputat an Phrenitis semper sit inflammatio, vt eius essentia in inflammatione perpetuò consistat, concluditq; posse esse Phrenitidem absque inflammatione, cum sola redundantia humorum putrescentium in cerebro, ita vt calida, & sicca intemperies in Phrenitide semper adsit, inflammatio non semper, sed tunc solùm cùm morbus progressus est, & firmata apparet Phrenitis, non autẽ quando incipit; sed hac de re vberius in Lethargo.

Quæ animæ potentiæ lædantur in Phreniticis, & argumenta negantium in Phrenitide subiectum esse cerebrum.
Lect. III.

RINCIPALEM cerebri actionem in Phrenitide vitiari à morbo in intemperie, nempe à calida, & sicca discrasia, in hesterna Lectione demõstratum est; nunc verò quæritur, cum ad ipsius cerebri actionem primariam referantur discursus, imaginatio, atque memoria, quæ nam ex his facultatibus hoc in morbo potissimum lædantur. Multi enim id in curatione magni faciunt, quia pro varia illarum facultatum læsione, varijs capitis locis adhibenda esse localia existimant, vt læsa vi imaginatrice anteriori, memoria posteriori, discursu mediæ capitis parti admoueri debeant: quasi Gal. cùm alibi, tùm lib. Meth. 12. & 2. Carat. non clare dixerit, quæcunque pars capitis afficiatur, perpetuò localia sincipiti esse applicanda. Altius enim penetrat anteriori parti admotum medicamentum ob cranij tenuitatem, & suturæ coronalis raritatem. Interdum itaque in Phrenitide sola afficitur imaginatio, interdum sola ratio, interdum vtraq; simul, & denique sola aliquando amittitur memoria, alijs illæsis facultatibus. Cuius quidem rei elegantes historiæ extant apud Gal. de Diff. sympt. cap. 3. & 4. de Loc. aff. 2. Nam Theophilus cum alioqui prudenter differeret; tibicines tamen arbitrabatur esse in angulo cubiculi, & asidue clamitans iubebat eos à cubiculo expelli. Alius Phreniticus obseratis intus ianuis, singula vasa, quæ proprijs nominibus designabat, ad fenestras deferebat, prætereuntes ad vnum interrogans, iuberent ne ea proijcere. Narrat Thucydides eo tempore, quo per Græciam, & Peloponnessum tàm immaniter sæuiebat pestis, quam plurimos ita eorum omnium, quæ ante nouerant, fuisse oblitos, vt nec familiares, nec parentes agnoscerent. Vnde in his sola memoria, in Theophilo sola imaginatio, in alio Phrenitico sola ratiocinatio lædebatur. Cum ergo hæc ita sint, facile est intelligere prædictas facultates omnes hoc in morbo vicissim lædi, & vitiari, pro maioris fortasse, aut minoris in ce-

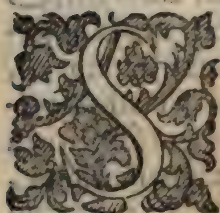
rebri temperie læsionis varia ratione. Censeo enim cum Græcis
per omnes sinus, & per totam cerebri substantiam diffusas esse
principes facultates, & in eadem subiecti particula vigere, licet à
se inuicem sint distinctæ, ita vt vnica anima sit, quæ diuersarum
facultatum munia, diuersis vtens medijs, diuersa temperie exequi-
tur, dicant alij cum Arabibus quicquid lubet. An obsecro non vi-
dent in vna, & eadem ossis particula diuersas inesse facultates, at-
tractricem, retentricem, assimilatricem, & expultricem, quarum
licet vna sæpius afficiatur illæsis cœteris, nemo è Medicis propte-
rea dixerit locis, & subiectis proprijs esse distinctas? Quamobrem
vt in ventriculo à diuersa intemperie diuersæ facultates læduntur,
ab humida quippe retentrix magis, à sicca assimilatrix, non tamen
alia est coctricis, alia retentricis sedes: ita de principibus facultati-
bus statuendum esse bona Medicorum pars tenet. Sed ne disce-
damus à Phrenitide, an hæc inflammatio non est cerebri, & mem-
branarum? At in ea nunc ratio læditur sola, nunc imaginatio, nunc
memoria; Quis vnicum in Phrenitide sinum inflammatione obsi-
deri dixerit? In melancholia idiopathica, seu per essentiam, quæ
intemperies est frigida, & sicca totius cerebri, vnica interdum lædi-
tur facultas, nunc ratio, nunc imaginatio. Sic igitur censendum
est de varia læsione principis facultatis, quam 16. de Vsu part. Gal.
sub nomine ἡγεμονικὸν complectitur, in Phrenitide, licet maxime
omnium functionum affici videatur vis ipsa cogitatiua, seu διάνοια
quoniam Phreniticorum error in iudicio, & discursu frequentissime
cernitur, rarò tamen euenit, quin ad læsionem discursus, aut ratio-
nis, non sequatur pariter imaginationis offensa, quamuis aliquan-
do discursus læsio vsque adeo vehemens sit, vt imaginationis erro-
rem obscuret. Atqui delirium, nemine dissentiente, commune
existit cùm rationi, tùm imaginationi; sed hæc omittamus. Subie-
ctum in Phrenitide, & pars primario affecta, vt ex supra relatis con
stat, erit cerebrum, ita vt Phrenitis propria, & peculiaris sit cere-
bri passio: Cumq; cerebri dico, intelligo substantiæ cerebri, non so-
lùm meningũ. Delirium siquidem certissimum signũ est cerebri ma
le affecti, quoniã læsio est actionis ipsi cerebro propriæ. Est enim
cerebri proprium, duce illa animi parte, quæ mentis, & consilij est
particeps, imaginari, ratiocinari, meminisse. Quare cum harũ actio-

num

nũ facultates, cum meningibus minimè sint, dicãt alij quàm rectè iudicẽt, qui Phrenitidem volunt esse solùm inflammationem membranarum, non autem cerebri. Sed contra hanc veritatem multa, & ea quidem nòn contemnenda excogitantur. In primis enim contendunt aliqui cerebri substantiam inflammationem contrahere nequaquam posse: de qua re differentiam habemus apud Conciliatorem. 96. Qui quidem duplici potissimum nituntur ratione, quarum vna est, quia cerebri substantia mollis, & laxa existit: siquidem quæ vehemẽter sunt vel dura, vel mollia, alienam substãtiam non possunt in se recipere, quare neq; possunt inflammari. Altera eorum ratio est, quod cerebrum nullis venis, & arterijs præditum sit, cum omninò album, ac ferè sine sanguine cernatur: quod si sanguine caret, neque inflammationi obnoxium esse potest. Quandoquidem, vt Galenus docet, inflammatio fit à sanguine influente in venas, & arterias, primum quidem magnas, deinde paruas, ac postremò in exiguas cauitates: vbi verò venæ desunt, & arteriæ, ibi nullo modo potest concitari inflammatio, de eiusdem Galeni doctrina in lib. ad Glauc. Addatis pulmonem scyrrhis non posse affici, vt nos docuit Gal. ipse 3. de Præsag. ex puls. cap. 8. quia pars rara est: ergo neque inflammatione. Idem videtur esse dicendum de cerebri corpore. Præterea si Phrenitis peculiaris passio est cerebri, cur Gal. ex tenui meninge ortũ habere tradit? 4. de caus. puls. 14. Quinimò comparans ibidem inter se Lethargum, atque Phrenitidem, dicit in Lethargo magis cerebrum pati, quàm membranas, in Phrenitide contra magis inflammari membranas, quàm cerebrum. Paulus Aegineta lib. 3. cap. 6. & Aetius lib. 6. cap. 2. idem putasse videntur, nimirum Phrenitidem fieri ex inflammatis membranis. Tandem Arist. 3. de part. anim. cap. 10. scriptum reliquit diaphragma esse vocatũ phrenas, eò quod vbi calidi, & feruidi humores illa in parte colliguntur, mẽs, & ratio offenditur, quasi Phrenitis passio sit diaphragmatis. Quod similiter legitur apud Gal. 2. de Loc. affect. 3. quo in loco tradit veteres, inter quos fuit Plato in Timæo, septum transuersum appellasse phrenas, quia quando pars hæc inflammatione tentatur, Phrenitis tunc oriri solet. Quibus omnibus satisfacere non adeò difficile fore existimo, quemadmodum vobis ex subsequenti sermone constabit.

Sub-

Subiectum in Phrenitide cerebrum statuitur, responsioq; affertur ad contra sentientium argumenta, & quomodo inflammationem, ac delirium patiatur. Lect. IIII.

SVBIECTVM in Phrenitide dicebamus esse cerebrum, quod verum esse ex læsis potissimum actionibus, quæ in cerebro sedem habent, facillimè cognoscitur, ne dicam quod Galenus clarisimè cũ alibi, tùm præcipuè 2. de Sympt. caus. ad finẽ idipsum nos docuit dicens; Phrenitis non simpliciter ob calidos euenit humores, sed cum eo phlegmonem quoq; in cerebro, & ipsius membranis parit. Et 1. Epid. Comm. 2. tex. 3. scribit in Phrenesi inflammari & membranas, & corpus cerebri. Denique 4. de Præsag. ex puls. 8. apertè tradit cerebrum intemperiem cum fluxione, & citra fluxionem posse perpeti. Alex. Trallianus lib. 1. cap. 13. & cum eo alij, inter quos est etiam ipse Auicen. 1. 3. tract. 3. cap. 1. scribunt in Phrenitide inflammari, vel membranam, vel cerebrum, ita vt de hac re nemini vestrûm dubitandum sit. Restat solùm contra sentientium rationes confutare, si prius tamen dixero, quando scribitur cerebrum esse primarium locum, & subiectum Phrenitidis, sumi posse dupliciter, & secundũ propriam substantiã, & prout est suis mẽbranis cõuestitũ. Vtrq; enim modo Phrenitis semper est pasio cerebri. Licet itaq; cerebri substantia magnas cum venas, tùm arterias non habeat, sensus nihilominus demonstrat plures venulas per totam illius substantiam disseminari, per quas nutrimentum ad ipsum deffertur, in quibus propterea excrementa possunt colligi, quæ ad gignendam inflammationem sunt accommodata. Neque etiam adeo mollis, & fluxilis est cerebri substantia, vt ad eam firmari non posint humores. Differt enim euidenter ab osium medulla, quæ pinguedini similis est, vt scribit Gal. 1. de Motu musc. vnde Hipp. lib. de Gland. hanc cerebri substantiam glandulosam vocat. Præterea non est par ratio de pulmone, & cerebro, quoniam pulmo ob raritatem rarò erysipelate afficitur; at cerebrum cum molle sit, non rarum, eo frequenter corripitur. Quod verò scyrrhi in pulmonibus, & cerebri cor-

corpore vix gignantur, verisimile inde fit, quod scyrrhus, vt vobis omnibus notissimum est, ex crasso sanguine generatur, sed pulmo ex sanguine tenui, cerebrum verò ex humido nutritur: quare ex apostemate cerebri etiam Phrenitis fiet, quoniam, vt scribit Auicenna, quod potest alimento extendi, potest etiam extendi præter naturam. Sic in hydrocephalis, quos infantes patiuntur, manifestè cerebri corpus intumescit, ex aduentante aqueo humore, & ideò nulli dubium sit, quin cerebri caro, vt & musculi phlegmonem pati possit. Mercatus tamen constanter negat, cerebrum in propria substantia vero abscessu posse inflammari; sed ex receptione cuiusuis humoris adeò crescere, & membranas distendere, quod inflammationem æmuletur, ita vt Arabes, & alij Medici peculiare conscripserint caput de inflammato cerebro. Rursus dicet aliquis Vallesium scripsisse 5. Epid. posse esse inflammationem in cerebro citra delirium, ex eo quòd in fractura capitis animaduerterit hominē, in cuius dura meninge manifesta erat inflammatio, non delirasse. Quod Vallesij experimentum si verum est, corruit statim illorum Medicorum opinio, qui cum Serapione, & Auenzoar lib. 1. tract. 3. cap. 5. existimant è membranis in Phrenitide apostema pati durā potius meningem, quàm tenuem; quorum sententiæ neq; adhærere vnquam potui, quoniam pia meninx cum substantia mollior sit, necnon venis, & arterijs referta magis, & ob hoc pariter calidior, huic affectionis generi propensior esse videtur. Vnde ad Vallesium dicatis Galenum sermonem facere potissimum de tenui membrana, & de cerebro, quæ duæ partes adhærentes cum sint, inuicem sibi communicant affectiones; Et propterea scribit Gal. 4. de Præsag. ex puls. cap. 9. cerebrum ipsum, ac tenuem membranam; vsque adeò inter se connecti, vt neque sine membrana cerebrum, neque membrana sine cerebro laborare possit. Quod certè non videtur dicendum de dura meninge, quæ cum separata sit, sola potest affici, neque cerebrum ita ei consentire, nisi magna admodum sit ipsamet inflammatio. Ad eos autem, qui dicūt Phrenitidem fieri ex inflammatis membranis, respondendum, & nos idem sentire, dummodò & ipsi concedant quæ mox de cerebri corpore ex Galeni doctrina probauimus. Re vera tamen locus inflammationi magis opportunus videtur esse membrana, veluti cerebri

H sub-

ſubſtantia compati magis apta. Vnde Gal. 1. Epid. 2. 73. ſcribit deliria fieri quando bilis per venas cerebri excurrit, fieri autem veram Phrenitidem, quãdo eadem bilis firmata eſt circa membranas. Ad Ariſtotelem denique quod attinet, dici poteſt ipſum non ſcribere Phrenitidem eſſe paſsionem ſepti tranſuerſi, quaſi in eo mens, & prudentia ſit, vt contra eum putaſſe videtur Hieronymus Mercurialis lib. 1. cap. 15. ſuæ Praxis; ſed ideò ex illius læſione mentem ſenſumq; perturbari, quia propinquum eſt ijs, quæ vim illam obtinent, nempe cordi, in quo ipſe Ariſt. animalem vim collocauit. Hæc pro Ariſt. Medici autẽ, inter quos eſt Gal. ex huius magni muſculi inflãmatione Phrenitidẽ fieri teſtantur, cerebro cõſortij lege impertita affectione, vt paulò infra vberius demonſtrabitur. Ad cauſam verò efficientem Phrenitidis, ſpectant verba illa definitionis, à calida ſiccaq; dyſcraſia, ſeu inflammatione cerebri, aut membranarum: in quibus quidem duo conſiderantur morbi in Phrenitide; calida, & ſicca intemperies, & tumor calidus mẽbranarum, aut cerebri. Dyſcraſia autem intelligitur cum materia, quæ in Phrenitide non in cerebri ventriculis abundat, ſed in eius ſubſtantia, aliàs cerebrum vt pars organica, aut inſtrumentalis afficeretur, cum hoc in affectu, vt ſimilare lædatur, Galeno auctore lib. 3. De loc. aff. cap. 7. Calidam verò, & ſiccam intemperiem dixi, quia ſermo nobis eſt de vera, & exquiſita Phrenitide, quæ ſemper ab huiuſmodi cauſa ortum habet. Inflammatio autem tripliciter accipi ſolet apud Medicos. Primùm enim accipitur pro ingenti alicuius partis accenſione, quæ alio nomine φλόγωσις dicitur. Deinde accipitur pro apoſtemate ex calidis ſuccis oborto. Denique capitur proprijſſimè pro eo tumore, qui fit à ſanguine. In Phrenitide igitur facta inflãmatio cuiuſmodi erit? Certè ad inflammationem ſecundo modo acceptam referenda erit, nempe ad eryſipelas, loquendo tamen de vera, & exquiſita Phrenitide, quæ eſt cerebri, aut membranarum eius apoſtema factum ex ſucco calido. Quare concludendum videtur ex ſanguine, & ex bile id ipſum contingere poſſe, tumoremq; fieri, vbi è venis in ſpacia cerebri exigua eius humor tranfluit. Quod quidem Aetius ſe vidiſſe teſtatur. Remanet Gal. locus ex 14. Meth. 1. qui contrarius eſſe videtur; nam ſcribitur eo loci eryſipelata minimè fieri in partibus inti-

intimis, ſed in cute tantum ; & ratio huius rei eſt,quia ſanguis tenuis, & bilioſus facilè elabitur, donec circa cutim firmetur. Vnde paulò ſupra ex eodem Gal. demonſtratum eſt, veram tunc gigni Phrenitidem, cùm bilis circa membranas firmatur. Verùm Domini, Galeni mos eſt, id quod rarò fit, contemnere, ac ſi nunquam contingeret. Propterea alibi etiam dictum fuit cum Galeni doctrina magis congruere, vt locus inflammationis in Phrenitide potius ſit vtraque meninx, & ſubſtantia cerebri magis compatiatur. Vtcunq; tamen ſit de hac dubitatione, vobis ſat erit non ignorare à iam dictis curandi rationem minimè alterari. Siue enim afficiantur membranæ ſolæ, quod vix creditur, ſi præſertim de tenui loquamur, ſiue vnà etiam cerebri corpus, quod receptiſſimum eſt apud omnes probatos Medicos ex actionum, quæ proprię ſunt cerebri ſubſtantiæ, læſione, vnus ſemper, & idem ferè eſt curationis modus. Priuſquam verò hodierno ſermoni finis imponatur, breuiter demonſtrandum quomodo Phreniticum delirium fieri contingat. Iam patet per Hippocratem inde inſania ad Democritum, ſanguinem probum maximè conferre ad prudentiam, vitiatum verò ad inſaniam, necnon tamdiu hominem ſapere, quādiu cerebrum quieuerit. Audite ergò Hippocratem ipſum in lib. de Morbis, vbi ſic loquitur. Cum bilis commota ad venas, & ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex contracta compage, & commotione dimouet, & ſeroſum facit, ac calefacit: Calefactus autem etiam reliquum corpus totum percalfacit, & deſipit homo & non ſibi conſtat, ex ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & mutatione non ſolita contingente: ſimiles autem ſic ſunt, qui Phrenitide tenentur, & ab atra bile delirant. Et non ita poſt ſubiungit. Eo verò commoto neque viſum, neque auditum quieſcere; ſed alios alia videre, & audire, & linguam talia loqui, qualia ſingulis vicibus viderit, ac audierit; quamdiu verò cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo ſapit. Nunc de cauſis, vt ita vocem, humoralibus ipſius Phrenitidis ſermonem aggrediamur.

De causis omnibus Phrenitidis; in quibus dubitationes, & contrarietates in doctrina Galeni, & aliorum tolluntur. Lect. V.

EX qua nam materia Phrenitis fiat iã tempus postulat vt prò viribus ostẽdamus, atque eò magis, quòMedici hac in re non ita sibi constare videntur. Nam Gal. 4. de Caus. puls. 14. & 1. Epid. 2. 73. immediatam Phrenitidis causam statuit bilẽ, vel potius sanguinem biliosum, vt alij interpretantur; & 2. de Sympt. caus. circa finem, calidos, & mordaces humores, qualis maximè est flaua bilis, voluit esse causam Phrenitidis: ad quem modum scribit idem Galenus loco Epid. mox citato eundem humorem pro sola situs, aut loci diuersitate, & febrem ardentem, & Phrenitidem facere. Nam dum flaua bilis in vasorum spacijs vnà cum sanguine continetur, vtcunq; accendatur, contingit febres ardentes prodire, præsertim verò vbi in ventris, aut iecoris, aut pulmonis venis efferuescit: sin autem in cerebrũ, eiusq; membranas impingatur Phrenitides inducit: Veruntamen Paulus, quem Galeni simiam appellant omnes, triplicem ponit materiam Phrenitidis causam, sanguinem scilicet, biliosum humorem, ac bilem præassatam, quæ iam ad atram inclinat. Putant aliqui Paulum cum Galeno posse conciliari, si dicatur ipsum voluisse non sanguinem purum facere Phrenitidem, sed sanguinem bili commixtum. Quæ tamen conciliatio ex eo mihi non omnino quadrat, quòd Galenus tantum abest, vt hanc Phrenitidis causam ponat, vt 1. Pror. clarè dicat, si bili sanguis admisceatur, Phrenitides non veras, sed comatosas fieri. Vnde perpetuò Phrenesim affectum calidum, & siccum statuit, & inde febres ardentes oriri ait, veluti & vigilias, quæ certè ab humida materia, qualis sanguinea est, non proueniunt, & multa alia symptomata Phreniticis familiaria in siccitatem ipsius affectus reducit, & denique sæpius dixit Phrenitidem tunc fieri, cùm bilis principis animæ sedem occupat. Iccircò quando Auic. scribit à sanguine bilioso fieri, dubio procul intelligẽdus de sanguine, in quo bilis potissimũ dominatur.

Quod

Quod etiam nobis significare voluit Gal. 3. Epid. 3. dum erysipelas cerebri Phrenitim esse prodit. Erysipelas enim de eiusdem Galeni sententia 14. Meth. à sanguine bilioso prouenit, & 2. ad Glauc. 1. testatur erysipelas fieri à sanguine tenuissimo, & calidissimo, quod idem est; In lib. De tum. præter nat. cap. 10. tradit causam erysipelatis esse bilem mistam, vel sanguini, vel aquoso sanguini. Et certè quando bilis expers est huiusce miscellæ, ita vt sola sit, atque sincera, nec tumorem aliquem, nec pondus inducere valet, vt elicitur ex lib. De plenit. cap. vlt. quoniam antequam tumor fiat, & pondus persentiatur, bilis hæc exulcerat, ideoque non erysipelas; sed herpetem progignit. Quamobrem non omninò sine sanguine bilis erit, quę erysipelas facit, licet sanguis in adeo exigua portione sit, vt sui notas non præferat, & sola tantum bilis cernatur. Responderi etiam posset, Galenum propterea scripsisse interdum fieri Phrenitidē ex sanguine, ideoq; tunc ægrotos insanire cum risu, & affectum non esse adeo perniciosum, quia idem Gal. 2. De diff. febr. 9. & 2. De cris. 12. scribit sanguinem putrescētem quoquomodo bilescere, adeo vt ille quoq; sub nomine bilis comprehendi possit. Distinctio à quibusdam hoc in loco fit de erysipelate exquisito, similiter de Phrenitide legitima, aut spuria, & notha: sic enim omnis sedatur controuersia, omnisq; prorsus dubitandi occasio tollitur, à qua non descendendum. Nos verò reliqua magis vtilia percurramus. Apud Oribasium datur Phrenitis à pituita, quod quidem, quantum ego puto, de acuta, & salsa intelligendum à vobis est, nisi fortasse Orbasius idem velit quod Auenzoar 3. Theisir, vbi scribit, quod & si calidi humores sæpius hunc affectum pariunt, ijdem tamen non puri sunt, sed plegmate aquoso permisti, à quo cerebrum non denudatur: quo in loco etiam tradit à melancholia naturali Phrenitidem posse fieri. Quinimò dubitari cum ratione potest an ex frigidis, & crudis succis generari Phrenitis queat, propter Galeni locū, de quo infra in Lethargo, & qui habetur 3. Epid. sect. 3. Comm. 45. vbi loquens de Phrenitide, cui coma iungitur, tradit hunc in modum fieri, quoniam scilicet ex horum succorum crudorum multitudine, & frigiditate coma generatur, delirium verò ex acrimonia, & caliditate, quam ijdem putrescentes pa-

riunt, ita vt velit Galenus causari delirium etiam à frigidis humoribus, non tamen propria qualitate, quatenus frigidi sunt, sed extranea, quam per putredinem acquirunt, duo acrimonia, & calore, cuiusmodi delirium cum febre recenset Hippocr. in tertio illo Epidemiarum. Discrimen autem huius Phrenitidis à Lethargo ponetur infra. Et hæc satis pro tẽpore dicta sint de caussis Phrenitidis immediatis, & humoralibus. Causę verò eiusdem affectus internæ, sed mediatæ, & naturales, sunt crasis calida, & sicca, cerebri præsertim, quemadmodum clare docuit Galenus 2. de Caus. sympt. prope finem, ætasq; iuuenilis; vnde Hippocr. 3. Aphor. 30. inter morbos iunioris ætatis Phrenitidem recenset; & 7. eiusdem operis 3. scribit Phrenitidem post quadragesimum annum esse incurabilem. Indicio enim est magnam esse causam, cum propria non sit illius ætatis. Inter easdem causas, sed præternaturales collocari potest consuetę sanguinis euacuationis retentio, vel suppresśio, aut mensium, aut hæmorrhoidum, aut sanguinis è naribus potisśimum defluentis. Nonnulli siquidem sunt, quibus à primis annis ex naturæ præscripto sanguis è naribus feliciter erumpit, vt nos docuit Celsus lib. 2. cap. 7. in quibus eiusmodi euacuatio supprimenda non est, nisi post transactum quadragesimum annum, de eiusdem Celsi doctrina. Inter externas verò causas, quæ non naturales dicuntur, recensendus in primis aer nimium calidus, & siccus, tempusq; æstiuum, iuxta illud Hippocr. 3. Aphor. 7. In siccitatibus acutæ fiunt febres. Hùc facit quod Alexander Aphrodiseus 1. Probl. 76. refert canes in æstate maximè rabie tentari, quæ rabies veluti quædam Phrenitis esse videtur. Quod Plutarchus perbellè nos docuit in eo opusculo; Quod bruta rationem habeant, vbi probat canes non esse prorsus expertes rationis, quia rabie tentantur, quæ quidem rabies est veluti Phrenitis in homine, quasi canes tententur affectu rationalis facultatis, sicut & ipsi homines; Præterea inter causas Phrenitidis procatarcticas referunt longa mora sub Sole, balneum impense calidum, fortes capitis frictiones, calidorum appositio, corpore præsertim pleno existente, crapula, ebrietas, ira, casus, percusśio, nimiæ vigiliæ, vehementes corporis exercitationes, aśsiduæque

animi

animi curæ, & nimia denique in ſtudijs ſollicitudo. Ab his enim omnibus ſicciores euadunt humores, & ſanguis totus biliosior redditur, ſicuti etiam ab vſu eorum in cibo, & potu, quæ valde calida ſunt, acria, atque ſalita, & præcipue à frequenti potu generoſi, & meraci vini. A qua cauſa dicitur apud Moſcouitas complures videri Phreniticos, propter vſum aquæ vitæ, & aromatum, quibus ſubinde vtuntur; & hæc breuiter de cauſis omnibus Phrenitidis; nunc verò eiuſdem differentias proſequi oportet, de quibus hodie agere ſuperſedeo, legitima ex cauſa impeditus.

Differentiæ Phrenitidis, & quænam ſit vera cauſa ſimilitudinis Phrenitidis, cum delirio per conſenſum à Diaphragmate. Lect. VI.

PLVRES ſunt Phrenitidis differentiæ, ſed eſſentiales magis illæ eſſe videntur, quæ & à ſubiecto, & à cauſis tàm formali, quàm efficiente deſumuntur. Differentiæ itaque à ſubiecto ducuntur à cerebro diuerſimode affecto, ſed ante omnia à varietate partium, ſecundum quas laborat. Nam vel ſubſtantia, vel tenuis, ſeu craſſa membrana, vel dextra, aut ſiniſtra, vel anterior, ſiue poſterior, mediave pars cerebri afficitur. Hæc fuit ſententia Poſsidonij apud Aetium, Nemeſij de natura hominis cap. 13. & potiſsimum Auicen. cap. de Anat. cerebri imò & eandem habuiſſe Galenum lib. 1. Proret. 27. multi contendunt. Ex quibus quidem differentijs alii aliter, ac nos diſſoluunt Problema iam propoſitum, quomodo vna ex primarijs actionibus lædatur, altera illæſa, & ſalua remanente. Reſpondent enim ſingulas facultates in ſingulis ſeparatis cerebri ſedibus, imaginationem in parte anteriori, rationem in media, memoriam in poſtrema reſidere. Quæ tamen diſtinctiones ad curandi methodum, vel nihil, vel certè parum conducunt. Differentiæ à formali cauſa, quæ eſt cerebri functio principalis deprauata, in tres (vt ita dicam (ſpecies diſtinguuntur, quarum duæ ſimplices ſunt, & tertia ex vtriſque compoſita, quæ omnes

à varietate læsionis operationum deducuntur. Aliquando enim sola deprauatur imaginatio, aliquando sola ratio, aliquando verò vtraque simul. Vnde aliqui reperiuntur Phrenitici qui malè imaginantur, sed ritè discurrunt, alij de rebus visui subiectis rectè diiudicant, sed circa illas ineptè ratiocinātur, alij demum sunt, qui vtrunque malè agunt, vtpote quibus imaginatio corrupta est vnà cum discursu. Prima differentia, in qua nimirum imaginatio permanet illæsa, ratione perturbata, Phreniticus ille laborabat, qui primum vasa vitrea, deinde puerum per fenestras proiecit: Secūda, in qua scilicet imaginatione dūtaxat læsa, salua restat ratiocinatio, laborauit ipse Galenus cum festucas in lecto, & floccos in vestibus colligebat, colloquentes verò amicos intelligebat, qua etiam differentia detinebatur Theophilus Medicus. Postrema differentia, in qua simul & imaginatio, & discursus læduntur, visus est laborasse puer ille lanificus. Quæ abundè omnia docuit nos Gal. 4. De loc. aff. 2. & de Diff. sympt. cap. 3. Demum differentiæ illæ in curanda Phrenitide magni faciendæ sunt, quæ desumuntur ab efficienti causa, hoc est à materijs, ex quibus diuersitas fit symptomatum, & affectus grauior, vel leuior esse dignoscitur. Hoc clarè elicitur ex Gal. 3. de Loc. aff. 70. vbi tradit iuxta diuersitatem bilis, ex qua efficitur, aliam Phrenitidem mitem esse, aliam ferocem, & immanem. Itaque ea mitis est, quæ ex pallida bile oritur, est enim bilis hæc prorsus secundum naturam, & adhuc mitior admixtione serosæ, ac tenuis humiditatis, vel pituitæ naturalis; flaua autem calidior cum sit, & acrior, ideo affectum deteriorem facit; pessima omnium est, quæ ex bile fit præassata, non quod atra bilis iam effecta sit; sed quæ in via est, vt fiat. Quæ namque atra exactè est, maniam facit solùm, non item febrem, quoniam quod exustum est, putrescere nullo modo potest. Vnde verè maniaci à febre semper liberi, & immunes existunt. Quando Hipp. 6. Aphor. 53. dixit. Desipientiæ quæ cum risu fiunt, minus periculosæ sunt, quæ autem cum fletu periculosiores, ad qualitatem humoris desipientiam facientis & ipse respexit, prout scilicet magis sincerus est, vel temperatus; semper enim mitior erit Phrenitis ex pallida bile, ob admixtam pituitam, quemadmodum adhuc mitior erit; si admixtus sit sanguis, comparatione fa-

ne facta cum ea, quæ ex bile flaua sincera fit, vel exusta. Sunt & aliæ Phrenitidis differentiæ neutiquam cõtemnendæ, inter quas sunt differentiæ à tempore depromptæ, cum alia Phrenitis in principio sit, alia in augmento, alia in statu, & declinatione; quæ differentiæ maxime faciunt ad curationem, eo quod pro diuersa temporum ratione, varia quoque administrari debent remedia. Alia etiam Phrenitis in habitu est, quæ dicitur hectica; alia est in affectu, seu dispositione, quæ simpliciter Phrenitis nominatur. De qua differentia mentionem facit Galenus 1. Prorr. 33. In hectica enim Phrenitide diffusa est bilis per vniuersam cerebri substantiam, ita vt cerebrum instar lanæ cuiusdam totum sit bile infectum, & imbutum: qua quidem laborantes quietè admodum, & pacatè mouentur, breuissimè loquuntur, ac vix laborare creduntur. Alia demùm vera, & exquisita est Phrenitis, alia non vera, nec exquisita, ad quam spectat illa Phrenitis, in qua cerebrum, consentiente aliqua inferiore parte, laborat, licet quæ per consensum fit, non Phrenitis, sed Paraphrenitis dicatur. Aliqua tamen est dubitatio de delirio à septo transuerso cerebro communicato; quod vsque adeo continuum, & perpetuum est, vt veram Phrenitidem ab inflammatione cerebri, & membranarum eius concitatam mentiatur. Quod quidem quamobrem eueniat, non inutile forsitan erit nunc diligenter perquirere. Delirium itaque quod per consensum fit, non autem primaria affectione in cerebro existente, neque perpetuum est, neque continuum, sed fugax, sed interpollatum, & ideò pseudodelirium potius à Medicis appellatur; quale omnino est, quod sæpissimè in febrium accessionibus obseruamus, ad quarum decrementum & ipsum decrescit. Insuper videmus multarum partium inflammationes, velut hepatis, ventriculi, & pulmonum, delirium parere, cerebro impertita affectione; sed & huius generis Phrenitis leuior est, & quàm cito euanescit, sub nomine propterea Paraphrenitidis comprehensa, sola diaphragmatis inflammatio delirium facit continuum, quod veram Phrenitidem ab inflammatione cerebri, & membranarum eius concitatam æmulatur,

tur,

tur, ita vt non nisi à perito in arte dignosci posit. Quam Phrenitidem descripsit eleganter Hippocrates lib. 3. De morbis per hæc verba. Phrenitides fiunt etiam ex alijs morbis. Patiuntur autem ægri hæc; septum transuersum dolent, vt ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente mouentur. Huius forte generis ea fuit Phrenitis, de qua scribit Hippocrates 5. Epid. cum ait Coco in spina gibbositatem factam esse ex Prhenitide. Cuius rei argumento illud esse potest, quod illi nulla medicamenti potio conferebat, nempe acrioris, qualibus ea ætas vti solebat. De hac eadem Phrenitide leguntur multa apud Galenum 5. de Loc. aff. 3. Quinimò & Aristoteles eandem cognouit, dum 3. de Part. anim. 10. refert veteres vocasse diaphragma phrenas, eo quod ex illius inflammatione mens, & ratio perturbatur. Qui verò huiusmodi musculum ita vocatum fuisse existimant, quod particeps sit prudentiæ, aut quod ad sapientiam quicquam conferat, irridentur manifestè ab Hippocrate in lib. de Mor. sacro quando ait. Præcordijs fortuitum nomen, & per consuetudinem impositum est, non ex rei natura, neque enim quam vim habeant præcordia, vt sapiant, & intelligant, ego vnquam noui; Quare concludendum septum vocatum fuisse phrenas, non quod sapiat, sed quòd ex illius inflammatione subsequatur Phrenitis, delirium quippè continuum cum acuta febre, vigilijsque coniunctum. Qua in re duo veniunt diligenti examine trutinanda, pro curatione rite facienda admodum necessaria. Primum, quomodo Phrenitis ex primaria cerebri affectione dignosci posit ab hac altera Phrenitide per consensum à diaphragmate enata. Secundum; quæ nam vera sit caussa, propter quam eiusmodi delirium cum cerebri delirio ita consentit, vt vnum ferè, & idem esse videantur. De primo erit sermo infrà, cum de signis agam, nunc verò de secundo, seu de ratione tam mirabilis consensus loquamur; Franciscus Vallesius 3. Epid. sect. 1. Comm. vlt. dùm causam quærit, cur à diaphragmatis inflammatione Phrenitis oboritur, ad analogiam id refert, quæ est inter septum, & cerebrum; sed obse-

cro

cro Domini, quæ nam est hæc similitudo septi cum cerebro? Nam distincta prorsus est natura cerebri, & diaphragmatis, quoniam cerebrum totum spermaticum est; At septum multa ex parte carnosum. An similitudo substantiæ? Certè ego non video quæ similitudo substantiæ sit inter cerebrum, & membranam, ne dicam quod si similitudo id faceret, cur eandem non habebit & pleura, ex cuius inflammatione sequitur etiam delirium? Galenus 6. Epid. comm. 1. irridet eos, qui testibus cerebrum condolere asserunt, quod substantia cum cerebro eandem sint consecuti, & eos pariter, qui vterum cerebro suas communicare affectiones existimant, propter similitudinem quandam secundum corpoream propriæ substantiæ essentiam. Vnde vereor ne Vallesius, alioqui aculatissimus in huiusmodi lapsum inciderit. Scitote itaque consentire maximè cerebro neruosas partes, post eas, quæ multas euaporationes transmittere possunt. Vterus in primis, & pulmo euaporationis ratione malum impertiri videntur. Promptè siquidem à pulmonibus in caput efferuntur vapores, promptè & ab vtero, ob arterias, & venas, quas tùm plurimas, tùm maximas vterus habet, vt voluit in citato loco Galenus: Non negauerim tamen ex eodem Galeni loco, magnam esse sympathiam cerebri cum vtero, propter neruos, & membranas spinalis medullæ, ex qua causa non infrequenter in mulieribus dolor in occipite fit. Prima verò ratione, nempe quod neruosa corpora sint, cerebro consentiunt ventriculus, & septum. Sed in hac re videor mihi audire aliquem vestrúm obijcientem, ventriculi inflammationem perpetuum delirium cerebro non communicare, quemadmodum facit inflammatio septi, & nihilotamen constat ad os ventriculi supernum à sexto neruorum pari quam plures neruos, eosque non exiles demandari. Quamobrem huiusce præclaræ dubitationis solutio ab altiori principio petenda est. Puto igitur vnà cùm alijs viris doctissimis adeò mirabilem societatem, quod ad rem nostram facit, non inde prouenire, quod magna vasorum sit communio inter cerebrum, & septum, licet & hoc aliquid præstet, nerui enim ad sunt insignes, sed potius quia inflammatio facta in septo, magis

respi-

respirationem impedit, quàm alijs in partibus facta. Nam septum ipsum præcipuum est respirationis instrumentum, & ex præpedita respiratione calor adaugetur in thorace, & in corde; & ideò sanguis attenuatur magis, atque bilescit, accedente præsertim perenni illius musculi motu, quo nomine cerebrum sanguis ille ascendens erysipelas in eo accendit, & Phrenitidem parit, & hic finis est differentijs Phrenitidis.

De signis Phrenitidem ab alijs consimilibus morbis distinguentibus. Lect. VII.

E differentijs Phrenitidis hucusque abundè peregimus, iam signa videamus; quæ in tres classes à bona Medicorum schola diuiduntur. Vna siquidem illa percurrit signa, quibus vera Phrenitis ab alijs consimilibus morbis dignoscitur. Altera eorum est signorum, quæ Phrenitidem primùm futuram, seù imminentem, deinde verò iam presentem ostendunt. Postrema classis versatur circa signa, quibus salutem, aut mortem prædicere valeamus. In primis autem magni facienda sunt pathognomonica signa; sed ea potissimum, quæ futuram indicant Phrenitidem, licet apud Aurelianum disputatum sit, an haberi possint impendentis Phrenitidis signa. Nam vbi iam facta est, Phrenitis clarissima omnibus fit, sed curatu per quàm difficilis, ne dicam impossibilis tunc euasit. Quare in hoc Medicus debet esse instar boni, & exercitati olitoris, quoniam vt hic nuper natas, & vix è terra emergentes herbas distinguere, & proprio etiam nomine nouit, sic ille morbos non tunc solùm, cùm euidentes sui notas omnibus præbent; sed tunc etiam cùm obscuræ adhuc sunt, & ambiguæ nosse tenetur. Propterea videmus Rhasim cap. de Phrenit. non item in alijs præcedentibus, signa pro cognoscenda Phrenesi futura tradidisse. In morbis enim diuturnis illa præcognitio non admodum refert; sed in acutis, & periculosis morbis, qui derepente iugulant, inter quos enumerari Phrenitis

potest,

potest, necessaria omninò est præcognitio antequam fiant, quia dum facti sunt, ipsos cognoscere, aut nihil, aut parum certè iuuat. Vnde summa cum ratione dicebat Hippocrates in lib. De rat. vict. in acut. ab initio. Maximè laudauerim Medicum, qui in acutis morbis, qui vt plurimum enecant, insigniter ad laudem excelluerit. Gal. ideo 4. de Loc. aff. de se ipso clamabat, vt prçcauerent eum à Phrenitide impendente, quia postquam facta est, vix curationẽ admittit. Verùm nos videamus prius, quæ nam illa sint signa, quæ veram, & exquisitam Phrenitidem ab alijs, quç cum ea similitudinem habent, affectionibus distinguunt: Plures enim sunt, quæ huic assimilantur, passiones, nimirum mania, melancholia, pleuritis, peripneumonia, alienatio mentis eorum, qui altercum, vel mandragoram potarunt, & denique eorum, qui septi transuersi inflammatione laborant. Incipiam autem à notis illis, quæ veram Phrenesim à delirio per cõsensum diaphragmatis nobis interstinguunt; pro qua re necesse est non ignorare, Phrenitidis ab inflammatione illius musculi enatæ quatuor esse propria, eaq; manifestissima signa, quæ sunt respiratio parua, & frequens (licet interdũ magna & angustiosa sit, ex Gal. 4. de Locis affect. 2.) vox acuta, hypocondriorum intro sursum reuulsio, & deniq; circa musculi regionem mala sensatio; Quæ quidem omnia & ab Hippocrate, & ab ipsa rei natura depromuntur. Primò namq; in Phrenitide idiopathica, quæ est ex primaria affectione in cerebro existente, respiratio magna, & ex longis interuallis, quam raram vocant, obseruatur, quod nos docuit Hippocrates in Progn. Prorrhet. & Coac. prænot. Cuius rei ratio si quæratur, cum crebra, & frequens potius esse deberet, vt euenit in morbis omnibus ardentibus, hæc erit: Quia Phrenitici mentem oblæsam habent, & multis obrutam imaginationibus, ideoq; necessitatẽ minimè percipientes, rarã, & ex longis interuallis ductam habent respirationem, pro velocitate verò magnitudo succedit, vt omnibus contingit, qui mentem aliò auersam habentes, diù respirationem cohibent, vt quædam fiat cõpensatio. At in Phrenitide sympathica ex consensu videlicet diaphragmatis respiratio parua est, & frequens; parua quidem, ob inflammationem partis respirationi inseruientis. Inde enim fit, vt in omnem dimensionem dilatari thorax non possit, vt nec liberè colligi ad inspiran-

ſpirandum, expirandumue, vt in altera verè Phrenitide euenit, in qua reſpiratoria organa libera ſunt: frequens verò vrgente neceſſitate, & febrili incendio, vnde paruitas crebritate compenſatur. Secundò delirium à ſepto ab altero exquiſito cognoſcitur, vocis ſigno, quoniam in Phrenitide ex cerebri primaria læſione, vox grauis eſt, grauiterq; vociferantur ægrotantes ipſi; ſed oppoſitum obſeruatur in altero, nempe acuta vox, quia ſcilicet diaphragma primarium eſt reſpirationis inſtrumentum, quod vbi afficitur, & ſurſum ab inflammatione contrahitur, thorax anguſtior redditur, & ita vox exilis, & acuta euadit. Tertiò in Phrenitide per conſenſum diaphragmatis, hypocondria intro ſurſum reuulſa apparent, vt proditum legitur ab Hipp. in Coac. prænot. Aphor. 55. Cuius ſententiæ veritas ex anatome ſatis ſuperque demonſtratur. Septum enim ſuperiore parte tegitur pleura, inferiore verò peritonęo, quod quidem membra omnia naturalia, & in inferiori ventre ſtabulantia ad inſtar ſacchi cuiuſdam complectitur, ſinguliſque propriam largitur tunicam, quamobrem inflammatum diaphragma, cum ſurſum retrahatur, & vnà ſecum peritonæum adducat, cum ipſo peritonæo contrahuntut hypocondria, hepar, lien, ventriculus, viſceraque omnia per ſympathian, & ita fit hypocondriorum intro ſurſum reuulſio. Quartò & poſtremò clarè dignoſcitur delirium diaphragmatis, quia dolor eſſe ſolet circa partem illam, vt Hipp. voluit lib. 3. De morb. Concludatis itaq; in Phrenitide ex diaphragmate adeſſe reſpirationem paruam, & frequentem, vocem acutam, hypocondria intro ſurſum reuulſa, & dolorem circa illius muſculi regionem. Qui propriè Phrenitici exiſtunt (ita loquitur Trallianus lib. 1. c. 13.) à delirantibus ex partium conſortijs diſtinguuntur, quod ipſis febris adſit perpetua, oculi cruenti, ſanguis è naribus profluat, & caput ſit calidius. Nam qui ſepto tranſuerſo laborant, ijs caput non eſt adeo calidum, vt præcordia, ipſumque ſeptum; ægrè magis ſpirant, & inæqualem valde ſpirationem edũt; Diſcernes autem Phreniticos ab inſanientibus, eo quod inſania quidem, quæ Græcè mania dicitur, citra febrem; Phrenitis autem, vt diximus, ſemper cum febre ſpectetur. Quod ſimiliter dicendum vobis erit de ijs, qui cicutam, aut mandragoram potarunt, in quibus etiam pulſus valde raros obſeruabitis. Delirium autem pleuriti-

riticorum, velut eorum, qui peripneumonia detinentur, non continuum est; sed simul cum febris accessione augetur, & postmodum decrescit, estque omnino pseudodelirium. Nunc reliqua signa adeamus.

Signa tàm impendentis, quàm præsentis Phrenitidis, nec non differentiarum, & causarum eius. Lect. VIII.

IVXTA Rhasis, Tralliani, & aliorum cùm veterum, tùm recentiorum Medicorum consilium, notas primùm, & signa incipientis Phrenitidis, mox verò consistentis, seu iam præsentis breuiter ostendamus. Erit enim maximè vtile ad præseruationem simul, & curationem ex methodo instituendam. Quamobrem scitote quòd cum Phrenitis inflammatio sit cerebri, & membranarum eius, vt iam sæpe audiuistis, in prima sui generatione, notas aliquas siccitatis, & ardoris præseferat necesse est, & bilis potissimum, quæ ad caput mouetur. Propterea quibus imminet Phrenitis, vigiliæ, ac turbati in primis fiunt somni, pleni inquam multis imaginibus. Feruntur enim vapores prius in cerebrum, qui quidem sua mordacitate, ac siccitate cerebri membranas vellicant, & siccant, vnde vigiliæ. Ab eadem causa fit etiam illa visorum turbulentia, vt in ebrijs videmus, & qui vel dorichnium, vel hioscyamum biberunt, exemplo eorum qui ex vaporibus suffusos habent oculos, qui varias quasdam rerum imagines se videre arbitrantur. Hinc solent isti, qui non ita post Phrenitide corripiendi sunt, festucas, & floccos ex pannis, & lecto colligere. Imagines enim illas, quæ circum oculos ipsorum ob adustos vapores voluuntur, autumant esse in stragulis, & vestimentis, & ideo eas conantur euellere, & auferre, accedente scilicet mentis errore; Ex hoc Galenus in seipso Phrenitidē imminentē prædixit. Solent quoque Phrenitici prius quam tales euadant, lingua esse incontinentes, hoc est plus cōsueto loqui, & nugari, & propterea in Phreniticis Epid. Hipp. notantur multa verba. Imò cum respondent, ferociores, ac iracundiores, quàm prius apparent. Vnde Hipp. 2. Prorh. rectè scripsit oportere Medicum mores ægri perspectos

habere

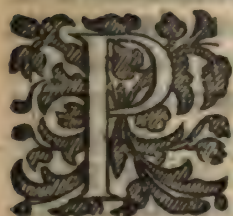
habere; nam in composito,& modesto homine ferox responsio delirium portẽdit. Indicio enim est iam mentem calore, & fuliginosis vaporibus conturbari. Præcedere etiam solet dolor capitis, nonnunquam in occipite. Hinc capitis,& colli dolorosa grauitas Tertio in tertium Epid.73. necnon luminis, & splendoris horror, rubor vultus, rubor oculorum, calore capitis sursum sanguinem attrahente;à qua causa pariter obseruantur aliquãdo in futuris Phreniticis obliuiones. Ideo cùm familiaribus præcipere quædam incipiunt,ad alia conuertuntur,eorum, quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscentes. Hæc,& consimilia sunt morbi incipientis præludia, seu instantis Phrenitidis præcipua signa;postmodum augeri cuncta in horas, & momenta videntur. In primis enim dolores minimè sentiunt, mentem habentes ægrotantem, atque aliò auersam, ex continuo imaginationum motu. Hinc oritur quod nulla de re conqueruntur, etiam si quis acrius premat, aut pungat, quia mens occupata circa phantasmata, non percipit ea,quæ sensibus offeruntur. Nam,vt dicere solebat Epicharmus;Sola mens audit,& videt, cætera sunt cæca, & surda. Et potissimum absque siti esse videntur, cum tamen sitis causam habeant vrgentissimam, linguamque prorsus aridam. Quò respexit Hipp.6. Epid. & 1. Prorreth. cùm Brachipotas,id est parũ bibentes Phreniticos appellauit,non quod scilicet non multo egeant potu; sed quia non expetunt, sitim non sentientes; qua etiam ratione in ijsdem ex toto sæpe supprimitur vrina,& spiratio ex longis interuallis hoc est rara fieri solet,& magna,non crebra,& velox,vt contingere deberet in ardente morbo; cuius euentus perbellam affert explicationem Alexander Aphrodiseus 2.Probl.1.vbi tradit fieri respirationem tardam;quia læsa est facultas animalis,quæ thoracem mouet, ob quam læsionem velut obliuiscitur eum mouere; vnde tarda fit respiratio, donec necessitate quadam excitata facultas vitalis animalem suscitat, quæ tarditatem respirationis magnitudine compenset.Sed vbi iam malum ad vigorem peruenit,in extrema sæuitia apparent accidentia quęuis,vt nemini dubium esse possit,quin vera, & exquisita sit Phrenitis. Nam,vt nos docuit Gal.5. de Loc. aff.2. & 1. Prorreth. 10. & cum eo Rhasis, & Auicenna, iam ratio vndique abolita est, facta maiori ex parte intemperie,& ideo clamant,rixantur,lecto exiliunt

liunt,se,& alios pugnis percutiunt, dentibusq; quicquid obuiam fit mordent, & dum corpus mouere nequeunt,linguam, & oculos mouent. Pulsus in his solent esse parui,duri,neruosi,non nihil vndosi,quam celerrimi, & quibus hoc ferè adest perpetuò, quod ego etiam in praxi millies animaduerti, vt cum conuulsione quadam motus eorum abrumpatur. Parui quidem, quia cor compatitur, itemq; duri propter membranam cerebri inflammatam,quam celerrimi, ob impensè adauctam necessitatem propter febrem, interdum vndosi, quia afficitur cerebrum, quod est membrum molle, præcisi denique, & cum conuulsione quadam, quoniam natura necessitate coacta nititur intendere arteriam,quæ tamen sua duritie obstat. Vrinæ verò vt plurimum albæ, & aquosæ, in quibus aut nihil apparet, aut nebula turpissima in altum eleuata. Præsens quoque Phrenitis dignoscitur è lingua scabra, & sicca, aliquando nigra, aliquando citrina. Sicca enim fit, dùm ab incendio, & vaporibus calidioribus extima tantum linguæ humiditas absumitur, aspera, & inæqualis dùm etiam interior, & vbi vapor linguam petens biliosus est,lingua ipsa citrina apparet, vbi vehementer exustus,ac fuliginosus, nigra. Dicebat enim Hippocrates 6. Epid. ad finem: Lingua concolor humoribus ipsam attingentibus: squallidi cernuntur oculi, idest aridi, & sicci,ob siccatas membranas, & cerebrum, vnde aluntur, & humorem suscipiunt,interdum verò præter voluntatem illachrymant, ob partis imbecillitatem, à qua veluti non continente sponte exeunt excrementa; Rubore oculi tunc maximè suffusi apparent, è naribus non raro stillat sanguis,denique continuò delirant, assiduaque febre vruntur. Signa verò differentiarum quæ nam erunt? Vtrum itaque cerebri substantia, an membranæ afficiantur,colligi ex eo potest,quod membranarum dolor cerebri dolore longe sit intensior; quoniam membranę exquisito,cerebrum autem aut nullo,aut leuissimo sensu præditum est, vt,cùm de capitis dolore agebatur, abundè vobis ostensum fuit. Similiter inflammatione cerebrum obsidente, omnia sunt deteriora adeo, vt scribat Auicen. 1. 3. tract. 3. cap. 4. aliquando suturas capitis separari; Vtrùm tamen cerebrum,an membranæ prius laborent,diligentius inuestigare superuacaneum omnino est, nec vllam habet vtilitatem, etiam de Galeni sententia 2. de Loc.

aff.9.quemadmodum quæ nam pars dextra,an ſiniſtra,anterior;an poſterior, & demum quales nam actiones principes,an vna,vel plures,an omnes lædantur. Quod omnibus ex ratione delirij manifeſtum fiet,prout ægri vel imaginatione, vel ratiocinio decipiuntur. Quomodocunque enim ſit,nulla eſt in curatione varietas, & ſemper ad ſinciput capiti remedia adhibentur. Signa cauſarum prætermitto,quia tàm externæ,quàm internæ cauſæ ſatis ſunt manifeſtæ, illæ ex aliorum relatione, hæ verò quia quando cum oculis, & facie totum caput calidum, & rubicundum apparet, vrgent vigiliæ,ſitis, & ſimilia, hæc profectò calidam cerebri intemperiem, & calidos, atque mordaces humores oſtendere ſolent. Signa autem ex tempore inflammationis à ſymptomatibus potiſſimum deſumere oportet,prout illa incipiunt,aut creſcunt,aut vigent, aut decreſcunt. Signa hecticæ Phrenitidis exactè deſcribuntur 1. Prorrh. 33. Aegrotantes enim in ea parum loquuntur, parum mouentur, ac ferè videntur quieſcere, ac dormire: quod certè non alia ex cauſa euenit, niſi quia æqualis quædam facta eſt intemperies, & res ad quendam velut habitum deducta eſt, quæ nullam ferè affert moleſtiam. Signa denique veræ, & exquiſitæ Phrenitidis explicantur à Galeno 5. De loc. aff. 4. Si enim caput laboret per conſenſum, vel vniuerſi corporis,ſicut in febribus ardentibus contingit, vel per conſenſum à pulmonibus, pleura, vel aliqua alia parte laborante,tunc huius partis vel dolor, vel inflammatio, vel alia affectio præceſsit. Accedit etiam quod illud delirium de repente, & ſubito hominem arripit, quod in vera Phrenitide non euenit,in qua ſanguis non ſtatim, & confertim, ſed paulatim repit ad caput, vnde varia ſymptomata præcedere ſolent, antequam Phrenitis ex primaria cerebri affectione inſurgat,de quibus nos paulò ante exRhaſi, & Tralliano loquebamur, iam de ſignis agamus prognoſticis.

.·.

De Prognostico in Phreniticis, & an vrinæ inspiciendæ sint in affectibus capitis. *Lect.* I X.

ROGNOSTICA signa Phrenitidis, quibus vel salutem, vel interitum ægrotantis prædicimus, ex vniuersali methodo comprehenduntur, in qua primùm vires morbo comparantur: Nam in magno morbo vires imbecillæ succumbunt. Ad quem modum Gal. 10. Meth. 3. generaliter docet in omnibus internis inflammationibus, in virium robore vnicam spem salutis esse. Quantum verò morbus naturam superet, ex coctionibus, & cruditatibus sæpius dignoscitur. Qua ratione scripsit Hippocr. 4. Aphor. 72. Quibus vrinæ albæ sunt, & perspicuæ malæ, maximè si tales in Phreniticis appareant. Ostendunt enim maximam humorum cruditatem, necnon flauam bilem ad caput ascendere: Vnde Gal. in Comm. testatur se neminem saluatum vidisse, in quo huiusmodi vrina visa fuerit. Cæterum vt de morbi exitu felicius iudicare posimus, morem in primis ipsius morbi spectare debemus, qui quidem ex superuenientibus symptomatis, quæ Hippocrates explicat in Prorrh. facilè cognoscitur. In vniuersum tamen scitote Phrenitidem potius esse lethalem, vtpotè ex qua plurimi intereunt. Aliqui nihilominus etiam seruantur, imò & ex illis, in quibus consummata est Phrenitis, quique floccos, & festucas colligunt, licet oppositum scribat Hippocrates 1. Prognost. 23. Vnde idem auctor lib. 1. de Mor. inter morbos dubios Phrenitidem connumerat, qui nimirum ancipites sunt, inter lethales, & salubres. Quò respexit Demetrius Herophili sectator apud Aurelianum, qui Phrenitidem definiens dicebat eam esse delirationem vehementem cum febre, desinentem in interfectionē celerem, aliquando & in sanitatem. Hinc Trallianus gloriatur se aliquos liberasse, & apud Gal. lib. 1. Epid. sect. 2. t. 73. Phrenitis dicitur vt plurimum mortalis, non tamen perpetuò. Quod quidem de alijs omnibus Phrenitidis differentijs intelligendum est, præterquam de hectica Phrenitide vocata, à qua neminem posse in pristinam sanitatem restitui, communis est omnium Medicorum

consensus. Atqui in Phrenitide triplex illa rerum præter naturam vehementia insignis admodum reperitur, essentiæ inquam, dignitatis, & facultatis. Insignis adest vehementia essentiæ, quoniam in Phrenitide magnus est recessus à naturali statu, secundum morbos, causas, & symptomata: secundum morbum, quia intemperies capitis calida, & multum vehemens, febrisq; assiduè ardens: secundum causam est etiam hæc vehementia insignis, quoniam materia faciens Phrenesim putrida est, & mordax: secundum deniq; symptomata, quod & hęc maxima sint, cum cerebri functiones principales corrumpantur, adsint vigiliæ continuę. Vehementia dignitatis & ipsa maxima adest, eò quod in Phrenitide cerebrum intemperie afficitur, membranæ cruciantur, & corpus totum offenditur: Tandem est etiam vehementia in Phrenitide insignis ratione facultatis, quoniam in hoc affectu pulsus maiori ex parte valde pusilli sunt, vnde vitalis facultas debilis arguitur, vt constat ex Gal. 4. de Caus. puls. 14. & 1. ad Glauc. 14. Hęc verò de Prognostico Phrenitidis in genere. Verùm, vt dicebam, ex alijs superuenientibus, epigenomena appellant Græci, non difficile cognoscitur, num ex morbo hoc euasurus æger sit, an interiturus, in quibus quidem paulisper immorandum. Ante omnia igitur Phrenitidis prauitatem, ac malum morem significant flere, & perpetuo rixandi studio teneri, vt contrà quæ cum risu fit Phrenitis securior, seu minus maligna esse consueuit, vt nos docuit Hippoc. 6. Aphor. 63. siue id eueniat, quia, vt in commento notauit Gal. Phrenitis hæc solo calore generatur, cum scilicet cerebrum calore intemperatum est, siue quia mista affectio sit ex sanguine simul, & bile, vnde mitior morbus, vt de Phrenitide testatur ipse Gal. 3. de Crisibus. Furor siquidem ex mordacitate magis, quæ mordacitas sanguinis benignitate attemperatur, ac tale delirium fit, quale ebrijs humidioribus superuenire videmus. In Phreniticis quoque vrinæ albæ, & perspicuæ, & quasi aqueæ exitiales vocantur à Galeno 4. Aphor. 72. Quandoquidem magnitudinem erysipelatis ostendunt, necnon succum omnem biliosum, quo vrinæ ipsæ tingebantur, rapi, trahiq; sursum ad caput. Sed hoc in loco vestrûm aliquis fortasse obijciet ad affectus capitis significandos nihil prorsus conferre vrinarum inspectionem. Galenus enim 2. Pror. 2. manifestè dicit ex vrinis

nihil

nihil haberi de indicijs Phrenitidis,quia vis vrinarum , inquit, eſt, vt de veſicæ affectibus,& renum,& venarum;pręterea de robore facultatis,quæ humores gignit,ſignificet.Propterea in Progn. vrinarum differentias omnes percurrens nullius omninò mentionem facit,quæ Phrenitidem indicet.Contrà verò eſſe videtur,quod Hippoc. in hiſtoria Virginis in Lariſſa cauſo cum vigilijs laborantis , poſtquàm ſcripſit ipſam quarto die minxiſſe tenue,paucum,& in illius vrina apparuiſſe ençorema ſublime,ſtatim infert,ipſam deliraſſe. Eoq; oſtendit,ait Galenus,ex his ençorematis deliriũ ſequi; Et in Coac.pręnot.lib.1.ſect.2.Aphor.11.ſcribit Hipp.: Progreſſo morbo ſurditas , cum vrinæ ſubrubræ appareant, quæ nihil deponant ſedimenti,ſed ſublimamẽtum habeant, emouendæ mentis ſignum eſt.Idem 6.Epid.Vrinas in Phreniticis multum habentes ſedimentum,tanquam maximè ſalutares commendat,dùm ità loquitur:Vrina multam ſubſidentiam habens à mentis motione liberat, qualis Dexippi fuit; Quamobrem ſcitote hanc dubitationem tolli, ſi dicamus vrinæ ſignum per ſe nunquam vllum delirij genus denunciare , ita vt inter pathognomonica ſigna Phrenitidis minimè connumerari debeat, ſed inter ſigna potius morem indicantia , & ad prognoſim ſpectantia, quoniã quotieſcunq; huiuſmodi apparẽt vrinæ,claræ videlicet,& diaphanæ,ſi præſertim antea craſſæ , turbatæ,& ſubiugales fuerint, oſtendunt grauem Phrenitidem ex eo , quod calidorum humorum quidam demonſtratur raptus ad ſuperiores partes . Non tamen negandum eſt,quin etiam imminentem Phreneſim ſignificare poſsint, vt Hipp. & Galenus aliquando voluiſſe videntur,ſed hoc omninò per accidens erit,quatenus videlicet flatuoſum continẽt enæorema , ea prorſus ratione,qua idem Hipp.præſentẽ,aut futurũ capitis dolorẽ,ex turbatis vrinis prænũciat 4. Aphor. Non enim primò,& immediatè illud euenire voluit Hipp.ſed per diſcurſum quendã coniecturalẽ,eò quod multitudinẽ crudorũ humorum, & vehementiã caloris exagitantis oſtendunt , & ex conſequenti multã in caput efferri vaporationẽ. Concludatis itaq;vrinas inter Phrenitica ſigna,quæcunq; illa ſint,recenſeri tantum per accidens,non quod vel partem affectam,vel affectũ ipſum eiuſq; euentum per ſe ſolæ demonſtrare poſsint.Reliqua ſigna prognoſtica non minoris momenti proſequar in ſubſequenti .

De eodem Prognostico. Lect. X.

D Prognostica signa Phrenitidis præter ea, quæ in altera Lectione examinauimus, spectant multa etiã, quæ hùc afferre operæpretium duxi. Hipp. 1. Pror. scripsit; Frequẽtes in Phreniticis permutationes malas omninò esse. Quod repetit in Coac. prænot. lib. 3. Aphor. 26. dicens. Vbi varij casus subinde incidunt Phreniticis, prauum, & conuulsionem denunciat. Hæc varietas autem, seu mutatio quomodo intelligenda? Multifariam Domini, sed vnicam videtur habere generationis causam, nempe traiectionem humoris, vel transfluxionem ab vna cerebri parte in aliam, in qua species quidem seruatur affectionis eadem, verùm pro laborante parte diuersa insurgunt symptomata aliquando læso visu, aliquando auditu, aut olfactu, aut tactu, aliquando verò etiam facultatibus principibus, memoria, discursu, imaginatione. Vnde Phrenitici perpetuò delirant, sed modis, formisq; secundum vniuersa functionum animalium genera variant. Vicissim enim excandescunt, lætãtur, plorãt, rident, aliqua honestè, & pudicè faciunt, mox turpia, & obscæna commiscent, quæ commutatio non ex vitiosis humoribus ad clementiores, sed ex prauis ad magis prauos efficitur. Qua in re diligenter obseruandũ quod modò vnius facultatis actio læditur, modò alterius, interdũ verò ad contraria symptomata in eadem facultate, & parte vicissim fieri solet commutatio, vt ab audacia in timorem, à siti in sitis vacuitatem, à mingendi desiderio in obliuionem, aut frigore in calorem; Primum euenit ab humorũ affluxione, alterum quia vel humor morbificus in aliam speciem degenerat, vt bilis flaua in atram, vel calor natiuus extinguitur, & mens celeriter obliuiscitur. Talium Phreniticorum exempla colligere haud vna possumus ex Epid. In Dealcis vxore ab initio factæ lachrymę, & rursum risus: Nono valdè delirauit, & rursus firmata est silens. 14. spiritus rarus, magnus per tẽpus, rursus breuispira. Vigesimo multa verba: rursus cõfirmata est; Vigesimo primo obijt. Nimirum ob melancholiam tacebat: ob Phrenitidem multa loquebatur, bile flaua in atram degenerante. Spiritus magnus ab incendio

dio;rarus ab obliuione,celer, paruus, breuis, rarus, à refrigeratione per extinctionem caloris.Similiter Silenus describitur laborans inflammatione septi transuersi, cuius respiratio semper ab initio, vsque in finem magna fuit,& rara. Cœpit delirare secunda die aliquantum:Tertia die multa verba,risus,& cantus, moderari sibi nõ potuit. Quinta die mente constitit,quia in soporem transibat:nam die septima obmutuit,mortuus est vndecima.Insuper notauit Hippocrates in muliere in Cyzico modò delirium vehemens,modò firmitatem mentis, & in Apollonio coma,& vigilias, qui omnes interierunt.Vnde & Phrenitis,quę in Lethargum permutatur, perniciosa est. Quæ mutatio quàm frequenter in medendo obseruatur; & non semel Medicorum culpa,atque errore,dùm plus iusto refrigerantibus vtuntur,non quod bilis pituita fiat, sed quod protracto malo venæ cerebri calore destitutæ alimentũ in pituitam vertunt, indeq;sensim ad Lethargum fit transitus. Nisi tamẽ etiam velimus mistum esse affectum, vt resoluta bile tandem ex pituita Letargici euadant. An Phrenitici, qui dormire, & quietè iacere videntur à morbo incolumes erunt? Sæpè enim videre est,qui cum antea furerent,mox ita quiescunt,vt ni quis probè aduertat,eos verè dormire existimet.Quàm prauæ etiam sint naturæ Phrenitides in quibus ægri,qui antea cum ferocitate cuncta peragebant,deinde immobiles, & quieti iacent; non ex me, sed ex Hippocrate discatis; qui 1.Pror. 33. ita loquitur. Tremulæ, obscuræ, blandæq; & contractabiles desipientię valde Phreniticæ.Et Gal.in Comm. In hac (ait)æger quietus iacet,neq; solùm non tumultuosè exclamat exilitq;,vt antea,sed neq; prorsus loquitur, neque figuram decubitus mutat,sæpiusque,qui ita affecti sunt,familiaribus præbent occasionem quod mox sint,si quod fiat silẽtium,dormituri. De huiusmodi Phreniticis loquebatur idem Hipp.in Coac.prænot.lib.2.Aphor. 30.cum dixit;In Febribus insaniæ vehementes silente ægro,sed nõ etiam priuato voce lethale est.Cuius obscuræ,& silentis Phrenitidis duæ sunt causæ vobis nequaquam celandæ,vt in prædictione facienda metam facilius attingatis,nempe & languens virtus, & hectica diathesis,quando videlicet humore bilioso, & intemperie calida, siccaq; ità cerebri substantia inficitur,vt morbus efficiatur hecticus ipsi cerebro;& notate quod dixi ipsi cerebro, quoniam

fuit etiam opinio quorundam huiusmodi Phrenesim in hecticam totius, & marasmum posse verti, quod ego equidem fieri minimè posse crediderim. Nam sicut Gal. ait ex septo non aduenire hecticam, sed prius ægrum mori lib. 10. Meth. ita & de cerebro dico, non enim potest vsque adeò siccari, quin prius moriatur homo. In hac tamen Phrenitide habituata, vt in febribus hecticis, non amplius humorum putredo causa est; sed partium solidarum facta, & absoluta alteratio. Sic etenim in cerebro euenit, quēadmodū in lanis, quas colore aliquo ita fucant, vt vis medicamenti concepta nulla lotione elui possit: vnde cerebri veluti tinctura quædam dementiam hecticam acquirit. Veruntamen ad prognosim ritè peragendam, distinguenda erit non oscitanter Phrenitis hæc silens ab alia consimili Phrenitide, quæ cum sopore siue Lethargo iuncta est; Prior enim Phrenitis progresso morbo tandem firmatur, cum pulsu admodum languido, duro, & angusto, itaut quies tunc fiat languida reddita virtute, & resolutis viribus, non morbo superato. Altera verò cum comate, vel profundo somno ab initio morbi potissimum contingit, nec ægri ipsi quietem adeò obscurā habent, vt in priori, in qua vires omnes languent, & firmata est hectica dispositio, vixq; patientes se mouere possunt. Quæritur autem hoc in loco ratio duorum problematum. Quorum vnum est: cur Phrenitici modò meticulosi sint, modò audaces, modò in ore risus abundet, modò in eorum oculis lachrymæ cernantur. Alterum cur Phreniticorum robur maius omnino sit, quàm dùm sanitate fruuntur. Ad primum dicatis, quod quemadmodum ex timido audacem agitata, feruidaq; bilis, sic ex audace pauitātem eadē exusta ægrum facit. Quod verò in eodem Phrenitico modò metus adsit, modò ferocitas, modò risus, modò ploratus, in causa est multiplex materia, vt iam significaui; Nam vt in febribus hæc materia celeries, illa tardius in atram bilem, & melancholiam degenerat; Ne dicam quod inde etiam euenire certum est, cum pars morbificæ materiæ feruet, atque vritur, & cum iam adusta, & veluti in cinerem redacta omnino est: hæc siquidem pauorē, & lachrymas, illa risum, audaciā, & alia excitat. Alterius problematis ratio cum alijs etiam ad prognosin perficiendam attinentibus in futura Lectione examinabitur.

De eodem Prognostico; vbi perpulchra soluuntur Problemata. Lect. XI.

ROBLEMA alterum dilucidandum remanet quod huiusmodi erat; quamobrem Phreniticorũ robur maius sit, quàm cùm integra,& perfecta fruuntur sanitate: videtur enim ad instar paradoxi. Quandoquidem Phrenitide correpti assidua febre vruntur, continuisq; vigilijs infestantur,à quibus & cordis,& cerebri vires maximoperè labefactãtur, & propterea etiam cæterarum corporis partium robur deijci deberet. Contrarium tamen demonstrat experientia, quia nimirum Phreniticorum robur longe maius est in ægritudine, quàm in sanitate. Vidit hoc Cassius lib. Probl. Med. 61. vbi refert hoc ipsum euenire, quia corpus eo tempore magis adstrictum est, & minimè ad perspiratũ dispositum. Rectius,& clarius Gal. 3. de Symp. caus. 3. vbi id totũ tribuere videtur caliditati,& siccitati mẽbrorũ, addẽs siccitatem corporis maximè facere robur; & certè neruorum genera quantò sicciora, tantò fortiora. Pendet hinc alterius quæsiti solutio, cur nimirum Phrenitici, cum validos edant motus, sensus tamen debilissimos habeãt, quia scilicet nerui resiccati,& incalentes vt validius mouent, sic ad sensum ineptiores redduntur, eò quod ad sensionem requiratur mollicies, non siccitas. Quæ ratio in Elephanticis elucescit; resiccatis enim ab humore atro,& neruis & cute, perit in illis externarum partium sensus; Addere tamen etiam possemus ad robur illud in Phreniticis faciendum non infimum habere locum animi impetus, quos ipsimet habent ex varijs simul,& validis in imaginatione motionibus. Pessimum Phrenitidis signum est vomitus in ea, citra vllam ventriculi læsionem, vt habetur lib. 2. Pror. Comm. 10. quia scilicet cerebrum adeò affici significatur, vt in consensum ventriculum trahat. Inter signa prognostica Phrenitici morituri connumerat sanguinis stillas, seu guttulas quasdam è naribus exeuntes, si præsertim stillæ illę meræ sint hoc est nigræ,& sinceræ prorsus, vt elicitur ex Epid. Duo enim inde

de significantur valdè praua. Vnum est sanguinem in venis cerebri ex vehementi inflammatione exustùm contineri; alterum non posse à natura pelli, sed frustrà tentari, ipsa iam victa, & debellata à magnitudine morbi. Non contemnendum pariter est signum illud, quod & vulgus passim annotare consueuit, nempe strepitus quidam, qui in ventre auditur Phreniticorum, dùm bibunt. Quod signum non latuit Hippocratem, qui quidem vel in minimis diligentissimus semper fuit. Nam lib. 3. Coac. præn. Aph. 21. ita scripsit. Phrenitici rarius bibentes, & quod bibunt cum strepitu deglutientes, in tremorem, vel conuulsionem incidunt. Subiungit autem statim. In vehementi Phrenitide tremores mortiferi. Hùc propterea respexisse existimo eundem Hippocratem in Pror. quando dixit; Phrenitici raro, parumq; bibentes, strepitum facile sentientes, tremuli. Galenus tamen per strepitum facilè sentientes interpretatur, quasi in potione meticulosos Phreniticos vocet Hippocrates, quique cum strepitu quodam potionem omnem respuunt, aut quos etiam leuissimus strepitus perterret, vt potus illis, ita Ennius loquitur, perterricrepus existat. Verùm rectius (mea sententia) Iacotius de strepitu descendentis potus accipiendum esse censet. Hoc idem etenim docuerat etiam Hippocrates alibi nempe 2. Coac. prænot. 27. dicens; Qui dùm deglutiunt potum, obiter strepunt, & submurmurant in siccis lethale. Quod verò in Phreniticis morituris talis sonitus persentiatur in ventre, experimento constat, & vel mulierculæ obseruant, ne dicam quod 7. Epid. Cydis Filius febre, capitis, & aurium dolore, delirio, quadamque contractione ad vigesimum secundum diem laborans, cum biberet, descendentis potus in pectora, & ventrem strepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Idem & in historia Vxoris Theodori, & eiusdem Chartadis refertur: sed quæ nam ratio erit huius euentus? Depromatis eam ab ipsa rei natura. Phrenitis enim morbus calidus, & siccus est, in quo propterea corpus vniuersum plurimum resiccatur. Siccato igitur plurimum œsophago strepitus auditur. Vbi namque liquor per siccum canalem, & angustum mouetur, sonitum, strepitumq; edit, per humidum non ita, quia sonitus in sicco, non in humido

do fit. Insomnia quoque Phreniticorum in Prognostico non sunt contemnenda. Norunt enim omnes quàm diligenter somnia expenderit Hippocrates, idque tùm ad morbos ipsos dignoscendos, tùm verò etiam ad præsagium de salute, vel interitu ex arte faciendum. Quod quidem apertè constat ex libro Epidem. quarum sexto dixit: Insomnia qualia quis viderit spectandum, & ex libello de Insomnijs, quem præclarè illustrauit Scaliger. Galenus pariter librum composuit, cui titulus est, De præsagio ex insomnijs desumendo, comprobatq; hoc Medicorum institutum Aristoteles in lib. de Diuinat. per somnia cap. 1. Intelligo autem somnia vocata naturalia, quæ ex affectione corporum, temperamento, humorum incursionibus, alijsque eiusmodi nascuntur. Nam diuina, & quæ animalia nuncupantur, nihil ad rem præsentem. Hippocrates igitur 1. Pror. 8. hunc in modum loquitur. Insomnia conspicua Phrenitidem portendunt. Alij tamen ita legunt. Insomnia in Phrenitide euidentia. At in Coac. prænot. 3. sententia 15. aliter scribitur, nempe: Insomnia in Phrenitide conspicua, bona. Quorum locorum intelligentia torsit non parum veteres Hippocratis interpretes Satyrum, Galenum, & reliquos, dumque Galenus quærit quamobrem clara, & perspicua somnia fiant, in mox futuris Phreniticis, ad cerebri siccitatem id refert, addens idcircò melancholicos manifestis, atque euidentibus spectris, & phantasmatis inter dormiendum moueri, & sanos, qui parciori cibo vsi sunt, aut ieiunarint somnia manifesta videre. Vnde in ijs, qui se cibo, potuque onerarunt, aut in ægris, quorum cerebrum nimio humore scatet, vel non fiunt somnia, vel vbi facta fuerint, phantasmata ita effluunt, vt ne vestigia quidem in memoria relinquant. Quibus verbis Galenus pulcherrimè more suo ratiocinatur, sed, quod tanti Coryphæi pace dictum sit, ad Hippocratis aphorismum parum facere videntur.

Nam si somnia manifesta Phrenitidem præmonstrant ob siccitatem cerebri; quomodo bona esse possunt? Insuper impendente Phrenitide quanam ratione ægrotantium insomnia lucida, & conspicua erunt? Quoniam, si rectè memoria tenetis, docui

docui supra vos ex ipsomet Galeno, dùm Phrenitis inchoat, bilem per venas cerebri excurrere; nec adhuc fixam in eius vel substantia, vel membranis persistere, in qua excursione necessum est, eiusdem cerebri statum vehementer conturbari, atque confundi, & ideò non sine ratione dictum fuit à me futuram Phrenitidem indicari potissimum ex eo, quod ægri illi habent somnos maximè conturbatos, imaginationemq; cum memorandi potentia magnoperè confusam, & perturbatam. Quare Phreniticorum cerebrum eo tempore comparandum potius est ebrijs, quàm ijs, qui ieiunarunt, & propterea in illis somnia nullo modo possunt esse perspicua. Desiderius Iacotius, & ante eum Iacobus Hollerius Viri certè ambo impensè docti in suis Comment. ad loca Hippocratis iam allata, hæc omnia viderunt, & egregiè examinarunt. In eo solùm Iacotij doctrinæ minimè possum acquiescere; quod postquàm exactè demonstrauit ex pluribus Aristotelis locis in Problem. de Somno, & vigilia, & Diuinatione per somnia, perturbari species in animis dormientium ex calore, motu, & quauis alteratione vehementiori, conclusitq; tandem ex dictis non solùm cerebri siccitatem manifesti somnij causam esse, sed etiam spirituum, & humorum tranquillitatem, sedatam morbosæ affectionis agitationem, & caloris vehementioris vacuitatem, quæ quidem omnia verissima sunt, postquàm dico hæc omnia doctè, & à rei natura rimatus est, subiungit, in primo generationis Phrenitidis rudimento somnia manifesta fieri à siccitate cerebri, sed turbulentiora simul ob incendium febris coniunctum, quæ opinio mihi non vndequaque arridet. Non enim video quomodò eodem tempore simul, & eodem in subiecto Phrenitide inchoante insomnia & manifesta, ratione siccitatis cerebri, & turbulenta, propter febrile incendium esse possint, iamque satis indicatum vobis est, ab initio Phrenitidis somnia prorsus confusa apparere, omninoque perturbata spectra menti Phreniticorum offerri. Quamobrem in ea sum sententia cum alijs è recentioribus primi ordinis, vt Hippocrates in locis iam adductis voluerit, quotiescunque in Phreniticis somnia lucida, & perspicua apparent, bonum semper portendere, ac significare.

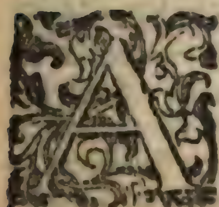
Signùm eſt enim in manifeſta remiſsione morbum eſſe, & cerebri tumultum iam deſinere, quando ſcilicet Phrenitici ſomnia dignoſcere incipiunt, & quæ viſa ſunt, nobis ſecura recordatione, & memoria exponunt. Sed in hoc loco diſcutiendum remanet, quomodo ſomnient Phrenitici, ſi perpetuò euigilant, & inter pręcipua tàm antegreſſa, quàm cõnexa Phrenitidis ſigna vigilia recenſetur. Reſpondent qui locum Hippocratis aliter, ac nos explanant, de inſomnijs, quæ Phrenitidem antecedunt, atque denunciant. In Phrenitide enim imminẽte, etiam ſi vigilia ferè pręcedat, ſomnus tamẽ aliquis aliquãdo obrepit, in quo ſomnia quædam efficiunt, vt ægri ipſi exclament, perturbentur, & ita excitati quod ſomniauerint, exponere poſsint. Verùm nos dubitationem intelligimus de ijs, qui in media, vt ita dicã Phrenitide verſantur, non autem de ijs, in quibus expectatur. Quomodo ergo ſi vigilant, ſomnia patiuntur? An Phrenitici commeante in cerebrum præcalidi ſanguinis copia, & veluti diſſoluta illius organi temperie, non minus abſurda, & inepta cogitant, & loquuntur, quàm dormientes? Phrenitidem præterea ex propria ſpecie morbum eſſe acutum nemo ignorat, ideoq; intra acutorum terminum finiri, qui tamen limes, vel terminus à nobis præfigi non poteſt. Sunt enim acuti morbi ſimpliciter, qui decimumquartum non tranſcendunt, alij non exquiſitè acuti, qui ad vigeſimum, & vltra pertingunt, alij demùm valdè acuti, qui intra hebdomadam finem habent. Vnde iuxta hanc doctrinã videmus Phreniticorum hiſtorias apud Hippocratem diuerſimodè referri. Nam Dealcis Vxor vigeſimo primo obijt, & alia puerpera decimoquarto, alius etiam vndecimo. Galenus pariter aſſerit aliquos quarto, & quinto die obijſſe; Et ſic vana eſt, ni fallor ego, illorum Medicorum diligentia, qui diſputant, vtrum neceſſariò ſeptima die pereant Phrenitici. Sed inter Phreniticos quinam periculoſius ægrotant? Qui poſt tertium diem Phrenitide tentantur, an verò potius, qui ſtatim à principio Phrenitici euadunt? Nam Cælius Aurelianus 1. Acut. paſſ. primum affirmat: Verùm Galen. 7. Epid. 75. ſecundum magis tuetur. Dicatis tolli grauiſsimorum ſcriptorum contrarietatem, ſi reſponſio ſit, Phrenitidem poſſe conſiderari dupliciter, videlicet & ſecundum ſui eſſentiam, & ſecundum curandi rationẽ. Si conſideretur Phrenitis prout eſſentialis &

primo

primo modo, dubio procul quæ initio fit, grauior, & periculosior semper est; si autem secundum facilitatem, aut difficultatem curandi consideretur, grauior vtique erit, quæ post diem tertium, vel quartum apparet; quandoquidem cum iam natura à præcedēte morbo fracta sit, & debilitata, nō potest ea ferre præsidia, quæ necessaria sunt, & præsertim sanguinis misionem, iuxta quem modum loquebatur Celsus, vt alio modo Galenus. Deniq; ad prognosticum spectat quod quæritur, vbi interiturus est Phreniticus, qua ratione idipsum eueniat, & è contra, si sanitati restituēdus est, quomodo finiatur morbus. Hippocr. lib. 1. de Morb. ad libri extremum videtur existimare Phreniticos non solùm ex febris vehementia, sed etiam fame interire, quia scilicet cum desipiant, nihil eorum, quæ ipsis exhibentur, accipiunt. Sed Auicenna suffocatos, vel strangulatos de repente Phreniticos obire scribit, quia sæpè dùm clamant, dùm alios percutiunt, statim mortui concidunt, putatq; ille idipsum euenire, quoniam facultas animalis fracta, & corrupta à morbo vnà concidit, adeò vt thoracem mouere nequeat, cuius partis motu præpedito respiratio aufertur, & cum respiratione vita. Si autem Phreniticus euasurus sit è Phrenitide legitima, & acuta valde, aut fit sanguinis è naribus largo profluuio, aut copiosorum sudorum beneficio, aut multa vrina cū sedimēto multo, & bono, quibus duobus vltimis modis obseruaui ego sæpissimè Phreniticos esse liberatos, & non ita pridem vir quidam nobilis apud Principem Sabellum, cum diù Phreniticus fuisset, die vigesimaquarta minxit multum, album, multam habens hypostasim, sudauitq; sudore multo calido per totum corpus, sicque sine febre iudicatus fuit; vnde eum Nicodemo Abderitano Hippocratis comparabam: aut per expulsionem materiæ ad loca glandulosa post aures, aut tandem ventris deiectione biliosa id ipsum contingit, vt est apud Hipp. & Gal. 2. in primum Epidem. 79. 7. Aph. 5. & 3. de Crisibus. Hic finis est signis omnibus, ad curationem deueniamus.

.·.

De Scopis in curanda Phrenitide, & de auxilijs à Diætetico fonte haustis; Obiter de communi errore in fructu Perseo, & Persico, & de ordine in cibis seruando. Lect. X I I.

AD curandi Scopos iam accedo. Phrenitis duo dicit, nempe malam intemperiem calidam, & siccam, & tumorem biliosum cerebri, & membranarum eius. Quare hinc duæ nobis insurgunt curandi indicationes, quarum vna est; intemperiem corrigendi, refrigerantium, & humectantiũ vsu, altera verò tollendi tumorem, vel auctam magnitudinem vacuantibus. Malum etenim ex repletione est; quoniam verò etiam Phrenitis aliquid factum, & aliquid fiens habere videtur, id quod fit, debet prohiberi ne fiat, & iam factum tolli, atque curari. Vnde operatio mista ex curatione, & præseruatione; incipiendum tamen est ab ipsa vacuatione, qua facta, adhibenda erunt quæ refrigerant, atque repellunt, & vbi nihil amplius influit, ad factum morbum, seu ad materiam, substantiam partis, & inania eius spatia replentem vacuandam descendendum erit. Primùm sese offert victus ratio, qua prædictis scopis satisfaciendum est. Aer in primis videretur esse debere contrarius morbo, dico frigidus, & humidus, qualis parari solet à Medicis, vbi sit opus; nihilo tamen laudatur magis, qui temperatus est, neque insigniter frigidus, qui naturalem euaporationem prohibeat, neq; insigniter calidus, qui adhuc magis inflammet, varietq; pro ratione temporis, æstate quidẽ frigidior sit, hyeme verò calidior. Nisi quispiam vestrûm malit à morbi principio, quando repercutientia imperantur, & omninò conueniunt quæ refrigerando, & adstringendo, fluentes ad cerebrum humores retropellunt, aerem frigidum esse oportere, sed in alijs temporibus, vt in statu, ac morbi declinatione, minus frigidum prout necesse erit. Quæritur autem hoc in loco, vtrum aer, siue locus, in quo Phrenitici degunt, esse debeat lucidus, an obscurus. Aliqui è veteribus tales ægrotos in tenebris continebant, quoniam in splendore spiritus animales agitati exasperare solent, & tenebras quoque ad somnum conciliandum conducere

puta-

putarunt. Verùm Asclepiades, qui,vt dicebat Galenus, habitum contradictionis habebat, & cui pariter Trallianus assentitur, Phreniticos in lumine habendos esse dixit, quia tenebræ terrēt, & quia lucido loco sensus occupatur, & interim mens ipsa quietem habet. In tenebris verò quietis sensibus, mens altis cogitationibus, & visis sese exagitat; Et hinc dicebat idem Asclepiades nulla re magis Phreniticos reuocari, quàm musica, vel harmonia, vt constat ex Athenæo. Iacobus Fontanus lib. 1. Med. pract. cap. 13. Sunt, inquit, qui musica harmonia placantur, quod experti fuimus in nobilissimo & generosissimo D. de la Verdiere, qui cum sæuissima, & lethali Phrenitide discruciaretur, suauissimo concentu ita afficiebatur, vt Phrenitide priuatus videretur; ea verò harmonia deficiente, rursus in pristinum furorem agebatur. Sed ne à proposita controuersia diuertamus, dicendum est meo iudicio, ex doctrina Celsi lib. 3. c. 19. cum quo Aetius, & alij concordant, neutrum illorum esse perpetuum, obseruandumq; diligenter esse, an Phreniticus magis alteretur à lucido, an verò ab obscuro aere, & qui luce offenditur, spirituum scilicet dissipatione, & biliosi humoris orgasmo, habeatur in tenebris, aut mediocri luce collocetur, quem verò lædunt tenebræ in lucido loco collocabitis, qui vtroq; pariter offenditur, mediocri luci exponatur; Vbi vires validę sunt, lucido magis, vbi infirmæ, magis tenebroso iuuantur. Ad hoc etiam facit quod tradit Auicenna, oportere scilicet locum, in quo detinetur Phreniticus, carere omninò picturis, & imaginibus, quoniam mens, & spiritus plus iusto agitantur, & inde maior insaniendi occasio præbetur. Quod verò ad cibum attinet, si in quanto illum consideremus, cum morbus acutissimus existat, tenuissimum debere esse nemo negabit, vel ex sola ptisana hordeacea, aut pane ex aqua tantum præparato, sed in hoc obseruandum omnino erit, quod prudenter admodum præcepit Celsus, ne scilicet Phrenitici aut nimium saturentur, aut nimium ieiunent; nam vt in illis caput vaporum multitudine magis repletur, ita in his, qui nimium ieiunant, bilis faciliter excandescit. In quali, refrigerans, & modicè adstringens cibus idoneus erit, quo succi densati ægrius in caput confluunt. Exhibent passim Medici vel ptisanam dictam, vel cremorem ipsius, aut etiam auenæ, emulsionem seminum melonum, &

ali-

aliquando emulsione seminum papauerum,& deniq; panis medullam ex iure pulli gallinacei elixam. Insuper aliquot ex holeribus tanquam vtilia commendantur,lactuca,acetosa,endiuia, malua, atque borrago,veluti & succi mali punici, aurantij, limonis,cytonij,oxalidis,& omphacij. Alexander Trallianus laudat in Phreniticis de pomaceis fructibus inter alios duracina Persica lib.1.c.13. cuius loci occasione liceat mihi nunc duo circa huiusmodi fructum, veluti per transennam, &, vt Græci loquuntur, κατὰ πάρεργον breuiter annotare,atque expendere. Creditur passim & Romæ, & in alijs Italiæ Vrbibus Persica dicta venenatam habere qualitatem, vt esus illorum edentibus sit valdè perniciosus, & vulgò dictitant olim huiusmodi fructum apud Persas summè noxium in Aegyptum translatum,cæli mutatione,& soli,factum esse esculentum.Hoc tàm firmiter creditur, & pro certo habetur,vt qui contrarium asserit, paradoxon proponere,ac tueri videatur.Quamob rem errorem hunc è medio tollere,& penitus auerruncare in præsenti,sumpta occasione à Tralliani loco,decreui, postmodum rem institutam persequar.Galenus itaque lib.2.de Alim.facul.cap.19. quod quidem caput de Persicis inscribitur, nullam de hac ipsa re facit mentionem,vt vnicuiq; illud legenti facilè occurret. Illud sanè verum est,quod idem Gal. cap. 36. eiusdem libri ita habet;De Perseo. Vbi hæc pariter leguntur.Hanc etiam plantam vidi in Alexandria,ex magnisq; & ipsa est arboribus.Narrant autem fructum eius apud Persas adeò esse noxium,vt qui ipsum comederit interimat,qui tamen si in Aegyptum transferatur,fit esculentus,manditurq; non aliter,quàm pyra,& mala,quibus etiam in magnitudine conuenit. Hinc, puto ego, manauit primùm error credentium de Persicis communiter vocatis,quod de alio fructu,quem Perseum appellant, scriptum reliquit Galenus. In qua quidem opinione eò magis confirmor,quò iam pridem ante me istud ipsum literis man dauit Galeottus Martius de Doctrina promiscua cap. 11. cuius propterea verba hùc afferre non grauabor, quibus res hæc omnis dilucidatur. Alabcha Punicè,Latinè Persea,est de genere prunorum,vt aitPlinius 15.Nat.Hist.& hęc arbor venenosos fructus pro ducens in Aegyptum translata naturam mutauit, fructus producendo salubres : Nec hæc vt multi putarunt, est Persicus arbor,

quoniam nuſquam noxia, ſed Perſea veneneſi pruni productrix in Perſia, Auic. ſeptima quarti: ſicut narrauit Galenus quod arbor nomine Alabcha in Perſia venenoſi fructus in Aegypto plantata fructus gignit eſui aptos. Columella verò de cultu hortorum optimè declarat:

Armenijs, & cereolis, pruniſq; Damaſci
Stipantur calathi, & pomis quæ Barbara Perſis
Miſerat, vt fama eſt patrijs armata venenis.
At nunc expoſiti paruo diſcrimine læti
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi
Quin etiam eiuſdem gentis cum nomine dicta
Exiguo properant miteſcere Perſica ſucco.

Sunt igitur diuerſæ Perſea, & Perſicus, nam Perſea noxia, venenoſa, Perſicus verò Perſica ſalubria ex eadem regione produxerunt. Sed cum pruna ſunt in patria Perſide venenum habent, & illud in Aegypto deponunt. Perſicus autem, vnde Perſica, vbiq; bona eſt. Qui quidem ſcriptor eodem in loco ſubiungit Auicennam, cum loquitur de febribus Perſica in quartana non prohibere, concludens nominis ſimilitudine nos decipi, quia ſæpè multa talia occurrunt. Conſtat igitur Perſicum fructum nullo pacto eũ eſſe, de quo dicitur, ex Perſia, cum ibi valdè noxius eſſet, & venenoſus, in Aegyptum translatum, & eos vehementer labi, qui inde Perſicum venenatum arguunt, ideoque à menſis, & cibis arcendum eſſe, cum hoc omninò intelligendum ſit de alio fructu conſimili Perſeo vocato, vt iam intellexiſtis. Idem legitur apud Pierium Valerianum in Hieroglyph. vt mirum ſit Marcellum Virgilium Florentinum interpretem Dioſcoridis, & alios cum vulgo erraſſe, quibus ſaltem illud ſatis eſſe debebat, quod tùm Dioſcorides, tùm Galenus de vtraque arbore Perſea, & Perſico, ſub diuerſis particulis locuti fuerint. Quin imò ipſe Dioſcorides ſcribit Perſica poma ſtomacho grata eſſe, ſi matura ſint, & bonam aluum facere. Pomum Perſicum innocuũ ægris expeti, ait Plinius, neq; alium eo pomo innocentiorem eſſe cibum. Profectò inter æſtiuos fructus Perſicum auſim ego affirmare vbi probè maturus ſit, & odoratus, primum locum tenere. Quod fructus genus Gal. de Cib. boni, & mali ſucci, cap. vltimo febricitantibus non inuitus concedebat; Et magnus ille Auenzoar glo-

gloriatur ſe melancholicos quartanarios ſolo Perſicorum vſu perſanaſſe,vt mirum non ſit, ſi & Alexander Trallianus in cura Phreniticorum Perſica ipſa exhibebat.Idem Pierius loco citato;Et nos, inquit, Romæ aliquando lethali correpti morbo, quo ſtomachus nihil cibi prorſus admittebat, & immiſſum euomebat è veſtigiò, poſt diuturnam inædiam non alio cibo adiuti per tres continuas hebdomadas, quàm ſingulis pomis huiuſmodi in ſingulos di s ex vino acceptis, reuiuiſcere potiùs, quàm conualeſcere viſi ſumus. Neſcio an quid tale apud Iouiũ legerim eueniſſe Iulio II.Põt.Max. Addit Pierius. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirificè conferre,naturamq; aiunt & cordis figuram impreſsiſſe, vt cui eſſet genitum parti, vel ex ipſa ſpecie patefaceret.De qua re pro tempore hæc ſatis erunt. Alterum verò quod in eodem fructu quærimus eſt,an ante alios cibos,& prima,vt inquiunt,menſa, an verò poſt, & vltimo loco aſſumi debeat; quandoquidem omnium ferè communis vſus iampridem inualuit, vt poſt alia cibaria,poſt alios fructus omnes comedatur. Ex altera tamen parte Gal.1. de Aliment.facult.c.1. & lib.2. c.19.conſuetudinem hanc ſumendi Perſica poſt alios cibos vehementer improbat: corrumpuntur enim in ſuperficie natantia, quæ ſi prius ſumantur,citius ſubducuntur, & alijs cibis viam muniunt,quod ſi poſtrema fuerint, vnà ſecum alia quoque corrumpunt. Domini hac in re quidnam determinari poſsit,mihi certè adhuc non conſtat,quoniam ex hac ipſa diuerſitate inſurgit & alia dubitatio magni momenti, an humida ſiccis, lubricantia adſtringẽtibus pręmittenda ſint.Quandoquidem ſunt, qui ad coctionis munus ritè peragendum, contendunt duriora alimenta,quæq; difficilioris ſunt coctionis,primis menſis aſſumenda eſſe,iuxta quorum doctrinam vſus fortaſſe increbuit concedendi Perſica, & lacticinia in poſtrema menſa,quod nunc paſsim obſeruatur.Ex aduerſo tamen Galenus 2.de Alim.facul.cap 10.Pręposterè,inquit,ſumunt alimenta, qui non præmittunt humida ſiccis,lubricantia adſtringẽtibus,quæ facilè deſcendunt his,quæ tardè permeant;cui & Aetius,& alij quoque ſubſcribunt.Sed ſi liquida pręaſſumenda ſunt,ergo à potu incipiendum erit.Quò forſitan reſpexit Salernitana Schola cum dixit:

A potu incipe cœnam.

Quod tamen Villanouanus de potulentis, vt iuſculis, interpretatur. Ea conſuetudo inualuerat, inquit Plinius, vt potus cibos præiret, quam poſteriores Medici multis de cauſis repudiarunt. Quinimò ſi vera eſt Gal. doctrina 1. de Vſu part. 7. vbi tradit, pylori munus eſſe, vt tandiù ventriculum claudat, quouſque cibus ſit concoctus, neq; permittat prius exire, quàm ſit in formam chyli redactus, haud aliter atque vterus, qui tandiù fœtum clauſum retinet, quandiù completus eſt, profectò nihil referre videtur in corpore ſano, an hic, vel ille cibus ante ſumatur, quoniam cibi omnes in ventriculo à calore commiſcentur, fitque vna ex omnibus chyli forma. Niſi velint, qui hunc ordinem ſeruandum eſſe præcipiunt, vt vna, vel altera hora intercedat inter cibos liquidiores, & duriores, eo prorſus modo, quo ſcripſit idem Gal. loco citato cap. de Prunis, ea videlicet ad aluum molliendam cæteris cibis eſſe præmittenda, nec ab ipſis ſtatim prandendum, ſed paulo poſt, ita vt poſsint fructus diſſolui, & diſſoluti exire. Ita enim ordo præmittendi tenuia, & liquida craſsis, & durioribus cum vtilitate ſeruaretur. Lyricus Latinus mora, quæ etiam facilius ſecedunt, quàm Perſica in poſtrema menſa exhibet, dùm canit:

Ille ſalubres
Aeſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore Solem.

ſed fortaſſe ientaculum, non verè prandium, vt nobis in vſu eſt, Poeta intelligit, & ita à Galeni ſenſu non diſcrepat. Anteceſſor noſter Marſilius Cagnatus, de re omni literaria; ſed medica potiſsimùm optimè meritus Diſputationem edidit de ordine in cibis ſeruando, in qua quidem ordinem præmittendi liquida, ac tenuia his, quæ craſsioris ſunt ſubſtantiæ, nulla etiam inter vnum, & alterum cibum mora interpoſita, ad mentem Galeni magnopere laudat, mordicuſq; tuetur, probans ſimiliter quæ facilius, & citius concoquuntur, citius etiam per ianitoris oſculum exire, aliorum alimentorum, quæ ſerius, & difficilius elaborantur, non expectata chylificatione; quæ opinio mihi pariter ſummoperè placet: Et quantum ad Perſica poma, hoc forſitan definiendū ex eorum vario diſcrimine: quæ etenim ſunt durioris, ac ſolidioris ſubſtantiæ in fine, vt pyra, & conſimilia aſſumi debent, quæ verò tenuioris, & liquidioris

dioris in principio. De qua tamen re longius forsitan, quàm debebam, & ideò in proxima ad Phrenitidem redibo.

De potu in Phreniticis, deq; alijs quibusdam ad Diætam pertinentibus: In quibus quæ dubia sunt, & controuersa apud Medicos dilucidantur. *Lect. XIII.*

VOMODO in his, quæ ad aerem, & cibum attinent, tractandi, seu regendi sint Phrenitide correpti, in hesterna Lectione demonstratum est, nunc autem cætera magis necessaria tantum modò expendamus. In potu itaque Phreniticorum nõ admodum concordes Medici sunt, quoniam Alexander Trallianus, & ante eum alij è veteribus, vti Asclepiades, & Themison apud Aurelianum 1. Acut. cap. 15. & 16. ausi sunt vinum concedere, quos tamen Celsus damnat, & ante eum dixerat Hippocr. in lib. de Inter. affect. in nulla mentis perturbatione vinum conuenire, & deniq; Galenus ad Glauc. in illis febribus quę delirium, aut aliam capitis affectionem adiunctam habẽt vinum ipsum improbat. Accedit ad auctoritates ratio à natura rei deprompta, quia Phrenitis cerebri, membranarumq; est inflammatio, quæ siue in capite ortum habeat, siue sit ex diaphragmatis inflammati consensu, semper est cum insigni thoracis æstu. Frequẽtissime etiam illi symptoma coniungitur vigiliarum, & aliquando pariter, vt notat Aretæus 1. De curan. acut. 1. oris ventriculi ardor & sitis, & anxietas, & frigidæ cupiditas, vt his nominibus malum hoc præsidia quæque refrigerantia, & humectantia, & aquæ potũ omninò requirat. Scitote ergo vinum in Phrenitide nunquam esse concedendum, nihil enim minus conuenit illi, quàm vinum, & acetum, vt scribit Hippocr. 1. & 3. de Morb. & proinde dare vinum Phreniticis, perinde est, ac dare venenum. Trallianus autem, quò & alij etiam fortasse respexerunt, dùm vinum concedit, coactè id facit, ad vires admodum deiectas, ventriculum frigidum, & imbecillum, & febrem omninò remissam respiciens: ità enim loquitur. Quin & vinum, quod sitim restinguat (tale autem omninò erit oligophoron, quod ab aquæ natura parum distat) dare Phreniticis

audendum est, in quibus multæ vrgent vigiliæ, & vires sunt imbecillæ, febres autem nondum vehementiam, nõdũ ardorem habent, sed quædam concoctio vrinarum quoq; in eis apparet. Frequentissimus autem, atq; tutissimus Phreniticorum potus est aqua pura cocta leuiter, vel etiam crebra agitatione, ac transfusione tenuior reddita. Ita namq; facilè: permeat, nec retinetur in ventre, nec bilescit, vt simpliciter cruda; vel aqua hordei, vel aqua stillatitia lactucæ, aut acetosæ, aut endiuiæ cum granatorum vino. Sunt è Practicis, qui in Phrenitide pro potu laudant decoctum seminum coriandrorum, de quorum numero est Altimarus, sed huiusmodi potus meritò suspectus habetur, quia coriandrorum semina ex se apta sunt turbare mentem, deliriumq; inducere, vt notat Dioscorides lib. 3. cap. 66. Auicennæ siquidem opinio de temperie propria coriandri frigida, seu viride sit, seu siccum, iam abundè explosa est tanquam rationi, & experientiæ omninò contraria. Qui quidem laudabilius Galenum hac in re secutus esset, quàm Dioscoridem. Quæritur etiam in aquę potu, an frigida conueniat. Alexander ipse Trallianus aquam tepidam propinabat frigidam omninò damnans, quod tuta non sit. Nam si inflammatio circa septũ transuersum, aut aliam quampiam particulam inuenta fuerit, non exiguum periculum sequitur. Addatis pro Tralliano, quòd à frigidæ potu Phrenitici in conuulsionem facilius incurrunt, propter maximum neruorum consensum, vel si primarius capitis sit affectus, ob neruorum ab ipso originem, vel si ex diaphragmate, quia id neruosum est. Ex hoc etiã potu facilè fieri potest, vt humores frigidi magis, & crassi redditi Lethargum postea progignant, Phrenitis autem non benè in Lethargum transit, vt voluit Galenus in fine Comm. lib. 6. Epidem. explicans illa verba Hippocratis: Pro quibus quinã morbi. Cõtrà nihilominus ipsius morbi natura esse videtur, vt vnicuiq; patet; sed in hoc sequẽda est ægrotãtis cõsuetudo, cõsiderãda febris vehementia, & corporis deniq; habitudo. Ego quidẽ frigidã potius exhiberem, quàm tepidam, sed omninò paucam, nempe, vt idem ait Trallianus, quia licet frigida mitigare affectum videatur, maiores tamen postea, & malignas febres excitat, vnde alienatio mentis augetur. Excitat autem densatis vijs, crassefactisq; humoribus; & adaucta in visceribus obstructione. Sed si pauca offeratur, & mo-

modicè frigida, absq; dubio hæc euitabuntur mala; quod etiam facilè,& citra ægrotantium pugnam fieri poterit, quia Phrenitici, etiam si linguam habent aridam, tamen ob mentis auersionem, sitis molestiam minimè sentiunt,& parum bibunt;& hinc est quod Hippocrates 1.Prænot.& 6.Epid.2.tex.6 βραχυποταs nominat. Somnus in Phrenitide omni arte, & studio procurandus, nam vigilijs ferè continuis infestantur Phrenitici, à quibus biliosi succi magis excandescunt,& affectus adaugetur. Somnus autem humectando delirium sedare solet. Vnde omnibus sic affectis somnus vt difficilis,sic præcipuè necessarius est. Sub hoc enim,Celsus inquit lib.3. cap.18.plerique sanescunt. Verùm hac in re aliquid etiam est, de quo vestrûm aliquis dubitet, eò quod somnum prouocare hoc in affectu non semper vtile videtur. Cum enim per somnum humorũ ad interiores partes fiat reuocatio,tantum abest,vt toto inflammationis vsq; ad declinationem tempore, vtilis ille sit; vt contrà, qui longior est,inflammationem magis intendat. De moderato nihilominus somno,de quo nos intelligi volumus, aliter censendum est,quippe qui mentis, sensuumq; omnium perturbationem sedat, quæ corporis agitationem immoderatam suscitat cum virium iactura.Propterea,vti dicebam,magnoperè studendum est,vt huiusmodi somnus concilietur,vigiliæ verò arceantur.Capitis itaque lauacrum peruigilij, & delirij remedium est apud Hippocratem, qui in Metone 1.Epid.3.ægroto septimo sic loquitur.Caput lauit, dormiuit,mente constitit; In cuius loci Comm hæc habentur Galeni verba.Deinde vigilauit,& præter rationem locutus est; Maximum autem rei huius te docuit remedium capitis lauationem. Ideò mirè somnum prouocare videbitis embrocatione hunc in modum facta:Recipe folior. lactucæ,violarum, nenupharis, flor. carthami,radic.mandragoræ,corticum papaueris albi, hordei mundi ana m.1.bulliãt in aqua q.s.pro fotu cum petia: Et spuma similiter quæ supernatat sero lactis ebulliente,capiti raso illita. Lotio quoq; pedum ex decoctione lactucæ, fol. salicis,& capitum papauerum mirabilis est. Alij aquam lactucæ stillatitiam cum syrupo de papauere propinant à cœna,vel hanc aliam potionem. Recipe syr.viol. nenuphar.papauer.an.vnc.s.aquæ decoctionis papaueris albi vnc. iij.misce. Ad opiata aliquando descendere nõ modò vtile,sed om-

ninò necessarium est. Sic Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem cap. 15. aliquos vsu theriacæ recentis, propter opium scilicet, cuiusuis adhuc ab alijs refracta non est, seruatos fuisse refert. Diacodion non solùm vigilijs, sed etiam febri medetur. Vbi intensæ admodum sunt vigiliæ, quæ propterea curationem ad sese alliciunt, alioqui enim vires omnes collaberentur, per os Philonium Romanum, vel Persicum, vel Requiem Nicolai propinabitis, exterius verò etiam tempora, nares, & brachiorum pulsus ità inungetis. Recipe vnguenti popul. vnc. ß. viol. vnc. 1. sem. alterci albi, cortic. mãdragoræ an. drach. j. op. gr. v. croci scr. ß. aceti modicum, fiat linimentum. Galen. 13. Meth. 21. ad ea etiam, quæ cerebrum insigniter refrigerant, ac stupefaciunt, deuenit; Vnde aliqui ad pilulam de cynoglossa libenter descendunt, dosi præscripta gran. xv. plus, minusvè, prout res postulare videtur, sed ad hæc non nisi magna cum præmeditatione accedendum erit, ne scilicet quem obdormire volumus, excitare postea non possimus. Confert tandem aliquid ad somnum, inquit Celsus, aqua iuxta cadens, vel gestatio post cibum, maximeq; suspensi lecti motus. In otio, & quiete ægri ipsi detineantur, & si diuites fuerint, famulorum assidentium adminiculo, sin papaueres vinculis. Nam inordinatus motus vires omnes prosternit. Longe etiam à Phreniticis animi arceantur perturbationes, proinde nihil quod mæstitiam inferat, aut bilis feruorem adaugeat, permittendum illis est. Quinimò audiuistis supra musicam harmoniam magnoperè conuenire in cura Phreniticorum. Ad quam rem videtur respexisse Celsus lib. 3. cap. 18. dicens: quorundam discutiendæ tristes cogitationes, ad quod symphoniæ, & cymbala, strepitusq; proficiunt. Quare iniuria Soranus mordens Asclepiadem, qui Phreniticos curare cantu profitebatur, dixit eos mentis vanitate iactari, qui modulis; & cantilena passionis robur excludi posse crediderunt; Vnde iuremerito scriptum est ab Alex. 1. Probl. 78. onera ferentes, lugentes, morbo laborantes, mærentesq; cantu, ac tibiarum sono leuari, quia sic videlicet auocatur animus, & permulcetur modulis. Deniq; aluus quotidie obediens sit oportet, quoniam aluus ducta superiores partes liberat, dùm exinanita à capite trahit, atq; eò magis, quò Phrenitici propter tùm febris vehementiam, tùm bilis raptum ad caput, plerumq; ventris stypticitate laborant, &

ideò si non singulo quoque die, saltem alternis diebus clysteribus & suppositorijs, vbi renitatur, leniri debebit. Aliqui sequens dilutum per clysterem infundere solent. Recipe hordei p. ij. fol. nymphææ, maluæ an. m. j. fiat decoctio; cuius rec. lib. j. ſ. olei violacei vnc. iiij. sacch. rubri vnc. iij. salis drac. j. m. f. clyster. Quæ satis erunt de fonte Diætetico.

De Chirurgia in Phrenitide; in qua controuersiæ Medicorum de sanguinis missione, & alijs eiusdem fontis sedantur. Lect. XIIII.

POST victus rationem institutam illicò Medici ad sanguinis missionem deueniunt, nulla etiam ventris lenitione præmissa, nisi per clysmata, si opus sit, adeò præceps est affectus, adeoque celeri auxilio per sanguinis euacuationem indiget. In quo tamen genere præsidij quatuor inquiruntur: An conueniat, quo tempore, qua quantitate, & ex quo loco, quæ singula breuissimè examinabo. Asclepiades apud Celsum negat in Phrenitide conuenire sanguinis missionem, sed meræ nugæ sunt, & ab omnibus hæc eius inepta opinio reprobatur. Quod enim, vt ipse putabat, dolore sēper careant Phrenitici, verisimile non est, cum sæpe cōnquerantur, & obuios quosque furibundi mordeant; quod si in syncopen facilè labātur, id etiā minime impedire potest hoc auxilium, quoniam si congruo, ac tempestiuo tempore, prudenterq; celebretur venæ sectio, nullo modo virium lapsum parit, vt nec inde ità refrigerantur Phreniticorum corpora, vt periculum sit, succos eorum magis, magisq; crassescere. Postremò vanum est quoque quod scribitur ex eodem Asclepiade Phreniticis non conuenire sanguinis missionem, quia hoc in malo nulla est remissio, sanguis autem in ipsa morbi remissione mitti debet. Quandoquidem licet Phrenesis, eiusq; febris non ità euidentē, ac manifestam habeant remissionem, attamen aliquod est tempus, in quo remedium illud tutò à nobis administratur, quemadmodum & in febribus cōtinuis curandis quotidie experimur. Sanguis itaq; in Phrenitide mittendus, quidquid voluerit Asclepiades. Nam

Hipp.

Hipp.4. acut.17. ſcribit in omni morbo acuto,in quô ſæua adſint ſymptomata,neceſſariò ſanguinem eſſe detrahendum. Talem verò eſſe Phrenitidem,nemo profectò eſt, qui ignoret.Quinimò Galenus 13.Meth.vbi tractat de inflammatione cerebri, etiam in apoſtematibus,quæ à frigido ſucco oriuntur, ſanguinis detractionem fieri vult;quantò ergo magis conueniet in hijs quæ ab humore fiũt calido?Rurſus dicet aliquis hoc tantum eſſe obſeruandum in Phrenitide ſanguinea, non item in bilioſa, cui purgatio magis conuenire videtur. Quæ diſtinctio habetur apud Aretæum, Meſuem, & Rhaſim. Scitote in omni vera Phrenitide efficaciſsimum auxilium eſſe phlebotomiam,qua ſola opportunè facta Phreniticos ab interitu liberari dicebat Auenzoar. In qualibet enim Phrenitide vitiũ vehemens eſt in ſanguine,nec credatis à ſincera bile inflammationem hanc fieri,quia ſola,& nuda bilis non tumorem facit,ſed exulcerationem.Inſuper interdum ſanguis peccat ſi non in capite, ſaltem in partibus infra caput,vt impedimento ſit, quominus capiti occurrere poſsimus.Vnde iure merito ſanguinem in omni Phrenitide mittendum eſſe præcipit Gal.lib.Meth.citato cap.11.Haberè ſiquidem videtur ex iam dictis rationem cauſæ principalis, adiuuantis,& ſine qua non.Neque obſtat quod Gal. lib. 2. ad Glauc. cap.2.in eryſipelate venam minime tundit. Nam ſermo ipſi eſt de externo,& omninò ab exquiſita bile genito,Phrenitis autem internum eryſipelas eſt,& à ſanguine bilioſo promanans. Nec ſimiliter audiendi ſunt, mea ſententia, qui in morbis bilioſis ſanguinem neutiquam eſſe detrahendum exiſtimant, quia ſit frænum bilis, quoniam cum ſanguinis euacuatione vnà etiam bilis copioſè educitur,vtpote leuis, tenuiſq; humor, & ſecta vena eadem remanet ſanguinis proportio ad bilem,quæ prius inerat, imò etiam maior, vt nullum inde maioris efferueſcentiæ bilis periculum impendeat. Mittendus ergò ſanguis eſt, dummodo virtus adeò languida, & proſtrata non ſit,quæ talem non ferat euacuationem, quod ſolet potiſsimùm contingere in ea Phrenitide, quæ non à principio ſtatim apparet, ſed poſt tertium, vel quartum diem,in qua ab anteacto morbo iam vires eneruatæ ſunt.De tempore mirum profectò eſt quod legitur,Dioclem voluiſſe,vt ſanguis quinta, vel ſexta die auferatur;namPhrenitis acutus morbus eſt,& ſæpè exactè acutus,

vt

vt vel ante quintum diem Phrenitici intereant, & ideò huiuſmod conſilium Diocli relinquendum. Rectius valdè conſulit Auicenna qui ne tempus protrahatur, ſanguinem prius educit, & clyſmo deinde vtitur. Quod ſimiliter facit Hippocrates in pleuritide, vt patet ex lib. de Rat. vict. in acut. Sic etiam Rhaſis ſtatim venam aperit, quemadmodum & Galenus, antequam ſymptomata Phreniticis complicentur, & copioſa materia confluat in caput, & cerebrũ. In quantitate verò non temerè amplectenda eſt illorum ſententia, qui vſque ad animi deliquium id faciendum ſuadent, de quorum numero, & cenſu fuit Haliabbas inter Arabes præſtantiſsimus. Nam in Phreniticis dicto citius vires proſternuntur, propter morbi ipſius ſæuitiam, & continuas corporis agitationes, à quibus facilè in animi deliquium incurrunt, & propterea ratione habita virium non ſolùm præſentium, ſed etiam futurarum, ſanguis non ità largè, non ità copiosè extrahendus eſt, & in ſumma omninò infra debitum. Ex altera tamen parte irridendi ſunt Medici quidam noſtri temporis, qui vt gratiam ineant cum mulieribus, etiam in ijs, in quibus de incipiente inflammatione in internis partibus ferè certa habetur ſcientia, conſtantibus viribus, & plethora apparẽte, vbi tres, vel quatuor ſanguinis vncias inſpexerunt, mox venã claudi imperant, ac ſi chirurgus in maiori quàm conueniret copia deliquerit, immemores, aut potius ignari doctrinæ Hippocratis, & Galeni, qui in huiuſmodi caſibus, inchoantibus maximè, ſanguinem largiter effluі iubebant, itaut quandoque expectarent quandam animi exolutionem, quoddam animi incipiens deliquium. Vos in Phreniticis ab initio, reliquis conſentientibus, ſanguinem largè potius mittatis, quàm diminutè, quia ſic facilius inflammationis incrementum prohibebitis, non adeò tamen capiosè, ne vires, quando morbus creſcat, in medio itinere propter ſæua ſymptomata concidant. Quoad locum, à quo ſanguis extrahi debet, de eo etiã aliquid dicendum. Cælius Aurelianus damnat Dioclem, quod ex brachio, & lingua ſanguinem detraheret, eò quia huiuſmodi ſectio caput magis replet, & ea minimè fluxio cohibetur. Actuarius à pede ſanguinem mittebat, ea fortaſſe ratione, quam nos cùm alibi, tùm 13. Meth. docuit Galenus; quàm longiſſimè ſcilicet à tentata fluxione parte eſſe reuellendum. Propterea alij è baſilica, alij è ce-

è cephalica, alij ab hęmorrhoidibus, & alij tandem è vena frontis sanguinem hauriunt. Quomodo ergo hac in re procedendum erit? Sola sectio venarum inferiorum multis non probatur, cum morbus maximè vrget, nullas præbet inducias, indigetque remedio, quod celeriter possit non solùm reuellere, sed etiam totum corpus, & caput euacuare. Ita videtis Galenum ea potissimum de causa improbare venæ sectionem oppositi lateris in pleuritide, quod non ità promptè auxilium patienti afferat, vt ea, quæ fit in brachio eiusdem lateris. Tantummodò sectio venarum pedum opportuna censetur in mulieribus, si nimirum eo tempore menses exeant, sed parcè admodum, quod quidem & in Phrenitide, & in quouis alio morbo omninò esse faciendum, Medicorum qui ambigat, erit nemo. Auicenna cephalicam tundere videtur, quæ vena rectitudinem seruans cum parte affecta, ex ea celerem, & multam facit euacuationem. Sed hac in re hanc ego considerationem præ oculis habendam iudico, vt diligenter obseruetur, an euidentes notæ sint sanguinis in toto corpore redundantis: tunc enim, vt nō capitis solùm, sed & vniuersi corporis habeatur ratio, ab eo namq; sanguis iugiter ad cerebrum confluit, primò mittendus erit sanguis è vena cubiti, quam basilicam vocant, quæ celeriter vniuersam plethoram deplet; si verò non adsit sanguinis multitudo, & de capite tantum cura habenda sit, mittatur illicò è cephalica, ob allatam rationem. Perdurante morbo auferatur etiam sanguis è venis hæmorrhoidalibus, à quibus exeuntem sanguinem maximopere Phreniticis conferre docuit 6. Aphor. Hippocrates. Contrà tamen esse videtur quod Galenus in Comm. citati loci Hippocr. scribit, si propter bilis, aut alterius humoris copiam ęger insaniat, illi neq; varices, neq; hæmorrhoides vllā opē esse allaturas. Accedit quod Gal. ipse 13. Meth. 31. in Phrenitide vt reuellat, non ex venis hæmorrhoidibus, sed ex alijs venis sanguinē mitti voluit, veluti & per cucurbitulas in Introductorio cap. 13. Attamen Mesue inter cæteros tradit in omni Phrenitide hæmorrhoidum prouocationem conuenire, cui quidem bona Medicorum pars assentitur. Insuper maxima cum vtilitate secantur venæ superiores dico frontis, narium, & linguæ, & præcipuè quæ nares perreptant, cùm natura, cuius æmulus debet esse Medicus, per hanc partem soleat frequenter

ter ſanguinem profundere, & ita Phreneſim ſanare. Non rarò tamen in praxi facienda continget vobis videre Phreniticos brachium nequaquam porrigere velle, tunc ambigitur, vnde ſanguis mittendus. Altimarus ex Tralliani, & Pauli ſententia monet ſecandam eſſe venam frontis. Ego tamen melius agi crediderim, ſi tum aperiantur hæmorrhoides, poſt quarum apertionem, ſectio venæ frontis iure poterit adminiſtrari, aut loco huius venæ narium aperiantur per applicatas hirudines. Sic enim ex methodo res magis procedet, quoniam euacuationes particulares ab affecto loco vniuerſalibus præmittendæ minimè ſunt. Cucurbitulæ quoq; applicari ſolent, & Auicenna laudat in collo ſcarificatas. Veruntamē Domini faciendum hoc nullo modo eſt, niſi prius diligenter, & exactè vniuerſo corpore præpurgato. Quandoquidem ex Gal. doctrina 13. Meth. c. 19. cucurbitulæ in affectibus capitis aliter non conueniunt, quia plus attrahunt ad locum affectum, quàm euacuent. Idem Gal. ibidem cap. 21. ſic ait; In Phrenitide cucurbitula capiti admota, & ſcarificata quandoq; reuocauit Phreniticum à morte. Capiuaccius, & alij teſtantur ſe huiuſmodi remedium vſurpaſſe in pertinaci Phrenitide; applicata nimirum ſuturæ coronali magna, eaq; ampla cucurbitula. Poſt ſanguinis miſsionem, commendantur ab omnibus frictiones, & vincula dolorifica extremarum partium, veluti pedum ex aqua moderatè calida lotiones. Ad hæc mirabiliter conferunt ſuo tempore Phœnigmi, ſeu veſicantia cruribus, & brachijs admota. Valenter enim cùm humores, tùm vapores ſurſum in cerebrum ab infernis viſceribus conſcendentes auertunt, & irrideatis eos, qui hoc remedij genus in Phreniticis minimè probant, quod calidum valdè remedium ſit, & ideò non omninò tutum in affectu adeò calido, qualis eſt Phrenitis. Nos enim contrà magnoperè illud ipſum commendamus, vt retrahantur calidi humores à cerebro ad brachia, vel crura, vtque impediat ne Phreniticus euadat Lethargicus, & virtus in cerebro obruatur, quod beneficium abſque dubio maius cenſendum eſt, quàm detrimentum, quod exterius admotum medicamentum partibus ignobilioribus, longeq; ſemotis à loco potiſsimùm laborante inuehere queat. Denique hoc in fonte quæritur, vtrùm radendi ſint, ſeu tondendi Phrenitici; nam Aſclepiades radi nolebat,

vel

vel tondi, quoniã scilicet raso capillo, vel detonso, copiosior materia in caput attollitur, vnde capilli fructicant magis, sicut seges detonsa vberius prouenit. Quare cum oporteat materiam è capite reuelli, non in caput attrahi, neutiquam tondendi erunt; Verùm communis opinio Practicantium est, vt Phrenitici non modò tondantur, sed radantur etiam, dummodò frigus non prohibeat; Ita namque topica commodius adhibentur, & intimius penetrant, & caput onere leuatur, fumique facilius digeruntur. Et hæc de Chirurgia.

De Pharmaciæ vsu in Phreniticis; vbi de recto vsu, forma, & tempore purgantium medicamentorum in hoc morbo potissimum agitur. Lect. XV.

XPEDITI ab instrumentis, seu fontibus cùm Diætetico, tùm Chirurgico, ad Pharmaceuticũ iam accedamus, in quo quidem primum, quod euentilatione indiget, est, vtrùm in Phreniticis purgatio per medicamentum conueniat, deinde quo tempore illud exhibẽdum sit, in quibus duobus aliqua lis est, & controuersia. Ad primum quod spectat, Galenus, & cęteri Græci purgationis per medicamenta ipsis consueta, & familiaria non videntur meminisse, fortasse quia febrem, quæ in Phreniticis vehemens est, nimium adaugent, & cerebrum maximoperè conturbant. Insuper clarissimum est omnibus Hippocratis & Galeni decretum 4. Acut. 21. quo purgantia medicamenta minimè posse administrari vidẽtur. Quicunq; ea, quæ inflammantur, inquit Hippocr. statim inter initia morborum medicamento soluere conantur, ij non solùm ab inflammata parte nihil adimunt, cum non cedat quæ adhuc cruda est affectio, & quæ sequuntur. Rhasis tamen, & cum eo reliqui Arabes medicamentis vtuntur. Quorum igitur amplectenda sententia? Arabum, meo iudicio, atque eò magis, quia & Græci etiam fortasse ab ea non recedunt. Quandoquidem Arabes leuia propinant medicamenta, sed fortia, de quibus intelligi volebant Græci, neq; ipsi probasse videntur. Cur ergo dicet vestrûm aliquis Auicenna scammonium proponit? Hoc siquidem

dem est validum laudare medicamentum. Scitote Auicennam non vti scammonio sincero, vel misto cum alijs soluentibus medicamentis, sed tantummodò cum medicamentis lubricātibus, & blandioribus, vt nimirum eorum debili facultati calcar aliquod adderetur. Quamobrem dicatis Phreniticis purgationem per cholagoga necessariam esse, nedum vtilem, tùm quia huiusmodi purgatio calidos, & biliosos humores educendo, corpus refrigerat, quod in Phrenitide quantæ sit vtilitatis nemo est, qui ignoret, tùm quia purgationes omnes à capite mirum in modum reuellunt, de quare nulli debet esse dubium, quia si, vt tradit Galenus 2. Catar. clysteres acriores intestina exinanientes à capite reuellunt, quantò magis id fiet per medicamenta aluum subducentia, & humores peccantes expurgantia? Quæ tamen blanda, & hypelata sint oportet, cuiusmodi sunt, quæ apud Auicennam leguntur, sanguinis feruorē extinguentia, pruna, dico, thamarindi, casia, manna, & serum lactis, in quo prædicta etiam dissoluenda erunt; eiusdem census est syrupus nostris temporibus vsitatissimus ex nouem infusionibus, & sicut Auicenna aliquando scammonium admiscet, ita & nos electuarium de succo rosarum, diaprunum solutiuum, & multò libentius rhabarbarum addere possumus. Quod si Phrenitis atrabilaria sit, ad senam quoque, polipodium, epithymum, imò & helleborum nigrum optimè præparatum deueniendum est. Aliquibus in vsu esse solet medicamentum quod sequitur: Recipe myrob. cheb. scrup. iiij. sebest. nu. xij. passul. vnc. ſ. flor. cord. p. j. fiat decoctio s. a. cuius quidem accipiatis vnc. iiij. rhabarb. el. scrup. iiij. spicæ gr. iij. Infundantur s. a. & facta expressione addatis syrupi ros. solutiui vnc. iiij. m. & f. p. Quoniam verò Phrenitici ferè semper delirant, vt non solùm medicamenta, sed & ipsa alimenta respuant, iccircò necesse est ægros fallere. Vnde Celsus lib. 3. cap. 18. postquam nigrum, & album veratrum pro vomitu excitādo in Phrenitico proposuit, ingeniosè subiungit; idq; si in potione non accipit, pani adijciendum est, quò facilius fallat. Ità & Galenus in Methodo medendi in curatione illius nobilis mulieris, quæ sæpissimè in cruribus ab herpete vexabatur, eò quod medicamenta omnia purgantia summè recusabat, diacrydium sero lactis ad purgandos biliosos humores vtiliter immiscebat, quod in Phreniticis curandis

mihi

mihi magnoperè arridet,& aliquãdo ego etiam id ipſum volui experiri, vt contigit olim Venetijs in Patritio Genuenſe Lucio Monelia vehementi febre cum Phrenitide atrabilaria detento, qui cum omnes à ſe calcitrando,& mordendo longe reijceret,& ſorbitiones quaſdam tantummodò admitteret,vt non ſolùm nutrimenti,ſed etiam medicamenti, & medicamenti purgantis vim haberent,puluerem interdum diacrydij,interdum foliorum ſenæ illis immiſcebam : Vnde non ità poſt biles varias, ſed omninò aridas, & exſuccas,ſeu meras, vt vocat Hippocrates, emittebat,à quarum excretione mirè ſubleuabatur,tandemq;ſanitati citra ſpem omniũ fuit reſtitutus. Sunt qui parant pilulam ex trochiſc. alhandal ſcr. ſ.diacrydij gr.ij.pul.caryophyl.gr.iij.& ſucco roſarum,qui modus vt ingenuè dicam quod cenſeo,mihi non probatur.Omittens enim quod pilula hæc, licet paruæ ſit molis, maximę tamen actiuitatis eſt,illam deglutire recuſabunt Phrenitici continua vexati dementia. Addatis quod medicamenta in forma pilularum improbantur in Phreniticis duplici ex cauſa, vna quidem quia cum morbus ſit bilioſus,& calidus valdè,ac ſiccus, de vlteriori exſiccatione timendum,quæ exſiccatio à medicamento liquido, & humido non ità cauſari ſolet: quam rem ſi expenderent Medici quidam almæ Vrbis non adeò prompti forent in proponendis pilulis in febribus etiam vehementioribus, ac æſtiuis temporibus: altera quia pilulæ cum diutius in ventriculo morentur, ad illum trahunt acres, & bilioſos ſuccos,qui in caput euaporantes Phrenitidem augent, quæ noxa ab humido medicamento citò ad inteſtina dilabente nullo pacto eſt metuenda. Quantum ad ſecundam dubitationem,maior Medicorum pars tenet,& antè, & poſt coctionem ſoluentia medicamenta Phreniticis poſſe propinari,ſi materia turgeat,ac furioſa ſit, ita ut bilis admodum vehementer, & inſigni impetu in caput moueatur. Quo in caſu ſtatim,& nulla interpoſita mora exhibere oportet medicamentum,quod luxuriantem, ac veluti furentem humorem prius educat, quàm in cerebri partes infigatur, & inflammationem progignat. Nec deſunt inter Practicæ Medicinæ ſcriptores,qui tum etiam ſcammoneata,& omninò valida medicamenta laudant, quorum opinio fortaſſe contemnenda non eſt, quia imminet,& iam præ foribus eſt morbus vehemens,&,vt plurimum

exitio

exitialis, qui à valentiori medicamento tenues illos, ac turgentes humores euacuante præcaueri potest. Tutius tamen erit blandioribus vti, & imitari Hippoc. & Gal. qui lib. 4. de Rat. vict. in acut. in ardente febre, quæ ad instar Phrenitidis maximus est, & acutissimus morbus, si oris amaror vnà fuerit, potu lactis asinini copiosi vel seri eius vtuntur ad redundantem bilem in ventriculo purgandam. Vnde nobis in Phrenitide solent in vsu esse quotidiano syrupi dicti violaceus, & rosaceus solutiui, quippe quia etiā ipsi refrigerāt, ac leniunt, præsertim violaceus; sed rosaceus in capitis morbis magis conuenire videtur. Nam Aetius, Alexanderq; commendant in potu rhodomel dilutum ex aqua, quia rosa addit ad robur capitis, præterquàm quòd leui sua adstringēdi facultate fluxū humorū, impetumq; reprimere aliquantisper valet. Conueniens etiam medicamentum erit, quod accipit Elect. lenit. vnc. ſ. rhab. el. pul. drac. ij. seri caprini vnc. v. misſ. Vel accipiatis Pulpę tamarindorum vnc. ſ. rhabar. drac. ij. cum aqua hordei f. p. Itē accipere potestis Mannæ optimæ vnc. ij. pulpæ tamar. vnc. ſ. elect. de succo rosſ. drach. j. & hæc omnia dissoluantur in decocto prunorum. Demùm non est omittendū quod proponitur à Nicolao hunc in modū. Recipe flor. nymphææ, violarum, borraginis, buglossi, fumiterræ, ana p. vnum, pruna nu. x. seminis endiuiæ, sem. maiorum frigid. ana vnc. ſ. coquantur omnia simul in aqua, & colentur, & in colatura q. ſ. dissoluatur tamarind. mannæ electæ ana vnc. ſ. elect. de succo rosar. drac. ij. misſ. Quoniam verò non solùm impossibile est aliquando medicamenta hæc per os Phreniticis offerre, sed etiam quia licet à principio medicamentum ebiberint, postea tamen sicca illis remanet aluus, ideò ad illa auxilia deueniendum à vobis est, quæ per sedem inijcienda sunt, quorum vsus valdè vtilis est in omni capitis affectu, quia dùm purgant ventrem inferiorem, subtrahunt omninò aliquod fomentum capiti, & trahendo deorsum successione quadam reuellunt humores ad caput ascendentes, & propterea videtis Galenum 2. Catat. summoperè laudare Archigenem, qui clysteres plurimum commendabat. Sint verò clysteres nec omninò acres, nec omninò leues, non illi, quia creduntur infirmare iecur, & corpus totum nimis conturbare, non hi, quia vel nihil, vel certè parum conferunt. Accipiatis itaque maluarum, mercurialis, florum violarum,

nymphææ,lactucæ,ana man.j.hordei vnc.j.coquantur omnia in aqua fontis, & colaturæ accipiatis lib. j. olei violati vnc.iij. sacch.rub.vnc.ij.caſsiæ nuper extr. vnc. ſ. ſalis drach. ij. m. Aut accipiatis ſeri lactis,in quo bullierint lactuca,violaria, & portulaca, lib.j.mell. & facch.violati ana vnc.ij.olei viol.& nenuphar.an.vncias ij.m.Sunt qui accipiunt ſucci bliti lib j.olei vnc.iij. ſalis drac. ij.& ita indunt.Sequens mihi valdè placet.Recipe fol.bliti,maluæ mercurialis, violarum,lactucæ,ſcariolæ an.m.j.coquantur in aqua hordei, & colentur, cuius decocti accipiatis lib. j. ſacch. violati, olei violati ana vnc.ij.elect.de ſuc.roſar.drach.iij.m.Suppoſitoria aliquando in Phreniticis facilius intromittuntur,fiuntq; ex ſpeciebus hieræ ſ. Gal.melle, & ſale, interdum,quando valde ſopita apparet virtus, ex ſpeciebus hieræ logodionis, ex puluere centaureæ cum melle, & ſale, & non rarò immiſcentur trochiſci alhandal. Poſt medicamenti exhibitionem, ſuccedunt alterantia, inter quæ ſerum optimè depuratum, aut etiam lambicatum non infimum tenet locum. Paſsim præſcribuntur aquæ ſtillatitiæ acetoſæ,lactucæ,endiuiæ,nymphææ,& borraginis, aut aquarum loco exhibetur juſculum pulli gallinacei alteratum nymphæa,borragine,lactuca, & acetoſa,vnà cum ſyrupo de limonibus,de granatis,de acido citri,de omphacio; Quæ quidem alterantia,ac humorem præparantia quolibet tempore præbeantur, cum res agatur cum non minus mente,quàm corpore ægrotantibus. Sed quì obſecro fit bilioſorum humorum præparatio? eorum demulcendo feruorem, & impetum cohibendo. Quemadmodum etenim videmus nos ſuccinum vento agitatam paleam non trahere, & magnetem ferrum non niſi quietum, ſic per ſe, ſuapteq: natura mobilem, & inquietam bilem cholagogon minimè trahit, niſi prius à ſuo contrario alteratam. Tandem propinetur medicamentum, quod ita præſcribatur, & valet non ſolùm ad Phreniticos, ſed ad omnes alios capitis affectus calidiores, & ad febres tertianas, & ardentes: Recipe radicum graminis,& acetoſæ ana drach.ij.fol.cichorij, endiuiæ, cuſcutæ ana man.ſem.quatuor ſem. frigid. maiorum ana drach.j.flor.violar. nenupharis ana p.j. fiat decoctio. In colaturæ vnc.iiij,infundantur rhab. el.drach.ij. & in leui expreſsione diſſoluatis ſyr.roſati ſolutiui vnc.iij.& fiat potus.Et hęc de medicamentis

tis ratione totius, licet aliquibus non probetur in Phrenitide purgatio, quæ per medicamentum purgatorium fit, in fine scilicet, ac declinatione morbi, quia tùm materia in cerebro contenta per proprios cerebri meatus educenda est. Quantum pertinet ad caput, vel loquimur de vacuantibus caput per sensibiles meatus, dico per os, per nares, tunc maximè probantur quæ sine masticatione vacuare possunt; quia Phreniticus non obtemperat, vt est apud Galenus 13. Meth. cap. 21. Vnde Galenus ipse vngebat palatum: & vos, vbi opus erit, adhibeatis hoc linimentum. Recipe succi betæ, maluæ, lapathi, ana vnc. ß. oxymel. ß. vnc. vnam misc. Validiora non desunt, quæ ad libitum parare vnusquisque potest. Licet etiam vacuare per nares sternutatorijs, quæ tamen vt facilius operentur, ac efficacius per illam partem capitis materiam educant, postponi debent suffimigio ex thymo, pulegio, origano coctis in aceto. Ita namq; materia in capite præparata promptè cedit sternutatorijs. Vel loquimur de vacuantibus insensibiliter & per latentes poros, atque meatus, iuxta quam intentionem conueniunt & repercutientia, & digerentia, seu resoluentia, prout nimirum materia nondum influxit, aut iam omnino fluxa, & impacta est. In quibus quidem administrandis accuratè attendere oportet varia Phrenitidis tempora, veluti cuiuscunque inflammationis. Quandoquidem à principio morbi apocroustica, idest repellentia, quæ frigida sunt, & adstringentia probantur, sicuti & in incremento, sed non ęqua lance, vt audietis, in statu, & declinatione calida moderatè, & discutientia. Ab initio purè reprimentia, & validiora, quàm in augmento, in quo aliquid digerentium cum reprimentibus miscendum, in declinatione digerentia tantum, & resoluentia, eaq; valentiora, quàm in vigore. In principio enim morbifica materia adhuc in motu est, ideò sola repercutientia capiti applicanda, In augmento eadem materia iam fluxa, sed non impacta, vnde cedit moderatè reprimentibus, & aliquantisper digerentibus. In statu iam imbibita est, iccircò aut solis digerentibus vtendum, aut digerendũ magis, quàm reprimẽdum. In declinatione iam validè impacta est materia, & quæ in inflammata parte relicta est, post calidæ, tenuiorisq; resolutionem, solis digerentibus, hisq; valentioribus dissipanda erit. Conuenit

enim hoc tempore Phrenitis cum Lethargo, amboq; hi affectus similia requirunt auxilia. Quæ singula cuiusmodi esse debeant, & qui modus in eorum vsu seruandus, dicetur in sequenti.

De recta administratione repellentium, ac digerentium in Phrenitide, deq; huius morbi per consensum à diaphragmate curatione. Lect. XVI.

IN fine prehabiti sermonis ad topica in Phreniticis deueni, quibus hoc modo vtendum esse dicebatur; Ab initio quidem, cum materia moueri primùm incipit, & notæ apparēt impendentis potius, quàm præsentis Phrenitidis, reprimendum. In augmento, cum materiæ pars aliqua fluxit, non solùm repellendum, sed modicè etiam discutiendum. Sunt tamen qui hanc laudant intentionem in quacunque alia inflammatione, asserentes in reliquis inflammationibus licere in augmento cum repellentibus admiscere digerentia, sed in Phrenitide refrigerantia tantum, & virtutem principem sopientia conuenire: quibus videtur fauere Gal. 2. ad Glauc. 1. Vt verò morbus procedit, minuenda quæ reprimunt, adaugenda quę digerunt. Vnde in fine validis resoluentibus vtimur, quemadmodum in Lethargicis. Non tamen excidat vobis è memoria illud Gal. 13. Meth. 21. scilicet in inflammatione partium nobilium nunquam deserenda esse medicamenta repercutientia, quia semper oportet illas partes tueri, & robur ipsarum, ab humoribus, & vaporibus ingruentibus. Nunc ergò solùm remanet vobis ostendere cuiusmodi hæc omnia esse debeant, & quomodo applicanda sint, præsertim repellentia, de quibus controuertitur. Debent autem reprimentia, quæ Græcis apocroustica dicuntur, frigidæ esse, & crassæ substantiæ; contraria enim sunt attrahentibus calidis, & tenuis substantiæ. Debent præterea repellentia esse adstringētia, ratio est, vt partem, cui applicantur, possint densare, ne propter laxitatem facilè suscipiat. Quoniam tamen quæ huiusmodi sunt, dico frigida, & crassa vias sibi præcludunt, nec ad intimiores partes deuehi, ac pene-

penetrare possunt, ideò eorum imbecillitati occurrendum per ea, quæ reprimentia ipsa vehunt, nec tamen eorum vim frangũt, qualia sunt tenuia, & frigida, vti acidum citri, succus granatorum acidorum, & præcipuè acetum, quod Galenus omnibus alijs antepонit lib. 1. Catat. 8. Sed ex alia parte improbari posse videtur aceti vsus in curatione Phrenitidis, quòd acetum neruosis, ac membranosis partibus, imò cunctis inflammationibus aduersatur, ne dicam quòd acetum inimicum est ijs, qui immoderatè vigilant, vt euenit plerunq; Phreniticis. Dicatis acetum in horum repellentium medicamentorum compositione non habere vim medicamenti principalis, sed pro vehiculo tantum, ac faciliori penetratione inseruire, qua ratione omninò conuenit, nec vlla inde pertimescenda noxa. Vnde videmus etiam Galenum lib. 2. Simpl. 19. affirmare acetũ dolorem progignere, quia acrimonia sua morsum facit, & nihilominus praxim exercentes illud in cephalalgia, & in omnibus oxyrhodinis ad inflammationes usurpant. Si tamen vigiliæ nimis intendantur, vice aceti poni iubebitis succum vel limonum, vel aurantiorum, vel citri. Si quis autem vestrûm nosse cupiat, qua nam mensura præscribi acetum debeat, idipsum docet Trallianus, qui hac de re loquens, notat in Phrenitide quintã partẽ aceti alijs rebus adijciendã esse. Insuper in his oxyrhodinis instituẽdis ab oleis, quantum fieri poterit, abstinebitis, quoniam in inflammato cerebro facile est, vt oleosa magis flagrent, & ipsius cerebri incendium adaugeant. Exemplum autem oxyrhodini in Phrenitide ita sit. Recipe olei rosati omphacini vnc. j. & ſ. aquæ ros. vnc. ij. decoctionis nymphææ, lactucæ, & plantaginis vnc. iiij. ſ. aceti vnc. ij. m. Et cum pannis lineis, aut spongia syncipue ad suturam coronalem irrigetur. Alij contenti sunt oleo ros. aqua ros. & aceto, simul omnibus commistis, & agitatis. Quidam parant decoctum rosar. violarum, lactucæ, nymphęę, portulacę, & capitum papauerum, & huic addunt rosaceum, & modicum aceti, & sic caput irrigant; quibus quidem non solùm repercutiunt, sed facilè quoq; somnum conciliant; Rhasis præcipit sæpius inde vngere caput ex oleo violato, & lacte mulieris. In hoc remedij genere quęritur, vtrum adhibendum capiti sit actu frigidum, an verò potius tepidum; qua in re determinanda parũm concordes inter se video esse Medicos. Alij siqui-

dem actu frigidum, alij contra tepidum applicandum esse contendunt. Rhasis dicit solùm oxyrhodinum admouendum, qua nam verò qualitate non explicat. Hoc dissidium censeo dissoluendũ ex natura rei. In vera, & exquisita Phrenitide, qualis potissimum in biliosis naturis, ac tempore æstatis gigni solet, statim à principio morbi, quod principiũ, si morbus mediocriter moueatur, duos vel tres dies occupabit, puto oxyrhodinum actu frigidum conuenire, nec temerè quosdam cum Auicenna illud vel niue refrigeratum commendare. Affectus enim erysipelas est, vt audiuistis, cumq; propria ratione multum refrigerari poscat, cur amabo optima actu frigida non erunt? Galenus 9. Meth. verum erysipelas non aliter curare docet, & 14. Meth. maiori egere ait refrigeratione, quàm phlegmon, quòd plurimum ardore molestet. Accedit quod hac actuali refrigeratione bilis acrimonia retunditur, vnde minus infestat. Sic videmus Galenum in se se vsum frigido, vt sentiret apertissimè penetrasse lib. 13. Meth. In cephalalgijs ab acriori fuligine, & calidioribus vaporibus, & in pseudodelirijs febrium ardentium frontalia actu frigida præscripta millies sum expertus iuuamen euidentissimum afferre, nec vllum vnquam inde ægrotanti detrimentum accessisse obseruaui. Ideò cum Galeno dicatis, dùm hoc remedium capiti applicatur, habendam esse rationem temporis anni, naturæ patientis, & causæ morbificæ. In æstate siquidem, quo tempore Phrenitides maximè vigent, frigidum conuenit, quod quidẽ æstas indicat duplici nomine, & per se, & ex accidenti: Per se quoniam causę morbificæ rationem habet, per accidens, quia affectus biliosiores nobis demõstrat. In hyeme verò contrario modo agendum est, medio in medijs temporibus. Corpora mollia, & humida, qualia puerorum sunt, & albarum mulierum non adeò valide refrigerantia postulant, quoniam nec ità vera, & exquisita Phrenitide capiuntur, vti iuuenes propria natura calidi, siccique. Idem patet de natura humoris. In legitima siquidem Phrenitide quis non videt alia conuenire, quàm vbi multũ aut sanguinis, aut pituitosi humoris admistum sit? Quicunq; verò oxyrhodinum semper actu tepidum admouendum censent, posthabitis quæ mox dicebamus, ducem habent Aetium, qui excrementorum difflationem ex frigido prohiberi affirmat; Alij addunt non

ferre

ferre inflammatas cerebri meninges frigidi occursum. Primum nihil est, quia tunc quærimus aliam vacuationem per reprimentia, vt simul inhibeamus augmentum, non autem digestionem per halitum, quæ solùm in fine congruit. Secundum vix intelligo; An membranæ frigidi occursum minimè ferunt, quia inde dolent? An quia natura frigidæ, ex eo aliqua afficiuntur læsione? Nemo non videt meninges, licet natura frigidæ sint, cum iam calidiorem intemperiem, insignemq; ardorem conceperint, si quidem in sui naturam redire debent, multa refrigeratione opus habere, quia scilicet per immodicum caloris excessum à propria natura longè distant, quas propterea sola refrigeratione sanare possumus. Ne dicam quod cerebrum in viuente, & suis partibus conuestitum, nō est adeò frigidum, quin frigiditatem rosacei perferre posſit. Nam Gal. 8. de Vsu part. 2. asserit omni tempore aere calidius inueniri, præterquàm quòd in transitu oxyrhodini vim, & facultatem remitti necesse est; Vnde si Gal. 11. Meth. 18. in inflammatione intra craniū probat castorium, quamuis sit calidius, quàm cōueniat materiæ phlegmonē producenti, nulla alia de causa, nisi quia vis medicamenti in itinere, ac transitu frangitur, quantò magis hoc dicendum in oxyrhodino actu frigido applicando? Ab initio igitur vsquequò morbus augeatur, huiusmodi oxyrhodinis vtendum erit in Phrenitide, quam dixi. In non vera Phrenitide, aut etiam in vera, sed progrediente morbo, temperandum à frigiditate, & præter repellentia addenda sunt discutientia. Tunc laudandum Aetij consilium, quia rarefaciendum simul, ac digerendum, alioqui negligatur, quia tepidum minimè repellet, neque id præstabit quod fluxio humorum, & inflammatio exigere videntur. Procedente affectu ad discussoria deueniendum, & quæ digerentia vocant, incipiendo ab imbecillioribus, & ad valentiora gradatim ascendendo. Vnde in incremento morbi, vsque ad medium status, seu post quatuor, aut etiam quinque dies peractos, rarefacientia simul cum repellentibus admiscenda erunt, & vos poteritis supra allatæ irrigationi addere flores chamæmeli, anethi, & meliloti, postmodum verò etiam serpyllum, pulegium, calamenthum, quæ pariter in aceto coquuntur pro suffimigio. Valentiora ponuntur in Lethargo, quæ locum quoque habent in Phrenitide

iam euidenter inclinante. Duo remanent enucleanda in ipsismet digerentibus, de animalibus quibusdam,& partibus eorum, quæ ad maiorem rarefactionem, atque discussionem capiti applicantur. Quod remedij genus non ità pridem fuit inuentum; An ex rei natura sit excogitatum, & adinuentum tale auxilium, & an alio in tēpore, quàm declinationis locum habeat, quando sunt, qui ante hoc tempus eo vtuntur, ad somnum quoque conciliandum. Sunt è Medicis recentioribus, qui ideò putant hoc ipsum remedium absolutè non conuenire, quia antiquiores Medici etiam Arabes, qui in praxi docenda Græcis videntur fuisse locupletiores, nullam de illo mentionem faciunt. Ad hæc materias ad caput trahere magis possunt animalia illa, tùm proprio actuali calore, tùm virtuali, quia calidi sunt temperamenti, vt gallus, & columbus; Scitote Auditores, quod experimento sæpè obseruatum fuit, hoc præsidij genus salutare esse, & antiquiores Medicos non omnia, & singula nobis ad vnguem tradere potuisse. Verissimum etenim est quod Seneca scribit: Artes nascentes rudes sunt, sed harum in processu subtilitas creuit. Medicina à principio paucarum fuit scientia herbarum, postea verò in immensum excreuit. Quare non ablegandum à Medicinæ vsu propositum auxilium, quòd illo veteres Medici vsi non sint. Conuenit enim quàm maximè, quia licet animalia illa calida sint, calida nihilominus sunt calore natiuo, qui blandissimus est, & visceribus nostris per quàm amicus. Quare calor ille natiuus non solùm blanditur cerebro, sed etiam placidissimè discutit. Propterea accipiunt alij pulmonem veruecis, vel pecudis, vbi primùm ab animali extractus est, & capiti ita calidum adhibent; vbi refriguit, ponunt in decoctione calida chamæmeli, & rosarum. Alij probant magis catulum per medium scissum, alij gallum, alij columbum, & alij pullum gallinaceum; In tempore ita procedendum. Ab initio dùm solis indigemus reprimentibus omninò abstinendum, in augmento, & statu vos vti poteritis, sed alijs additis. Noui ego Medicos celeberrimos, qui his temporibus vtebantur cum puluisculo superspersо rosarum, nymphææ, santalorum rubeorum, & consimilium refrigerantium. Quidam alij decoquunt in aceto, alij tandem infundere solent in decocto facto capitum papaueris, rosarum, violarum,

larum, nymphææ, hordei, & chamæmeli. In fine ſtatus, & in declinatione tutò illis ferè ſolis vti licet, aut imbibitis, & infuſis in decoctis diſcutientibus, & reſoluentibus, qua de re ſatis. In Phrenitide illa per conſenſum diaphragmatis orta conuenit ſtatim venæ ſectio internæ brachij, vt in pleuritide. Inſuper ſanguis mittendus ex hæmorrhoidibus, & per cucurbitulas in dorſo ſcarificatas, & ad nates, & coxas. Purgatio facienda magis per clyſteres, ne pars offendatur. Præcordia fouenda, & perfundenda oleis violaceo, & roſaceo. Quinimò ſi magnus ſit æſtus, non deſunt, qui vtuntur ſucco ſemperuiui actu frigido, & folijs cucurbitæ impoſitis. Cautè nihilominus in his procedendum, ne lædatur anhelitus. Morbo progrediente relaxantia, & reſoluentia adhibenda, oleum amygdalinum dulce, anethinum, chamæmelinum, addito etiam roſaceo. Sunt qui parant cataplaſma ex lini ſemine, & hordeo cum hydrelæo. Aliqua alia videatis apud Hippocratem 2. de Morb. & de Affect. Hic enim per me finis eſt Phreniti- di, & ad Lethargum me confero.

Libri Secundi de Phrenitide Finis.

DE LETHARGO
LIBER TERTIVS.

Medicinæ Practicæ vocatæ encomium, & aliqua de ordine ſeruando in explicandis ſoporoſis, alijſq; cerebri morbis. Lectio I.

AM quartus agitur annus, Præclariſsimi Viri, ex quo in hoc ſplendidiſsimo literarum Emporio eam Medicinæ partem, quam vulgò, & paſsim Practicam appellant, palàm docere, & publicè profiteri aggreſſus ſum. Quæ meritò, & ſumma cum ratione cæteris Medicinæ partibus tanquam anteſignana præponitur. Hæc etenim illa eſt, quæ circa laborantia, & ægrotantia corpora potiſsimum verſatur; vera, & inculpata ſanitate fruentia minimè deſerens; in illis corruptam emēdando, in his integram ſuſtentando igian, qua quidem præſente nihil homini vtilius, nihil iucundius, abſente verò nihil deterius, nihil triſtius euenire vnquam poteſt. Hęc Domini ſingulorum tùm morborum, tùm ſymptomatum cauſas, differentias, & ſigna quæque dignoſtica, & prognoſtica accuratè rimatur, hæc indicationes curatiuas demonſtrat, hæc tandem è triplici materia, in qua omnis inueniendorum remediorum ratio continetur, nempe Diæta, Pharmacia, & Chirurgia præſentanea auxilia, optatamque medelam, admiranda cum vtilitate nos elicere docet. Vnde à Græcis in Pathologiam, quæ de affectuum omnium præternaturam cauſis, & ſignis loquitur, ac diſſerit, nec non in Therapeuticen, quæ illorum remedia docet, aptè admodum diuiditur. Pars enim altera, quam Phyſiologiam vocant, in qua cuncta, quæ nobis ſecundum naturam inſunt, explicantur, alijs doctiſsimis viris demandata eſt, Theoricorum nomine inſignitis. De hac Medicinæ parte, quam profitemur, intelligebat ſapientiſsimus [redacted]

Eccle-

Ecclesiast. cap. 38. Altissimus creauit Medicinam de terra, & vir prudens non abhorrebit illam, & paulo infra; Da locum Medico: etenim illum Dominus creauit, & nõ discedat à te, quia opera eius sunt necessaria. Antea verò dixerat; Medicus à Rege accipiet donationem, & disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu Magnatum collaudabitur. Quæ res vt aliquibus exemplis illustribus comprobetur, habemus apud Herodotum in Thalia magnã fuisse apud Darium Democedis Medici auctoritatem, excellentiã, lucrum. Nam duobus aurearum compedũ paribus ab ipso Dario, quem sanitati restituerat, donatus est, & ab vxoribus eius aureis phialis prætiosissimis: Augustus Antonium Musam ob restitutam sibi salutem annulo aureo donauit, idest dignitate equestri, & non eum solùm, sed etiam alios omnes eandem artem profitentes, auctore Nicæo. Eidem Medico, cuius opera ex ancipiti morbo Augustus conualuerat, Senatores Romani statuam ære collato, iuxta signum Aesculapij statuerunt, affirmante Suetonio. Taceo Taddęũ Florentinum ab Honorio Papa eius nominis Quarto vocatum, qui præter centũ aureos sibi in singulos dies statutos, sanitate restituta, decem quoque millibus aureorum ditatus fuit, de quo legatis Volaterranum in Anthropologia; taceo & Iacobum Canterium Gallum menstrua mercede decem aureorum millia habentem à Ludouico Vndecimo Francorum Rege: Apud quem permagna illi fides erat, vt in sua Chronica Argentonius testatum reliquit. De Medicis hanc Medicinæ partem exercentibus, dubio procul accipiendum est illud Homeri 2. Iliad.

Vir Medicus multis alijs æquandus honore est:

De ijsdem sermo erat Platoni dum 6. de Rep. & 1. de Legib. Medicos Reipublicæ necessarios esse multis probat, & Aristoteles quando 10. Ethic. scripsit, Medicos è libris minimè fieri, an non clarè voluit significare, practicam Medicinæ partem eam potissimum esse, quæ Medicos facit? In hac siquidem Medicina practica habetur particularis quædam exercitatio, quæ dici vix potest quantum conferat ad morborum curationem addiscẽdam, de qua verba faciens Galenus 2. de Locis aff. 9. & 9. Meth. 6. affirmabat Medico ad suum finem consequendum, duo maximè esse necessaria, nempe aliquam dogmatum vniuersalium intelligentiã,

& as-

& aſsiduam in particularibus exercitationem. In hac igitur morbi omnes cunctarum noſtri corporis partium expenduntur, & cum partes dico, nõ quaslibet partes intelligo, quę in humani corporis compoſitionem veniunt, vt accipit Gal. 1. Meth. 2. & 1. de Elem. 6. ſed pro illis tantum partibus accipio, quæ certam habent circumſcriptionem, & perfectam edere operationem poſſunt, vt eſt apud Gal. 1. de Vſu par. 3. Ordo autem Almi huius Gymnaſij, veluti & aliorum omnium eſt, vt à capite exordium ſumatur, deinde ad medium, & infimum ventrem deueniatur, poſtremò de febribus agatur. Quæ cuncta præterito triennio pro virium mearum exilitate abſolui. Ad caput iterum redeundum, & de morbis eius rurſus hoc anno vobiſcum agere oportet. Innumera tamen cum ſint morborum genera caput exercere, ac infeſtare ſolita, tàm extrinſecus, quàm intrinſecus, à quibusnam ſermo noſter inchoabitur? Hoc enim ad libitum eſt: Externos capitis affectus, vti areas, ſub quibus alopecia, ophiaſis, itẽ defluuium capillorum, & caluitium comprehenduntur, omittendos cenſui, tãquam turpitudines potius, quàm morbos, & ad exornatoriam ſeu coſmeticam Medicinam ſpectantes. Sic enim eam vocat Gal. lib. 1. Catat. cap. 2. & aliquando exercuit propter fœminas regias, quibus, vt idem ait, obedire oportet. Eiuſdem cenſus æſtimantur fortaſſe non temerè achores, ſeu tineę, porrigo, & phtiriaſis, quos propterea in aliud tempus reijcio; Quare de internis propriè, & ſimpliciter morbis tantummodò loquar, qui quotidie in medendo nobis occurrunt, magno cum vitæ ęgrotantium diſcrimine. Aliàs à capitis dolore incepimus Rhaſis ordinem ſecuti: nam & ille librum ſuum nonum ad Almanſorem à capitis dolore auſpicatur. Quod etiam Galenum feciſſe non ignoramus in lib. Catat. vbi poſt cutis affectus, ſtatim ſeſe contulit ad dolorem tractandum, quem pariter imitatus eſt Alexander Trallianus, & Auicenna pr. tertij, vt vnuſquiſque veſtrûm optimè nouit. Verùm hic ordo perpetuò ſeruandus? Huic normæ ſemper inhærendum? Dicimus nos Medicinæ leges non eſſe ad Polycleti immutabilem regulam referendas; ſed ad Lesbiam normam adaptandas, quam quidem pro factorum, perſonarum, ac temporum circumſtantijs magiſtratus æquitas commutare ſolet. Non multis ab hinc menſibus cum de febribus diſſererem, poſt ephemeras

ſtatim

ſtatim ad putridas deueni,de hecticis deinceps tractaturus, quem ordinem habet Auicenna,cum nihilominns Galenus poſt ephemeras,mox hecticas expendere incipiat,& vltimo loco putridas; ambobus autem ſui conſilij,& propriæ ſententiæ ratio non deeſt. Propoſuerat ſibi Galenus, vt clarè patet ex primo ad Glauc.2.ſe velle prius de his febribus ſermonem facere, quæ ſimpliciſsimæ ſunt,iuxta vulgarem,& communem ordinem,qui eſt,vt à rebus prioribus & ſimplicioribus noſtrum exordiamur ſermonem, deinde ad eas, quæ ſunt magis compoſitæ,accedamus. Putridæ enim febres non adeò ſimplices ſunt, vt ephemeræ, & hecticæ, ſed magis compoſitæ,tàm ſi illarum cauſas,quàm ſymptomata,quæ illas concomitātur,reſpicimus. Auicenna verò aliam fortaſſe habuit conſiderationem,quia nimirum calor præter naturam omnium facillimè accenditur in ſpiritibus, poſtmodum in humoribus,poſtremò in ſolidis. Quibus omnibus addatur Galeni teſtimonium. Nam dùm quidam Hippocratis interpretes hoc illi crimen obijcerent, quod de luxationibus primùm immutato ordine agat,deinde verò de fracturis, cum fracturas luxationibus anteponere debuiſſet, Galenus ipſe eos ſummoperè irridet in initiò Comm. primi de fracturis, apertè nobis demonſtrans nullam extare legem, quæ homines cogat eundem perpetuò ordinem ſeruare,imò pro vario arbitratu varios etiam ordines diuerſa ratione inſtitui poſſe. Hæc licet longè petita ea de cauſa protuli, ne quis veſtrûm fortaſſe me alicuius notæ inſimulet, ſi non à dolore capitis, vt moris eſt,ſed ab alijs affectibus initium faciam. Cuius etiam propoſiti ratio multiplex afferri poteſt, ſed in primis quia impoſsibile eſt huius nobiliſsimi membri morbos omnes,qui plurimi ſunt,tàm breui tempore ad vnguem expendere, & ſigillatim percurrere. Vnde neceſſe eſt magis frequentes tantum,& curatu difficiliores proſequi. Præterea quia noui multos affuturos, qui ad me audiendum cõuenere ab eo vſq; tempore, quo capitis morbos exponebam,quibus fortaſſe eadem inchoare,& acta reaſſumere cum ipſorum moleſtia videbor. Quam obrem dummodò à capite exordium noſtra deſumat oratio, quid ad vos an ab hoc, vel illo capitis morbo fiat? Decreui enim,& iam in animum induxi meum à Lethargo incipere, & ſub eo ſoporoſos morbos omnes pro viribus expendere; quod cum faciam,aliquem

etiam

etiam ordinem ſeruabo, ſi rectè memoria tenetis, morbum poſtremo loco aliàs, dùm circa caput verſaremur, explicatum, Phrenitidem fuiſſe, cui in ordine apud omnes Practicæ ſcriptores Lethargus ſuccedit. Hic morbus non ſolùm grauiſsimus, vt ſuo loco intelligetis, ſed etiam frequentiſsimus eſt, cùm alijs in vrbibus, in quibus diù medicinam exercui, tùm Romæ præſertim, humidioris, & craſſioris tàm cibi, quàm cæli ratione. In ſequentibus ergò ad Lethargum expugnandum me accingam, cuius primùm eſſentiam in quid nominis, & in quid rei, vt iſti loquuntur, deinceps differentias, mox cauſas, poſtea ſigna omnia cùm dignoſtica, tùm prognoſtica, demùm curandi rationem per indicationes elicitam Vobis ante oculos ponere ſtudebo. A principio tamen mei ſermonis breuem quandam capitis, & cerebri anatomem delineabo, quam profectò & in dignoſcẽdis, & in curandis illarũ partiũ ægritudinibus valdè neceſſariam, nedum vtilem eſſe, quiuis etiam ruditer in arte verſatus facillimè cognoſcit, præterquàm quòd Celſus lib. 4. c. 1. ſic traditum reliquit: Omnium interiorum morbi, curationeſq; in notitiam venient, ſi prius eorum ſedes breuiter oſtendero. Interim Vos, præſertim qui nunc primùm Medicinę ſtudijs, ac diuinæ artis myſterijs initiamini, mentes veſtras accingite, ingenijq; acumen ad tàm præſtantem, & proficuam diſciplinam capeſſendam dirigite, omni poſthabito & animi, & corporis labore. Artem enim longam in tàm breui vita citra aſsiduum ſtudium, abſque perenni exercitatione, ad mediocritatem, nedum integrè aſſequi impoſsibile eſt. Dixi.

Breuis quædam, & dilucida Capitis, & partium eius delineatio, ex melioribus Anatomicis. Lect. II.

DE Lethargo non ita poſt verba facturus, veluti de cæteris capitis, & cerebri morbis grauioribus à me aliàs non examinatis, breuem quandam huius membri anatomem Vobis Medicinæ ſtudioſis ante oculos ponere conſtitui, prout meliores Anatomici è recentioribus nos docuerunt, quorum omnium laudatiſsimus vixit, viuetq; in poſterum Andreas Laurentius. Hoc ipſum autem ego non ſolùm vtile, ſed valdè neceſſa-

cessarium etiam esse existimo Medicis omnibus capitis morbos cognoscere,& curare cupientibus, vt sileam quod ad prognosticũ ex arte, ac methodo pronunciandum,nihil aptius excogitari anatome potest. Magnam etenim partem ad hæc tria confert. Ad diagnosim,quia & affectus,& affectæ particulæ signa maximè principalia non solùm ab actionis læsione, & excretis hauriuntur, sed etiam à situ loci, & ipsiusmet partis. Ad prognosim,quoniam inter capita prognoseos apud Hippocratem connumeratur & actio læsa. At actiones partium sunt.Quinimò ex Gal.1.de Loc.aff.scimus non lædi actionem, nisi pars, quæ ipsam facit, vnà etiam lædatur. Curationi deniq; quantum inseruiat partium cognitio,expressit eleganter Galenus in libello de ossibus à principio, quando inquit. Omnia quæ sunt in medendo scopum habent id quod naturaliter est constitutum. Ad hæc scripsit etiam Aristoteles 1. de Anima; Rectum est index sui,& obliqui.Quanam siquidem ratione,& quonam modo luxata ossa restituet Medicus, si naturalem eorum situm,& structuram ignoret? An non liberè fatetur Hippocrates à capitis suturis se fuisse deceptum? Præterea in medicina facienda, cum Medici cerebrum alterare, & ad contrariam crasin immutare student,inunctiones,pulueres,& emplastra super commissuras semper imponunt,quæ si ignorentur, quomodo patientis ægritudini consuletur?Cum itaque tanta sit partium cognitionis vtilitas, ac necessitas, nos antequam de capitis morbis agere incipiamus, breuibus eiusdem capitis anatomem exponamus. Caput igitur membrum est corporis diuinissimum, reliquorumq; membrorum princeps,cui totum corpus Deus subesse,ac parere voluit, vt Plato de Natura testatur. Quod tamen sic intelligendum est, vt in cerebri gratiam à Platone prolatum illud sit, cuius tantum nomine constructum caput fuit: illius enim & domicilium, & propugnaculum dicitur Hippocrati.Neq; credatis Auerroi,dùm Galeno imponit voluisse conditum fuisse caput propter oculos.Nam hoc nũquam asseruit Galenus,sed propter oculos supremum locum caput occupasse. Plato autem seipsum explicans eodem in loco subdit situm fuisse caput editissimo loco, quia intelligentem animæ facultatem,tanquam reginam, & principem in sublime attolli oportuerat, vt irascibilis, & concupiscibilis veluti famulæ illi subseruirent,

eiusq;

eiusq; gubernaculo regerentur. Capitis forma rotunda quidem est, eò quòd membro nobilissimo figura debebatur omnium nobilissima, omissis alijs causis, quæ ab Anatomicis referuntur, non tamen, vt patet, exquisitè, & ad vnguem globosa, sed ad latera quadantenus depressa, vt quandam spheræ imaginem præseferat. Dicebat de capite Aristoteles 2. de Anima tex. 38. vt caput animalium, sic radices plantarum esse, innuens in animalibus talem esse capitis naturam, qualis in plantis est natura radicis. Nam per caput animalia cibum assumunt, per radices plantæ nutriuntur, & animal, ac planta depereunt, si illi caput, huic radix abscindatur. Numerus verò partium caput constituentium denarius est. In primis sese offerunt capilli, secundo cutis, tertio caro, quarto membrana, quinto cranium, sexto dura, & pia mater, septimo substantia medullaris cerebri, octauo duæ membranæ cerebro subiacentes, nono rete mirabile, decimo os basilare, quod est basis, & fulcimen totius capitis. Pilosi capitis humani rationem quærens Aristoteles 2. de Part. anim. 14. ita loquitur. Homo animalium maximè omnium piloso capite est, tùm ad necessitatem, tùm ad præsidij rationem: necessarium enim propter cerebri humiditatem, & commissuras caluæ. Nam vbi plurimum humoris, calorisq; est, ibidem ortum pilorum copiosum esse necesse est: adiumenti autem ratio, vt frequentia pili caput operiens defendat à nimio frigore, & calore. Cutis capitis crassa, vt nostis, est, ad hoc vt pili altius figere possint radices, & vt melius ossa cerebri exanguia obducat, & foueat. Caro reperitur solùm in fronte, ac temporibus, nō item alijs capitis partibus, & illa quidem musculosa ad motum præbendum. Membrana est densa, & solida, quæ quoniam cranij os extrinsecus tegit, peculiari nomine pericranion vocatur. Potest tamen etiam communiori voce perioftion dici, neq; fidem habearis ijs, qui duas membranas diuersas statuunt pericranion, & periostion. Eos enim fortasse decepit pericranij crassities, quæ necessaria fuit ad ossis nobilissimi tutelam; Oritur autem pericranium à crassa meninge mediijs quibusdam villis nerueis, quibus cranij suturis, ac foraminibus adhærescit, indeq; foras elapsa ita extenditur, vt exteriorem hanc membranam conficiat. Hinc pericranij interuentu dura meninx cranio suspensa tenetur, ne cerebrum comprimendo lædat

subia-

Subiacet huic membranç cranion ita appellatum, quod ſit veluti cranos ſeu galea, cerebrum vndequaq; tegens, & obuallans. Quod os mira naturæ prouidentia craſſum, & rarum fabrefactum fuit, craſſum quia futurum erat cerebri propugnaculum, rarum, &, vt ita dicam, fungoſum, & pumici ſimile triplici ratione; Prima ne pondere ſuo grauaret; ſecunda, vt ſuccum pro alimento contineret; tertia ad vaporum perſpirationem. Pars hæc tota capillitio veſtita, calua, & caluaria vulgò nuncupatur, & ex varijs componitur oſsibus, ne ſcilicet vna parte læſa, altera pariter in conſenſum trahatur. In anteriori parte reperitur os frōtis, deinde os ſyncipitis Græcè bregmatis, quod ſub eo cerebrum humidiſsimum, & capaciſsimum ſit, quod tamen duplex ponitur à Veſalio, Laurentio, & alijs, in parte poſtica os occipitis, inion Græcis, omnium craſsiſsimum, & duriſsimum, ad ambo capitis latera oſſa κροτάφων, nobis oſſa temporum dicta, quia canitie ætatis annos prodant. Vnde Homerus à temporum canitie πολιοκροτάφους homines vocat, aliud baſilare, quod in baſi capitis ſitum ſit, à Græcis os ſphænoides dictum, ſeu cunei forme, non quia cunei formam habeat, ſed quia inter oſſa capitis & ſuperioris mandibulæ veluti cuneus quidam inſeritur, ab Arabibus os colatorij appellatur, quod huic glans pituitaria adiaceat, quæ cerebri excrementa carne ſua bibula, & poroſa ad modum ſpongiæ excipit, quæ poſtmodum per oſsis huius foramina in palatum ſenſim deponit. Omitto tamen oſsicula reperta à neotericis in organo auditorio. Nam Veſalius duo enumerat, alterum malleoli, alterum incudis vicem gerens. Columbus tertiū addit ſtapedi ſimile. Superiora oſſa ſuturis, vel commiſſuris diſtinguuntur, quoniam ex illiſmet oſsibus tres conflantur commiſſuræ, coronalis in parte anteriori, vbi bregma dictum reperitur, in poſteriori altera, quæ à ſimilitudine Græcè literæ λ lambdioides vocatur, & quę in capitis longitudinem porrigitur cranium dirudens ſagittalis dicta. Hæ ſunt verę, & legitimæ ſuturæ, quæ inuicem more dentatæ ſerræ connectuntur. Sunt & aliæ duæ a ſagittali ferè æque diſtantes, ſuper aures, quæ mendoſæ, ac nothæ dicuntur, eò quod non vt veræ pectinatim, & ad inſtar ſerræ, ſed veluti duarum inuicem incumbentium ſquammarum imaginem prçeſeferant, inde ſquammoſæ etiam nominantur. Videor mihi hoc in loco audire

aliquem vestiûm quærentem cur primæ illæ suturæ serratiles sint, dico instar dentium serræ inter se compactæ,non autem nodales, & qui sit earum vsus. Ad primum quæsitum respondeo,ideò serratiles factas esse à natura, vt essent firmiores; minimè nodales, quia motu non indigent,quæ doctrina habetur apud Galenum 8. & 9. de Vsu part. Ad secundum dico multiplicem esse suturarum vsum, sed vt elicitur ex eodem Galeni loco,duplex potissimum statui potest,alter quidem interior,alter verò exterior. Interior vsus est, vt fumi, & vapores ad caput ascendentes commodius euaporare, & resolui queant; Vnde fit, vt quibus calua ἄῤῥαφος est, hi cephalæa miserrimè torqueantur. Exterior vsus est, vt medicamentorum externorũ,quę quotidie ad cerebri intẽperaturas corrigendas vsurpantur,vis,& facultas altius penetret. Hinc iubet idem Gal.lib.13. Meth. topica suturarum regioni admouenda esse. Ablato cranio, seu adaperto caluariæ osse visui primùm offertur meninx crassa, quæ alligatur cranio villorum interiectu,qui per suturas egredientes expansi pericranion creãt, à cranio tamen ipso tantum distat, quantum cerebro dilatando,& constringendo satis erat. Est membrana hęc foraminibus multis peruia,quibus cerebri neruos,arterias,venas,infundibulum,& dorsalem medullam transmittat. Post hanc membranam conspicua mox fit pia mater substantia tenuis, ac mollis, quæ vniuersum cerebri corpus arctè amplectitur, non exteriorem modò eius superficiem tegens, sed in penitiores eius recessus peruadens, multis venulis insignita,nutritionis gratia. Qua etiam de causa à Gal. assimilatur χορίῳ, hoc est secundo inuolucro embryj; venas enim continet, quibus nutritur cerebrum. Hæ duæ membranæ cerebrum diuidunt secundum longitudinem in duas medietates, vt ita loquar, falcis messoriæ imaginem referentes,non tamen ad basim vsque pertinet hæc diuisio, vt perperã aliqui existimarunt, de quorum censu fuit non solùm Matthæus Curtius in Mundinum, verùm quoque ante eum Auicenna pr. 3. secundo, sed ad dimidium cerebri tantum, vt sensus ipse demonstrat, secundum latitudinem cerebrum anterius à posteriori,& cerebrum à cerebello magna sui parte dirimunt. Postmodum cerebri apparet substantia mollis, alba, & medullaris ex purissima seminis, & spirituum portione fabricata,& quamuis medullarem

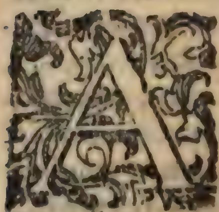
voca-

vocauerim,non credatis tamen esse similem medullæ, quæ in ossiū cauernis continetur,quia nec igne liquatur,nec per inedias,aut febriles ardores minuitur,de qua re adeatis tùm Galenū 1.de Motu muscul.tùm Arist.2. De part.animal.7.Hinc videmus Hippocr. in lib. de Gland. scriptum reliquisse, simile esse cerebrum glandulæ, quia album,& friabile. Mollem autem oportuit esse cerebri ipsius substantiam,cùm vt facilior idolorum fiat impresio, tùm vt flexiles magis sint nerui,tùm denique ne pōdere, & duritie nimiū grauet. Albam verò esse constat,& ratione materiæ,quia spermatica, & ratione finis, vt spiritus animales limpidissimi forent, non tenebricosi,quales in melancholicis esse dicuntur. Ex hac mollitie, & colore albo colligatis insitum cerebri temperamētum in omnibus frigidum, & humidum esse,quod apertè docuit Hippocr. dùm in libello de Glandulis nuper citato, vocat cerebrum sedem,ac metropolim frigidi, & glutinosi. Verùm dubitabit hoc in loco ingeniosus aliquis,nùm cerebrum sapienter, & cum ratione à natura donatum sit tali temperamento, cum fateantur omnes cerebrum maximè conditum esse ad internorum sensuum,& principum facultatum functiones edendas, & ad spiritus animalis generationem. Quandoquidem sciunt Domini mei frigiditatem, & humiditatem magnoperè obesse animæ potentijs,quæ à qualitatibus illis manifestè torpescunt,ac segniores euadunt,vnde magis roborari videtur Arist. opinio, quòd cerebrum tantummodò factum sit à natura ad cordis refrigerationem; 2. De part.animal.7.Ad quam dubitationem dicatis oportuisse cerebrum frigido, & humido temperamento excedere, ne membrum perpetuæ dicatum cogitationi accenderetur,ne ve animales spiritus, qui sunt cæterorum spirituū purisimi,ac tenuisimi,adeò prompte euanescerent; quod si cerebrum in caliditate excederet,omnes eius motus furibundij, ac temerarij euaderent,& quæuis sensationes deliræ essent,quales acutè febrientium,& Phreniticorum in primis existunt. Aduersus Aristotelem clarè stat Galenus noster 8. de Vsu part. 2. Nam si cerebrum hunc solum vsum haberet,nequaquam illud tàm longe à cor de natura locasset,sed vel ipsimet cordi adiunxisset,vti pulmonem, aut saltem in thorace omnino posuisset. Præterea si glaciei instar ad solam cordis refrigerationem formatum cerebrum fuit, quid

M 2 tanto

tanto artificio sinuum, plexuum, neruorum, & camerati corporis opus erat? Supersunt adhuc pauca quædam de cerebri partium cognitione, quæ penitus absoluam in sequenti.

De eadem materia, & an cerebri facultates principes sedibus inter se distinctæ sint. *Lect.* I I I.

D calcem, seu ad extremũ pręhabitæ Lectionis, in qua omnium fermè capitis partium quandam veluti effigiem delineaui, ad cerebri substantiam deueni, quam etiam dixi esse similem glandulæ potius, quàm medullæ, quæ in osium cauernis continetur, idq; Hippocratis, Galeni, & Aristotelis testimonijs abundè probatum fuit; vbi similiter causas attuli, cur mollis, & alba facta sit à natura, ac tandem cur oportiuit cerebrum frigido, & humido esse temperamento, reiecta Principis philosophorum sententia, quod huiusmodi membrum tantummodò fabrefactum sit ad cõtemperandam cordis caliditatem. Nunc autem ad rem institutam, & iam inchoatam perficiendam redeo, vt ei fine imposito, morbos ipsos quàm primum aggredi posim. Sunt igitur qui cerebri figuram tenuiorũ intestinorum gyris æquiparant ea de causa; quia scilicet cerebrum infinitos habet anfractus, & circumuolutiones plurimas, quę licet in exteriore cerebro conspiciantur, attamen & multæ quoque in cerebri substantiam intimius penetrant, in quarum quidem vsu hallucinatus est vehementer Erasistratus, dùm ad intelligendum fuisse constructas autumauit. Si hoc enim verum esset, vt ique boues, & asini saperent, ac intelligerent, quod sapiunt, ac intelligunt homines, & nihilo tamen Galenus ipse, quo loco docet anatomen in cerebro bouis: cerebrum, inquit, bouis simile est cerebro hominis, præterquam quod intellectu, & cogitatione caret; Et 8. de Vsu part. 6. non admodum differre ait cerebrum bruti animantis ab hominis cerebro tametsi complexione differant. Ideò cum eodem Galeno dicatis cerebrum tot mæandris, totque gyris constare, vt cum spiritui aditus ad omnem eius partem patefectus esset, tùm verò etiam, vt pia, ac tenuis membrana cerebro nutriendo destinata in penitiores

res

res cerebri sinus sese insinuare posset. Vastissima siquidem cum sit cerebri moles, si venæ & arteriæ per externam tantum superficiem excurrerent, dubio procul ipsi nutriendo, & natiuo calori cõseruãdo nullo pacto sufficerent. Sunt qui alios comminiscuntur vsus, & fines, sed nihil ad nos in præsenti. Subter hãc cerebri partem exteriorẽ distantia crassitiei duorum, vel trium digitorum, iacet altera pars cerebri durior, & candidior, absq; venulis, & arteriolis, quæ saltem sensu cognosci queant, & absq; tenui membrana; Quæ pars ob duritiem callosum corpus dicitur, quod geminis ventriculis dextro, & sinistro excauatum cernitur, & hi sunt priores cerebri ventriculi, quos Gal. anteriores nuncupat, sed rectius per Laurentium, vel priores, vel superiores; ratioq; ab eo adducitur, quia in medio cerebro morantur, à fronte tanto interuallo, quanto ab occipite distantes, tantumq; ferè à basi, quantum à vertice; Figura horum ventriculorũ Lunæ falcatæ cõparatur, alij humanæ auriculæ magis libenter assimilant. Magnitudine capacissimi sunt omnium, & maximi, fortasse quia spiritum non adeò purum, & elaboratum, sed crassiorem continent. Cur gemini? Quoniã alterutro læso, animalis functio adeò necessaria nõ penitus intercipitur, vnde etiam leuius cõtingit periculum. Quam rem Gal. 8. de Vsupar. c. 10. historia illius adolescentis confirmat, cui ventriculus tantum dexter vulneratus fuerat, & sanus euasit. Quod si vterq; sinus sauciatus fuisset, neutiquam incolumis euasisset; Neq; sibi cõtradicit Gal. dum 6. Aph. 8. scribit vulnera in cerebro, si ad ventriculos vsq; penetrent, lethalia, si verò non penetrent sanabilia euadere, quia de mente eiusdẽ Galeni loco à me nuper adducto, organorum, quę gemina instituta sunt à natura, hæc solet esse maximè communis vtilitas, vt si alterum ipsorum patiatur, alterum famuletur, ideò addit Galen. quod Smyrnæus ille adolescens nõ vixisset, si ambo illi ventriculi simul vulnerati fuissent. Vsus horum ventriculorum nõ vnus esse fertur, princeps tamen, & primarius est pro animalium spirituum elaboratione, ac vlteriori præparatione, in illis etenim adhuc sunt crassiores, & ideò ibi plexus choroides siti fuerũt; præterea inseruiunt dicti ventriculi pro inspiratione, & expiratione cerebri, necnon pro suscipiẽdis odoribus, & hinc est quod ab illis ad narium ossa cribri instar perforata, processus mammillares appellati ferũtur, per quos

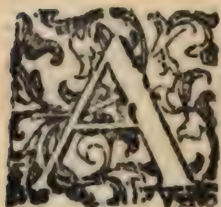
cerebrum inſpirat,& odorum ſpecies accipit, & propterea odoratus organa vocantur. Tertius ventriculus ſtatim apparet ablato corpore illo camerato, nempe cameræ modo extructo, & tribus quaſi columnis ſuffulto,quod cerebri amplißimam molem ſuſtentat,ne hunc ſinum comprimat;Hic nil aliud eſt,niſi cõmunis quædam cauitas,in quam ambo ſuperiores ventres humiliori ſui ſede dehiſcunt.Hunc ventrem Gal. vocat medium,à quo duo ſcaturiũt ductus,alter ad cerebri baſim deſcendit, & peluim,ac infundibulũ nuncupant,eò quòd per ipſum veluti per manicam vocatam Hippocratis cerebri tranſcolantur humiditates,& ideò huic pelui ſubſternitur glans pituitaria,quæ,vt diximus,carne ſua poroſa ſpõgiæ inſtar cerebri pituitoſa excrementa excipit, & per cunei foramina ſenſim in palatum inſtillat; alter verò ductus priore maior ad quartum ventriculum dirigitur,& eſt via quædam à tertio ad quartum ſinum.In eo itinere obuiam fiunt conarium,nates,teſtes,de quibus videant ipſimet Anatomici.Noſtra enim intentio nõ eſt ſigillatim quaſuis cerebri particulas expendere. Hucuſque ergo de partibus cerebri; nunc breuiter diſquirendum, num principes animæ functiones,quæ celebrantur in cerebro, loco, & ſede differant inter ſe,an promiſcuè in tota cerebri ſubſtantia contineantur; quæſtio hinc inde varijs,& rationibus, & auctoritatibus iam pridem agitata inter Galenicos, & Arabes, quæ licet ad curationem parum conferat,ſi Galeni doctrinam inſequi volumus, attamen quia Arabes in ipſa praxi admodum accurati contrariam habent ſententiam,& pro varia læſione in principibus facultatibus, ità varijs,ac diuerſis capitis partibus topica admoueri debere contendunt,idcircò breuibus oſtendam,vtra,me iudice, amplectenda ſit opinio. Fuere ergo qui ſingulis facultatibus ſingulas ſedes aſsignandas eſſe voluere, phantaſiam in anterioribus ventriculis, rationem in medio,memoriam in poſteriore locantes. Ità cenſent Auicen.Fen.1.tract.6.cap.5.Auerr.in principio Canticę,in Com. de Memoria & reminiſcentia cap.2.& 2.Coll.10.Cum quibus conſentiunt Iacobus de partibus in ſuis Comm. ad Auicen. & Nicolaus Florentinus in tract. de Animi potentijs. Rationes multæ afferuntur ab illis, deſumpta à rei,quam vocant,natura,quas videre poteritis apud eos,qui data opera hanc cõtrouerſiam pertractant,

inter

inter quas quidem rationes, illa non minima esse videtur, quia credibile est in anteriori parte, vbi vigent sensus, ob mollitiem fieri imaginationẽ, in posteriori parte ob duritiẽ, memorandi potẽtiam residere, in media discursum seu rationem, quia eget & sensibus, & memoria. Quinimò afferunt in medium quendam Galeni locum ex 1. Pror. 27. vbi hæc legitur Hippocr. sententia. Permutationes in Phrenitide conuulsiones indicant. Quam explicans Galenus dicit permutationes fieri in Phrenitide, quando modò imaginatio, modò discursus, modò memoria læditur, & exponens vlterius quanam ratione modò vna ipsarum facultatum lędatur, modò altera, inquit hoc fieri, quia humores modò in vnam, modò in alteram cerebri partem mouentur. Quamobrem si morbificæ materiæ motus in diuersas partes cerebri, modò imaginationem, modò discursum, modò memoriam labefactat, necessariò cum Gal. concludendum, huiusmodi operationes nõ promiscuè in vniuersa cerebri substãtia, sed disiunctim, & varijs in locis celebrari; Nihilo tamen mihi multò magis probatur alterius sectæ opinio, ita vt prædictæ facultates nullo modo sedibus distinctæ sint, ac separatæ, sed omnes in toto cerebro fiant. Sic enim etiam cum Gal. censent quamplures è neotericis primæ notæ Fuchsius, Fernelius, Altomarius, Laurentius, & alij, qui similiter rationibus, & argumentis, veluti auctoritatibus ex Gal. & cæteris depromptis facilè respondent, in quibus ego non diutius immorabor, quia singula apud illosmet quiuis vestrũm videre potest; Interim scitis omnes animum primarum qualitatum ministerio varie operari, & ideo fieri posse, vt vna qualitas à suo contrario offendatur, alia illæsa, propterea haud mirum esse, si vnam amittat functionem, cæteris manentibus. Ad hæc anima vbique, & in qualibet parte tota, omnes etiam principes functiones in qualibet cerebri parte exercere potest, & sine discrimine imaginari, discurrere, & recordari. Sed tamen quia euidentius in anteriori parte imaginatur, in media discurrit, & in postrema meminit, ideò cuiusque facultatis sedes ità distingui solet. Exemplo ad id valdè accõmodato aliqui vtuntur, de Deo nimirum, qui licet vbiq; sit, in Sole nihilominus residere dicitur, quia illic manifestius operatur; Essentia enim per actionem dignoscitur. Vtcunq; sit, iam dixi vobis in praxi hoc parum referre. Nam etiam si topica synci-

piti tantum admoueantur, vt voluit Gal. quauis læsa facultate, eorum tamen vis per suturas illas ad interiorem omnem cerebri partem defertur, licet Arabes, & Practici nonnulli malint imaginatione læsa syncipiti, memoria deprauata occipiti, discursu malè affecto vertici applicari.

Definitio Lethargi, & an Lethargus sit inflammatio. *Lect. IIII.*

AVDIVISTIS iam integram ferè cunctarum capitis, & cerebri partium anatomem, depromptam à me cùm ex alijs insignioribus Anatomicis, tùm præsertim ex Andrea Laurentio, qui hanc materiam inter recentiores omnium exactissimè enarrauit, nec non quæstionem illã à seculis inter Medicos disputatam, nimirum de sede principum facultatum in cerebro; quando Arabes apertè affirmant sedibus, & locis ad inuicem distingui, contrà Galenus, & ex eo aliqui id mordicus, & cõstanter negant; omnes in tota cerebri substantia promiscuè celebrari asserentes, quorum sententiam ego quoque libentius insequor. Pro curatione tñ morborũ capitis parui fiat à vobis huiuscemodi cõtrouersia, quoniam, siue hæc, siue illa admittatur opinio, absque dubio anteriori parti capitis, vbi coronalis reperitur sutura, vtilius applicantur localia, quippe quæ per viam illam ad quasuis cerebri particulas intimius penetrant. Vnde tàm in Lethargo, in quo, vt audietis, præcipua læsio est in posteriori cerebri parte, vbi viget memoria, quàm in Phrenitide, sub qua media pars cerebri, vbi discursus est, & ratiociniũ, potissimũ laborat, localia medicamenta bregmati ad cõmissurã dictam adhibentur à Medicis Gal. doctrinã sequentibus. Sed agè aggrediamur tandẽ hunc ipsum affectũ, in cuius essentia tradenda nõ minores sunt ambiguitates, & cõtrouersiæ, quàm in alijs. Quid ergò est Lethargus? si de nominis ethymologia quæritis, scitote nomen hoc deductũ ἀπο τυ λήθης. ab obliuione, καὶ ἄργης. & captura, aut ἄργιας. vel, vt vult Aurelianus, ἀγρίας. otio, quia nimirum hoc in affectu ægri stupidi iacent cum sopore, obliuione, & inertia, ob deficientem, & infirmum facultatis imaginatricis motũ. Latinè veternus, licet Plinius Lethargum à veterno separet lib. 28.

28.c.17.Rhasis cōmuni nomine subeth vocat,quod soporem signi ficat. Ab Auicenna Sirsen frigidum appellatur,estq; affectus è diametro,vt aiunt,Phrenitidi oppositus, specie,& symptomatis, de Gal.sententia 13. Meth.c.21. quia scilicet in Phrenitide homines dormire,in Lethargo autem expergisci non possunt. Vnde Celsus lib.3.c.20. In illo, inquit de Phrenitide loquens,difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est:at in hoc marcor,& inexpugnabilis penè dormiendi necessitas,Lethargō Græcè nominãt. At si Lethargi essentiã magis assequi velimus,petenda hæc omnino est ab eius definitione,quę multiplex afferri posset ex veterum, ac recentiorum scriptorum cōmentarijs,sed ego breuitati studens, afferam tantummodo, quæ mihi huius affectus naturã clarius exprimere videtur. Lethargus itaq;,siue etiã Lethargia,sopor est prę ter naturã,cōtinuus,cum febre lenta,& obliuione,à pituita putrescente,quæ locum,in quo princeps animæ pars residet, humectat, ac diluit. Quæ quidem definitio vindicanda est à multis,quę aduersus eam excogitari possunt,obiectionibus. In primis enim sunt qui Lethargum ex pituita non putri irrigante cerebrũ fieri cōtendunt, ita vt pituita,quę Lethargum facit,nullã patiatur alterationem ad cōtrarias qualitates,sed multitudine duntaxat exuberet: probãtq; hãc suã opinionem Gal.auctoritate Pror.sect.1. Com.2.vbi scribit Lethargum tunc contingere,cum pituita diluerit, & humectauerit cerebrum. Alij verò Arabum scholam sectantes tãtum abest,vt velint ab imputri pituita generari Lethargum, vt ab ea quantumuis putrida minimè fieri posse existiment, nisi vnà oriatur inflãmatio. Quare altera insurgit difficultas vtrùm Lethargus inflammatio sit genita ab humore pituitoso cerebrum distendente,ac in tumorem eleuante. Sanè Auicenna,& reliqui Arabes,quos pariter multi recentiores insequuntur,volunt Lethargum frigidum esse apostema, vt patet 1.3.tract.3.cap.7.& apud Auer.lib.5.coll.c.40.vbi & ipse vocat Lethargum complexionem materialem apostematosam. Et hanc opinionem corroborare nituntur Gal. ipsius testimonio 13.Meth.quo in loco dicit Lethargum secundum speciem contrarium quodammodo esse Phrenitidi. Necessariò enim addunt genere conuenire , quod si genere conuenit,cum Phrenitis sub inflammatione tanquam sub genere cōtineatur,Lethargus quoq; sub eodem

dem

dem genere comprehendatur, & inflammatio sit oportet. Referunt similiter Gal. affirmare Lethargicos febre cõtinua, & lẽta detineri, sed hoc, isti inquiunt, fieri nõ posse videtur, absq; inflãmatione, vnde in mania, quę est morbus biliosus, nulla febris, quia ibi nulla adest inflammatio. Sic tandẽ afferunt etiã in dolore capitis à pituita excerni quandoq; putridã pituitam, cum tamẽ nulla adsit febris, quia nulla scilicet inflammatio. In hac itaq; tanti momenti cõtrouersia quidnã decernendũ? In primis sciendũ à vobis est pituitosam materiã, quæ Lethargũ facit, aliquam subire alterationẽ, quoniam per putredinẽ incalescit, quæ tamẽ putrefactio leuis admodũ est, ita vt magis obesse materia videatur refrigerando, & humectãdo, quàm calefaciendo, quẽadmodũ ex actionũ læsione, & symptomatis facile vnusquisq; colligere põt; Propterea nulli mirũ esse debet, si apud Galenũ, & alios Græcos minimè legitur quod Lethargus inflãmatio sit, aut ad inflãmationũ genus aliquo modo reduci possit. Quin imò 3. de Loc. affect. 7. ipse Gal. apertè docet ex sola intẽperie frigidiori cerebri Lethargũ excitari, cõtra quàm eueniat in apoplexia, in qua humor frigidus, & crassus ventres potius replet, quàm quod totius substantiæ intemperiẽ immutet. Accedit quod 2. Aph. 3. scribit Lethargũ fieri à forti refrigeratione cũ humiditate coniuncta: Quamobrẽ in hac dirimenda lite multi multa respondent. Quidam .n. volunt tã Lethargum, quàm Phrenitidẽ vitiũ esse inflãmatoriũ, sed Phrenitidẽ inflammationẽ esse vehementer calidã, Lethargum verò inflãmationẽ remisse calidã, ob diuersitatẽ nimirum materię, quę in Phrenitide est valdè calida, in Lethargo exiguæ caliditatis. Ad Galeni locũ, vbi dicit Lethargũ generari ab humore frigido, respondent ibi Gal. loqui respectu ad Phrenitidẽ, quẽadmodũ facit Auic. quando vocat Lethargum apostema frigidũ; cumq; idẽ Gal. alibi tradidit oriri Lethargũ à forti refrigeratione coniuncta cum humiditate, putant ipsum respicere non ad exquisitũ, ac verũ Lethargũ, sed ad nothũ, ac illegitimũ; Nonnulli alij dicunt in Lethargo colligi quidẽ pituitã in cerebro, sed minimè tumorẽ facere: Imò afferunt in medium Serapionẽ, qui aduersus Auic. probauit neque cerebrum, neq; etiã ossa pati apostema, vel tumorẽ. Qui tamen, vt Auic. tueãtur, subdunt apud ipsum sæpè apostema vocari quãlibet repletionẽ alicuius partis factã vel ab humore, vel à vapore. Franciscus

ciſcus Valleſius in ſuis Controuerſ. lib. 5. c. 12. doctè, & ingenioſè demonſtrat, non ſolũ auctoritate, ac teſtimonio Galeni, loco à me iã adducto 1. Pror. Com. 1. verũ etiam ratione à natura rei deprõpta, ſatis eſſe tàm ad Phrenitidis, quàm ad Lethargi generationẽ, diluì cerebrũ bile, aut pituita, abſq; quo fiat illo in mẽbro inflãmatio. Cuius ſummi & Medici, & Philoſophi verba omittẽda nullo modo ſunt. Quò ſit, inquit, Phrenitis ſatis eſt eſſe perpetuũ deliriũ cum febre perpetua, & quò Lethargus ſit, eſſe ſomnũ profundum, cũ perpetua febre. Sunt. n. horum morborũ hæc ſigna propria, tamẽ poſſunt hæc adeſſe ſine inflãmatione. Nã finge imbutum eſſe cerebrũ pituita, atq; illam putreſcere. Quid. n. prohibet hæc ita fieri? an non põt putreſcere niſi in inflãmatione? qua ergo ratione putreſcit in vaſis per febrẽ? poteſt itaq; putreſcere; quod tamen non fiet in tam præcipuo mẽbro, quin febris excitetur. Ex ea ergo putredine Phrenitis cõtinget, aut Lethargus, atq; adeo ſine inflãmatione. Hanc rationem tanti facit Valleſius, vt exiſtimet in his morbis ſæpè ſolam humorum redundantiã putreſcentium in cerebro, à primo die adeſſe, non autẽ inflammationes, ideoq; ambos perſępe cohiberi auxilijs medicis, antequã in tumores euadant, cũ ſcilicet incipiunt adhuc, quod niſi fiat, procedẽte fluxione putat excitari inflãmationẽ neceſſariò. Vnde videtur nobis ſignificare à principio morbi nõ eſſe inflãmationẽ, ſed fieri poſtea, vbi firmatus eſt. Quod ſi aliqñ videatur Gal. hos affectus intemperies cerebri dicere, nihil ait repugnare, quia cum inflammatione quacunq; intemperies adeſt cũ redundante ſucco. Dixerim ego in Galeni, & Græcorũ doctrina, quã tũ hucuſq; mihi obſeruare cõtigit, ex ſola pituita putreſcente, ac cerebri ſubſtantiã irrorante abſq; tumore, abſq; apoſtemate, ac inflãmatione Lethargũ fieri. Ita namq; colligo etiã ex alijs Gal. locis, pręſertim verò 13. Meth. 2. 4. de Loc. aff. 2. & 3. eiuſd. operis 4. nihilq; obſtat quin ex eadem modicè putreſcente pituita ſine vlla inflãmatione Lethargici perpetuo ſomno, & continua, ac lenta febre corripiantur, quæ ſunt propria, & peculiaria huius morbi ſymptomata. An ergo Arabũ ſententia cõtẽnenda? Cẽſeo ego ab illis apoſtema propriè ſumptũ eſſe, nõ aũt pro ſimplici tantum repletione, vt voluit Mercurialis, & aliquãdo poſſe Lethargũ ſequi tumorẽ cerebri phlegmonoſum ex ſanguine pituitoſo oriũdum, ſed quod perpetuò

ab

ab huiuſcemodi cauſa gignatur,non auſim certè cum illis aſſerere, ita vt veriſimilior cenſenda ſit Gal.& aliorum Græcorum opinio, quàm Arabũ, ſed vt clarior appareat, reſpondendũ à nobis eſt ad ea,quæ in contrariũ adducebantur.Quãdo itaq; Gal.dicit Lethargum contrariũ Phrenitidi ſecundum ſpeciẽ eſſe,non ſimpliciter, & abſolutè hoc dicit,ſed quodammodo, ratione ſcilicet contrariarũ cauſarũ,quia Lethargus ex humore frigido originẽ habet,& propter contraria ſymptomata, quoniã in Lethargo ignauia quædam cum obliuione,& inexpugnabili dormiendi neceſsitate adeſt, in Phrenitide verò audacia quędã cum vigilijs.Ideò quoq;tradit ibidem Gal.tàm Phrenitidis,quàm Lethargi curationẽ ab initio vnã, & eandẽ eſſe,poſteà verò,dico in progreſſu,contrariam;Nã à principio,vt audietis in curatione,ex vſu eſſe ſolẽt reprimentia, quemadmodũ in Phrenitide,licet in Lethargo omnino mitiora,quia facilè inhibetur quod eſt tardi motus,vt pituita.In progreſſu autem alia vtimur methodo, quoniam ad prohibendas vigilias in Phrenitide adhibemus non tantũ frigida,ſed non rarò narcotica, & facultates principes ſtupefacientia. In Lethargo è cõtra vti cogimur calidis medicamẽtis,& quę eaſdẽ facultates nimio,& profundo ſopore obrutas ſuſcitare poſſunt. Addebant qui contra ſentiunt,ſi ſolùm eſſent fluxiones,ac non potius inflammationes, non haberent Lethargus, & Phrenitis adiunctã perpetuã febrem;nam neq; grauedo,neq;fluxiones aliæ,quibus cerebrũ laborat,illam habent,quę ratio minimè admittatur à vobis Quotieſcunque enim pituita multa in cerebro colligitur,ibiq; inculcata putreſcit,abſq; dubio febrẽ accendere poteſt, cũ manifeſtũ ſit apud omnes pituitã ipſam,ſicut reliquos humores,in venis putreſcere,& abſq;vlla prorſus inflãmatione febrẽ efficere.Quicunq;à pituita imputri,& cerebrũ tãtũmodo madefaciente id maligenus poſſe fieri autumant, niſi de ſpurio intelligãt Lethargo,ex eo facilè reffelluntur,quod verè Lethargici abſq; febre non ſunt;quæ febris ſine putredine pituitæ gigni nullo modo poſſet,cũ pituita humor frigidus ſit.Gal. locus ita accipiendus eſt,vt velit pituitã madefacere cerebrũ:ſed ità tamẽ etiã, vt ſimul putreſcat, veluti conſtat clariſsimè ex eodem Gal. 13. Meth. 21. Maniaci, dùm vritur humor, febricitant,poſtquàm verò vſtus eſt, & iucineratus, non amplius febriunt;Tandem pro Arabibus,

ad

ad eos, qui dicunt cerebrum minimè pati posse tumores, dicatur de aliquibus tumoribus, veluti scyrrho verum esse posse; vt patet ex Gal.4. de Præsag. ex pulsibus cap.4. vbi ait: Cerebrum & pulmo fortassis ne admittunt quidem scyrrhum. At alios tumores posse excitari in cerebri substantia in confesso est apud omnes, & nos alibi vberius demonstrauimus, quia scilicet eadem cerebri substantia quibus vijs nutrimentum recipit, ijsdem potest recipere excrementum, quo generetur tumor prærer naturam. Et hac de re satis.

Explicatur magis Lethargi essentia, & quæritur in primis vtrum Lethargici delirent. *Lect. V.*

VID sit Lethargus, & nùm ex inflammatione substantiæ cerebri gignatur cum Arabibus, an verò potius cum Græcis, ex sola illius membri intemperie frigida cum redundante humore ad aliquam putredinem redacto, abundè heri, ni fallor, intellexistis, vnà cum solutione quorundā rationum, & auctoritatum, quę in oppositum adducebantur. Supersunt tamen adhuc aliæ difficultates magni momenti, à me nunc proponendæ, & discutiendæ simul, vt essentia, & natura Lethargi vobis omnibus facillimè innotescat. Sed obsecro in primis definitionis partes breuiter percurramus. Libuit itaque per soporem definire Lethargum, quoniam proprius character huius vitij est profundus, & inexcitabilis somnus; dictumque fuit cum febre lenta, ad differentiam cari, comatis, & catalepsis, qui omnes affectus vel sunt sine febre, vel sequuntur ipsam febrem, eique superueniūt; at Lethargus habet sibi febrē comitem; cum obliuione pariter diximus, quia hoc in affectu principaliter memoria læditur, tametsi offendantur simul ratio, & imaginatio, vt scriptum est à Galeno 3.de Loc.aff.cap.5.& de differ.sympt.c.3. ita vt in Lethargo memoria, & ratio sint veluti abolitæ, sed imaginatio imminuta, deficiensque. Quod si vestrûm aliquis nosse cupiat, quomodo, & quanam ratione contingat istud ipsum fieri in Lethargo, sciendum est cum Gal.in Art. Med. cerebrum esse aptum ad obeūdas huiusmodi

di principes functiones, dùm substantiam obtinet tenuem, ac stabilem, quæ formas facilè suscipit, quæ duo in Lethargicis desiderantur, eò quod ipsorum cerebrum ad instar spongiæ sit aqua refertæ, quæ in tumorem eleuatur. Quapropter veluti spongia sic repleta humiditates non suscipit, ita cerebrum valdè madefactum aut nullo modo, aut cum difficultate suscipit, ita vt imaginatio quasi deficiat. Ad hæc vt spongia multo humore madida non finit humiditatem per suos poros penetrare, ita species nequeunt per cerebrum permeare, crassefactis spiritibus, & meatibus præclusis, vnde animæ potentiæ læduntur, quarum omnium maximè laborat memoria in Lethargicis, vt iam dixi, quia licet Galenus 1. de Loc. aff. vltimo generaliter in Lethargo affici dicat principes animi functiones, idem nihilominus 3. eiusdem operis cap. 5. speciatim memoriam cum ratione aboleri exarauit. Vnde prima emergit difficultas de delirio Lethargicorum, dubitaturque ante omnia, vtrùm delirium patiantur, & quomodo. Ex vna siquidem parte videtur rationi consonum Lethargicos minimè delirium incurrere, quoniam scilicet dicebat Galenus loco citato De diff. sympt. imaginationem aboleri in caro, & catalepsi, imminui in comate, & Lethargo, deprauari verò in delirio, quod est melancholiæ genus, & in vertigine. Scimus præterea ex Auicenna 1. Tertij tract. 1. cap. 5. & 6. actiones aboleri, & imminui à frigido, & humido, deprauari autem à calido. Quæ doctrina est non Galeni, & Auicennę solùm, sed etiam aliorum cùm Medicorum, tùm Philosophorum omnium. Ex altera parte Hippocrates lib. 2. de Morbis statuit Lethargicos licet leuiter, realiter tamen delirare; idem censet Ludouicus Mercatus, & cum eo alij non minoris famæ. Quicunq; verò è recentioribus delirium abesse putant ab hoc affectu, de quorum censu fuit Alexander Massaria de re medica optimè meritus, veriti fortasse sunt Arabum sententiam, cui minime adhęrent, quod videlicet Lethargus sit inflammatio, magis corroborare, aut quia intelligere nesciuerunt quonam pacto Lethargus, cum morbus frigidus ponatur, vnà cum fatuitate, & marcore quodam annexum habere posit delirium. Ex cuius quidem difficultatis solutione pendet responsio ad aliam dubitationem, quæ promouetur de somno, si nimirum à putrescente pituita, & consequenter calida nascitur Lethargus,

quo-

quomodo in eo tam propensa ad somnum inclinatio? Quæ dubitatio multo magis adaugetur, si cum Arabibus ab inflammatione Lethargum generari concedimus. Propterea dato quod aliquando vera sit opinio ipsorummet Arabum existimantium Lethargũ esse œdematodem inflammationem, facilè patet delirij causa, quę est caloris, & spirituum in cerebro excandescentia, remissior tamē, quàm in Phrenitide; nec similiter latet ratio, ob quam Lethargici adeò propensi sint ad somnum, quoniam scilicet somnus fieri potest etiam à sola humiditate; vnde Galen. 4. de Præsag. ex pulsf. c. 8. tradit coma fieri propter humidas discrasias, & nihilominus in Lethargo somnus non est adeò profundus, vt in comate, quia non rarò Lethargici interrogati respondent, quamuis subitò ad somnum redeant. In doctrina verò Græcorum meo iudicio respondendum, prout ex ipso Galeno elicitur 3. in 3. Epid. comatosos videlicet euadere propter tùm multitudinem, tùm frigiditatem crudorum humorum, desipientes verò, quòd putrescentes acrimoniam, & caliditatem generant. Quam rem vt melius assequamur, statuendum à nobis est pro fundamento quod iam audiuistis, Lethargum minime generari à pituita frigida, & humida tantummodò irrigãte cerebrum, sed à pituita aliquomodo putrescente, & ex consequenti calida. Vnde licet calor in humore illo putrido accensus exiguus sit, non tamen adeò pusillus iudicandus, quin posit mentem quoquopacto deprauare, dùm cor membrum longè distans accendere valet. Obiectio de somno facilè tollitur, si dicamus humorem qui confluit, totum non putrescere, sed aliquam eius partem, ideoque magna etiam ex parte suam seruare naturam. Pars quæ putret vapores ad cor mittit exiguos quidem, & parum calidos, sed ita tamen, vt inde febris, quamuis lenta, proueniat. Reliqua pars, quæ putredinem non contrahit, somnum inducit refrigerando, & humectando cerebri substantiam. Ad id autem quod ex Galeno dicebatur, imaginationem imminui, ac veluti deficere in Lethargo, deprauari verò in melancholia, sicut & in vertigine, credendum est Galenum hoc dixisse, quia re vera maior est læsio hoc in affectu ab humore prout frigido, & humido; quàm prout putrido, & calido. Ideò Lethargo correpti obliuiosi magis fiunt, quàm deliri, ac desipientes. Spiritus enim à calore agitati & commoti

ſed etiam in ſuis Conſult. Conſult. 9. cauſam inquirens delirij in Lethargicis, non eam refert in calorem, vt dicebamus, prouenientem à putreſcente pituita, quia huiuſmodi calor tanquam debilis, & multa humiditate contemperatus nequit ad ſpiritum immediatum inſtrumentum harum actionum peruenire, vnde mens cõmoueri nulla ratione poteſt; ſed potius in memoriæ iacturam, quæ neceſſariò apparet hoc in malo; quoniam qui memoria carẽt, & obliuioſi ſunt, erronea loquuntur, & inepta, ideoq; putat Mercatus Lethargicos euadere delirantes, nõ quidẽ quòd primariò, & ex vi caloris interiores potentiæ ſint oblæſæ, ſed conſenſu memoriæ, quæ nequit, vt par eſt, ſpecies referre cæteris potentijs. Poſtea verò ponens differẽtiam inter Lethargum, & Phrenitidem, quia ſcilicet in vtroq; affectu adeſt obliuio, & delirium, ſcribit Phreniticos obliuioſos eſſe, cõſenſu diſtractionis, & læſionis aliarum potentiarum, ità vt poſtulata matula, meiere obliuiſcantur; Lethargicos autem delirare, non quidem quòd primariò, & ex vi caloris interiores potentiæ ſint ob lęſæ, ſed conſenſu memoriæ, quæ, vt mox dicebam, nequit, vt par eſt, ſpecies referre reliquis potentijs. Quæ Mercati opinio negligenda minimè eſt, vt pote ingenioſa, ac iatrophiloſopho per quàm digna, ſed ea non eſt, meo quidem iudicio, quã nos omnes amplecti debeamus, priore relicta. Si enim calor putreſcentis in cerebro pituitæ tantus eſt, qui cordis membri longiſsimè diſtantis calorem ſuperacendere, ac ad igneam naturam commutare valet, cur, obſecro, non poteſt ſimul animales ſpiritus multum tenuiores, ac per ipſummet cerebrum vagantes; excalfacere, & cõſequenter mentem ipſam commouere? Dabo equidẽ libenter propter leuem putredinem materię pręſertim frigidioris, & humidioris, delirium Lethargicorum neque adeò magnum, neq; ità continuum eſſe, vt in Phreniticis, ſed quòd prorſus careant delirio, aut ab ea tantùm pendeat cauſa, quam excogitauit Mercatus, nunquã adduci potero, vt credam. Qua de re ſatis. Quærunt præterea nùm Lethargus ſymptoma ſit, an morbus, & licet hac in re tempus parum vtiliter conteratur; vtro enim modo dicatur, ęgrotanti nihil conducit, breuiter tamen & hoc diffiniendum eſt. Re vera igitur videtur eſſe ſymptoma pertinens ad actionẽ læſam facultatis memoratricis potiſsimum, necnon ratiocinatricis, imaginatriciſque

Quidam è Practicis volunt esse morbum, quando est cum œdematode cerebri inflammatione; symptoma verò quando sequitur febrem, aut alias ægritudines. Rondeletius in sua Methodo diuidit & ipse Lethargum, in Lethargum morbum, & in Lethargum symptoma. Gal. 13. Meth. interdum vocat morbum, interdum verò pathos, quo nomine vtitur vt appellet morbum omnem rem præter naturam. Verumtamen cum ad actionem læsam, vt dixi, redigatur, symptoma potius erit, quàm morbus. At si symptoma, quemnam morbum insequitur? Duplicem profectò, alterum in intemperie frigida, & humida cum materia, alterum morbum in via vocatum. Sed quomodo erit morbus in via? An cerebri ventriculi occupantur? Quidni, cum hoc Auicenna etiam innuat? Crediderim ego locum affectum in Lethargo esse cerebrum secundum partes posteriores, afficiq; non solùm vt similare, sed etiam vt instrumentale, non tamen secundum ventr iculos vt ipsi repleantur, quia statim grauiora mala insurgerent, epilepsia, aut apoplexia, sed secundum meatus, & cauernulas substantiæ eiusdem cerebri. Quo sensu intelligendus Hippocrates in lib. de Struct. hominis quando scribit Lethargum fieri, quoties cerebrum frigidis repletur humoribus. Putat Auicenna, & cum eo alij quoq; locum affectum in cerebro Lethargicorum interdum esse posse meninges, sed, vt frequentissimum hoc esse creditur in Phrenitide, ita longe infrequens putatur in Lethargo, quoniam præter Galeni auctoritatem lib. 4. de Caus. puls. 13. & 14. 3. Aphor. 30. & alibi, ratio pariter à natura rei deprompta id clarum satis efficit, quod Auicenna minimè negat, nimirum pituitosos humores rarissimè penetrare cerebri membranas, quæ densæ sunt, ac duræ, qua ratione similiter pleuritidem à pituita raro damus. Crassior siquidem materia, qualis esse solet pituitosa, densam partem cum difficultate permeare, & inania eius spatia replere potest. Differentias modò Lethargi tradamus, saltem præcipuas, & magis effatu dignas, quarum prima videtur esse de Lethargo vero, & exquisito, nothoq; seu spurio. Verus enim, & exquisitus ille prorsus est, quem definiuimus, non genuinus, ac spurius, qui non primariò in cerebro generatur, sed per consensum ab alijs partibus, à toto, vt in febre quotidiana, & hemitritæo, à membro particulari, vt a pulmonibus in peripneumonia.

monia. Sic Auerr.lib.3. Coll. 40. tradit accidere aliquando hanc ęgritudinem cerebro, mediante ore stomachi. Aetius lib.6. c.3. de sententia Archigenis docet Lethargum fieri quandoq; ob consensum à visceribus, & præcordijs. Quinimò Gal.17. de Vsupar.2. in eadem fuit sententia Lethargum fieri per consensum posse, dùm ait. Ita qui nouit facultatem animæ ratiocinatricem esse in cerebro, deliria, Phrenitides, Lethargos, melancholias intelliget accidere, cùm cerebrum aut primaria ratione, aut per consensum afficitur. Quidam tamen è recentioribus negant Lethargum, qui sit verè talis, per consensum cæterarum partium posse fieri, cum oporteat cerebrum in eo essentialiter pati, & qui dixerunt generari per consensum, intellexisse dicunt de prima occasione, & origine; non autem de integra Lethargi constitutione. Insuper addunt Galenũ, & alios nomine Lethargi intelligere voluisse omnes soporosos affectus, vt, cum scribunt consortij lege fieri Lethargum, locuti sint non de vero Lethargo, sed alia affectione, quę similitudinem cum Lethargo habeat; nempe de comate, qui sopor per consensum à ventriculo, & vtero persæpè oboritur. Differentia alia Lethargi oritur à modo generationis ipsius, quoniam videlicet alius Lethargus primò, & per se nascitur; alius verò post alios affectus, & maxime post Phrenitidem, & hoc euenit duplici ratione, vt in Phrenitide ex Galeno demonstraui, vel quia dissolutis partibus tenuioribus, & calidioribus, crassiores, & frigidiores remanent, vel propter importunum medicamentorum stupefacientium vsum, vnde cerebrum ad contrarium vitium transmigrat. Aliæ si quæ sunt Lethargi differentiæ parui fiunt, præter eam, quæ à temporum morbi varietate desumitur, pro qua varietate, varia similiter huic morbo debetur curandi ratio, quemadmodum in Phrenitide quoque antea demonstratum fuit, cum aliquo tamen discrimine, quod clarius ex infra dicendis vnicuique vestrûm constabit. In proxima de causis ante omnia agetur.

De causis Lethargi tàm internis, quàm externis, deq; signis præindicantibus, ac pathognomonicis. Vbi de pulsibus, & vrina Lethargicorum disseritur. Lect. V I I.

D causas Lethargicæ passionis iam accedamus oportet, ac inter externas, quę plures sunt, aer primum obtinet locum, propter allatam rationem ab Hippocrate in lib. de Sacro morbo: Aer, qui inspiratur, in cerebro vim omnem suam relinquit: & ideò si sit aer frigidus, & humidus, si crassus, & nebulosus, talisque diù perseueret, facillimè hunc, & alios soporosos cerebri affectus promouet, quemadmodum austrina facit constitutio, longum otium, cibariaque humidiora. Propterea Romæ, inter alias Italiæ vrbes, id mali genus maximè viget, quia non solùm humidum est cælum, sed etiam alimenta omnia copioso humore madida tellus hæc producit, quibus si addantur crapulæ, nimiaq; venus, nullus hac de re dubitandi locus remanebit. Ita namque pituitosus humor in corpore coaceruatur, quia in vẽtre genita pituita vnà cum alimento iecur, & venas subit. Anni tempora, in quibus Lethargus solet diuexare, sunt hyems, ver, & autumnus. Non semel autem ego obseruaui huiusmodi affectum in æstate homines adoriri, in hac præsertim ciuitate; quibus nempe cerebrum intemperatum est, & cumulando Catarrho assuetum. Fusa enim pituitosa materia tùm à febrili, tùm ab æstiuo calore, facilè cerebri substantiam irrorat, & frigidum morbum producit, tanquam sibi congenerem. Internæ causæ non adeò propinquæ, ac mediatæ sunt ætas, ac temperamentum. Attamen in ætate aliqua reperitur controuersia, quoniam Soranus apud Aurelianum lib. 2. de Acut. tradit senes expositos esse Lethargo. Contra legimus apud Hippocratem 2. Aphor. 30. in ætate consistente positos maximè omnium tentari à Lethargo. Quæ contradictio solui potest ex allatis à Philoteo in Comm. illius Aphorismi, quoniam vtraq; ætas parum inter se distat, præsertim si de primo senio intelligatur. Sic etenim scribit Philoteus. Sciendum est autem consistentem ætatem circumscribi annis triginta quinque, declinantẽ autem annis triginta nouẽ.

Quam-

Quamobrem dicendum tàm in ætate consistente positos, quàm in primo senio, & paracmastica, seu declinante ætate Lethargo obnoxios esse. Temperamentum illud Lethargico affectui expositum valdè existit, quod non mediocriter frigidum, & humidum est. Interna causa Lethargi remota adhuc, & quæ antecedens vocatur, apparatus est pituitosi sanguinis in toto corpore, qui morbum fouet, & auget; proxima, & magis immediata, est idem pituitosus sanguis, seu pituita in cerebro. Nihil enim refert, an pituitam, vel sanguinem pituitosum dixeritis. A quo quidem humore cerebri crasis immutatur eo modo, quo iam demonstratum est. Dubitatur hoc in loco à quibusdam de humore melancholico, à quo etiam refert Auicenna apostema Lethargicum generari. 1. tert. tract. 3. cap. 7. & 8. Contra quem tamen stat omninò ratio à natura rei deprompta, quia licet ab humore melancholico afficiatur memoria, quæ à frigido quouis oblæditur, non tamen somni fiunt inexpugnabiles. Melancholia siquidem frigidus, & siccus humor est, somni verò prolixi, atq; profundi ex frigiditate, & humiditate proueniunt, quod multis in locis affirmauit Galenus: Frigidus autem, & siccus humor, qualis melancholicus est, non solùm non excitat somnum, sed facit vigilias. Ideò legitur apud Galenum 2. Aphor. 3. difficilem somnum fieri cerebro refrigerato, quæ refrigeratio si vehemens fuerit, & cum humiditate mista altos somnos, si verò cum siccitate catalepsim efficit. Causis breuiter expositis, ad signa nunc omnia descendamus, quæ diffusè tradita habentur apud Aurelianum 2. de Acut. 1. apud Aetium, Galenum 4. de Caus. puls. & 3. de Loc. aff. & apud Hippocratem quoque in Coac. Prænot. Ad curantem verò Medicum pertinet potius cognoscere signa præindicantia Lethargum imminentem, & futurum, quàm præsentem, & iam factum, ratioq; est, quia tunc maximè opem ferre potest ægrotanti, non autem cum iam Lethargus ad consistentiam deuenit. Nam præter alia, ne remedia quidem admittit. Inuadentem ergo Lethargum cognoscetis ex capitis grauitate magis, quàm dolore, ex pigritia ad motum, sibilo, tinnituue aurium, propensione ad somnum, in quo similiter non apparent insomnia, è facie decolorata, & subtumida, præsertim ad ocu-

N 3 los,

los, copiosa saliuatione, iugiue ptyelismo, ex debilitata memoria, & ratione infirma. Quæ signa multò validiora, multòque certiora erunt, si vnà conueniant corporis temperatura ad frigidum, & humidum vergens, ætas senilis, cæli constitutio, regio frigida, & humida, anni tempus hyemale, & demum præcedens victus ratio, quæ ad gignendam pituitam sit accommodata. Quotiescunque hæc vel omnia, vel plurima in ægrotante aliquo obseruantur, eidem Lethargia cum ratione præsagiri potest, atque eò magis, si iam continua febris eum comitetur, nec non lenta, & pusilla, cuius nimirum calor minimè acris, & mordax sit, qualem videlicet pituita putrescens præseferre solet. Non enim à Medico sentitur, nisi manu diutius admota, vt Galenus docet 2. de Crisib. Hæc signa impendentem Lethargum prænunciant, qui, si præsens est, statim manifestatur ex eo, quòd illo correpti, vsque adeò alto somno sepulti sunt, vt sola respiratione viuere intelligantur. Quæ respiratio non rarò cum oregmone persentitur. Obliuiosi sunt, ac stupidi, oculos semper conniuentes habent, crebrò oscitant, sæpeque ore hiante persistunt, os claudere obliti. Vnde etiamsi mingendi gratia ipsis matula porrigatur, obliuiscuntur vel mingere, vel eam reddere, argumentum læsę potissimum memoriæ. Tandem febre laborant continua, pusilla, & lenta. Verùm de pulsibus, & vrinis Lethargicorum quid sentiendum? Alicui enim vestrûm signa talia extra ordinem esse videri possunt, cum laboranti membro non attineant. Scitote nihilominus oportere & lotia, & pulsus in Lethargicis magnifacere, quia magnifiunt non solùm à Galeno, & alijs Medicis omnibus, sed à Medicinæ parente sapientissimo Hippocrate lib. 4. Coac. Præn. Aphor. 26. & 27. vbi tradit Lethargicos esse pulsu torpido, & segni, eorumque vrinas esse veluti iumentorum. Et quantum ad pulsum, nemini dubium sit, quin de pulsu, quem carpo manu admota percipimus, Hippocratis sermo intelligendus sit. Sic enim etiam affirmant Hollerius, & Iacotius in Comm. Cuius pariter 4. Epidem. 2. de Morb. & alibi fit mentio. Qui sint autem Lethargicorum pulsus, clarius patet per Galenum 4. de Caus. puls. quo in loco vocat eos imprimis inæquales, qui vt cognoscantur, comprimi volunt,

sed

ſed hoc præ imbecillitate vix ſuſtinent; Præterea languidos, & magnos, alibi languidos, & paruos. Quandoquidem magni videntur, quia inflati, & vndoſi, cum tamen parui ſint ab oppreſſione pulſificę facultatis. Raros inſuper appellat Galenus,& tardos, non quòd abſolutè tardi ſint, & rari, reſpectu ſanorum, ſed comparatione peripneumoniæ. Eò enim tardiores ſunt, quàm in peripneumonicis, quò cerebrum à corde remotius eſt. Deniq; intermittentes, & quadam intercapedine reſtitantes, quod proprium eſt frigidi affectus, & facultatis admodum refrigeratæ, vel oppreſſæ. Lotia diximus eſſe ſubiugalia, & quàm ſimillima lotio iumentorum, talia verò ſunt perturbata, craſſa, & quæ diù depoſita non reſident. Quarum turbidarum vrinarum cauſam traditam habemus à Galeno 1. de Criſib. 4. de Sanit. tuen. nempe crudorum humorum multitudinem in venis à calore agitatam, & veluti feruentem. At hic multitudo quidem adeſt frigidæ, crudæque materiæ, ſed calor debilis, ideoq; puto ego non ab efferueſcentia, ſed à flatuum eleuatione, qui vrinas conturbant, ſubiugalia lotia in Lethargicis obſeruari. Obijciunt aliqui in ſolo cerebro pituitam ſtabulari in Lethargo, quibus reſpondetur Lethargicos plurimo abundare humore crudo in toto, qui à febre, & bile etiam, quæ inſtar vehiculi immiſcetur, commotus, & agitatus magnam vim flatuoſi, craſsique ſpiritus commouet in venis, in quibus humores cum ſuo ſero abundantes, etiam à non valido calore, ſed copioſos flatus producente, conturbantur, quemadmodum, vbi vehemens in internis viget caliditas, ijdem humores turgent, & quaſi fermentantur, vt muſtum in dolijs. Reſpiratio quoque ipſa in hoc affectionis genere diligenter attendenda. Rara ſiquidem eſt, ac imbecillis, virtutis ratione, vt docet Galenus 3. de Loc. affectis. In omnibus enim his diſpoſitionibus frigidis læſio fit facultatis animalis, vnde læſio ſimiliter reſpirationi communicatur; neque audiatis eos, qui eiuſmodi læſionem ad inſtrumentorum affectum reducunt. Vitium eſt in facultate, non autem in organis, aut partibus ſpiritalibus. Et hinc obiter notate quod à Galeno ſcribitur 1. de Loc. aff. non lædi actionem, niſi pars, quæ ipſam facit, lædatur, non

vndequaque, & perpetuò verum esse; sed potissimum illud pronunciari de actionibus, & partibus naturalibus. Signa differentiarum, dico veri, & exquisiti Lethargi, vel spurij, ac nothi, magni, vel parui, & reliquarum differentiarum, adeò sunt clara, & manifesta, vt frustrà in illis inquirendis tempus conteri videatur. Quare vtilius erit ea indagare signa, quæ Lethargum ab alijs consimilibus morbis distinguere nos doceant, de quibus, veluti de prognosticis in altera Lectione verba faciam.

De signis distinctiuis, & prognosticis; Vbi duo Hippocratis loca dilucidantur. Lect. VIII.

LATO in Sophista, & post eum Aristoteles 7. Topic. scribunt vnum esse è principijs humanæ Sapientiæ rerum dissimilium similitudines, & similium dissimilitudines cognoscere. Hoc enim posse periti tantum artificis est. Sed ante Platonem, & Aristotelem id nobis apertè significauerat Hippocrates noster, qui 6. Epidem. dixit. Similitudines vel doctissimis in arte viris sæpissimè imponunt. Hinc idem Aristoteles lib. 1. Elench. dicebat: Si vis esse cautus à deceptione, caue à simili. Cum itaque multæ sint soporosæ affectiones, quæ ob similitudinem facilè admodum cum Lethargo confunduntur, quæque multa habent inter se similia, multaq; dissimilia, propterea operę pretium duxi Vobis ante oculos ponere signa distinctiua nuncupata, quibus nimirum vnam ab alia dignoscere possitis. Primùm verò videamus quomodo distinguendus veniat Lethargus à memoria deperdita, & abolita, necnon ab illo alto, & profundo somno, quem incurrunt, quicunque mandragoram, altercum, & consimilia soporifera sumpserunt. Quod priore loco quæritur facilè assequemini, quoniam in Lethargo non solùm memoria offenditur, verùm quoque aliæ principes facultates; in memoriæ deperditione, ipsa tantum violatur memoria. Ad hæc memoriæ læsio euenit ab humore melancholico, & pitui-

toso,

toso, at verus Lethargus à sola prouenit pituita, seu sanguine pituitoso, nullo autem pacto à melancholico. Tandem obliuio sine febre, contra Lethargus semper cum febre. Ad id, quod posteriore loco quærebamus, dicatis vos, quòd qui mandragoram, & altercum, & similia hauserunt, pulsus habent raros quidem, sed plenos, Lethargici potius inanes, & inflatos; febre carent, præter alia multa cùm interna, tùm externa, quæ vtrunq; facilè aperiunt. Ardua magis res erit distinguere Lethargum à caro, comate, catalepsi, & huius naturæ alijs, in quibus omnibus affectionibus, somnus arctius, quàm pro naturæ lege patientes complectitur, quemadmodum accidit in Lethargicis. Distinguimus tamen nos à Lethargo carum multis notis, multisq; modis, vt colligitur ex Galeno 4. de Loc. aff. 2. Imprimis, quia in caro somnus profundior, quàm in Lethargo; oculi perpetuò clausi, omnimoda sensus, ac motionis priuatio, excepta respiratione, quæ illæsa remanet. Deinde quia caros sequi solet aliquem alium morbum, sæpius febrem pituitosam, & spuriam. Insuper quia Lethargus, & caros non in eadem cerebri particula fiunt, sed caros in anteriore parte, Lethargus in postica. Tandem quia caros absque materiæ putredine generatur. Sed hic videor audire aliquem vestiûm obijcientem quòd caros cum febre consistat semper, non minus quàm Lethargus, quoniam Aetius secundo ser. 2. cap. 5. ità scribit: Cùm frigidi, & humidi succi cerebrum occupant, caros appellata Græcis affectio succedit; hoc est capitis perculsio cum debili febre. Aetio videtur subscribere Paulus lib. 3. cap. 9. dicens. Cæterùm caros ex eadem Lethargi materia proueniens ab eo differt, quòd carum præcedit febris, & ea quidem vehementior, Lethargum verò sequitur. Ex his nonnulli eliciunt, carum semper esse cum febre, quoniam si illum vehemens præcedit febris, non videtur esse sine ea. Hippocrates quoque 3. Epid. 3. febribus ardentibus dicit solitos aduenire sopores in ea tempestate, quam describit, vbi de caro loquitur, enarrante Galeno 4. de Loc. aff. 2. Nihilo tamen Domini scitote carum non perpetuò adiungi febri, sed posse sine ea contingere. Aliquando enim fit ex compresione ventriculorum

rum cerebri anteriorum; aliquando ex vehementia doloris exsoluente animalem facultatem; sæpè ex sola intemperie frigida eorundem ventriculorum. Vnde constat carum à multis fieri posse occasionibus, sine febre. Quantum ad Aetium, ex propria sententia non loquitur, sed potius de mente Possidonij. Paulus non vult quòd semper febris carum antecedat, sed quod interdum caros superueniat febrium vigoribus, & earum vehementiæ. Posset etiam aliquis obiectionem facere de læsa respiratione in caro, quàm nos diximus incolumem remanere, vt patet ex Galeno 4. de Locis affect. Verùm de hac re in caro, nunc reliqua prosequi oportet. In catocho, siue catalepsi æger exiguum quid aliquando loquitur, & aliquando motus, & sensus omnes in eo penitus sopiuntur, à Lethargo, & caro siccitate differt. Fit enim cum Galeno à vehementi refrigeratione, cum quadam siccitate, vt pluribus suo loco examinabitur. In affecta particula conuenit cum Lethargo, sed à caro discrepat, quia fit in occipite. Attamen certior distinctio est, quòd ægri oculos apertos habent in catocho, in eoque permanent habitu, quo correpti sunt. Cataphoram Galen. 13. Meth. sumpsisse videtur tanquam genus omnium soporum, sed sine febre. Idem videtur esse affectus cum comate, vt propterea coma omnem cataphoram significet. Apud Galenum ipsum, & alios etiam Medicos diuiditur passim in coma vigilans, & non vigilans. Differentia patet.
Apoplexia tandem ab his omnibus per insignem respirationis læsionem non difficulter cognoscitur. Locus est Hippocratis 3. de Morb. qui dilucidatione indiget, quia de Lethargo loquens ità scribit: Morbi Lethargi appellati status idem est, qui & peripneumoniæ. Verùm difficilior. Tussis, & sopor ipsum tenet, & saliuam liquidam, & multam educit. Quid obsecro Lethargo cum peripneumonia, qui sunt affectus adeò à se inuicem distantes? Credo ego locum hunc Hippocratis explanari per ea, quæ scripta sunt à Serapione, nimirum apostema Lethargicum, & peripneumonicum in tribus conuenire. Primò in temperamento partis, in qua ambo fiunt; quia vtraque mollis, & humida existit, licet pulmo ex accidenti, non ex sui natura, ex iugi humorum de-

fluxione

fluxione à cerebro, humidus Auicennæ dicatur Fen. 1. primi. Qua tamen in re manifestè dissentit à Galeno, vt patet lib. 2. de Temp. cap. 3. Secundò in causis, eò quod vterque morbus vt plurimum à pituita fiat. Tertiò in symptomatis, quoniam in ambobus somnus profundus, incompescibilisq; adest vnà cum obliuione. Vterq; cum febre est, pulsu molli, inæquali, & inordinato, nec omittatis quod in his morbis ægri subdelirant. Vnde etiam memini me legisse apud Gal. 4. de Caus. puls. 8. & 4. de Præsag. ex pulsib. in vera pleuritide, quod pariter, nemine dissentiente, de peripneumonia intelligendum, semper offendi caput, ac mentem perturbari. Nam cum caput sit in alto positum, fuligines, quæ à partibus inflammatis, & humoribus putrescentibus attolluntur, recipit, at illæ si sint biliosæ, pungunt, stimulant, & delirium faciunt, si verò pituitosæ, instar nebulæ cuiusdam cerebrum obtenebrant, grauant, sicq; soporem inducũt. Ideò inter signa propria non solùm peripneumoniæ, sed etiam pleuritidis connumerantur ab Aureliano, & Aretæo coma, & delirium. Discrepant tamẽ, quoniam in Lethargo maior adest somnus, maiorq; obliuio, leuius delirium, minor febris, respiratio facilior, quàm in ipsa peripneumonia. Ad signa prognostica me transfero. Idcircò sciendum vobis est Lethargum morbum esse valdè perniciosum, & magno periculo coniunctum, vt patet ex Hippocrate, & Galeno 1. de Rat. victus 7. & primo Epidem. 3. Quinimo Celsus lib. 3. cap. 9. scribit eum citò iugulare, nisi statim succurratur. Gal. lib. 4. de Caus. puls. cap. 15. dicebat Lethargum esse grauiorem affectum peripneumonia; Quamuis autem Lethargus morbus sit periculosus, & de quo ingens habendus timor, non tamen est omninò lethalis, cum videamus quotidie non paucos verè Lethargicos euadere incolumes. Propterea Hippocrates lib. 2. de Morb. scribit Lethargum interficere in septimo, & si hunc pertranseat, hominem sanitati posse restitui. Idem Hippocrates 3. eiusdem operis actum putat de salute Lethargia laborantis, qui multum, atque id liquidum infra egerat. Similiter 7. Aphor. 21. Si Lethargo, inquit, superuenerit tremor, malum, quia, vt Gal. notat in comm. signum illud est, materiam multam principium neruorum malè afficere. Insu-

per

per tradit Hippocrates loco citato de Morb. 3. & 4. Coac. prænot. Aphor. 28. Quicunque seruantur è Lethargicis, vt plurimum suppurati fiunt. Hollerius, & Iacotius interpretantur de suppuratione in thorace materiæ decubitu, ac diffusione in thoracem ipsum, vnde suppurati fiunt. Hieronymus Mercurialis aliter explicat, & per suppuratos existimat Hippocratem eo in loco intelligere eos, quibus materia putrefacta per aures, & per nares euacuatur. Nec insolitum subiungit esse eidem Hippocrati huiusmodi vniuersalibus locutionibus vti, quemadmodum quando abscessus appellat quaslibet permutationes materiæ à loco ad locum. Pro hac sua roboranda opinione duo supponit, primum intelligi illud non posse de materia in cerebro existente, quia putrescit quidem hæc materia, sed minimè in tumorem eleuatur, vt liceat dicere eiusmodi tumorem suppurari. Secundum neque de illis posse intelligi, quibus intra thoracem pus colligitur, quoniam vix fieri potest, vt materia, quæ in cerebro Lethargum facit, in pectus transmittatur, ac ibi in pus vertatur. Aduersus primum fortasse pugnant Arabes, qui de apostemate propriè dicto intelligunt, non autem de sola in cerebro repletione ab humore pituitoso genita. Secundum apertè satis refellitur experimento. Vnde Hollerius ad iam adductum Hippocratis locum; Vidi, inquit, vnum aut alterum, qui ea ratione conualuerit, suppurato videlicet thorace. Duretus vult Lethargum mutari in peripneumoniam, & hanc in suppurationem, quod tamen meo iudicio obscuriorem reddit Hippocratis aphorismum, quia cum tres morbi admodum periculosi se consequantur, nemo fortasse è Lethargicis hoc pacto vnquam euaderet. Quare rectius censet Iacotius ipse, qui alium euadendi modum excogitauit, nempe diffusionem materiæ ad primum spatium inter costale, ac primas thoracis partes, quæ sine anhelitus difficultate, aut lateris dolore per purulenta sputa expurgari potest. Optimum in Lethargo esse solet fieri abscessum post aures. Malum enim tunc soluitur, quod ego aliquando animaduerti, veluti maximi esse periculi nuncium circum caput frigidum sudorem. Melius vtique est Lethargo superuenire Phrenitidem, quàm è contra. Sic apud Hippocratem 3. Epid. sect. 3. Com. 2. in con-

constitutione austrina Phrenitici, conuersione facta in Lethargum, è vita demigrant, vt notat Galenus. Dicebat autem Cælius Aurelianus de Phrenitide, & Lethargo loquens, Lethargum non secus esse grauiorem affectum Phrenitide, atque grauior est cæcitas diminuto visu. Ideò qui ex Lethargicis Phrenitici fiunt aliquando conualescunt, non contra. Lethargicos illos cum salute euasuros esse pronunciabitis, quorum vires præualidæ sunt, ac robustæ, symptomata verò imminuta habent, contra interituros, qui languidas præseferunt virtutes, & morbi, ac symptomatum magnitudine premuntur. Tandem quæret hoc in loco vestrûm aliquis, quamobrem in Lethargo, vbi ad malum euentum, & exitium inclinat, mors citò contingat, sin autem ad bonum, salus tardè eueniat. Iuxta hoc enim dicebat Hippocr. 2. de Morb. Lethargum interficere in septimo, &, si protrahatur, bonū sequi euētum. Respondetur Lethargū posse à nobis considerari, vel prout pendet à materia morbifica ratione dignitatis, vel prout prodit à vehementia essentiæ, præsertim iuxta vitium materiæ in quali, & vbi; Si primo modo accipiatur à vobis, Lethargi motus velox est, & ideò citò iugulat, quia cerebrum occupatur, si secundo, quoniam materia iuxta illamet vitia accepta, est crassa, viscida, hærens, iccircò tardi motus erit. Hæc ergo de signis omnibus Lethargi dicta sufficiant. In sequenti ad curationem deueniemus.

De Scopis, & indicationibus in curando Lethargo, deq; Victus ratione in illo præscribenda. Vbi de Vini vsu in Lethargicis controuersiæ veterum Medicorum conciliantur. Lect. VIIII.

PRO curatione Lethargi ritè, ac ex methodo instituenda, Vobis ante oculos poni debent indicationes, & scopi vocati curatiui, sine quibus profectò aduersum morbos Andabatarum more, clausisve oculis pugnamus. In curando itaq; Lethargo offerūt se se nobis illæmet indicationes, quæ conueniunt morbis omnibus, quorum origo ab humorū flu-

fluxione emanat.Quare instituenda erit curatio à generali corporis vacuatione,mox accedendum ad auxilia repellentia;sed mitiora, quàm vel in Phrenitide,vel in capitis dolore ab humoribus calidioribus;quoniā facilè reprimitur,& inhibetur, ne influat, quod tardi motus est;vnde in affectibus iam dictis, vbi validi, ac vehementis motus bilis est,repellentia efficaciora requiruntur.Postmodum reuellentibus vtendum.Tandem resoluentibus,& roborantibus. Iuxta quam methodum Lethargi curationem aggredi incipiam, exordio sumpto à Diæta, in qua aer præ cæteris eligendus qui modicè calidus sit,& siccus,qualis æstiuus:in hyeme procuretur à vobis talis,accenso igne luculento ex iunipero, lauro, roremarino,& similibus:vel accipiatis Thuris,benioini,cinnamomi,foliorum rosarum,nucis moscatæ,caryophyllorum ana drac. 1. ſ.moschi, ambræ ,ana gr.iiij. cum terebinthina fiant rotulæ lupinares ad suffimigium clausis ianuis, & fenestris. Mox omni sedula opera prospiciendum est, vt æger à tàm alto somno excitetur, ideoq; etiam locus,& cubile, in quo degit, splendore luceat oportet; sic enim facilius expergiscuntur Lethargici; & quemadmodum ambiens aer ad calidum,& siccum vergens auxilio est aduersus morbum,ità si luminosus sit, auxilio erit aduersus symptoma, cui hoc in loco admodum intenti esse debemus, quia causæ rationem habet.Somnus enim,qui facilè in tenebris obrepit, humectat, vigilia contrà, quę interdiu, ac in luce homines exercet,desiccat,& calefacit etiam.In summa necessarium omninò est in Lethargo, vt aer sit è diametro oppositus aeri Phreniticorum,in quibus procuratur frigidus, & humidus, ac tenebricosus, propter iam allatas causas. Hominum propterea frequentia,tumultus,& strepitus ex vsu esse solent,sicuti vellicationes, ligaturæ, & frictiones dolorificæ,odoramenta acuta,aliaq; id genus excitatoria,quæ ideò fiunt, ne motrix facultas opprimatur. Cælius tamen Aurelianus maximè damnat iuges istas titillationes, & puncturas, quia, vt ipse putat,cerebrum magis irritatur,offenditurq; ab his. Miror equidem Aurelianum in hoc alijs omnibus,quotquot legerim,contrarium esse,ne dicam, cum in Lethargo substantia cerebri, non autem membranæ afficiantur, nisi viciniæ,& consensus gratia,

saltem

ſaltem vt plurimum, ab huiuſcemodi operationibus quæ noxa, quæ exaſperatio cerebro cõtingere poteſt? Quinimò etiamſi quoquo pacto exacerbaretur cerebrum, maior tamen eſt vtilitas, quæ accedit ægrotanti ob excitationem à ſomno, quàm ſit detrimentum ab inclamationibus, & vellicationibus illatum. Celſus enim à ſomno excitandum cenſet Lethargicum, vt & excernat aliquid, & ſumat. Vnde prouocatio quoque ad iram, ac excandeſcentiam hoc in affectu frigido commendatur ab omnibus. Ad excitationem à ſomno valet mirum in modũ ſuffimigium naribus admotũ è ſulphure, abrotono, caſtoreo, & galbano. Acerrimo quoq; aceto, in quo ruta, & ſerpyllum decocta ſint, nares irritare conſuetum eſt in eundem finem. Per eandem partem pulueres acriuſculos intromittere ſolemus, quibus & ſternutamenta, & vigilias procuramus. Vti ſoleo ego puluere cyclaminis, & hellebori albi vnà cum fermento. Bregmati ſimiliter adhibetur à quibuſdam vnguentum ex oleo rutæ, & caſtorei, ſucco ſcyllæ cum cera paratum. Sed hoc, & alia eiuſdem generis non niſi poſt tranſacta principia admoueri debent, ne maior ad affectam partem attractio fiat. Quidam alij volunt excitandos eſſe Lethargicos eo ſtudio, cui ſeſe addixerint, clangore tubarum, ſi milites, tinnitu auri, & argenti, ſi auari. Iuxta quam rationem auarum quendam apud Horatium lib. 2. Sat. 3. Medicus fidelis è profundo ſomno reuocauit, qui

Quondam Lethargo grandi eſt oppreſſus, vt hæres
Iam circum loculos, & claues lætus, ouanſq;
Curreret. Hunc Medicus multum celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto; menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. Hominem ſic erigit, addit & illud
Ni tua cuſtodis, auidus iam hoc auferet hæres.
Mene viuo? Vt viuas igitur vigila.

Non diſsimili techna Lethargicus alter vinoſus excitatus fuit, cum audiuiſſet vaſa ſua vinaria vehemẽtius commoueri, atque inde vinum bibi. Alui inſuper excrementa frequenter educantur, omniq; arte venter lubricus ſeruetur, quo nil melius, nil vtilius in morbis omnibus capitis, cum ſciamus per Hippocratem aluum

exina-

exinanitam à toto trahere, & potissimum à capite. Quoniam verò totius corporis, nedum ventris facultas pigra est, ac veluti sopita iacet, balanis, & clysteribus vi acerrima pollentibus vti oportet. Vtriusque medicamenti formula, & exemplum hoc modo præscribatur. Recipe salis gemmæ drach. v. nitri gr. iij. trochisc. alhand. scr. s. mellis q. s. f. suppositorium, vel Rec. vtriusq; centaurij an. man. s. fol. rutæ, maluæ an. m. j. Fiat decoctio s. a. Cuius accipiatis lib. j. cum dimidia, hieræ Logodionis vnc. s. olei rutacei vnc. iiij. salis drach. ij m. pro clysteri. Alimenta Lethargicorum debent esse tenuia, & attenuantia simul, ex his nimirum, quæ incidere, & extenuare, & calfacere frigidam, & crassam pituitam possint. Inter carnes conueniunt omnium auicularum præsertim montanarum, turdorum, perdicum, phasianorum, pullorum, caponũ, veruecisq; quæ cõdiri debent cinnamomo, & caryophyllis, sed quia Lethargici mandere nequeunt, & vix etiam sorbere, ideò huiusmodi carnes ad cõtusum redigendæ erũt. Iuscula quoq; ex ijsdem carnibus tabefactis & consumptis parari possunt; ebullitis vnà serpyllo, ac petroselino, &, iuxta Auicennam, ciceribus quoq;. Alexander Trallianus, & Mesue laudant allia, & porri folia, seu comas, dũmodo tamen exigua febris sit. Sunt qui eas cum hordeo decoquunt, & frequenter exhibent. Laudat similiter Trallianus amygdalas, aut potius succum ipsarum cum melle mistum. Sanè conuenit cremor hordei, aut ptisana ipsa, in qua parum vel piperis, vel cinnamomi incoctum sit, aut coma pulegij, aut radix apij. Coquitur hordeum cum porro, & sale, mox etiam pipere adiecto, & ex eiusmodi hordeo succus extrahitur, qui cremor appellatur. Cibaria omnia crassa, frigida, & humida vitanda sunt, vitandum lac, fructus oleaginei denegandi, oliuæ, nuces, amygdalæ, quæ tamen Tralliano non improbantur, auellanæ, & pineæ. Item arcenda sunt ab horum mensa quæ multum, ac facilè euaporant, eruca, nasturcium, & cepæ crudæ in primis, quarũ vsus dicitur maximè Lethargum progignere. Nam cepæ duas habent partes, crassam, à qua generatur pituita, & acutam, seu halituosam, quæ sursum facilè euaporare facit, & calore ad putredinem confert. In potu magna videtur esse lis de vino. Sunt enim qui admittunt, sunt qui respuunt. Quinimò Hippocrates partim concedit, partim

dene-

denegat. Nam 2. de Morb. dicit vinum album vinosum esse bibendum, sed 3. eiusdem operis præcipit à vino penitus abstinendum esse; Celsus lib. 3. cap. 20. Vinum quoque, ait, cum tempestiuo cibo datum non mediocriter adiuuat. Asclepiades, cuius doctrinam sequitur Celsus, vinum & ipse libenter concedebat Lethargicis. Contrà alij damnant vinum hoc in affectu propter febrem, & quia per illud humores, & vapores ad cerebrum deuehuntur, sicque adaugetur affectus ipse. In hac controuersia, quæ non est contemnenda, & de qua sæpè in medicina facienda occurret vobis cum collegis disserere, dicerem ego iuxta varia tempora Lethargi posse vinum & concedi, & denegari, necnon si Lethargus coniunctus sit cum alijs morbis calidioribus, vel per se solus, sic in eo modò cum vtilitate, modò cum detrimento vinum offerri. A principio Lethargi, quo tempore à toto ad cerebrum confluit humorum affluxus, & in eo etiam membro non negligenda caliditas, si non inflammatio viget, nemo puto inficias ibit, vinum minimè conuenire, idque multò magis, vbi aut peripneumonia cum illo coniuncta est, aut illius periculum impendet, qualis videtur esse casus ab Hippocrate descriptus 3. de Morbis. Verùm vbi concoqui morbus inceperit, & longe à principio, paulum vini tenuis, & albi, ac prope finem, etiam non adeò pauci feri, tutò concedi posse crediderim, quo tempore iuuare quoque potest, vt affirmat Celsus, quem miror in hoc à Mercuriali notatum. Vnde Hippocrates quando 3. de Morb. vinum commendat, absque dubio de alio tempore, quàm de principio loquitur, vt clarè patet ex illius verbis, quia vinum fuit concessum postquam primò aquam, demacerata in ipsa farina crassa, biberit, mox ptisanæ succum mali punici succo mistum, videlicet iam morbo declinante. Alexander Trallianus lib. 1. cap. 14. eandem habet sententiam. Non negauerim tamen Asclepiadis rationem parum firmam fuisse, dùm propterea se vinum in Lethargo concedere affirmabat, quia in eo cerebrum est vsque adeò læsum, & offensum, vt nullum sit periculum, quod amplius offendatur. Ita namque parui referret, quæ salutaria sunt, Lethargicis præscribere,

omniaque in illis essent negligenda, tanquam si cerebrum pristinam valetudinem assequi minimè posset, & dùm Lethargo laborat, nullum grauius malum pati queat, cum tamen ex vino intempestiuè exhibito periculum immineat, ne spasmus superueniat, & febris adaugeatur. Dùm autem Lethargici vino interdicuntur, potent hydromel, siue mulsam factam cum cinnamomo, aut saluia; vel decoctum maioranæ cum iulepo. Sunt qui hydromeliti iam dicto, dùm fit, vuam passam addunt, quia affectum iuuat, & ventrem, causamque præparat. Qua potione vsque ad statum vti consueuerunt. Animi accidentia, præsertim ira, aut aliqua alia perturbatio, commoueantur, & excitentur oportet. Sic namque totum corpus calefieri, humores discuti, & somnus abigi potest. Atqui in ira, ad cor, & caput trahuntur sanguis, & spiritus, vt docet Hippocrates 6.Epidem.Comm. 5. his verbis. Excandescentia attrahit etiam cor, & pulmonem in se ipsa; & in caput calidum, & humidum. Addatis quod Galenus in Comm. asserit calori vitali debilitato iram remedio esse. Et Hippocrates rursus 2. Epidem. Danda, inquit, est opera, vt ira excitetur, & caloris, & succi recuperandi gratia. Non me tamen latet quod de ira tradit Galenus ipse 12. Meth. 5. eo scilicet modo lædere, quo multæ vigiliæ, vires resoluendo, sed à me laudatur nescio quæ moderata excandescentia citra vllum metum, cum quo sæpius permista esse solet, vt calfaciat, & exsiccet, in morbo suapte natura frigido, & humido, & à somno illo profundo Lethargicos suscitet, cerebrum calfaciendo, & spiritus, qui torpidi, & inertes exis unt. Idem præstant loco, & vice exercitij, ac motus, frequentes frictiones crurum, & brachiorum. Et hæc de Diæta.

De auxilijs Chirurgicis in Lethargo, & paucis quibusdam è Pharmacia. *Lect.* X.

PRAESCRIPTA Diæta prout nudius tertius audiuistis, conuertere animum oportet ad cætera instrumenta, exordio sumpto à Chirurgia, in qua primum quod sese offert nobis, est sanguinis missio, quod remedij genus omnibus alijs anteposuisse videtur Galen. 13. Meth. cap. 21. Galeno assentiuntur Paulus, Alexander, & reliqui Græci, imò & Auicenna ipse. Solus Mesue non meminit venæ sectionis in Lethargo. Vnde è recentioribus magni nominis quidam rem hanc limitare voluerunt, de quorum numero fuere Trincauellius, & Mercurialis. Profectò sanguinis missio nonnullis rationibus haud conuenire videtur. Prima, quia humor, qui est causa morbi, crudus est; Nulla ergo indiget vacuatione, sed coctione. Secunda in frigido affectu, si sanguis mittatur, eò magis refrigerabitur, & recrudescet. Vnde regula est Galeno 4. de Sanit. tuen. 4. & de Cur. rat. per sang. miss. cap. 6. & 10. vbi abundant humores frigidi, neutiquam conuenire sanguinis detractionem. Quod pariter confirmatum habetis apud Aetium lib. 6. cap. 3. Tertia ratio est quia, non sicut in bile contingit, facilè poterit pituita vnà cum sanguine vacuari. Est enim crassa plerunque, & viscida. Pro hac tollenda difficultate dicatis omninò conuenire sanguinis missionem ad vacuationem totius, & auersionem materiæ, ne ad partem iam laborantem, & læsam fluat, morbiq; naturam hoc præsidium exigere, quoniam febris adest, quòd pituita, quæ Lethargũ facit, putris est, à putredine incendium, & quia cum Arabibus, quod & nos supra interdũ verum esse affirmauimus, Lethargus œdema est cerebri phlegmonodes à sanguine pituitoso. Cõuenit itaq; venæ sectio in Lethargo statim à morbi principio. Est enim magnus, & acutus morbus, dummodò tamen vires robustæ sint. Vnde iuremerito abstinendum ab eiusmodi operatione dicunt in Lethargo, qui priori morbo accesserit, vti falsæ Phrenitidi propter vires attritas. Rationes

in contrarium allatæ facili negotio explodũtur, in quarum prima dicebatur humorem crudũ nõ egere vacuatione, ſed ſola coctione. At hoc intelligi debet, ſi ſolùm ſanitas ſeruanda ſit, non itẽ ſi prohibendus, aut tollendus magnus morbus. Ad ſecũdã, quæ erat magis refrigerari affectum, dicatis, ſi multa eſſet, aut immoderata sãguinis vacuatio, ac nõ de materia tolleretur, quæ calorẽ innatũ ſua copia præfocet. Nec verum eſt, quod in tertia obijciebatur. Etenim fuſa eſt, & liquida in venis pituita, & experimento quotidiano patet omnibus multum viſcidi humoris ſecta vena vacuari. Ad Galenũ, & Aetium dicatis loqui de humoribus frigidis, & crudis exiſtentibus in vniuerſo corporis ambitu, cum quibus nequeunt ſtare vires, quas ſupponimus validas eſſe; Vnde oportet inopiam ſanguinis minimè adeſse, & magnum humorum vitium. Ideò Trallianus lib. 1. cap. 20. Si nec vires ægrotantis, nec ætas, nec regio, aut tempus contradixerit, ſanguinem detrahere ſtatim in principio expedit. Et Auicenna; Si non fuerit quod prohibeat, ſanguis detrahatur, & ſi eſt quod impediat, vt cacochymia pituitoſa, & cruditas, magnam vacuationem, reuellendi cauſa ſaltem eſt detrahendus pauca quantitate ex vena cephalica, aut mediana. Quid obſecro clarius? Propterea niſi Meſue hoc auxilij genus prætermiſerit tanquam notiſsimum, mirum certè eſt, quippe qui in Catarrho cum febre præcipit ſanguinem eſse auferendum. Sanguinis ergo miſsio facienda in Lethargicis; ſed vnde, & per quas venas? Nulli dubium quod ſi plethora affuerit, incidenda eſt baſilica, alioqui cephalica dicta, vel mediana, vt notat Auicenna. Quæritur de vena frontis; certè poſt apertam cephalicam, aperiri etiam poteſt vena frontis: occipiti enim dolenti, inciſa vena frontis prodeſt. In Lethargo ſi quidem laborat potiſsimum occiput, vt iam audiuiſtis, & ex eo facilè probatur, quod immemores ſunt, & omninò obliuioſi. Vnde ſæpiſsimè petunt matulam ad meiendum, ſed oblata non meiunt. Præterea hic locum habent cucurbitulæ, & hirudines, phœnigmi, & fonticuli. Cucurbitulæ ſint ſcarificatæ, & hirudines non ſolum poſt aures, & ad narium venas, ſed hæmorrhoidibus applicatæ conueniunt, prout ſcilicet vicem gerunt venæ ſectionis, quando præ virium imbecillitate venam tutò ſecare non licet.

Quo

Quo tempore cucurbitulæ natibus, & coxis admoueri debent, deinde etiam humeris causa deriuandi sanguinem in capite collectum. Sunt qui occipiti, nec non primæ, secundæq; vertebræ apponunt, sed hoc non fiat, nisi alia præcesserit euacuatio; essent enim periculosæ. Cucurbitulæ etiam laudantur, vt facultas veluti sopita expergiscatur, tunc verò adhiberi possunt varijs corporis partibus non scarificatæ, sed cum magna flamma, vt effatu digna etiam auersio fiat. Extremæ corporis partes fricentur, vt iam dixi, sed sine intermisione donec rubescant, doleantque. Valent hęc enim ad reuulsionem materię caput petentis, & ad excitationem à somno. Præ cæteris placet mihi illud reuulsorium medicamentum, si aceto scyllitico simul cum sale plantæ pedum confricentur. De communi tamen Medicorum sententia alijs omnibus cùm reuulsorijs, tùm excitatorijs auxilijs anteferenda sunt vesicatoria dicta, vt nullus sit morbus, in quo euidentiorem afferant vtilitatem, quàm non in Lethargo tantùm, verùm quoque in cæteris soporosis cerebri affectibus. Reuellunt enim, deriuant, & à somno, ac ingenti illa inertia suscitant. Quæ emolumenta considerans Paulus Aegineta lib. 3. cap. 9. ita loquitur. Iam femora, & crura medicamentis exulcerantibus rubicunda facta sæpènumero iuuant. Qui locus ostendit etiam nobis vsum huius medicamenti non esse ità recentem, vt quidam putauere. Materiæ autem è quibus confici, ac parari solent hæc vesicātia, plures sunt, & illæ prorsus, è quibus veteres Medici sinapismos, & rubificantia conficiebant. Hac nostra ætate ex euphorbio, sinapi, & cātharidibus vnà cum fermento, & aceto vel simplici, sed acerrimo, vel scyllitico cōponuntur. Addunt aliqui semina ameos ad infringēdam cantharidum malitiam. In quorum phœnigmorum vsu, & applicatione, animaduertatis quòd à morbi principio cruribus, & femoribus magis sunt applicandi, in statu verò non solùm brachijs, sed etiam in superiore parte dorsi prope occiput admoueri possunt, quoniā ab initio reuellere necesse est affluentem humorem, alijs temporibus deriuare iam fluxum oportet. Insuper Lethargicum alto, & profundo somno inuolutum hac arte excitamus, quemadmodum & inustione candenti ferro facta in inio, vel sincipite, quibus in partibus vt diutius perseueret dolor, cuius gratia potissimum inu-

runtur, excitata eschara incidatur, ac vi quadam euellatur, imò circa escharæ peripheriam vesicatoriū applicare soleo, præsertim quod conficitur ex allio crassè contuso, quod est miræ efficaciæ. Fine autem imposito auxilijs Chirurgicis, deueniendum ad pauca quædam in præsenti sermone ab instrumento Pharmaceutico deprompta. In quo quidem instrumento primum quod occurrit nobis purgatio est per medicamenta per os exhibenda, de qua pariter video Medicinæ scriptores inter se se parum concordes esse. Laudant nonnulli vt, cum morbus sit acutus, & citò interimat, purgatio præscribatur ab initio ex drach. ij. pilularum cochiarum, vel de agarico, vel de hiera diacolocynthidos, quæ dissolutæ sint in aqua vel saluiæ, vel betonicæ, vel calendulæ. Nā in forma catapotiorum medicamentum Lethargici minimè deglutient, licet oppositum scribat Mercurialis. Quidam alij contendunt nullo pacto esse purgandum, nisi præmissa humorum præparatione per ea, quæ attenuant, incidunt, & calefaciunt frigidos, & crudos succos in venis stabulantes. Propterea ab initio clysteribus, & glandibus acrioribus potius, quàm pharmacis purgantibus vtuntur. Auicenna purgantia non exhibet, nisi timens de morbi longitudine, & dùm febris adeò remissa apparet, vt sua caliditate non prohibeat. In hac controuersia dicam liberè meam sententiam. Si Lethargus vehemens sit, ac totum corpus humoribus repletum, purgarem etiam à principio, nulla expectata ipsorum humorum concoctione, quia periculum in mora. Iam enim dixi ex Hippocrate Lethargum in septima potissimùm iugulare, saltem vt auersio, si non vacuatio à capite fiat, maximè si & sanguinis missio prægressa, & acres clysteres sæpius iniecti parum profecisse viderentur. Quod si Lethargus non sit adeò vehemens, & spes aliqua sit septimā diem posse transcendere, & in longum protrahi, tunc purgantia omninò relinquerem ab initio, differremq; vsquequò exactè præparata foret materia, quæ propter viscíditatem, atque crassitiem trahenti medicamento minimè obediens est. E Medicis sunt, qui apertè fatentur in Lethargo minimè esse purgandum, eò quod medicamentum purgans non educit humorem in tumefacta particula inclusum, sed eum, qui est in venis. Vnde per discutientia, & particulariter à capite euacuantia materiam Lethargi causam tan-

tummodo

tummodo educi posse existimant. Respiciunt hi causam, quam vocant antecedentem, non coniunctam, qui, si vera dicunt, probant potius medicamenta purgantia ab initio morbi, quantumuis cruda existente materia, quàm in fine, seu declinatione. Auicenna tamen, & cum eo alij non pauci purgationem extollunt, quibus & nos assentimur. Ideò cuiusmodi esse debeant non purgantia tantùm, sed etiam alterantia vocata, quæ solent à nobis regulari purgationi præmitti, veluti reliqua omnia ad Pharmaciã pertinentia, audietis in sequenti.

De alijs auxilijs è Pharmacia desumendis; vbi de medicamento quodam Tralliani, & aliorum ex scammonio, & castoreo; necnon de vsu hieræ in Lethargo disputatur. Lect. XI.

QVAMOBREM, & quando purgandum sit in Lethargo, tàm à principio morbi, quàm in declinatione, abundè ostensum fuit in hesterna Lectione. Nunc ergo superest demonstrare cuiusmodi esse debeant & præparantia, & purgantia ipsa, & denique omnia ad hunc Pharmaciæ fontem pertinentia absoluere. Vbi itaque in hoc morbo præparationi locus datur, sic præparabitis. Recipe fol. serpylli, hyssopi, maioranæ, cichorij, ana m. f. f. d. Cuius accipiatis vnc. iiij. syr. de stæchade, mellis ros. s. oxymelitis vel simpl. vel comp. vel etiam scylliticí ana vnc. s. m. Animaduertendum tamen Rondeletiũ cap. de Lethargo dãnare syrup. de stæchade, vtpotè plus æquo calidum, quando huic affectui febris est cõiuncta, ideò loco ipsius reponit syrup. de betonica, vel de byzantijs. Præparati hac ratione humores per plures dies, expurgandi postmodum erunt per medicamenta phlegmagoga imprimis aliquantisper valida, quia virtus omnis in Lethargicis tanquam emortua iacet, ideoq; laudatur hiera diacolocynthidos, diaphænicum, electuarium indum maius, agaricus trochiscatus. Potestis accipere hieræ diacolocynth. drach. ij. cum aqua calendulæ, aut betonicæ f. p. vel accipiatis pilular. de agar. scr. ij. cochiarum scr. iij. s. agar. trochis. scr. j. Dissoluantur in aqua melissæ. Nec timeatis de amarore, quoniam Le-

thargici aut omninò carent gustu, aut certè stupidum habent. Exhiberi quoque potest tale medicamentum: Recipe elect. indi maior. drac.ij diacat.drach. v. agar.trochisc.drac.j. decoct.cord. q. s. fiat p. b. vel hoc aliud: Recipe elect.diaphæn.drach.iij.mellis ros.solut.vnc.iiij.cum decocto betonicæ,& cichorij fiat p. Alexander Trallianus proponit medicamentum efficacissimum, quod postea comprobarunt Mesue, & Auicenna, in eo solùm à Tralliano discrepantes,quod tàm magnam scammonij dosim pertinuere. Vnde Mesue voluit eam diminuere, quinimò & Auicenna dosim Mesus correxit, & ad minorem adhuc quantitatem reduxit. O quàm verè dicebat in suis Aphorismis Damascenus: Operari secundum libros absq; perfecta ratione, & solerti ingenio molestũ est. Ex hoc intelligant Medici quidam ex illis, qui ad pauca respiciunt, temeritatemq; cum ignorantia iunctam habent, in colligendis medicamentis ex veterum scriptorum monumentis, dosim illorum non oscitanter esse amplectendam, sed pro varijs circunstantijs, quæ necessariò requiruntur in exhibitione medicamenti, moderandam omninò fore; quod quàm verum sit diffusius ostenditur à me in de Quæsitis per Epistolam. Interim scitote medicamentum ab Alexan. propositum constare ex vno scr. scammonij, & duobus castorei. Sed hac nostra tempestate, si cuipiam vestrûm hoc ipso vti medicamento placeret, ità erit præscribendum; Recipe diagridij scr. s. castorei scr.j.cum melle f. pilula, vel etiam potio cum decocto capitali. Illud tamen animaduertere oportet,quod vbi prædicta medicamenta aquis dissoluenda sunt, aliquanto augeri debet dosis, quoniam sub forma potus non tandiu morantur in ventriculo, vt possint à capite vacuare. Sed quia contra huiuscemodi medicamenta aliquot insurgunt obiectiones, ideò nunc discutiendæ sunt. De vsu scammonij prima obiectio fit, quoniam, de sententia Mesues, scammonium purgat tantummodò bilem. In Lethargo peccat pituita. Ergo scammonium minimè conuenit. Huic solo argumento innixi quidam è recentioribus à curatione Lethargi medicamentum Alexandri ablegandum putauere. Altera obiectio fit in vsu hieræ, quoniam cuiusque hieræ basis est aloe, quæ triplici de causa hoc in affectu neutiquam conuenire videtur. Prima quia cùm Dioscorides

rides cap. proprio, tùm Rhasis 8. Continent. scribunt aloen inducere soporem; quod etiam scripsit Galen. 7. de Simpl. med. Secunda quia tradunt Mesue, & Auerroes 3. Coll. 14. aloen educere solam bilem, & melancholiam; Tertia elicitur ex Sorano apud Cælium; medicamentum ex aloe, vtpotè nimis lene, ac blandum, in Lethargo curando nullum habere locum, eò quod humores commoueat, trahatq; ad ventriculum, nec tamen inde expellat, qui propterea in ventriculo retenti vapores ad cerebrum mittunt. Altera dubitatio oritur in castoreo. nam Gal. 11. Simpl. cap. proprio, probat castoreum tunc solùm, cum febris minimè adest, vel remissa admodum. Circa obiectionem de medicamento Alexandri, verisimile non fit, tantum virum, quem alij insecuti fuerunt, in eo esse hallucinatum, vt nostri æui Medici celeberrimi autumasse videntur, & propterea indagandæ sunt rationes, quibus adductus illud excogitauerit Triplex ergo responsio afferri potest pro tutanda Alexandri parte. Prima erit, quia scammonium adhibetur castoreo ad præstandum illi robur, vt pituitam educat, ita vt ponatur scammonium non ad vacuandum principaliter, sed ad iuuandum castoreum, quò pituitosum trahat humorem, quæ responsio alicui fortasse parum probabilis videbitur, quod inde sequatur aliquod non solutiuum, miscella acriter soluentis medicamenti, determinati humoris solutiuum euadere. Alia responsio est, quod Alexander, & alij vix posse fieri existimabant, vt magna pituitæ copia ad cerebrum ascendat, absq; vehiculo, quod bilis est. Vnde scammonio vtuntur, vt biliosum humorem, qui pituitosum deuehit, expurgent. Sed & hoc responsum non vndiq; satisfacit, quia medicamentum debet à prædominio, vt inquiunt, phlegmagogum potius esse, quàm cholagogum, sed in allato contrarium obseruatur. Quinimò Auicenna, qui post Alexandrum vixit, tali medicamento vtebatur solùm in Lethargo, cui iam tremor superuenisset. Tum enim sanguis pituitosus maximo cum impetu petit caput, vt neruorum principia angustentur, ac tremor fiat. Pituita siquidem non potest cum impetu petere caput, nisi calcar, aut vehiculum habeat. Additur verò castoreum, vt attenuet, abstergatq, pituitosam materiam, sicq; neruorum principia ab angustia

libe-

liberentur, atque ità cesset tremor ipse. Tertia responsio, quæ cæteris hactenus adductis probabilior apparet, & quæ etiam pro aloe militat, est; aliud esse administrare scammonium, & aloen sola, aliud commista. Scammonium solum, & per se in Lethargo non conuenit, sed castoreo commistum maximè conuenit, quia castoreum frangit, & hebetat facultatem illam scammonij bilis eductricem, & dissiccando pituitam facit, vt facilius scammonio obediat. Addatur his omnibus, quòd scammonium, vt legitur apud Dioscoridem, non solùm bilem, sed pituitam quoque educit. Dicere tamen aliquis posset, non defuisse Alexandro alia medicamenta euidentius phlegmagoga, quæ cum castoreo potuissent admisceri, & hasce vitare difficultates. Non deerant certè, at efficacissimo opus erat, quo in casu nullum præstantius in operando ipsemet scammonio. Obiectio similiter de aloe tollitur dicendo, quòd sola, & pura minimè admittitur, sed tantum mista cum alijs, vt fit in hiera componenda, quæ in causa sunt, vt non ità soporem inducat, vt præter bilem, pituitam quoque purget, & ne tandem diutius in ventriculo moram trahat. Ad dubitationem de castoreo, quòd scilicet exhibendum non sit, vbi febris adest, de Galeni mente; dicatis febrem in Lethargicis non esse admodum intensam, & plus posse pituitam ad indicandum attenuantia, ac detergentia, quàm febris ad prohibendum castorei calorem. Accedit quòd ibi Galenus loquitur de castoreo cum pipere, & nos castorei caliditatem possumus quoquo pacto corrigere, ac emendare, si non piper, sed cichoracea admisceamus. Inter vacuantia laudat etiam Auicenna vomitoria, si præsertim ventriculus repletionis indicium nobis præbeat. Vomitorium verò fit: Recipe decoct. raphani vnc. iiij. oxymelitis ſ. aut scyllitici vnc. ij. m. & propinetur tepidum. vel, Recipe oxymelitis scylliciti vnc. j. ſ. succi raphani vnc. ij. iuris tepidi vnc. viij. m. Præter hæc, depromuntur etiam ex hoc fonte localia dicta, inter quæ primùm occurrunt repellentia à morbi principio capiti admouenda, in quibus Lethargus conuenit cum Phrenitide, licet in hac valentiora sint oportet. Oxyrhodinum ergo in Lethargo paratum sit ex oleo rosato completo, non autem omphacino, cum exigua aceti portione, affundaturq; in eam capitis

partem,

partem, in qua iunctura est coronalis, licet in occipite magis affectus vigeat. Pars etenim illa rarior est, & multis peruia foraminibus, atque suturis, per quos quidem ductus medicamenti vis facilè in omnem cerebri substantiam dilabitur. Dubitatur tamen in oxyrhodini Lethargicorum vsu, vtrùm statim repercutientibus dissecantia, attenuantia, ac resoluentia adhibenda sint, quia scilicet materia frigida est. Varij varia dicunt. Ego ab initio facta per clysterem acrem ventris vacuatione, & sanguine è cephalica extracto, oxyrhodinum præscribo, quale audiuistis, vel ex olei rosacei, & chamæmelini an. vnc. j. ſ. aceti drach. iij. Hoc enim repellens mite est, vt præcipit Galenus 13. Meth. 21. Post duos dies cum Auicenna castoreum addere soleo, vt sit etiam discussorium. Transacto principio, & vniuersali facta vacuatione, præmissisq; reuulsorijs auxilijs, fluxam in cerebro pituitam per os, & per nares educere oportet, ac tandem eam penitus resoluere. Huic vsui prodesse solet illinitio palati cum melle, & sinapi, cum theriaca, aceto scyllitico, aut consimili re. Sternutationem quoque prouocare expedit puluere hellebori albi, castorei, & nigellæ; nec timeatis cum Cælio Aureliano de cerebri concussione, quia quantò magis cerebrum concutitur, tantò magis humores à partibus obsessis remouentur. Dicebat enim Hippocrates 3. de Morb. curandum esse, vt æger multum expuat, & calefiat. Hoc tempore sunt qui grandem cucurbitulam occipitio cum scarificatione affigunt. Sunt qui hirudines naribus admouent. Sunt denique qui phœnigmum, & metasyncriticum applicant. Vbi autem humores in cerebro Lethargum faciẽtes per expulsionem educi amplius non possunt, ad diaphoresim confugiendum, dico ad digestionem, ac vaporationem, quæ fit laxantibus particulam, & humorem resoluentibus. Adiuuabit capiti adhibitum epithema ex decocto rutæ, & serpylli in vino; confert inunctio facta ex oleis anethino, chamæmelino, liliaceoq; cum modico castoreo, & aceto, potissimum verò valent pulmones veruecum à de recenti mactato animali exsecti, vt ita calidis foueatur caput, qui si refrigescant, iterum calfaciendi sunt ex decocto chamæmeli, anethi, sem. lini, fœnu græci,

& simi-

& ſimilium, quæ calfaciunt. Ita pulli columbarum reciſi, & exenterati, vel catelli parui eodem pacto appoſiti paſsim à Practicis omnibus commendantur. Odoramenta quoque ſpongia excepta decoct. ſerpylli, ſampſuchi, pulegij, & ſtæchadis in aceto cum modica aqua ardenti. Quæ quidem & ad nares eliciunt è cerebro humores pituitoſos, & omnia eiuſdem membri excrementa frigidiora mirum in modum reſoluunt. Per os denique, & interius ad corroborationem, & ad caſtigandam, ſeu corrigendam intemperiem valent ea, quæ in Catarrho frigido attulimus, præſertim verò conſeruæ capitales, aut cephalicæ dictæ, anthos, ſaluię, betonicæ, diamoſchum dulce, diambra, vtraq; magna antidotus, ſed præcipuè caſtoreum cum oxymelite datum, vt conſtat ex hiſtoria ab Alexandro relata.

Et hæc de Lethargo ſatis.

Libri Tertij de Lethargo Finis.

DE

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER QVARTVS.

Definitio quid nominis. *Lectio I.*

IN omni, quæ à ratione suscipitur, de re aliqua institutione, Viri quàm præclari, vosque alij Iuuenes studiosissimi, ab ipsa quęsitę rei substãtia exordiẽdũ esse, vt statim intelligatur quid sit id, de quo disputatur, sapienter prę̨cepit Plato in Phædro. Natura enim cõparatum esse videtur, vt vnumquodq; tunc scire putemus, cùm eius, de qua agitur, materiæ essentiam ab initio cognoscimus. Quæ quoniam, Philosopho affirmante 6. Topic. 2. & 8. nulla abs re magis, quàm ex definitione comprehendi potest, quippe quæ oratio est, referente Galeno in Medic. defin. id, de quo loquimur, breuissimè explicans, idcircò ego priusquàm ad Epileptici affectus historiam enarrandam aggrediar, eiusdemmet essentiam in prioribus Lectionibus per definitionem patefaciendam suscepi. Sed quoniam duplicem statuire Logice definitionem 1. Post. 2. quarum alteram, quam nominalem vocant, alteri, quæ essentialis appellatur, prę̨mittere consueuerunt, propterea Logicorum consuetudinem sequutus, Lectiones nostras à nominali Epilepsiæ definitione inchoare decreui. Verùm antea refellenda omninò est hoc in loco Medicorum quorundam obiectio, ne dicam inscitia, qui nominum considerationem haud proficuam nobis esse contendunt, qua in re Galenũ ipsum ducem se habere iactant. Nam ex sententia Platonis, sapientia, ac doctrina abundantiores ad senectutem eos peruenire scribit

bit 4. de Vsu part. 13. qui nomina negligentes rebus essentialibus sese addicunt. Quibus ego responsum velim, nominum cognitionem esse Medicis perquàm necessariam, nedum vtilem, atq; proficuam. Siquidem, Arist. teste Elench. lib. 1. qui nominum vires ignorant, & se ipsos sæpenumero, & alios quoque fallunt. Vnde à Galeno proditum legitur. 1. de Diff. pul. occupatio circa nomina est inuitis nobis necessaria. Quòd verò Galenus ipse eos Medicos redarguat, qui nomina curant, intelligendum de ijs est, qui litem de nominibus gerendo, totam vitam inutiliter conterunt, qui propterea ad artis finem peruenire nunquam possunt, de quibus alibi sermonem fecit, de Diff. Sympt. 1. Quærenda enim eatenus nomina sunt, quatenus in rerum nos perducunt agnitionem. Quare non est, quod me vestrûm quispiam arguat, dùm in multiplici Epileptici affectus nomenclatura paulisper immoror. Ita siquidem spero fore, vt morbo illo in quid nominis cognito, eundem in quid rei cognoscere facilius valeamus. Inter ægritudines ergo Galenus 2. Meth. 2. & eũ sequutus Auicen. 2. primi 8. tradũt alias denominari à locis, in quibus fiunt, vt arthritis, ab articulorum vitio, & pleuritis, à laterum compunctione; alias à symptomatibus, vt Epilepsia, & à neruorum resolutione paralysis; alias à læsa actione, vt si ablatè syncopes, ac apoplexia fortis, vt lypothimia, si diminutè, vt tremor, & singultus, si deprauatè, alias ab exeunte mutato nomen sortiri, vt sanguinis sputum, alias à qualitate mutata, vt icteritia; alias ab esternorum similitudine, vt polypus, ac elephantiasis, alias demùm nominari scribunt ab ipsa, ex qua pendẽt materia, vt melancholia, & cholera, vt visum tamen est à Gnido Medicis, à sola bile seu cholera affectum cholericũ fieri existimãtibus. Omnes morbos igitur, qui humano corpori accidunt, ab aliquo dictorum modorum nomen desumere oportet, si Gal. & Auic. credimus; Quanquam non me latet morbum aliquem multis, ac varijs nominibus appellari posse, quæ non ità aptè iam expositis modis adaptari possint, quod sanè Epilepsiæ nomenclaturæ contingere video; Sed hæc leuiora omittamus. Appellant ergo hunc affectum communiter Greci omnes Epilepsiam, Hippocr. sacrum, magnum, & puerilem morbum, necnon etiam Herculeum, Lucretius primum morbum, Apuleius diuinum, Celsus maiorem, Auicen.

Matrem

Matrem puerorum, Cælius lunarem, Ariſtoteles Ecſtaſim puerilẽ, Plinius ſonticum, Plautus qui inſpuitur, Marcellus caducum, Latini omnes comitialem. Quorum nominum cauſam diligenter examinare oportet. Epilepſia dicitur ægritudo hæc à ſymptomate; hoc etenim nomen haud aliter ſignificare videtur, quàm motus, & ſenſus correptionem, quod eſt ſymptoma ſic dictum ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι, quia ſcilicet multi è veteribus crederent Epilepticos ab aliquo Dæmone corripi, qua correptione deinceps quaterentur. Sed hæc ratio mihi non probatur, qui certò ſcio affectionis huiuſce cauſam naturalem eſſe, nec à Dæmone aliquo inuehi, vt multis adhùc hodie perſuaſum eſt. Vnde vnà cum Alexandro Tralliano, & è recentioribus Manardo, Montuo, atq; alijs non paucis Epilepſiæ nomen ductum puto ab ἐπὶ ſuprà, & λῆψις læſio, ſiue, vt cenſet Aurelianus, ſupracaptio, quòd videlicet capitis ſenſum, ac mentem ſimul apprehendat. Hoc enim morbi genere affecti rerum omnium obliuiſcuntur, ſenſusq; illorum detinentur; vt neque audire, aut videre, aut intelligere prorſus, aut rei alicuius meminiſſe poſſint. Sacer verò morbus quamobrem vocetur ab Hippocrate, non vna fuit Medicorum ſententia. Fuere enim, qui exiſtimarintità quidem dici hoc malum, quòd ob iram quandã Deorum hominibus immiſſum fuerit, veluti & alia permulta, quorum cauſam in diuinam iram referebant. Quam ſententiam confirmãs Celſus lib. 1. tradit vel auctore Homero diſci poſſe morbos ad irã Deorum immortalium relatos eſſe. Alij verò ſacrum hũc affectum dictum aſſeuerant, ideſt magnum, Græcorum conſuetudine, quibus ieron non modò ſacrum, verùm etiam magnum, & grande ſignificat, ſic enim ſacrum mare dictum, ſacra domus, & ſacra nox à Tragico Poeta apud Aurelianum lib. 1. c. 4. Sic denique Medici os ſacrum ob magnitudinem appellant, & hac ipſa de cauſa Hippocr. magnum morbũ vocauit Epilepſiam dicens à quartana correptos magno morbo nõ laborare 6. Epid. 9. & Celſus maiorẽ eiuſdẽ paſsionis magnitudinis gratia. Ariſtoteles verò innuit morbum Epilepticum ſacrum iccircò à priſcis nuncupatum, quòd eo Hercules, qui inter ſacra numina colebatur, laborauit. At ego dicerem hanc denominationem ſumpſiſſe potius à loco, in quo fit, nimirum à capite. Nam & ſi à ventriculo, alijſque partibus ali-

quan-

quando, vt audietis inferius, hic affectus per consensum in caput procedat, capitis tamen morbus est, docente hoc Gal.3. de Loc. aff.c.8.vbi habet, quod licet caput per alterius partis consensum afficiatur, affectio nihilominus capiti adscribenda est. Sed hac ratione, & apoplexia, & alij consimiles cerebri affectus sacri nuncupari posse videntur, cum & hi in capite fiant. Caput enim partis animæ sacrum templum est, quod veteres propterea summo cultu prosequebantur, ac adorabant, vt notat Arist. sect. probl. 33. prob. 9. qui eadem de causa alibi dixit, sternutamentum vnum esse ex omnibus omnium spirituum generibus sanctum, atque sacrum. Ideò Athenæus lib.2. de Cœnis sophistarum, quod sacrum, ait, existimaretur caput, vel ex hac re manifestum esse arbitror, quod per ipsum iurabant, ac sternutationibus ab eo factis, tanquam sacris genua flectebant. Nec immeritò sanè tanto cultu veteres caput ipsum venerabantur. Est enim præcipuum humani corporis membrum, & rationis sedes, à Platone propterea in Timæo diuinissimum appellatum. Sic etiam diuinum morbum vocat Epilepsiam Apuleius, eò quod diuinam, hoc est rationalem animi partem, quæ residet in capite, violet; cuius sententiæ fuit Alexander Trallianus: toto verò, vt inquiunt, cælo aberrant, qui diuinum idcircò dictum cogitant, quòd naturam, causamq; diuinam habeat, cum tamen ex eadem materia fiat, quam & reliqui morbi possident, vt abundè inferius demonstrabitur. Puerilis Hippocr. alijsq; dicitur hic morbus, vt etiam Lucretio primus morbus, quòd puerilem, & primam ætatem maximè occupet. Hinc Aristoteles quærens quãobrem inter animantes homini potissimum oculi deprauentur, ita loquitur: An quòd homo vel solus, vel maximè morbo capitur comitiali in puerili ætate? Communiter enim hæc passio frequens est in pueris, eosq; adhuc paruulos infestat, vt ait Paulus, verùm eo tempore magis, quo dentium ortus apparet. In summa adeò familiaris est hæc affectio pueris, vt ipsis, vel in vtero adhuc existentibus, nedum in lucem editis sæpissimè oboriatur, eosq; prius non relinquat, quàm humidiorem illam, imbecillioremq; ætatem cũ sicciori, ac validiori permutarint. Herculeũ verò morbum cùm Hippocrates, tùm alij quoque Epilepsiam vocant, aut quia affectum hunc passus Hercules fuerit, aut quia, vt ille inuictus, ità hic

hic nulla Medicorum ope ſuperetur, vbi ætatem acquiſierit, altiuſque ſuas radices egerit, quod quidem videtur magis cum Galeni ſententia conuenire 6.Epid. Refert enim à quibuſdam Herculei nomen inditum iccircò fuiſſe comitiali morbo, vt eius magnitudinem ſignificarent, non propterea quòd eum paſſus Hercules fuit. E veterum tamen monumentis conſtat Herculē ab hoc morbi genere fuiſſe vexatum, ab eodemque, vt nonnullis placet, coturnicis ope liberatum; vnde verſus

Fortem Coturnix ſoſpitauit Herculem

Cur verò ab Auicenna mater puerorum Epilepſia dicatur, fateor equidem me vnà cum Leonardo Iachino Com.in 9.Rhaſis ad Almanſ.ignorare, niſi fortè pro matre nouercā innuere nobis voluerit. Lunarē præterea morbum Epilepſiā cum Cęlio cæteri Medici appellant, vel quia Lunæ circumactionem ſequatur, vel quia huic affectui maximè omnium obnoxij fiant, qui Lunæ coniunctione, ſiue interlunio concipiuntur, aut eduntur, Vnde Serenus

Dubiæ per tempora Lunæ

—Conceptum tali ſæpe ruina profudit

Verùm de Lunæ facultate in Epileptico gignendo morbo diffuſe agetur in ſequentibus. Ecſtaſis dicitur hæc paſsio ab Ariſtotele, Sect.probl.30.probl.1. quòd in ea non ſecus, ac in ipſa Ecſtaſi mētis alienatio fiat. Plinius lib.36.c.19. Sontici nomine cōplexus eſt comitialem morbum. Nam de gagate lapide ſcribens ità loquitur. Deprehendit Sonticū morbū. Sontici morbi meminere 12. Tabulæ hiſce verbis. Si Iudex vel litigator morbo ſontico impediator dies Iudicij diffiſus eſto. Quid verò ſignificetur hoc nomine docuit nos Venuleius, l.vlt.de Aedil.Edic.l.60.de re Iud. vbi de Caſſij Iuriſconſulti ſententia tradit Sonticum morbum vocari qui noceat. Sed Iulianus Sonticum morbum exponit, qui cuique rei agendæ impedimento eſt. A Plauto dicitur Epilepſia morbus qui inſpuitur, dùm canit; & illic iſti morbus qui inſpuitur venit. Quibus verbis quid ſibi voluerit Plautus docemur à Plinio lib. 10. cap. 23. qui ſcribit morbum hunc ab hominibus deſpui ſuetum, perinde ac ſi contagione ipſos inuaſurus eſſet. Fuit ſiquidem olim conſuetudo, quæ & adhuc hodie viget apud vulgares homines, & mulierculas, vt ſi quid execrandum vel audirent, vel inſpicerent,

quod sibi euenire nollent, in terram despuerent, veluti abhominãtes; persuaserant enim sibi superstitiosi veteres, desputationem esse remedium non leue aduersus ingruentia mala, & præsertim aduersus comitialem morbum; qua superstitione etiam contra fascinum ter in sinum expuere solebant, vt in quodam meo de Inuidia & Fascino libello Lucæ olim in media adolescentia edito ostendi. Caducum vocat morbum Epilepsiam Marcellus Medicus, quoniam vt ab Auerroe proditum legitur 4. Coll. cap. vlt. Epilepsia est ægritudo quæ facit cadere in terram patientem. Postremò Comitialis dictus est hic affectus, quia si quis in comitijs Epilepsia corriperetur, dirimebantur comitia, non quòd, vt Duretus autumat, in concionibus maximè elucesceret, eaque facilè prehendantur homines, propter metum, quo solent potissimùm teneri cùm in concionem prodeunt aliquid dicturi; Et si prę metu posse hunc affectum excitari non negabo. Ideò enim filius Mathęi de Graddis infans adhuc repẽtino tubarum clangore territus in Epilepsiam incidit, referente patre Comm. 10. ad Almans. Rectius itaque Serenus Medicus, ac vates vnà sapientissimus Comitialis ethymon nobis traditum ad hũc modum reliquit.

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo est
Quod fieri nobis suffragia iusta recusat;
Sapè etenim membris atro languore caducis
Concilium populi labes horrenda diremit.

Heraclitus apud Laertiũ Epilepsiã vocat opinionẽ, cuius rei causã affert Mercurialis in Patauinis prælectionibus c. de Epilepsia. Hæc omnia sunt prudentissimi Viri, studiosiq; Iuuenes, quę circa variã, multiplicemq; morbi comitialis nomenclationem examinanda sese mihi obtulere. Quamobrem vt ad ipsius naturam me ipsum quamprimum accingam, nominibus hic finem impono.

Definitio quid rei. Lect. II.

DE singulis Epilepsiæ nominibus, Auditores, vberius fortasse quàm oportuit, in superiori Lectione sermonem feci, nunc operæpretium est, vt ad eiusdem affectionis essentialem definitionem conuertatur oratio. Quamobrem hoc ego pacto illam definirem. Epilepsia est symptoma, in quo princeps functio aufertur, sensus, motusq;

ar-

arbitrarij amittuntur, cum omnium partium deprauata motione, non continua, ex cerebri ventriculorum occlusione. Declaro. Hanc ipsam affectionem in symptomatum genus esse cooptãdam, nemo erit qui liberè non fateatur. Nã quidquid est læsioni actionibus, illud Galeno symptoma dicitur 12. Met. 1. & 2. de Symp. caus. cap. 1. Vnde Epilepsia, in qua actiones hæ, quæ à voluntatis iussu dependent, tantoperè afficiuntur, iure merito symptoma nuncupata est. Præterea si ea vocantur symptomata, quæ morbos velut vmbra corpus insequuntur, vt habetur apud Galenum de Differ. Symp. c. 1. & Epilepsia morbum in via, videlicet occlusionem ventriculorũ cerebri sequitur, hac etiã de causa symptoma nõ temerè vocabitur. Qua tamẽ in re sciendum vobis est, me parum curare, an quis pręsens pathema, vel symptoma, vel affectionẽ, vel morbũ, vel deniq; quomodo voluerit, nuncuparit. Talia .n. à Sophistis peragũtur, quæ ne minimũ quidẽ vtilitatis ad curãdi rationẽ afferũt, sed Logicę tantum quæstiones sunt, quæ nihil ad Medicinæ opera conducunt, quemadmodum nos probè docuit Galenus 1. de Loc. aff. 1. Desinant ergo mirari, qui in Lectionum progressu Epilepsiam à me, modò vno, modò altero nomine appellari audiẽt. Esto igitur symptoma præsens ægritudo, cuius subiectum, siue partem, in qua fit, cerebrum esse manifestè constat ex principum facultatum, & sensuum etiam exteriorum læsione, quorum omnium cum fons, & origo cerebrum sit, veluti pro supposito axiomate habetur apud omnes Medicos, & in comitiali inuasione oblædantur, propterea nõ immeritò statutum est cerebrum partem esse, in qua huiuscemodi pasio generatur. Nulla enim, auctore Galeno 1. de Loc. aff. 2. actio læditur, nisi pars, quæ illã efficit vnà etiã lædatur. Nec obstat quòd aliquando à ventriculo, alijsq; partibus eam prouenire dicimus; semper .n. in Epileptico casu à quacunq; parte ortum habeat, cerebrum necessariò affici oportet: alioqui sæua illa, & horribilia symptomata, quæ in comitialibus quotidie cernũtur, nunquam profectò fierent. Hactenus de genere, & subiecto Epilepsiæ. Superest modò, vt reliquas definitionis partes expendam. Principem animæ functionem nimirum rationem, atque memoriã auferri dictum est, ad differentiam spasmi, siue conuulsionis, qua correpti talem noxam non incurrunt. Quod verò in Epileptico

symptomate nobiles illæ animæ facultates amittantur, ex eo satis superq; arguitur, quòd ne consequi possunt, quæ antea fuerint dicta. Siquidem, vt Galenus ait 3. de Loc. aff. cum memoriæ viribus ratio pariter afficitur. Additum est cum amisione arbitrarij, seu voluntarij motus; quoniam hic motus fit quidē musculis ad propria capita reuulsis, qualis etiam ipsis præter naturam motus est, sed animali ciente, ac impellente virtute, quę quoniam in Epileptico morbo affectis prę ventriculorum occlusione intercipitur, quominus in motus instrumenta deferri posit, necesse omnino est, vt motus amittatur voluntarius. Quam rem probo etiam tali ratione. In Epilepsia amittitur sensus, ergo multò magis & motus. Nam ad patiēdū minor multò, quàm ad agendum virtus postulatur, sensus enim vt pasio, motus verò vt actio se habet. Quod si legeritis vos sensu deperdito, aliquando motum seruari, id non efficit, vt maiori facultate influente motus non egeat. Siquidem illud euenit duplici de causa, aut obstructis neruis, qui ad cutim texendam veniunt, & non ijs pariter obstructis, qui musculos peruadunt, aut cute ipsa stupefacta, stuporeq; ad profundiores musculos nō pertingente, ita vt cum dicitur seruari motum amisso sensu, intelligendum sit non de vna præcipua, signataq; parte, sed membro aliquo, vt brachio, crure, quæ varijs constant partibus. Alioqui enim nunquam videas brachij, aut cruris aliquem musculum moueri, qui idem non sentiat. Verùm ne à re nostra discedam, qui animalem virtutem ad motum epilepticum edendum influere contendunt, secus rem dijudicant, nimirum sensus omnes hoc in morbo deperdi, nō quidem ob defectum spirituum animalium; sed quia ijdem spiritus perturbantur ità, & agitantur, vt rerum species recipere nequeant, quorum hominum sententia mihi certè non probatur. Nam si spiritus quoquo pacto influerent, licet agitati, atque commoti, sensus in Epilepsia deprauatè saltem operarentur, non abolerentur penitus. Quòd enim sensus hoc in symptomate omninò amittantur, clarius est, quàm vt dt monstrari debeat. Nam qui eo concidunt, neque audiunt, neque vident, neque in summa vllo sensu quidquam percipiunt. Deprauatum autem, & vitiosum motum Epilepticos concomitari sensus ipse demonstrat, licet in aliquibus maior, in alijs minor pro vario modo generationis

tionis Epilepsiæ, varijsq; eiusdem causis conspiciatur. Datur enim leuior, imò spuria comitialis affectio, in qua nec semper functio princeps, nec sensus, motusq; voluntarius auferuntur, & in qua demum vniuersalis partium conuulsio, iactatioq; non apparet. Ego verò de legitimè facta potissimùm definitionem intelligi velim, quam tùm alia, tùm deprauata motio tàm cerebri, quàm vniuersi etiam ferè corporis insequitur. Per talem autem motionem non modò conuulsionem propriè dictam, sed etiam conuulsiuum motum accipere oportet. Vterq; enim motus à legitima, veraq: Epilepsia vix seiungi videtur: quæ causa fuit, vt Galenus 3. de Loc. aff. 7. & post eum Paulus lib. 3. c. 13. & Haliabbas 9. Theor. Epilepsiã esse conuulsionem asseruerint. Vbi per conuulsionem non solùm conuulsionem ipsam, verùm quoque conuulsiuum motum intelligunt, quamuis Capiuaccius autumet Galenum quasi aliud agentem hanc ægritudinem conuulsionem appellasse, & Pereda ad Paschasij Met. cur. Schol. cap. de Epil. per conuulsionem motum conuulsiuum tantummodo exponat. Conuulsionem enim in Epilepticis membrorum in propriam radicem contractio, motum conuulsiuum eorundem concussio, iactatioq; propallat. Quod verò non continua sit comitialis conuulsio, inde fit, vt ab alijs conuulsionum generibus discrepet, nimirum emprosthotono, opisthotono, atque tetano, idest neruorum rigore, in quibus perpetuò non interpolatè conuulsionem fieri contingit, à quibus etiam non hoc solùm nomine differens est, sed mentis quoq; sensuumq; oblæsione. Tandem dixi ex cerebri ventriculorum occlusione, vt ostẽderem cerebri ventres hoc in symptomate duplici modo obstructionem pati, vno quidem propriè, altero verò impropriè. Propriè dicam ventres obstrui, quando crassus pituitæ succus, aut melancholicus in ijsdem ventribus retinetur. Impropriè quando non substantia aliqua crassa illos obturat, sed qualitas quædam alteratis per continuitatem partibus afficit. Quare falluntur qui omnem Epilepsiam ab obstructione fieri contendunt, nisi forsitan obstructionis vocabulum lato modo accipiant. Occluduntur enim semper in omni genere Epilepsiæ cerebri ventriculi, sed obstruuntur si materia crassa sit, conniuent verò, si qualitas, aut materia aliqua existat, quæ licet mole minima, facultate tamen maxima

prædita sit, pro qua expellenda contrahantur in sese, atque conniueant, ex qua re membris facultate animali destitutis, comitiales in terram miserè prolabuntur: ex quibus pariter manifestè cōstat cerebrum hoc in morbo non vt similare, sed vt instrumentale oblædi, quemadmodum ex Hippocrate 6. Epidem. circa finem nos ipsos docuit Galenus 3. de Loc. aff. scribens quòd crassi humores, qui in cerebri substantia abundant, interdum ei vt instrumentali, interdum vt similari parti nocent. Cum enim meatus obsturantur vt instrumentali, cum verò temperamentum alteratur, vt similari.

In legitima Epilepsia veram semper conuulsionem fieri probatur. Lect. III.

DVERSVS ea, quæ superius de Comitiali conuulsione in medium protuli, accerrimè stare videtur vir nostri æui celeberrimus Hieronymus Capiuaccius, qui ab Epilepsia legitimam conuulsionem excludit lib. 1. Pract. cap. 15. Quare ego, qui in omni, quæ spuria non sit, Epileptica inuasione, semper conuulsionem adesse arbitror, meam de hac re sententiam rationibus, ac auctoritatibus comprobare, aliter verò statuentium pro viribus refellere cogor. Inuehitur itaq; in Altimarum Capiuaccius, quod ex Galeno. Pauloq; scripserit Epilepsiam conuulsionem esse, nulla, vt ait, ratione, sed nuda Galeni auctoritate superficiatenus intellecta confisus. Hinc ipse conatur probare hoc in affectu legitimam conuulsionem non reperiri, tali potissimum ratione. Omnis conuulsio aut inanitione fit, aut repletione, sed Epileptica conuulsio nec inanitione fit, nec repletione, ergo conuulsio non est, de legitima loquendo. Ego infra nùm omnis vera conuulsio ex inanitione tantum, aut repletione proueniat, & ad quam speciem Epileptica sit referenda, sermonem habebo, in præsenti verò illud solùm affirmabo, minorem propositionem ex ea parte reijciendam esse, qua comitialem conuulsionē repletione fieri negat. Quod enim ex inanitione fieri non possit, & nos cum eo conuenimus, cum Epilepsiæ tàm generatio, quàm di-

discussio velox, subitaue fit, quod in corporum discrasia contingere nullo modo potest. Discrasia enim cum sensim generetur, & non tota simul, morbum, qui confestim fiat, procreare nequit. Quòd autem conuulsio è repletione hoc in morbo non sit, ad hũc modum ostendit: Conuulsio è repletione est motus prauus, cuius causa est solùm morbifica materia, non facultas. At in Epilepsia etiam per essentiam facultas concurrit, qua de causa Galenus tradit cerebrũ in Epilepsia motu se ipsum quatere, vt noxia expellat 1. de Loc. aff. 7. Et alibi. 1. de Sympt. caus. vltimo refert in Epilepsia conuulsionem esse motum cerebri vitiosum. Vnde patet, ait, concurrere facultatem expultricem cerebri. Ergo. Ad hæc aliud argumentum affert, quo legitima conuulsio ab hoc affectu excluditur; nam, inquit, conuulsio Epileptica pertinet ad cerebrum, at secundum Galenum 5. Aph. Com. 1. conuulsio legitima fit vel inanitis, vel repletis corporibus neruosis, à quibus motus voluntarius perficitur, vnde consequens est cum cerebrum nec sit neruosum, nec motum voluntarium perficiat, ob id conuulsionis legitimæ subiectum esse non posse. Hæc sunt argumenta, hæ rationes, quibus innititur vir vndequaq; doctissimus ad ostendendum in Epilepsia legitimam non fieri conuulsionem. Quæ tamen omnia soluere difficile arbitror non erit, si quæ à me superius in definitione præmissa sunt, in memoriã reuocentur, nimirum in omni verè legitima Epilepsia semper conuulsionem, & motum conuulsiuum reperiri, illamq; ex membrorum contractione, hunc verò ex eorundem concussione, iactationeq; cognosci. Qui quidem conuulsiuus motus ab irritata facultate illud à quo læditur, grauaturque propellere conante producitur, quemadmodum conuulsio solius morbi opus est, videlicet à materia tantũ morbifica neruis imbibita, Galeno auctore 2. de Symp. caus. c. 1. Quibus ita se habentibus prior Capiuaccij ratio corruit. Nã ad id quod obijcit, hoc in affectu etiã per essentiam haud esse legitimam conuulsionem, eò quia legitimæ conuulsionis è repletione causa est solùm materia morbifica absque facultate, in Epilepsia verò facultatem concurrere, respondetur affectum hunc, si legitimè fiat (quod accidit cum cerebri vẽtres à materia crassa vt pituitosa, aut melancholica obstruuntur, quæ vera Epilepsiæ generatio cæteris frequentior est) vnà secum

tàm conuulsionem, quàm motum conuulsiuum habere. Illam membra versus radicem contracta nobis apertè ostendunt, cuius origo, & causa pendet non ab irritata facultate; sed ab eadem illa humidiori materia neruorum exortus irrigante, & consequenter à morbifica solùm materia, ob quam nerui secundum eorum latitudinem augentur, secundum verò longitudinem imminuũtur. Hic autem ex concussiuo cunctarum partium motu patefit, qui generatur ex cerebri multifariam motione, dùm eiusdem membri insita expellens virtus ad rem infensam à se longè propellendam insurgit. Quamobrem in omni, quæ verè talis existat, Epileptica exacerbatione, non modò facultas motum conuulsiuum, sed etiam materia morbifica conuulsionem è repletione legitimam producens reperitur; quod apertissimè confessus est Galenus 5. Aph. 50. nec tandem Capiuaccius ipse negat. Nõ eo tamen inficias in alijs Epilepsię speciebus legitimam conuulsionem haud quaquam fieri, sed tantummodo conuulsiuum motum à cerebri virtute, dùm rem paruæ quidem molis, sed prauæ qualitatis expellere nititur, maninifestè productum. Verùm huius generis comitiales casus haud legitimè factos esse dixero. Quantum verò spectat ad aliam viri celeberrimi rationem, qua censet idcircò in Epilepsia legitimam non esse conuulsionem, quòd illa ad cerebrum spectet, cum tamen legitima conuulsio fiat, vel inanitis, vel repletis neruosis corporibus, quibus motus perficitur voluntarius, responderem ego Epilepsiã non fieri nisi neruorum principio secundum ventres oblæso, sed quoniam nerui etiam ab eadem illa causa afficiuntur, à qua cerebrum primò læditur, iure aliquis dicet, neque hoc nomine legitimam conuulsionem ab Epilepsia excludi oportere, cum Epileptica pariter conuulsio ad neruos pertineat, nam ab eadem humida irrigantur materia, à qua ipsorum obstruitur principium. Quam quidem rem sic prorsus se habere, ac ego protuli, clarissimè docet Auicenna, qui causam, ni fallor, tàm conuulsionis, quàm motus conuulsiui eorum, qui comitialiter prolabuntur, inquirens, ad hunc modum loquitur Fen. 1. ter. tract. 5. cap. 8. Spasmi autem descendentis ad membra, quibus associatur Epilepsia, causa est, quoniam materia, quæ peruenit ad cerebrum, aut nocumentum quod ipsum comitatur, comitatur neruos etiam. Quare est ipsorũ

dispo-

diſpoſitio, diſpoſitio eius, & illud eſt propter tres cauſas, quia ſcilicet nerui ſequuntur ſubſtantiam cerebri,& læduntur ab eo,quo ipſum læditur, & eorum repletio ex humore expulſo ad ipſos in principio ipſorum, quare augumentatur eorum latitudo, & abbreuiatur eorum longitudo. Poſſet inſuper quiſpiam ad noſtram definitionem impugnandam illud etiam obijcere; omni definitioni illud potiſſimùm neceſſarium eſt, vt definientia ſint definito eſſentialia, ſed deprauatus ille motus non eſt de Epilepſiæ eſſentia, nam haud ſemper in ea perdurat, ergo in eius definitione minimè inſeri debuit, quia ſi motus ille non adeſt, tunc neq; Epilepſia, quod à veritate abeſt. Præterea Celſus de comitialibus per hæc verba ſcripſit lib. 3. cap. 23. Modò cum diſtenſione neruorum,aut membrorum prolabitur aliquis, modò ſine illa. Quæ verba Epilepticos interdum abſque conuulſione prolabi innuere videntur. Ideò multò minus in Epilepſiæ definitionē introduci debuit. Dubitationi obuiam irem hoc pacto,verum quidem eſſe quod in hoc ſymptomate deprauata illa motio perpetua non eſt, attamen tàm conuulſionem, quàm motum conuulſiuum in Epilepſiæ eſſentia comprehendimus,quoniam abſque his verè comitialis affectus non gignitur. Quare Galenus ob tales motus Epilepſiam ab apoplexia differre non vno in loco ſcripſit. Si enim(inquit de Sympt. diff. 3. de Sympt. cauſ. 2. lib. & cap.) non modò totum corpus conuellitur, ſed principes quoq; functiones detinentur, hoc ſymptoma comitialis morbus appellatur, veluti apoplexia, qua ſimul & totum corpus reſoluitur, & principes occupantur functiones. Quò etiam mentis aciem Galenus direxit cùm apoplexiam alto ſomno, Epilepſiam vigiliæ comparauit lib. 1. de Sympt. cauſ. cap. 8. Celſi verò auctoritati in oppoſitum allatæ ſatisfacerem dicens, eius verba hoc ſenſu accipienda eſſe, vt de non legitimè facta Epilepſia intelligenda ſint. Nam & ego ſupra non ſemper in comitialibus motus illos fieri affirmaui, ſed ſolùm in his, qui talem morbum legitimè incurrunt, de quibus ſermo non fit à Cornelio, aliter rem ſenſui contrariam traderet. Vt hic verò,ità etiam intelligendus Auicenna cum ſcripſit capite de Epilepſia. Multoties fit Epilepſia abſq;ſpaſmo ſenſato.Sed hæc dicta ſint ſatis pro Lectione hodierna,reliqua ad hanc rē ſpectātia in ſubſequēti proſequar.

Vt

Vt in Epilepsia per essentiam legitima conuulsio, motusq, conuulsiuus, ità in eadem per consensum motus solùm conuulsiuus reperitur. Lect. IV.

VOD in legitimè facta Epilepsia, ornatissimi Adolescentes, legitima etiam adsit conuulsio, iam satis superq; probaui. Sed quoniam variæ sunt conuulsionis species, iuxta Neotericorum sententiam, qui conuulsiuum motum vnà cum ipsa conuulsione confundunt, diligenter indagandum est, sub qua nam recensenda sit comitialis, & an ea reuera conuulsio sit, quæ cerebro à subiectis partibus impertitur. Omnis igitur conuulsio ex Hipp. 6. Aph. 39. aut inanitione fit, aut repletione, veluti singultus; Inanitione fit conuulsio, omnibus neruosis corporibus, quæ sunt nerui, ligamenta, musculi, tendones, violentius exiccatis. Repletione ijsdem neruosis partibus nimio, ac superfluo humore imbutis, vt exemplo fidium multis in locis scriptum reliquit Galenus; quibus addunt aliam conuulsionem, quæ neq; inanitione fit, neq; repletione, sed per consensum à re aliqua facultatem irritante, cuius mentionem facit ipse Galenus dicens 12. Met. vlt. nam plerumq; conuulsio vel ex repletione neruosarum partium incidit (qua ratione eos, quos magna phlegmones premit, adoritur) vel ex mordenti, ac tenui humore, qui neruosa corpora rodat, vel ex ingenti frigore, quòd tale quidpiam, quale gelu, efficiat. Hanc ferunt eam esse conuulsionem, quam Auicenna sub nomine spasmi non proportionati ad materiam significare voluit, dùm sic loquitur lib. 3. Fen. 2. c. 5. Et quandoq; fit spasmus, qui ad materiam non proportionatur, eueniens causa rei nocentis, à qua nerui fugiunt, & congregantur ad expellendum ipsam. Quæ cum ita sint, diligenter quærunt cuius speciei sit comitialis conuulsio. Clarum est ex superius prælibatis, si de essentiali Epilepsia loquamur, non ad illam conuulsionis speciem referendam esse, quæ ex inanitione ortum habet, quoniam hæc prorsus ab Epilepsia excluditur, cum nec subitò fieri, nec subitò solui posit; neq; enim cerebrum, aut eius membrana

tenuior

tenuior ad tantam ariditatem tàm breui tempore peruenire potest, vt corio similis euadat. Propterea Galenus Epilepsiæ, ac apoplexiæ subitaneam esse tàm generationem, quàm discussionem scribit 2. de Cauſ. ſympt. vlt. quod in corporum discrasia contingere nullo modo potest. Quam Galeni sententiam in hunc syllogismum aliqui deducunt. Conuulsio quæ citò fit, & citò desinit, ex inanitione prouenire nequit, sed Epileptica conuulsio citò fit, & citò desinit, ergo non est ex inanitione. Statuunt igitur, & rectè cum Galeno, ac Auicenna ipso, conuulsionem, quæ associatur Epilepsiæ, fieri ex repletione, quod tamen de legitima Epilepsia intelligendum est. Quæ namque in alijs huius morbi generibus fit deprauata motio, impropriè conuulsio vocatur. Est enim potius conuulsiuus motus, qui ex re aliqua nocente, ad materiam, vt dicunt Arabes, non proportionata ortum habet. Neq;enim eo tempore cerebri ventriculi ab aliqua materia obstruuntur, neq;vlla neruorum repletio percipitur. Siquidem cerebro in comitiali hoc motu non secus accidit, ac ventriculo à re quapiam prẹter naturam, & prauæ qualitatis, ceu ferruginea bilis, molestato euenire solet. Tunc etenim singultum patitur, expellente natura id, quod alienum à se est. Ità igitur cerebrum Epilepsiam incurrit, cum aliquid a parte primùm affecta ad ipsum fertur, quod licet mole minima, facultate tamen maxima præditum existit. Pro quo quidem expellendo mox cerebrum insurgit se ipsum multifariam mouens, veluti contra pugnans, vnde patet in Epilepsiã consortij lege facta, motum fieri à materia non offarciente ventres, sed ad rei nocuæ expulsionem virtutem irritante. Erit ergo motus conuulsiuus, non conuulsio propriè dicta. Desinat hinc mirari Altimarus quod Hipp. exarauit, conuulsionem fieri tantùm vel inanitione, vel repletione, nulla de huiusmodi causa mentione facta. Quò respexit etiam Galenus 3. Catatop. 3. dùm in conuulsione tertiam causam se haud inuenisse fatetur; licet in nonmultò antè adducto loco 12. Met. conuulsionis mentionem fecerit, quæ ab humore rodente, ac mordicante gignitur. Cuius contradictionis solutio ex eo forsitan pendet, quòd ipse Galenus vnà cum Hipp. censet conuulsionem, quæ verè sit conuulsio, repletione tantùm, aut inanitione fieri, conuulsionem autem alia ex causa

ortam,

ortam, talem propriè non esse, sed motum quendam potius conuulsiuum, vt de singultu prodidit idem Galenus 6. Aph. 39. qui singultus naturam exponens ad hunc modum scribit. Præstiterit fortasse non conuulsionem appellare, sed motum quendam, qui fit in eodem cum vomitu genere, sed eo fortior, ac vehementior. Erit ergo in Epilepsia, quæ per essentiam fit, conuulsio verè, & legitimè talis, nimirum è repletione, in ea verò, quæ per consensum, non propriè conuulsio, sed motus conuulsiuus tantum, à re prauæ qualitatis excitatus. Quod si quærat aliquis, qua ratione in legitima Epilepsia conuulsionem ex plenitudine fieri accidat, respondetur hanc ipsam inde fieri, quòd ab eodem illo humore, qui comitialibus in cerebro continetur, neruorum exortus irrigantur, ex qua re fit neruorum, membrorumq; contractio, quæ conuulsio dicitur. Quam rem ita se habere, vt ego retuli, præter Auicennam, docuit nos quoq; Galenus, dùm scripsit 6. Epid. vlt. Causa autem Epilepsiæ crassus, & frigidus succus est, congregatus quidem in ventriculis cerebri, comprehendens verò & explantationes videlicet neruorum, & maximè primum principium spinalis medullæ. Quare idem Galenus legitimam ex plenitudine conuulsionem in hoc affectionis genere reperiri clarè admodum demonstrat 5. Aph. 70. hisce verbis. Quæ propter euacuationem fit conuulsio acutissima est, ac perniciosissima, quæ verò ob neruosarum partium repletionem, qualis Epileptica est, neque acutissima, neque perinde periculosa. Hactenus de conuulsione, motuq; conuulsiuo Epilepticorum.

Ex cerebri ventriculorum nempe medij, aut postremi occlusione Epilepsiam fieri ostenditur. Lect. V.

IN Epilepsia, cuiuscunq; sit speciei, cerebri ventres occludi oportere, tàm manifestum est ex Hippocratis, Galeniq; principijs, quàm quod manifestissimum. In Epidemijs enim ab Hipp. passim verò à Galeno, qui de omnibus prolixè admodum ratiocinatus est, memoriæ traditum legitur, cerebrum in comitiali morbo, non prout similaris pars,

sed

ſed vt inſtrumentaria, magnam hanc noxam pati. Hoc idem eſt, ac ſi dicerent cerebrum ſecundum ventres affectum eſſe, non autem ſecundum eius temperamentum, vt eidem in melancholico morbo contingit. Tunc enim temperamentum totius corporis cerebri immutatur, vt in Epilepſia pars tantùm illius membri inſigniter afficitur. Nam & corpus eius parum quodammodo lædi Galenus affirmat 4.de Loc. aff.2. Si quiſpiam verò quærat vnde nam eliciatur cerebrum ſecundum ventriculos affici, reſpondetur ab actionum potiſsimùm motricum, ſenſibiliumq; læſione, quæ cum à ventriculis cerebri proficiſcantur, ventriculos affectos eſſe demonſtrant. Hinc ideò Galenus 2. de Sympt. cauſ. vlt. Inter carum, ait, ac apoplexiam morbus comitialis medius eſt. Verùm in caro, & Epilepſia ventres magis, & cerebri corpus minus; in apoplexia verò corpus magis affici ſolet. In quibus autem ventriculis cerebri hæc læſio fiat, nos apertè Galenus docuit 3.de Lo.aff.7.qui tradit craſſum pituitæ ſuccum; aut melancholicum comitialem morbum efficere, vbi in ventriculorum meatibus retineantur, ſiue is medius ſit, ſiue poſtremus. Quare ex his Galeni verbis medius, aut poſtremus ventriculus afficietur. Quam rem pariter probare poſſum ſi dicam, craſſo humore impediente ſpiritum animalem in cerebri ventribus contentum, quominus in alias partes expandi poſsit, Epilepſiam fieri Galenus affirmat: qui ſpiritus animalis, quo anima pro inſtrumento vtitur, cùm in ſenſibilibus actionibus, tùm in his, quæ à conſilio, & voluntate prodeunt obeundis, in cerebri ventriculis medio, maximeq; poſtremo, eodem referente Gal.8. de Vſu par.10. continetur, iure igitur aſſeri à nobis poteſt, aliquem ex iam dictis ventriculis affectionem pati, non alios. Illud quidem verum eſt, cerebri anteriores ventres in hoc affectu non parum lædi, vnde Galenus 4. de Loc.aff. 2. In ſopore anterior pars magis, in apoplexia, & Epilepſia vtraq; afficitur. Quorum verborum vi Capiuaccius perperam autumat (quod tanti Medici pace dictum ſit) Galenum cùm ſcribit cerebri ventres in comitiali morbo affectionem pati, non minus anteriores, quàm medium, atq; poſtremum intelligere. Quam ſententiam ea fortaſsè de cauſa ſequutus eſt, vt oſtenderet Auicennam hac in re à Gal. ipſo non diſſentire, dùm obſtructione

ante-

anteriorum ventriculorum tale symptoma fieri censet. Cui opinioni adhæret quoq; Ioannes Riolanus vir emunctæ naris, cuius quidem iudicium quanti sit faciendum, satis demonstrant eiusdem ad Fernelij libros Physiologicos,& de Abd. rer. caus. Commentaria. Quid dicam de Hollerio, ac Rondeletio de literaria, ac medica in primis republica benè meritis, qui in alia prorsus omnia euntes, ab obstructione ventriculorum Epilepsiam fieri negant? Ab vtroq; enim illorum memoriæ proditum legitur lib. 1. de Morb. inter. c. de Epil. in Schol. in Met. curandi morbos cap. proprio, Epilepsiam non gigni obstructione spirituum transitum impediente, quoniam, aiunt, si sic foret, motum in vniuersum prohiberi oporteret, aut saltem fieri minorem, quantitate spirituum, qui transeunt ad mouendas inferiores partes, non sufficiente, cum tamen vehementius, quàm antea membra omnia moueantur. Ita vt hæc sit amborum arguitio. Si fieret Epilepsia obstructione ventriculorum, motus vel omninò cessaret, vel saltem minor fieret; Sed sic est, quòd tantum abest, vt cesset, aut minor sit, vt potius vehementior fiat, ergò obstructione ventriculorum Epilepsia non fit. Pro solutione huiusce dubitationis animaduertendum est, verum quidem esse de Galeni mente in Epilepsia haud integram fieri obstructionem, quoniam si sic esset, conuulsio non fieret, vt nec in caro, & apoplexia ipsa, quemadmodum nos probè Auicenna docuit; Sed nihilominus hoc in symptomate animalem virtutem ad motum efficiendum non influere, eamq; si aliqua ex parte influat, tantam non esse, quæ motum aliquem edere valeat, cum in ea prorsus amittatur sensus, qui multò minori facultate perficitur. Quod verò obijciunt Hollerius, ac Rondeletius de vehementiori motu, qui in epilepticis apparet, an non sciunt motum illum non ex influente virtute animali, sed à musculis præter naturam contractis produci? dùm scilicet nerui, qui in musculos inseruntur, motum suimet principij, quod in Epilepsia, ad id quod morbificũ est expellendum, multifariam mouetur, insequi coguntur; Locum verò Gal. 4. de Vsu par. quem afferunt ad probãdum, si aliqua fiat in Epileptico morbo obstructio, eam esse in meatibus, qui in anterioribus cerebri ventriculis pituitam ad glandulam huic rei dicatam expurgant, non benè intelle-

tellexerunt, quod eorum pace dictum velim. Nam licet Galenus tradat comparatum à natura esse, vt per decliues cerebri meatus, tùm per palatum in os, tùm per corpus narium, orificijs magnis, atq; perspicuis, pituitosa cerebri excrementa expurgentur, ne animal frequenter Epilepsia, apoplexiaq; corripiatur, licet, inquam, hæc tradat Galenus, non propterea dicendum absq; ventriculorum occlusione Epilepsiā fieri, nam ijs meatibus obstructis comitialem morbum gigni vult, quatenus dùm cerebri excrementa per ductus, ac meatus illos non expurgantur, medio, aut postremo ventriculo impertiuntur, & hoc pacto Epilepsiam pariunt. Alioqui enim per se nunquam hoc symptoma producerent, quoniam etsi talis datur obstructio à pituita in ipsis detenta, non propterea spiritus animalis ad principium spinalis medullæ transitus intercipitur, vt fieri constat occlusione medij, aut postremi, quam statim sequitur Epilepsia. Sed quoniam ex hac re non leuis oritur dubitatio, de illa in sequenti Lectione agetur.

An motrix facultas ad motum epilepticum edendum concurrat. Lect. VI.

AB his, quæ in superiori Lectione contra Hollerium, ac Rondeletium de motu epilepticorum, eo nimirum tempore, quo humi prostrati hùc, illùcq; mēbra iactant, disserui, non contemnēda quæstio insurgit, an scilicet motrix etiam virtus vnà cum expultrice naturali ad motū epilepticum concurrat, id quod in controuersia positum esse adinuenio, cum alij non parū conferre, alij cōtrà nihil ad hunc motū edendū motricem facere contendant. Vtræ nam tamen sententiæ adhærendum sit, ego liberè pronunciabo, sed in primis vtriusq; partis fundamenta, & rationes percipere oportet. Quamobrem qui affirmatiuā partē tuentur, inter quas est Hier. Mercur. lib. de Morb. puer. cap. de Epil. hac potissimum ratione vtuntur, quòd scilicet, veluti lectum est apud Galenum lib. de Motu muscul. musculi non mouentur, nisi à voluntaria facultate moueantur: Hæc enim instrumenta ad id sunt à natura constituta, vt secundum voluntatis

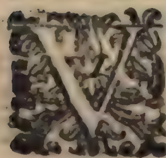
impe-

imperium corpora nostra moueant; Vnde cum in Epilepsia musculi omnes moueantur, & eo sanè pacto, quo ab ipsa voluntate mouentur, rationi consentaneum est, vt si mouentur eo modo, quo corpora naturaliter moueri solent, à nulla alia facultate, quàm à mouente id ipsum fiat. Præterea confirmant hanc suam sententiam alia Galeni auctoritate 2. Aph. 45. qui ponens differentiam inter Epilepsiã, ac apoplexiam, scribit in eo affectiones illas conuenire, quod eundem locum affectum, eandemq; materiam vtraq; simul passio obtinet, differre verò tantùm, quoniam in apoplexia perfecta est actionum facultas deperdita, in Epilepsia motus deprauatus scilicet facultatis. Id enim (inquiunt) vult phrasis Galeni, & sic ab interprete translatum est, quasi velit dicere, differre apoplexiam ab Epilepsia, quia facultas in illa nihil operatur, in hac deprauatè mouet. Ex altera parte sunt quamplures Galeni auctoritates, quibus concludi posse videtur ad motum epilepticum edendum nil omninò motricem conferre. Primùm igitur docens discrepantiam inter apoplexiam, ac Epilepsiam versantem, tradit in apoplexià motum desinere prorsus, in Epilepsia motum quidem seruari, sed præter voluntatem. Ponens verò differentiam inter motum voluntarium, ac conuulsionem 6. Aph. 39. scribit motum voluntarium eo sanè pacto fieri, quo fit conuulsionis motus, sed voluntarium à facultate ciente, conuulsionem autem sine facultate ciente fieri. Idipsum similiter sentire videtur idem Galenus tùm lib. 3. de Loc. aff. cap. 6. tùm præsertim 2. de Sympt. caus. 1. dùm conuulsionem solius morbi opus esse scribit: Cui sententiæ adhęrent Auicenna, & Auerroes 3. Coll. 41. innuentes hi omnes huiusmodi conuulsionis motus à nulla alia vi effici posse, præterquàm ab expultrice facultate naturali. Controuersiã hanc cupiens conciliare Hieronymus Mercurialis inter Medicos nostri æui primarius, duplicem dari conuulsionem tradit, aliam cum motu manifesto, aliam sine motu manifesto; cum motu manifesto Epilipsia fit, quando scilicet principium motus est affectum, sine motu euidenti, cum pars aliqua contrahitur insensibiliter, ob tumorem aliquem, aut inflammationem in musculis obortam. Quæ verò cum motu manifesto fit Epilepsia est, in qua, dùm membra iactantur, putat vir doctissimus vnà cum virtute expultrice om-

ninò etiam operarī facultatem motricem. Ego autem cum Galeno ipſo, bonaq; Medicorum parte ad motum Epilepticum edendum nihil motricem conferre arbitror, ob occluſionem ventriculorum, e quibus actiones, tàm ſenſibilis, quàm motrix in alia corporis membra deſcendunt. Nec arduum profectò erit rationes, auctoritateſq; in contrarium allatas enucleare. Imprimis enim quod afferunt ex Galeno muſculos à natura conſtitutos eſſe, vt ſecundum voluntatis iuſſum corpus, mēbraq; moueant, id non præſtat, quominus muſculi mouere vnquam poſſint, niſi animali ciente virtute, cum & in febrium rigoribus membra interdum violenter moueantur, concutianturque, dùm pro inſita facultate ad acrioris humoris expulſionem inſurgunt, nulla ad hoc faciendum delapſa è cerebro mouente. Galenus verò cùm dicit muſculos non niſi à facultate voluntaria moueri, de motu intelligit, qui ſecundum naturæ limites fit, naturali nempe; ad eum enim edendum neceſſariò vis animalis requiritur, cuius etiam motus gratia vniuerſum corpus muſculis natura cinxit. Hæc ratio igitur, ni potius velitis auctoritatem vocare, nequaquam in Epilepticis virtutem animalem motricem ad illorum motum efficiendum neceſſariò adeſſe oportere demonſtrat. Siquidem Epilepticorum motus non voluntatis iuſſu fit, ſed præter naturam omninò eſt, dùm muſculi cæterarum partium, quibus alligantur, motum inſequuntur. Nec obſtat quod vir Clariſs. addit, in Epilepſia muſculi mouentur eo pacto, quo à voluntate moueri ſolent, conſentaneum ergo eſt, à nulla alia facultate moueri, quàm à mouente, nam huic(ita vocant)inſtantiæ integrè ſatisfecit Gal. qui muſculos in conuulſione eodem modo moueri, quo etiam naturaliter mouentur, ſcriptum reliquit; iiſdem nempe muſculis ad propria capita reuulſis, ſed non propterea aſſerendum eſt, ad motum conuulſionis animalem facultatem influere, vt in motu muſculorum ſecundum naturam accidit Hic enim abſque animali ciente, ac impellente virtute fieri non poteſt, conuulſio autem motus eſt inuoluntarius. Quantum ad aliam Gal. auctoritatem ex Aphoriſmorum Commentarijs depromptam, ego equidem non video; quidquid ſit de verſione interpretis, cur per eam à mea ſententia decedere debeam; non enim probari ex ea poteſt, Galenum ad Epilepticum motum efficiendum motricem

virtutem vnà cum expultrice concurrere voluisse, quandoquidem tradit apoplexiam & Epilepsiam in eo conuenire, quòd eundem locum affectum, & eundem humorem habent mali auctorem, in eo verò differre, quòd apoplexia fit propter virtutis ad neruos affluentis plenam, consummatamq; priuationem, Epilepsia ob motum vitiosum, atque peruersum, nec addendum est eiusdem facultatis, quasi dicere velit in Epilepsia motricem virtutem mouere quidem membra cum expultrice, sed deprauatè, quemadmodum in apoplexia abolitè. Non enim, puto, id voluit Galenus, si eius verba à germano sensu non distorqueãtur. nam vult quod hi affectus in eo ad inuicẽ discrepẽt, quòd apoplectici omni prorsus motu tàm voluntario, quàm qui præter naturam sit, destituuntur, ob omnimodam scilicet ventriculorum obstructionem, cuius gratia fit, vt virtus insita cerebri, quippe quæ materiei multitudine affatim obruitur, contra insurgere nequeat, Epileptici verò licet volũtario motu careant, vitioso tamen, ac peruerso cientur, quòd in eis integra non est ventriculorum obstructio, sed, vt aiunt recentiores, semiobstructio. Vnde aliquo pacto virtus expultrix contra rem infensam insurgere potest, quam dùm expellere conatur cerebrum, multifariam mouetur, cuius mẽbri motum vitiosum nerui primùm, dein musculi, tandem membra omnia inuitè sequuntur. Sic ergò ab expultrice sola facultate, absq; vllo mouentis adminiculo, motus Epilepticus editur. Sed vt hæc melius intelligantur, diluenda quoque est obiectio, quæ ab aliquo ingenioso hac in re obijci posset, nimirum iuxta quam partem cerebrum rem noxiam adoriatur, cum ex sui natura sensu propè carere dicatur. Hic itaq; sit huic Lectioni finis, & ad hanc dubitationem persoluendam descendamus.

Qua ratione dicatur cerebrum tàm promptè aduersus rẽ infensam insurgere, cum ex sui natura sensu carere dicatur. Lect. VII.

ESTRVM aliquis fortasse mirabitur, quomodo à Gal. 3. de Loc. aff. 7. & à me sæpius traditum sit, cerebrum in comitiali morbo aduersus rem noxiam tàm promptè insurgere, cum ex sui natura pars illa sen-

ſenſus expers eſſe feratur. Quandoquidem veriſimile nõ fit membrum aliquod rei alicuius expulſionem moliri, quæ an ei amica, vel inimica ſit, vix ſentire valet. Huius generis eſſe cerebrum probare facilè poſſum. In primis namq; de cerebro diſſerens Ariſt. 2. de Par. Animal. 10. ſcribit illud non aliter, ac excrementum aliud quoduis ſenſu carere. Poſt quem Gal. cerebrum non vt ſit ſentiendi inſtrumentum, ſed vt ſenſuum inſtrumentis vim ſentiendi præſtet, à natura inſtitutum prodidit 1. de Sympt. cauſ. Hiſce auctoritatibus ratio quoque fauet. nam quæ ſentire pars debet, inter humidum, ac ſiccum ſymmetrum quid habeat oportet, vtriuſq; enim qualitatis exuberantia ſenſus imminuitur, ſed humida potiſsimũ, vnde humida intemperies non niſi ex accidenti dolorem inferre creditur, humoris etenim copia vim ſentiendi hebetat, quæ contra in ſicco, quod limites non tranſcendat, acutior euadit. Cerebrum verò perquam humidum eſſe, ab eiuſdem mollicie, & copioſa, qua vndiq; ſcatet humiditate, deprehenditur, imò Ariſt. omnium noſtri corporis partium humidiſsimum ſtatuit. Hac ergò ratione etiam probabile fit, cerebrum ſenſu tactus omninò carere. Contrà tamẽ quiſpiam obijciet quod vulgo dici ſolet: nemo dat quæ non habet; quomodo igitur cerebrũ cũ ſit ſenſus expers, ſentiẽdi principium Medicis erit? Pertritũ eſt enim apud Logicos; illud eſſe magis tale per quod vnumquodq; tale. Præterea non ne Gal. lib. de Plenit. 5. literis exarauit cerebrum, & ſpinalem medullam inter ea cenſeri, quæ ſenſum obtinent? Inſuper cerebrum mouetur; ergo etiã ſentit. Hoc enim patet ex Gal. 1. de Sympt. cauſ. vbi habet nullam partẽ carere ſenſu, quæ mouetur. Cerebrum verò ſentire hac nota Rondeletius in Meth. cur. morbos ab initio, alijq; demonſtrant, quòd quibus inflictum vulnus eſt in capite, ij frigoris iniuriam ſentiunt, licet obtuſius propter partis humiditatem. Fernelius Ciceronianæ potius in dicendo elegantiæ, quàm Gal. doctrinæ imitator, ratus conſentaneum, non eſſe, cerebrum id alijs dare, quod ipſummet nõ habet, motus dumtaxat, non item ſenſus auctorẽ cerebrum facit. Atqui cerebrum mouetur quidem, ſed non ſentit; meninges verò exquiſitiſsimè ſentiunt, nequaquam mouentur. Itaque concludit cerebrum per ſe cauſam eſſe motus, non ſenſus, piam & duram matrem ſenſus, non motus. Sed ſi petam ego à Fenel. cerebrum quo

motu cietur? naturali profectò respondebit, verùm in eadem versamur difficultate, quo pacto cerebrum det, quæ non habet; motus enim, quem alijs partibus communicat, animalis est, non naturalis. Igitur velit nolit cócedet cerebrũ dare cęteris id, quo ipsum caret. Quare Galenum sequutus tàm motus, quàm sẽsus initium à cerebri substantia manare dicam. Quod quidem ipse Galenus confirmat manifesto argumẽto 7. de Plac. Hipp. & Plat. quo Ferneliana sentẽtia vndiq; cõuellitur, quòd nimirùm in neruis duplex substantia consideratur, duplex tunica, & interior medulla. Tunicas accipiunt à tunicis cerebri, medullam à medulla. Atqui si membranas tãtum incideris intacta medulla, pars, in quam neruus inseritur, nihilominus sentiet, atque mouebitur. Si verò mox medullam discindas, vtroq; priuabitur. Ergo cerebrum erit vtriusque efficiens causa; nam habitus priuatione dignoscitur. Ardua res est causam adinuenire, cur cerebrum det ea, quæ non habet, quod in Sole pariter miramur, qui non calidus calfacit, & in cote, ad quam acuitur gladius, cum sit exors ipsa secandi. Quare hanc ipsam difficultatem pro nunc alijs discutiendam relinquo. Sat est mihi cerebrum sensu per se omninò carere, quanquam ab eo sensifica vis in alia corporis membra dimanat. Nec obstat, cerebrum mouetur, ergò sentit. nam hac de causa cor etiam, pulmo, aliaq; viscera, quæ motu cientur naturali, per se sentirent, inculpandaque foret natura quæ in eadem viscera per neruulos sentiendi vim defert. Galenus verò cùm scribit partem, quæ mouetur, sentire, de motu illo intelligit, qui à cerebro per delatoria instrumenta cæteris partibus communicatur, qui cum ex maiori spirituum copia fiat, quàm sensus, necessariò sensum includit. Maior enim vis includit minorem. Tandem si tristis aliqua sensatio in cerebri corpore ab aliquibus persentitur, hoc ego fieri dicam merito non medullaris substantiæ cerebri, quæ sensu omninò caret, sed venularum, arteriarumq;, quibus circumtexitur. Verùm ad Epilepsiam reuertamur. Cum cerebri nomine aliquando sola medulla designetur, aliquando vnà cum medulla partes coniunctæ, vtputa venæ, arterię, nerui, & duplex tunica tenuis, & crassa, sciendum à vobis est illud eatenus statutum esse Epilepsiæ subiectũ, quatenus est suis partibus conuestitum. Quarum quidem partium gratia fit, vt

cere-

cerebrum exactum habeat ſenſum ad amica amplectenda, inimica expellenda. Quamobrem inquirendum modò eſt, quænam ſit ea cerebri pars, ratione cuius motum Epilepticum gigni contingit. Id quod à nemine adhuc, quod ipſe viderim, fuit explanatũ. Vidius Iunior vir ſanè doctiſsimus in ſua Praxi Med. c. de Epilep. huic puto ego difficultati ſatisfacere cupiens, cauſam, ob quam cerebrum hoc in affectu ad expulſionem rei nocentis tàm validè mouetur, aut in meninges, aut in exortus neruorum referendam eſſe cogitat. Ego verò in neutram partem; non in meninges, quoniam ſi de meningibus ſimpliciter illud intelligit, ſequeretur in omni Phrenitide, pſeudodelirio, & capitis etiam dolore comitialẽ caſum adeſſe, ſed conſequens eſt falſum, ergò & antecedens; non in neruorum exortus, quia licet principia neruorum irritentur vnà cum cerebro ipſo, non propterea dicendum cerebrum Epilepſiam pati, quoniam à neruis irritatis in conſenſum trahatur, nam ſecus ſe res habet: fit enim hæc paſsio dùm cerebri facultas ad rem infenſam expellendam mouetur, quem motum inſequuntur nerui etiam, quippe qui à cerebro ſpinali mediante medulla naſcuntur, nec non & alia ſubiecta membra omnia, quemadmodum Galenus, omneſq; Medici affirmant. Quibus de cauſis tanti viri iudicium hac in re mihi non vndique probatur. Si quis ergò dixerit irritamentum hoc ſecundum cerebri ſubſtantiam fieri, multò magis abſurda loquetur, quòd nullum, vel exilem, obtuſumq; habet ſenſum, prȩterquàm quòd in Lethargo, & apoplexia ſemper Epilepſia adeſſet. Illud etiam mihi non arridet, ſi quiſpiam ſecundum ventriculos irritamentum in cerebro fieri contendet. Quandoquidem ventriculi dupliciter à nobis conſiderari poſſunt, aut ſecundum cauitates, aut ſecundum parietes. Si primo modo conſiderentur, non video quam vim expellendi habeat illorum cauitas, ſi ſecundo modo, cum ventriculorum parietes eiuſdem ſint cum cerebro ſubſtantiæ, eos quoque ſenſus expertes eſſe dicere par eſt. Quid igitur in hac dubitatione ſtatuendum? Ad Anatomicos, qui tactu rem dijudicant, confugiendum eſt, inter quos Archangelus lib. 1. Anat. Lect. & Columbus lib. 8. cap. 7. tradunt cerebri ventriculos membrana quadam tenui, ex tenuiore meninge ortum ducente, ſubcingi, quæ quidem ſenſu admodum exquiſito prædita eſt.

Quam rem hi Anatomici ab ipso Medicinæ fonte hausisse videntur, à Galeno scilicet. Hic enim de tenui meninge loquens ita scribit, de Vsu par. 8. cap. 8. Quo fit, vt non modò cerebrum complectatur, verùm etiam in profundum eius si se insinuet, ipsum in omnem partem peruadens, totumq; contexens, ac quoquo versus sese extendens, vsque ad ventriculorum capacitatem. Quapropter membranula illa à re quapiam præter naturam irritata ad expellendum quod noxam affert, cerebrum concussiuum motum pati cogitur, veluti etiam sternutationem, si anteriorum ventriculorum membranæ illud ipsum eueniat. Neque id mirum cuiquam videri debet, quoniam eadem membrana communis est cum omni membrana omnium neruorum. Vnde Galenus 7. de Plac. c. 3. omnium, inquit, neruorum, qui in corpore sunt, principium est cerebrum, neruiq; à cerebro, cerebrumq; operientibus membranis oriuntur, & per interiorem partem, quæ à cerebro exit, sensus, & motus membris omnibus animalis suppeditatur. Membranula igitur aliqua ex causa contracta, contrahuntur etiam nerui, & musculi ipsi, vt fiat vniuersalis omnium partium concussio, quam quotidie in comitiali morbo affectis obseruamus. Sic ergo intelligendus est Galenus, cùm dicit Epilepsiam fieri, quando insita cerebri virtus ad rem infensam expellendam insurgit.

Vtrum cerebro non affecto Epilepsia aliquando fiat, obstructis solùm carotidibus arterijs, venisq; iugularibus.

Lect. VIII.

IN Epilepsia, quomodocunq; fiat, semper, & necessariò cerebrũ affici oportere, ita vt propriũ, ac adæquatum subiectum Epilepsiæ cerebrum existat, ea videlicet ratione, qua in superioribus Lectionibus à me demonstratum fuit, Medicorum schola omnis vnanimiter affirmat. Vtrùm verò etiam, cerebro non affecto, & solummodò ab obstructione soporalium arteriarum, venarumq, iugularium interdum fieri queat, in dubium, seu quęstionem reuocari posse videtur: Siquidem non modò Aristoteles, & cum eo vniuersa Peripateticorum secta, qui

ob prohibitum à corde ad cerebrum ſpirituum influxum,eã perpetuò fieri volunt,verùm etiam inter Medicos Hippocrates hanc ipſam opinionem amplexus fuiſſe dicitur.Imò probabilibus quibuſdam rationibus oſtendi poteſt Galenum quoque ab illarum partium obſtructione ortam Epilepſiam concedere. Quam quidem opinionem ſi veram eſſe quiſpiam contendat, fatendum omninò eſt,quæ de generationis huiuſce ægritudinis modo paſsim Galenus diſſeruit,fictitia eſſe,prorſusq; à veritate aliena.Quæ tamen cum auctorem ſimiliter habeant Hippocratem, necnon firmiſsimis rationibus,ac ferè ſenſu ipſo tanquam baſi aliqua fulciantur, à nobis vt oracula ſunt æſtimanda. Sed age ad rem hanc pro viribus enodandum accedo,vt inde in poſterum mihi,ſi vlterius vitam protrahere liceat, aut alijs ingenioſioribus meliorẽ excogitandi ſolutionem aditus pateſiat. Quantum igitur ad Peripateticos attinet,ſi peteres ab his, quænam præcipuè ea ſit pars, in qua Epilepſia fit,nullam aliam profectò eſſe reſponderent, quàm cor; vnde motus, & ſenſus principium cæteris partibus emanare contẽdunt,cuius propterea membri tàm ſomnum, quàm Epilepſiam, qui ſimiles admodum,& cognati ſunt affectus,paſsiones eſſe arbitrantur. Qua tamen in re decepti ſunt Peripatetici, ſi Medicorum præcepta inſequi volumus, quibus ſanè in huiuſcemodi ſaltem materia credendum magis eſt,quàm Philoſophis, vt vberius infra, cum Ariſtotelis opinio de Somni, ac Epilepſiæ cauſa expendetur, pateſaciam. Verùm huic rei illud faceſſere negotium videtur, quòd Hippocrates 6. Epid.8. qui ex cerebri meatuum obſtructione affectum comitialem fieri apertè docuit, ex iugularium venarũ interceptione id morbi genus accidere alibi ſcripſit 4. de Rat. vic. acu.tex.23. & 27. Idẽ ſentire videtur auctor libri de Flatibus,quẽ Hippocratẽ eſſe multi volunt. Quæ opinio cum Peripateticorum ſententia in eo ſaltem conuenit,quòd Epilepſiam quandoque fieri vult,cerebro nequaquam affecto. Cauſam etenim quærens,vnde ſit,quòd quis ſubitò, ac de repente mutus euadat, nimirum in repentinas cunctarum functionum reſolutiones incurrat, ita enim ſæpe mutos auctor ille appellat, non eos tantùm, quibus vox ipſa oblæditur,in venarum (vtraſq;iugulares intelligit) ἀπολήψεις, ideſt interceptiones retulit,quæ quidem tunc fiunt, cùm, eodem paulò

inferius referente, ab humorum multitudine opplentur venæ illæ, quarum venarum interceptiones spirituum quoque interceptio insequitur, cum liber ijs per venas transeundi non pateat aditus. Quare cum sanguis, præ occlusione ex humorum fluxionibus orta, in venis constiterit, atque vnà cum eo spiritus, infrigidationes, inquit, oriuntur, vertigines, aphoniæ, capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, vel hepar, vel in venam fluxiones peruenerint. Hinc Epilepsiæ, & paraplexiæ, si continentes locos fluxiones inuaserint, atque à spiritibus exire nequeuntibus exaruerint. Eundem Epilepsiæ generationis modum admittere visus est Galenus, qui dùm Hippocratis sententiam enarrat in Comm. cum igitur, ait, supramodum oppletæ fuerint venæ, premi virtutem, grauariq; est necesse, atque in extinctionis periculum agi natiuam caliditatem, quæ ob multitudinem, copiamq; suffocationi quippiã simile patitur. Oriuntur siquidem Epilepsiæ, & apoplexiæ, & syncope cardiacæ, nẽpe vno communi aphoniæ, idest vocis carentiæ symptomate, symptomata huiusmodi significauit. Qui etiam paulò post ad hunc modum loquitur: cùm sanguis constiterit, atque cum eo spiritus, infrigidationes fiunt, vertigines, aphoniæ, capitis grauitates, & conuulsiones, quibus succedunt Epilepsiæ, ac paraplexiæ cum in locos oppletas venas continentes desierint fluxiones. locos dixit corporis partes quas auctor ante scripsit cor, hepar, & venam, quæ prædicta coniungit viscera, venam, inquam, postea a Medicis cauam appellatam, quòd venarum omniũ, quæ per corpus animalium disseminantur, latissima sit. Præterea quòd Galenus hanc Epilepsiæ generationem concedat, probatur tali pacto: Apoplexia fit aliquando ex affatim obstructis venis iugularibus, carotidibusq; arterijs, ergò etiam Epilepsia. Quãdoquidẽ de eiusdẽ Galeni sentẽtia apoplexia, & Epilepsia in eo inuicẽ conueniunt, quòd non solùm eundem humorem habent mali auctorem, sed etiam quòd in eadem corporis parte communiter fiunt. Modò apoplexiam non tantùm ex ventriculorum cerebri, verùm & jugularium venarum, arteriarumq; omnimoda obstructione gigni posse, in confesso est apud omnes. Illa etenim fit cùm facultas, spiritusq; animalis à cerebro ad neruos deferri prohibetur, vnde illicò sensu, motuq; priuantur. Hæc verò dùm cordis influxus in-

cere-

cerebrum intercipitur, oppletis videlicet, atque obstructis cùm arterijs, tùm venis, per quas vitalis spiritus ad cerebrum defertur, suntq; iugulares ab Arabibus Giudez nuncupatæ. De apoplexia vtroq; modo genita locutus est Auicenna 1. ter. tract. 5. cap. 12. dicens. Quæ verò est absque apostemate (& hæc vt plurimum accidit) aut est in ipso cerebro, aut in vicinitate ipsius; & illa quidẽ, quæ est in vicinitate, aut est in meatibus spiritus ex cerebro, aut in meatibus spiritus ad cerebrum. Nec multò post addit. Illa quæ est in meatibus spiritus ad cerebrum fit, cùm opplentur arteriæ, & venæ ex vehementia repletionis, ac multitudine sanguinis, & spiritus non habet transitum. Quæ omnia vt melius intelligantur, animaduertendum est spiritum animalem vocatum, qui in cerebri cauitatibus, veluti in fonte quodam continetur, vnde etiam ad sensum, motumq; præstandum omnibus corporis partibus subministratur, cum substantia admodum tenui, ac propè aerea sit, quolibet momẽto dispergi, atque difflari, nisi continuam, iugemq; habeat generationem. Quare cum hic spiritus ex eo, qui per arterias à corde adscendit, tanquam ex materia continuè efficiatur, iure merito dici potest ex repentina vasorum iugularium, per quæ influxus à corde ad cerebrum defertur, obstructione apoplexiam interdum fieri. Illis enim occlusis animalis spiritus consumitur, cum materia, vnde generatur, eidem fuerit intercepta. Epilepsia tamen hoc eodem modo, vti equidem reor, effici nunquã potest, quoniam in ea ventriculorum cerebri occlusionem fieri oportet. Siquidem id morbi genus tunc quidem gignitur, cùm insita cerebri excretrix facultas aduersus rem noxiam pugnat, in qua pugna cerebrum, vt fortius ad rem infensam à se propellendã insurgat, in se ipsum contrahitur, ex cuius quidẽ mẽbri contractione fit ventriculorum occlusio, & consequenter sensus, motusq; voluntarij, vt principum similiter functionum animalium abolitio. Quanquã non me latet occlusionem illam fieri plerumq; ex materia aliqua crassa, viscidaque, qualis pituitosus est, melancholicusq; humor, statim illas cerebri partes occupante, quæ vulgò semiobstructio dicitur. Vnde necessariò asserendum est Epilepsiam nulla alia in parte, quàm in cerebro, seu cerebri ventribus fieri posse. Quam quidem Epileptici morbi generationem primus omniũ cognouit

Hip-

Hippocrates dùm scripsit 6.Epid. 8. Melancholici magna ex parte Epileptici fiunt, & è contra Epileptici plerumq; melancholici, atque horum vtrumuis magis accidit, prout in hanc, vel illam partem morbus repit. Si enim in corpus Epileptici, si verò in mentem melancholici efficiuntur. Quid ergo respondendum eiusdem summi Viri auctoritati in contrarium prolatæ, quam Galenus etiã comprobare videtur? An liber ille Hippocratis non est, & Galenus scribit id, quod auctor ille instituit? An quod eã fieri vult, venis à caua hepatis prodeuntibus, primùm ab humorum copia repletis, aut constipatis, qui postea per vtrasq; iugulares venas, itemq; arterias ad caput deducuntur, & ad venas, arteriasq, καρωτίδας regurgitant, ab his ad cerebri ventres medium, aut postremum affluũt, à quibus insita uis cerebri ad rei nocentis expulsionẽ promouetur? An verò magis ex illorum vasorum repletione Epilepsia fit, quoniam ex prohibito (non integrè tamen) influentis caloris, nempe spiritus à corde influxu, cerebri humiditates, quas calor ille, si non penitus euincit, saltem compescit, augentur, quæ ventriculis communicatæ affectionem pariunt? Galenus autem cum scribit 2.Aph. 45. eundem locum affectum in Epilepsia, ac apoplexia reperiri, de nullo alio loco intelligit, quàm de cerebro, quod membrum vtriusq; pathematis subiectum perpetuò esse contendit. Adeatis eundem Galenum 1.de Sympt.caus.8. Ex his ergò patet magno in errore illos versari, qui Epilepsiam aliquando fieri posse autumant, cerebro non affecto; neque enim pro illorum sententia stant suprà enumeratæ rationes, dicat quicquid velit Thomas Erastus cum Peripateticis lib.4.Disput.in Paracelsum.

Quamobrem Epileptici non modò ingruente morbo sensum, & motum, rationem, & memoriam amittant, sed etiam ab eo liberi tanquam fatui, immemoresque videantur.
Lect. IX.

QVAM arduum, quàm difficile sit, rerum omnium rationem proferre, apertè nobis indicauit Alex. Aphrodiseus olim in Peripateticorum schola primarius in Problem. ab initio, dùm non modò Medicæ artis auctores,

res,ſed etiam Philoſophiæ proceres haud omnium, quæ in natura ſunt, ſed quorundam dumtaxat, rationem ab elementis petijſſe ſcribit. Neque enim cunctos naturalium rerum effectus ad primarum qualitatum facultatem reduci poſſe cogitat, vnde temerè quidam occultas, vt vocant, proprietates inſcitiæ aſylum appellant. Sed hæc de rebus his, quarum abditæ prorſus, deliteſcenteſq; cauſæ habentur, intelligi debent; In rebus verò non adeò abditis, atque obſcuris,earum cauſas, quantum hominis eſt, palàm facere vnuſquiſq; debet. Quapropter cum ſuperius à me ſtatutum ſit ſenſus vnà cum motu, voluntarium intelligo, necnon rationem vnà cum memorandi potentia, in Epileptico affectu deperdi, conſentaneum modò eſt, horum effectuum cauſas patefacere. Sciendum igitur à vobis eſt, triplex eſſe genus virtutum, humanum corpus regentium, quarum alia in corde,alia in hepate, alia in cerebro ſedem habet, ita vt vnicuiq; ipſarum pro ſede princeps membrum fuerit attributum, quàmuis Ariſtoteles omnes in corde collocarit. Has autem Plato tres eſſe animas non verè dixit,quæ in corde,iraſcibilem, quæ in hepate,concupiſcibilem, quæ in cerebro, rationalem diſtinctè appellans. Quanquàm Marſilius Ficinus Comm.ad 4.de Rep.ab Ariſtotelicis hoc imponi Platoni affirmat, quòd in homine tres animas,vt locis,ita ſubſtantijs differentes poſuerit. Vnde nobis conuenit cum Galeno, qui non animas,ſed animæ potentias, & rectè ſanè vocauit. quid enim prohibet vnam eſſe animam pluribus ornatam potentijs? quas idem Galenus ſub nomine vitalis, naturalis, & animalis primus omnium excogitauit. Animalis igitur facultas (de hac enim agere,quantum ad rem noſtram facit,inſtitui) in cerebri corpore tanquam in arce,ac propria, & peculiari ſede inſedit,quemadmodum Medici omnes, Galeno auſpice, fatentur. Hanc verò in duplicem partiuntur, ſentientem videlicet, atq; mouentem. Prior gemina rurſus eſt,exterior vna,altera interior, illa vt genus in quinq; ſpecies diſtribuitur viſum, auditum,guſtum, tactum, ac odoratum, licet Ariſtoteli 2. de Anima t. 9. ſenſus tactus non vnus ſit,ſed plures,hæc in quinq; potentias principum, ac rectricum nomine inſignitas diuiditur ab Ariſtotelicis,ſenſum communem,phantaſiam,rationem,memoriam,reminiſcentiam,quam tamen

men Galenus in tres partitus est,imaginationem,rationem, atque memoriam. Internæ exterior tanquàm ministra inseruit, vnde omnes externi sensus eidem circumiecti, vt satellites, & excubitores proximè asident, in quos neruorum propagines dispersæ sunt, quibus anima suas vires effundat. E sensibus verò externarum rerum imagines haustæ in internam animam confluunt, quas primùm princeps ille sensus, quem communem appellant, excipit, earumq; differentias discernit, atq; dijudicat. Vnde Aristoteles 2. de Anima sensum hunc centro circuli comparat, nam veluti lineæ à circumferentia ad centrum, sic etiam in communem sensum vndiq; conueniunt externorum quinque sensuum obiecta, circa quæ exercent sese varijs officijs aliæ enumeratæ potentiæ, prout vnicuiq; vestrûm ex philosophorum libris notum esse scio. Hæc de sentiente animali virtute, tàm scilicet interna, quàm externa. Mouens autem est, qua animal, & animalis partes mouentur; sed cum non vnæ sint motionum species ab animali virtute pendentes, de illa solùm, ad quam progressiua refertur, sermonem habebo, sub qua contractio,& aliæ huius generis motiones continentur.

Huius autem causa gemina est, Philosopho teste 3.de Anima, nimirum imaginatio, & appetitus, quibus obediunt nerui mirabili fœdere naturæ,qui à spiritu compelluntur. Quare motus voluntarius tunc sanè fit, cùm appetitus excitato spiritu neruos impellit, qui deinceps musculos cient, musculi tendines, hi verò ad se membra trahunt, vsquequò progrediatur eò, quò ipsa imaginatio ducit. Auerroi videtur phantasia id, vnde initium motus, & Fernel. principium motus non pendere ab appetitu memoriæ mandauit. Quæ cum ita sint, illud modò ignorandum non est, animam hanc rationalem in cerebro contentam, ad prædicta omnia præstanda, seu, vt clarius dicam, ad operationes omnes animales vocatas edendas,spiritu animali primario eius instrumento tanquam causa media vti, qui spiritus ex vitali per ceruicis arterias in rete admirabile sublato, primùm elaboratur, deinde in cerebro eius vi ingenita, vel in anterioribus ventriculis in animalem conuertitur,quo ita confecto, ac elaborato referti sunt medius, atq; postremus cerebri sinus, vnde tanquam è fonte per ner-

uorum

uorum ductus, & in ſenſuum inſtrumenta, & in motores muſculos dimanat, ſiue per eiuſdem ſpiritus ſubſtantiam, ſiue inſtar luminis id ipſum fiat. De qua re videatis Galenum ad finem lib. 3. de Fac. nat. & lib. 6. de Vſu par. vt etiam cap. 5. lib. de Vſu reſpir. & 9. de Vſu par. cap. 4. licet Columbus cenſeat in antro oſſis ſphænoidis congregari aerem, quem inſpiramus, ex quo cerebrum ſpiritum gignat animalem, ad ſenſum, & motum, atque ad omnes functiones animales comparatum. Influatne vis motrix à cerebro per neruos, vectore ſpiritu, per modum irradiationis, quæſtio eſt problematica, de qua vtrinque adducuntur veriſimiles rationes. Cum ergo à me ſuperius demonſtratum ſit in omni Epilepſiæ generationis modo vtique occludi (aliquando enim obſtruuntur à materia craſſa, aliquando verò conniuent præ qualitate praua ad ipſos per conſenſum tranſmiſſa) cerebri ventriculos ſedes animalium ſpirituum, à quibus tanquam à proximo inſtrumento emanant animæ actiones omnes, neceſſe omninò eſt, vt exitum ſpiritibus minimè habentibus, hoc morbi genere decidentes motu, ſenſibuſq; priuentur, necnon etiam rationis, memoriæq; amiſsionem incurrant. Verùm quoniam Epileptici, & hi præſertim, qui per eſſentiam hoc morbi genus patiuntur, non ſolùm morbo ingruēte, ſed ab eo liberi immemores, ac veluti amētes, necnon ad omnes alias animales actiones obeundas ineptiores apparēt; quæret hic veſtrûm quiſpiam ex qua nam cauſa id ipſum enaſcatur. Clarum eſt ex Galeni ſententia 1. de Loc. aff. 2. nullam ferè actionem lædi poſſe, niſi pars, quæ ipſam facit, vnà quoque afficiatur. Nos igitur cum partem in Comitiali morbo præcipuè oblæſam cerebrum ſtatuamus, animales facultates, quæ ab eo emanant, læſionem ſimul pati dicere cogimur. Inter morbos autem, à quibus principes animæ vires affici magnoperè ſolent, frigida in primis, & humida cerebri intemperies exiſtit, vnde Hippocrates; obliuioſi fiunt, dùm cerebrum perfrigeratur, in lib. de Sac. morbo. Cui ſubſcribens Aretæus lib. 1. cap. 4. rationem, ait, eo vſq; morbus conturbat, ac deijcit, vt prorſus deniq; infatuentur. Atq; horum omnium cauſa eſt cum humiditate frigiditas. Ferunt enim vel ab vtero Epileptici cerebrum imbecille, in quo, ob alteratricis facultatis fruſtrationem, pituitoſi excrementi copia in dies adaugetur,

getur, à qua, vt etiam ab humore melancholico in his, qui vitio talis humoris Epileptici fiunt, tota eius substantia infrigidatur. Cerebro autem frigefacto, animales functiones omnes obtorpescunt, nam, vt ex Aristotele constat de Physiolog. 29. anima, & corpus mutuò compatiuntur, adeo vt animæ habitus alteratus, alteret vnà corporis formam, & è contra. Hinc animi passiones, vt mæror, ira, & consimilia (ex arte Medicin. 55.) corpus afficiunt, imò à naturali statu auertunt, iuxta quam sententiam dictum fuit à Damasceno corporis temperaturam animi affectibus cohærere. Ità etiam corporis pathemata animam, seu animæ potentias magnoperè lædunt, atque conturbant, vt cùm in febre, Phrenitide, & huius generis similibus, tùm præcipuè in correptis Epilepsia facillimè conspicitur, in quibus non modò sensus vllus reperitur, qui non ferietur, & à sui muneris functione non cesset, verùm etiam princeps animi pars ratio, atque memoria deperditur. Quòd autem animales functiones omnes à frigore lædantur, haud vno in loco testatur ipse Galenus. torpent enim frigore animi, & corporis actiones, quas excitat moderata caliditas. Id quod ex medicamentorum natura discere licet, quippe frigida stuporem, soporemq; calida verò vigilias, & varias motiones inducunt. Vnde à Galeno dictum reperitur 3. de Sympt. caus. c. 3. ac 3. de Loc. aff. frigus nulli functioni ex vsu esse, qui pariter de memoria loquens, cùm vel perijt, inquit, vel omninò grauiter læsa est memoria; frigida tunc intemperies est. Sed præter obliuionem fatuitas etiam ex refrigeratione creatur. Quo circa mirum videri cuiquam non debet, si valde senes & fatui sint, & immemores, substantia cerebri illorum frigefacta, veluti & infantes nimia abundantes humiditate. Quapropter iure dictum legitur ab Aristotele 2. de Histor. anim. cap. 1. puerorum animam nihil à brutorum anima differre. Qua in re audiendus est etiam Herodotus, qui ad hunc modum loquitur in Thalia; augescente corpore mens quoque capit incrementum, atque eo senescente consenescit. Dùm enim infantes sumus ratio velut obruta, & ebria humore multo operari non potest. Humiditas enim quoque non parum officit memoriæ, rationiq; sensui omni, & motui, ea quidem de causa, qua Hippocr. 3. Aph. 8. dixit, austrum auditum hebetare, caliginem

ginem visui obducere, caput grauare, & corpori tarditatem conciliare. Humefacto enim principio neruorum facultates animales, sensusq; omnes vnà cum motu voluntario torpere necesse est. Quam quidem humiditatem pueri ex semine copiosam obtinent, ob quam non ad motum solummodò, verùm etiam ad scientiarum acquisitionem minus apti redduntur. Et hoc est quod voluit Arist. cum prodidit 7. Phys. 13. scientiæ acquisitionem nullam à principio esse, quo circa subdit, infantes nec discere possunt, nec sensibus perinde dijudicare, atq; alij seniores, cum multa in eis perturbatio sit, & motus. Quam rem vt optimè intelligatis sciendum vobis est, in tenella adhuc ætate, ob humoris copiam vberiorem, intimorum sensuum organa perenni motu agitari, atq; diffluere. Vnde fit, vt rerum imagines, quæ per externos sensus in intimos illabuntur, in officinis adseruari nequeant, vt neq; in cæra liquefacta hæ, quas exprimit sigillum, ea propter ipsius rationis lumen eo tempore minimè elucet, sed quasi nebula obductum est. Hinc illud Philosophi: odi pueros præcoci ingenio; vnde tunc addiscere non valemus, sed cùm humiditate illa paulatim, ac mediocriter consumpta, hausta simulacra permanent, & suo rite munere fungitur imaginatio. Intellectus enim operationem ab ipsa imaginatione pendere docuit nos Aristoteles 3. de Anima 8. Applaudunt huic sententiæ Hippocrates, atq; Galenus, ille quidem cùm ali bi, tùm in de Sacro morbo, vbi refert insanienti necesse esse præ humiditate cerebrum, in quo animę sunt opera, moueri, vbi videlicet humidius quàm pro natura fuerit, tandiuq; hominē sapere, quādiu eiusdemmet cerebrum quieuerit: Hic verò cùm tradit 1. Epid. cerebrum siccum ad suas actiones expeditissimū esse, meliusq; se habere ad imaginationē, ratiocinationē, memoriam, visum, auditum, aliosq; sensus. Ex quibus omnibus nō difficile est elicere quam ob causam Epileptici non modò ingruente morbo sensum, & motum, rationem, ac memoriam amittant, sed & ab eo liberi, omniq; tempore immemores, ac veluti amentes appareant. Verùm quia ex iam allatis aliquot haud negligendæ dubitationes oriuntur, earundem solutiones in futura Lectione vobis ante oculos ponere constitui.

Obie-

Obiectionum aduersus anteactam Lectionem dilutio. Lect. X.

T omnem dubitandi ansam pro viribus abscindam, Auditores; quod proprium qualemcunq; materiam pertractantium iudicatur, obiectiones, quæ aduersus ea, quæ in præterita Lectione allata fuere, ab ingenioso aliquo obijci possent, soluere in præsenti conabor. Dubitatur igitur in primis vtrùm vera sit Galeni opinio, in Epilepsia rationem, atq; memoriam deperdi. Siquidem Oribasius de differentia, quæ inter Epilepsiam, melancholiam, & insaniam versatur, disserens, hæc verba profert 3. Aphor. Com. 24. Epilepsia in imaginatione, melancholia in ratione, insania in memoria est. Idem sentire visus est Actuarius lib. 1. cap. 13. de Act. & operat. anim. spiritus, vbi sensus communis affectionem esse Epilepsiam voluit. Ambigitur quinetiam circa ipsammet memoriam, nam ex superius enarratis Peripateticorum sententiam, qua censent memoriæ sedem non in cerebro contineri, sed in corde, vt in proprio ac peculiari loco, approbare visi sumus. Quandoquidem veluti nos supra affirmauimus, & Bernardinus Crippa philosophus æui sui clarissimus astruebat in Arist. de Mem. & remin. si propter vel frigoris, vel humoris abundantiam, homines omni propemodum memoria carere videntur, qui conuenire potest, vt in cerebro, quod & frigidissimum, & humidissimum est omnium quæ in animali sunt, atque contrarium propriæ sedi animæ, quæ est calidissima, ipsius memoriæ vis collocetur? Idem asseri posse videtur de cæteris animæ potentijs, quas à frigido, & humido tantoperè lædi affirmaui. Dubitatur insuper circa ea, quæ de frigore, & calore protulimus, si vera nimirum sunt, veluti vera esse tàm Medici, quàm Philosophi omnes concedunt, cur timidi vocantur Syri, Mauri, Arabes, & Indi, qui feruidis in locis habitant; fortes è contra Galli, Scythæ, Thraces, Germani, atq; Britanni, qui gelidas regiones incolunt? Præterea ex Galeno dictum à nobis est, frigus nulli functioni ex vsu esse, cum tamen oppositam sententiam habeat Aristoteles 4. Meteor. 1. qui

inter

inter elementorum qualitates frigus post calorem maxime actiuum esse dixit. Vnde non secus ac ipsum calorem actiuas potissimùm præstare actiones frigus apparet, vt sunt finire, mutare, humectare, exiccare, tàmq; homogenea, quàm etherogenea cõgregare. Demùm ex eodem Galeno probatum est, memoria, & ratione valere eos magis, quorum cerebrũ humiditate minus scateat, ideò senes, quorum cerebrum siccum est, vt vniuersa eorum temperies, memoria, & ratione cæteris antestare deberent, cum nihilominus alia omnia nos ipsa doceat experiẽtia. Hæ sunt dubitationes, quæ ex iam habita Lectione necessariò enasci videbâtur, quas nunc retrogrado, præposteroq; vsus ordine enucleare aggredior. Sẽtentia fuit Heracliti, qui ante Galenũ vixit, temperamento sicciores alijs esse prudentiores, ex quo illud: Spiritus siccus anima ingeniosissima. Quantum verò attinet ad senes, clarum est esse frigidos, & siccos; nam idcircò Aristot. referẽte Galeno 2. de Tẽp. 2. seniũ marcescenti stirpi adsimilat, quippè stirpes nouellæ dùm sunt, molles, hũmidæq; cernuntur, senescentes assiduè magis siccescere videntur, idq; ipsis mors est. Vnde iure merito seniũ viam ad interitum esse profert, eò quia in frigido, & sicco consistit. Quã rẽ confirmat idẽ Gal. 3. Aph. vlt. vbi quærens causam, quamobrem scriptum sit ab Hippocr. senectutẽ vigilijs infestari, tradit illud contingere, non modò quia senectus ipsa solicita, & anxia existit, sed propter nimiã etiam corporis siccitatẽ, ob quam glaucomata senibus prouenire scribit, immodicè nempe instrumentis visui seruientibus exiccatis, neq; enim contra sunt senum aurium, & oculorũ humiditates, distillationes, vertigines, ac alij frigidi, & humidi affectus, à quibus senes ipsi tentantur, quoniam etsi multa humidorũ, & pituitosorũ excrementorũ copia in his coaceruatur, id tamen per accidens fit, ob alteratricis facultatis frustrationẽ. Quoad. n. propriam, ac innatã substãtiã, frigidæ, ac siccæ sunt tẽperiei. Quò respiciẽs Ioãnes Grãmaticus. 1. De gen. & corr. senium frigoris, & sicci victoria fieri tradit. Senes igitur temperamento sicci, & nihilominus obliuiosi ac aliquando fatui, & propè delirantes. Pro dissolutione difficultatis asserendũ est, illud in senibus contingere, nõ ob eorũ siccitatem, ratione cuius homines ad animales actiones edendas paratissimi redduntur, sed ob frigiditatẽ, quæ omnibus palam munijs ani

mi aduersatur. Vel dicēdū quemadmodū pueri ob nimiā humiditatē, ac defectū congruentis duritiei parū & memoria, & ratione valent, ità ipsos ob immodicā organorū inarescentiā, defectumq; humidi cōpetentis, obliuiosos, ac amentes euadere. Quā rē docuit nos Aristot. in De mem. & remin. vbi tradit pueros, & valdè senes obliuiosos esse propter motū, quòd illi in accretione, hi verò in decretione multa versentur. In senibus enim quasi ruinosis ædificijs depictæ rerum imagines exolescunt. Ità. n. Gal. 3. de Loc. aff. 5. ob siccitatē deperdi memoriā refert, vt cuidā sui æui contigit, qui ob nimias vigilias, nimiamq; in literarū studijs assiduitatem, organo exiccato memoriā penè amiserat. Atq; hic obsecro vnū notate, nō temerè vulgò iactatū esse, sapiētes multos delirare. nam vel Hipp. auctore 7. Aph. 18. à nimijs vigilijs disipientia aliquando prouenit, idq; tùm nimiæ siccitatis, quā pariūt vigiliæ ratione, tùm quia per longas vigilias biliosior sanguis redditur. Licet autē memoriæ abolitio sit excedentis humidi soboles, veluti eiusdē perfectio sicci congruentis, tamen vtriusq; qualitatis, imò & aliarū qualitatū exuberantia memoriā labefactat. Silentio autē non inuoluam Auerr. Com. ad lib. De memoria, & reminiscentia, autumare senibus obliuionē, ob accidentalē eorū humiditatē, quēadmodum pueris, ob naturalē, accidere. Quę opinio mihi nō improbanda videtur, quāquam secus Aristot. à quo in pręsenti non discedo, senū obliuionē in defectū humidi natiui referens, cuius idonea commistio memoriæ organū attemperat; atq; hæc omnia quantū ad primā dubitationē. Quantū verò ad secundā, verissimū est quod à Galeno dictū reperitur 3. de Symp. cau. c. 3. frigus nulli functioni ex vsu esse, at hoc non impedit quominus actiones, quas Philosophus recenset, efficiat. 4. Meteor. 1. Galenus. n. de his actionibus loquitur, quæ agūtur facultatibus, quibus humanū corpus regitur, & gubernatur quarū quidē actionū non est per se efficiens frigus, quare & Auicenna frigus in actionibus virtutum essentialiter non ingredi dicebat 1. primi, doct. 6. Hactenus de secunda obiectione. Venio ad tertiā, quæ est, si frigus segnitiei, calor viuacitatis, & roboris causa existit, cur timidi dicantur populi in calidis regionibus degentes, fortes è contra, & viuidiores, qui frigida loca incolunt. Pro cuius solutione forsitan respondendum, pauoris, ac timiditatis causam geminam

minam esse, sanguinis videlicet frigiditatem, atque crassitiem, id quod Vates ille notauit hoc senario:

Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis

Scaliger in Com. in Hipp. lib. de Insomn. addit sanguinis paucitatem, quandoquidē eos reddit animosiores sanguinis copia, qui in frigidis habitant regionibus, at istorū, ait, sanguis vt multus, ità dilutus est, quippe post primæ impetum æstuationis, deferuescit, pertinacissimè nimirum pugnant Mauri, & Indi. An qui degunt in cælo calido imbelles, & effæminati sunt, quia, vt apud nos fit per caniculares æstus, innatus calor perpetuo Solis ardore in halitū dissoluitur, qui verò terram gelidam inhabitant, feroces sunt, ac animosi, quia frigore ambientis calor in præcordia coactus, illis animū, & robur addit? Ab hoc problemate expeditus, confero me ad penultimā dubitationem, quæ circa sedem memoriæ versatur. Compertissima res est apud omnes Medicos, memoriam in cerebro sedem propriā habere, eamq; non in parte aliqua determinata, vt fuit Arabum, & aliorum quorundā opinio, sed in tota cerebri substantia vnà cum alijs facultatibus. Sic enim passim Galenus de animalium virtutū sede sentire videtur, quanquam ad Galeni mentē nō desunt, qui rem hanc aliter defendunt. Argumēto Crippæ hoc ego pacto responderē. Quod cerebrum sit omniū nostri corporis partiū frigidissimū, fuit Arist. sententia pluribus in locis 5. de Hist. animalium 16. 2. de Part. anim. 7. & in lib. De somno, & vigilia. Attamen Philosophus (alioqui rē sensui cōtrariam attulisset) cerebri substantiā secundum innatam eius complexionem, venis omnibus, arterijsq; seclusis, considerauit, non prout actu existit in viuēte: tantum enim abest, vt cerebrum sit frigidissimum, vt Galenus scripserit 8. de Vsu par. 2. cerebrum aere calido, etiam æstate media, calidius esse, idq; tùm ob continuum motum, tùm ob multitudinem venarum, arteriarumq; in membranis cerebrum inuoluentibus existentium. Ideò Medici etiam æstate media cerebrum rebus calidis fouent, ne ab aere infrigidetur, & alibi Galenus cerebrum calidum, & humidum vocat, in Med. defin. Qui etiam scripsit cerebrum inspiratione indigere, vt infrigidetur, De odorat. instrum. cap. 6. Qua propter iure merito Auicenna Fen. 1. primi. de cordis, hepatis, & cerebri temperatura loquens, tradit cere-

brum esse quidem frigidum, sed in comparatione ad alia duo principalia viscera, cor nempe, & iecur, quę sunt calidissima. In summa viuente animali nulla pars in eo est, quæ calorem non præseferat. Vnde patet quàm magno versentur in errore recentiores quidam aliàs non indocti, inter alios Vall. 6. Epid. qui de calculo scribentes à frigore ipsius vesicæ lapidem gigni posse autumant, dùm scilicet in crassam materiam agit, eam congregãdo, vt fieri in externis videmus. Quam opinionem falsam, & à veritate alienam esse demonstrat Hippocrates. 1. Pror. tex. 16. dùm scilicet si in acutis morbis vrinarum interceptiones ex vesicæ refrigeratione contingant, pessimum, & lethale signum esse perscribit, vt pote discusso, eua porato q; ab eo, qui præternaturam est, naturali vesicæ calore. At qui hunc in errorem lapsi non essent, si ea legissent, quæ Galenus nobis tradita ad hunc modum reliquit in lib. de Renum affect. Verùm in nobis lapidem frigus non parit, neque enim fieri potest, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concrescere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus. Quod verò, & ad cerebrũ reuertor, idem Crippa de cerebri humiditate obijciebat, quã dicit tãtã esse, vt memoriam contineri in illo membro impossibile sit, censeo ego esse falsum, nam cerebrum humidum quidem est, quod eius mollicies potissimùm indicat, non tamen, si de temperato loquamur, humidissimum. Iniuria ergo hac ratione cerebrum ipsius memoriæ, aliarumq; animalium virtutum sede, ac domicilio priuant Peripatetici. Postrema dubitatio erat nùm verè dictum sit à Galeno, in Epilepsia rationem, atq: memoriam amitti, cum Oribasius, & Actuarius aliter sentire videantur. Pro solutione respondendum in Epilepsia, iuxta Galeni mentem, rationem, atque memoriam præcipuè offendi, quòd verò imaginatio, communisq; sensus afficiantur, vt Actuarius, & Oribasius arbitrantur, hoc sanè haud negat Galenus, quanquam proprias sensus communis affectiones veternum, ac vigiliam, non autem apoplexiam, aut Epilepsiam statuit de Sympt. caus. 1. Verùm hactenus ista.

De

De Differentijs Epilepsiæ, & modis omnibus, quibus non solùm cerebrum, sed vnaquæq; pars ab altera per consensum afficitur. Lect. XI.

DE differentijs Epilepsiæ, quot, & quæ sint, nec non membris omnibus, quibus per consensum tam graui symptomate cerebrum corripitur, Vobis hodie, Clarissimi adolescẽtes, verba sum facturus. In quouis igitur nostri corporis affectu, quanti referat à Medico non ignorari affectionis modum, nùm scilicet pars affecta primariò, & per se, an per consensum morbo laboret, vnicuiq; in arte medica etiam ruditer versato, pro comperto esse puto. Quæ res ijs potissimum curæ esse debet, qui in praxi versantur, vt cuinam parti medicamenta conueniant, ad vnguem calleant, ne dùm affectu aliquo quis per sympathiam laborat, eundem tractu temporis per idiopathiam perpeti cogatur, & ad aras vsque patientem concomitetur. Affectio enim per consensum orta, si in propriam transeat, non nisi difficulter admodum vinci potest, quod neutiquam accidit morbo etiamnutu aliunde pendenti, qui fixas adhuc, & permanentes causas nõ habeat, cui quidem occurrere arduum non est, nimirum quoniam, vbi quis, Galeno auctore 3. de Loc. aff. 5. per consensum afficitur, ipsaq; affectio in fieri habet esse, deletis causis illam efficientibus, ipsa quoque simul deletur. Si verò consentientes partes permanentem iam habuerint dispositionem, quamuis quiescat causa efficiens, ipsa tamen persistet affectio. Vnde à Sereno iure proditum legitur:

Cura magis prodest venturis obuia morbis.

Quare cum haud vni sint modi generationis Epilepsiæ, quot, quique sint, nunc statim palam facit. Eiusmodi enim distinctio non parui erit in curatione momenti. Siquidem cùm in cerebro ob aliquam aliam partem hæc affectio gignitur, eam maximè, & in primis curare oportet, cerebrum verò ita præparare, vt non facilè afficiatur. Tribus ergò continetur differentijs Epilepsia, aut consistente in cerebro per essentiam affectu, id quod pluri-

mis Epilepticorum contingit, aut à ventriculo ad cerebrum consortij lege quadam adscendente, aut, quod rarò accidit, à parte quadam, cui fortè fortuna euenit, incipit affectio, quæ deinceps, ægro ipso sentiente, in cerebrum repit. Quibus tamen Epilepsiæ differentijs commune illud est, vt quoquomodo oriatur affectio, cerebrum semper necessariò patiatur, vel primario affectu, vel secundario, quemadmodum in morbo melancholia dicto fieri cernitur. Hic enim pariter vel ex proprio cerebri pathemate generatur, vel ex ventriculo, aliauè parte affectus materiam cerebro communicante, qualis melancholia hypocondriaca nuncupata, quæ stomacho consentiente fieri solet, ob inflammata circa ipsum ventrem hypocondria, quæ modò auram quandam maligniorem, modò substantiæ humoris partem ad cerebrum sursum transmittunt. Ità igitur comitialis affectio non solùm proprio cerebri vitio, sed etiam ipsius ventriculi, & aliarum etiam corporis partium consortio producitur, Galeno auctore 3. de Loc. aff. cui Paulus, Aetius, alijq; omnes antiqui Medici subscribunt; licet non defuerint Iuniores, qui contra senserint. Eleuantur enim, inquit Galenus, interdum ab aliqua corporis parte halituosi quidam spiritus, qui cerebrum ita petunt, vt eos, dùm sese attollunt, vel ægri persentire idonei sunt. Verùm iam tempus postulat, vt quænam sint corporis partes, quarum consensu comitialis passio cerebro communicatur, clarum, apertumq; fiat. Illas igitur partim Galenus 3. de Loc. aff. & partim alij in re medica percelebres, nempe inter Græcos Paulus, inter Arabes verò Auicenna nos docuerunt. Galenus enim puerum se vidisse refert, qui conuulsione Epileptica ex cruris cõsortio laborabat, qui puer eidem Galeno referebat à crure initium sumere affectionem, mox illinc per femur, lumbos, & latera ad ceruicem rectà serpere, donec ad caput perueniret, quod cùm primùm tangebat, puer haud quaquam sibi constabat, qui propterea interrogantibus Medicis, quibus cum ad curationem Galenus conuenerat, quale esset id, quod ferebatur in caput, nihil habuit quod responderet, ætatis verò suæ decimum tertium annum agebat. Sed præter hunc, tradit idem Galenus alium se adolescentem cognouisse mentis compotem, hoc ipso morbi genere laborantem, qui quod fieret non

modò

modò ſentire, ſed etiam alteri narrare poterat, à quo dicebatur veluti quandam auram frigidam eſſe id, quod ſurſum ferebatur. Tale quidpiam ſe vidiſſe ſcribit Alexander Trallianus lib. 1. c. 15. Paulus verò Aegineta lib. 3. cap. 13. tùm à crure, tùm à manus digitis contagionem poſſe naſci affirmat, necnon (quod etiam notat Auicenna lib. 3. fen. 3. cap. 8.) ab vtero, vt cuidam ſui aequi mulieri, tempore, quo erat grauida, contigit, quæ mulier à partu edito hoc ſymptoma paſſa non eſt. Fernelius verò inter neotericos magni nominis auctor, de Par. morb. & ſympt. lib. 5. c. 3. Non paucas, inquit, mulieres noui, quæ quoties vtero geſtant, crebrò Epilepſia corruunt, expeditæ verò nunquam. Ex coli etiã dolore Epilepticos fieri caſus voluit idem Paulus lib. 4. cap. 57. vt ſimiliter ex alijs interaneis ob lumbricos ea occupantes; Præterea à liene, præcordijſq;, ſpondylibus, ac humerali oſſe, vt etiam a teſtibus, ſemine, ob diuturnam moram, in ipſis corrupto, & ad venenatam qualitatem redacto, affectionem hanc nonnunquàm produci tradit Auicenna lib. 3. tract. 5. cap. 8. Vbi demùm è toto corpore etiam fieri poſſe per hæc verba refert. Illud autem quod nocet cum vapore malæ ſubſtantiæ, & qualitatis eſt a toto corpore etiam, ita vt ſit in digito pedis, & manus. Quibus verbis Auicenna non à ventriculo ſolùm, præcordijſque, aut alijs internis corporis partibus, ſed etiam à partibus externis, in quibus totius corporis habitudo deprehenditur, vapores prauos in cerebrum conſcendere, ibiq; Epilepſiam parere nobis apertè ſignificat. Si qui verò petat à me; quænam ſint hæ corporis partes exteriores, in quibus totius corporis habitus comprehenditur, reſpondebo muſculos eſſe toti corpori adiacentes, ità enim rem ſe habere docet Galenus Art. med. cap. 50. in hunc planè modum: Totius verò corporis habitus in illis maximè dicitur partibus, quæ primæ oculis ſubijciuntur: ſunt verò hæ muſculi, qui omnia ambiunt. Quod Auicenna igitur de toto corpore protulit, de partibus extrinſecis, nempe muſculis vniuerſam corporis molem ambientibus intelligi debet. Omnibus autem conſortij lege factis Epileptici morbi inuaſionibus, quæ ſtomachi fit conſenſu, frequentior eſſe ſolet. Cuius quidem quatuor enumerantur cauſæ à Galeno 1. de Sympt. cauſ. 7. quæ ſi vnà confluant, maximum

inde fieri symptoma necesse est, nimirum si affectus, qui ventriculum afficit, vehemens existat, si sensus eius maxime sit acer, si arteriarum, neruorumq; genus imbecillum, & deniq; cerebrum ipsum, vel cor fuerit infirmum. Hactenus patet quænam sint partes, quarum consortio, & conspiratione cerebrum Epileptico morbo afficitur, nunc verò ostendamus quomodo cerebrum huiusmodi partibus consentiat, vt earum consortio in adeò magnam ægritudinem incurrat. Ante omnia igitur considerandum a nobis est quot modis fiat partium adinuicem conspiratio, & vna pars alteri consentiat.

Triplici ergò ratione fit iste partium cousensus, aut viciniã, aut familiaritate vel generis, vel operis, aut vasorum communione, per Sabinum apud Galenum 3. Epid. Com. 1. Sed Auicenna sex modis fieri consortia tradit Fen. 2. primi, propter continuitatem, viam, vicinitatem, operationem, famulatum, ac intermedium partis ad partem. Propter viciniam, vesicæ, & recto intestino vterus compatitur, vicissimque illa vtero, vnde tenesmi, stranguriæ, & vrinæ suppressiones per consensum. Sic ad recti intestini, ac vteri inflammationem accedit stranguria Hippocrate auctore 5. Aphor. 58. viciniæ scilicet ratione compatiente vesica. Generis societate condolet neruosum neruoso, venosum venoso, arteriosum anterioso; Operis verò condolent mammæ vtero, thoraxq; partibus genitalibus. Propter communionem vasorum ventriculus cordi per aortam, & venam cauam consentit, inde syncope stomachica. Alijs etiam modis ab Auicenna positis pars altera alterę compatitur, vt continuitatẽ, ac intermedio partis ad partem. Sic enim ventriculus intestinis, & gulæ condoler, cerebrum verò vtero per spinam, cui allegatur, compatitur, inde occipitis dolor in mulieribus frequentissimus. Conspirant etiam partes per intermedios spiritus, & humorum confluxum, vt ad hanc partium conspirationem, condolentiamq; respiciens Hippocrates scripserit in lib. de Alim. Confluxio vna, conspiratio vna, consentientia omnia, de qua sympathia abundè loquitur Hieronymus Fracastorus in lib. de Sympat. ac antipat. cap. 15. Verùm ad rem nostram. Si quis ergò quęrat à me, vnde sit quod cerebrum, & ventriculus mutuo sibi com-

compatiuntur, vt alter alterius condoleat calamitati, respondedo id prouenire ob neruorum à sexta cerebri propagine ad os ventriculi descendentium magnitudinem, per quos etiam ori ventriculi sensus exactior, quàm vllæ aliæ particulæ accedit. Quapropterea in parte Galenus tactus sensum maximè vigere perscripsit lib. 5. de Vsu par. cap. 9. Idem tamen 3. de Loc. aff. 9. non in omnibus ęquè exacti sensus os ventriculi reperiri affirmat, imò ipsum à quibusdam penè absque sensu obtineri ex eo probat, quod eructant, vel euomunt quædam vsque adeò vitiosa qualitate infecta, vt ne odor quidem à nobis sustineri queat, cum ipsi interea nil ferè morsus sentiant. Stomacho igitur facilè cerebrum compatitur neruorum communione. Exemplum verò patientis Epilepsiam per huiusmodi consensum proponit haud vno in loco Galenus, nimirum cuiusdam Grammatici, qui quoties vel nimis doceret, aut cogitaret, aut inediam sustineret, aut irasceretur comitiali symptomate corripiebatur, nempe oris ventriculi vitio. Sic ego alium noui Grammaticum (ita enim mihi libet appellare in humanioribus, vti vocant, literis perquam versatum qui si forte fortuna irascitur, aut si inediã tolerat, leuibus quibusdã comitialibus accessionibus, cum modica circa os spuma, collabitur. Ab vteri consensu Epilepsia fit, præsertim vtero gerentibus, in quibus multa putria vnà cũ fœtu cohibentur, ob ipsius vteri cum cerebro per spinalem medullam, cui vterus alligatur, copulam, inde mulieribus nil magis frequens occipitis dolore, inde etiam conuulsiones, quas vtero consentiens cerebrum sæpe producit, quæ quidem in uiduis maximè, atque virginibus elucescunt, quæ sanantur vtero ipso sanato. Quod si alicui vestrûm non probetur, dicamus Epilepsiam fieri ab vtero vasorum communione, de qua Galenus 6. Epidem. Comm. 1. sect. 2. vbi caussas indagat, ob quas fiunt mulieribus in sincipite dolores. Ex coli autem dolore qui fit casus Epilepticus acceptus referri debet, vel neruulo à sexta cerebri propagine ad illud transmisso, vel continuitati illius intestini cum ventriculo, à quo per neruorum communionem cerebro noxa impertitur; sic intelligi oportet de alijs intestinis, quoties ab eis vel ob vermes, vel ob aliam causam comitiale symptoma cerebro communicari asseritur. Habent

enim

enim intestina communem cum ventriculo tunicam, ratione cuius etiam fit, vt ijs leuem quandam, ac rudem concoquendi facultatem inesse Medici omnes affirment. Quæ à crure verò, aut pedum, manuumue digitis incipit affectio, quæ furtim per cæcos ductus in cerebrum progreditur, per quandam veluti partium continuitatem, illam ipsam fieri Galenus affirmat. Quæ à testibus vasorum communione, si Hippocrati credimus; sed aliter docet Anatome, ideò dicendum fieri potius ob quandam partium continuitatem, vt quæ à spondylibus, aut humerali osse, ob viciniam, sub qua tamen continuitas comprehenditur. Quod si aliqua alia corporis pars primùm affecta erit, ratione cuius cerebro affectio communicetur, aliquo ex iam ostensis modo, illi ipsi condoleat cerebrum necesse est. Hucusq; de natura, ac differentijs Epileptici affectus copiosè peregi: nunc tempus postulat, vt de eiusdem affectionis causis efficientibus orationem exordiar.

Libri Quarti de Epilepsiæ natura, ac differentijs Finis.

DE

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER QVINTVS.

An in Deum referenda sit causa Epilepsiæ, vt quorundam fuit opinio. Lectio XII.

DE causis modò Epilepsiæ agendum est, in quibus quidem sigillatim examinandis si diutius imemorabor, vnusquisq; vestrûm, Ornatissimi Auditores, mirari desinat, quando nulla in re magis laboratur à Medicis, quàm in morborum causis dignoscendis, vtpote quæ conuenientem curationem ostendunt, assertore Galeno 1. ad Glauc. cap. 14. Siquidem cum nihil eorum, quæ in corpore nostro fiunt, factauè sunt, absque causa sit, eodem Galeno pluribus in locis auctore 4. de Placitis Hippocr. & Plat. c. 4. 5. & 1. Meth. 7. vtique morbus nunquam è corpore profligabitur, nisi causa, ex qua pendet, auferatur. Doctè ideò dixit Herophilus, oportere Medicum, quæ, qualis, & quanta sit morbi causa, antè cognoscere, quàm de aliquo remedio cogitet. Quis enim morbus curabitur vnquàm, nisi causa remota? Hæc autem remoueri non potest, nisi cognoscatur. Quare meritò scriptum reliquit Hippocrates in lib. de Arte: Medicus, qui suffecerit ad cognoscendum, idem suffecerit ad sanãdum. Priusquèm tamen ad internas efficientes huius affectus causas me accingam, vniuersaliores palèm facere decreui, in quibus tandiu progrediar, quandiu summa huius morbi causa deprehendatur. Summam voco Aristotelem secutus 2. Phys. t. 38. quæ proximè affectum attingit, seu immediatam. Reliqua enim tria causarum gene-

genera, quæ Aristoteles instituit, naturali relinquam, effectricesq; tantùm, quæ solæ ad curationis modum dignoscendum satis esse creduntur, omni studio percurram. Nam & Leonicenus testatur in Præfat. Ar. par. esse Galeni consuetudinem per causam simpliciter, efficientem tantummodo intelligere. Illud quidem visum est huiusmodi causas materiales etiam esse posse. Nam vt sunt subiectæ qualitatibus deferendis materiales, vt impediunt naturales effectiones, efficientes erunt. Eas veteres in antecedentes, & coniunctas partiti sunt. Quod si Galenum causas omnes expendere obijciat aliquis, dicatur id ipsum efficere solùm in Medicinæ Theoria, seu contemplatione, vix autem in Therapeutica, vt fecit Auctor libelli de renum affectibus. Per Medicinæ verò theoriam illud in hoc loco intelligi velim, quod alio nomine physiologia appellatur, quæ humani corporis naturam ex professo exponit, in qua genera quatuor causarum expenduntur. Ad rem. In primis igitur diluendum à nobis est, an in Deum reijcienda sit Epilepsiæ causa, vt ab eo semper tale genus morbi hominibus immittatur. Fuere enim vel Hippocratis tempestate (si modò ipsius est liber, qui de Morbo sacro inscribitur) qui Epileptici morbi sæuitiam, magnitudinemque, qua cæterorum morborum naturam longè superare videtur, animo, menteq; voluentes, ad irã Dei illã referebant, vt non medicinalibus auxilijs, sed expiationibus tãtũ curari posse autumarent: Quæ opinio, eodem Hippocrate auctore, non aliunde, quàm ex ignoratione naturalis Epilepsiæ causæ ortum habuit, quæ tamen etiamnum hodie vulgo verisimilis esse videtur, eò quod morbus multitudine, & vehementia symptomatum mirabilis sit, & ab alijs longè diuersus; cuius affectus origo, inquit Aretæus lib. 1. cap. 4. cum mirabilis, & præter hominum opinionem sit, flagitiosis hominidus à Luna immitti nonnullorum opinio fuit. Verum qui à Luna oriri talem affectionem putant alia se ratione tuentur, ob quã etiam ad rei naturam multò magis accedunt. Non modò autem ægritudinem hanc, sed alias etiam ab initio Deo nobis obscænè viuentibus inferri quidam existimant, licet eas potissimum, quæ latenti qualitate, a totaq;, vti vocant, substantia, corpora nostra corrumpunt, quorum sententiæ fauet Auicenna lib. 11. Metaph.

ab

ab initio, dùm ſcribit Epidemiam à Deo propter peccata immitti, & Celſus lib. 1. cap. 1. auctoritate Homeri, à quo diſci poſſe refert, morbos tum ad iram Deorum immortalium relatos eſſe, & ab ijſdem opem poſci ſolitam. Inſuper ex Sacris literis, quarum auctoritas inſtar omnium eſſe debet, paſsim deprehenditur morbos ab omnipotenti Deo hominibus immitti. Vnde in lib. Paralipom. 2. cap. 21. legitur Ioram Regem, quòd populum à Dei lege auertit, fratreſq; ſuos occidit, Deo ipſo ita volente, correptum eſſe alui languore inſanabili, quo tandem ad tabem, interitumq; deductus eſt; Quamplures alij in adductis literis recenſentur, quibus à Deo immiſſæ ſunt ægritudines, quos ego breuitatis ergo prætermitto. Iure igitur Eccleſiaſticus cap. 38. Qui delinquet in conſpectu eius, qui fecit eum, incidet in manus Medici. Non eſt in ciuitate malum, cecinit Propheta, quod non fecerit Dominus. Quamobrem ex peccatis, Deo ita permittēte, morbi naſcuntur, vt & aliæ omnes miſeriæ. Spectant hùc verba illa Iſaiæ 14. Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creās malum. Dominus noſter ei, quem ſanauerat, dixit. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ad hanc ipſam in morbis occultis cauſam reſpexiſſe Hippocratem nonnulli arbitrātur 1. Progn. 7. dùm ſic ſcriptum reliquit. Et ſi quid in morbis diuinum habetur, illius diſcere prouidentiam Medicum oportet. Vbi per diuinum haud eam aeris conditionem, quæ ex calido, frigido, humido, ſicco modum excedentibus prouenit, ſicuti Galenus enarrat, ſed aliquod aliud illa aeris conditione longè, latèque præſtantius, innuere Hippocratem affirmant, nimirum proprietatem quandam morbificam hominibus ignotam penitus, ſoliuſque Dei arcanæ menti reſeruatam, quæ ab eodem ad ſcelera humana infrangenda ſuſcitetur. Deus ergo morborum cauſa. An ab eo ſolùm erit petenda ſubleuatio, Medicorum neglectis auxilijs? Quotidie tamen videmus ægrotantes multos iāiam morituros mirabilis artis ſuffragio ab Orci faucibus eripi, ac vitali ſpiritu donari. Præterea Eccleſiaſticus ipſe teſtatur loco cit. Medicum creatum eſſe ab Altiſsimo, hortaturq; ægrotantes in infirmitatibus dare locum Medico, quoniam eius opera ſunt neceſſaria. Apud quem pariter non ſecus, ac præcepit Galenus 7. Meth. lectum eſt:

Si

Si coactus fueris in edendo multum, surge, & euome, & non adduces corpori tuo infirmitatem: Quibus verbis significat Deum velle à morbis hominem liberari per hanc nobilissimam artem, quam in humanæ salutis custodiam, ac reparationem creauit. Quid igitur statuendum hac in re? Pro indubitato habetur apud omnes Deum esse primariam causam, à qua cæteræ pendent, nihilq; hac in mundi machina fieri, aut moueri, citra primi mouentis voluntatem. Etenim Dei nutu gubernantur omnia, eumq; propterea singularum rerum effectorem vnusquisq; cui sit sana mens, agnoscit, ac profitetur. Sic enim entia omnia nihil aliud esse, quàm Dei sciẽtiam dicebat Themistius, cui & Auerroes assentitur 3. de Anima. Ita pariter de Deo sentire Hippocratem asseuerabo, dùm cunctarum rerum humanarum causam ad Deum referendam monet, nec non cùm dixit de Nat. mulieb. per initia, in lib. de Moderat. A Medicis vniuersa Deo attribuenda. Verùm secũdas causas produxit, quas etiam ita disposuit, vt proprios motus agere permittat, quibus similiter vti ipsum manifestè apparet, quoties aut in vindictam, aut salutẽ morbos immittit. Sic etiam Tobiam hirundinis stercore excæcauit (Tob. cap. 2. & 11.) cui paulò post visum restituit, præscripto ex felle piscis collyrio, quem piscem illum fuisse nonnulli arbitrantur, quem Callyonimum Græci appellant; de quo Galenus, & Plinius verba fecerunt, 10. de Simpl. med. 12. lib. 32. cap. 37. Quare Medicus, qui vt Medicus vltra elementa nõ quærit, à secundis causis tantummodo ægritudinum originem petit, non negans quandoq; Deũ ad scelera humana punienda morbos inferre, ita tamen, vt absque naturali causa illud non efficiat: qui Medicus propterea circa proximam naturalem causam potissimum versatur, qua ablata, morbi etiam tolluntur. Vnde Auicenna de Melancholia pertractans in apertum quædam affert, quæ hic libenter appono, quoniam ad rem nostram omnino faciunt, contra eos qui à Dæmone comitiale morbum suscitari contendũt, vt frustra Medici laborent circa naturalem eius causam; Quibusdam ait Medicorum (Fen. 1. tract. 4. cap. 18.) visum est, quòd Melancholia contingat à Dæmonio, sed nos non curamus cum Physicam docemus, si illud contingat à Dæmonio, aut non contingat, postquam dicimus quòd si contingat à Dæmonio, tunc contingit

ita

ita vt conuertat complexionem ad choleram nigram,& sit causa eius propinqua cholera nigra, deinde sit causa illius Dæmonium, aut non Dæmonium. Morbi igitur omnes,mea sententia,nedum melancholicus,aut Epilepticus quoties humanum corpus, vel iubente Deo,inuadunt, naturalem causam habent,vnde gignantur, qui aliter statuunt,è Medicorum numero sunt dispungendi. Nam preterquam quòd artem Medicam nobis à Deo traditam è medio tollunt, in eo etiam videntur versari errore, cuius Moysem Galenus vt Physicus insimulat 11. de Vsu par. 14. De pilorum enim generatione ,imò rerũ omniũ natura Moyses, vt diuinus homo potius, quàm Physicus discurrens, in Deum semper causam referebat. Cuius vitij maiori cum ratione Epicurum quoq; idem Galenus reprehendit, qui omnia in materiam reijciebat,secundis causis posthabitis, in quibus ea,quæ fiunt, suas habere rationes, nemini dubium esse potest. Non deerunt fortasse,qui contendant eatenus morborum causam Deum vocari, quatenus vnà cum causis secundis,vt ad quamlibet actionem præstãdam, ita ad morbos gignendos actu concurrit, quemadmodum vnanimiter asserunt Theologi,vnde quorundam Philosophorum dogma emanauit,secundas causas non agere, nisi actu concurrente prima, propriè q; ac simpliciter causas non esse, sed instrumenta primæ causæ duntaxat, veluti arbitrati sunt Platonici, quorum sententiam videre est apud Simplicium 2. Physic. t. 29. & Card. Bessarionem lib. 6. cap. 2. contra Plat. calumniatorem. Verùm ita philosophantium opinioni minimè acquiescunt Peripatetici, asserentes Deum suis legibus descripsisse naturam, vt externo duce non indigeat, qui propterea naturaliũ effectuum causam dici Deum noluerunt, & secundas causas propriè, & absolutè tales appellant, quià licet à prima causa dependeant, ex quo Platonicis causarum nomen eis non absolutè concedendum visum est, in suo nihilominus genere perfectam obtinent (sic vocant)causalitatem. Quare ab his ægritudinum non tàm origo, quàm medela à Medico est indaganda; illud quidem obliuisci non debemus,arti nostræ vsq; adeo fidendum non esse,vt tota spes salutis in ea posita sit, quemadmodum enim Deus in morbis inferendis,causis vtitur secundis, & pro eorundem curatione ad medica descendere remedia non

gra-

grauatur, ita & nos vnà cum ægrotantibus ipsis a Deo semper, & ante omnia opem poscere debemus, eò magis, quia vt Mesue scripsit in Prol. Solus Deus languores sanat. Sic enim Galenus vouit Aesculapio à quo seruatum se mortali apostemate laborantem fatetur in lib. de Lib. prop. Et Plin. lib. 19. cap. 1. multifariam ab oraculis Medicinam peti solitam suo tempore refert. Ita etiam Strabo lib. 8. aduersa affectos valetudine in Epidaurici Aesculapij templo pernoctare solitos affirmat. Alioqui neq; Medicus, neq; æger optatum finem consequentur, exemploq; sint nobis Ezechias, & Asa Reges, quorum prior, Deo ita iubente, sanatus est ab Isaia, admoto ex caricibus cataplasmate, de quo fit mentio lib. Regum 4. cap. 10. adhunc modum; Dixitq; Isaias: adferte massam ficorum, quam cum tulissent, & posuissent super vlcus eius, curatus est. Posterior autem ex ingenti podagræ dolore, à quo prius circa triennium excruciatus fuerat, vitam cum morte commutauit, quia vt legitur lib. Paralip. 2. cap. 16. neq; in infirmitate sua quęsiuit Deum, sed magis in Medicorum arte confidit. Hippocrates tamen cùm dixit. Si quid in morbis diuinum habetur, illius discere prouidentiam Medicum oportet, vix adduci possum vt credam, illum diuini voce quidquam aliud ab illa aeris conditione, cuius ab eodem multis in locis fit mentio, significare, dicant quicquid velint Manardus, Fernelius, Valeriola, alijque iuniores auctores, quorum acerrimum iudicium vt non cõtemno, ita nec Galeni sententiæ antepono. Hanc ipsam opinionem eò libentius amplector, quò video Hippocratem nullibi ægrotantium causam in Deum refundere: Imò in eo quem de Sacro morbo scripsit Commentario (si tamen Hippocr. est lib. ille) quamplura leguntur ad eorum sententiam conuellendam, qui in Deum morborum causam reijciunt. Vbi etiam illos summoperè increpat, qui diuinum iccircò morbum Epilepsiam vocant, quòd in se diuinitatem habere cogitant, cum tamen nulla in re diuinior alijs existat, sed naturam habeat, quam etiam cæteri morbi, & causam, vnde alij similiter gignuntur, qui certè si diuinior esset alijs morbis, omnibus indifferenter illum contingere, neq; discrimen inter biliosos, & pituitosos fieri oporteret, pituitosis enim natura oboritur, biliosis verò nequaquam. Nos tamen si morborum originem non solùm vt Physici,

sici, sed etiam vt Christiani piè cõsiderantes, haud semel morbos à Deo immitti ad humana delicta castiganda affirmabimus; quo sensu dici potest Epilepsiam, quæ adeò horribilis ægritudo ab omnibus tenetur, interdum Omnipotentis Dei excandescentia homines aggredi, vt illi fortasse contigit, cuius fit mētio apud D. Marcū cap. 9. hisce verbis. Et attulerunt eum, & cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum, & elisus in terram volutabatur spumās. In terram enim elidi, ac volutari, & fieri spumam circa os, certissimas esse Epileptici morbi notas vel ruditer in arte versato luce clarius cõstat. Ex quibus omnibus elicere vnusquisq; potest, quàm magno sint in errore hi, qui Epilepsiæ, cæterorumq; morborū causam ad Deum ita referendam contendunt, vt causis naturalibus posthabitis in Deum semper reijcienda sit, neglectis pariter Medicorum præsentaneis auxilijs, ad quæ, necessitate cogente, confugiendum esse Deus ipse præcepit in Eccles. Tandem hac de re statuendum omninò est, quod ab Hippocrate pronuntiatum legitur in lib. de Insomnijs: Nam somniorum coniectores falli dicens, eo quod omnia ad Deos referebant, quorum tamen institutum damnare nolebat, ne contra pietatem faceret, vt nec etiam probare, ne ars, quam ibi profitetur, superuacanea haberetur, in apertum hæc verba profert: Oportet Dijs inuocatis nos quoque aliquid operæ in medium afferre.

An Luna statuenda sit Epilepsiæ causa. Lect. XIII.

QVI Epileptici affectus causam ad Lunam referūt, ingenio præpollentes Viri, ad rei naturam mihi multo magis accedere videntur, quàm qui in Dæmonē reijciunt. Permagna enim vis est Lunæ hoc in morbo gignendo, vt plerisq; alijs etiā, qui illius motum insequuntur. Tanta siquidem est supercælestium corporum in hæc inferiora vis, atque facultas, vt qualibet illorum immutatio nos ipsos non parum afficiat. Quā rem significare voluit Aristoteles. 1. Meteor. dicens Mundum hunc inferiorem superioribus lationibus contiguum esse, vt inde omnis eius virtus gubernetur. Cuius quidem contiguitatis ratio-

nem afferens D. Thomas in Com. tradit corpora cælestia inferioribus contigua esse oportuisse, quia impossibile est locum esse vacuum, necnon quia nisi se tangerẽt huiuscemodi corpora, superiorum vis inferioribus non communicarètur. Oportet enim quòd agens corporale tangat passum, & motum ab ipso. Horũ verò corporum adinuicem connexio fit per aerem nos ambientem, qui à supercælestibus corporibus alteratus, nos quoq; alterat, immutatq; veluti ex temporum vicissitudine, varia, diuersaq; locorum natura, & demùm ex varia hominum forma, temperie, morumq; dissimilitudine, pro varietate climatum, aspectuumq; cæli cuiuis constare facilè potest. Quis est enim adeò mentis expers, qui continentem in suam crasim contentum immutare quotidie non obseruet? Multi namq; motus, vel auctore Philosopho 8. Phys. in hominibus fiunt a continenti, hoc est ab aere, & cælo. Quam rem optimè vidit Hippocrates in De aere, aquis, & locis, vbi etiam hæc verba profert. Deprehendes vt plurimum hominum formas, & mores sequi naturam regionis. Quò alludens Iulius Maternus lib. & cap. Astronom. 1. Quædam gentes, ait, à cælo ita formatæ sunt. Quare etiam hinc factum fuisse quidã volunt, vt apud Scythas vnus tantum Philosophus euaserit, nempe Anacharsis, Athenis contra plurimi. Attica enim Regio, affirmante Platone in Timæo ab initio, ob aeris temperiem prudentissima ingenia, omniumq; virtutum genere prę cæteris excellentia procreat. Talis est enim spiritus vocatus animalis, qualis qui nos ambit aer; nam eius generatio ab aere quoque pendet, qui spiritus pro crassiori, vel tenuiori aeris qualitate, ita segnior, aut vegetior ad animæ opera præstãda euadit, exemploq; sint nobis duæ contrariæ temporis conditiones, australis nempe, & borealis, in vna quarum animantes hebetiores, in altera acutiores ad quasuis cùm animi, tùm corporis actiones obeundas efficiuntur. Sic ergo ingenij præstantia multo magis antecellunt hi, qui in tenui degunt cælo, vt Athenienses, quàm qui in impuro, vt Boeotij. Vnde Galenus; Scimus, inquit 6. Epid. Com. 8. Thebis crassum, vt in tota Boeotia, Athenis tenue cælũ fuisse, ideò ingenio acutos Atticos, crasso Thebanos fuisse commemorant. Hinc Pindarus cum vellet suam Poesim ornarę laudibus, quòd eã calumniam ægrè ferret infligi Thebanis de ingenij tarditate, ac

proinde Boeotij sues dicerentur, ita loquitur: Boeotiũ vitabimus suem. Sed hæc pauca obiter, ad Lunam reuertor. Quæ quidem inter cælestia corpora maxime omnium (excepto Sole) in terrenis rebus afficiendis, ac permutandis principatum obtinet, tribus præsertim de causis à Ptolemæo relatis; prima est propter viciniam, secunda quia in Luna virtutes omnes mouentium superiorum continentur, tertia demùm quia, ex lumine a Sole accepto, quasi Sol alter efficitur: quarum quidem causarum quæ postremo loco adducitur, probabilior mihi videtur: lumine enim potißimùm agit in nostra corpora, quod a Sole ipso accipit, vnde Luna ab Aristot. minor Sol appellatur. Imò idem cẽset 4. De gener. animaliũ c.vlt. Lunã calefacere, & siccare, vt Sol ipse, eo verò minus, quo repercussum lumen recto debilius esse par est. Hinc merito luminis fit, vt Luna humiditatibus præesse dicatur, quæ quidem augentur, & minuuntur, prout augetur, & minuitur Lunæ lumen. Quare Auicẽna lib. 1. Fen. 4. c. 21. augetur, inquit, cerebrum augescente Luna, decrescit decrescente; flumina quoque, & maria, quæ alterne fluũt, ac refluunt, crescente lumine Lunæ intumescunt, detumescunt decrescente. Qui de Agricultura scripserunt, vnanimiter omnes agricultoribus præcipiunt, vt arbores decrescente Luna putent, quòd eo tempore minus humiditate scateant, qua etiam causa ligna tũc incisa minus sentire cariem testantur. Conchylia pariter ad Lunæ lumen variari tradit Mirandulanus in Prænot. ipsaque docet experientia. Nam per Lunæ coniunctiones, & humor, & calor per exiguus in illis esse fertur, quæ augeri, & pinguescere tunc sanè incipiunt, cùm Luna circa quadraturas versatur, post quod tempus magis etiam augentur vsque ad Lunæ plenitudinem. Quam rem pariter fatetur Aristoteles 4. De gen. animalium, & cum eo Plinius lib. 2. cap. 41. qui ad hunc modum loquitur: Iam quidem lunari potestate ostrearum, conchyliarumq; & concharum omnium corpora augeri, ac rursus minui constat. Aelurorum similiter oculi ampliores fiunt, augescente Luna, vt Gellius refert, apud quem Lucillius

Luna alit ostrea, & implet echinos
Muribus fibras, & pecudi addit

Itaque constat humorem omnem cum Luna moueri, nimirum

illa augescente, augeri, decrescente verò, deficere: sed hoc intelligendum est de omni humore vtili, ac alimentali, quem semper auget Lunæ lumen: moderatum enim calorem rebus afferens nutritionem fouet, alimentisq; replet, id quod efficit cum lumine lucet; tempore verò interlunij, cùm luce prorsus caret, imminuuntur quidem vtiles, sed inutiles procreantur succi, humiditasq; excrementitia tunc magis redundat, ob defectum caloris, vnde muliebria decedentibus mensibus potissimùm apparent. Notum est enim vi luminis, quod a Sole accipit, Lunam calefacere, rerumq; omnium calorem fouere, lumine quidem non per se, sed ex accidenti, quatenus videlicet luminis comes est ignis ob analogiam. Ex quibus facile est intelligere vnde sit quod qui Epileptico affectui sunt obnoxij, interlunij tempore ferè semper a morbo aggrediuntur, & fortasse etiam ratio elici potest, quamobrem interlunio concepti, editiue comitiales euadant, si modò vera est nonnullorum de huiuscemodi re sententia. Quandoquidem Luna tempore, quo lumine exuta, atque orba est, quod alij interlunij, alij silentis Lunæ appellant, calore cuncta priuat, quem alijs temporibus ad res omnes fouendas, & nutriendas per lumen immittit, ideò frigus adaugetur, fiuntq; in nobis crudiores humores, quales sunt pituitosi frigidi, & humidi, à quibus etiam lædi se tunc sentiunt, qui rheumatibus obnoxij esse solent, qua in re sanè primas ipse fero, adeo imbecille cerebrum à primordijs sortitus sum. Sic ergo comitiali morbo ab humore pituitoso addicti, in Lunæ cum Sole coniunctione, quam sæpè accessione tentantur, frigida illa, excrementitiaq; humiditate in cerebro adaucta, ac in eiusdem ventriculos elapsa. Quòd verò eodem tempore vel in vtero concepti, vel in lucem editi, talem ægritudinem reliquo vitæ tempore patiantur, vt Serenus Medicus his versibus testatum reliquit:

Ipse Deus memorat dubiæ per tempora Lunæ
Conceptum talis, quem sæpe ruina profudit.

non in prauam aliquam, & occultam Lunæ facultatem referendũ puto, sed in eandem potius causam, nempe luminis Lunę priuationem, cuius gratia fit, vt tunc omnia quæ sub Luna iacent, maximis afficiantur alterationibus, veluti quæ per id tempus fiunt frequentes, magnæq; mutationes, & crebri, qui sentiuntur, ventorũ flatus,

vehe-

vehementesq; pelagi tempestates apertissimè ostendunt. Ex Aristotele modò constat 4. De gener. animalium varias temporũ mutationes, ob diuersos ventorum flatus, ad immutandam in deterius rationem conceptus, vim maximam habere, vt etiã varia mensiũ, nedum annorum tempora, quæ quidem ad animantiũ generationem commutandam, insignem facultatem obtinere, ex eo manifestum esse tradit, quòd non parum refert, an Luna crescẽte, aut decrescente conceptio fiat. Quare non est à ratione alienum in interlunio, quo tempore tã varia, tamq; naturæ nostræ inimica tẽporis conditio incrudescit, infantis vel in vtero concepti, vel recens editi cùm membra alia, tùm caput in primis debilius reddi, quod postea vitæ cursu præ imbecillitate excrementitios humores tùm congerat, tùm etiam aliunde a fortioribus mẽbris transmissos facilè recipiat, qui cerebri ventribus communicati Epilepsiam pariũt. Hęc de interlunio satis probabilia mihi videntur, ad plenilunium conuertatur oratio. Siquidem hoc tempore etiam Epileptici insultus exacerbantur, multiq; morbis è fluxione laborant, veluti nos ipsa docet experientia. Cõtra tamen (si licet sensum ratione impugnare) non vulgaris ratio stare videtur; nam si Luna à lumine vim habet calefaciendi, profectò quò plus luminis habet, eo plus etiã caloris in inferiora refundit, quod Arist. pariter affirmat 4. De part. animal. c. 5. plenilunij noctes tepidiores esse scribens, calor aũt humiditates absumit potius, quàm adauget, ergò in plenilunio, quo tempore vberiorem ex se lucẽ Luna refundit, nulli videntur gigni posse frigidi, & humidi affectus, nedum Epilepticus. Respondendũ Lunam per lumen calefaciendi, & siccandi vim habere, quare eo diminuto, aut ablato meritò augẽtur humiditates, defectu scilicet ignis, quod in interlunio contingit. Verùm hoc non impedit quo minus eadẽ etiam plena humidas passiones augeat, non quòd frigida, & humida, vt perperam quidam volunt, qui Lunæ naturam frigidam, & humidam esse censent, veluti Saturnũ frigidum, & siccum, Martem calidum, & siccum, ac Iouem calidum, & humidum, sed quòd Lunæ luminis vtpote reflexi tepidus sit calor, vnde plenilunij noctes tepidiores; talis autem calor plus fundere, ciereq, humores solet, quàm absumere, atq; ita humores auget, ac mouet, vt tepidum balneum, & verni temporis calor concretam humiditatẽ

eliquare solent, & in hoc differt Lunæ calor à Solis calore, quòd hic calidior cum sit, non plus fundat, quàm absumat, atque resoluat. Quam rem Plinius de Luna differens, lib. 2. cap. 9. his verbis explicauit; ideò mollior, & imperfecta vi soluere tantum humoré, atq; etiã augere, quẽ Solis radij absumant. Quò respiciẽs Hermolaus Barbarus In comp. natur. scien. lib. 2. quid quod, ait, idem astrum diuersas vires habet, & repugnantes propemodum? Luna enim & lumine calefacit, vt in plenilunio experimur: tunc enim calor est auctior, & humectat maximè, atque refrigerat; Quamobrem hoc etiam Lunæ aspectu comitiales a morbo aggredi non est rationi dissonum, eliquatis à tepido Lunæ calore cerebri humiditatibus. Illud quidem prætereundum nullo modo est, cum duplici ab humore per essentiam, verèq; talis Epilepsia oriatur, pituitoso nimirum, aut melancholico, plenilunij tempore eos potissimùm cadere, quorum morbus ab ipsa melancholia pendet, in interlunio verò eos, quibus ex pituita contingit affectio; sic & in fœminis melancholico sanguine refertis purgationes in plenilunio magis irritantur, ac fluunt, in pituitosis verò, quibus sanguis crudior est in interlunio, ratioq; affertur, quoniam pituitosi humores frigidi adeò sunt, vt nisi magno calore, qualis Lunæ nõ est, nõ fundantur, frigore verò intenso magnopere augeantur; melancholici autem cum adeò frigidi non sint, quippe qui per calorem tales euadunt, vel moderato calore funduntur, & eliquantur, frigore autem non augentur, sed compescũtur potius, atque sedantur, vnde fit, vt qui huiusmodi humoribus abundant, deterius habeant in plenilunio, qui verò illiusmodi in interlunio. Persæpè tamen accidit, vt hosce Lunæ aspectus Epilepsia non expectet, vt nec mensium exitura, quam multis ter in mense citari compertum est, pro superflui sanguinis copia, & qualitatis ratione, irritata facultate expultrice naturali, nam & Epileptica inuasio pro copia pituitosi, atriue humoris in cerebro ex praua victus ratione redundantis, nullo ordine iam exposita Lunæ tempora insequens frequenter apparet. Ità vt demùm, qui hanc Lunę facultatem in comitiali morbo promouendo inter externas, & procatarcticas causas hunc affectum præcipuè excitantes connumerant, summoperè commendem, contra verò non parum reprehendam, qui Epilepsiam quoquo tem-

tempore, & modo fit, Lunæ syderi acceptam perpetuò referunt. Atque hic imponatur præsenti Lectioni terminus.

De proximis Epilepsiæ causis. *Lect.* XIIII.

ACTENVS explicitæ sunt causæ vniuersaliores Epilepticæ ægritudinis, nūc verò ad eiusdem proximiores accedendum est, è quibus verę eliciuntur curandi indicationes. Vniuscuiusq; igitur affectionis duplex esse causarum discrimē statuit ipse Galenus 1. Meth. quorum alterum est causarum, quæ in animalis corpore reperiuntur, internas vocant, quarum etiam duplicem constituunt differentiam, aliæ enim efficientes, aliæ præparantes dicuntur; alterum verò est causarum, quæ forinsecus adueniunt, externæ appellantur, ac procatarcticæ, quæ quidem in ordine causas vniuersaliores paulò ante allatas statim insequi debuissent, sed inferius, vbi de curatione huius affectus agetur, sermonem de illis facere opportunius visum est. Nunc enim ad internas efficientes orationem conuertam, quibus diligenter expensis, atque examinatis, de pręparantibus disserere difficile non erit. Cum duæ verò sint efficientes, immediatæq; Epilepsiæ causæ, quarum altera primariò fieri in cerebro solet, alia consortij lege quadam, vel à stomacho, vel ab alia corporis parte enascitur, ab ea nunc exordiar, quę cerebrum afficiendo per essentiam morbum gignit. Statuo igitur vnà cum Galeno, Paulo Aegineta, bonaq; Medicorum parte, efficientem Epilepsiæ causam nullam aliam esse, quàm frigidum, crassum, ac omninò viscidum humorem cerebri ventriculos medium, maximèq; postremū affatim, ac derepente obstruētē, vt spiritui animali, quo minus expandi possit, aditus intercludatur. Obstructio enim, Galeno auctore 3. De san. tuen. c. 10. ex lentis, crassisq; excrementis oritur, cùm cōfertim aliquò ruunt. Quemadmodum namq; Auer. 3. Col. c. 40. haud fieri posse Epilepsiam probat, nisi a vapore, quia citò fit, & citò etiā desinit; sic vice versa Galenus tradit eam necessariò fieri ab humore frigido, & crasso, quia citò fit, & citò quoq; soluitur, de qua & infra vberius cùm Auerrois opinio examinabitur. Quoniā

verò crassi, frigidiq; humores in duplici sunt differentia, pituitosi nempe, & melancholici, ideò rectè dictum est à Galeno 3. De loc. aff. c. 6. quòd vt crassus pituitæ succus, ita & is, qui atræ bilis naturam possidet, Epilepticum morbum solet efficere, vbi in meatibus ventriculorũ cerebri retinentur, siue is medius sit, siue postremus. Quare idem Auctor 1. Aph. 45. affectionem hanc cum apoplexia conferens inquit: Epilepsia proxima quodammodo est morbo, quẽ apoplexiam vocant, cum idem locus in vtroq; patiatur, idemq; humor in causa sit: frigidus enim, & crassus est humor ambobus. Cõstat igitur Epilepsiæ per essentiam ortæ efficientes causas pituitam in primis esse, ac melancholiam, eo quia sua crassitie, & viscositate obstruendo, replendoq; ventriculos cerebri, spiritibus viam intercludunt, quominus in omnia corporis membra deferantur. Quæ tamen ventriculorum obstructio sic intelligenda est, vt non ex toto ventres illi oppleantur, sed maiori ex parte, aliter enim apoplexia potius, quàm Epilepsia fieret, veluti superius in prioribus Lectionibus demonstraui. Nunquid autem ex sanguinis etiam, ac bilis ad cerebri sinus affluxu fieri possit Epilepsia, quemadmodum sentire videtur Auicenna 1. ter. tract. 5. c. 8. dubitatur à plurimis, quod morbum hunc efficientes humores frigidos esse, & crassos necesse sit. A sanguine tamen sincero extra venas effuso gigni aliquando posse Epilepticam passionem prẹter Auic. scriptum quoq; reliquit Hippocrates 1. Pror. 38. neque id puto negaret Galenus. Sed hoc fieri non nisi rarò crediderim, quoniam sanguis non ita frequenter è venis egreditur, & si egreditur, ac in cerebri ventres transmittitur, grauiora potius symptomata inuehit, nimirum omnimodam sensuum, motusq; priuationem, animales spiritus omninò corrũpens. Sanguis enim statim ac è venis egreditur, amplius in sui natura non permanet. Insuper sanguis absq; pituita, aut flaua, aut atra bile fluens, tenuis est, talia autem obstructionem parere apta non sunt. Probabilior tamen est hac in difficultate Mercati opinio, de qua alibi. Quòd verò etiam bilis ipsa per se hunc affectũ producere queat, vix adduci possum, vt cum Auicenna censeam. Nam præterquam quod huic sententiæ repugnat Hippocrates ipse lib. De sac. morbo qui biliosis Epilepsiam nunquam contingere scribit, quamplures etiam afferri possunt rationes, quibus talem

ægritu-

ægritudinem ab humore bilioso sincero haud fieri posse constat. In primis enim bilis, nec frigida est, nec crassa, sed calida, sicca, & tenuis, vt videre est apud Galenum pluribus in locis 1. De temp. 9. De morb. cau. c.6. Calidi verò proprium est, quæ eiusdem sunt generis coniungere, quæ diuersa disiungere, & segregare, apud Arist. non vno in loco 2. De gen. & corr. t.2. & Meteor. 4. Quare si ad cerebrũ perueniret bilis, tolleret potius quæ ipsi cerebro aduersa essent, quàm vt eadem augeret, ab eo nempe humores segregando alienos, & quia etiam calidum crassa extenuat, concoquit, discutit, atque dissoluit Galeno affirmante 5. Aphor. Com. 22. Insuper si cerebrũ petit huius generis humor, affectus ab Epileptico omninò diuersos producit, vt sũt vel Phrenitides, vel cephalalgias cerebri meninges sua tenuitate, ac mordacitate vellicando. Cũ.n. huiusmodi humor partium sit maxime tenuium, fieri haud posse videtur, vt partes cerebri laxiores ita affatim occupet, vt Epilepsiã pariat; nam ratione suæ tenuitatis obstructioni resistit, quam quidem ex crassis, lentisq; humoribus, aut excrementis oriri ex Galeno supra ostendimus, quæ verò tenuia sunt, & calida, tantum abest vt obstruant, vt potius reserant, atque deobstruant. Quin etiam bilis ex sua proprietate habet, vt in membra molliora non impingatur, quod ex Galeno patet 4. De præn. ex pulsibus cap. 8. Demùm ex iam relatis abundè constat Epilepsiam fieri ab humoribus cerebri ventriculos obstruentibus, quod pręstare non potest bilis ratione siccitatis suæ, quia ex mente Philosophi humiditas est, quæ crassitudinem efficit. 1. De gener. & cor. t.2. Sed bilis potentia non est humida, quamuis secũdum speciem humida appareat De different. morb. 2. propter quod iure proditum legitur a Galeno, De plenit. c.11. sola bilis nullum plenitudinis inseparabile sympto ma, vt neq; tumorem, & grauitatem efficere potest. Ex quibus manifestè patet quàm vehementer lapsi sint Rondeletius, Hollerius, & cum his alij pariter, vt Riolanus Medicus Parisiensis, penes quẽ forsitan religio fuit a viris Gallis dissentire. Fallitur etiam Vallesius qui 7. Epidem. Com. 83. scribit apoplexiam ab omni fieri humore, cum a bile flaua, quæ tenuis humor est, gigni nullo modo possit, vt nec etiam Epilepsia. Non ergo a bile sincera comitialis ægritudo fiet, licet ab Auicenna dictum sit, ab omnibus, quibus con-

constamus, humoribus illam progigni. Nisi forsitan pro Auicenna dicatur non simpliciter eius verba accipiẽda esse, sed per illũ fieri symptoma hoc ex cunctis nostri corporis humoribus, nõ propriè, & singulis per se, verùm potius inuicem commistis; & bilẽ profectò cæterorum humorum esse veluti vehiculum, quo tam in cerebrũ, quàm in alias corporis partes promptius, ac celerius deducantur, Medicorum ambigit nemo.

Auctorum magni nominis de causa efficiente Epilepsiæ sententia refertur, & confutatur.
Lect. XV.

Vænam sit proxima, imò efficiẽs idiopathicæ Epilepsiæ causa, nõ multò antè à me ostẽsũ est, dùm ex mente Hippocratis, & Auicennæ sanguinem nõ nisi raròo, plerumq; autẽ, iuxta Galeni, Pauli, aliorũq; dogmata frigidos, crassos, viscidosq; humores pituitosum nempe, ac melancholicum, vbi spirituum meatus in cerebri ventriculis offarciunt, comitialem insultum procreare affirmaui. Verùm contra hanc sententiam acerrimè stat amplissimorum Virorum auctoritas, de causis immediatè Epilepsiam producentibus, aliter, ac fecerit Galenus, dissentium. Hi verò sunt Aristoteles, de quo inferius, eius Commentator Auerroes, Auctor lib. De flatibus, ac demùm Fernelius, qui omnes in eo potissimùm mihi videntur dissentire a Galeno, quòd quam ipsi afferunt causam, eam semper, & perpetuò Epilepsiam parere volunt, vt vna, eademq; huius morbi causa perpetuò de illorum sententia, statuenda sit. Quæ opinio, vt pote quæ tùm Galeno, tùm cæteris omnibus Medicis repugnat, omninò est improbanda. Quare, vt ab Auerroe exordium sumam, putat Physicus egregius Epilepsiæ causam esse, ita vocant, ventositatẽ fumosam, cui pro materia sint frigidi, & humidi humores, id quod de Epilepsia tam per essentiam, quàm per consensum genita intelligit. Sed Auerrois verba, ex quibus eius rationes eliciuntur, hùc afferre oportet; habentur autem ad hunc sanè modum lib. 3. Coll. c. 4. Et illud quod significat nobis, quod non fit propter humiditatem

nerui

nerui, nec propter ipsius infusionem, est propter subitam ipsius dissolutionem, & de necessitate est, quod humor faciens hoc sit subtilis, & quod paroxismus eius citò transit, sicuti fit in ægritudinibus acutis. Sed quia videmus pro maiori parte, quod qui patiuntur hanc ægritudinem, sunt frigidi, & humidi, sicut pueri, aut frigidi, & sicci, sicut senes, & vniuersaliter; quia hæc accidentia apparent super frigidos pro maiori parte significat, quod causa ægritudinis est humor grossus, sed contradicit nobis hoc, quod humor grossus non citò dissoluitur, siue decurrat per strictos meatus, siue per latos, sicuti dicit Galenus, quia dissolutio non est aliud, quàm dominatio naturæ super humorem, ipsum decoquendo, vt retineat quod est conueniens nutrimento, & aliud expellat, & hoc non fit in humore grosso, nec in eo quod est grossus nisi longo tempore, sicut testatur experientia in ægritudinibus; & nos videmus quod citò dissoluitur hic humor, & ob hoc dicendum est, quod hæc ægritudo non fit nisi propter fumum qui generatur in ipso cerebro, vel in alio membro, quod ipsum ei transmittit. Sicut dicit Galenus de iuuene illo, qui sentiebat quod quasi quidam fumus factus ascenderet ab vno membro ad cerebrum, & quando perueniebat illuc, cadebat Epilepticus, & hoc accidens sufficiens est ad probandum quod causa huius ægritudinis est ventositas fumosa, sed ista ventositas necessariò communicat humoribus frigidis, & humidis, & isti humores isti vento sunt veluti materia, & propterea curatur hæc ægritudo euacuando illos humores. Hactenus Auerroes. Herodotus verò, seu quisquis ille fuerit libri De flat. Auctor, nam Hippocratem non esse, hac potissimùm causa adducor vt credam, ab aere nos ambiẽte morbum hunc perpetuò fieri scripsit, dùm aer scilicet plurimus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit permixtus; tunc enim, ait, multæ fiunt oppilationes multifariã per venas omnes, cumq; in crassiores, & pleniores sãguine venas aer prodierit, progressusq; diutius maneat, sanguinis cursum prohibet, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi adhuc tardius; qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. omne enim corpus vndequaq;

dequaq; contrahitur, ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum, & conturbationem sanguinis subministrante, contingúntque ex sanguinis peruersione totius corporis subuersiones. Eo enim, quo corripiuntur a morbo, tempore, neque sentiunt quicquam, neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic namque aer conturbatus sanguinem turbauit, ac conspurcauit. Hæc ille.

Postremò Ioannes Fernelius venenatam qualitatem, quę totius substantiæ inimicitia cerebrum acriter feriat, semper Epileptici affectus causam esse, experimentis quibusdam ostendere nititur. Inquit enim de causa Epilepsiæ loquens 2. De abd. rerum caus. c. 15. Non alia profectò videtur quàm eius, quę per consensum. Vt enim aliquando obseruauimus ę summo capitis vertice, in quo sub pericranio vitiatus, venenatusq; humor cohercebatur, vaporẽ manifesto sensu intrò subire, qui Epilepsiam concitaret, hancq; postea à caustico medicamento persanatam, ita proculdubio existimari debet intus, vel circum meninges, vel circa cerebri substantiam, vitium contineri veneni æmulum, cuius ex interuallis impetu facto Epilepsia suscitetur. Aperto Epileptici Philosophi, qui decesserat, capite, qui vehementissimo, eoq; ferè perpetuo dolore vix digitum lato circa sinciput torquebatur, deprehendimus crassiorem meningem ea sede caluæ ossi adhærescere, pauculo humore putri interiecto. In altero cerebri substantiã humorem fętidissimum, eumq; exiguum continere. Vtriusq; tamen ventriculos, & meatus omnis humoris, omnisq; obstructionis expertes. Multos ipse scio vidisti inde Epilepticos euasisse, quòd in curanda lue venerea dùm vnguentis ex hydrargyro illinerentur, nonnihil in aurem, & in cerebrum penetrasset. His ne quæso dicas cerebri ventriculos humore multo impleri, & obstrui? Minimè quidem, sed ipsum corrupti hydrargyri pernicie lacessiri. Talem igitur & in omni alia Epilepsia causam existimato, atque si quid aliquando putridi humoris inesse deprehendatur, non ex ipsa putredine, sed ex venenata, quam concepit, qualitate hoc mali suscitari. Itaque quocumque in loco corporis is fuerit, venenatus illinc vapor in cerebrum sublatus, id ipsum, meningesq; totius substantiæ inimicitia acriter ferit.

Effer-

Effertur autem ex interuallis haud secus, atque in febribus intermittentibus,& in rabie,& in alijs plerisque morbis, quorum est stata recursio. Cerebrum proprij veneni offensione interdum ab omni mentis,sensuumq; functione vacat, vti & cor in syncope, interdum se ipsum,vniuersumque corpus quatiens adnititur offensionem excutere, non aliter quàm cor palpitans. Hucusque Fernelius. Superest modò summorum Virorum rationes expendere, & veræ ne sint, an non, diligenter inquirere. Animaduertendum igitur est Epilepsiæ causam, quam ipsi afferunt, esse quidem veram,at non simpliciter,& vsquequaque,vt Epilepsia cuiuscunq; speciei existat, ab vna, eademq, causa proueniat. Non simpliciter autẽ dixi propter Auctorem lib.De flatibus; Nullo etenim modo,vt ab eo nũc exordiar,aerem per se morbum hũc producere posse crediderim. Siquidem cum tres Epilepsiæ differẽtiæ tradantur,quarum alia est à cerebro,existente in ipso affectione,alia à stomacho,propter vapores ad caput ascendentes, alia demùm à parte aliqua corporis propter auram maligniorem,venenique æmulam,sursum per partium continuitatem elatam,ab aere ambiente nulla ex relatis Epilepsiæ speciebus procreari potest. Non ea quæ primogenio affectu in cerebro nascitur; quoniã tam Epilepsiæ obnoxios,quàm alios indifferenter huiuscemodi affectio corriperet, omnesq; eodem morbo animantes, nedum homines torquerẽtur,quando cunctis animalibus aerem inspirantibus, eodemq; viuentibus sanguis ab aere venas ingresso conspurcaretur. Nec sanè obstat quod aiunt, aerem eatenus huius morbi causam esse, quatenus in venas sanguine pleniores ingressus, ibi diutius manserit, quoniam ad diem multi plurimo sanguine abundantes reperiuntur, quorum venas aer ingreditur, qui tamen Epileptici nunquam cadunt. Præterea quòd ambiens aer nullam ex alijs Epilepsiæ speciebus progignere queat,vnicuiq; patet. Nam ea quæ cõsortij lege quadam à ventriculo procedit,à vaporibus ex illa parte in cerebrum delatis,quæ verò ab alia corporis parte fit,à spiritu quodam veneficam qualitatem adepto,per quandam partium cõtinuitatem eidem cerebro communicato, non ab aere nos ipsos ambiente generatur. Quòd si vnà cum Auctore lib.De flat. velimus aerem aliquem habere locum in Epileptico morbo producẽdo,

do, quod etiam Rondeletius videtur concedere in Met. cur. morb. dicamus aerem idipsum non simpliciter efficere, sed quatenus imbecilliori capiti extrinsecus occurrens modò frigidos, & humidos humores pro sui qualitate adauget, modò eosdem in cerebro contentos colliquat, eadem nempe ratione, qua, vt nos pulchrè docet Aphrodiseus Probl. 1. prob. 86. Sol his, qui caput habent pituita plenum, somnum conciliat, humore videlicet fuso, quo deinde cerebri sinus replentur. Quod autem ad Auerroem spectat, profectò eius ratio nihil aduersus Galeni sentẽtiam cõcludit, vt mirer neotericos quosdam magni nominis tantopere illius Viri auctoritatem hac in re commendasse. Tota enim vis argumenti ab eo allati in hoc posita est, quòd morbi à crassis, frigidis, lentisq; humoribus, quales pituitosi sunt, ac melancholici, Epilepsiam de Galeni mẽte producentes, diuturni, longiq; temporis creãtur, a quibus propterea comitialẽ insultũ, cuius velox est discussio, fieri nõ posse cẽset, verùm potius à vaporibus genitis ab ea materia frigida, & crassa, quæ obstruere ex se non posset. Cui tamen ego pro Galeno responsum velim, rem multò aliter se habere, ac ipse existimat. Constat enim idcircò Epilepticam accessionem citò fieri, & citò etiam decedere, quòd à crassis, viscidisq; humoribus cerebri ventres obturantibus gignitur, qui tamen breui temporis curriculo a valida cerebri concussione excernuntur. Tunc enim magnum natura conatum molitur, materiamq; infensam a se longè nititur excutere Si quidem hoc in symptomate, vtpote à quo præceps mors imminet, natura præparationi non incumbit, vt prius cõcoquat, deinde secernat, tãdem impetum ad excretionem faciat, vt eidem mos est in alijs morbis, quorum salubris speratur euentus, qui quidem à frigida, crassa, viscidaq; materia in venis stabulante producuntur. In his enim excretio ante coctionem nunquam prodest, sed quàm celerrime potest ad rei nocentis expulsionem impetum facit. A vapore autem generatur illa comitialis morbi species, quæ a ventriculo ipsi cerebro communicatur. Igitur non omnis Epilepsia erit à vapore, quemadmodum putat Auerroes. Accedo tandem ad ipsum Fernelium, qui omnem Epilepsiam venenatam esse cõtendit, sed experimenta, quibus clarissimus Vir suam de hac re sentẽtiam fulcire conatur, nihil aliud efficere mihi vidétur, quàm illam Epi-

lepsiæ

lepsiæ speciē, quæ à parte aliqua enascitur, confirmare. Cuius morbi tamen duæ aliæ traduntur differentiæ, quarum altera ab ipso cerebro, a materia in eo mēbro cōtēta, altera verò à stomacho, propter halitus sursum adscendētes, originem ducit. Nam quod affert vitiatum, venenatumq; humorem sub pericranio coactum inuenisse, ex quo vapor intrò subiret, Epilesiamq; concitaret, quis est adeò lippis oculis, qui non videat hoc pactò genitam Epilepsiam ad illā differentiam esse reducendam, quæ à parte aliqua corporis ortum habet? Fieri enim potest, vt in capite humor quidam putrefactus ac vitiosus, vel ex se, vt in alijs etiam nostri corporis partibus sæpissimè contingit, vel casu, percussioneue aliqua coadceruetur, qui Epilepsiam accersat, veluti de exemplis, ac obseruationibus à Fernelio allatis dicendum omnino est. Addit etiam ad suam confirmandam opinionem, multos inde euasisse Epilepticos, quòd in curanda lue venerea, dùm vnguento ex hydrargyro illinirentur, non nihil in aurem, & cerebrum penetrauit; cuius quidem hydrargyri pernicie cerebrum lacessitur, & in Epilepticam accessionem incurrit, vnde constat, inquit, absq; vlla obstructione cerebri ventriculorum Epilepsiam gigni. Nos quoque, qui Galeni partes tuemur, nō negamus, si aliquid vnguēti ex hydrargyro parati in cerebrū per aurem, aut aliquam aliam partem intret, posse Epilepsiā venenata sua qualitate concitare, sed non sine ventriculorum cerebri pręinfesta restitanda, conniuentia, dicat quicquid velit Fernelius, cui neq; hac ipsa ratione vna tantum Epilepsiæ causa statuenda erat, nam & hæc ad illam differentiam, quæ fit per consensum, referēda est. Absit igitur, vt hæc omnem Epilepsiam venenatam esse confirment, veluti perperam autumat ipse Fernelius. Vnde potius amplectenda eiusdem Fernel. opinio, quā lib. 6. c. 3. De par. sympt. affert: magis enim congruit cum Galeni mente. Nam cedit tres dari huius morbi differentias, in quibus præter causas manifestas, venenata etiam, & cerebri substantiæ grauiter infensa qualitas reperitur. Quare hisce omnibus ad hunc modum solutis, non video cur per ea à Medicorum Principe Galeno decedere debeamus, qui cuncta vsq; adeò doctè, & exactè rimatus est, vt qui contra loquūtur, etsi rectè sentiunt, tamen propter audaciam à coetu Medicorum excludi debeant.

Ari-

Aristotelis opinio de somni, ac Epilepsiæ causa expenditur.
Lect. X V I.

DICTVM est superius Aristotelem quoque Epileptici morbi causam vnam tantummodò esse significare, cùm scilicet putauit in lib. De som. & vig. eandem esse Epilepsiæ causam, quã de somno tradidit, vapores sursum in caput elatos, qui ab ingesto alimento euaporant, dùm ab altrice facultate, quæ somni tempore, ob caloris ad interna regressum, summopere viget, alimentum concoquitur. Qua in re Philosophum videtur imitari voluisse Auerroes. Hanc autem Epilepsiæ causam ab Aristotele traditam, si quis vtiq; in omni genere Epilepsiæ veram esse contendet, magno in errore profectò versabitur. Alioqui enim temerè à Galeno, alijsq; summis Medicis, quibus hac in re fidendum magis est, quàm Philosopho, tres Epileptici morbi species consignatæ fuissent. Quòd si aliquando ab huiusmodi vaporibus hoc symptoma fieri cõtingat, ad illam Epilepsiæ differentiam referendum erit, quæ consortij lege quadam à stomacho prouenit. Ita vt si summi Viri verba superficiatenus intelligantur, iure proditum sit ab Auicenna Fen. 1. ter. tract. 5. c. 8. Et vidit Aristoteles ventum grossum retentum in transitibus spirituum, esse vnam causarum Epilepsiæ. Sed rem diligentius examinare, & Aristotelis sententiam de somni, ac Epilepsiæ causa exactius expendere oportet. Ille ergo cogitat somnum fieri à vaporibus vi caloris in ingesti alimenti elaboratione genitis, & ad cerebrum elatis, ibiq; in humorem conuersis ab ipsius cerebri frigiditate, quod membrum tactu (vt ipse autumat) frigidum sentitur ea, prorsus ratione, qua pluuiam ex vapore sursum vi Solis attracto in aere frigido fieri constat, qui humor grauis factus, deorsùm pellitur, ac per venas descendens calorem versus cor repellit, illud ipsum refrigerans. Vnde per antiperistasim somnus, inquit, oboritur. Ab hac eadem causa, & hoc eodem pacto fieri Epilepsiam innuere videtur, dùm eam somno similẽ esse tradit, & propterea in somno magis, quàm in vigilia patientes adoriri, vt & pueros potius, quàm senes, quòd

ſcilicet in puerili ætate vniuerſum ferè alimentum in ſummas partes efferatur. Verùm iuxta Medicorum placita multifariam hac in re deceptus eſt Philoſophus. Siquidem falſum eſt quod ab alimenti euaporatione sẽper & ſomnus, & Epilepſia producantur, quemadmodum ipſe exiſtimare videtur. Vnde Galenus Philoſopha noc in loco claudicaſſe teſtatur 1. De ſymp. cauſ. c. 8. Quantũ enim ad ſomnum attinet, ſi Hippocratis, & Galeni præcepta inſequi volumus, ſomnum, atq; vigiliam non niſi pro caloris intus, foriſue motione fieri putandũ eſt, indeq; ſomni cauſam, non in alimenti euaporationem, ſed in caloris, ſpirituumq; reuocationem reijciendã, quod bona Medicorum pars tenet, vt qui calor, ſpirituſq; in vigilijs defatigatus, ac ferè conſumptus eſt, in ſomno reſtauretur, atq; reficiatur. Ita enim cenſent non modò Galenus, Auicennaq, ſed etiã Auerroes. Ita etiam Cardanus vocauit ſomnum ſanguinis, & ſpiritus quietem, qua in re non tam peſſimè ſe geſſit, quàm putauit Scaliger De ſubt. exerc. 314. Ad quorum quidem opinionem corroborandã quamplures afferuntur rationes ab his, qui data opera hanc materiam explicandam ſuſceperunt, quamuis, vt ingenue fatear quod animo sẽtio, vapores etiã ab alimẽtorũ coctione elatos ad ſomnũ conciliãdũ neceſſarios eſſe crediderim, veluti ab ita ſentiẽtibus adducta argumẽta, quibus & ipſa fauet experientia, diffusè oſtẽdunt, cũ qua ſententia congruit etiã Gal. in lib. De plen. 11. & Aphor. 2. Com. 3. Idcirco ſumma cum ratione dictum eſt a Hieronymo Fracaſtorio 2. De intell. ſomnum ab vtraq; cauſa originem habere, aut ab euaporatione multa grauante, & opplente ſedem animæ, aut fatigatis membris, atq; ſpiritibus. Quãtum verò ad Epilepſiã ſpectat, in ſuperioribus Lectionibus ſatis ſuperq; probatum fuit, a vapore craſſo cerebro a ventriculo communicato eã ſæpè produci, at non perpetuò vapor Epilepſiã parit, vt, quocunq; tempore inuadit, a vapore ſemper gignatur, quando aliæ duæ traduntur magni morbi differentiæ, quæ à vapore non producuntur. Inſuper nec ea, qua Philoſophus cenſet, ratione vapor Epilepſiam progignit. Illud enim percipere vix poſſum, vapores, qui ſomnum, & Epilepſiam ſunt conciliaturi, in humorem prius verti oportere; nam fieri haud poſſe arbitror, vt huiuſmodi vapores in humorem à cerebro commutẽtur eo modo, quo pluuia in media aeris regio-

ne ex vaporibus fieri existimatur. Quandoquidem aeris illa regio actu frigida esse perhibetur, cerebrum verò perperam ab Aristotele actu frigidissimum esse proditur, vt tale etiam tangentibus appareat. Siquidem veluti supra, vbi etiam tueri Philosophum conati sumus, ex Galeno, imò sensu ipso, quem ob rationem dimittere, imbecillitas est intellectus, eiusdem Philosophi sententia 7. Metaph. abundè ostensum fuit, nullum in cerebro viuentis animantis frigus exuberat, quinimò actu calidum persentitur. Fieri ergo non potest, vt vaporem sua frigiditate denset, ac in humorem conuertat eadem illa ratione, qua pluuiam gigni affirmat. Quòd si Aristoteli concedatur, vapores ab alimentis in cerebrum elatos, inibi condensari, vt in vase fit, quod vulgò alembicum vocant, in cuius cuspide halitus coit, & in aquam vertitur, cũ tamen pars illa actu calida sentiatur, non propterea dicendum est somnum, Epilepsiãq; ex alterius partis, quàm cerebri meatuum, per quos animales spiritus in sensuum domicilia effunduntur, obstructione creari. Quæ quidem obstructio si sit mediocris, ac ex vaporibus è succo vtili elatis ortum ducens, somnum, si verò nimium pertinax, magnaq;, ac ex succo vltra modum crasso excitata, sensuum ligationẽ præter naturam, ac minimè salutarem, vt Epilepsiam, apoplexiamque infert, pro maiori, minoriue crassorum vaporum copia. Non miror autem Aristotelem de loco, in quo hæc fiunt, secus ac Medici fecerint, sentire, quippe qui primum sensorium, cuius vinculum ab eodem somnus dicitur, in corde residere, contra communem Medicorum omnium sententiam, qui ab experientia ipsa edocti illud in cerebro collocant, constanter affirmat. Ex quo variè posito fundamento, oritur absq; dubio de loco somni, Epilepsiæq; controuersia, quam conciliari posse nunquam putauerim. Sed nemo est, qui hac saltem in re Medicorum sententiam Aristotelicæ non anteponat; nam si ita se res habet, ac Philosophus ipse cogitat, cur obsecro remedia ad somnum conciliandum capiti, non cordi adhibentur? Quare meritò Galenus Archigenem reprehendit, quòd vt a Peripateticorum schola non discederet, cor commune, & primum sensorium appellabat; principe tamen male affecto, capiti, non cordi prospiciebat. Quod verò tandem Philosophorum Princeps ad patefaciendam similitudinem somnum inter, ac Epilepsiã

ver-

versantem, scribit noctu magis, quàm interdiu patientes affligere id mali genus, adeò quotidianæ experientiæ repugnat, vt in eam sententiam venerim, illum non de Epilepsia propriè sumpta loqui, sed alio affectu potius, nostro adeò simili, vt incipiens Epilepsia appellari possit. Hic autem a Græcis ephialtes, a Latinis incubus dicitur, quo malo correpti inuadi se ab aliquo, & magno pondere opprimi, & suffocari imaginantur. De cuius quidem symptomatis essentia, & causis, vt etiam affecta sede in eodem, tot reperio sententias, quot hi sunt, qui de illo scripserunt. Possidonius enim apud Aetium lib. 6. c. 11. à vaporibus crassis cerebri ventriculos obstruētibus, ideòq; spiritus animales per neruos ferri prohibentibus originem ducere putabat, à qua sententia haud procul esse videntur Paulus, & Aetius. Sed horum Virorum auctoritati iuniores Medici minimè acquiescentes, inter eos alij in venarum thoracis plenitudinem huius affectus causam inde referendam existimant, quòd thorax totius mali origo videatur, grauiusq; cæteris laboret. Sic Hollerius, & Rōdeletius. Alij potius, vt Fernelius acceptā referunt hāc ipsā affectionē crassiori pituitę, aut melancholię circa pręcordia coactæ, qua præ crapula, & ventriculi cruditate turgescente, diaphragma, pulmonesq; premuntur; crasso autem vapore illhinc in fauces, & cerebrum elato, vox supprimatur, mens cum sensibus obturbetur, visisq; tristibus offundatur. Alij demùm hisce omnibus neglectis longè diuersa de hoc symptomate pronunciant. Quidquid tamen ea de re sit, illud certè constat incubum in limine somni semper insæuire, quo tempore calor in intima reuocatus a subiecta materia vapores valentius educit, necnon etiam respirationem in eo oblædi, id quod nulla alia ex causa euenit, quàm ex spirituum animalium inopia, præ qua thoracis musculi liberè eleuari, dilatariq; minimè possunt, vnde in grauitatis noxam, & suffocationis periculum thorax incurrit. Ex his ergò factum est, vt putauerim ego de incubo Aristotelem verba facere, nō de Epilepsia. Ille enim re vera noctu magis, vt ipse scribit, quàm interdiu fieri solet, non Epileptica passio. Insuper alludens arbitror ad læsam respirationem incubo oppressi tradit multum ferri spiritum sursum; qui descendendo rursum venas tumefaciat, indeq; meatum coarctari, quo ipsa fit respiratio; Verùm aliquis objiciet Philosophum

Epilepsiam non incubum nominare. Sciendum à vobis est similitudines vel sapientissimos viros fallere. Vnde verisimile fit Aristotelem quoq; deceptum fuisse hac in re, propter amborum symptomatum affinitatem. Memini enim me legisse apud Galenum in lib. De vsu resp. ephialtam esse veluti quandam in somno Epilepsiam, cum eadem perpetiantur incubo affecti, dum quiescunt, quæ comitiali morbo correpti, dum vigilant, Aetio, & Paulo testibus. Et hæc sunt quibus ipse adducor, vt censeam Aristotelē, quidquid dicat de generationis modo, & affecta sede, non de Epilepsia; sed de incubo affectu illi admodum simili in iam allato loco sermonem fecisse, a qua sententia ego antè non discedam, quàm quis probabiliorem excogitarit.

Epilepsiam & in acutorum, & chronicorum morborum seriem cooptari posse ostenditur. Lect. XVII.

QVoniam à frigido, crassóq; humore, qualis pituitosus est, ac melancholicus Epilepsiam plerunq; fieri non multò antè statuimus, iure aliquis vestrûm inter chronicas, non autem cum Galeno 5. Aphor. Com. 3. inter celeres, & acutas passiones, hanc ipsam recensendam fore existimabit. Quandoquidem crassos, frigidosque humores diuturni temporis morbos, & qui non nisi longo temporis curriculo tollantur, vt è cōtra tenues, calidosq;, breues, & qui sua tempora celeriter permeant affectus producere, constanter omnes affirmant. Vt hi etenim præ sui tenuitate leui negotio, ac breuì euincuntur, ita illi præ sui crassitie, atq; lentore partibus patientibus quàm tenacissimè adhærent, qui propterea ad hoc, vt concoqui, aut discuti omnino possint, multum tēporis expostulāt. Hinc singulis morbis celeritatem æstas, tarditatem hyems affert. nam bilis tenuior, calidaq; in ęstu, pituita crassior, & frigida in gelu abundat. Iuxta quam sententiam dictum est ab Hippoc. 2. Aph. 25. Aestiuæ quartanæ breues, autumnales verò longæ, & maximè quæ hyemē attingunt. Ex his ergo aliquis fortasse cōcludet Epilepsiā in diutinarū passionū seriē cooptari debere: sed rectius qui ea de causa potius, quia nōnullis vel ab ipsa infantia incipit, quos ad

vlti-

vſq; diem, per interualla tamen, diſtorquet, quam propterea diuturnam paſſionem vocauit Hippocrates in lib. De ſac. mor.& Galenus 5.Aph.78. & Celſus lib. 3.cap.23.non modò longam vſq; ad mortis diem, ſed & vitæ haud periculoſam eſſe ſcribit. Ego tamen inter celeres etiam, & acutos morbos Epilepticum adhibendum fore crediderim, vt paulò inferius ratione, ac auctoritate fretus demonſtrabo. Interim enim, vt rem clarius explicem, de morborum acutorũ natura quędã pauca ſunt prælibanda. Acutos igitur morbos appellamus, quicunq; præterquàm quòd celeriter mouentur, ac ad proprium terminum properant, ſtatim etiam coniunctam magnitudinem habent. Quorum quidem acutorum morborum plures differentiæ traduntur a Galeno 2.De dieb.decret.12.vnde eos diuidẽs tradit quoſdam acutos eſſe, quoſdã peracutos, hoſq; rurſus in exactè peracutos, quibus quarta dies fatalis eſt terminus, & peracutos non exactè, qui in ſeptimum vſq; diem proferuntur, idẽ ſubdiuidit. Præterea inter acutos tradit alios eſſe exactè acutos, qui quatuordecim diebus iudicantur, alios nõ exactè, qui vſq; ad vigeſimum producuntur. Alij quoq; morbi ſunt, qui nondum chronici, ſed neq; acuti, niſi ex decidentia vocantur, qui vel quadrageſimum diem attingere poſſunt. Quod ſi harum differentiarũ exempla optetis, vobis ea pluribus in locis ſuppeditat Hippocrates, qui exactè peracutorum mentionem fecit 1.Aph.7. hiſce verbis: Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores; nõ exactè verò peracutorum, cùm dixit 1.De regim.acut.44. Sorbitionem dare oportet, neq; multam, neq; craſſam, ſed poſt ſeptimã, vel nonam ſi validus ſit. De exactè verò acutis ſermo ab eodem fit adhunc modum 2.Aph.23. Acuti morbi quatuordecim diebus terminantur. Acutorum non exactè meminit 3.Progn.3.dicens: Itaq; primus impetus hunc in modum finitur, ſecundus verò ad ſeptimũ producitur, tertius ad vndecimum, quartus ad decimumquartum, quintus ad decimumquintum, ſextus ad vigeſimum. Eorum tandẽ morborum, qui ex recidiuatione, aut decidentia acuti appellãtur, mẽtionẽ facit per hæc verba. 1.Prog.tex.25. Spirationis facilitatẽ exiſtimare oportet, perquam magnam vim habere ad ſalutem in omni morbo acuto, qui cum febre infeſtet, & quadrageſimo die iudicetur. Verùm non modò temporis præfinitione, ſed & motus

celeritate acuti morbi diffiniendi sunt, quemadmodum nos docet Galenus 2. De dieb. decr. 12. vbi laudibus Archigenem extollit, quòd nō ex solis nudis tēporibus, sed motu, & natura magis acutum, aut peracutum morbum vocauit. Quocirca non ex tempore tantum, sed ex motu etiam morbos hosce præfiniri iubet Galenus, quod similiter proditum legitur ab eodem Auctore 3. De diebus decr. circa finem. Nam qui breui tempore terminatur morbus, nō autem velociter mouetur, vt febris ephemera Græcis dicta, hunc brachicronion idest breuis temporis morbum, non acutū vocant, cui contrarius est qui polichronios dicitur, quem diuturni tēporis morbum Latini appellant. Acutus verò morbus licet breui tempore omninò terminetur, non hac tamen ratione acuti nomen suscipit, sed propter motus eius celeritatem. Ideò Galenus 6. Epid. sect. 1. Com. 29. acutos, ait, morbos dicimus, quicunq; propria tempora vsq; in finem velociter pertrāseunt. Sed, vt superius dicebam, acuti morbi non modò vigoris celeritate, sed & magnitudine describuntur, dicente Galeno 2. Aphor. 13. acutos morbos magnos esse, & ad summum vigorem celeriter festinare. At hic aliquis dicet, ergo mitis morbus magnitudinem habebit, quod à veritate alienū videtur. Nā Galenus 1. De cris. mitem morbum inter acutos enumerat. Scitote hoc esse aliquando verissimum, quod in praxi ipsa sæpissimè apparet, vt qui paruus esse morbus videtur, magnus existat; qualitate occulta potius, quàm vitio manifesto patientes affligens, vt propterea dictum sit à Galeno; febrium quieti haud esse fidendum, quoniam paruæ, ac debiles febres interdum valdè malignæ sunt; quare non vndequaq; vera est mitis morbi definitio a Galeno tradita in Medicin. defin. nempe mitis morbus est, qui nequaquam hominem tollit, siue exitiosus efficitur. Plerumque tamen acuti morbi magnitudinem præseferunt, vt in Epilepsia ipsa contingit, quæ quidem passio meritò inter acutas connumeratur, nam & celerem habet motum, & vnà etiam cōiunctam habet magnitudinem. Quod verò celerrimè iudicetur, ex eo constare potest, quòd Auicenna 1. 4. tract. 1. c. 3. principium, quod in omni ægritudine inuenitur, in Epilepsia non aliter, ac in synocho febre, & apoplexia occultari tradidit. Quandoquidem dum primùm incipit horum affectuum accessio, ita statim augmētum subit, vt iam

in statu esse videatur. At secus rem se habere, ac Auicēna scribit, quispiam contendet, quoniam Galenus 1. De cris. c. 4. Epilepticum morbum longi temporis principium habere testatur his verbis: Febris enim ardēs, & pleuritis, & peripneumonia breuis temporis initium habēt: Epilepsia verò, & ischiades, & arthritis, & nephritis longi temporis. Si Auicenna de particulari Epilepsiæ principio, nimirum accessionis initio verba faceret, non autem de vniuersali totius morbi, quemadmodum Galenus, facilis res esset ambos cōciliare, veluti non difficile est ostendere eundem Galenum sibi ipsi contrarium non esse, qui licet Epilepsiam longi temporis initium habere dixerit, eam tamen inter acutos morbos enumerat, quorū proprium est tempora quàm celerrimè permeare; nam illhic de vniuersali, hic verò de particulari loquitur principio, quod quidē Epilepsia, vt quiuis alius affectus habet, sed latens, & occultum adeò statim subit incrementum. Verùm quia Auicenna quoque de vniuersali morbi principio sermonē facit, respondendum forsitan est, quòd quamuis tale principiū intelligat, & reuera illud habeat comitialis affectio, nihilo tamen habere non videtur; siquidem per accessiones incipit, quæ modò vehementes, modò mites, ac blādæ apparent, prout melius, deteriusue circa viuendi normā se gesserit æger. Inde enim fit, vt præsentis ægritudinis tēpora metiri, & rectè percipere non possimus. Aliquando enim incrementum suscipere, aliquando in statu esse, aliquādo deniq; decremētū præsefer re videtur, nullumq; aliud Epileptici morbi tempus præter principiū comprehendi potest, idq; non alia profectò ratione, quàm ea, qua primæ accessionis initiū denotare scripsit Auicēna. Quod aūt Epilepsia, vt alij acuti morbi, magna sit affectio, ignorat nemo, cui quosnā morbos magnos Gal. appellet 4. Meth. 6. & alibi cōspicuū fuerit. Trifariā. n. affectum magnū esse scribit, nimirū aut propter læsæ partis præstātiā, aut propter affectus magnitudinem, aut demum quia cacoethes. Quibus omnibus magnus morbus vocari debet Epilepsia, nam cacoethes est, vt propterea inter Medicos non defuerint, qui à praua semper, & maligna qualitate illam fieri autumarint. Et Auenzoar sanè pessimum, ac horribilem humorem esse, qui hoc pathema efficit, memoriæ mandauit. Præterea est re vera magna affectio, vt indicant accidentia illam

concomitantia, quæ vel timorem ingentem aspicientibus affert. In summa quis adeò vehemens & potens est affectus, qui huic in magnitudine fasces non submittat? Vnde non immeritò Galenus 6. Epid. 6. Epilepsiæ Herculei morbi nomen à quibusdam inditum iccircò putat, vt eius magnitudinem significarent. Tandē magnus morbus dici meretur Epilepsia ob affectæ partis excellentiam; in quouis enim genere Epilepsiæ vtique cerebrum præstantissima corporis nostri pars, ac diuinissimum rationalis animæ domiciliū afficitur. Concludendum igitur est Epilepsiam tum chronicam, tum etiam acutam passionem posse vocari. Chronicam quidem non dicam materiei, ex qua plerumq; fit, ratione, sed potius, quoniam quibusdam ab ipsa infantia incipit, quos ad vltimum vsque finem insequitur, acutam verò, quoniam accessio eius propria tempora celerrimè percurrit, quoniamq; simul coniunctam magnitudinem habet, magna inuehendo symptomata. Et quia non leues afferri possunt rationes, quibus in acutorum morborum catalogum Epilepsiam haud referri debere videatur, quænam istæ sint, & quomodo intelligendæ, in futura Lectione breuiter patefaciā.

Dubitationum contra habitam Lectionem solutio.
Lect. XVIII.

N proximè habita Lectione, Auditores, Epilepsiam non modò longum, diutinumq; sed etiam acutum, celeremq; morbum appellari posse, plenè, arbitror, à me probatum fuit. Sed, vt adhuc plenius opinionem meam confirmem, obiectiones, quæ contra insurgunt, Epilepsiam acutum morbum esse negantes, hac in Lectione quàm breuissimè soluam. Primum igitur illud obstare nostræ sententiæ videtur, quòd de ratione acutorum morborum est, vt sint cum febre continua, quemadmodum fatetur Hippocrates 1. De rat. vic. acut. 8. vbi tradit acutorum morborum necessariò febres esse continuas, sed Epilepsia semper est absque febre, licet quandoque cum febre suscitetur apud Auic. Fen. 1. 3. trac. 5. c. 8. Id quod similiter comprobari potest ex Galeno Prædic. Com. 3. qui scribit acutum morbum

magni-

magnitudine quadam intelligi, & febris aſsiduitate, quodque minimè tale repertum fuerit, & ſi quatuordecim diebus, aut his etiã citius terminetur, non eodem vocabulo cenſeri. Rurſus contra facit quod acuti morbi ex ſui natura periculoſi ſunt, & ſunt lethales vt habetur apud Hippocratem, atq; Galenum 1. Epid. t. 3. & 2. De dieb. decret. At Epilepſia, vt Celſus teſtatur, lib. 3. c. 23. non eſt vitæ periculoſa. Igitur in acutorum morborum numero reponenda non eſt. Demùm dubitari poteſt in hunc modum. Epilepſia eſt ſymptoma; ergò neque acutus, neque chronicus morbus dici debet. Hæ ſunt tres haud omninò contemnendæ obiectiones, quibus aliquis in eam ſententiam deſcendere facilè poſſet, vt Epilepſiam ab acutorum ſerie diſpungendam fore cenſeret, id quod aſſertioni à me ſuperius allatæ prorſus aduerſari videtur.

Verùm nihil in oppoſitum concludere, nunc primùm, ordine mutato, paucis oſtendo. Futilis ſemper, & inanis eſt habita de nomine diſſenſio, perſpecta rei ſubſtãtia, vt propterea etiam num aliqua noſtri corporis affectio ſymptoma ſit, an morbus, diutius perquirere, ſuperuacaneum ſit. Quare ego ea tantum referens, quę ad rem facere videntur, dico Hippocratem, atque Galenum voluiſſe Epilepſiam eſſe ſymptoma, quæ tamen aliquando morbus, & ægritudo vocatur, vt ab Auicenna, Celſo, alijſque non paucis. Id quod ſcitote haud inconueniens eſſe, vt non eſt infrequens, morbum ſub generali ſymptomatis denominatione comprehendi. Eſt enim morbus ad quendam modum ſymptoma, & in hoc certè ambo conueniunt, vt ſint præter naturam, & in formis omnibus, quæ à naturali ſtatu ſunt immutatæ, conſiſtant. Quin certò ſcimus veteres Medicos ſub morbi nomine nõ ſolùm morbos ipſos, ſed cauſas etiã, & ſymptomata intellexiſſe. Ideò Philotęus in explanatione illius Aphoriſmi ſect. primæ, vbi legitur: Inſpicere itaque oportet tempus, & regionem, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat nec ne; ſcribit Hippocratem veteri conſuetudine morbi nomine intelligere cauſas, accidentia, & morbos. Hanc rem illud potiſsimũ roborat quod Gal. quos affectus vno in loco ſub nomine morbi appellat, eoſdem alibi ſub nomine ſymptomatis deſignat. Nam quodam in loco De ſympt. cauſ. cephalæam, quæ eſt diuturnus capitis dolor, difficulterq; ſolubilis, ſymptoma, tertio verò De loc. aff.

9. ce-

9. cerebri morbum vocauit. Vnde nec mihi vndequaq; probatur Alexandri Tralliani opinio cephalæam morbum, cephalalgiam symptoma eſſe dicentis: Vtraque enim paſsio licet hæc recentior, illa verò antiquior ſit, vtroque nomine iure comprehendi poteſt. Rectè igitur Epilepſia, & ſymptoma, & morbus dicitur, cuius aſſertionis alia quoque afferri poteſt ratio. Nam ſi Epilepſiam prout fit ex cerebri ventriculorum occluſione conſideremus; profectò erit morbus in via, quòd ſi prout in ea ablata eſt principalis cerebri facultas, inter ſymptomata generis noxæ functionum animalium reponenda omnino erit.

Ex quibus Epilepſiam meritò morbum dici abundè patet. Veniamus ergò ad aliam, quæ magis vrget, difficultatem, pro cuius ſolutione animaduertendum eſt, acutos morbos plerumque cum animalis internecione finiri, vt hac de cauſa Hipp. Medicum, qui in acutis excellat, magnopere commendet, dicatq, in hunc ſane modum De regim. acut. à principio. Maximè verò laudauerim Medicum, qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs inſigniter ad meliorem partem excellat. Sed hoc non eſt ſimpliciter intelligendum de acutis omnibus, verùm de abſolutè, & exactè talibus, quos Hipp. acutiſſimos, maximos, grauiſsimoſq; appellat 1. Epid. Notum eſt enim tertianam febrem inter acutas ægritudines à quibuſdam non temerè connumerari, quæ tamē ex ſe periculo vacat; exactè ergo peracuti, nō autem ſimpliciter tales mortem plerumq; hominibus inferunt, qui fiunt parte aliqua principe phlegmone affecta, quales præcipuè ſunt pleuritis, peripneumonia, & angina, quorum morborum continuas eſſe febres Hippocrates cenſet. Epilepſia autem licet ſine febre inuadat, nihilo tamen aliquando adeò grauis, & vehemens eſt, vt ſuis percrebis acceſsionibus, ac eorum, quæ in ea fiunt, magnitudine ſtatim hominem iugulet, vt habetur apud Aeginetam lib. 3. c. 13. Quo in loco ſimiliter tradit pleriſque longam eſſe ſolere, quæ ſi pubertate, vel menſtruorum initio, vel puerperio ſoluta non fuerit, vel ſi poſt hoc tempus remanſerit, ſæpè vſque ad mortis diem prorogatur, niſi congruam Medici curationem fuerit aſſecuta. De hac Epilepſia intelligendus eſt Celſus dum vitæ haud periculoſam eſſe ſcribit, cum tamen ſæpè Epilepſiam patientes, & pueros præſcr-

præſertim vt nos admonet Hipp.in lib.De ſac.mor.interficere ſoleat,vt hac de cauſa non rarò ſit maximè lethalis. Qua ratione Gal. acutum, Auicenna peracutum morbum Epilepticum vocauit. Poſtrema dubitatio ſoluitur reſpondendo,non ſemper acutos morbos à Galeno dici,qui cum febre aſſidua infeſtant, ſed & qui febre penitus carēt,cuius rei cauſa inde,arbitror,emanauit, quòd ille modò Archigenē,modò Hippocratem hac in re ſequutus eſt. Nam,vt ex eiuſdem Galeni verbis elicitur,acutos morbos eos eſſe dicebat Archigenes, qui periculum breui temporis mora afferunt, Hippocrates verò qui febre non deſtituuntur. Ideò idem auctor tradit febres continuas (2.Aph.comm.19.) acutos morbos aliquādo comitari,aliquādo autem,ſed rarò, eoſdem morbos ſine febribus reperiri,qualis apoplexia,ac,addo ego, Epilepſia. Quamobrem Gal.in comm.illius Aph. 5. Aphor.31. Mulierem grauidam morbo quopiam acuto corripi pernicioſum; ſiue, inquit, abſque febre alius quiſpiam morbus acutus fuerit, qualis apoplexia,Epilepſia,conuulſio,tetanus, morbi tum magnitudini, tum vehementiæ par grauida eſſe non poterit. Contra obijciet aliquis,Galenus ipſe 1.Aph.comm.8. ſemper febres acutos morbos comitari fatetur. Pro reſponſione dicatur idem quod ſupra, nō eſſe cuiuslibet acuti morbi, vt ſit cum febre,iuxta Hippocratis, & Gal.ſententiam,ſed eorum tantummodò,qui abſolutè tales exiſtunt, qui & febris aſſiduitate, & ſymptomatum magnitudine diſcernuntur, de quibus Hippocrates, & Gal. intelligendi ſunt quoties eos cum periculo, & febre continua patientes aggredi affirmant. Præter quàm quòd Hippocratis auctoritati reſponderi etiam poteſt,verbum illud ἀνάκη græcum, quod latinè neceſſariò ſonat,haud eam præſeferre enunciationem,quæ quod impoſſibile ſit rem ſecus ſe habere omninò oſtendat, vt nos apertè docet Galenus in Comm.illius Aphoriſmi:Si omētum exciderit neceſſariò computreſcit.6.Aph. 58. ſed quòd vt plurimum, & magna ex parte ita contingere ſolet. Quo ſenſu non ſolùm hoc in loco, ſed vbi febres neceſſariò acutos morbos comitari tradebat 1. De reg.acut. alijſque in locis,eo vſus eſt vocabulo. Quibus omnibus dubitationibus ad hunc modum ſolutis, Epilepſiam in acutorum morborū numerum rectè fuiſſe cooptatam,cuiuis apertū eſſe reor.

De

De causis Epilepsiæ per consensum. Lect. XIX.

E Causis Epilepticam passionem per essentiam producentibus, longa satis, atque prolixa paulò supra habita est oratio, quòd si perfectiorem eiusdem morbi causarum scientiam tradere velim, eas quoque causas, quæ ab aliqua corporis parte enascentes ad cerebrum vsque pertingunt, prosequi opus est. Quamobrem hæ duæ sunt tantummodo vapor, & qualitas, de quibus agendum à nobis est in præsenti, sed ab ea, quæ frequentior esse consueuit, exordiendum. Hæc autem vapor, seu vaporosa quædam substantia existit, quæ multiplici, varioq; modo affectionem progignit. Nam aliquando quantitate cerebri ventriculos obstruente, aliquando verò manifesta qualitate, aliquando demùm occulta, eaque venefica cerebrum vellicante. Copia seu quantitate vaporum per sympathiam præsertim à stomacho affectus hic generatur, dum calor imbecillis tum ipsius ventriculi, tum & aliquando aliorum circumiacentium membrorum, inter quæ ita se vẽtriculus habet, veluti lebes inter ignes, (cum habeat iecur à dextris, lienem à sinistris, postica parte venam cauam, & musculos dorsales, antica verò omentum, quarum circumiectarum partium calore adiutus exactius alimenta concoquit) in materiã in eo ventre contentam debilius agit, quàm vt eam integrè conficiat. Idq; vel quoniam calor simpliciter imbecillis est, vel vt ad materiam refertur. Inde enim vapores multi cerebrum petunt, qui sua multitudine, & (quod nonnullis placet) crassitie illius ventres obstruendo morbum pariunt. Non desunt tamen qui constanter affirment Epilepsiam nunquam fieri ab obstructione à vaporibus crassis orta, & certè quanã crassitie vapor impedire possit transitũ spirituũ, ego quoq; non ita facilè video. Multitudine potius occludendo, aut aliqua qualitate afficiendo cerebri ventres vapor Epilepsiam per consensum progignet. Qualitate autem manifesta euaporatio à subiectis partibus eleuata symptoma hoc producit, si vel frigidior sit, vel etiam, vt quibusdam probatur, calidior, acriorq;: frigidior, vt si à sanguine frigidiori,

diori, pituitoso scilicet, ac melanholico, calidior, acriorq; simul, vt si à sanguine calidiori, eoq; biliosiori initium habuerit. Non enim huiusce vaporosæ substantiæ materia alimenta solùm in quorundam ventriculo ægrè confecta statuenda sunt, verùm etiam humores, præcipuè tamē pituitosus, ac melancholicus; Quod si quæat aliquis qua ratione frigida vaporis qualitas Epilepsiam per consensum producere queat, respondendum id nulla alia de causa fieri, nisi quatenus in contrariam qualitatem calidam cerebro insitam, eidemq; vt alijs cunctis nostri corporis partibus amicam valde ceu hostis agit, vnde expultrix cerebri facultas ad eam expellendam insurgit, a quo similiter frigidiori vapore leuem illam conuulsionem, quæ saltus ab Auicenna vocatur, sæpè fieri experimur, nec dissimili sanè ratione Galenus 9. Meth. à gelidę aquę potu conuulsionem prouenire scripsit. Epilepsiam ab huiusmodi causa ortam patiebatur iuuenis ille Galeni, cuius morbi origo à crure incipiebat, erat autem id quod sursum ferebatur ad caput, veluti aura quædam frigida, quam ad cerebrum adscendere æger ipse persentiebat. Vnde Medici vniuerso in primis corpore euacuato, medicamen ex thapsia, aut sinapi parti adhibuerunt, ligato interim membro, supra eam videlicet partem, quæ primaria affectione affecta erat, quo pacto accessionem reuerti prohibuerunt. Mordax autem, calidaq; vaporosa substantia comitialem insultum gignere potest, partes illas ventriculorum cerebri mordicando, vt expultrix facultas ab ea suscitetur.

Venefica demùm, & occulta qualitate prædita hæc materia halituosa Epilepsiæ causa censetur, veluti si in aliqua corporis parte, præcipuè verò in ventriculo, vtero, ac intestinis superfluitatum, quæ putrescere aptæ sunt, receptaculis excrementum aliquod putredinem acquirat, contra quod eiusdem cerebri facultas insurgat. Epilepsiam huius generis incurrunt sæpè mulieres; quibus præcipuè menstruæ purgationes fuerint suppressæ; tunc enim ab vtero praui, imò venenati halitus sursum in caput efferuntur, qui ægritudinem hanc parere sunt apti. Huius generis Epilepsiam sæpè etiam pueri ob lactis in ventriculo corruptelam pati videntur, vt etiam ob lumbricos, dum teter vapor ex illis vel emortuis putrescentibusq; vel viuentibus quidem, sed materiam vitiosam, pu-

trefa-

trefactamq; , ex qua & ipsi orti sunt, commouentibus, cerebrum adscendit, quo sensu intelligendus est, arbitror, Aegineta lib. 4. c. 57. dum ex intestinis ob vermes illa occupantes comitiales accessiones fieri prodidit, in quibus quidem intestinis talia procreantur animalia, ob superfluos humores in ipsis moram trahentes, & potissimùm ob materiam pituitosam, crudam, atque crassam, quæ dum non est apta in substantiam aliti conuerti ; nec etiam tantæ est putredinis, vt ex tota substantia putrescere possit, natura, quæ nititur in melius, calidi innati ope adiuta, illum disponit, vt vitæ spiritum accipiat, & sic procreati vermes viuunt, mouentur, nutriuntur, & augentur, qua de re legendi sunt Hippocrates 4. de morb. Gal. 3. Aph. Com. 26. atque Manardus in Epist. Med. lib. 3. epist. 1. Hactenus de prima causa Epilepsiæ per consensum.

Ad aliam modò causam accedamus. Hæc autem pura qualitas est omnis substantiæ, & quantitatis expers, de qua scriptum est ab Auicenna, ad cerebrum eleuari qualitatem puram, sine substantia. Cumq; duplex sit hæc qualitas, venefica vna, dolorifica altera, de hac ipsa prius breuiter loquar. Hæc fit igitur dum biliosus humor è corpore ventriculi os petit supernum, in quo leuem continui solutionem acri, erodentiq; qualitate inducens, euadit causa doloris, qui cerebrum alteratis per neruorum communitatem partibus in consensum trahit. De qua quidem Epilepsiæ per consensum causa locutus est Galen. lib. De loc. aff. 3. c. 3. dum refert sibi ipsi per huiusmodi consensum videnti aliquando laborantē sine vehementi conuulsione cōcidere, simul atq; per interualla breuibus quibusdam motibus quateretur, probabile visum fuisse, quemadmodum singultum fieri cernimus affecto ventriculo, ita hanc quoq; affectionem euenire, non secus profectò, ac de se ipso narrat, quem illicò, si piperis quantitatem ingessisset, singultus inuadebat; Proinde eiusdem Galeni sententia existimandum est, similem aliquem cerebro motum contingere, qualis interdum ventriculo à re quapiam molestato euenire solet, quippe cùm à ciborum mole grauatur, aut vbi corruptis cibis mordicus infestatur, tum singultu affici conspicitur. Quinimò acrem humorem non singultum modò affecto ventriculo, verùm etiam conuulsionem per vniuersum corpus efficere sæpe numero vidimus, quæ deinde,

vomi-

vomitu eiecto eo, quod mordicabat, statim quiescebat, quominus igitur mirandum est, si neruorum principium huiusmodi motu concutiatur, dum festinat à se propellere quidquid fuerit id, quod à parte primùm affecta ad ipsum fertur. Cuius speciei Epilepsia Grammaticus ille Gal. corripiebatur, quoties vel nimis vehementer doceret, vel cogitaret, vel inediam sustineret, vel demùm irasceretur. Nam ob hæc omnia læditur ventriculus, præsertim verò propter ipsammet inediam, ratione cuius in eo succi praui, ac excrementitij, maximè verò biliosi acres coguntur, iuxta Gal. & Auic. sententiã 3. De facul. nat. & 3. primi, qui sua leuitate os vẽtriculi petentes, illud ita afficiunt, vt & cerebrum ipsum ducatur in consensum. Quem quidem Grammaticum pristinæ sanitati Galenus restituit proba coctione prius accuratè procurata, & recta viuendi norma instituta, ac quolibet anno bis, terue amaro ex aloe medicamento illi exhibito, quod sanè ventrem à superfluitatibus expurgat, & ad proprias actiones roborat, vt alibi idem Galenus exarauit, In Lib. Quod animi mores seq. temp. corp. necnon Dioscorides lib. 2. c. 23. qui tradit aloem adeò amicam esse ipsi stomacho, vt alijs commista medicamentis purgantibus præstet quominus partem illam offendant, licet contrarium censeat Mesue, qua de re infra in praxi agetur vberius. Sciendum verò dolorificam hanc qualitatem, quæ comitialem pariat, ab ore ventriculi superiore potissimùm gigni, nam cæterarum partium dolor non videtur æquè potens ad Epilepsiam producendam; quandoquidem os ventriculi supernum admodum exacto sensu præditum esse fertur, miramq; cum cerebro societatem habet, ob neruorum à sexta cerebri propagine ad os illud descendentium magnitudinem per quos ventriculo facilè cerebrum compatitur. A qua cerebri cum vẽtriculo affinitate Galenus 1. De sympt. caus. 7. varia symptomata fieri tradit, nimirum demorsus, Epilepsias, deliria, ac melancholias; ad quam etiam societatem respiciens Serenus de stomacho loquens cecinit.

Quin etiam nisi cura iuuat vitiare cerebrum
Fertur, & integros illhinc auertere sensus.

Hùc tamen etiam facit illa Epilepsiæ differentia, quam multis ex coli dolore concitari refert Aegineta. Hæc de qualitate dolorifica

rifica dicta sint satis, Quantum verò ad veneficam spectat, ea sanè fit Epilepsiæ causa, dum alteratis per continuitatem partibus ad cerebrum vsque attingit, non alia certè ratione, qua putant aliqui res quasdam solo tactu per qualitatis vim ea, quæ sibi contigua sunt, alterare posse, vt ex marina torpedine abundè constat, cui tam vehemens est potentia, vt per piscatoris tridentem transmissa ad manum alteratione, totam derepente torpidam reddat. Ex quo videmus rem vel paruæ molis tactu solo maximas alterationes inducere. Tale quidpiam in nostro corpore accidere aliquando posse Medicorum ignorat nemo. In eo enim corruptio aliqua, quæ veneni tum qualitatem, tum vires adæquet, omnium cōsensu nasci potest. Quod quidem etiam Pelopi Galeni Magistro admodum probatur, cui possibile visum fuit in corpore similem aliquam veneno generari essentiam, nulla accedente causa externa, quæ vbi neruosam partem occupauerit, ad neruorum vsque principium alteratis per continuitatem partibus, vim suam transmittat. Sic ergo Epilepsiam indicibilis hæc, prauaque qualitas, vt alios etiam sæuissimos casus parere potest.

De præparantibus Epilepsiæ causis internis. *Lect. XX.*

IN superioribus Lectionibus cum de efficientibus Epilepsiæ causis agerem, de præparantibus etiam, disponentibusue internis eiusdem morbi causis, quæ sunt, ætas, ac temperamentum, me verba facturum promisi. Quare in præsenti pollicitis standum est, & de huiusmodi causis peragendum. Clarum est igitur pro ætatis, temperamentique varietate, homines in varia morborum genera incidere, vt alias in vna, alias in altera ætate, ac temperatura ægritudines perpeti cogantur, nam quamuis morbos omnes quibusuis ætatibus, ac temperamentis, ob vitæ intemperantiam, innumeraq; in viuendi genere errata commissa, contingere posse crediderim, nonnulli tamen in quibusdam magis fieri solent, veluti de anni temporibus tradidit Hipp. 3. Aph. 19. Cuius quidem rei causa est, quoniam, vt ex vulgò iactato Aristotelico axiomate constat: In habentibus symbo-

ſymbolum facilis eſt tranſitus 2. De gen. & corr. 25. Hinc ideo fit, vt frigidioribus morbis ſenes, calidioribus iuuenes corripiantur. Quò alluſiſſe videtur Hippocrates dum acutas febres non ſimiliter accendi in ſenibus, ac fit in iuuenibus, memoriæ prodidit 1. Aphor. 14. frigidum eſt enim illorum corpus, nec non cùm dixit, in morbis eos minus periclitari, quorum naturæ, vel ætati morbus conuenit 2. Aph. 34. Ea propter in ætatum, morborumq; ipſis contingentium explicatione diligens fuit, vt in Aphoriſmorum libris videre facile eſt. Quid ergo de Epilepſia dicendum? Ipſa quoque poteſt in omnibus fieri ætatibus, ac temperaturis, propter prauã, inordinatamq; in victu rationem; ſed quòd in peculiari ætate inſæuire magis ſoleat, & in puerili maximè, ex eo patet, quòd Hippocrates hanc ipſam ægritudinem in pueris obortam, ob illorum cerebri humidiorem naturalem temperiem, ætatis mutatione ſanari perſcripſit 2. Aphor. 45. Nimirum aliarum quidem ætatum, ſed iuuentutis potiſſimùm ingreſſu, cuius ætatis temperies, cum ad ſiccum vergat, puerili opponitur. Nemo enim non nouit contrariorum contraria eſſe remedia. Inter ætates igitur puerilis in primis Epilepticos patitur inſultus; a quibus etiam non rarò commoritur, propter innatam cum cerebri, tum vniuerſi corporis intemperiem humidiorem.

Sed hinc oritur dubitandi occaſio, an ex ſola intemperie gigni poſſit hoc mali genus, nulla prorſus interueniente materia, quæ res omnino ijs, quæ à me ſupra ex Galeni mente fuere ſtatuta, repugnat. Quare antequam vlterius progrediar, hanc ipſam dubitationem perſoluere oportet. Conſtat ex Galeno intemperiẽ modò cum affluxu vitioſæ ſubſtantiæ, vt sãguinis, pituitæ, ac vtriuſq, bilis, modò ſine affluxu, ſed ſola qualitatum alteratione, noxam inferre. Videtur igitur Galenus 6. Epid. Com. 1. exiſtimare ſolam intemperiem abſq; materia morbum hunc producere, dico autem intemperiẽ propriam ipſius cerebri, dum in hũc modum loquitur: Epilepſia oritur ex innata humida intẽperie cerebri in puerulis. Vbi etiam antè ſcripſit eam generatim fieri a frigida intemperie cerebri, ſæpè quoq; humiditati adiuncta. Contra hanc ſententiam ſtat idem Galenus his verbis 2. De cauſ. ſympt. c. 7. Apoplexia & Epilepſia ob pituitæ in cerebri ventribus aceruatæ multitudinem

accidere videntur, proinde horum symptomatum cum generatio, tum solutio subitanea est, quod propter corporum discrasiam, seu intemperiem fieri haudquaquam potest. Idem repetit lib. 3. De loc. aff. c. 7. de apoplexia loquens. Quin etiam in Aphorismorum Commentarijs tradit neminem fieri podagricum, aut Epilepticũ ex sola partium eupathia, seu patiendi procliuitate absq; humorũ redundantia. Ex quibus verbis sine materiali causa Epilepsia non erit. Quod Auerr. minimè ignorauit dicẽs. 3. Coll. c. vlt. Habet paroxismos, ergo non a mala complexione absq; materia, quæ non citò recedit. Dicẽdum est igitur pro solutione Galenum solam intemperiem frigidam, & humidam Epilepsiæ causam immediatam esse non significare, ita enim cum sibi, tum rei veritati contradiceret, sed illam, seu innata sit, seu adquisita, præcedentem, ac veluti disponentem causam esse, qua scilicet facilè aggreget sibi qualitate similem humorem, qualis pituitosus est, a quo plerunq; morbus; non autem quòd ipsa intemperies immediatè per se affectum pariat. Contrarium dicet aliquis videtur statuere Galenus, qui de morbis ab intemperie sola promanantibus per hæc verba loquitur, De diff. morb. c. 5. Cum verò morbus frigidus est, calido quidem contrarius, in extremis quandoq; partibus vsq; adeò patens dispositio cõtingit, vt emortua decidãt membra. Nec minus vniuersum aliquando patitur corpus, sicut iter agentibus in valido frigore accidit. Nam pleriq; ex his in ipsa via commoriuntur, pleriq; verò antequam animam expirent, domum ad hospitium semianimes, gelidiq; deferuntur. In morbo autem attonito, & comitiali talis sæpè accidit passio: nã & ij, quos in itinere vsq; ad mortem frigus oppressit, talibus rigoribus corripiuntur, quales Græci emprosthotonos, opisthotonos, ac tetanos appellant. Nonnulli autem his passionibus, quas congelationes nominant, affliguntur. Alij quodpiam apoplexiæ simile patiuntur. Idẽ Galenus non multò post veluti perorans, hunc sermonem tali modo concludit. De morbis igitur & calidis, & frigidis nulla confluente materia iam dictum est. Ex hoc loco manifestum fit Galenum sibi ipsi nequaquam constare. Tuetur enim sententiam priori oppositam, nimirũ apoplexiam, quod etiam de Epilepsia dici potest, ab intemperie sola præter affluxum materiei fieri. Ad horum locorum cõtrouer-

siam

fiam dirimendam, asserendum est Galenum in De morb. diff. de intemperie frigida extrinsecus accedente verba facere, ea videlicet ratione, qua præ externo, eoq; vehementi frigore cerebri corpus, aut eius ventriculi tam arctè comprimuntur, & constringuntur, vt in cerebro fiat σύγνωσις, quæ est quando corpora in se ipsa concidunt, aut ab astringentibus coacta, aut a frigore constricta, aut ab exiccantibus arefacta. In alijs verò locis sermo est Galeno de intemperie cerebri, vel capitis interna, quæ nec subitò fieri, nec subitò desinere, vt nec etiam de repente adeò acutos morbos gignere potest, vt apoplexiam, & Epilepsiam fieri cernimus. Est enim huiusmodi interna intemperies veluti causa disponens ad comitialem morbū. Nam quemadmodum qui podagra laboraturus est, pedes habeat imbecilliores oportet, ita cerebrum infirmius, qui Epilepsiæ futurus est obnoxius, neutrum tamen his affectibus corripi est necessarium, si nihil in vita peccauerit, nempe si praui succi alimentis vsus non fuerit, eaq; non patrauerit, ex quibus generentur, & aceruentur in corpore superuacanei, recrementitijq; humores, qui in partes imbecilliores delapsi affectus præter naturam progignant. Quæ quidem pedum, capitisq; imbecillitas pro disponente causa, non efficiente habetur podagræ, aut Epilepsiæ. Alioqui enim, vbi humor non confluat, ex sola partium patiendi procliuitate, nec quispiam podagricus fiet, nec Epilepticus. Quod verum esse ex intermedio accesionum tempore discere apertè licet, in quo prorsus non infestantur, quamuis naturalis adsit imbecillitas. Intemperies igitur tam in pueris, quàm in alijs omnibus, vt præcedens, atq; disponens Epilepsiæ causa censeri debet. Quod similiter de ætate intelligendum est, quoties hæc huius symptomatis causa pronunciatur. Puerilis verò inter ætates maximè omnium nos ad hunc morbum pronos reddit, cui sanè adeò familiaris est, vt, vel in vtero fœtu existente, sæpissimè oboriatur, & fiat, Hippocratis assertione in lib. De sac. morbo. Cur autem ætatem illam præcipuè infestet tam sæuum, horrendumq; symptoma, iam dictum abundè est, nimirum ob naturalem cerebri illorum temperiem humidiorem, neruorumq; imbecillitatem, quam idcirco affectionem in his plerunq; ætatis mutatione desinere Hippocrates affirmat. Humidiorem enim naturam cum

sicciori mutant. Animal namq; à sui prima constitutione humidum creatur, temporis verò progressu tantò ab humido temperamento declinat, quantò ætate processerit. Post pueros occupat etiam adolescentes, ac iuuenes, minimè verò senes, & decrepitos, quemadmodum Paulus apertè docet, cui subscribit Aurelianus lib. 1. c. 4. Hæc de ætatibus, quæ etiam de temperamentis asseuerari omnino posse quis ignorat? cum pro ætatis varietate diuersæ induantur naturæ. Pituitosis igitur, & melancholicis temperaturis continget id mali genus, consanguineis perquam rarò, an verò etiam biliosis, ambigua res est, nisi consortij gratia à ventriculo, aliave corporis parte progignatur; Sed quoniam aduersus hæc ferè omnia vndiq; stare videtur haud negligendæ rationes, & argumenta, propterea in proxima Lectione quantum in me erit, cunctis satisfacere conabor.

Dubitationes omnes ex anteacta Lectione insurgentes persoluuntur. Lect. XXI.

PERMVLTAE sunt, magniq; faciendæ obiectiones, quæ ex superius disputatis euidenter insurgunt, quæ quidem ferè omnia radicitus euertere prima facie videntur. Quapropter eas, quātum in me erit, hac ipsa in Lectione diluere contendam. Quod igitur Epilepsia è frigidiori, eaq; crassiori materia, qualis pituitosa est, ac melācholica, producatur, quodq; idcirco in pituitoso, ac melancholico temperamento prędítis maximè fiat, abundè satis à me demonstratum fuit. Sed primùm aliquis in contrarium arguet. In quibus caloris viget plurimum, ijs Epilepsia haudquaquā contingit. Huiusmodi sunt pueri, & iuuenes, ergo. Oppositam nihilominus sententiam tuetur cum Paulus lib. 3. c. 13. tum etiam Hippocrates 3. Aphor. 29. qui ambo & pueris, & iuuenibus id morbi genus accidere scribunt, quanquā alibi Hippocrates De sac. mor. (quod ad iuuenes referendum est) biliosis hominibus morbum hunc neutiquam euenire tradidit. Quam rem nos quoq; supra docuimus. Quod verò quicunq; plurimum habent caloris, nec Epilepticum symptoma, nec

alias

alias huius generis affectiones pati debeant, inde verisimile fit, quoniam calidi est affectus frigidos, quorum in serie habendus est comitialis, persanare, non contra efficere, & generare. Calidum enim, Galeno auctore, crassa extenuat, concoquit, ad melius alterat, discutit, atque euacuat. Pueris autem, iuuenibusque plurimum inesse calorem, illis quidem innatum, blandum, ac vaporosum, his verò adscititium, insuauem, ac terreum, clarius est, quàm vt demonstratione indigeat, nec latet quempiam vestrûm quæstio illa, vel antè Galeni æuum inter Medicos agitata, de iuuenum, puerorumq; caloris exuperantia, de qua inter veteres Galenus, lib. 2. De temp. c. 4. & 1. Aph. Com. 14. & Auicenna fen. 1. primi c. 8. inter recentiores Conciliator differ. 26. Franciscus Vallesius lib. 1. Contr. cap. 8. alijque non pauci copiosè disceptarunt. Præterea si pituitosa temperamenta magis obnoxia per me sunt huic ægritudini, quàm cætera omnia, hac ratione fœminę multò frequẽtius, quàm mares, & senes, quàm pueri in comitiale symptoma incurrent. Mulierum enim temperatura frigida est, & humida, velut ipsorum senum. Aliter tamen de mulieribus tradit Celsus, cui & ipsa fauet experientia. In his enim vix hæc affectio gignitur, & si forte fortuna generatur, per consensum potius ab vtero, aut ab alia corporis parte originem trahit. Ipse verò de Epilepsia essentialiter in cerebro genita sermonem facio. Senibus etiam hoc mali genus non contingere asserit Paulus loco citato, dum minimè senes, decrepitosq; occupare prodit. Cuius tamen summi Viri assertionem refellere illud videtur quòd si apoplexia, & Epilepsia de Galeni mente, in eo inuicem conueniunt, quòd eundem locum affectum, & eundem humorem habent mali auctorem, iure dici potest, quemadmodum apoplexia circa ætatem senilem maximè accidit, eodem Paulo auctore lib. 3. cap. 18. quo propterea morbo nullum magis senibus familiarem esse Galenus affirmat 3. Aphor. 31. sic pariter Epilepsiam in senibus frequenter fieri debere. Rursus quispiam nobis objiciet: Quicunque robustiores habent vires, magis resistũt alterantibus causis, difficiliusque à morbis corripiuntur: ideo mares, qui robustiores habent vires, quàm ipsæ fęminæ, minus quàm fœminæ ægrotabunt. Ex qua re concludi posse videtur comitiale

malum sæpius mulieres, quàm viros solicitare. Quod enim fœmina sit mare imbecillior, & languidiores habeat vires, notissima rẹs est; mulier enim, quæ virago non sit, natura frigidior, & proinde etiam viro imbecillior existit: Quò alludens Hippocrates 7. Aphor. 43. dixit, mulierem ambidexteram non fieri, ob naturæ imbecillitatem. Quam sententiam corroborat non parum belligerarum Amazonidum consuetudo, qua ab incunabulis mammam sibi dexteram adurere consueuisse tradit idem Hippocrates De aere, aquis, & locis, & Galenus in Com. mox cit. Aphor. vt scilicet copiosiori alimento ad propinquam manum perueniente, maior ipsi firmitas accederet, tanquam naṭura infirmæ, ac debili. Eandem ob causam alibi quoque dicit 5. Aphor. 48. Mares quidem in dextris, fœminæ verò magis in sinistris. Quod enim mas validior sit, & sanguine calidiori præditus, in causa videtur esse, quia locus, in quo concipitur, talis etiam existit 2. De sem. cap. 3. Ideo perquam raró contingit, vt in dextro vuluæ sinulo concipiatur fœmina, mas contrà in sinistro, Galeno auctore: Empedocles: Mas in calidiori terræ loco fuit, & ob id viri nigri, robustioresque, & capillosi magis. Quare dispungenda omnino, atq; delenda sunt illa verba, quę temerè in eiusdē Hippocratis librū De morb. mul. à principio irrepserunt. Fœmina calidiorem sanguinem habet, quàm vir, propterea est viro calidior. Nisi fortasse dicatur mulieres esse viris calidiores, perinde ac dici solet pueros calidiores esse iuuenibus. Pueri namq; calidiores sunt iuuenibus extensiuè, quia magis innato calido blādo, humidoq; abūdant. Iuuenes verò pueris intensiuè, quoniā eorum calor sicciori materię inhęret. Vt propterea etiam Galenus de coctione loquens quæ pueris fit in ventriculo dixerit 3. De sympt. caus. 3. Atque in coctionibus, quæ ad ventriculum pertinent, si humida, molliaque sumpserint, ea perinde, ac iuuenes coquere possunt, dura verò deterius conficiunt. Vbi, ni mea me fallit opinio, Galenus non vult iuuenes æquè coquere mollia, ac pueri, cum pueri tamen dura perinde, ac iuuenes conficere nequeāt; sed qua ratione probat iuuenes dura, & sicca melius concoquere pueris, eademmet ostendit pueros melius perficere mollia, & humida iuuenibus. Humidiora enim corpora humidiora, sic-

ciora

ciora autem ſicciora alimenta exactius elaborant, ſed hæc cata parergon. Sic ergò dici poteſt mulieres calidiores eſſe viris extenſiuè, quoniam radicale humidum natiui caloris pabulum, atque ſubiectum mulieribus laxum ineſt, ac molle, puerorum humido conſimile. Tandem aliquis contra Hippocratem dubitabit, quomodo ab illo ſcriptum ſit 2. Aphor. 45. Quicunque iuuenes comitiali morbo laborant, mutatione maximè ætatis, ac temporum, & locorum, & victuum liberantur. Quo in loco iuuenes Epilepſia laborare tradit, in quibus tamen ætatis, vt pariter temporum, & locorum, victuſque mutatione deſinat. Alibi verò, dico lib. De ſac. mor. morbum hunc poſt vigeſimumquintum annum haud amplius homines detinere, niſi fuerit à pueris connutritus, exarauit.

Iuuenum enim ætas, vt proditum nobis eſt a Galeno 3. Aphor. 30. & 9. anno vigeſimoquinto orditur, & in trigeſimum quintum extenditur. Qua ratione igitur ſcripſit Hippocrates iuuenes Epileptico morbo laborare? aut quomodo poſt vigeſimum quintum annum nemini id mali contingere dixit, niſi a puero inceperit? Inſuper alio in loco ad hunc modum loquitur: Quibuſcunq; Epilepſia ante pubertatem fit, mutationem recipit, quibuſcunq; verò vigeſimo quinto anno cõmoritur. Quamobrem ſi florens iuuenilisque ætas vigeſimoquinto anno incipiens ad trigeſimum quintum protrahitur, & ex Hippocratis ſententia qui vigeſimo quinto anno ab Epilepſia aggrediuntur, ad mortem vſque morbo illo affliguntur, aſſerendum eſt iuuenes neutiquam ætatis mutatione hoc ab affectu liberari poſſe, quoniã qui vigeſimum quintum annum fuerint prætergreſſi, comitiales amplius non euadunt, ijs exceptis, quibus ab infantia connutrita ſit affectio, & quæ in vigeſimoquinto anno Epilepſia fit, hæc hominem ad vltimum vſque diem concomitatur. Ad ſingularum dubitationum ſolutionem deuenio. Quantum igitur ad primam attinet, reſpondetur, non ſemper calorem frigidos, & humidos affectus ſanare. Id ipſum eo tempore ſolùm præſtat, quo ſiccitas eidem adnectitur; in pueris verò calor quidem plurimus eſt, ſed vaporoſus admodum, ac multa cum humiditate aerea coniunctus. Cali-

do enim, humidoque temperamento puerorum corpus est, quoniam incrementum in aliud temperamentum incidere non potest, Galeno auctore De salub. diæta Com. 7. Cuius quidem calidi, & humidi temperamenti gratia fit, vt in illorum cerebro humiditas multa, multaque pituitosa excrementa coaceruentur, quæ in ventriculos prolapsa Epilepsiam pariunt. Qua de causa puberes etiam, & adolescentes ab hoc morbo prehenduntur, adauctis in cerebro humoribus, ob temperaturæ videlicet similitudinem. An igitur falsa dicunt Hippocrates, & Paulus, qui iuuenibus etiam accidere id mali scribunt? Iuuenes enim calidi omnino sunt, & sicci temperamenti, qui autem huiusmodi sunt, non frigidos, humidosque, sed calidos, & siccos morbos pati solent. Sibi enim cognatis quisque, & familiaribus morbis promptius corripitur. Hùc mentem profectò direxit Hippocrates in De sac. morbo, dum biliosis hominibus Epilepsiam haud euenire scripsit. Quamobrem respondendum est pro Hippocratis, Paulique tuitione, iuuenes sæpè in morbos incurrere, non quidem secundum ætatis naturam, sed ex accidenti, propter ipsorum scilicet in viuendi ratione intemperantiam, qua de causa scriptum reliquit idem Hippocrates 2. Aphor. 39. Magnam partem senes iuuenibus minus ægrotant. Fit ergò Epilepsia in quibusdam iuuenibus quibus antea in alijs ætatibus minimè acciderat, propter vitam, quam degunt, intemperatam, vt si humi cubent, Soli, imbribusque se exponant, ac alia his consimilia perpetrent. Quare concludendum ex accidenti iuuenes in comitiale symptoma labi, non primùm, neque ætatis ratione. Quoad secundam obiectionem, nemo non fatetur, pituitoso temperamento prædita corpora comitiali affectioni magis esse obnoxia cæteris omnibus, quo temperamento fœminæ constant potius, quàm mares, sed non propterea asserendum est mulieres magis Epilepsia corripi, quàm viri. Id enim & Celsus negat, & a vero alienum esse, experientia demonstrat. Qua tamen in re notandum est hoc ipsum intelligi de mulieribus, quibus menstrua statuto tempore apparent, nam quæ tempus mensium adhuc non attigerunt, tam comitiales euadere posse censeo, quàm mares ipsi. Quod verum esse,

vnus

vnusquisque, qui medendi artem exerceat, pro comperto habet. Ita hoc affectionis genere plures puellas laborare conspexi, vt jn summa non magis mares, quàm fœminæ, dum in humida illa, tenellaque ætate reperiuntur, comitiales euadant. Quam rem etiam ratio ipsa confirmat. Nam iccirco pueri Epileptico morbo patent, quoniam copiosa humiditate abundant, & quoniam cerebrum, vt etiam neruosum genus imbecillum habent, vnde ætatis processu plerunque ab affectu liberantur. Sicciorem enim, ac fortiorem singularum partium temperaturam nanciscuntur. Modò eadem partium humiditas, eadem cerebri, & neruosi generis imbecillitas in fœminis, quæ puellæ sint, dubio procul adest. Itaque concludendum est, non minus in fœminis, quàm in maribus in puerili ætate constitutis gigni posse Epilepsiam. Pubertatem verò egressæ mulieres nulla alia, vt puto, de causa minus, quàm viri hoc morbi genere laborant, nisi quia ab eo tempore semel in singulo mense, & nonnullæ etiam sæpius a pituitosis, omnibusque alijs excrementitijs humoribus, quibus illarum cum cerebrum, tum vniuersum corpus abundat, per vterum expurgari incipiunt. Ideo si fortè menses cohibeantur, ijsdem Epilepsiam non modò per consensum ab vtero, ex venenatis halitibus, sed etiam per essentiam, ex pituitosis, aut melancholicis humoribus, contingere posse crediderim. Quibus adde ex Hippocrate mulieres atrabilarijs vitijs non laborare. Quod quidem sic dictum velim ab Hippocrate, vt non de omnibus loquatur, sed de maiori parte, & iuxta innatam mulierum naturam, quæ ad frigidum, & humidum vergit. Epilepsiam autem non solùm ex pituitoso, sed etiam ex melancholico humore oriri, copiosè superius demonstratum est. Senes autem frigidi esse, humidique temperaméti literis exarauit Hippocrates ad hunc planè modum; De sal. diæta tex. 7. Senes verò siccior victus plerunque decet, quod id ætatis corpora humida sint, mollia, & frigida; supra tamen ostensum est, senes esse frigidos quidem, sed siccos. Veruntamen senibus non item, ac pueris hæc passio accidit, quoniam cerebri expultrix facultas in illis haud ita vigilans, & ad rem infensam percipiendam parata, vt in pueris ipsis, adinuenitur.

Quam

Quamobrem mirandum non est, si in senibus apoplexia magis fiat, quæ a copiosiori gignitur materia, in pueris verò Epilepsia, quæ a minori.

In his enim virtus potens, validaque in cerebro tam copiosam materiam cogi non permittit, contra quam postea insurgere nequeat, quod ætate prouectis non contingit, in quibus ab affluentiũ humorũ copia virtus affatim obruitur. Vnde propterea seniores apoplexia, pueri, & adolescentes Epilepsia magis affici videntur. Non dissimili causa lapidem pueris in vesica, senibus verò in renibus colligi quotidie videmus, licet senes multi calculum habeant in vesica; nam crassa, & viscida (materia lapidis) quæ cum vrina feruntur, in pueris quidem caloris multitudine, & expultricis robore fusa, ad vrinarios meatus, & vesicam traducuntur, in senibus verò, aut ætate consistentibus, in quibus naturales vires tantum roboris minimè obtinent, renes haudquaquam expurgantur, ibique diu moram trahens materia concrescit, ac lapidis formam adipiscitur. Ex his igitur tam secundæ, quàm tertiæ aduersus Aeginetam dubitationis dilutio elici potest. Quarta autem obiectio breuibus euincitur, nam & eius solutio ex iam traditis colligitur. Quandoquidem licet mulieres virium, partiumque imbecillitatis ratione, morbo huic multò magis, quàm viri obnoxij esse deberent, nihilominus ad id generis affectus euitandos singulorum mensium exitura summopere conducit. Ad quintam, seu postremam dubitationem ex locorum Hippocratis cõtradictione ortam deuenio. Pro cuius quidem solutione dicatur Aphorismum illum: Quicunque iuuenes; non rectè, neque secundum auctoris sententiam, à Leoniceno Græcarum literarum, vt etiam Latinarum alioqui peritissimo, latinitate fuisse donatum. Græcum enim illud νέοισιν Leonicenus ipse iuuenibus interpretatus est, cum potius nuper natis, aut pueris vertere debuisset. Ita enim etiam νέος significare prodidit Hesychius. Quare Gulielmus Plantius rectius ad hunc modum Aphorismum interpretatur: Epilepsia laborantes pueros cum loci, victusque, tum maximè ætatis mutatio liberat.

Quo responso Hippocratem sibimet constare facimus, alioqui virtueri possumus Virum sapientissimum, cum alio in loco comitiales ante pubertatem ætatis mutatione ab affectu etiam liberari docuerit, qui si vltra vigesimum quintum annum, iuuenilis ætatis initium, ab Epilepsia corripiantur, curari magna ex parte non possunt. Omnibus in hunc modum persolutis dubitationibus, ad alia est properandum.

Libri Quinti de Epilepsiæ causis Finis.

D E

DE EPILEPSIA,
SEV
COMITIALI MORBO
LIBER SEXTVS.

Quàm necessaria sit ea Pathologiæ pars, quæ de signis morborum pertractat σημειωτικὴ dicta.

Lect. XXII.

RIMARIA illa Medicinæ pars, Viri nobiles, παθολογικὴ vocata, quæ humani corporis præter naturã affectus expẽdit, in varias & ipsa partes deduci potest, in vna quarum morbi definitio, eiusq; probatio afferuntur ὁριστικὴ nuncupata, in altera causæ enarrãtur αἰτιολογικὴν appellant, quam statim insequitur σημειωτικὴ signa cũcta præterita, præsentia, & futura amplectens, rursus hanc Θεραπευτικὴ dicta, quæ morbos triplici instrumento, manu, victu, & medicamentis debellari docet. Quamobrem cum vni, & alteri parti hucusque, ni me philautia cæcutientem reddit, abundè satisfecerim, ad tertiam, & vltimam transferenda oratio est. Nunc igitur parti, quæ insalubria signa percurrit, summo studio, ac diligentia incumbendum à nobis est, à qua omnis rectè curandi ratio suppeditatur. Cum Ars enim medẽdi nulli certæ demonstrationi, sed probabili tantùm coniecturæ innitatur, vnde non sine ratione in numero earũ censetur, quas Plato ille diuinus in Philebo στοχαστικὰς nominat, quæ artificiali coniectura veritatem indagant, propterea ne clausis oculis cum morbis pugnaremus, Andabatarum more, inuentum est quoddam tertium, cuius ope coniectura ipsa ad certiorem notitiam deduci possit, nam de occultis morbis opinione potius,

potius,quàm arte iudicatur; hoc autem omnino est illa Pathologiæ pars,quæ de signis ægritudinum pertractat,cuius quidem exacta penitus, si fieri vnquam possit, cognitio est habenda nobis, cum per eam in affectæ sedis, causæ, & speciei, & euentus morbi cognitionem Medici deueniant, vt non immerito in Medicis finitionibus definiatur signum esse id, quo cognito, aliud etiam cognoscitur,quod ignotum prius erat. Hinc morbi omnes per propria signa dignostica nobis innotescunt, quibus in hunc modum perspectis,non difficile admodum est obuiam ire, contraria ex arte adhibendo. Quam rem non ignorantes Hippocrates, & post eum Galenus 1. De off. med. 10. Meth. c.6. tradunt ineunda Medico esse artis opera,initio ab affectuum dignotione accepto, curatio enim dignotionem, prænotionemq; consequitur, nam & dignoscat quod præsens est, & prouideat quod ex eo futurum est oportet,qui notabilis efficaciæ remedio vti voluerit. Post causas autem de signis mox agere aggredior,quoniam a causis veluti effectus,qui continuo suas causas insequuntur,signa ipsa procedunt. Ideo quidquid ab aliquo tanquam a causa deriuat, id etiam illius esse signum docuit Galenus 5. de Loc. aff. 7. & 6. Aph. 16. quo etiã auctore de Opt. sec. 8. plerunq; symptomata causarum signa dicuntur. Vnde ex symptomatibus morborum non modò indicia, sed etiam propriam, essentialemq; formam persæpè colligimus. Verùm multiplex est signorum discrimen, alia enim quæ sunt corpori euentura prænuntiant, ab aliquibus non temerè sub prognosticis comprehensa, nam ex Galeno ipso 7. Art. medic. prognostica signa duplicia constitui possunt,quædam futurum,vel imminẽtem morbum,quædam eiusdem præsentis exitum prædicentia; cuius distinctionis mẽtio fit etiam apud Petrum Forestum lib. 9. Obseruat. 4. Alia verò iam præsentem ægritudinem demonstrant, ab omnibus pathognomonica appellata,quæ a morbo non seiungũtur,sed perpetuo illum concomitantur. hæc enim cùm adsunt,vnà etiam & affectus adsunt,cùm verò cessant,morbi quoq; soluuntur. Alia non affectionem, sed affectionis differentiam denotant, assidentia vocata,quæ non semper,nec necessariò,sed vt plurimũ morbis eueniunt, quæ propterea communia sunt, ac separabilia morborum accidentia, vt illa propria, & inseparabilia. Alia signa pariter

riter traduntur, quæ in morbis perpendi solent, vt quę cruditatem aut coctionem significant, & quæ ex virium cum morbo collatione desumuntur; sed hæc potissimùm obseruantur in morbis qui cũ febre infestant, de quibus ego in præsenti ne verbum quidẽ. Quare iam dicta solùm accidentia, siue signa percurram, quæ quidem aut ad prognosin, aut ad diagnosin spectant, quarum quidem partium quæ, & quanta sit vtilitas in morbis omnibus ex arte curandis, perbellè docuit Galenus in Medico c.7. hisce verbis: Adnotatrix signorum pars Medicinæ curationi morborum per victũ summè est necessaria, nã præterita, & præsentia symptomata ad morbi causam inueniendam diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præsagiendũ, mors ne, an salus expectãda sit. Pari modo Medicina quæ manu medetur, tum illa quæ medicamentis auxiliatur sine indiciorum obseruatione non absoluitur, quippe præsagia eodem modo desiderant, quibus scias, quæ curationem non admittunt, quæque eam recipiunt quidem, sed vehementer aut offendunt ægrum, si curẽtur, aut è medio tollunt. Ex quibus patet cum dignostica, tum prognostica signa vnicuiq; morbo profligando summè esse necessaria, quæ propterea a Medico magni sanè facienda sunt. Quę cùm ita sint, æquum omnino est, vt prius quàm ad comitialis morbi Therapiam deueniã, eiusdem signa cum dignostica, tum prognostica examinanda suscipiam. Verùm quia tria sunt tempora, quæ in Epilepsiæ obnoxijs obseruantur, vnum antequam a morbo adoriantur, alterum quo accessio ipsa inualescit, postremum quo humi iacent immoti, ab inuasione liberi, pro quorum quidem temporum varietate varia etiam accidentia comitiales adfligunt, idcirco operæ pretium me facturum puto, si ordine seruato ab his primùm exordiar, quę malum Epilepticum tam primogenio cerebri affectu, quàm consortij lege ab alijs partibus genitum antecedunt, & minimè longè abesse prænunciant, deinceps ad illa sermonẽ conuertam, quæ cum morbo incipiunt, & cum eo desinunt, demùm ad ea quæ symptomate finito apparent. Quibus cùm prognosticum addidero, vniuersa, quæ ad Epilepsiæ Theoriam spectare possunt, abũdè pro tempore absoluisse mihi videbor.

De signis imminentem Epilepsiam per essentiam prædicentibus, eorumque causis omnibus.

Lect. X X I I I.

QVAE Signa, Auditores, quæ symptomata comitialē accessionem antecedere solent, quæq; illam breui hominem aggressuram esse prænunciant, nūc primùm aperire incipiam, initio sumpto ab his, quæ sunt eius mali generis, quod in cerebro per essentiam gignitur. Quare inter cætera signa hanc Epilepsiam prædicentia, quantum ex veterum monumentis colligere potui, ex Paulo lib. 3. cap. 13. Cælio Aureliano lib. 5. Chron. cap. 7. Hippocr. in Coac. præn. & Auic. lib. 3. fen. 1. trac. 5. cap. 9. præcipuè numerantur hæc omnia, quæ mox adduntur, vertigo, ephialtes, corporis, animiq; status minimè arbitrarius, tristitia, & eorum, quæ iuxta sunt, obliuio, turbulentæ insomniorum imagines, capitis dolor, eiusq; repletio continua, ob iracundiam maximè pallor faciei, inordinatus linguæ motus, quam etiam nonnulli commordent. Quibus addatis aurium tinnitum citra febrem, vocis tarditatem, manuum, vel alterius partis, aut potius vniuersi corporis torporem, noctis, quæ accessionē antecedit, inquietudinem, & demùm somnum venereum, quem Græci Onirogonon appellant, in quo inanibus visis phantasiæ oblatis seminis lapsu vexantur. Quæ omnia signa ea sunt, quæ tam horribilis tempestatis aduentum haud procul abesse significant, quorum singulas causas more nostro expendamus. Quantum igitur ad vertiginem spectat, hæc præindicat futuram Epilepsiam, tam quæ primaria affectione in capite generatur, quàm quæ à vētriculo consortij lege prouenit; nam si vertiginis generationē inspicimus, ipsa quoq; vt plurimum est ab vtraq; parte, Galeno auctore 3. de Loc. aff. c. 8. cū videlicet crassiores flatus ab humoribus aut in ore vētriculi, aut in cerebri substātia cōtentis eleuantur, dū calor diminutus in eosdē agit humores. Sic ergo non semel fit, vt si materia illa, a qua vertigo, magna in copia augeatur, & in cerebri sinus mediū, aut postremū repat, vice vertiginis Epilepsia succe-

dat.

dat. Vnde cũ vertigini obnoxij percurãdi nobis offerũtur, vt prõptius pareant, grauius hoc ſymptoma, quod ſæpè ſolet vertiginoſis obuenire, minamur, adeò affines ſunt hi duo affectus loco patiente, & efficiente cauſa. Vnde Galenus paſſim 3. Aph. 17. & 4. de Vict. rat. in acut. 27. vertiginem Comitiali morbo proximam eſſe perhibet; & veteres, vt prodidit Aurelianus, ſumma cum ratione μικρὰν ἐπιληψίαν τὸ σκότωμα nũcupaſſe dicuntur. Ephialtes, aliàs incubus quoddam veluti Epilepſiæ præludium dicitur ab Aetio. Inter hoc enim ſymptoma, & Epilepticum tanta eſt affinitas, & ſimilitudo, vt a Galeno in lib. de Vſu reſp. ephialta quædam in ſomno Epilepſia vocetur; nam quæ comitiales interdiu, eadem ephialtici dormientes noctu patiuntur. Quare mirandum non eſt, ſi inter primaria Epilepſiæ ſigna incubus enumeretur. Sed ab ipſa rei natura iſtud modò oſtendamus. Fit ergo ephialta omniũ ferè Medicorum conſenſu a vapore craſſo, ſpinalis medullæ exortum ita opplente, vt facultatem liberè per neruos tranſire prohibeat, in qua propterea ſenſus, & motus vnà cum reſpiratione oblæduntur, quod ſymptoma in his frequens cernitur, qui cruditatum colluuiem in ventriculo coaceruant, quos ſomni tempore inuadit, quia calor tunc in viſcera reuocatus, ſubiectam materiam decoquendam vndiq; circundat. E qua tamen, vt copioſiore, quàm vis caloris perficere omnino poſſit, diminutè concocta vapores multi, & craſſi in caput expirant, qui aut iam dictum ſpinalis medullæ initium, aut cerebri ventriculos, vt Poſſidonius autumat, obſtruendo facultati animali viam intercludunt, qua jntercepta, muſculi thoracis difficulter adeò mouentur, vt præfocationis imago phãtaſiæ offeratur, ac velut ingruentis, opprimentiſq; alicuius occupatio patientes detineat. Hoc affectionis genus perbellè deſcripſit Hippocr. in lib. de Inſomn. his verbis: Cum pugnam committere, atq; extimulari, aut vinciri videmur, tunc aliquid ſuperflui corporis functionibus aduerſari deprehenditur: Et Vatum ſapientiſſimus cum ait.

in medijs conatibus ægri
Succidimus: non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec mens, nec verba ſequuntur.

Quo quidem ſymptomate diutius perſeuerãte, & noctu iugiter inuadente,

vadente, magnopere timendum de grauiore malo: denunciat enim Epilepsiam, & Apoplexiam. A multa namq; diuturnaq; infernarum partium euaporatione cerebri humiditates augentur. Sed interim vestrûm aliquis secutus Fernelium, & Rondeletium, De part. morb. & sympt. lib. 5. cap. 3. in Meth. cur. mor. cap. 44. transitum ab Epilepsia ad Ephialtam vix posse fieri crediderit: Siquidem Viri illi alium modum generationis incubi commenti sunt; nam hic ad plethoram venarum thoracis refert, ille verò ad crassiorem pituitam, aut melancholiam non cerebro, sed circum præcordia inhærescentem, qua ob crapulā, & cruditatem turgescente, diaphragma, pulmonesq; premantur. Verùm hanc ipsam obiectionem reijcere, res ardua non est. Nam quantum ad Rondeletium attinet, miror sanè alioqui ingenij acumine præpollentem Virè hac in re tam crassum cæcutire. Qua enim ratione fieri posse arbitratur, vt illarum venarum plenitudo tam breui temporis curriculo vnà cum affectu, absq; sanguinis missione auferatur. Insuper si plenitudo est in thorace, sensum grauitatis inducet in vigilia, non autem in somno, in quo mens aliò intenta est. Cuius Viri sententia etiam si vera non sit, dicendum tamen est, modo etiam, quo tradit, genitum incubum posse Epilepsiam nunciare, si plenitudo illa, vt ipse refert, ad caput vsq; perueniat. Quantum ad Fernelium, quidquid sit de loco, in quo primariò vult generari ephialticum affectum, sat est mihi illum affirmare à materia in eo lòco stabulante vaporem crassum eleuari, quo in fauces, & cerebrum expirante, vox supprimitur, sensus, atq; mens obturbatur, visisq; tristibus offunditur. Hoc pacto enim Epilepsiam præsagire potest. Non igitur istorum auctorum assertio impedit quominus incubus affectum hunc denunciet, ac sæpè ingrauescens in comitiale malum demigret. Quod autem (vt ad aliud me signum conferam, licet cum prædicto coincidere videatur) tam corporis, quàm animi status minimè arbitrarius Epilepsiam antecedat, in causa est nimia, superfluaq; cerebri humiditas, ob quam huiusmodi cum animi, tum corporis status neutiquam voluntarius progignitur. Corporis quidem, vt eidem in austrina constitutione contingere Hippocrates affirmat 3. Aph. 5. Cerebro enim humefacto, quod est sensus, motusq; principium, sensus omnes, motusq; voluntarios

torpescere, ac segniores euadere oportet. Vnde veluti solutum se, & languidum sentire hominem necesse est; Id ipsum millies in me ipso sum expertus, nam vt in aquilonari tempestate meum corpus cogi, firmariq; & ad motus arbitrarios promptius effici sentio, ita ex aduerso, flantibus austris, illud ipsum dissolui, membraq; velut efflacescere videntur. Animi verò, quoniam vbi cerebrum humidius, quàm pro natura fuerit, necesse omnino est, vt præter consuetudinem moueatur, illo autem, in quo animæ sunt opera, commoto, neq; auditum quiescere, sed alios alia, & videre, & audire oportet, vt etiam linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit, atq; audierit; tandiu enim homo sapit, quandiu cerebrum quieuerit. Noui ego non paucos, quibus linguæ motus in voces articulatè proferendo liber, & expeditus non erat, ob immodicam cerebri humiditatem, id quod ebrijs potissimùm, accidit multo humore cerebro madefacto, eiusdemq; copia prægrauato. Mœstitia verò, si Epilepsiæ obnoxios magnopere angat, accessionem haud longè abesse demonstrat. Siquidem cum alijs temporibus mœsti sunt Epileptici, tum eo maximè, cui appropinquat accessio, tristitia quædam illorum animos futuri mali præsagos excruciat, vt ego non semel olim in patruo, qui à tam sæuo morbo detinebatur, & nunc in puerulo, & alijs non paucis qui à tali vexantur ægritudine, manifestè obseruaui. Hinc tamen oritur dubitandi occasio, vnde nam sit quòd animi tristitia afficiuntur comitiali morbo propinqui. Cuius rei afferri potest duplex ratio, veluti à gemino seu duplici humore per essentiam Epilepsia gignitur; nam si sermo sit de ijs, in quibus id mali genus ortum habet à pituitoso, dicendum est, eos in animi illam tristitiam incidere, quoniam cerebrum perfrigeratur, & cum eo spiritus ipsi, & cordis temperamentum, cuius membri passio est mœstitia. Cerebro enim cor facilè compatitur. Si verò loquamur de ijs, quorum affectus ab atro, nigroue humore pendet, alia insuper de causa tristes, ac mœstos comitiales euadere à nobis asseri potest; nam de comitialibus à tali humore dicendum, quod Hipp. de melancholicis 6. Aph. 23. Si timor, & mœstitia longo tempore perseuerauerint, ex eo melancholia significatur. Quandoquidem, vt iam factæ melancholiæ timor, & mœstitia manifesta sunt symptomata, ita venturæ

iam

iam iam Epilepsiæ, cuius causa sit melancholicus humor, possunt esse signa, præsertim verò si ingrauescant; nam huius generis Epileptici ferè semper timent, ac mœstitia quadam præter causam, & rationem excruciantur, qui propterea etiam solitudines amant, ac deserta loca persequuntur melancholicorũ more, vt Bellerophontem melancholiæ vitio correptum olim fecisse constat, de quo, vt citat Arist. Sect. Prob. 30. prob. 1. poetarum princeps Homerus ita Latinè cecinit:

Qui miser in campis moerens errabat aleis
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Verùm adhuc explicata causa nõ est, ob quam adeò mœsti cernuntur Epilepsiæ melancholicæ obnoxij. An eadem quæ & pauoris à Galeno affertur? Est enim timor, quædam velut tristitia futuri mali; tristitia verò iam præsentis, aut cum omnino imminere præsentit animus, vt Epilepticis contingit. Galenus autem pauorem ijs, quorum cerebrum, vel ab humore, vel etiam vapore nigro tentetur, euenire tradit, non alia ratione, quàm pueris accidat expauescere in tenebris; Sua enim natura tenebræ timorem inijciunt omnibus, vt contra lux securos omnes efficit. Melancholicis verò, quo nomine tum propriè dictos melancholicos, tum etiam Epilepticos ab humore melancholico factos intelligimus, vel in ipsa splendida luce pauores contingunt: nam sedes animæ ab eo humore nigro ita afficitur, ac si locus omnis tenebrosus existat. Sanè inquit 2. de Sympt. caus. cap. vlt. ac 3. De loc. aff. 8. quemadmodum externæ tenebræ omnibus ferme hominibus pauorem inducunt, sic atræ bilis color mentis sedem tenebræ more obumbrans timorem gignit. Contra quam Galeni sententiam obijciunt ferè omnes Auerrois locum, vbi sic loquitur 3. Coll. cap. 40. Et qui dicunt quod anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro; dicunt verba cantatorum. Quibus verbis deridet Auerroes causam metus, & mœstitiæ, quam Galenus colori adscribere videtur, argumentaq; in medium affert, inter quæ illud contemnendum non est, quòd videlicet color nihil efficere potest, nisi sentiatur; non est enim efficiens qualitas, sed solùm potest instrumentum sui sensus alterare, alterandoq; dolorem, aut voluptatem inferre. Ergò

nullo pacto humoris tenebrositas metum pariet, aut mœstitiam, nisi sentiatur. Vnde nec etiam lumen externum (quo exemplo vtitur Galenus) exhilarat, nec tenebræ contristant, nisi videantur. Quare nigrities melancholici humoris illorum symptomatum causa statuenda non est, cum non sentiatur. Anima enim non videt ea, quæ in corpore, nec ab ijs mouetur, sed ab ijs, quæ extra visibilia occurrunt. Vt enim nemo se interna cerebri intueri experitur, ita nec profectò colores intuebitur. Itaq; Auerroes prædicta non colori, sed intemperiei cerebri frigidæ, ac siccæ refert accepta. Respondent aliqui Galenum ab Auerroe nequaquam ea in re dissentire, sed quandam attulisse similitudinem ad causam ostendendam, cur mala complexio frigida, & sicca ab humore melancholico, faciat hæc accidentia magis, quàm ab alia causa. Alij verò, &, ni fallor, probabilius affirmant spiritus animales, quibus anima pro instrumento vtitur ad suas obeundas operationes, suapte natura lucidos esse debere. Ab humoris ergo nigricie obscurato spirituum splendore, mens deprauatè mouetur, vitiato sibi proprio instrumento. Ideo etiam Auicenna Fen. 1. tert. cap. de melancholia dicebat, melancholiam, cuius passionis propria symptomata sunt metus, & mœstitia, fieri, permutato spiritu splendido ad tenebras. Sed rursus oritur dubitandi locus, cur scilicet pauoris, tristitiæq; causam in cerebro collocemus, cum sint cordis, non cerebri passiones. Dicatis illas ex opinione mali originem habere, spiritumq; denigratum imaginationem deprauare, ita vt mali iam præsentis, & venturi opinionem excitet, eaque ratione metum, & tristitiam inducere. Hac ergo ratione fit, vt comitialium animos non modò mœstitia, vt Aegineta refert, sed etiam metus paulò antè quàm ab exacerbatione adoriantur, summopere angat. Quod intelligendum esse videtur de comitialibus, quibus non à pituita, sed ab humore nigro malum oritur.

Enarrantur cætera signa impendentis Epilepsiæ per essentiam in præhabito sermone omissa. Lect. XXIV.

ELIQVA imminentis Epilepsiæ signa, quæ in antecedenti Lectione prætermissa sunt, quorum nempe causæ, ne prolixior dicendo euaderē, minimè relatæ fuere, in hodierna prosequi mihi in animo versatur. Quare signum, quod nunc princeps in ordine nobis se se examinandum offert est; eorum, quæ iuxta sunt, obliuio, cuius quidem signi causa etsi percipi omnino potest ex abundè supra narratis lib. 1. Lect. 9. vbi rationem quærebam, cur hoc morbo detenti fatui sint, ac immemores, nihilominus de eadem hîc pauca quædam adijciam. In corripiendis ergo comitiali symptomate, obliuionis causa statuenda est frigida cerebri intemperies, quam ex pituitosi, nigriue humoris copia contraxit. Hæc enim animæ actiones veluti torpescere facit, nam frigus nulli functioni earum, quæ humanum corpus regunt, atq; gubernant, ex vsu euadit, præcipuè verò animales actiones segniores efficit, vt ex animalibus per frigora delitescentibus, ac medicamentis, cibisue natura frigidis assumptis discere apertè licet. Verùm præter frigidam, humida quoque cerebri intemperatura memorandi potentiā labefactat, quæ si vnà iungantur, & vehementer intendantur, soporem, stuporemq; inducunt, nedum rerum mox perceptarum obliuionem. Vnde si obliuio de repente hominem inuadat, ac diutius perseueret, non minus ac ephialtes comitiale symptoma futurum præsagit. Ideo Auicenna; Et scias, inquit, quòd quando incidit cum sanitate, ægritudines nunciat cerebri fortes, Apoplexiam, Epilepsiam, & Lethargiam. Sic nuper factum est, vt sexagenarius quidam vir ex non ignobili familia oriundus, qui mecum sæpè de amissa memoria, ac dolore quodam grauitatis sensum inferente circa occipitis partes conquerebatur, de repente in attonitum morbum inciderit, vitamq; cum morte dicto citius mutauerit. Turbulenta insomnia Epilepsiam præsagiunt per Hippocr. in Coac. prænot. qui propterea etiam non vno in loco, seu

lib.de Insom.6.Epidem.& lib.de Humoribus tradidit,insomnia, qualia quis viderit, spectandum a nobis esse; intelligit autem insomnia vocata naturalia, quæ quidem, vtpote passionum animæ, & corporis indicia, a Medico contemplanda esse Arist. prodidit De som.& vig.Hæc enim vt humori dominanti analoga, ad morbos curandos non parum sanè auxilij præstant. Ab illorum nanq; obseruatione satis probabilem de morbi qualitate coniecturam inire,& qui humores intus lateant,quiq;ipsorum sint defectus,aut exuperantiæ, dignoscere solemus.Ita Galeni tempestate cuidam, cum inter dormiendum crus alterum sibi factum lapidem visum foret, præter omnium opinionem crus illud paralysi obtorpuit, lib. de Præsag.ex insom. Turbulentum verò insomnium Epileptici affectus idcirco nuntius est, quia multitudinem vaporum in caput expirare manifestè ostendit, a quibus quidem inordinatè, ac tumultuosè in cerebro vagantibus,imagines obturbantur,confusèq; mouentur,cuiusmodi sunt febrientium,& eorum,qui se multo vino ingurgitarunt, insomnia. Talia quoque pueris contingunt, ijsq; præsertim,qui natura sunt helluones,quando ventriculus sentiendi quidem vi pollet exquisita, sed imbecillitate naturali laborat,& in eo cibus corrumpitur;Experientia tamen non in puerulis solùm,sed etiam in ætate perfecta,& grãdi cõstitutis horrificas per somnum imaginationes fieri obseruatum est,cum & multi,& vitiosi humores ventriculum,& ipsius os præcipuè grauarent, atque morderent. Rei autem, de qua loquimur,causam cum Aristotele aquarum exemplo patefacere possumus. Quemadmodum enim simulachra, quæ cernuntur in aqua immota, integrè, & clarè videntur,ex quo Vates:

Non sum adeò informis, nuper me in littore vidi
Cum placidum ventis staret mare

Quæ verò commota aqua apparent, mutilatè,& confusè cernuntur,Ita profectò si à vaporibus, aut paucis, aut omnino placidis imagines imoueantur,somnia tum quieta fiunt, veluti turbulenta, monstruosa,ac distorta, vbi à vaporum multitudine sursum in caput elata agitantur.Hęc igitur insomnia,si alicui sæpius eueniãt, Epilepsiam nunciare ex iam dictis fit rationi consentaneum.
Capitis dolor,si diutius aliquem, nedum comitiali vitio obnoxiũ

acriter

acriter feriat, Epilepſiam accerſit, vt non modò ſignum, ſed etiam cauſa huius ægritudinis eſſe poſſit. Dolor enim caput totum adeò afficit, imbecillumq; reddit, vt naturales eius vires proſternat, quibus deiectis, permagna ſuperfluæ humiditatis copia in capite cumulatur, quæ ventriculis impertita comitialem parit, vt etiam aliquando apoplexiam. Doloribus enim commune eſt prohibere mēbra a ſuis operationibus, Gal. auct. 2. Progn. Com. 71. Verùm capitis dolor, qui Epilepſiam primigenio cerebri affectu conſtitutam antecedit, ab humorum copia oritur, vt inde elici poteſt, quòd talis dolor grauitatis ſenſum inuehit, quem perſentire Epilepticos à capitis repletione vnuſquiſq; nouit, ac Paulus etiam teſtatur, dum addit: eiuſq; repletio continua. Quia tamen qui a plenitudine infertur dolor per ſe fortis admodum non eſt, qualis a comitialibus aliquando perſentiri ſolet, dici forſitan poteſt, non a copia ſolùm humorum gigni, ſed a frigiditate ſimul humorum copiæ adiūcta. Permagno etiam capitis dolore excruciari viſi ſunt Epileptici abſceſſu, vel aliquo alio vitio in cerebro exiſtente. Cuius rei gratia liceat mihi quæſo hoc in loco paulìſper immorari, hiſtoriamque iuuenis, ad cuius curationem accerſitus ipſe fui, in apertum breuibus proferre. Venetijs igitur vir quidam in ætate florenti conſtitutus, poſt acerrimum dolorem, quem in capite circa muſculi temporarij ſiniſtrę partis regionem diutius pertulit, in miſerandos Epilepſiæ inſultus, quales ego nunquam vidi, nec audiui, prolapſus eſt, vt vel octo ſupra viginti vicibus die ante vigeſimam quartam, quæ illi fatalis fuit, a tam horrifico ſymptomate aggreſſus fuerit. Quo emortuo cum caput eius ſecandum a conſanguineis exoraſſem, vocatus fuit Iacobus à Vidua anatomes admodùm peritus, qui diligenter capite reſerato, ſtatim ad membranas ſe contulit. Vbi primùm dura matre detecta animaduerſum eſt, illam vnà cum pia, ab ea parte, quæ è directo muſculo reſpondet, per quandam veluti calloſæ carnis portionem coniungi, adhæreſcereque, ablata autem pia meninge deprehendimus cerebri ſubſtantiam ſubter membranarum coalitum euidens ſatis abſceſſus initium pati, ex quo tetrum aliquem vaporem in cerebri ventres penetraſſe rationi conſentaneum fit, cuius cauſa Epilepſiam per conſenſum ab ea parte incurreret. Nulla enim ferè humiditas in ventriculis reper-

ta est, exiguaq; admodum cùm decidebat, ex ore spuma exibat, quamuis magnis insultibus me vidente concuteretur. Hinc fortasse dolor ille diuturnus vitio potius membranarum, ob internatum callum, quàm vel ob plenitudinem humorum, vel aliquam frigiditatem in cerebro existentē gignebatur. Vtcunq; tamen sit de causa doloris, sat est nobis iuuenem patientem post acerbum capitis dolorem in comitiale malum incidisse, vt talis capitis dolor perseuerans Epilepsiam præsagire meritò credatur, quemadmodum etiam eiusdem membri repletio continua, in qua quidem ab humorum copia grauari caput ipsum significatur. Repletio enim materiei, præsertim pituitosæ, aut melancholicæ, qua inter humores nulla grauior, ponderosiorue existit, sensum grauitatis affert, a qua in comitialibus dolorem plerunq; fieri dictum est. Continuæ verò repletionis causa, capitis videtur esse imbecillitas, propter quā vel ex leui occasione abundè repletur humoribus, aut ibi genitis, aut in illud tanquam in imbecillam partem transmissis, ob quam plenitudinem fiunt grauitates tendinum, repletiones, ac distensiones venarum colli, hebetudines, atque vertigines, quę omnia Epilepticum malum anteire tradit Aretæus 1. De caus. & sig. acut. morb. Ob iracundiam maximè pallor faciei. Ex cutis colore præpollentis cuiuslibet humoris speciem deprehendi, docuit ante omnes Hippocrates post quem Galenus 1. Aph. Com. 2. & 4. De sanit. tuen. hæc protulit verba. At verò ex humoribus, qui redundet, ex colore conijcere licet. Color enim in cute similis efflorescit humoribus contentis, nisi intrò refluxerint. Quorum quidem imitatione Auicenna 2. 1. doct. 3. cap. 3. Mixti, inquit, colores mixtos quoque præseferunt humores, & is superat, cuius color superior est. Colorē autem intelligimus cum Galeno c. 50. Art. med. quem totius corporis habitus, in illis maximè partibus, quæ primæ oculis subijciuntur, repræsentat. E facie autem de vniuersi corporis habitudine in primis coniecturam inire solemus, vt etiam de omnibus, quæ introrsum in animo latitant, ideoq; non temerè additū est a Paulo faciei, iuxta illud Hippocraticum: Oculi vt valent, sic & vniuersum corpus. Quò respiciens ego quoque quodam in capite mearum Ephemeridum, quas olim ferè puer, & antequam grauiora Medicinæ studia degustassem, in lucem emisi, pudoris sedem in vultu,

& præ-

& præsertim in oculis collocandam esse demonstraui. In facie enim, quæ in internis negotiantur veluti in quodã speculo repræsentantur, animaq; cum totum sanè corpus teneat, in facie multò euidentius se prodit. Sic enim cordis affectus iram, timorem, mæstitiam, & hilaritatem pars illa declarat, vt non citra rationem humani corporis platea vocetur ab Ecclesiastico cap. 12. Apud Isaiam quoque, si rectè memini, legitur: Et aspectus vultus eorum respondet eis. In eo namq; sensuum omnium instrumenta locata sunt, omnisq; ad sentientem animam pertinens negociatio elucescit. Quare Pythagoras auditorum animos, & ingenium ex vultu conijciebat, cuius partis mutationes Medici in morbis diligenter intuentur; notaq; omnibus est Hippocratica faciei descriptio. Si ergo, vt redeat oratio, vnde digressa erat, color, & præsertim faciei delitescentem prodit humorem, pallidus sanè, qui solet esse excandescentium color, biliosum, a quo iræ, significabit. Inter humores enim bilis sola citrinum illum, ac pallidum colorem præ se fert, quem Galenus fieri vult ex permixta aquoso excremento pallida, & amara, & flaua bile, de Vic. acut. Com. 2 ? 2. nempe flauus humor quantum a rubro in albiorem secedit, tantum a flauo pallidus, licet eidem Galeno Epid. Com. 1. flaua bilis nonnunquam pallida dicatur. Comitiales igitur cum facie palleant, in iramq; prorumpant, biliosi humoris prædominium habent, merito cuius in hoc symptoma incurrunt. Id quod superius disputatis omnino reclamat. An quod, vt ex Gal. colligitur 4. de San. tuen. c. 7. non quiuis in cute efflorescens color prædominantis corpori humoris nota existit? sed tunc solummodo fuerit, cum nec ambientis violentia calidi, frigidiue, nec vlla animi subsit affectio. Ob hæc enim vel in cutem violentius irruunt humores, vel intrò se recipiunt, vt qui color tunc in cute cernitur, nequaquam inspici debeat a Medico: non enim semper vera dicunt colores. Vnde etiam perperam nonnulli de simplicium & compositorum medicaminum facultate, ac viribus argumentum a colore ineunt, existimantes quæ medicamenta alba fuerint, refrigerandi vim habere, quæ verò nigra, calefaciendi. Nam contrarium in plurimis animaduertere licet, vt in albo pipere, calce, & veratro albo ex vna; niue, cerussa, & lacte ex altera, quæ simul omnia coloris sunt albi, & candidi, viribus au-

tem

tem vel maximè pugnant; quam repugnantiam sensus ipse dijudicat, vt exemplo niuis, & calcis docuit Galenus De simpl. med. facult. lib. 1. c. 2 Quamobrem vt color haud semper verum dicit ijs, qui aut alicuius humoris corpori prædominantis, aut etiam medicaminum tam simplicium, quàm compositorum naturam inquirunt; ita pallidus faciei color in iã iã passuris Epilepticam inuasionem, non biliosi humoris eorum corporibus dominãtis nota euadet, sed alia potius de causa fiet, ob iracũdiã scilicet, in qua præ sanguine ad intima, & cor in primis reuocato, facies decolor remanet, pallidaq; impropriè vocatur, quod fortasse voluit Paulus, nisi aliquis contendat, in iracundia bilẽ efferuescentem similem sibi in vultu colorem inducere. Sed qua de causa Epileptici irascuntur, cum in natura pituitosos, aut melancholicos, quali plerunq; sunt comitiali morbo obnoxij, vix ira cadat? In omnibus, qui irascuntur, duo sunt notatu digna, alterũ est feruor quidã caloris ex ebullitione sanguinis in corde, alterum vlciscendæ iniuriæ cupiditas. Quicunq; enim irascitur, ex offensa aliqua irascatur oportet, vnde nocendi appetitus illicò iratum inuadit. Cum igitur comitiales ab aliorum consortio, vtpote detestabili morbo affines, arceri, omnibusq; hominibus contemptui se esse cognoscant, ingenti quodam animi dolore affliguntur, cuius vlciscendæ iniuriæ cupiditate maxima tenentur in eos, a quibus se se offensam passos esse iudicant. Hoc autem iram verè, ac propriè non esse, sed cum ira potius aliqua ex parte conuenire, ad eamq; accedere, nemo non fatetur. Impropriè itaque irasci dicuntur Epileptici, cum id illis accidat ob doloris ex contemptu percepti puniendi voluntatem. Inordinatus linguæ motus; nonnulli ipsam quoque commordent, postremum est Paulo signum, quo imminentem Epilepsiam præsagit, cuius quidem causam haud arduum erit adinuenire, si prius dixero inordinatum linguæ motum illud idem prorsus esse, quod Hippocrates incontinẽtem linguam appellat 7. Aph. 40. hisce verbis. Si de repente lingua incontinens, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum. Vbi Galenus incontinẽtem linguam vocari refert, aut infirmam, incertam, ac titubãtem, adeò vt inexplanatam, nec integrè dearticulatam vocem edat, aut immotam, & omnino solutam; cuiusmodi Epilepticis fieri quotidie

cerni-

cernitur. Vnde verò id ipsum proueniat, minimè ignorabit is, qui, quo pacto a cerebro linguæ motus accedat, optimè teneat. Plenissimè autem hanc rem ipsam docuit Galenus 4. de Loc. aff. 2. ex quo apertè constat mouendi vim linguæ aduenire a septima neruorum, qui a cerebro oriuntur, coniugatione, haud longè a spinalis medullæ initio; nam ex ipsa anatome luce clarius apparet neruorum a cerebro processus ad faciem quidẽ a parte eius anteriore, ad partes verò totius animalis sub facie omnes, ab altera parte, nempe posteriore fieri. A qua etiam eorũ neruorum, qui ad linguæ musculos veniunt, coniugatio procedit, quibus ipsa motum ab electione perficit. Non abs re igitur cùm anterior duntaxat cerebri pars afficitur, sola linguę motio vitio carebit, reliquæ verò faciei partes omnes in altera parte dextra, aut sinistra, & sensum, & motum ab electione amittent. Quamobrẽ causa cur inordinatũ linguæ motum comitiales patiantur, nimia erit cerebri humiditas, quæ neruos, & præsertim posterioris eius partis humefacit, quominus lingua per suos musculos ab electione moueri possit. Vnde inordinatè mouetur, qua etiam de causa fit, vt eam plurimi commordeant, id quod eo potissimùm tempore accidit, quo iam defatigãtur a symptomate, cum in eo musculi tam linguæ, quàm vniuersi corporis præter ordinem, atque naturam moueantur. Quantum verò ad aurium tinnitum, sibilumve spectat, ea prorsus ratione comitiales casus præcedit, qua etiam vertigo. Ille enim similiter fit a flatulento spiritu, qui aut a cerebri corpore, aut a ventriculo originem trahit, qui dum quietum illum aerem in auris cauitate congenitum, quod Aristoteli sensorium est auditus lib. 2. de Part. anim. c. 10. attingit, ipsumq; dimouet, plenas reddit sonoribus aures. Secus tamen Galenus 8. de Vsu par. cap. 6. & cum eo Auer. lib. 2. Coll. qui volunt neruum a cerebro ad aures demissum organum esse auditus, eo quia aer non sentit: Quidam tamen è iunioribus vnicuiq; sensui duo inesse sensoria, quorum vnum recipiat, alterũ verò dijudicet, ostendere nituntur. Obtulit se se curandum mihi Venetus mercator, qui continuo aurium tinnitu detinebatur, quo aliquando ingrauescente in nescio quos vertiginosos casus prolabebatur, qui Epilepsiæ incipientis naturã sapere mihi videbantur, quod quidem non aliunde proueniebat, quàm ab adaucta in cere-

bro humidiori illa materia, à qua diminutus illius partis calor flatulentum spiritum tinnitus causam excitabat, eaq; cerebri ventribus medio, aut postremo impertita. De vocis tarditate quid sodes aliud proferam, quàm quod superius in linguæ motu inordinato allatum fuit? quod etiam intelligi omnino debet de vniuersi corporis torpore. Arguunt enim ambo nimiam neruorum principij humectationem; ob quam neq; lingua, neq; corpus totum liberè, & expeditè proprios motus edere valent. Verùm hæc ipsa ijs tantùm Epilepsiam præsagire posse videntur, qui à pituitoso humore tale symptoma patiuntur. An verò etiam linguæ incontinentia, & pars aliqua veluti stupore attonita morbum iam iam venturum prænunciet ijs, quibus morbi causa est niger, aut melancholicus humor, non adbò clara, aperta ve res est. Quapropter non festinanti cursu percurrenda sunt; quæ à Galeno, ac Philotæo afferuntur in explanatione illius Aphorismi, in quo ita loquitur Hippocrates 7. Aphor. 40. Si de repente lingua incontinēs fiat, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum. Fit nanq; obstructio sæpe numero circa apophyses neruorum, quæ feruntur ad musculos linguæ, manuum, aut alterius partis, præ qua quidem cum non amplius suppeditetur facultas; amittunt sensum, & motum lingua, & manus, quarum partium in hunc modum affectarum, hanc quidem stupore attonitam, illam verò incontinentem vocat Hippocrates. Parui verò refert, si quis dicat alias etiam corporis partes, præter manus, posse intelligi ab Hippocrate. Qua ratione autem linguæ incontinentia, & partis alicuius stupor melancholiam prenunciēt, & consequenter ijs Epilepsiam venturam præsagiant, qui tali vitio humoris nigri causa obnoxij esse solent, cum neutrum symptoma prædicta efficere posse videatur, ex Galeno ipso colligitur, qui scribit, quòd quemadmodum in quartana febre succum melancholicum ipsius circuitus causam esse dicimus; sic etiam dictarum affectionum linguæ scilicet incontinentiæ, & paralysis partis eundem esse auctorem dicamus oportet. Fieri siquidem potest, vt propter humoris crassitiem tales consequantur affectus, quales ex crassa, lentaq; pituita ortum habent. Neutrum igitur humorem absolutè melancholicum, aut pituitosum esse dicemus, sed pituitosum, & melancholicum simul.

Nox,

Nox, quæ morbi inuasionem præcedit, comitialibus non paruæ molestiæ esse solet, quod quidem ijs etiam cõtingere obseruamus, in quibus futura ægritudinis iudicatio expectatur. Hanc enim antecedens nox difficilis est. Ideo Hippoc. 2. Aphor. 13. Quibuscunq; crisis idest iudicatio fit, ijs nox grauis ante accessionẽ, quæ subsequitur, leuior magna ex parte existit. Accidit enim naturæ quod athletæ, aut militi cum aliquo certaturo; nam vt hic impendente certamine pertubatur, & prius rectè accingitur, cum secum cogitauerit, qua ratione inuadendus, vel declinandus sit hostis, ita natura prius turbatur, excitatq; suas ipsius vires ad expellendam, & alterandam materiam morbum facientem, & hac de causa labotur. In nocte verò magis, quoniam eo tempore non sine magna molestia somnus abrumpitur. Onirogonos demùm hoc est venereus ille somnus, in quo aliqua cum oblectatione semen elabitur, antecedens fit Epilepsiæ, vt etiam furoris, Græci maniam vocant, aut cuiuscunq; similis morbi, quoniam, vt prodidit Cælius Aurelianus lib. 5. cap. 7. Chron. vexationem ostendere probatur, atque præmoueri corpus, siue prætangi accessione ventura. Quibus omnibus non negligenter expensis, ac enarratis, ad ea mox signa migrandum esset, quæ comitiale malum consensus gratia à ventriculo, alijsq; partibus genitum præsignificant, sed antequam ad hæc ipsa descendam, quibus notis deprehendatur vter humor pituitosusne, aut melancholicus Epilepsiam per essentiam genuerit, in proxima Lectione pro viribus patefaciam.

Vter humor pituitosusne, an melancholicus Epilepsiam genuerit, quibus notis deprehendatur. Lect. XXV.

INITIVM benè medendi à causarum morbi cognitione desumendum esse Medicorum nemo non fatetur. Causis enim cognitis, ac amputatis, vnà etiã morbi rescinduntur. Cum verò causæ corpus alterantes, sanitatemq; corrumpentes in externas, ac internas diuidantur; vix credam posse fieri, vt absq; intrinsecis exteriores quidquã efficiãt. Loquor autem de extrinsecis corpori necessariò occurrentibus, quæ vel aucto-

auctore Galeno in Ar. med. per alias causas medias, quæ intrinsecæ sunt, corpus immutant, sanitatisq; habitum corrumpunt. Sunt hę autem humores quatuor, elemenra secunda nostri corporis a Galeno de Nat. hum. com. 1. ab Aphrodiseo hominis materia nuncupati, sanguis, dico, pituita, geminaq; bilis, qui humores a forinsecus incidentibus promoti affectiones pariunt, hoc asserente Hippocrate de Morb. hisce verbis. Morbi quidem vniuersi fiũt ex his, quæ in corpore insunt, tum à bile, tum à pituita, ab externis laboribus, vulneribus, & a calido, & supercalefaciente, a frigido, & superfrigefaciente, a sicco, & superexiccante, & ab humido, & superhumectante. Et bilis quidem, ac pituita vnà cum nascentibus gignuntnr, & sunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent partim a cibis, partim a potibus & similibus. Quomodo verò humores in nobis gignant morbos, hinc disci facilè potest, quòd qyemadmodum sanus homo est, dum quatuor humores, vnde vniuersa eius natura constat, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperati sunt, ita è contrario cogitur ægrotare, dum aut copia, aut facultate symmetriam non seruant. De priori modo loquitur Galenus in Introduc. 13. dicens: Sanus homo est primis, vnde constat, elementis, & secũdis, vnde formatus est, quatuor humoribus, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis. De posteriori, ac priori simul Hippocrates lib. de Nat. hum. per hæc verba. Corpus hominis habet in ipso sanguinem, pituitam, & duplicem bilem, flauam scilicet, & atram. Atque hæc sunt ipsius corporis natura, atque per hæc ægrotat, & sanus est. Sanus quidem maximè est, vbi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, cum facultate, tum copia, & vbi maximè permixta fuerint: ægrotat autem cum horum quid minus, aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, nec fuerit reliquis omnibus contemperatum. Quamobrem cum morbi ferè omnes pro efficiẽte causa, de qua potissimùm solicitus esse debet Medicus, quatuor habeant humores ex his, quæ intra corpus assumuntur, progenitos, & a me superius, vbi de causis Epileptici affectus agebatur, ex Galeno, & alijs abundè ostensum sit, pituitosum, ac melancholicum humorem causas esse efficientes illius ægritudinis per essentiam ortæ, vter amborum humorum af-

affectio-

fectionem progigneri, diligenti cura per sua signa inquirendum est. Variat enim curatio pro varietate humoris morbum producentis. Ideo qui alium a peccante in corpore humorem cathartico euacuant, præterquam quod causam, & consequenter affectũ minimè tollunt, in maximum etiam vitæ discrimen patientem deducunt. Qua in re legite Galenum ad Hippocr. Aphor. 2. lib. 1. & lib. 4. Aphor. 2. Vt igitur a pituita, a qua frequentius affectio huiuscemodi prouenit, exordium sumam, inita coniectura ex sensibilibus, per quæ intelligibilia apprehenduntur, excedentem in corpore pituitam arguetis ex albo colore in toto patiẽtis habitu apparente. A colore enim delitescentium in corpore humorum cognitio desumitur: nam color similis in cute efflorescit subiectis succis, nisi in profundum recesserint, aut in ipsam cutem violẽtius irruãt; Quare si quispiam ad Epilepsiæ obnoxium accitus anceps, dubiusve sit de humore morbum producente, attentè inspiciat, an patientis corpus ad album, candidumq; vergat, an sit comitialis ad somnum procliuis, & de capitis grauitate, vt etiam mentis, corporisq; pigritia conqueratur. Hæc enim abundantis pituitæ indicium afferunt, vt similiter mucosa narium excrementa, ructus acidi, quando nimirum in ventriculo superfluitas adest. Ad quam quidem dignotionem facilius assequendam confert non parum ætas, ac temperamentum, anni tempus, quod præsens est, regio in qua degit æger, eiusdem studia, & victus ratio. Hæc enim omnia inspicièda sunt a Medicis, qui exuberantis in corpore humoris indicia perquirũt, in his pręcipuè, in quibus humores retrocesserũt, & non sunt æqua portione per totum corpus diffusi. Quantum enim ad ætatem spectat, cum quatuor humores, inquit Soranus, per quatuor ætates dominentur, in pueritia pituitosus vnà cum parte sanguinis vsque in annum decimum quartum, post quod tẽpus incipit pubertas, dominatur. Ideo Hippocrates De vic. rat. Puer calidis, & humidis temperatus est, quia ex his cõstitutus est; & in his incremẽta accipit: humidissima igitur, & calidissima sunt corpora proxima generationi, & augẽtur quamplurimum, & quæ his proxima sunt eodemmodo. Puerorum, ait Galenus ibidem Com. 7. ætatem par est esse humidam, quòd incrementum incidere in aliud temperamentum possit nullum. Proinde etiam lectum

est

est apud Albertum magnum 2. De an. trac. 2. c. 6. augmenti tempus in ætate puerili potissimùm vigere, propter vicinitatem quam habet cum tempore suæ[?] net origjnis, quæ ex calido est, & humido. His adde inordinatam viuendi rationem, qua pueri ipsi vtuntur, nam præterquam quòd edaces sunt, imò helluones, à cibo etiam ludentes, prosilientesq; mouentur, vnde crudis humoribus abundant, & crudas etiam vrinas emittunt. Concoctio nanque fit corporis, vt etiam animi quiete. Multis humiditatibus abundant senes, dispari tamen causa, & ratione. Ideo enim senes pituitosa excrementa congerunt, quoniam alteratrix illorum facultas ingesta alimenta debiliter concoquit. Quare in ipsis per accidens multa fit humiditas, non proprij temperamenti ratione, quemadmodum in pueris. Senectus enim natura frigida est, & sicca. Hinc vigiles senes, quod eorum humiditati repugnat; quam rem doctè more suo enarrat Alexander Aphrodiseus in Probl. cum scribit senes excrementis abundare, & nihilominus vigilijs affici: Illis quidem abundare tradit, quia frigidiores sunt, & debiliores, & ad concoquendum ineptiores prçlongi temporis spatio redduntur. Vnde in eorum corporibus foramina, & meatus excrementis redundant. Vigiles verò sunt, quia sicciores parte corporis solida efficiuntur. Quomodo autem senectus humida, & sicca dicatur, docet Galenus De vic. rat. Com. 7. & 2. De temp. 2. Ex his ergo inferri quidam volunt tam senes, quàm pueros posse comitialem morbum pati. Rem hanc superius explicaui in fine lib. 2. vbi quærebam cur pueri Epileptici, senes verò apoplectici magis euadant. Quod verò pueri, antequam pubertatis annos attingant, comitiali morbo obnoxij plerunq; sint, experientia docet, & Hippocrates ipse, qui talem affectionem in pueris obortam, pubertatis ingressu vt plurimum in ijs desinere testatum reliquit. Quamobrē si patiens oblatus puer adhuc existat, de humore Epilepsiam producente certam ferè, ac indubitatam ab illius ætate coniecturam inire omnino poteritis; idem præstabit auxilium temperatura ipsa. Molles enim, candidi, & obesi pituitosum corpori humorem dominari significant; tali temperamento præditæ sunt mulieres plerunque, quæ idcirco Epileptico affectui propensiores, quàm viri forēt, iuxta illud Galeni. 1. De dif. feb. corporis passuri habilitas

magnam

magnam in ægritudinum generatione partē obtinet, nisi per vterum veluti per cloacam singulis mensibus excrementa deponerēt. Sed qui alicuius temperamentum ad vnguem nosse cupit, vt per illud in exuberantis humoris cognitionem facilius deueniat, quoniam humanum corpus, vt ei plures facultates, functionesq; conueniunt, ita plures partes dissimili modo temperatas omnino possidet, ex vna illarum partium temperie coniecturam facere de toto corpore non debet, sed adeundæ singulæ sunt, æstimandumquè quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se vnaquæq; seorsum sit. Ita enim de vniuerso hominis temperamento probabilius iudicium feretur. Quemadmodum enim totū nihil est aliud, quàm suæ partes vnitæ, ac simul sumptæ, sic temperamentum totius nihil aliud est, quàm temperamenti partium omnium vnio. Sed quia cuiuscunq; partis substantiam, atque temperiem velle scrutari, longum nimis foret, ad cerebrum in primis, cor, & iecur mens ipsa dirigatur, a quibus cum omnium animalis partium temperiei, tum etiam corpori prædominantis humoris probabiles notæ desumūtur; si hæc enim membra in aliquo ad frigidum, & humidum inclinare signis a Galeno traditis in Ar. Medic. deprehendetur, in illius corpore frigidum, & humidum humorem, qualis pituitosus est, peccare constanter affirmandum. Ab anni tempore etiam manifesta sumuntur indicia humoris superabundantis. Communis est enim Medicorum omnium sententia, quam vnicuique facile est videre apud Hippocratem lib. De nat. hum. vere sanguinem, æstate bilem, autumno melancholiam, hyeme pituitam crescere, & corpori prædominari. Quare si hyeme aliquis hoc morbo corruat, aut etiam temporis constitutione, quæ hyemis naturam præseferat, nempe quæ frigida sit, & humida, ex hoc pariter asseuerabitis pituitam potissimùm esse huius morbi causam. Rarò enim visus est, in quo per æstatem abundet pituitosus humor, sicuti per hyemem bilis flaua. Vere etiā pituita in corpore adhuc valida manet, vt ait Hippocrates loco adducto, iuxta illud eiusdem Hippocratis 3. Aphor. 13. In pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt febres longæ, Epilepsiæ, & apoplexiæ. Quomodo autem in hyeme, quo tempore ventres ob caloris antiperistasin calidissimi sunt, pituita frigidissimus humor

adaugeatur, non vno in loco plenissimè docuit Galenus, non modò in Com. Aph. 15. lib. 1. sed etiam De nat. hum. Com. 1. tex. 37. Regionem simul varios parere humores, hominumq; temperaméta immutare, & consequenter etiam mores, Hippocratis est sententia De aere, aquis, & locis, quam Galenus tercentis in locis commẽdat 2. De virt. nat. in lib. Quod animi mor. sequunt. temp. corp. & alibi sæpè. Quod pariter fatetur Arist. ipse 14. Probl. Ideo iure Hippocrates in morbis longis terram mutare præcipit 6. Epidem. vt etiam præsenti morbo detentis 2. Aph. 45. Loci nanque mutatio maximo persæpè est Epilepticis auxilio, quando nimirum in calidiorem, ac sicciorem locum migrant, quicunq; pituitæ vitio Epileptici fiunt. Verùm non per se regiones, & loca corpora immutant, sed aeris, pro regionum varietate, alterati ratione, quam rem superius quoque docuimus. Hinc discatis non immeritò apud Galenum De cur. rat. per sang. miss. aeris temperiem in tempus, & regionem distributam fuisse. Quærenti ergò an pituitosus humor Epileptici casus efficiens existat, conferet non parum inter alia considerare nùm regio, vel locus, in quo patiens degit, frigidæ sit, ac humidæ naturæ, cuiusmodi est pituita ipsa; augetur enim quilibet humor a simili. Certissima abundantis in corpore pituitæ indicia deprometis tum ex patientis studijs, vt si ociosam, ac sedẽtariam vitam degat; hic enim pituitosum acceruare succum solet, tũ verò ex ipsa viuendi ratione, præsertim cibo, & potu, ex quibus tãquam ex humorum materia consueuit Galenus lib. De plenit. lib. 3. de Loc. aff. Catatop. 10. redundantis succi notas excerpere, vt in dignoscendis plethora, & cacochymia, sanguine melancholico, & ischiade. Quod certè multa cum ratione fieri dicẽdum est, cum in omnibus talis existat sanguis, quale est, quo vtitur, alimentum, quod propterea magnam corporis mutandi vim obtinere cuncti liberè fatentur, Galenus verò 3. De sympt. caus. 3. & 3. De temp. 2. vbi dixit: Cibus, ac potus naturam aduentitiam efficiunt, maximè quidem in ventriculo, cum hoc verò, & in alijs partibus. Ad quam alimenti vim, & facultatem respiciens Hippocrates hæc ipsa memoriæ mandauit lib. De carn. & alim. facultas alimenti peruenit & ad ossa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, in arteriam, in musculum, in pelliculam, in carnem, in pinguedinẽ,

in sanguinem, in pituitam, in medullam, & cerebrum, & spinalem medullam, & interanea, omnesq; ipsorum partes, & sanè etiam in caliditatem, & spiritum, & humiditatem. Quare si comitialis potu, & alimentis vsus fuerit, quæ pituitam gignendi vim obtineant, quali natura sunt frigida, humidaque, & plerunq; etiam crassiora cibaria, meritò conijcere poteritis illum a pituitoso succo Epilepsiam pati. A spuma deniq; Epilepticis circa os ipsum fluctuante haud irrationabiliter deprehendi potest, a pituitoso humore symptoma progenitum esse. In quibus enim ab accessione correptis multa, crassaq; circa os spumosa apparet materia, his morbus a pituita originem trahit; nam etsi in alijs etiam Epilepsiæ generibus spuma fit, causis paulò inferius adducendis, verisimile tamen est multò maiorem fieri in his, quorum cerebrum pituitoso excremento magis abundat, quale omnino est patientium id mali genus pituitæ vitio. Hæc de pituitæ, seu potius Epilepsiæ pituitosæ notis dicta satis erunt. Accedo ad ea signa, quæ melancholicum in corpore humorem abundare, & ab eo consequenter Epilepticum symptoma oriri demonstrant. Si patientis igitur color ad nigredinem tendat, nigrum in corpore succum peccare asserēdum est, eo quod quæcunq; exusta sunt, nigriora fiunt, talis autem inter humores est melancholia, licet ea magis, quæ atræ nomen subit. Si terrore inter dormiendum, tristibusq; imaginationibus afficiatur, si vigiliæ potius, quàm somno deditus, a melancholia Epilepsiam illum pati affirmari potest. Cuius etiam humoris prædominium ostendunt eiusdem patientis tēperatura, ætas, & reliqua iam enarrata. Nam macri, & hirsuti, nec non quibus latæ existunt venæ aptissimi sunt, vt huiusmodi in ipsis humor cumuletur. Habent enim hi iecur ad generandum hunc fæculentum humorem per quam aptum, quibus propterea nisi lien validior insit, vt, quicquid de illo generetur, ad se trahere valeat, necesse omnino est, eorum corpora atro humore abundare. Inter ætates maximè atra bile detinetur, quæ est a vigesimoquinto anno vsq; ad quadragesimumquintum, hoc asserente Hippocr. De nat. hum. circa finem. Qui tamen videtur quoquo pacto contrarium affirmasse, dum de apoplexijs loquens ex sola atra bile genitis, ita scribit 6. Aph. 57. Apoplexiæ maximè fiunt a quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Responderi

forsitan posset quòd quemadmodum in æstate melancholicus humor adaugetur, ob exustionem in humoribus factam ab aeris calore, cum tamen morbi à melancholia in autumno maximè fiant, ita etiam in iuuenili, ac vigente ætate, cuius initium est vigesimus quintus annus, terminus verò trigesimusquintus, atri, seu melancholici humores ab intenso illius ætatis calore coaceruentur, qui nihilominus effectus suos pariant, non in ipsa iuuenta, sed in primo senio, nempe à quadragesimo anno, vsque ad sexagesimum, quæ ętas autumno naturæ proportione respondet. Haud nego tamen tam in autumno ipso, quàm hac in ętate aliquã humoris melancholici portionem gigni. Quãntum ad anni tempus, quis ignorat morbos a melancholia pendẽtes in autumno potissimùm promoueri? ita vt, si Epilepsiæ obnoxius hoc anni tempore maximè ab illa corripiatur, dicendum sit, ab atro potius, quàm vllo alio humore id ipsum produci. Sed si attentè perpendantur quæ prolata sunt a Galeno in Aphorismorum Com. lib. 3. Com. 22. asserendum omnino est, in autumnali tempore nõ tantum ijs, qui ab atro, nigroue humore Epileptici sunt, istud symptoma contingere, verũ & ijs quoque, qui pituitosi humoris culpa comitiales euadunt. Explicans enim quamobrem Medicinæ parens sapientissimus exarauit in autumno Epilepsiam generari, causam refert non in humorem melancholicum illo tempore redundantem, sed potius in repentinam illius tempestatis in contrarium mutationem; nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis, atque matutinis, & vespertinis frigus exuberat, nihil autem æquè Epilepticas accessiones gignere atque huiusmodi mutatio potest. Ab hoc eodem melancholico humore excitatam esse comitialem inuasionem regio pariter ostendit, quæ quidem calida sit, & sicca. Talis enim regio atros, melãcholicosq; humores progignit. Vnde verisimile fit melancholiæ vitijs patere magis Arabes, Mauros, Syros, & Indos, qui omnes feruida incolunt loca, quàm obnoxij sint Galli, Britanni, Scythæ, Thraces, atque Germani, qui gelidis in locis habitant. Quare vt in illis comitiale symptoma ex melancholia, ita in his ex pituita magis fiet. Ideo cuilibet ipsorum mutatio in locum contrarijs qualitatibus affectum mirum in modum ad morbi liberationem conducet. Ex Epileptici verò studijs colligetis etiam an

melancholicus humor affectionem progignat, nempe si motnri, ac labori deditus fuerit. Labor enim melancholicum gignit humorem, præsertim si fuerit diuturnus. Quanto etenim longior, tanto erit ad atram bilem generandam magis idoneus. Omnis namque localis metus (ad quem labor, & exercitium reducitur) calefactiuus est, ea prorsus ratione, quam apud Aristotelem vidimus 1. de Cælo, & Mun. Nimirum, aut quia adducit calefaciens, vt cæli motus astrum supra hemisphærium: aut quia per confricationem, aut concitatam medij diuisionem producitur. Quæcunq; autem in nostro corpore calorem adaugent, hæc ad atræ bilis generationem corpus ipsum aptissimum efficiunt. Demùm ex viuendi ratione, præcipuè verò ex cibo, & potu, si melancholicum humorem gignendi facultatem habuerint, indubitata ferè coniectura assequi possumus a tali humore morbum hunc progenitum esse. Quænam autem sint cibaria atrum humorem aceruantia in Therapeutice abundè satis ostendetur. Interim legatis Galenum 3. De loc. aff. cap. 17. Ex his ergò omnibus, non modò in comitiali, sed in omni alio morbo, diligenter expensis, ac examinatis, efficientem causam non difficulter inuenietis, qua cognita, & ablata vnà etiam morbi ipsi auferũtur.

De signis Epilepsiæ a ventriculo, cæterisque corporis partibus progenitæ. Lect. XXVI.

AGAMVS iam quæso, studiosi Adolescentes, de signis, quæ comitiale symptoma consortij lege non à ventriculo tantùm, sed ab alijs etiam corporis partibus genitum prænunciant. Magni siquidem refert priusquàm ad medica præsidia accedamus, non ignorare num affectio in cerebro per se sit, an verò ipsi aliunde communicetur. Cuius quidem rei vniuersalis aliqua nota inuestiganda est, antequam ad particulares descendamus. Quamobrem signum vniuersale per consensum esse Epilepsiam, actiones erunt cerebri haud profectò ita vitiatæ extra accessionem, vt in Epilepsia fit in cerebro per essentiam genita. Consensus enim propriam cerebri intemperiem, qua animales functiones omnes

magnopere oblæduntur, per se non procreat. Exordiar autem inter particularia, a signis, quæ malum per consensum a ventrilo factum significant, eaque referam ex Paulo lib. 3. cap. 13. ex Auicenna c. de Epilepsia, & Galeno 5. de Loc. aff. 5. Hæc igitur sunt palpitatio ipsius ventriculi, tumultus, & erosio: Insuper ex inedia, seu cibo tardius assumpto excandescunt, quibus a stomacho vitium oritur. His adde cordis tremorem, capitis dolorem peracerbum, vociferationem, rugitum, stercoris, geniturae, & vrinæ defluxionem, lenem morbi accessionem, eiusque facilem solutionem cum vomitu. Inter quæ signa recensentur aliqua communia potius, quàm huius partis peculiaria. Quare hac in Lectione propria tantùm Epilepsiæ per consensum a ventriculo expendam, reliqua suo loco. Quantum ad palpitationem, quæ est partis quædam præter naturam dilatatio, retentricis facultatis ipsius ventriculi imbecillitatem præsefert, præ qua stomachus cibos amplectitur quidem, sed cum vibratu quodam, atque tremore. Vnde concoctio debiliter peracta crassiores generat flatus, qui dum exitum quærunt, palpitationis motum efficiunt. Itaque si Epilepticum huiusmodi ventriculi symptoma præcedit, verisimile certè fit illum per consensum ab ea parte affectionem perpeti, ob quandam crassarum partium substantiam ab eodem ventriculo in cerebrum expirantem. Sed illud hoc in loco prætereundum non est, palpitationem Epileptici morbi non modò a stomacho, verùm etiam ab alijs corporis partibus, quæ dilatari, distendiue possint, originem ducentis signum nobis esse: Quam rem pariter docuit Auicenna 1. ter. trac. 5. cap. 18. cùm scripsit, palpitationem comitialis morbi in præcordijs geniti notam existere. Palpitatio enim fit, non in ventriculo solùm, sed in omnibus corporis particulis, in quibus dilatatio, distensioque accidere possunt, vt patet ex Galeno De sympt. caus. lib. & c. 2. neque enim os, cartilagoue vnquam palpitant, cum dilatari nullo modo queant, atque hanc cuti subinde contingere sæpè videmus, nonnunquam verò subiectis illi musculis. Insuper non ita raro ventriculo, vesicæ, vtero, intestinis, iecinori, lieni, & septo transuerso accidere potest, atque omnibus, quæ distendi, dilatarique valent, ita vt tum arterijs, tum cordi ipsi contingere

vi-

videatur, aliusque in his præter pulsum motus existat. Cum itaq; tot partibus palpitatio accidat, iure merito dicitur eam esse notam Epilepsię ab omnibus corporis particulis distensionem admittentibus emanantis, non tantùm illius, cuius est à ventriculo prima origo. Illud sanè prætereundum non est, palpitationem quę comitiale symptoma per consensum ab hypochondrijs genitum significat, a melancholicis vaporibus creari. Proinde scriptum reliquit idem Auicenna, quòd si huiuscemodi palpitatio diutius protrahatur, aut melancholiam hypochondriacam, aut Epilepticum morbum præindicat. Hæc de palpitatione, venio iam ad tumultum, quem effici tunc Galenus ipse testatur, dum in ventre fluctuant ingesti cibi. Elicitur hoc manifestè ex eodem Galeno De sympt. diff. cap. 4. vbi fluctuationes cum sonitu retentricis facultatis non probè vndique cibos amplexantis symptoma esse docet. nam tradit quòd cum retentricis, & complectentis facultatis agendi probitas in his duobus consistat, vt tum nullus ab ea locus relinquatur inter vētrem, & cibos vacuus, tum complectendi cum concoquendi tempore exæquetur, vel altero tantum non probè actionem obibit, vel vtroque, symptomataq; consequentur, imbecillo quidem complexui fluctuationes cum sonitu, quas Græci clydonas vocant, & flatulentiæ; Iniusto autem complectendi tempori excretio celer, & ciborum in inferiore ventre corruptela. Meritò igitur fluctuatio cum sonitu, quam sub nomine tumultus Paulus ipse designauit, Epilepsiam per consensum à ventriculo prouenire nobis ostendit. In tali enim stomachi vitio rationi consentaneum est copiosam flatuum multitudinem in cerebrum efferri, quæ ventres obstruendo Epilepsiam pariat. Huius generis erosio quoque existit. Sed hæc illius tantùm, ni fallor, Epileptici casus à ventriculo originem trahentis nota euadit, qui non a crassa aliqua vaporosa substantia, sed a biliosis, mordacibusque succis in os ventriculi confluentibus, leuemque ibi etiam continui solutionem efficientibus, produci sæpè videtur, cuiusmodi Epilepsia capiebatur Grammaticus ille Galeni 5. De loc. aff. 5. quoties nimis vehementer doceret, aut cogitaret, aut irasceretur, aut inediam sustineret. Spectat

hùc comitialis conuulsio eorum, qui a cibo serius assumpto excandescunt, quales omnino sunt picrocholi Græcis nuncupati, in quorum ventriculo, præsertim si irascantur, aut diutius, quàm illorummet consuetudo ferat, inediam tollerent, biliosi humores acres coguntur, a quibus membri illius ore sensus maximè exquisiti affecto, mordicusq; vellicato lenis Epileptica accessio inuehitur, vt constat etiam ex Galeno De comp. med. sec. loc. cap. 1. ob affinitatem nimirum, quam cum cerebro per sextam cerebri propaginem stomachus ipse contraxit. Hoc sensu intelligendus est Galenus ipse De venæ sect. contra Eras. cap. 5. cùm dicit Epilepsiam concitari ob stomachi inanitionem. Patientes id mali genus ventriculi vitio, cordis etiam tremor affligit, siue hoc dicatur de ipsomet corde, siue de ore superno eiusdem ventriculi. De vtroque enim rectè referri potest. Notum siquidem est vnicuique vestrûm tam exacto sensu præditum esse orificum ventriculi superius, vt in eius affectionibus cor ipsum affici videatur, hinc passio cardiaca, quòd καρδίαν Græci os ventriculi nũcupauerint, quoniam scilicet ipso læso, eadem ferè symptomata, eademque propemodum animi deliquia nos comitantur, quæ cordis læsionem consequi solent. Verùm non ventriculus solùm, sed pars quælibet, cui plurimus insit sensus, facultatem habet animi deliquia, & syncopas inferendi, corde ipso in consensum ducto. In digiti punctura hoc ipsum sæpius accidere videmus. Hinc velim discatis ventriculum, non quia cordi propinquus, eidem proprias passiones communicare, sed quia exactum possidet sensum. Nam quantumuis vicina pars sit, vt pericardium, ni egregium habeat sensum, huiusmodi accidentia afferre nequit. Non semel autem ostensum est vim hanc tam acriter sentiendi ventriculo accedere a sexto neruorum pari, à quo cùm primùm tum dexter, tum sinister recurrẽs vocatus neruus ad orificium ventriculi iam dictum peruenit, in multos neruulos quasi retis in morem diuiduntur, & os illud amplexantur, quam ob causam sensum tactus in superno ore ventriculi maximè vigere scriptum reliquit Galenus lib. 5. De vsu par. cap. 9. quanquam alibi 3. De loc. aff. 9. dixit non in omnibus æquè exacti sensus os ventriculi reperiri, quod sanè vt esse possit prima facie non intelligo, præsertim si de

den-

ventriculi ore loquamur, qui secundum suam innatam habitudinem se habeat, cum in omnibus æquè neruorum iste consensus existat. Addit Auicenna peracerbum capitis dolorem præsentiri ab ijs, qui per consensum a stomacho affectionem hanc pati coguntur; Causa huius doloris nulla, vt puto, alia censenda est, quàm vapores a ventriculo eleuati, qui vel multitudine, vel acri qualitate cerebri membranas distendendo, aut molestè feriendo, ingentem capitis dolorem producunt. Sed quoniam talis etiam penè dolor sentitur ab ijs, in quibus non à ventriculo, sed per essentiam in cerebro symptoma hoc generatur, alia signa expendenda sunt, quibus rem certius dignoscere valeamus. Cætera signa ab Auicenna posita omittuntur, quoniam partim communia sunt alijs Epilepsiæ speciebus, partim verò per se satis clara sunt, atque perspicua. Hucusque de ventriculo, ad alias modò corporis partes transeundum est. Prouenientem ab interaneis Epilepsiam, ob vermes in ipsis latentes, indicabunt frequens saliuæ deflu xio, lumbricorum, & ascaridum emisio, & demùm punctio in imo ventre accessionis tempore percepta. Signa autem comitialis casus per consensum ab hypochondrijs erit eadem prorsus, quæ melancholiæ hypochondriacæ adscribuntur; ructus nimirum audi, inflatio, rugitus, & dolor in ventre non ita breui tempore quiescens propter materiei crassitiē, quę plerunq; est melancholica, pituitosaq; simul. Quandoq; etiam in tali Epilepsia persentitur inflammatio in hypochondrijs ipsis ab humoribus calidioribus, vt biliosis, vel alijs ibidem conclusis. Ad hæc scribit Auicenna nonnunquam excitari dolorē inter vtrasq; spatulas, post cibi tamen assumptionem, qui dolor a celebrata concoctione quietem adinuenit, deinde nouo cibo assumpto reuertitur. Quod sanè, vt puto, accidit, quoniam in ventriculo cibus ipse corrumpitur, a quo acres, prauiq; vapores eleuātur, qui per œsophagum trāseuntes spatulis, inter quas collocatus est œsophagus, dolorem inferūt. Si verò ab hepate pendeat Epileptici insultus origo, deprehendes ex dolore & grauitate illius membri, vt similiter ex leui tussicula sicca, quod si à splene aderunt eiusdem membri durities, & magna obstructio, necnon etiam dolor, & rugitus in sinistro hypochōdrio, præterquā quòd vniuersi corporis color ad obscurū, & melancholicū verget.

Signa

Signa Epilepsiæ per consensũ ab vtero desumemus ex mensiũ, aut spermatis, aut aliarũ humiditatũ, quę per pudẽda expurgari solẽt, vel omnimoda suppressione, vel etiã diminuta purgatione, quam quidẽ præcedir dolor in pectine, & in vtrisq; inguinibus, & partibus dorsi, quibus cum vterus colligatur, & grauitas in fundo ventris, aut alia demùm, si quæ sunt, quæ illius partis læsionem attestantur. Eiusdem comitialis morbi generis, quod a parte aliqua corporis mediantibus neruis originem trahit, cum duplex omnino principium existat, alterum nempe extrinsecum, quale est scorpionum, vesparum, atque id genus animalium ictu venenum iaculantium morsus, punctioue, alterum intrinsecum, vtrumque ex noxij vaporis in caput delatione cognoscitur. Tunc enim patientes sentiunt veluti auram quandam frigidam eleuari, sensimq; in cerebrum adscendere, a qua eorum oculi obtenebrantur, & mox in terram prolabuntur. Aretæus lib. 1. cap. 5. signa referens illius Epilepsiæ, cuius interna est mali origo, hæc ipsa in medium per interpretem affert. Nonnullos verò & corripit a neruis procul a capite positis incipiens, quicunque principium affectus in consensum inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti conuelluntur, vnde dolor, & stupor, & tremor sequuntur, atque in caput impetum faciunt, si & malum surrepens caput inuasit. His porro fragor quidam redditur perinde, ac si ab ligno, aut lapide verberentur, cumque ab humore surrexerunt, quædam, tanquam si ex insidijs vapulassent, commemorant; hoc sanè pacto illi, quibus malum id primò incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare, & consuetum est, simul atque morbus in digitum impetum dedit, aut inde exortus est, vsitatos, qui adsunt, adiutores inclamant, futuramque ab experimento calamitatem prospiciunt, obsecrant quoque, vt membra, vnde oritur, constringant, reflectant, dirigant, quin etiam ipsimet sibi ipsis affecta membra tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntq; atque ita sibimet auxiliantes, nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt. Quòd si ab Aretæo tradita exemplo sunt confirmanda, quidam olim Venetus iuuenis comitiali conuulsione per consensum a minimo sinistræ manus digito corripi per interualla solebat, a quo digito, præcipuè verò ab ea parte, quæ inter vnguis

radi-

radicem, & nodum versatur, nescio quid primum eleuari æger ipse affirmabat, ita tamen vt antea vniuersus digitus leui quodam motu palpitaret. Adscendebat autem quod eleuabatur veluti psalliendo per brachium in caput, vt patiens affectionis causam in cerebrum migrantem manu ostenderet; qui iuuenis ab hoc symptomate persanatus fuit corpore prius diligenter purgato, cerebroq; corroborato, & phœnigmo digito adhibito, ligatoq; interim strictè carpo, vt auræ adscendenti aditus intercluderetur. Qua arte etiam sanatum fuisse iuuenem illum Galeni, cuius morbi origo a crure incipiebat, Medicorum nemo ignorat.

De signis Epilepticorum, quæ pathognomonica dicuntur. Et an oris spuma peculiaris sit Epilepsiæ nota. Lect. XXVII.

PHILOSOPHI singularum rerum summas habent proprietates, quibus solis speciem necessariò concludunt, vt risibile hominis, hinnibile equi. Nam apud eos quicquid ridet homo, quicquid hinnit equus iudicatur. At Medici cum morbi propria non habeant accidentia, quibus solis morbi speciem demonstrare possint, ea propter ad signorum, quam vocant, syndromen confugiunt, vt ex illis simul iunctis, non segregatis mobi speciem necessariò conuincant. Non enim protinus pleuriticus æstimandus est, quicunque punctorium sentit in latere dolorem, sed si vnà etiam febriat, tussiat, ac difficulter anhelet, certò pleuriticus habetur. Huius generis signa appellant Medici pathognomonica, quasi affectus demonstratiua, quæ perpetuò morbum concomitantur. Ideo cum ipso morbo incipiunt, & cum eo pariter finiunt. Hæc apud Medicos vim illam obtinere videntur, quam apud Philosophos signa τεκμήρια vocata, ex quibus fit demonstratio Aristoteli τεκμηριώδης dicta, ex signis necessariò concludens. Postulat autem iam incepti ordinis ratio, vt signis Epilepticum affectum præcedentibus propositis, ac enarratis, ad ea me signa conferam, quæ morbo præsente apparent, quæ non modò pathognomonica, sed etiam alio nomine dignostica appellantur Hoc in casu, ex Paulo lib. 3. cap. 13. cum primùm inuaserit, ægri concidunt, conuelluntur q; tum impotens quædam vox interdum suboritur, sed peculiaris admodum mali nota

est oris spuma. Non desunt etiam quibus vrina,& stercus quoque præter voluntatem excernitur, nonnullis & genitura. Hæc Paulo præsentem faciunt morbum comitialem. Rhasis verò 9. ad Alm. tria tantum signa proponit Epilepsiæ iam præsentis, nimirum cadere,contorqueri, & mentem intercipi; reliqua enim quæ subiungit, inter assidentia non necessariò morbum concomitantia enumerare videtur,quæ sunt,spumam emittere, & excrementa alui,& vesicæ,& seminalium vasorum excernere. Hæc enim,inquit, affectum grauiorem esse significant. A Paulo in eò differt,quòd inter signa non necessaria oris spumam collocauit. Celsus etiam dixit huius mali indicia esse, quando homo statim concidit, & ex ore spumæ mouentur,deinde interposito tempore ad se redit,& per se ipsum consurgit. His addatur spirationis difficultas, quam tamen Auicenna deteriori solùm Epilepsiæ adscribere videtur. Hæc omnia iam relata symptomata non in omnibus Epilepsia correptis æquè cernuntur,sed in his potissimùm,qui tali morbo essentialiter cerebrum occupante laborant,vt hinc constet haud parum errasse Auicennam, qui Epilepsiæ per consensum a ventriculo genitæ signa statuit rugitum,stercoris,vrinæ,ac seminis inuoluntariā emissionem, quæ certè si peculiares alicuius Epileptici casus notæ vocandæ sunt, non alium quàm in cerebro per essentiam productum nobis indicabunt;qui namq; ventriculi,aut alterius infernæ partis consensu comitiales euadunt,vix concidunt,leuiterque conuelluntur, nec multa circa ipsorum labia spuma apparet, tantum abest, vt ipsis illa contingant accidentia, quæ scripta sunt ab Auicenna. Concidunt autē in ipso morbi insultu comitiales sensibus,ac mente capti,nec non etiam contorquentur, ex subita meatuum spirituum obseratione, & cerebri contractione: cadere enim,subitò deperditæ animalis facultatis in membris nota existit, quod certè non aliunde prouenit, quàm ex repentina ventriculorum cerebri occlusione. Cōtorquētur verò Epileptici,motusq; vniuersi corporis vitiosos patiuntur, quoniā nerui cerebri motum imitantur, eandem noxam sentiendo,qua cerebrum afficitur.Mens autem,hoc est omnis cognotricis animæ operatio læditur,imò aufertur,læso maximè primo eius instrumento, spiritu animali, qui in cerebri ventriculis supra ostensis continetur, a quorum præcipuè occlusione

id

id genus morbi inuehi demonſtratum eſt. Quãtum attinet ad oris ſpumam Paulus, & poſt eum Altimarus contendit, eam eſſe peculiarẽ huius mali notam, vt alijs notis omnibus anteponenda ſit. Rhaſis verò inter aſſidentia ſigna enumerat, vt eam non ſemper in hoc morbo correptis apparere cenſeat. Atqui perſæpè viſi ſunt, qui Epileptico ſymptomate corruerunt, abſque aliqua oris ſpuma. Præterea eiuſmodi ſpuma recenſetur inter ſigna apoplecticorum; Ergò non erit propria, & peculiaris comitialium nota, vt Paulus, & Altimarus exiſtimant. Proprium enim vocatur, quod vni perpetuò conuenit. Quare ad controuerſiam hanc dirimendam, agendũ prius nobis eſt de generatione ſpumæ in vniuerſum; deinceps quomodo illam in Epilepſia laborantibus fieri cõtingat, & an pariter eius mali peculiaris nota ſtatuenda ſit, nõ difficulter docebo. Ad ſpumæ igitur generationem duplex efficiens, duplexq; etiam materialis cauſa concurrit. Pro materia namq; ſpuma humorem, & ſpiritalem ſubſtantiam habet, pro agente verò vel motum, vel calorem, vel vtrunq; ſimul. Probantur hæc omnia ex Galeno, qui de ſpumæ generationis modo, & cauſis loquens. 2. Aph. 43. tradit ſpumam duarum ſubſtantiarum permixtione perfici, quarum ſpirituoſa vna eſt, altera humida. Hæ autem inuicem permiſcentur in multas partes fractis vtriſque, & comminutis, atque plurimas inter collidendum paruas bullas excitantibus. Quod ſi ita fractus humor (cuius cum ſpiritu complexu bullas excitari contingit) craſſitudine viſcidus fuerit, tum inde nata ſpuma ſolutu difficilis, & conſtans euadit: cuiuſmodi maximè curſu fatigatis equis, atque iracundia permotis apris circa os colligitur. Subſtantiæ porro vtriuſq; comminutionis, & permiſtionis cauſa aliàs exiſtit, vel vtriuſque, vel alterius tantum motus violentus, aliàs calor vehemens, niſi quis fortè hunc ſuo quoque motu ſpumam excitare dicat. Verùm rei euidentiam ſecutis cautius, & certius fuerit, ſi duplici eius generatione conſtituta, in mari quidem vento vehementius ingruente, propter verberatum vehementẽ excitari ſpumam, in feruente lebete, ob calorem fieri dixerimus, ſicq; corporibus animalium per conuulſiones Epilepticas iactatione, & motus violentia, in apris calore ſpumã naſci ſolere: equorũ verò curſu vtriuſq; cauſæ vehementiam locum habere. Cum enim inter reſpirandum

aer

aer intrò, ac foras continenter feratur, tum saliuam ipsis tenuari, tum ex pulmonibus vaporis instar elatũ quiddam, ipsi permisceri, & complicari accidit; quod gignendæ spumæ adaugeat substãtiã. Quæ cum ita sint de spumæ generationis modo, & causis, nũc sciẽdum vobis est iure merito Paulũ, ac Altimarum statuisse oris spumam peculiarem Epilepticorũ notam; quandoquidẽ prædictæ duæ substãtiæ spirituosa scilicet, & humida, ex quorum mutua mixtione, collisioneq; paruæ multę excitantur ampullæ, & spuma pronascitur, in Epilepticis dubio procul existunt. Humida quidem ex saliua lioris humiditate, nec nõ fortasse etiã ex humidiori materia, præsertim verò pituitosa e capite promanante, originem ducit. Vnde superius a me non ab re fortè dictum est, a copiosa spuma indicari pituitosum humorem affectum generare. Copiosior enim spuma circa os eorum colligitur, quorum morbus a pituitosis humoribus gignitur, quàm fiat in ijs, quorum mali causa sit melancholicus humor (siccior enim est) aut aliqua alia causa a subiectis partibus in caput eleuata. Spiritalis autem substãtia è pulmone adscendit, quæ cum humida commixta, eamq; mutuo collidens, spumam & ipsa progignit. Hinc ne credatis Erasto in hoc arguto magis, quàm docto, qui ex aerea hac substantia arguebat materiã comitialium accessionum esse omnino tenuem, imò flatulentam, vt Galeno contradiceret, qui Epilepsiam fieri vult ex cerebri ventriculorum obstructione, quam crassus, & lentus humor producat. Nam quæ vaporosa substantia ad spumæ generationem in Epilepticis concurrit, non ex materia morbum generante excitatur, sed a pulmone sursum expirat, quæ oris humiditati immixta, & a motu violento agitata, spumam efficit. Quare Erasto cum suis argutiunculis prætermisso, dicatur tandem ambas substantias, quæ ad spumæ generationem vnà conueniunt, in Epilepticis eo sane modo reperiri, quo dictum fuit, quarum causa in ipsis spuma generari consueuit, non quidem ex immodico in illas agente calore, sed propter motus vehementiam, inæqualitatem, ac violentiam, quæ omnia comitialibus propter cerebri, aliarũq; partium deprauatam motionem contingunt.

Meritò igitur peculiaris Epilepsiæ nota dicitur esse oris spuma, censeat quicquid velit Rhasis: neq; enim contra facit quòd aliquando

do visi sunt Epilepsia correpti sine spuma, nam hoc de spuria potius,& quæ tali nomine dignanda non est, comitiali inuasione intelligere oportet, qualis omnino eorum censetur, qui absque manifesta partium iactatione procidũt, quæ nescio an rectè Epilepsia dici possit. In legitima enim,& vera Epilepsia semper adest spuma, quam ex humida, & spiritali substantia excitat comitialium accessionum motus vehemens,& inæqualis. Quòd si quispiam obijciat apoplecticorum etiam signum spumam haberi, dicendum est mea sententia, eatenus oris spumam inter apoplexia laborantium signa reponi, quatenus infaustum illius morbi euentum portendit, iuxta illud Hippocraticum 2. Aph. 48. Strangulati, aut suffocati, nondum tamen mortui ad se non redeunt, quorum circa os spuma collecta fuerit. Quamobrem diuersa ratione in apoplexia spuma oris obseruatur. In ea siquidem vt prognosticum, in comitiali verò morbo, vt pathognomonicum signum consideratur. Verùm aliquis quæret à me, cur spuma hæc pro lethali maximè signo in apoplexia correptis habeatur, non item in Epilepticis. Respondẽdum quoniam in apoplexia non ex magna musculorum mandibularum, aliarumq; faciei partium concussione, quemadmodum in Epilepsia, huiuscemodi spuma creatur, sed omnino ex pulmone vehementer affecto, propter ingentem in respiratione læsionem, ob quam calor in corde magis, magisq; efferuescit, excremẽtumq; fuliginosum adaugetur, quod totũ pulmo violenter ad exitum impellit, simulque cum eo humiditatis propriæ aliquid expellit. Quare in apoplecticis exitiale est signum oris spuma, vtpote violentiæ, quæ cordi, & pulmoni infertur, index, dum respiratione prohibetur animal. Sed hac in re legendus est Galenus Com. mox citati Aphorismi, vbi de strangulatis sermo fit, per quos etiam apoplecticos intelligit. Hippocrates verò de spuma Epilepticorum loquens lib. de Sac. mor. videtur eundem generationis modum statuere, quo illam in apoplectis generari demonstratum prius est. Hæc enim illius sunt verba: Spuma ex ore prodit Epilepticis ex pulmone, cum enim spiritus non ingrediatur in ipsum spumescit, & ebullit, velut moriens. Auctor autem lib. De flat: qui vnam, & eandem omnium morborum originem esse, aerem nempe, aut spiritum contendit, causam spumæ Epilepticorum in hunc sanè modũ

red-

reddit. Spuma etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per iugulares venas aer transiens, penetrat quidem ipse, adducit autem simul secum quod tenuissimum est in sanguine, id ipsum cum humidum sit multa permistione albescit. Tenues enim membranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albę spumæ omnes apparent. Et hæc de spuma Epilepticorum sufficiant. Impotens autem vox, quæ interdum auditur in comitiali insultu arreptis, nil aliud certè est, quàm sonus quidam extraneus absq; vllo prorsus concentu, vel ordine prosiliens, ob difficilem aeris expirationem a musculis intercostalibus conuulsis progenitus, qui boatus cuiuspiam similitudinem habet. Sed in Epileptico symptomate, præterquam in inuasionis principio, vox omninò intercipitur, vt muti penitus comitiales euadant, vsque donec a paroxysmo liberi reddantur, cuius rei causam docuit Hippocr. in lib. De sac. morbo: per hæc verba: Mutus quidem est cum pituita de repente in venas delapsa aerem excluserit, & non admiserit, neque in cerebrum, neque in arterias cauas, neque in ventriculos, sed occuparit respirationem. Cum enim accipit homo per os, & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde verò in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmones, pars etiam ad venas. Ex his verò ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat quod ad pulmonem venit. Qui verò ad venas peruenit aer, confert ad ventriculos ingressus, & ad cerebrum. Atque sic sapientiam, & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita, eamque susceperit, mutum, ac desipientem hominem reddit. Quibus in verbis Hippocrates non modò vocis, sed & respirationis impeditæ causam affert. Verùm de læsa respiratione in Epilepticis sermo fiet in subsequenti Lectione.

De læsa respiratione Epilepticorum, & quamobrem sensus omnes in hoc affectu amittantur, probabilior causa affertur, quàm factum sit in superioribus. Pulsus, & vrinæ Epilepticorum qualesnam sint. Lect. XXVIII.

INTER symptomata Epilepsiæ recensetur & ipsa respirandi difficultas, quod prætérquã quod experientia comprobatur, Galenus etiam apertè confessus est, dũ comitiali morbo correptos, vt similiter, & sopore, & catalepsi, atq; Lethargo, violenter admodum, ac vix respirare memoriæ proditum reliquit lib. 5. De loc. aff. 1. Neque enim vllo pacto dicendum sibi non constare Galenum, quia alibi scripserit lib. 4. cap. 2. Cum autem osse quopiam terebra perforato medius vẽtriculus fuerit attritus, caros hominem occupat; sed neq; conuulsione, neq; difficili facta respiratione, quarum hæc apoplexiæ, illa Epilepsiæ propria existit, haud secus, quàm catalepsi, & caro seruata secundum naturam respiratio. Quo in loco respirationem difficilem in Epilepticis negare videtur. Nam hoc sanè verum non est, si summi Viri mens rectè intelligatur; quandoquidem cum censeat Epilepsiam medium quid esse carum inter, ac apoplexiam, sententia illius est, non adeo integram seruari respirationem in Epilepsia, veluti in caro, nec adeo difficilem fieri, veluti in apoplexia. At hæc non repugnant superioribus, quibus difficilem in comitialibus respirationem fieri docet, si tamẽ æqua libra ponderẽtur. Quod si Paulus de hac læsa respiratione non meminit, hoc ideo fecit, quia communiter alijs quoque affectibus accidat; ibi enim propria tantum Epilepsiæ signa proponit. Erit ergo in comitiali morbo spirandi actio læsa, de qua hunc in modum Aretæus. Respiratio verò suffocatio quædam est, veluti in his, qui laqueo strangulantur. Sed hæc respiratio apoplexiæ magis, quàm Epilepsiæ conuenit. Quomodo autem spirandi actionem lædat Epileptica passio in præsenti Lectione aperire decreui; quoniam per huiuscemodi potissimùm actionem haud penitus resecatam, satis probabili argumento nonnulli ostendere posse arbitrantur;

animalem facultatem hoc in symptomate ad membra mouenda, influere nedum ad sensuum instrumēta; quod ego supra fieri posse negaui, cum dixerim virtutem animalē, si in Epilepticis influat, tantam non esse, quæ motum aliquem edere valeat, cum in ipsis deperdantur omnes sensus, qui minori cum facultate peraguntur; licet re vera cur in Epilepsia sensus minimè operentur, probabilior a me hoc in loco sit afferenda ratio, quàm factum sit in superioribus. Sed antequam adhæc ipsa deueniam, breuibus considerandum quî fiat respiratio. Primaria igitur organa, quæ ad respirationē efficiendā concurrunt, quatuor omnino sunt, septū trāsuersū, alijq; thoracis & abdomini musculi, pulmo, & cor ipsū, illa quidem vt agendi, hoc verò vt finis rationem habet. Ideo namq; fit respiratio, vt qui calor circa cor est ventiletur, eiusq; temperamentum, ac symmetria conseruetur, quæ vtilitas etiam a pulsibus ei, qui per totum animal dispersus est, calori cōtingit. Aliter enim animantis interitus necessariò succederet, cum neque breuissimo tempore vita protelletur, respiratione deperdita, vt exemplo Serui barbari constat, qui spiritu retento mortem sibi conciuit. Vnde meritò Galenus 4. De loc. aff. 7. & lib. 5. cap. 1. & 6. cap. 4. viuentem non spirare, & spirantem non viuere impossibile esse exarauit, adeò necessaria est vitæ respiratio. Diaphragma autem, alijq; thoracis musculi cum pulmone in respirandi actione celebranda agēdi vim habere idcirco dicuntur, quoniam vbi distenduntur, inspiratio, vbi contrahuntur expiratio gignitur, ex quibus respiratio ipsa conflatur. Diaphragma tamen in expiratione tendi videtur, in inspiratione verò laxari, secus ac facit thorax. Pulmones autem ad thoracis motum vnà quoque mouentur, quod abundè Galen. De motu thor. & pul. vacui necessitate demonstrauit, quamuis Aristoteles scripserit 3. De part. anim. cap. 6. & lib. De resp. cap. 4. pulmones ipsos originem sui motus a corde trahere, qui etiam nullum diaphragmatis vsum agnouit, præter abiunctionem spiritalium membrorum ab inferioribus: sed Aristotele relicto, de cuius opinione, velut de alijs omnibus ad respirationem spectantibus diffusius, ac opportunius, vbi de morbis pectoris agetur: illud potius breuiter, ac pro tempore enucleandū est, num partes enarratæ ad spirandi actionem præstandam voluntariè moueantur, an

naturaliter, vel partim naturaliter, & partim voluntariè. Hoc enim ad faciliorem rei nostræ solutionem magnopere conducit. Verùm ne longius præsens Lectio extendatur, quàm vestra ipsorum, iuuenes egregij, humanitas fert, pro conclusione habeatur, Galenum, cuius sub disciplina militamus, voluisse respirationē esse omnino voluntariam, non partim voluntariam, partim etiam naturalem, vt inter alios sentire videtur Conciliator; Suam verò de hac re sententiam ex eo satis, superq; probat, quòd cuilibet in manu sit, respirationem cohibendi, vt pariter illam citius, aut serius, crebrius, aut rarius faciendi: Galeni verba habentur ad hunc modum: Etenim si quæ fiunt, sedare potes cùm vis, & quæ non fiunt, facere, id est motus voluntarius. Si præterea citius, aut tardius, crebrius, aut rarius ea faciēdi potestatem habes, non ne omnibus modis manifestum est actiones eas seruire voluntati? Arteriæ certè motum, & cordis, neq; cohibere, neq; excitare, neq; crebriorem, neq; rariorem, neq; tardiorem, neq; velociorem voluntas facere potest. Idcirco ne animæ quidem opera huiuscemodi esse dicunt, sed naturæ: motum autem crurum in ijs omnibus ratio regit; nam & sedare, dum fit, & rursus excitare quiescentem, & velociorem, & tardiorem, & rariorem, ac frequentiorem efficere potest. Hæc eadem & in respirationis motu fiunt, quæ actio est quidem septi transuersi, & musculorum thoracis. Animæ autem, non naturæ est opus. Si quidem mouere musculos, animæ officium est. Ex quibus Galeni verbis qui non videt respirationem esse voluntatis actionem? Quod enim ad libitum, & ex voluntatis imperio cohibere spiritum possimus, exemplo Serui barbari irati demonstratur, qui spiritu retento voluntariè sibi necem intulit. Non obstat autem quod in oppositum de dormientibus affertur, in quibus seruatur respiratio, cum somni tempore cessent animales actiones: Nam Galenus hanc ipsam obiectionem primus omnium vidit, cui etiam eo in loco abundè satisfecit. Vnde magnopere errauit Conimbricense Collegium in Com. de Resp. cap. 2. quod disputans num respirationis motus magis voluntarius, quàm naturalis dicendus sit, naturalem magis esse contendit, quàm voluntarium. Ab ipsa ergò voluntate pendet huiuscemodi spirandi actio; vt respirationis causa nulla alia vocanda sit, quàm vis animalis à cere-

bro thoracis musculis communicata: quæ quidem ex voluntatis iussu partes illas mouet, quarum motum insequitur & pulmo. Quæ cum ita se se habeant, iam constare vnicuiq; potest spirandi actionem vitiari, aut vitiatis partibus, quarum propria est, & peculiaris actio, aut animali tantum virtute læsa, nullo in eius organis manifesto vitio existente. In actionibus enim animalibus euenire solet, vt absq; proprio partis affectu amittatur actio; vnde aliquando visio læditur, nullo prorsus in visionis instrumento vitio apparente, læso tantummodo spiritu animali, qui ad videndi actionem efficiendam a cerebro defluit. Quod si Galenus tradit. 1. De loc. aff. 2. nullam affici actionem, nisi pars, quæ illã facit, vnà etiam lædatur, sciatis id ipsum maximè intelligi de naturalibus functionibus; in quibus semper ex læsione actionis membri, proprius eius affectus significatur. Quamobrem in Epileptico symptomate ægrotantes difficulter admodum spirant, non quidem ab aliquam partium spirationi inseruientium affectionem, sed animalium spirituum, qui a cerebro thoraci mouendo impertiuntur, imbecillitatem, ob eiusdem cerebri ventriculorum occlusionem, præ qua fieri supra dictum est, quominus functio animalis in sensuum domicilia effundatur, nedum ad motum aliquem præstandum, qui maiori spirituum affluxu indiget. Verùm negari haud vllo modo potest, spiritum animalem in Epilepsia ad partes cerebro subditas permeari, cum per eum respirationis motus celebretur. Quod verisimile inde quoq; fit, quia ex semiobstructione tantum ventriculorum huiuscemodi passio procreatur, non integra, veluti apoplexia. Vnde relinquitur locus peruius spiritibus ad neruos, qui vim motricem ad musculos thoracem attollentes deferunt. Quinimò etiam in apoplexia, in qua, facta comparatione cum Epilepsia, integram fieri obstructionem asserimus, aliquo ex pacto seruatur respiratio, si adeo integra obstructio non est, quæ ventres omnino occludat, aditumq; omnem spiritibus impediat, tum enim respiratione prorsus priuatum animal præfocatur. Vnde meritò Galenus magnitudinem periculi in apoplecticis a magnitudine noxæ respirationis conijciendam esse docet. Quanto magis igitur affluent in Epilepsia spiritus, in qua eorum met sedes, ac domicilium magna ex parte patet? Hinc tamen arguendum non est comitialium

motus a virtute mouente progigni, ac si secundum naturam essent, & voluntarij, quemadmodum præter Rondeletium, & Mercurialem, quorum opinionē iam impugnaui, Thomas etiam Erastus perperam contendit lib. 4. in Parac. nam motus Epilepticorū magni sanè sunt, ac vehementes, sed inuoluntarij, quoniam cerebri motum insequuntur; quod membrum dum se contrahit circa rem noxiam, & infensam ventriculos obstruentem, aut vellicantem, sicut in Epilepsia fit per cōsensum, trahit vnà neruos omnes, nerui musculos, musculi verò per tendines membra ipsa, quare vniuersalis partium concussio excitatur. Ideo Galenus loco citato; Cæterùm, ait, velox eius discussio crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem hunc maximè affectum peperisse declarat, neruorum principio se ipsum quatiente, quo excutiat id, quod noxium est. Mirum autem videri cuiquam non debet, quod motorij spiritus ad thoracis partes mouendas deferantur, sensibus tamen omnibus careant Epileptici, cum minori spirituum copia egeant sensus ipsi. Nam in Epilepsia amittuntur sensus, non ab omnimodam spirituum animalium ad sensuum instrumenta prohibitionem, cum cerebri ventres spirituum sedes integrè non occludantur, sed magna ex parte ipsis spiritibus patefiant, verùm potius quoniam sensuum alterationum perceptio a principe facultate excipitur, quæ cum in Epilepticis vltra modum vexata sit, & occupata in re noxia a se quàm longe fieri potest, expellenda, sensibus oblatas alterationes minimè sentit; ideo etiā si pungatis, vel exuratis ægrū, non conqueritur; multò minus audiet, licet eum altius appelletis, & vidēdi sensu exteriora obiecta percipiet. Colligitur hæc ratio ex Hipp. & Gal. verbis, dum comitiales, neq; recordari, neq; audire, neq, videre, neq; vllo in summa sensu vti scripserunt, quoniam scilicet cum memoriæ viribus ratio pariter afficitur. Accidit enim Epilepticis quod mente ægrotantibus, qui etsi aliqua corporis parte doloris causam habent, dolorem tamen minimè sentiunt, de quibus hunc in modum Hipp. Quicunq; parte aliqua dolentes, dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat. Respiratio autem propria musculorum thoracis actio, ab animali virtute pendens, seruatur in Epilepticis, in quibus aliæ actiones animales feriantur, quoniam natura adeo solicita est de

vitæ animantis conseruatione, vt hoc in affectu vim omnem, atq; conatum ad respirationis tutelam adhibeat, sine qua viuere animal non potest, nam si eam alicui adimetis, quàm citò mortem afferetis, Galeno auctore De vsu resp. cap. 1. Cordis enim temperamentum soluitur, quo fit tandem, vt animalis etiam necessariò succedat interitus, eiusdem Viri sententia 5. de Loc. aff. 1. Id ipsum profectò mirandum magis est in apoplexia tentatis, in quibus alijs omnibus musculis stupentibus, & immotis, soli thoracem attollentes, & dilatantes musculi sæpè mouentur, licet id vix, ægrèq; fiat. Quod sanè, inquit Galenus 2. Aphor. 4. propter necessitatem respirationis vim neruis contentam excitantis ad actionem, accidere videtur. Ob eamque causam omnino in apoplexia, qui thoracem attollunt, musculi omnes agunt, quamuis antè raro omnes, exempli gratia, in vehementissimis corporis exercitationibus, agerent. Siquidem propter eiusmodi motus violentiam respiratione opus est quàm maxima; secus habet in apoplecticis; neque enim quia respirandi aucta sit necessitas, sed propter virtutis imbecillitatem, mutuò auxiliari coguntur omnes musculi thoracem diducētes; quemadmodum alioqui in ijs etiam, qui propter febres virtutem imbecillam habent, se se eadem de causa omnes mouere cogūtur, singulorum actiones in vnam summam colligentes illam quidem minimè contemnendam. Et hęc de læsa respiratione Epilepticorum, vt eorundē etiam sensuum amissionis causa sufficiant.

Idē finis est naturæ in respiratione, qui & in pulsu, propterea aliqua etiam de hoc dicamus, per quem instantem accessionem, ipsamq; iam præsentem, & consistentem dignoscimus. Gal. igitur in Com. de pulsibus ad Tyrones cap. 1. & 4. de caus. pul. eosdem comitialium, & attonitorum pulsus ferè videri scripsit ad hunc modum: Comitialium, & attonitorum pulsus persimiles sunt, quare quæ de comitialibus exponemus, eadem & de attonitis, sed cum latius dicenda sunt. Siquidem dum natura modicè turbatur, & nondum affectus adeo inualescit, nullam est inuenire mutationē in magnitudine, vehementia, celeritate, frequentia, & duricie. Solum autem est conuulsis intenta iure vtrinque arteria. Sin autem genus sit affectus, vt oneret facultatem, inæqualitatem quandam capit, ac tensionem validam; ac minor, languidior, rarus,

rus,tardusq; efficitur. Si magnopere grauet, & facultetem opprimat,languidos,paruos,celeresq; creat.Ex vrinis quoque instans, & præforibus, vt inquiunt, comitialis accesso iudicatur;quia tenues,& aquosę cernuntur,crassiori illarum materia in capite permanente.De qua quidem vrina sic legitur apud Hippoc.in Coac. prænot. Comitiali morbo laborantibus vrinæ tenues, & crudæ, præter morem,sine repletione, morbi inuasionem significant,tum aliàs,tum si quis dolor,aut conuulsio in summum humerum, aut collum,aut dorsum incidat,aut torpor corporis fiat,aut turbulentum somnium viderint. Denique audiendus est Lucretius præclarissimus Philoso phus, qui symptomata cuncta Epilepsiæ iam patientem molestantis tam aptè,ac ex arte descripsit,& enarrauit, vt quemadmodum apud omnes ex his, quæ tam ingeniosè de natura disseruit,insignis Philosophi nomen adeptus est,ita mihi ex his quæ cum de alijs, tum de comitialibus adeo exactè cecinit, tanquam pereximius Medicus vtique commendandus videatur; Lucretij hæc sunt carmina 3.de Nat.

Quin etiam subita vi morbi sæpè coactus
Ante oculos aliquis nostros, vt fulminis ictu
Concidit, & spumas agit, ingemit, & tremit artus:
Desipit, extentat neruos, torquetur, anhelat:
Inconstanter, & in iactando membra fatigat.
Nimirum quia vis morbi distracta per artus
Turbat agens animam. spumantes æquore salso
Ventorum vt validis seruescunt viribus vndæ.
Exprimitur porrò gemitus: quia membra dolore
Afficiuntur: & omnino quod semina vocis
Eliciuntur; ex ore foras glomerata feruntur;
Quas quasi consuerant; & sunt munita viai.
Desipientia fit, quia vis animi, atque animai
Conturbatur, & (vt docui) diuisa seorsum
Disiectatur eodem illo distracta veneno.
Inde vbi iam morbi reflexit causa, reditq;
In latebras ater corrupti corporis humor,
Tum quasi vacillans primùm consurgit, & omnes
Paulatim redit in sensus; animamq; receptat.

Quæ symptomata circa finem Epilepsiæ, & ea iam finita cernantur. An in paralysin hic morbus desinat, & quò materia illius causa trudatur. Lect. X X I X.

CVM mea sit hodie intentio, Adolescentes, symptomata, quæ in comitialibus, iam finita accessione cernuntur, in medium afferre, minimè ab re fore existimaui, si ea nunc quoque enarranda proponerem, quæ circa accessionis finem in plurimis Epilepticorum apparere solent. Hęc autem nil aliud certè sunt, quàm vrinæ, geniture, & stercoris inuitæ excretiones, quæ morbi remissionem non minus turpem reddunt, quàm eiusdem inuasionis initium terribile efficiant superius tradita accidentia. Triste medius fidius comitialis inuasionis spectaculum, turpis & eius desinentia cum semine, lotio, & ventris solutione, inquit Aretæus lib. 1. cap. 4. Horum verò trium symptomatum vnica tantùm videtur esse causa, nimirum totius corporis concussio, quæ verè comitiales perpetuò concomitatur. Nam quantum ad alui, & vesicæ inuoluntariam excretionem spectat, jn hunc prorsus modum fieri solet. Musculus qui vesicæ ambit ceruicem, eam adeò stringit, vt nihil humoris è vesica in meatum ingredi possit; quam etiam actionem, ac vtilitatem præstat musculus, qui recti intestini extremam partem ambit. Ipsis ideo in Epilepsia musculis conuulsis, neque vrinam vesica, neque stercora aluus retinere potest, & vtraque præter voluntatem excernuntur. Confert horum excrementorum solutioni musculorum abdominis compressio à valida comitialium concussione producta. Genitura autem Epilepticis inuitè exit, spermaticis vasis tensis, atque contractis. Quemadmodum enim hoc in affectu nerui conuelluntur, sic & vasa seminalia, in qua conuulsione expellunt. Id quod ante nos vidit Matthæus Curtius in Anat. Mund. cap. 23. Verùm si vniuersalis partium concussiuus motus in comitiali morbo tentatis generatur ex eo, quod nerui cerebri motum violentũ, musculi neruorum, musculorum tendines, horum verò membra insequuntur, dubitabit aliquis num seminis excretio fieri possit,

quæ a vasis tantùm seminalibus absq; vllo musculorum vsu celebratur, quamuis in naturali seminis eiaculatione musculosa quædam substantia circa penis meatum sita, quam semel, & bis indicauit olim mihi in corporum dissectione Flaminius Rota vir apprimè doctus, & apud Bononienses Anatomes percelebris professor, iuuet ad eiusdem penis dilatationem, ne fortè conniueat, pro faciliori tum seminis, tum etiam lotij exitura. Perquam facilis esset responsio, si vera foret opinio affirmantium plurimam genituræ partem a capite per venas iuxta aures in fœmora, & testes descendere, auctoritate Hipp. lib. De genit. & De oss. nat. Sed quoniam hanc ipsam opinionem a vero alienam esse omnes Anatomes proceres testantur vnanimiter, dicendum potius est, mea sententia, semen excerni in Epilepticis non musculorum conuulsione, vt in alui, & vesicæ excretionibus accidit, sed quia vnà cum alijs partibus corporis conuulsis, atq; contractis, vasa quoq; seminis contrahuntur, comprimunturq; ex quorum compressione genitura ipsa excernitur. Causam hanc olfecisse videtur Aretæus, qui scripsit lib. 5. cap. 5. nonnullis etiam adstrictis, compressisq; vasculis semen excernitur. Quod si aliquis harum trium excretionum causam in retentricis facultatis imbecillitatem referri debere contendat, non absurda fortasse loquetur. Ob huius enim virtutis infirmitatem, neq; musculus, qui vesicæ collum, neq; qui recti intestini extremam partem ambit, neq; demùm obliquæ vasorum seminalium fibræ, quas ad retinendi officium natura deputauit, proprio fungi munere valent. Quam sententiam illud confirmare videtur, quòd hæc symptomata nisi prope accessionis finem cernuntur, cum diu, multumque iam dictæ partes a magna concussione fuerint defatigatæ; nam veluti eneruatæ, quæ intra se continent, sponte egredi permittunt. Hæc ad finem accessionis pati solent Epileptici, ea verò iam peracta veluti sopor quidam illos occupat. Remanent enim tunc non modò sensibus, vt antea, sed etiam omni motu destituti, imò tanquam emortui aliquo temporis spatio videntur. De hoc sopore intelligendus Paulus lib. 3. cap. 9. qui carum inter, atq; Lethargum discrimina ponens, Carus, ait, aliquot alijs affectibus superuenit, febrium exempli gratia accessionibus, comitialibus. Nisi de caro fortasse loquatur Paulus, quo

multi è comitialibus infestari solent, priusquam ab accessione tententur. Vidi enim ego cum alibi multos, tum præsertim Venetijs quadrimum puellum Bononiensem alto somno adeò oppressum, vt immobilis, omniq; destitutus sensu per binos ferè dies extiterit, pro cuius curatione vix remedia excogitare aggredior, dum illicò me præsente in comitialem demigrat affectum, a quo etiam vitali aura priuatus interijt. Quicquid autem Paulus intelligat, pro indubitato habendum, Epilepticis, inuasione peracta, soporem contingere, grauiorem quidem jis, quibus per essentiam affectio orta est, leuiorem verò quibuscunq; per consensum euenit. Vnde iure merito Auicenna 1.ter. trac.5. cap.9. prauæ Epilepsiæ notas referens, hæc profert verba: Signa verò eius, quæ prauior est, sunt difficultas anhelitus, & prolixitas agitationis, deinde longitudo quietis post ipsam. Vbi per longam quietem quid, obsecro, aliud intellexit Arabum Medicorum princeps, quàm soporem, qui post transactum Epilepticæ exacerbationis concussiuum motum, patientes inuadit, non alia, puto, ratione, quàm longus, & profundus somnus eos, qui nimium vigilauerunt, ac diutius pondera, & labores pertulerunt occupare solet. Ideo nanq; eos occupat somnus, vt qui spiritus cum vigilijs, tum laboribus fuerint defessi, ac resoluti reficiantur, denuoq; regenerentur. Galenus enim vigiliæ comparabat Epilepsiam, in qua etiam vehementissimo motu defatigantur ægrotantes. Verùm dicet aliquis perperam Auicennam longam quietem (si per eam soporem intelligit) inter prauas Epilepsiæ notas collocasse; nam qui sopor ex longa vigilia, aut labore, ex spirituum defatigatione, resolutioneq; originem habet, qualem etiam comitialibus superuenire existimandum est, suauis admodum, & naturæ perquam gratus esse consueuit, quæ autem naturæ grata sunt, eadem & vtilia, tantum abest, vt maius ex illis naturæ periculum impendat. Dicerem ego idcirco velle quietem longam, aut soporem esse prauæ comitialis accessionis notam, quia vehementem præcessisse insultum significat, vt patientes nisi post longum tempus ad se redire, & proprijs vti functionibus valeant, amissis viribus, & spiritibus refecti, vt videatur dicendum quietem illam, vt signum grauioris prægressæ accessionis consideratam fuisse ab Auicenna. Duo remanent discutienda, vt nostra intentio

in hodierno sermone absoluatur. Vnũ, an in paralysin finiatur Epilepsia. Alterum, quò extrudatur materia tam horrifici symptomatis causa. Quod ad primum attinet, in dubium ea de causa vocatur, quia Galenus in hoc non modò Auicennæ, sed etiam sibi ipsi contrariari videtur. 4. De loc. aff. 2. Siquidem apoplexiæ docens, Epilepsiæ, soporis, & cathochi differentias, tradit Epilepsiam ab apoplexia differre, quòd hæc in paralysin finitur, illa verò non itẽ. Oppositam verò sententiam tueri visus est, dum ita loquitur. 4. De rat. vic. in acut. tex. 27. Nã quod eas, quæ ex apoplexia, vel Epilepsia ad aliquam ex non præcipuis partem irruunt, paralyses, idest resolutiones, Hippocrates ita appellet, est demonstratum. Interdum quoque & facta absq; conuulsione Epilepsia nonnullis morbos in partis resolutionem finitur, qui paraplexia vocatur. Quod enim hoc in loco legendum sit Epilepsia, non apoplexia, quemadmodum textus omnes præseferunt, scriptum reliquit Mercurialis in Prælect. Patau. cap. de Epilepsia, ea forsitan de causa, quia sine conuulsione apoplexia fit, & quia ferè semper, non interdum in paralysin degenerat. Aliquando autem Epilepsiam absque conuulsione apparere, demonstratum a nobis est in superioribus. Patet ergò sibi non constare Galenum, per quem finiri, & non finiri in paralysin hæc affectio posse videtur. Insuper Auicenna pr. 3. tract. 5. cap. 8. manifestè scribit Epilepsiam in paralysin desinere, hisce verbis. Et quemadmodum apoplexia vertitur ad paralysin, ita plurimũ Epilepsia conuertitur ad paralysin. Et multoties, addit, resoluitur Epilepsia ad paralysin, & melancholiam. Pro controuersia hac dirimenda responderunt aliqui in Auicennæ verba mendum irrepsisse, &, vbi multoties, reponẽdum, aliquoties. Sic enim Galenum Auicennæ conciliari posse existimant. Mercurialis, cuius nuper facta est mentio, & quem semper ego ob singularem eius eruditionem magni feci, duplicem dari Epilepsiã refert loco citato, vnam quidem sine conuulsione, alteram verò cum conuulsione, atque illam in paralysin posse finiri, hanc verò non item; Cuius tamen Viri sententia ea de causa mihi non vndequaq; satisfacit, quia Epilepsia quæ sine ægrotantis conuulsione inuadit, non ab humore pituitoso frigido, & crasso cerebri ventres obstruente, sed a blando potius vapore à ventriculo in cerebrum

elato, aut etiam ab humore, qui tamen adeò paucus exiſtat, vt quemadmodum legitimam non parit Epilepſiam, ita nec vllo pacto paralyſin inducere valeat. Nam quantum ſpectat ad Galeni locum paulò ſupra allatum, vbi videtur affirmare Epilepſiam, quæ conuulſione careat, in paralyſin quandoque finiri, puto illum non continere mendum, &, ſi aliqua in parte correctionem expoſtulat, vbi interdum eſt, reponendum plerunque, aut multoties, iuxta ipſius Galeni mentem, qui alibi dixit 4. de Loc. aff. 2. Solutæ apoplexiæ creberrimè ſuccedit paralyſis. Vera nanque cauſa, ob quam non ſic in paralyſin terminatur Epilepſia, velut apoplexia, cum tamen vtraq; paſſio communem habeat vnum, eundemq; humorem, nulla quidem eſſe poteſt, quàm conuulſiua cerebri motio, dũ noxium humorem a ſe protrudere nititur. Eo ſiquidem motu, & eſt alterum quæſitum, humor comitialis morbi cauſa ad nares, ad palatum, & ad ventriculum expellitur. Vnde non ſemel obſeruaui etiam intra domeſticos muros ex Epilepticorum ore pituitã multam vitream, craſſam, & frigidam excerni, quam ſi in longum trahatis, veluti filum ipſius multitudinem deducetis. Imò nec ſemel videbitis Epilepticum ab acceſſione liberari non poſſe, niſi illa prius excreta. Stertor præterea, qui aliquando in iiſdem perſentitur, non ne clarè oſtendit illius humoris partem in thoracem delabi, vt per œſophagũ in ventriculũ, eiuſdem cum nauſea, & vomitu excretio? Vt hinc pateat quàm leuis, inaniſq; ſit illa Fernelij ratio, qua conatur probare apoplexiam; & Epilepſiam haud eo nomine differre, quia hæc ex non integra obſtructione ventriculorum, illa verò ex omnimoda creatur. Inquit enim. Si hæc foret cauſa, in diſcuſſione paroxyſmi ſuccederet ei paralyſis, veluti ſuccedit apoplexiæ. Quandoquidem aſſeram ego idcirco paralyſin attonito morbo ſuperuenire, quoniam cerebri ventres in eo affectu integra obſtructione, occluſioneue laborant, ac tota eiuſdem membri ſubſtantia vehementer opprimitur. Ex qua re ſit, vt obſtruentem materiam inſita virtus non modò non vndequaque trudere, vt in Epilepſia fieri cernitur, ſed ne contra inſurgere queat; quod maximè accidit forti apoplexia correptis. In his verò, qui non adeo forti laborant, ad alterum latus, quod eſt ſpinalis medullæ initium a cerebro ipſo materia, quãuis debilius,

excu-

excutitur, vnde paralysis. Quamobrem de apoplexia loquens Rhasis 9.ad Alm. 3. Cum alicui, ait, ob summam spirandi difficultatem spuma ab ore prorumpit, nullis remedijs ipsi subueniri potest: verùm si leniter stertit, & liberius æger respirat, morbus leuior, & mitior existit. Et præsens quidem affectus, aut mox oppressum suffocationis modo iugulat, perimitq; , aut noxio humore à cerebro in neruos delapso, in illorum resolutionem desinit. His ita disputatis concludendum mea sententia, in paralysin nunquã terminari Epilepsiam, quæ talis verè existat, hoc est quæ ex adeò magna ventriculorum obstructione non pendeat, vt ad apoplexiæ naturam potius accedat, in qua propterea leuis fiat conuulsiuus motus, humoris multitudine penè obruta expultrice facultate. In huiusmodi enim Epilepsia apparere quandoq; posse resolutionem, neque ipse negauerim. De Epilepsia hoc modo genita intelligendi quicunq; fatẽtur se vidisse in praxi Epilepsiam degenerasse in paralysin, de quibus legatis inter alios Heurnium. Et hoc sensu, arbitror, dixit Auicenna in paralysin morbum comitialem finiri. Quò pariter si Mercurialis respexit laude potius, quàm reprehensione est prosequendus. Ad prognosticum descendamus.

De prognostico Epilepticorum. Lect. X X X.

ACTVRVS hodie de comitialium prognostico, exordiendum mihi esse duxi à prognostico in genere, an videlicet Epileptica passio curatu omnino contumax existimanda sit, deinceps ad prognosticum iam præsentis accessionis, eiusque differentiarum sermonem conuertam. Fuit Medicorum quorundam opinio Epilepsiam medicinalibus auxilijs profligari nunquã posse, cuius rei gratia. Herculeũ morbum vocari contẽdunt, quia nimirum vt Hercules inuictus fuisse perhibetur, ita hic nulla Medicorum ope tolli, euinciue queat. Horum hominum sententia confirmari ex eo posse videtur, quòd si ante vigesimum quintum annum alicui hæc affectio contingat, sola ætatis mutatione curatur, si postea, insanabilis euadit, veluti scriptum reliquit Hippocrates 5. Aph. 7. Celsus præterea dicit lib. 3. cap. 23.

id

id genus mali longum esse vsque ad mortis diem, & vitæ non periculosum; Interdum tamen, cùm recens est, hominem consumere, & sæpè id si non remedia sustulerint, in pueris venereis, in puellis menstruorum initium auferre, iuxta illud ab Hippocrate prolatum 3. Aph. 28. Morbi qui non finierint maribus in pubertate, fœminis cum menstrua erumpunt, consenescere consueuerunt. Epilepsiam tamen expugnari posse non minus, quàm alij morbi existimo, quorum origo ab his causis pendet, a quibus & hunc ipsum induci supra satis abundè probauimus. Quòd si quispiam obijciat curam esse perdifficilem, cōcedam hoc, ardua enim valde est eius curatio. Verùm rei difficultas non arguit rei impossibilitatem, vt omnis Epilepsia prorsus insanabilis censenda sit. Plures enim visi sunt Epileptici, qui diutius graui hoc symptomate detenti fuere, in integram sanitatem restituti. Hippocrates lib. De mor. sac. tradit esse quidem Epilepsiam curatu contumacem, sed cum iam ætatem adepta fuerit, altiusq; egerit radices. Tunc enim haud amplius curari affirmat, quoniam cerebrum a pituita eroditur, & colliquatur. Id verò quod colliquatur aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, proptereaq; frequentius, ac facilius a morbo hoc prehenduntur: diuturnus verò idcirco morbus est, quia id quod influit venis, tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine, & calescit. Sed nec ista vniuersam dubitandi occasionem adimunt, quando nemini non patet initium veneris in pueris, mēstruorum in puellis morbum posse auferre. Id enim temporis est, quod Hippocrates ante pubertatem vocabat. Vnde orta est controuersia an puerulorum Epilepsia curatione indigeat, vel ne: hac enim in re minimè conuenire videntur vetusti Medici; Quādoquidem Hippocrates primùm videtur spem omnem liberationis puerorum ab huiusmodi affectione in sola ætatis mutatione collocare, nam ætatis processu imminuuntur crassi humores, extenuantur & exiccantur, & ideo cessat morbus, accedente etiam aliqua in victu correctione, adolescentes enim, & iuuenes non sunt adeo voraces, vt pueri. Paulus insuper lib. 3. cap. 13. infantibus Epilepticis totam curationem apertè interdicit, qui victum solummodò conuenientem præscribit, expectans & ipse ætatis mutationem. Ita enim scripsit. Quod si laborans fuerit etiamnū infans nihil oportet

tet circa illum facere. Etenim ætate mutata ad biliosius, & aridius, & victu ad temperatius, sua sponte plerunq; passio cessat. Aetius tamen Serm. 2. Tetrab. 2. cap. 19. indistinctè pueros omnes curari præcipit, & senes pariter, vitatis euacuationibus per medicamenta, sed vsu clysterum, gargarismatum, errhynorum, frictionum, & sinapismorum. Celsus quoque concedit in pueris curationem. Sed cùm eum, inquit, remedia non sustulerunt, in pueris veneris, in puellis menstruorum initium tollit. Controuersiam diremit Galenus 6. Epid. sect. 1. Com. 5. per hæc ipsa verba: Fit autem & ob errata hęc eadem passio pueris, Medicorum curatione indigens. Cùm verò ob humorem fit, infantes statim inuadit, desinitq; ætatis conuersione, cum nihil nos fecerimus. Quapropter quibuscunq; pueris non a prima statim ætate, cùm adhuc sunt infantuli, sed in progressu incepit, proculdubio ob peccata in victus ratione commissa, aut ob aliam quampiam externam causam exortus est, in quibus ætatis mutationem expectare non expedit, sed factum morbosum affectum in ipsis curare. Ex his Galeni verbis manifestè constat, quæ illius sit de hac re sententia. Vbi illud vnum mihi non vndequaque probatur, Epilepsiam, quæ puerulis adueniat, opera Medici non egere, sed sua sponte cessare; cum puerulos infinitos hæc affectio perdat, & Medicorum auxilio ab ea quamplures liberentur; quòd si perdurat affectus, non semper ætatis mutatione pueri sanantur, sed aliqui comitiales perstant, & commoriuntur, vt Hippocrates affirmat. Dicamus igitur non omnibus ab ætate pubere expectandam sanationem istius affectus, neque enim id vult Hippocrates, sed quandoq; ad medica auxilia confugiendum, habita tamen ratione infantilis ætatis, quæ grauiora medicamenta non sustinet. Id quod intelligi velim non solùm de ijs, qui ex errore in victus ratione, aut alia externa causa in id genus mali inciderunt, verùm quoque de puerulis recenter in lucem editis, etiam si ex parentum semine illud contraxerint. Est enim & hic morbus hęreditarius, vt paulò inferius sum ostensurus. Quod verò addit ibidem Hippocrates de ijs, qui vigintiquinque annorum sunt, non eum habet sensum, quem vulgares Medici existimant. Amplectenda namq; potius est lectio altera, quam Galenus ipse affert, quæ eiusmodi est. Quibus verò fit vigesimoquinto

annoEpilepsia. ferè commoritur, aduerbio ferè idem quod magna ex parte significante. Ex quibus omnibus concludi posse videtur, nullum Epilepticum morbum esse prorsus curatu impossibilem, nam & qui vltra vigesimumquintum annum protrahitur, licet maiori ex parte præsidijs medicis renitatur, vtpotè qui altius fundamenta iecerit, quandoque tamen debellatur. Vidit rem hanc Paulus c. de Epil. his verbis. Nam si non pubertate, vel menstruorum initio, vel puerperio solutus fuerit, vel si post hoc tempus remanserit, sæpè, inquit, vsque ad mortis diem prorogatur, nisi congruam Medici curationem fuerit assecutus. Ad prognosticum accessionis, differentiarumq; accedamus. Quicunque igitur accessionis initio multum commouentur, diuq; perseuerant, postea verò ab agitatione cessant, neque tamen releuantur, sed potius stertor, & alia apoplexiæ accidentia superueniunt, iam in paroxysmo mori est periculosum; deiectæ namque sunt vires pugnando. Insuper si crebrius repetat accessio, causam permanentem esse demonstrat; sicq; posse Epilepticum interimere: idq; eo magis, si ea adsint grauiora symptomata, quæ a nobis supra fuere narrata, nam quę magnitudinem morbi significant, eadem & mortem coindicant. Eiusmodi Epilepsia velocis admodum motus est, & proinde vitiũ acutum. Vnde persępè exitum non modò citò habet, sed etiam patientem iugulat, paroxysmorum frequentia, & symptomatum vehementia. De quo genere Epilepsiæ intelligendi sunt Galenus, & Auicenna, quoties acutum morbum esse testantur. Contra quibus rarò contingit accessio, & ab ea quamprimum resipiscunt, cum symptomatum imbecillitate, ita vt etiam ab inuasione liberi verecundentur, hi minimè omnium periclitantur. Horum hominum Epilepsia tardi motus est, etiam chronica, de qua Celsus loquitur cùm dicit morbum hunc longum esse vsque ad mortis diem, & vitæ non periculosum. Difficillimè Epilepsia vincitur, quæ in capite per essentiam generatur, quippe quæ Auicenna auctore cap. de Epilepsia fundatur super debilitate digestionis in cerebro. Per cõsensum verò ab alijs partibus infernis orta, præsertim verò à manibus, pedibusq; maximè sanari potest. A melancholia factum comitiale symptoma cæteris paribus semper est periculosius eo, cuius causa sit pituita. Nam humor ille in capite peccans maiorem

arguit

arguit recessum a naturali statu. Cerebrum enim cum propria natura frigidum sit, & humidum, leui de causa similem qualitate humorem, qualis pituitosus est, coaceruabit. Imò ab Hippocrate sedes, & metropolis frigidi, & glutinosi cerebrum vocatur. Melancholicum autē humorem nisi ex vehementi causa cerebrū congerit. Quare qui melancholiæ vitio Epileptici euadunt, periculosius ægrotant ijs, qui ex pituita hoc pariter morbo laborant. Quartana febre detenti Epilepsia non corripiuntur, &, si prius capiantur, quartana superueniente liberantur, auctore Hippocrate 6. Epid. circa finem, & Galeno in Com. illius sententiæ, & quæ subsequitur. Iuxta quam intentionem dictum quoque fuit ab eodem Hippocrate 2. Aph. 26. Febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. Nec non cùm scripsit 5. Aph. 5. Si Ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur. Quorum locorum vi, ac auctoritate, in apoplexiæ, Epilepsiæ, conuulsionis, aliorumq; consimilium morborum frigidorum curatione, contendunt aliqui excitandam esse febrem. Sed hæc opinio quàm vana sit, ac temeraria, ostendetur fortasse in Therapia, aut certè alio loco opportuno. Infælix enim Medicus, qui nescit morbum nisi morbo depellere. Mulier comitialis, vel vtero gerens, aut mensium suppressione laborans, a partu edito, & mensium eductione liberatur. In crastina Lectione disputabitur, an soli homines inter animantes Epilepsia laborent, & cur ingenio præpollentes viri maximè omnium huic vitio obnoxij sint. Nam & hæc ad prognosticum spectare videntur.

An soli homines inter animantes Epilepsia laborent, vt sentire videtur Aristoteles, & cur ingenio præpollentes viri maximè omnium Epileptici euadant. *Lect.* XXXI.

PONITVR in controuersia an soli homines ex communi animantium genere comitiali morbo corripiantur, quoniam Aristoteles huiusce sententiæ fuisse videtur. Causam enim quærēs Sect. Prob. 10. prob. 49. ob quam homini potissimùm oculi deprauantur, in hunc modum loquitur.

An quod homo vel solus, vel maximè morbo capitur comitiali in puerili ætate? Contra quam sententiam pugnat quotidiana experientia. Multas namque præter hominem animantes id genus mali perpeti in dies obseruamus. Vnde Hippocrates oues, & capras Epilepticum malum sentire, inprimisq; capras ipsas, memoriæ proditum reliquit lib. De morbo sac. Siquidem cum vitium hoc ex calida præcipuè, humidaq; aeris intemperie progigni doceret, id ipsum ouium, caprarumque exemplo per hæc verba demonstrat. Cognouerit autem hoc quis maximè ex ouibus hoc malo captis, & præsertim capris: hæ nanq; frequentissimè hoc morbo corripiuntur: si enim caput ipsorum dissecueris cerebrum reperies humidum esse, ac sudore refertum, & malè olens. Sic verò res sese habet in homine. Ex quo Hippocratis loco aliqui colligunt humoribus Epilepsiam producentibus malam, seu venenatam perpetuò adhærescere qualitatem, quorum sententiæ videtur quoque fauere Celsus, qui perniciosum vocat humorem, a quo id mali genus excitatur. Plutarchus etiam rerum naturalium haud minus profectò, quàm historicarum peritus, capram hac affectione tentari refert in Quæstion. Rom. Cuius summi Viri verba apponere libuit. Quid est quod capella sacerdotem adeò abstinere voluerunt, vt non modò attingere, sed ne appellare quidem liceret? An quòd capram tanquam morbidam timerent. Videtur enim præter cætera animalia comitiali morbo tentari, & qui gustarint, aut attigerint huius morbi aliquid inurere. Huius rei causam assignãt poros angustos, quibus clausis etiam spiritus sępissimè includitur. Quod arguit vocis tenuitas. Quicunque enim hoc morbi genere tentantur, similem capellæ vocem edunt. Plinius autem lib. 10. cap. 23. tradit coturnices solas inter animalia, homine excepto, comitiale malum sentire: quam ob causam eas damnauere mensæ, non tantum ob veratri semen, quod illis gratissimus est cibus. Sed an coturnices a mensibus remouendæ sint, ne vitium, quo laborant, æsitantibus communicent, inferius in curatione discutietur. Vbi etiam an quia venenato semine vescitur, an verò propriæ, insitæq; substantiæ ratione hoc volucrum genus conuulsiones pariat, copiosè docebimus. Interim ne à re suscepta longius abscedam, Albertus cognomento Magnus passeres quoque

comi-

comitialiter prolabi affirmat, præsertim verò si hyosciami semen, quo magnopere delectantur, comederint. Quinimò & Strabo iumentis omnibus malum hoc, aut quidpiam aliud huic persimile, ex cuiusdam arboris æsitatione accidisse testatur. Arbor erat, inquit, lauro similis, qua gustata iumenta omnia cum spuma in morem comitialis morbi emoriebantur. Hieronymus Montuus in morb. Anasceue cap. de Epilepsia, non semel psitacos, canes, simias, & cercopitecos ab Epilepsia conuulsos se inspexisse fatetur. Non ergo solus homo inter animantes Epilepsiam patitur, nec solæ coturnices præter hominem comitiales euadunt, dicant quid quid lubet cum Aristoteles, tum Plinius. Quæritur modò cur inter homines, hi potissimum comitiales euadunt, qui cæteris ingenio, menteq; antecellunt. nam ita rem hanc se se habere, veterum, recentiorumq; historiæ, ac monumenta satis superque propallant. Inprimis enim constat Herculem illum, quem ob singularem virtutem, qua reliquos anteibat, in Deorum numerum Ethnici cooptarunt, comitiali morbo fuisse correptum, quem Hippocrates ab Antycirço expurgatũ veratro fuisse, atq; inde cõualuisse scribit in Epist. ad Cratęuã herbariũ. Plinius refert Liuiũ Drusũ, qui Tribunus plebis fuerat, cum Epilepsiam pateretur, Antyciram nauigasse, ibique helleborum potasse, & ex eo incolumem euasisse. Cambyses etiam, vt videre est apud Herodotum lib. 3. Epilepticus cadebat, vt similiter Damocrates Atheniensis, quem ferunt cum plerique ei offerrent amuleta aduersus morbum hunc, Delphos ad oraculum migrasse, vt quonam ex eis vti posset à Dæmone intelligeret, cui sic Pythia respondisse fertur, vt est apud Trallianum

De grege sume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes, & ouis dato tergora circum
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulso.

Iulius Cæsar inter res gerendas bis correptus est comitiali morbo, quem etiam C. Caligula in pueritia expertus fuit, Suetonio referente in amborum vitis. Britannicus quoque ab infantia a comitiali morbo affligtabatur, si fides habenda Neroni apud Tacitum lib. 13. Annal. Plotinus quoque magni olim nominis Philosophus hoc morbi genere miserè cadebat, vt affirmant Suidas, ac

Volaterranus; cui affectioni & Franciscus Petrarcha obnoxius fuisse dicitur. Hinc forsitan causa odij Poetæ huius in Medicos, & in Medicinam ipsam, quòd à sæuo morbo non liberaretur, aut potius, quia Medicum quendam odio prosequebatur, vt ex eius patet monumentis. Idem similiter de Carolo V. Imperatore, alijsq; ex Inuictissima Austriaca Familia oriundis, quod nimirum comitiales fuerint, me legisse recordor. Mahumet etiam ille, qui magnam Orientis partem fœdissima religione conspurcauit, eodem morbo laborabat. Quod cum animaduertisset vxor, & ea de causa plurimum quoq; indignaretur, ac subinde rogaret, quid nam esset, Desine, inquit, mirari: Morbus abest, sed cum aduentantis numinis vim pati non possim, mente collabor, membraq; stupent. Communis est hæc Prophetarum affectio, quorum me esse vnum scias velim. Qua fraude mulier delinita quem odisse cœperat, commenti versutia, vt diuinum suspicere virum coacta est, atque eò vsque tandem prorupit fraus, vt moriens mulier illum ex asse hæredem instituerit, veluti legitur apud Cælium Rhodiginum in Antiq. Lect. His igitur, & alijs exemplis abundè patet, Epilepsiam summis potissimùm viris, ingenio, menteq; pollentibus contingere. Nunc ideo huius effectus causa inuestiganda. Vnaquæq; pars in nostro corpore, quo exactiorem sensum obtinet, eo magis à sensibili, & re præter naturam afficitur; læsionem enim sensus acumine facilius persentit. Quamobrem cum omnes, qui ingenij subtilitate alijs præstant, ob subtilem cerebri substantiam, exactam admodum habeant illius membri, aut partium eius sentiendi vim, & facultatem, verisimile fit, eos futuros magis Epilepsiæ obnoxios, vtpote quorum expultrix cerebri virtus vel ex leuiori causa ad contra pugnandum irritatur, quod sanè haud contingit ijs, qui tardo præditi sunt intellectu, in quibus propter cerebri crassitudinem ægrè suscitatur facultas. Hæc enim videtur esse causa, quamobrem Florentini perspicacissimi ingenij viri, inter alios Italiæ populos, comitiali morbo maximè laborare cernuntur. Prætereundum verò hoc in loco non est, ingenio, menteque alijs præstantes Epilepsiam per essentiam pati ab humore melancholico potius, quàm pituitoso. Quicunque enim ingenio claruerunt vel in studijs Philosophiæ; vel in Repub. administranda,

niſtranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholici omnes fuiſſe dicuntur, ita vt etiam vit ijs atræ bilis infeſtari ſoliti fuerint, auctore Ariſtot. Sect. Prob. 30. probl. 1. Gal. lib. Quod animi mores cap. 4 Idem habet Cicero 1. Tuſcul. Quæſt. & Seneca de Tranquil. animi. Sic Phauorinus apud Gellium lib. 18. Attic. Noct. cap. 7. Scitote, inquit, intemperiem iſtam, quæ melancholia dicitur, non paruis, nec abiectis ingenijs accidere, ſed eſſe heroum pathos. Ita Socratem, atque Lyſandrum inter ſapientiſſimos, & melancholicos enumerat Philoſophus in eo probl. Galenus noſter melancholicus fuit, ſi Moſi credimus. Hercules, vnde huic morbi nomen, atrabilarius fuit. Mentis igitur acie præpollentes melancholicæ habitudinis eſſe conſtat, in quibus melancholicus humor, à quo ingenij dexteritas emanat, abundè augetur, non tantum innati temperamenti ratione, ſed etiam ob immodicas vigilias, quibus die, noctequе defatigantur, quorum propterea corpora deſiccantur, humoreſq; ſicciores, ac terreſtriores euadunt. Vigiliæ ſiquidem vniuerſum corporis habitum exiccant 2. De rat. vict. acut. Com. 55. Meth. 7. & alibi. Quod ſi quærat aliquis cauſam, ob quam melancholicus humor ad cerebrum delatus, melancholiam morbum non potius generet, quàm Epilepſiam; Reſpondebo cum Hippocrate 6. Epid. ſect. 8. melancholicos interdum comitiales effici, & comitiales melancholicos; atque horum vtrumuis magis accidere, prout vel in hanc, vel in illam partem morbus repit; ſi enim in corpus comitiales, ſi in mentem melancholici euadunt. Quam Hippocratis ſententiam explicans Gal. 3. De loc. aff. 7. ita loquitur: Hoc ſermone primùm quidem declarauit, quòd non ſemper, ſed magna ex parte horum affectuum alter in alterum tranſit, quippe non ſolùm nigra bilis, verùm etiam pituita (vti iam præceptum fuit) morbum Epilepticum producit. Epilepſia igitur quam nigra bilis conſtituit, in melancholiam morbum nuncupatum pertranſit, quæ verò à pituita orta eſt, in aliam affectionem permutatur, melancholiam verò haudquaquam efficere poteſt.

Quamobrem Epilepsia hæreditario quodam iure in filios, &, quod mirum magis est, in nepotes, parentibus illæsis, ex auis descendat. *Lect.* X X X I I.

ERMVLTA morborum genera, Auditores, ab auis, & parentibus ad prolem ipsam descendere cum alij & Medici, & Philosophi affirmauere, tum verò in primis Alexãder Aphrodiseus testatum reliquit in Prob. ab initio, cui subscribens Damascenus in Aphorismis, non modò animi vitia, corporisque lineamenta, sed etiam morbos diuturnos, præsertim membri principis, a parentibus hæreditari perscripsit. Rationi insuper consonum fit, plerosque morbis infestari, quibus prædecessores fuerint correpti, nam qualis caussa, talis plerunque effectus est, cum omnis causæ in agendo intentio sit, sibi pro viribus simillimum generare. Vnde sperma inquit Auicenna fen. 29. lib. 3. cap. 13. habentis membra læsa rarò generat sanum. Quapropter ex sanis sani, ex infirmis infirmi creantur, quoniam semen, vt Hippocrates autumat lib. De genit. de omnibus & viri, & mulieris partibus progreditur, secerniturque à toto corpore, & a solidis, mollibusque partibus, & ab omni humido in vniuerso corpore. A quo fit, vt fœtus parentibus similes oriantur, qualesque fuerunt parentum morbi, tales etiam plerunque liberis implantentur, fiantque iuxta hoc multi podagrici a podagricis, hydropici ab hydropicis, tabidi a tabidis, Epileptici ab Epilepticis. Quod enim Epilepsia inter eos qui hæreditantur morbos connumeranda sit, nemo non fatetur, cum quotidie multi ex comitialium parentum semine comitiales euadant. Quam rem pariter docuit Hippocrates 2. Prorr. qui morbos inter hæreditarios præsentem adhibet, tum alijs in locis, tum vbi nulla re cæteris morbis diuiniorem Epilepsiam esse demonstrare nititur lib. De morbo sac. Ibi namque Epilepsia, ait, incipit velut alij morbi secundum genus, si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus progignitur, ex tabido tabidus, ex lienoso lienosus, quid prohibet, vt cuius pater, aut

mater hoc morbo laborarit, etiam posterorum, ac nepotum aliquis eo corripiatur. Verùm ad hanc ipsam rem magis illustrandam illud summopere facit, quod Hippocrates de populis quibusdam macrocephalis ab eo nuncupatis memoriæ mandat, De aere, aq. & loc. qui populi capitibus nascebantur oblongis, cuius effectus causam vult Hippocrates primùm fuisse consuetudinem, quæ deinceps in naturam migrarit, ob genitale semen ab omnibus corporis membris proueniens, atque prorsus ad hunc modum: A principio quidem consuetudo in causa fuit, vt tam longis capitibus essent, nunc autem natura ipsa cum consuetudine conspirauit. Si quidem generosissimum apud eos putatur caput habere quàm maximè longum, consuetudinis autem hoc initium fuit. Cum recens infans natus est, caput eius adhuc tenerum, & molle existens, quàm celerrimè constringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo capitis rotunditas probibeatur, & longitudo augeatur. Hactenus Hippocrates. Hanc eandem consuetudinem oblonga nimirum capita faciendi apud Galatas adhuc hodie vigere ab hominibus fide dignis, & qui ea loca peruagati sunt, intellexi. A quibus fortasse populis eundem morem transtulere Genuenses nostri, qui illis olim dominati fuerunt. Siquidem & ipsis aliàs talia capita faciendi mos erat, quod etiam Pierius Valerianus adnotauit Hierogl. yph. sed cum his temporibus multi illa in Vrbe longis oriantur capitibus, naturæ non artis opificio, quia scilicet parentes ipsorum huiusmodi ferant capita, dicendum omnino est de ijs, quod Hippocrates de macrocephalis, consuetudine videlicet effectum esse, vt eiusmodi natura capitum per multis existat. nam temporis progressu natura quoque tales producit, vt priore consuetudine vti amplius necesse minimè sit. Huius autem effectus causam haud aliam esse tradit Hippocrates, quàm semen ipsum ab omnibus corporis partibus emanans, de quo Lucretius:

Semen adulta ætas cùm primùm roborat artus
Per membra, atque artus decedit corpore toto.

Quod quidem semen, quoniam, vt dicebamus, ex sanis sanum, ex morbosis morbosum profluit, ideo fit, vt ex caluis calui, ex

cæsijs cæsij creentur, & vt plurimum distortus distortum generet, eademque ratio sit circa reliquas formas. Quid prohibet igitur, vt ex macrocephalis macrocephali non gignantur? Ad rem nostram; si malè affectum semen à capite, & cerebro, vt alijs corporis partibus procedit, verisimile certè sit, vt nati cum aliæ partes; tum etiam caput ipsum malè affectum ex semine tali reddatur, cuius rei gratia morbos progenitoribus familiares, vt puta, Epilepsiam, & alios faciliter admittat. Quod si vera est Hippocratis sententia, plurimum semen à membro illo principe effluere, tanto maiorem capitis, & cerebri læsionem natus contrahet. Probat autem rem hanc Hippocrates ex eo, quòd quibus prope aures venæ inciduntur, eos actu quidem semen effundere adinueniemus, veruntamen modicum, debile, ac infæcundum. Plurima enim, inquit, genituræ pars a capite per venas iuxta aures per medullam spinalem defluit, quibus cicatrice obductis, seminis transitus intercipitur. Id ipsum & alibi, seu De aere, aquis, & locis, apud eundem habetur, vbi Scythas incisis, quæ sunt retro aures, venis, infæcundos euadere tradit. Quam rem latuisse Galenum putat Auicenna lib. 3. fen. 20. cap. 1. verum ego censeo potius Galenum id ipsum dissimulasse, tanquam sensui reluctans. Alcmæon Philosophus semen partem esse cerebri existimabat. Dubitabit verò hoc in loco aliquis ingeniosus de via, per quam à cerebro, & spinali medulla semen ad vasa spermatica ducatur. Eam nos pariter docuit Hippocrates De ossium natura, licet eius opinioni Anatomicorum nemo assentiatur, vbi venas ex capite iuxta aures per ceruicem, sphagitides hoc est iugulares appellatas, intrinsecus iuxta spinam, ab vtraque parte, iuxta lumbos in testes, & fæmora procedere exarauit. Vnde ex Hippocratis sententia venis penes aures resectis, aut etiam exustis, potiori seminis parti transitu intercluso, fæcunditatem adimi necesse est. Opinio hæc de semine plurimo a capite manante, firmis etiam rationibus confirmari potest. Coeuntes enim in spermatis effusione oculis nictant, imò ea perpeti videntur, quæ cadendo Epileptici, vt hinc videre liceat quàm verè dictum sit a Democrito apud Gal. 3. Epid. Com. 4. concubitum esse veluti paruam Epilepsiam. Præterea qui frequentiori vtuntur venere, ac salaciori sunt natura,

citis-

citissime caluescunt; Ideo Arist. lib. 5. De gen. animalium, ex nimio rei venereæ vsu caluitium prouenire scripsit. Quò spectat scomma illud a Romanis olim in Cęsarem Dictatorem proclamatum: Romani seruate vxores, mæchum caluum adducimus. Quæ pauca plurimum semen è cerebro decidere ostendunt; licet de infæcunditate ex incisione illarum venarum, arteriarumque penes aures proueniente, secus ac fecerit Hippocrates decernendum esse videatur. Vnde alij in cerebrum imbecille redditum, ob vitalium spirituum influxus prohibitionem, alij in incisionem neruuli vnà cum venis, quem Vesalius à sexta neruorum propagine in testes, ac seminalia vasa descendere, in multis vidisse fatetur, libentius referunt. Sed, vt vulgo iactatum est prouerbio, suam vnusquisque sponsam. In dubium vertitur etiam, nùm semen ex omnibus partibus defluat, velut ego ex Hippocrate, atque Lucretio paulò ante affirmaui. Nam Galenus ipse, in hoc Hippocrate relicto, Peripateticorum Principi adhærere videtur, quippe qui semen aptum natura non esse ex omnibus recedere, sed ad omnia accedere scriptum reliquit, cum quælibet seminis portio totius vim habeat, qua vniuersa membra conformet; licet ab vniuerso corpore non manarit. Demùm quæque sit huiusce dubitationis veritas, illud certè apud omnes receptum est, seminis materiam ex tribus principibus membris cerebro, corde, iecinoreq; prouenire, & plurimam fortasse ex cerebro ipso, vt Hippocrates contendit. Quamobrem verisimile fit, vt cerebri Epilepsiam patientis vitiatum semen, in nato cerebrum quoque eidem morbo obnoxium progignere valeat. Hucusque igitur patet, causam, ob quam filij parentum vitia, ægritudinesue pati coguntur, in genitale semen reijciendã esse, quoniam videlicet secum vitia corrũ, in quorum corporibus genitum fuit, semper affert. Nunc modò inuestigandum, ac latius explicandum, qua ratione patrum vitiatum semen comitiales, alijsque hæreditarijs morbis obnoxios filios progignere queat. Nulla alia ratione, arbitror, malè affectum parentũ semen morbosos filios parit, nisi quoniam ab ipso spermate vitiato partium imbecillitas contrahitur, cuius gratia partes, & membra excrementa tum congerunt, tùm & cæterarum partium recipere coguntur, vnde postea morbosæ euadunt: Satis

enim

enim clarè docuit nos rem hanc Galenus 6. Aph. vbi tradit plerosque hominum podagra corripi, quod parentes, & auos podagricos habuerint, in quibus vitiatum erat semen, ex quo posteri maiorem traxere partium imbecillitatem. Vt enim qui podagra laboraturus est, pedes habeat imbecilles oportet, sic cerebrum infirmius, qui futurus est Epilepticus. Quare vt pedum imbecillitatem morbosum parentum sperma podagricis conciliat, ita cerebri debilitatem futuris Epilepticis. Quæ partes debilitate contracta prauorum, vti dicebam, succorum copiam non modò congerunt, sed etiam cæterarum, præsertimque vicinarum excrementa, si quæ in illis, ob errata in victus ratione, fuerint cumulata, suscipere coguntur, quorum excrementorum causa morbosæ fiũt; neque enim podagricus, aut Epilepticus, ex sola partium eupathia, seu patiendi procliuitate, his affectibus corripi potest. Quæret autem fortasse aliquis, an quemadmodum filius, cuius podagricus fuerit auus, sanus verò, & omnino expers podagræ pater, ipse tamen podagræ affinis generatur, ita pariter Epilepticus euadat is, cuius parens ab hoc affectu liber omnino vixerit, auus attamen eo laborarit. Huic pro me respondeat experientia, visi sunt enim quandoque Epilepsiam pati ex auorum potius semine, quàm patrum. Quod cum verum sit, iure merito quæritur a me causa, ob quam ex vitiato auorum semine morbis obnoxij futuri sint nepotes, quorum parentes incolumes fuerint, cum tam Epilepsiæ, quàm podagræ, cæterorumque morborum hæreditas genitali semini adscribatur, & a parentum semine filij oriantur, non auorum, quod iam euanuit. Huiusce dubitationis solutio sub ea quæstione comprehenditur, quæ Peripateticorum, nedum Medicorum animos magnopere torquet, cur interdum filij alteri parentum, interdum verò amborum neutro, sed auo, & abauo similes gignantur. Siquidem, vt ait Arist. lib. 2. De gen. animalium c. 18. redditur post plura genera similitudo, ideo ex Helide, quæ cum Aethiope rem habuit, nõ filia Aethiopi similis genita est, sed ex filia natus, seu Helidis nepos Aethiops euasit. Ita etiam Nicæus vates Bysantius a candido vtriusque parentis colore in auum Aethiopem degenerauit. Vnde Zenon Citieus semen ad hunc modum definit: Sperma est hominis spiri-

tus,

tus, quem cum humido emittit, partis animæ ſpolium, & generis proauorum permixtio, quale enim ipſum erat, tale permixtum excernitur. Qua in re pariter Lucretium Vatem vnà & Philoſophum ſapientiſſimum audiamus:

Fit quoque vt interdum ſimiles exiſtere auorum
Poſsint, & referant proauorum ſæpe figuras,
Propterea quia multimodis primordia multi
Miſta ſuo celant in corpore ſæpe parentes.

Qua ratione autem ordo in intermedia generatione interrumpatur, qui deinceps in poſteris pullulet, & reuiuiſcat, ita vt nepos morbo Epileptico ſiue podagrico, ſiue demùm quolibet alio hæreditario morbo laboret, quo auus quidem fuerit correptus, ſed cuius parens omnino expers vixerit, non vndequaque conſtat. Ego tamen interea meam ſuper hac dubitatione ſententiam liberè pronunciabo. Ad immutandam in melius, deteriuſq; rationem conceptus concurrunt externa, internaque multa. Non enim parum refert, an quis tranquillo cæli ſtatu, vel conturbato, ob varios ventorum flatus, oriatur, & an menſe frigido, vel calido, Lunaq; an creſcente, vel decreſcente. Ad quod ſimiliter ſpectat ipſius genitricis natura, idque aut ſecundum eius vniuerſum corpus, aut ſecundum veterum ipſum. Cum altera namque muliere fœcundi, cum altera verò ſteriles multi extitere, & ab vna ſanos, ab alia morboſos procreari ſæpe videmus: Ad quam etiam in generatione diuerſitatem faciendam maximè omnium internæ valent, nempè ſi corpus benè, malèue ſe habet circa concoctiones, & cruditates, circa bonorum, prauorumq; humorum plenitudinem, vt ſimiliter circa reliqua omnia, quæ ſub victus ratione continentur; cauſæ etenim, quæ in animalis generatione vnà conueniunt, non adeò validæ, aut neceſſariæ ſunt, vt ab externis, interniſq; occaſionibus impediri, immutarique minimè poſsint. Nam ex aliquibus cauſis auferri impedimenta poſſunt, & robur addi naturalibus generationis principijs, vt intermedia aliqua generatio prorſus quidem vitiorum, ægritudinumque expers euadat, quæ priorem, poſterioremqne generationem adfligant, ſed cuius ſemen labem, infectionemq; à patre ſuſceptam ſeruet, quæ deinde in nepotis generatione, vtpote qui fuerit ijs auxilijs deſtitutus,

quæ

quæ in eo vitium illud velut in parente celare potuissent, denuo pullularit. Quare licet auitum semen ad nepotis generationem minimè concurrat, vtpote quod iam euanuit, in patre tamen aliqua remanet labes, infectioq; ex aui male affecto semine relicta, cuius gratia nepos, in cuius generatione ea non adfuere auxilia, quæ in patris conceptu conuenerunt, vitium illud patietur, quod ab auo pater contraxit, ita vt nepos auo magis, quàm parenti in hoc quasi hæres succedat, quamuis labes illa in paterno semine insignis admodum non fuerit. Accidit enim in hoc quod scripsit Aristot. 4. De gen. anim. parua facta in principijs transmutatio, in illis magna, conspicuaque apparet, quæ mox ab eis oriuntur. Ex quibus omnibus elici posse arbitror, quomodo ex vitiato parentum semine filij, &, quod magis admirandum est, auorum nepotes, quorum sani vixerunt patres, non tantum Epileptico morbo, sed & alijs omnibus hęreditarijs obnoxij nascantur.

Libri Sexti de Epilepsiæ signis omnibus Finis.

DE EPILEPSIA SEV COMITIALI MORBO LIBER SEPTIMVS.

De Indicationibus in quacunque specie Epilepsiæ; Deq; huius curatione in Infantibus lacte adhuc vescentibus.

Lect. XXXIII.

VCVSQVE exposui Vobis, Auditores, Epileptici morbi naturam per definitionem tam nominis, quàm rei, differentias, causas, signaque omnia dignostica, atque prognostica. In quibus quidem explicandis mea semper intentio fuit ab Hippocratis, Galeni, Pauli, Aetij, & Alexandri è Græcorum Schola, Rhasis, & Auicennæ, ex Arabibus, alios enim, quos etiam citaui, tanquam minoris famæ prætermitto, placitis, & doctrina ne latum quidẽ vnguem discedere. Huius rei euidentissimum sit omnibus argumentum, quòd cum è veteribus aliqui præsertim Auerroes, & è recentioribus multi etiam primæ notæ, & de omni re literaria, sed medica in primis optimè meriti, hoc in morbo sæuissimo, & re vera admirando noua principia, nouamq; doctrinam legentium animis insinuare contenderint, ipse contrà niti, ac subtilissimis eorum argumentis, & rationibus aduersum antiquos illos Medicinæ parentes excogitatis, obuiam ire non dubitaui. Idipsum autem non solùm à me factum est in proximè habitis Lectionibus, quibus vos omnes interfuistis, sed etiam multò ante in tribus Libris Lectionum, quas in primo tyrocinio apud Bononienses habui, Venetijs in apertum, ac lucem diuulgatis.

Nunc

Nunc ergo iisdem innixus principijs, & iuxta eandem methodum ad magni morbi curationem descendo. In Epilepsia itaq; curanda oportet primùm non obliuisci triplicis eius discriminis, deinde caussarum eam progignentium, & quòd insuper alia curatio debetur ei in paroxysmo, aut dum vrget accessio, alia extra paroxysmum, tempore intermedio, tandem non eo prorsus modo curandam in pueris, & infantibus, quo in natu grandioribus curari à Medicis solet. Quibus ita præmissis, videamus modò quinam scopi ante oculos habendi sint in quacunq; tractanda Epilepsia, priusquam ad præsidiorum materias nostra conuertatur oratio. Vel igitur affectio hæc in cerebro fit ex propria, & peculiari illius membri passione, ac intemperatura, & dicitur Epilepsia per essentiam in cerebro facta, vel fit quidem in cerebro, sed consensus gratia, & consortij lege cum alijs partibus inferioribus. Cuius Epileptici insultus duæ assignatæ fuerunt differentiæ, vna quarum haud infrequenter est per consensum maximè à ventriculo, intestinis, & vtero, alia quādo malum à determinata aliqua particula primùm incipit, & ægro sentiente sursum sensibiliter ascendit. Exemplum primæ differentiæ, dico per consensum genitæ à ventriculo, aut eius ore expresſè traditum legitur apud Galenum 5. De locis aff. 6. vbi refert historiam iuuenis Grammatici, qui quoties vehementer doceret, aut longius inediam sustineret, aut irasceretur, Epileptico symptomate corruebat. Exemplum alterius differentiæ habetur apud eundem Galenum 3. eiusdem operis cap. 7. de viro illo, qui veluti auram quandam frigidam è tibia sursum ad caput eleuari euidenter persentiebat. Ego etiam in quotidiana praxi exercenda consimilia exempla aliquando obseruaui, &, si plura cupitis, legatis Fernelium 5. de Part. morb. & Sympt. Hollerium cap. de Epilepsia in Scholio, & Marcum Catinariam cap. proprio. Loquamur autem de his postremis differentijs, in quarum prima Galenus cum in Grammatico illo deprehendisset os ventriculi exquisito admodum sensu præditum esse, ab illoque cerebrum facilè, & frequenter in consensum trahi, ante omnia iussit, vt perfectæ, ac optimæ coctioni operam nauaret, qui propterea tertia, vel quarta diei hora panem diligenter confectum assumebat, modò solum, quando siti non laborabat, modò ex vino albo aqua diluto,

to, ac modicè adstringente, quando siti cruciabatur. Tale enim vinum roborat ventriculum, neq; caput, aut cerebrum lædit, sicut solent cætera vina valentiora, præsertim in iuuenibus, quibus cerebrum, & neruosum genus inest haud ita imbecille. Veruntamen Galenus non modò contentus fuit probam victus ratione iuueni illi instituere, sed etiam bis, & aliquando ter singulis annis eundem purgare voluit. Hac industria iuuenis annos plus quàm viginti, quibus superstes vixit, integra vsus est valetudine. Ex his quæ a Galeno hac in historia traduntur, non difficulter colligi potest, in hac Epilepsiæ specie duas habendas esse præ oculis intentiones. Prima erit purgatio ventriculi a biliosis, & acribus humoribus, a quibus os illius lancinatur, necnon mordax euaporatio in cerebrum expirat. Secunda ventriculi roboratio, ne in posterum tam facilè ab alijs partibus noxios suscipiat humores. In alia verò Epilepsia, quæ a determinato membro sensibiliter nascitur, quantum ex loco Galeni citato elicimus, tres curandi scopi haberi debent: Primus respicit vniuersalem euacuationem, aut per venam sectam, si tamen euidens valde plethora appareat, alioqui omittatur, aut per medicamenta purgantia: Secundus pertinet ad corroborationem, & adstrictionem simul superiorum partium, vt ita impediatur, quo minus illius veneni vis latius progredi, & ad partes sublimiores ascendere queat: Tertius partem ipsam laborantem respicit, à qua primariò mali emanat origo, vt nimirum in ea latitans malum extrahatur, & aperta via foràs educatur. In postrema differentia, quam tamen primo loco recensui, quæque cæterarum non solùm frequentissima, sed difficillima existit, quatuor nobis sese offerunt scopi, & principes curandi indicationes: Prima indicatio in opere, licet in inuestigatione, ac resolutione vltima, iuxta illud Galeni 11. Meth. cap. 10. Quod vltimum in resolutiua methodo inuentum, id primum omnium in curatione est peragendum; ad generalem totius corporis ab excrementis omnibus expiationem pertinet: Secunda ad reuulsionem. Tertia ad dissolutionem materiæ proximæ in capite, & cerebro contentæ. Non enim tota in accessione absumitur. Quarta ad cerebri intemperiem corrigendam, & emendandam; Vnde tota curatio in præseruatione consistere videtur, quia causam respicit

ſpicit,& quidem remotiorem. In paroxyſmo ſiquidem, niſi diuturnior, ac vehementior foret, nullum magnum moliri ſolemus medicamentum, paucis quibuſdam tantummodo peractis, quæ patientem quamprimum ab inſultu liberent. Hac prorſus methodo, & via aggredienda à vobis eſt curatio cuiuſcunque Epilepſiæ. Nam quæ ab vtero in mulieribus, aut alia etiam parte emergit, vt infra ex præſidijs intelligetis, cum illa quæ per conſenſum ventriculi, ac inteſtinorum generatur, ſimilitudinem, & communionem habet. Puerorum, qui vix in lucem editi hoc mali genere perſæpè tentantur, & moriuntur, vt ob id ſcripſerint Ariſtoteles, & Plutarchus veteres tam Græcos, quàm Romanos ante octauam diem pueris nomina imponere noluiſſe, ætas tenella, habitus corporis molliſſimus, & facilè diſſolubilis, ac demùm difficultas ipſis medicinam faciendi; eſt enim puer, vt affirmat Plato 1. de Republica, omni beſtia intractabilior, eo quod ratio in ipſo veluti obruta, ac ebria humore multo operari non poteſt, vnde & apud Ariſtotelem 8. de Hiſt. anim. cap. 1. Anima pueri ab anima belluæ non differt; aliquã pariunt in Epilepſiæ curatione inſtituenda diuerſitatem, quemadmodum ex ſequentibus facillimè conſtabit. In primis enim, & ante omnia de curatione Epilepſiæ in pueris tam lacte adhuc veſcentibus, & etiamnum infantibus, quàm ablactatis, & iam natu grandioribus ſermonem facere decreui. Nec dicant mihi Paulum lib. 3. imò etiam Galenũ 6. Epid. ſec. 1. Com. 5. non probare in huiuſmodi puerulis, & infantibus curationem, eo quod mutatione ætatis ad calidiorem, & ſicciorẽ ſua ſponte plerunq; in illis affectio ceſſat: quoniam præter quam quod Aetius communiter & pueris, & cæteris omnibus curationem inſtituit; vnde nam obſecro certi ſumus infantes illos mutatione annorum planè liberos euaſuros, cũ nõ raro conſtet experimento, multis, in quibus allata ratione, & ſpe inani a principio contemnitur, ab eo tempore inchoare, & in dies ita inualeſcere, vt frequentioribus, ac vehementioribus acceſſionibus eoſdem occidat, aut ſi non adeò frequentes, & moleſtæ ſint acceſſiones, ætate nihilominus haud quaquam in meliorem ſtatum redigantur, imò in infęlicem, & calamitoſam vitam decidant. Addo quòd ſi Galenus parui fecit curationem Epilepſię in pueris, dubio procul de

recen-

recenter natis,& vix in lucem editis intelligere voluit,quibus nullo modo adhiberi posse medicina videtur:alijs enim pueris præsidia vult adhiberi, nulla expectata mutatione annorum. Verisimile enim esse ait,quòd huiusmodi pueri cum nō statim à principio suæ ætatis ex natiua intemperie Epileptici sint, propter errara in morbum inciderint,quos propterea medicis auxilijs curare oportere memoriæ mandat. Quinimò ex historia pueruli, qui radicem pæoniæ gestabat, an non clarè patet Galenum in infantibus etiam illa commendare præsidia, quæ calefaciendo, & exiccando prodesse valent?Audite Leuinum Lemnium lib.2. De occult.nat. mirac.c.3.Pæonia Galeno non minus decantata, quàm Brassica Catoni non solùm a qualitate elementari,sed totius substantiæ vi, ac proprietate specifica hunc morbum expugnat.Sed clarius pro re nostra dum subiungit. Pueros autem,in quibus vis morbi minus valida,etiā à collo gestata hoc morbo collapsos erigit. Discutit.n. cōsumitq; humorē pituitosum,qui huius morbi est seminarium.Vt hinc constet non eo solùm nomine Galenum vsum fuisse pæonia in pueris comitialibus, quòd peculiari & occulta facultate aduersus hunc morbum valeat, sed manifestis etiam qualitatibus mirificè pugnet. Solet ergo in puerulis, atque infantibus recenter natis hoc symptoma fieri lactis vitio ex nutrice, necnon ex lacte quamuis puro, in eorum tamen ventriculo vitiato. Quando non lacte solùm, sed alijs cibis vtuntur, lumbricorum in primis occasione, ac intestinorum consensu Epilepsiam pati consueuerunt. Non raro etiam ex propria cerebri intemperatura humidiori, si præsertim caput exterius ab omni humiditate liberum sit, & absque vlceribus. Ab his potissimùm causis Epileptici euadunt pueri infantes adhuc, sed vbi grandiores facti sunt,ab alijs causis omnibus hunc in affectum incurrere possunt. Quantum itaque ex parte nutricis, memoria hoc in loco haberi debet quod præcipit Auicenna cum alibi, tum 3. 1. doct. 1. Quando puer ægrotat, rectifica lac matris eius. Vnde nutrici diligenter præ alijs instituenda est victus ratio accommodata in sex rebus omnibus non naturalibus, qualis iam adultorum infra dicetur, potissimùm verò vini abstinentia imperanda, etiam de Aristotelis sententia prope finem lib. de Somno, & Vigilia. Nam vt vinum

adultis caput replet, & neruos tentat, ita & infanti lac inde genitum. Si Platonis præceptum 2. de Leg. ad extremum seruaretur, forsitan tot hodie filij Epileptici non gignerentur: Neque etiam nocte, inquit Plato, vinum concederem viro, vel mulieri quando liberis operam dare volunt. Hùc spectat quod scribit Plutarchus in Problematis sapientes Romanos cauisse ne in sacrificijs nutricum adhiberetur vinum, sed lac, ne scilicet ex vino ipsarum accederet pueris detrimentum. Noui ego Romæ puerum, ad cuius curationem fui accersitus, cuius mater vino, & venere multum delectatur, non prius à diro symptomate liberari potuisse, quàm alteri nutrici fuerit commendatus. Hac in re debent parentes multum inuigilare, quoniam nutrices tantum abest, vt à vino, & alijs erratis in victu se velint abstinere, vt multo vino, copiosisque cibis corpus repleant. Sitibundæ enim sunt, & famelicæ, ex continuo suctu inanitis humore venis; Sic etiam putantes copiam lactis coaceruare. Quoniam autem video me longiori sermone tædio vobis fore, ideo rem inchoatam deserere, & in crastinam Lectionem reijcere sum coactus.

De eadem curatione in pueris lactantibus, & potissimùm de Cauterio ad Inion. Lect. XXXIV.

EX his nos constare, ex quibus nutrimur, & ex probo, aut malo nutrimento ita vel bonos, vel improbos in nobis succos generari, indeque modò inculpata sanitate nos frui, modò mala valetudine vexari, adeò notum omnibus est, & manifestum, vt superuacaneum sit pluribus velle demonstrare. Quamobrem summa cum ratione Medici omnes, qui Epilepticum affectum in infantibus curare aggrediuntur, ante omnia iubent maximam haberi debere de nutrice rationem, vt scilicet lac vndequaque probum, ac, vt Græci dicunt, euchymum continuè præbeat, & ego quoque in superiori dicebam in hoc potissimùm vigilandum esse à parentibns, quia non raro sum expertus hanc prauam labem in nobis sæpissimè à primo lacte, culpa, & vitio nutricum, implantari. Et scitis vos

ex Platone 2. de Repub. In vnaquaque re maximum quid principium esse, præsertim iuueni, & tenero cuique. Maximè enim tunc formatur, induiturque figura, quam quis vnicuique imprimere vult. Quæ Platonis verba mirè quadrant rei, de qua loquimur. Quare Alexandri Tralliani præcepto curam habere oportet, vt nutricis lac benignum sit, & recrementis liberum. Nam quod vitiosum, & crassum est, valde solet naturam impedire. Fiet autem probi, boniique succi, si nutrici animum adhibeatis, & exercitijs, vt ipsa mediocriter exerceatur, & cibis boni succi vtatur. Si igitur lac fuerit tenue, paulò ipsum crassius efficere conuenit; sin crassum extenuare quibusdam, quale est fæniculum, aut anethum, aut anisum, aut eruca, aut ruta, aut porrum. Omnia autem hæc dum viridia sunt assumantur. nam sicca cum magis sint acria, plus vteri vasa aperiunt, & nimis sanguinis menstruorum vacuationes incitantur. Quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac imminui, dum sanguis purgatione decrescit. Quare etiam venus nutricis pueris lactentibus est nocentissima: Quippe lac hinc tenue, & fætidi odoris fieri necesse est, sin autem contingat etiam concipere, adhuc multò fit perniciosius, ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat; sed alia potius quærenda est, quæ lac habeat benignum. Internoscitur autem lac colore, substantia, & odore, colore quidem, vt & albissimum sit, & nihil habeat liuidum, aut fætidum, substantia verò, vt nihil admodum tenue, aut crassum, aut caseosum contineat. Nam tale conuulsiones potissimùm generare solet, & neruos obstruere. Ideo etiam vinum mediocriter tenue nutrici propinandum est, recrementi expers, & boni succi efficax. Motum, laboremque semper ante cibum subire debet. Hunc itaque in modum nutrici prospiciendum docet Trallianus, & magna certè cum ratione, & prudentia, si sola victus ratione hoc peragendum sit. Nec miremini de vino, quod heri de Aristotelis sententia nutrici denegandum esse dicebam, quoniam contradictio facilè soluitur, si consideretis affectionem hanc periodicam esse, ac per interualla recurrentem, ideoque tempore paroxymorum per me vinum quantumuis tenue, & oligophoron penitus interdicatur,

ne lac prȩcalidum infantis caput tentet, & morbum adaugeat. Nugæ etenim sunt, quòd vinum pauciferum, ac tenuioris substantiæ caput minimè feriat. Nam quid tenuius, & aquosius illo vini genere, quod apud Romanos lora vocabatur, & lora secunda? Attamen Galenus 2. de Alim. facult. manifestè scribit huiusmodi loram ferire caput. Omitto dicere quod refert Plutarchus 6. Sympos. 8. de mente Aristotelis, quòd maculæ, quæ proueniunt a vino tenui, & lymphato difficilius auferuntur, eo quod tale vinum magis penetrat. Tempore vero quietis, quo liber est puerulus, non omnino denegandum videtur esse vinum nutrici, vt melior fiat alimentorũ cõcoctio, sicq; lac ipsum vberius, & elaboratius progignatur. Laudarẽ equidem, vt vino immisceretur aqua medicata ex viscoquercino, vel radice chinæ cũ seminibus pæoniæ. Aliquando autem solũ in victu regimen non sufficit pro tollenda occasione huius symptomatis in pueris, quando præsertim nutricis corpus prauis vndiq; scatet recremẽtis, & pituitosis imprimis humoribus, ne dicã alijs quoq; prȩsidijs opus esse, dũ causa pueri humidiori intemperatura cũ in toto, tum in capite, & cerebro donati, seu præditi, affectio prouenit. Supposito enim optimo victus genere, purganda nutrix est his, quæ pituitam auferunt, corporisq; habitum exiccant. Sic namq; consulit Hippocr. 6. Epid. 5. Quæ purgatio leuis quidem erit puero, licet fortis satis nutrici. Gal. similiter in Com. infantis purgationem confirmat, ita vt nutrix, aut capra aliquod medicamẽtum purgatorium assumat. Purgabit itaq; partim ex accidenti pituitæ fomentum remouendo, partim per se qualitatem aliquam purgatoriam lacti inducẽdo. Quare docet ibidem Gal. purgationẽ ex lacte caprino facere, capræ herbas propinando purgatoria vi præditas. Eandem sententiam, & lactis facultatem acquisitam ex alimentis Gal. rursum explicat, & multis historijs confirmat 3. de Aliment. facult. cap. 15. & ante ipsum Dioscorides lib. 2. cap. 26. tradidit pecora quæ vescuntur scãmonio, helleboro, & similibus lac purgatoriũ facere, cõtra capras, quæ lentisco, & alijs adstringẽtibus herbis nutriũtur, lac vi adstrictoria præditum generare quis ignorat? Necesse tamen est ad hoc vt nutricis lac purgatorium euadat, medicamentum forte esse, cuius facultas succis in ventriculo contentis communicata etiam

post

post eorum concoctionem, & in sanguinem mutationem conseruatur, & viget. Hæc admirabuntur qui in transmutatione substantiali omnia priora accidentia deperdi volunt in materia, cum hic multæ adsint, & tamen reseruentur. Nisi quispiam dicat ex sanguine tantummodo dealbato lac generari, quod propterea purgantis facultatis particeps remanet. Ideo Hippocrates loco Epidem. citato sic ait: Mulier, & capra elaterium, aut cucumerem siluestrem comedentes, pueris purgatio. Nec obijciat aliquis illa fuisse medicamenta tempore Hippocratis vsitata, quoniam nec illi æuo blandiora deerant. Quocunque igitur modo Epilepticus infans euadat, hoc est siue culpa matris, aut nutricis prauis humoribus redundantis, & consequenter impuro lacte, siue ex copiosis excrementis, in eo causa natiuæ temperiei, vel etiam vitio praui nutrimenti in vtero coaceruatis, curatio semper per nutricē facienda erit, non omissis tamen paucis quibusdam circa ipsosmet infantes. Aetius enim mel despumatum ad lingendum offert. Sanè ad præcautionē in puero comitialibus accessionibus obnoxio multum commendatur mel decoctum, & despumatum cum pauco puluere seminis pæoniæ, & limaturæ smaragdi. Vnde Ludouicus Mercatus experimēto fidelissimo scribit mel ita præparatum cum modico fæniculo, & oleo amigdalarum dulcium, ter, vel quater quoq; die exhibitum præseruare ab Epilepsia. Rondeletius præcipit dare puluerem in lacte manè, pondere vnius drachmæ, qui puluis ita conficitur: R. radicis pæoniæ, & seminis eiusdem drac. 1. seseleos, anisi, carui an. drac. 5. visci quercini, quod huic affectui maximè est proprium, drac. 1. fiat puluis subtilissimus, addēdo sacchari candi vnc. 1. Sunt etiam qui laudant vsum pulueris diamusci in eadem dosi cum lacte, vel aqua hyssopi. Alij præbent singulo mane ante lactationem cornu cerui vstum, puluerem ex cranio humano, & seminibus pæoniæ. Nonnulli alij portiunculam mellis rosati, syrupi de stœchade, syrupi de scordeo, & oxymelitis etiam simplicis. Quæ singula cum vtilitate administrantur, quemadmodum, si de exterius admotis loquamur, probantur odoramenta ex ruta, ex eodem Aetio, qui similiter infantis caput oleo amaracino, irino, & anethino inungit, eidemq; capiti admouet puluerem confectum è cypero, adianto, & iride. Non dissimilis

erit; qui hodie est in vsu è betonica, hyssopo, sampsuco, & stoechade. Idem Aetius caput lauat aqua calida, & sordes melle detergit. Collo applicat radicē pæoniæ, ita vt stomachū tangat. Ita namq; scribit Aetius Tetrab. 2. serm. 2. cap. 21. Recenter nati pueruli comitiali morbo correpti ea methodo curandi sunt ex Posidonij sententia, vt ipsorum matres, siue nutrices calidis cibis, ac potibus nutriantur, quò lac semper calidius fiat, ac tenuius: infantium verò capita puluisculis calidioribus veluti est cyperus, adiantum, iris inspergantur. Oleis item anethino, irino, & amaracino assiduè illiniantur, deturq; ipsis mel despumatum ad delingendum, & recens pæoniæ radix ita collo adligetur, vt stomachum contingat. Remanet vltimum remedium omnium tamen efficacissimum, nempe cauterium; seu fonticulus in occipitio ad interstitium primæ, & secundæ vertebræ, à quo tamen aliqui ad pauca respicientes omnino abstinent, non solùm in pueris adhuc tenellis, & infantibus; sed in adultis etiam, cauteria, & vstiones in occipite perpetuò damnantes, propter quædam Galeni verba, quæ habentur 2. Catag. in dolore capitis ex ardore curando. Sic enim scribit Galenus; Neque enim facilè exuritur capitis ea pars, quæ occiput, & à Græcis inion appellatur. Existimant siquidem Galenum de exustione ab igne facta hoc in loco sermonem habere, cùm omnino de vstione a Sole, non ab igne loquatur. Dum enim tradit modum curandi dolorem capitis ex ardore Solis, monet localia remedia anteriori capitis parti, non posteriori adhibenda a nobis esse, duplici potissimùm ratione: prima quia postica pars capitis nempe occiput, non adeò facile, vt antica, seu sinciput, Solis calorem concipit, ab eoq; exuritur: secunda quia in occipite principium adest spinalis medullæ, & neruorum, qui propterea à topicis refrigerantibus lædi possent. Quam quidem Galeni sententiam non obscurè postmodum dilucidauit Oribasius ad Eunapium lib. 4. cap. 1. qui de curatione capitis dolentis ob æstum loquens, hæc habet verba. Qua in re cauere debes, ne posteriorem partem capitis, quæ ad occiput est, attingas; cum caput ea parte non facilè exuratur, cumq; inde ortum ducat spinalis medulla, ne aliqua noxa consequatur. Hæc ille. Nec nouum est in Galeni doctrina per capitis vstionem intelligi supercalefactionem in eo a Sole factam,

ctam, vt videre est apud eundem primo ad Glauconem cap. de febre ephemera, & lib.8.Meth.cap.3. vbi febres ab vstione genitas curare docet, & alijs in locis. Infra quoque ex Paulo Aegineta lib.3. cap. 13. cùm de aere, & alijs ab Epilepticis vitandis agetur, dicam, & in balneo moram, & capitis ex Sole exustionem maximè molestam esse. Quamobrem non rectè iudicant, qui ex adducto Galeni loco perperam accepto, ab occipitis cauterio abstinent, quoniam per verbum, exuritur, vstionem a Sole, & non ab igne factam manifestè intelligit. Maius certè negotium facessere videntur, quæ aduersus hoc præsidij genus doctè, & accuratè ab alijs in Arte præstantibus literis mandata fuerunt, de quibus, veluti de reliquis ad hanc curationem spectantibus, dissseram in futura.

De eodem Cauterio ad Inion in pueris Epilepticis; Et reliqua curatione in ijsdem. *Lect.* XXXV.

INTER auxilia, quæ à Medicis præscribuntur puerulis comitiali insultui obnoxijs, tam si eos curare, hoc est ab accessione præsente liberare, quàm si præseruare ne redeat affectio, in animo sit, maximè salutare, ac maximè præsentaneum censetur cauterium, quod Inio primam inter, & secundam vertebram affigitur, quo quidem cerebrũ mirè exiccatur; quoniam præter vacuatoria iam facta à natura, etiam arte hoc adiungimus, per quod tanquam per emissarium quoddam natura ipsa humores, qui a toto ad cerebrum confluunt, aut potius in eo, ex vitiata præ nimia humiditate alteratrice facultate, assiduè generantur, expurgare, ac extra mittere assuescit. Vnde non ita facilè in tam magna copia ibidem colliguntur, qua ventriculos cerebri obstruendo Epilepticum symptoma efficere valeant. Præterea si præsens sit affectio, & pueri iam morbo comitiali infestentur, nec alijs leuioribus admotis, ac præstitis auxilijs, excitari infans possit; quodnam promptius, & efficacius adhibetur remediũ fonticulo dicto? Hoc enim vix facto, statim expergiscuntur Epileptici etiam natu maiores; nedum infantes, quibus nisi ferrum illud

ignitum conferat, de illorum salute exigua spes relinquitur. Quare tam præseruationis causa, quàm curationis, putauerim ego huiusmodi remedium in pueris, & alijs Epilepticis maximopere conuenire. Huic meæ assertioni assentiuntur, ac fidem faciũt omnes ferè practicæ Medicinæ scriptores, & potissimùm Celsus lib. 3. cap. 23. vbi dicit; Ferro candente in occipitio, & infra qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per ea perniciosus humor euadat, vltimum esse Epilepsiæ remedium. Vt sileam Hippocratem ipsum, qui lib. 2. de Morb. in capitis affectibus vetustis, & contumacibus, inustiones plures, quæ cauteriorũ vicem gerunt, magnopere commendat. Omitto similiter sinapismos apud Aetium, Actuarium, & Oribasium, qui non dissimili intentione conficiebantur, relinquo etiam consuetudinem populorũ quorundam Lybiæ, qua omnibus infantibus quadrimis ceruicem inurere consueuerant, sicque à pituitosis morbis eos liberasse, vt in posterum sanissimi degerent; de qua re legatis Herodotum in Melpomene seu lib. 4. Quinimò, vt ad rem nostram propius accedam, Rondeletius in sua Meth. med. cap. 36. hæc profert verba; Pueris applicetur cauterium actuale in parte posteriore capitis, & maximè ijs, qui obesiores sunt, estq; præstantissimum remedium. Florentiæ, quia pueri sunt obnoxij huic morbo, etiam mulieres admouent cauteria actualia per ferrum ignitum; Hæc ille. Eiusdem sententiæ sunt Practici omnes, præsertim verò Mercurialis lib. 2. de Morb. puerorum cap. 3. Ego quoque noui Venetijs clarissimam mulierem, cui pueri omnes intra paucos menses conuulsione Epileptica corruentes interibant. Medicorum consilio recenter natis occipitium inuri mandauit, & ab eo tempore quotquot nascebantur superstites viuebant. Ludouicus Mercatus lib. 2. De puerorum morb. & curat. cap. 12. tanti facit hoc præsidij genus in infantibus, & pueris Epilepticis, vt nihil supra. Quo etiam in loco docet quàm necessarium sit peritissimi artificis manu huiusmodi fonticulum fieri debere: Cuius summi Viri verba libenter affero, tum vt clarius hæc doctrina vnicuiq; pateat, tum verò etiam ne Chirurgi temerè, & oscitanter in huiusmodi operatione se gerant. Et quod, inquit, maioris est momenti, manu peritissimi artificis fiat, nam sæpe conspeximus ex in dextero modo aperiendi fonticulum in occi-

occipitio mille mala, & mortem ſuperueniſſe. Nam ſi tentauerit Chirurgus cutem totam ferro vrere, non rarò conſpeximus conuulſione ſuperueniente puerum immaturiſsima morte perijſſe. Quòd ſi id non ſequatur, maiori, aut profundiori aperto foramine, fluxiones concitari ad dorſum, & neruoſas partes, quo diſtorquētur pueri certiſſimum eſt. Qui enim voluerit hoc ſeueriſſime vti præſidio, expendat ſatis eſſe ad curationem, & præſeruationem in pueris, cutis partem vrere, non totaliter perforare; nam ea parte cutis eſt craſſiſſima, gratia præmuniendi neruorum origines, quā ſi prorſus igne, aut vlcere facto perforaueris ſummopere lædes; nā ſatis erit dimidiam cutem vel minus vrere. Quippe ſatis eſt caput expurgari per venulas, quæ terminantur ad extimam cutem, citra id quod per maiores, & profundiores aliquid effluat à capite, quo ſępiſſime imbecillimum redditur, & mille alijs affectionibus obnoxium, præterquam quòd dum opus fuerit fontanellam occludere, id ſine periculo fiet; quod non contingit, cum profundius excauatur. Idem Mercatus in Conſult. Medic. conſul. 3. pro puella ſeptem annorum Epilepſia laborante, vbi ad cauterium occipitij deuenit, in hunc planè modum loquitur. Quo ſanè diſcurſu ductus, occipitium ferro candenti inurere iuſsi, & foramen diu apertum conſeruare, per quod expirabat id, quod quotidie cerebrum non ſolùm ſuſcipiebat, ſed & generabat. Quod præſidium eius fuit poteſtatis, quod deinceps rarius in acceſſiones incideret, & cum hoc mitiores erant adeò, vt ipſa, & aſſiſtentes crederent integram ſanitatem fuiſſe adeptam. Noſtri tamen æui Medicus percelebris, & inſigni doctrina ornatus Io. Baptiſta Siluaticus Controuer. Medic. controuer. 87. hoc remedij genus impugnat, multis probans eas non afferre vtilitates, quæ vulgò prædicantur. Cuius Viri iudicium magni equidem facio, ſed eius hac in re opinioni aquieſcere nullo modo poſſum, propter allatas cum rationes, tum auctoritates. Quod enim ſcribit ipſe in Epileptica acceſſione (nam quod in præſeruatione, & omnimoda eradicatione cōueniens ſit iam diximus) illa de cauſa non conuenire, quia licet Epilepticum quemq; poſſit excitare ratione doloris, nihilo tamen huiuſmodi dolorem ſtatim inuſta carne butyro, alijſque id genus dolorem lenientibus medicamentis demulceri, mihi certè non ita probatur, vt ob hoc reijcien-

ciendum sit tam salutare præsidium. Quandoquidem vel infans ex facto cauterio a paroxysmo illo exurgit, ac excitatur, vel malum spreto auxilio persistit; si primum, nil aliud moliendum, si secundum, dico Medicos aut cerato sacro, aut puluere cantharidum, aut etiam allio crassiusculè contuso locum cauterio adapertum, atque dolentem, diutius reseratum, & cum dolore conseruare, à qua etiã parte quæcunq; excernitur materia non omnino aspernandum auxilium afferre potest, licet hoc reuera nõ ita subitò eueniat, imò non nisi aliquod post tempus, vt propterea vacuationis nomine in prophylautice tãtummodo locum habere videatur. Quod si adeò necessaria sit corporis purgatio ante cauterij excitationem, vt in morbo etiam præcipiti, & curatione coacta regulis vti cogamur; quidni corporis infantis vacuationem per blandiora enemata, & acriuscula suppositoria præmittere Medici possunt? Qui tempore intermedio ad præseruandum, varijs quoque modis reuulsionem humorum ad caput confluentium moliri solent, frequenti vsu enematum, frictionibus, vinculis dolorificis, vti, quando tamen vires cum ætate permittunt, per sectam venam in poplite, sin minus crura scarificando, vt docet Galenus De curan. ratione per sang. miss. cap. 19. Idcirco non possum non magnopere commendare fonticulum in occipitis, aut inij osse ad primam vertebram, tam si præseruationis, ac totalis liberationis causa, quàm si curationis gratia, dum symptoma vrget, & præsens est, illum excitare intẽtio sit; qui sermo non solùm de puerulis lactantibus, sed etiam de alijs natu grandioribus, imò iam adultis accipiendus omnino est; Et hæc de cauterio, de quo similiter infra nonnulla audietis, nunc reliqua prosequamur. Si infans ex lacte in eius ventriculo coagulato, vel quouis modo corrupto in hoc symptoma incurrerit, neq; id obiecti vitio, seu praui lactis a nutrice exhibiti culpa prouenire cognoueritis ex notis probi, aut vitiosi lactis iam traditis, tunc vnum de duobus accusandum, aut vtrumque simul, nempè vel copiosa nimis, & assidua lactis exhibitio, vel ventriculi infantis imbecillitas, seu iecoris etiam aliqua mala affectio, quæ singula vos facilè assequemini ex proprijs cuiusque partis actionibus lęsis, pręsertim verò ex flatibus per os emanantibus, torminaq; in ventre parientibus, facilè enim matres, aut nutrices id agnoscunt, vel ab excun-

tibus

tibus mutatis, hoc est alui corruptis excrementis; si in causa sit nimia, & absque ordine propinata lactis abundantia, quam postmodum eorum ventriculus tanquā onus suis viribus impar benè ferre, & elaborare nequeat, & inde cruditatis prouentus dependeat; à qua causa mihi credite in infinita mala, atque adeò in mortem infantes sæpissimè incidunt, tunc omnino imperandū à vobis est, quod inter cæteros Paulus lib. 1. c. 10. magna cum ratione præcipit esse faciendum, nimirum vt infans bis, aut ter duntaxat per totam diem lac assumat. Sic enim facilè huic causæ, quæ externa potius est, quàm interna, occurretis. Verùm si causa interna existat, & propria ventriculi imbecillitas ex humidiori, & frigidiori ventriculi intemperatura, quæ causa haud infrequens esse solet, eo in casu oportet post exactam victus rationem nutrici institutam, qua lac ipsum minus corruptum, & vitio minus aptum reddatur, offerre puerulo aliquid, quod quamprimū è ventre deturbet quicquid in eo præter naturam cōtinetur, seu lac coagulatum, vel corruptū, seu crassa sit pituita. Id potest multifariam præstari, sed in primis laudatur puluis sacchari cum lacte, aut rhodomel, & oxymel, quæ duo lac coagulatum mirificè dissoluunt, & per ventrem deijciunt, vt necessarium minimè sit vti coagulo hædi, ac leporis cum aqua calamenthi, vt nonnullis mos est. Sal cum melle ventriculi plenitudinem tollit, siue sit ex lacte coagulato, aut corrupto, siue ab alia causa, Galeno auctore 5. de San. tuen. & 3. de Alim. facult. cap. 14. Quare si mel, & sal nutricis lacti immisceri iubebitis, profectò lactis in ventriculo coagulationem impedietis, etiam si Auicenna contrarium afferre videatur fen. 6. lib. 2. tract. 2. c. 21. Ad idem valēt clysmata blandiora ex hydromelite, aut decocto mercurialis cum saccharo rubro, necnon suppositoria ex hiera, sale, gēma, & melle. Insuper laudant Medici omnes, vt infantium venter inungatur eique cataplasma aliquod admoueatur, quò facilius excrementa secedant: cuiusmodi est inunctio facta ex butyro porcino, oleo sesami, amigdalarum dulcium, & cataplasma paratum ex folijs vlmi, & maluarum an. m. s. decoctis in vrina puerorum, additis butyri vnc. ij. aut ex lino, & butyro recenti minutim incisis, & contusis cum modico fermento, & croco. Fortasse non contemnendum vnguentum illud maius de ærthanita, quod in pueris prætertim

tim

tim aluum commouet. Vbi cognoueritis huiusmodi præsidijs ventrem esse maiori ex parte ab excrementis purgatum, mox ipsum cũ intrinsecis, tum extrinsecis corroborare studebitis. Interius exhibendo modicum miuæ cytoniorum aromatizatæ cum puluere radicis, seminisq; pæoniæ, & margaritarum præparatarum. Exterius vnctione facta cum oleo nardino, absinthite, de mentha, de corticibus citri, aut etiã oleo belzoini, & balsami. Crusta panis arefacta, & vino odoro irrorata, pulueribus macis, caryophyllorum, cinnamomi, & rosarum rubearum cooperta, mirè ventriculum roborat. Non desunt inter Practicæ scriptores, qui pueris etiam infantibus theriacæ, ac mithridati portionem per os exhibent, quorum opinio mihi nunquam arridere potuit, quia medicamenta sunt vehementiora, & maioris actiuitatis, quàm lubrica, & dissipabilis puerorum natura sufferre valeat. Ideo enim Gal. De ther. ad Pis. theriacæ vsum pueris interdicit, narratq; historiam cuiusdam pueri, cui ipse coactus theriacam exhibuit, quam ille concoquere, & perferre nullo modo potuit, vnde dissoluto vniuersi corporis habitu sequenti nocte obijt. Nostræ mulieres, inquit Rondeletius, frequenter in hoc affectu vsurpant compositionem diamoschi dulcis, quæ minus probanda est, quia nimis tentat caput ob odorem, in parua tamen quantitate tempore paroxysmi dari potest, vt quod in capite est discutiatur. Aliæ mithridaticam compositionem, aliæ theriacam exhibent, quam Galenus improbat. Hæc enim remedia potissimùm pueros læderent, qui calidiores sunt, & ad dissolutionem promptissimi. In accessione eadem conueniunt, qnæ infra de natu grandioribus, & alijs dicentur, sed paulò mitiora. Tandem in infantibus Epilepticis duo occurrunt diligentissime obseruanda, & nutricibus acriter imperanda: Alterum ne subito, ac repentino timore corripiantur, qualem excitare possunt tonitrua, bombardæ, & magnus tubarum sonitus, quibus pueri ex improuiso perterriti in Epilepsiam incurrunt, &, si in comitiale malum aliqui non incidunt, vniuersum tamen eorum corpus cõtremiscit, & validè concutitur, quod multis quoque adultis de alijs cogitantibus sæpè contingit. Nota est historia filij Matthæi de Graddis, quam recitat pater 9. ad Almansorem; Alterum, in quo mulieres sæpissimè errant, est, ne vlcera capitis manantia, pustu-

pustulas tum capitis, tum aliarum partium, tumores ad aures, aut mandibulas, a quibus non rarò infantes affici solēt, vllo pacto, vllaq; ratione curare nitantur. Quod scripsit enim vniuersè Hippoc. Vlcera aliorum morborum medela, ad rem nostram maximopere facit; quicunq; etenim pueri hanc habent naturalē purgationem, ab hoc mali genere ferè semper immunes præseruantur, contra qui huiusmodi naturæ beneficio priuantur, maxime omnium comitialibus insultibus obnoxij fiunt. Quod expressè traditum habetis apud Hippocratem lib. De morbo sac. & apud Auicennam, qui scribit ab Epilepsia ferè tutos esse illos pueros, quibus in capite fiunt vlcera, apostemata, & fluxus narium. Perpulchrum experimentum legitur apud Victorem Trincauel. lib. De rat. curandi part. hum. corp. affectus 2. cap. 6. quod ego omitto, vt hîc finis imponatur Epilepsiæ puerorum lacte adhuc vescentium.

De curatione Epilepsiæ in pueris ablactatis, & natu grandioribus. Obiter de liquore Chalcanthi, seu Vitrioli, eiusque abusu. Lect. XXXVI.

BI pueri lacte amplius non vescuntur; sed grandiores facti magis solido alimento indigent, vt puta pane, carne, ouis, caseo, necnon etiam fructibus, atque oleribus vtuntur, si ab Epilepsia tentētur, & curanti Medico signa appareant cerebri sani, & incolumis, ita vt malum omnino sit per per sympathiam, non autem per idiopathiam, scitote Auditores, quòd tunc affectionis origo potissimùm a lumbricis, seu vermibus in intestinorum capacitate stabulantibus prouenire solet. Etsi non me latet ex Hippocrate 4. de Morbis multos pueros in vtero latos habere lumbricos. In qua sententia multò magis confirmabimini; si accidentia lumbricorum in ijsdem pueris obseruabuntur, ad quæ tamen mentis aciem vos dirigere oportet, ne similitudo decipiat, quia sæpissimè similia sunt accidentibus aliorum morborum. In primis verò huiusmodi causam, vt alibi dictum est, ex eo facilè cognoscetis, quòd inter dormiendum turbulenta in ipsis fiunt somnia cum rixa, & mentis alienatione, quan-

quandoque expergefiunt cum lamentabili querela, ac plorando, dentibus strident, ac inaniter masticant; Præterea saliuosa humiditas abundè nocte inter dormiendum è labijs effluit, quæ interdiu delitescit, & exiccatur, quia fortasse extensa caliditas nõ adeò liquat sicut noctu collecta; quibus omnibus, & alijs, quæ vt non huius loci omittuntur, si adiungatur punctio, & dolor oris ventriculi, ventris renitentia, ac durities, cum fætore anhelitus, & inani tussicula, non coniecturam, sed certam ferè habebitis scientiam comitialem affectum pendere omnino ab intestinis; & animalculis, quæ in illis genita sunt. Quæ quidem vno è tribus modis id mali genus maximè efficiunt, aut emortui ex fætidis, malignisque halitibus in caput expirantibus, non secus, ac si ex tibia, vel aliqua alia parte venenata aura eleuaretur, aut viuentes adhuc putridã, & corruptam materiam commouentes, vel denique aculeis mordicantes, & pungentes, non solùm intestina, sed ventriculum quoque, & per eum cerebro in consensum tracto, de qua re iam suprà vberius. Quod autem expiratio a vermibus, & intestinis ad cerebrum elata illud magnopere lædat, & motus tremulos, & conuulsiuos, ipsamq; Epilepsiam inferat, notius est, quàm vt demonstrari indigeat, veterumque, ac recentiorum Medicorum consensu satis superque probatum adinuenio. Ad hoc facit quod legitur apud Hippocratem 4. Epidem. in historia senis, qui cum esset furiosus, ex vomitu lumbrici crassi liberatus est. Idem confirmat quod traditur in Coac. prænot. à principio: Qui in capitis dolore ascarides habent, his surditas, & sopor consequens, abscessus circa aures exsuscitat. Hoc etenim si ascarides, qui sunt non solùm tenuiores, sed etiam remotiores faciunt, quantò magis alij, qui & maiores, & viciniores existunt? Quare si lumbricorum culpa accessio Epileptica in pueris eueniet, necesse erit curationem dirigere ad eos tum necandos, tum expellendos, ventrem etiam à crassa, viscidaq; pituita, quæ est vermium materia, expurgando, interdictis prorsus illis, quæ talem materiam in corpore possunt accumulare, cuiusmodi sunt crassa, & viscosa quæq; cibaria, dulcia, & vnctuosa. Per os itaque propinetur puluis hieræ picræ cum melle rosaceo, accipiendo videlicet ipsius hieræ drac. j. rhodomellis vnc. ſ. aquæ graminis q. ſ. fiat potio. Alij dant cum hiera terebinthinam vnà cum decocto

cto fœniculi. Quidam vtuntur infuso rhabarbari, aut lacte seminis carthami, aut etiam infusione foliorum senæ. Probatur mihi electuarium elescoph, & multò magis species eius in iure, vel appropriata aqua exhibitæ, aut ex saccharo in rotulas redactæ. Sic enim a pueris, & corporibus delicatis promptius, & libentius assumuntur. Ratio autem conficiendi medicamenti huius in rotulis, est huiusmodi, vt vni drachmæ pulueris, vel specierũ vnc.j. sacchari adhibeatur. Accipiatis itaque specierum electuarij Elescoph drac.ij. sacchari vnc.ij. cum vino albo aromatico fiat confectio in rotulis. Dosis verò erit a drachmis quatuor, vsq; ad drachmas decem pro ætate, & natura accipientis & qualitate, & copia materiæ. Agaricus in oxymelite infusus, & confectio illa diacarthamum dicta, potentissima sunt remedia ad vermes deijciendos, & ad educendã pituitam, vel chilum corruptum, ex quo generantur, & nutriuntur. Dictamnũ album subtiliter puluerizatum, & cum aqua decoctionis eius, vel aqua agrimoniæ, vel rutæ, vel absinthij, & consimiliũ potui datum vermes è ventre deturbat, quemadmodũ cum aqua sabinæ secundas, & foetum emortuum ex vtero detrudit. Auicenna laudat vt tempore somni aliquid aceti sorbendum pueris demus, cuius acrimoniam fugientes vermes ad vltima descendunt intestina. Ad quæ etiam animalia extraducenda conferunt varia enemata, quæ tamen debent omnino esse absque oleo, & absque sale, quia ab huiusmodi fugiunt, & altiores partes conscendunt. Propterea ego ex lacte tantùm vaccino, vel asinino cum modico saccharo ea confici iubeo, vel etiam ex iure pingui ad vncias septem cum butyri recentis, & mellis crudi singulorum vnc.ſ. & oui vitello. Loco tamen iuris parant alij decoctum sebesten num.xv. ebullitione facta in ſ. q. aquæ, donec benè intumuerint, deinde manibus fricentur, vt succus exeat, in qua decoctione dissoluunt saccharum rubrum, & alia ex relatis. Extrinsecus verò inungatur vmbilicus oleo nucum, oleo nucleorum persicorum, vel adhibeatur cataplasma ex pulueris aloes scrup.j. zedoariæ, dictamni albi, aut etiam Cretensis, quod est hac in re nulli alteri secundum, an.drac. ſ. fellis bubuli drac.ij. succi absinthij, & rutæ an. vnc.j. Insuper accipiatis foliorum absinthij, abrotani, saluiæ an.m.j.ſ. bulliant in ſ.q. aceti, & aquæ, in qua decoctione spongia, vel petia madefiat,

& ven-

& ventri admoueatur. Ioannes Manardus lib. 3. Epist. 1. laudat tãquam a se obseruata, & experta olea thuris, & atramenti, quod vitriolum vocant, per eam videlicet artem facta, quam Chymicem dicunt, si ex altero venter inungatur; sed in secundo cautè agendum, ne locus exulceretur. Quidam & guttulam potui dant cum melicrato; sic ait Manardus.

Nostri tamen temporis Medici aliqui tam Itali, quàm Germani, & alij in vsu olei, seu spiritus, ita enim potius vocandum censent, & in arcanis habent, vitrioli, & sulphuris multò sunt audentiores, quando amborum maiorem quantitatem per os propinant, cum pueris, tum alijs omnibus cuiuscunq; temperamenti, quouis ferè morbo detentis, etiam febribus acutis, & ardentibus, etiam media in æstate, ac sæuiente Canicula, scribentes, & passim diuulgantes spiritum illum vitrioli non minus refrigerare, ac syrupus, vel conserua de acido citri, syrupus de omphacio, de limonibus, & de oxalide, quod communis omnium aciditas manifestè demõstrat; Sic etenim expresse tradidit Quercetanus de oleo vitrioli, quod dulce nuncupat, & Andernacus, alijq; huius sectæ confirmant. Qua de re breuiter hoc in loco meam liberè proferam sententiam, vberius eandem absq; lœdorijs, absq; conuitijs, vt Christianum Medicum decet, enarraturus loco magis opportuno, si opus erit. Audiant itaq;, vt ab auctoritatibus exordiar, & attentè considerent quæ literis mandata sunt à Hieronymo Rubeo Rauennate Medico vndequaque doctissimo, & Chymicæ artis peritissimo, De destillatione sect. 2. cap. de Chalcantho, vbi postquam dixit oleum chalcanthi, seu vitrioli in pestilentia, pestilentibusque febribus, ephemera excepta, egregium certè haberi remedium, atque vbi opus est corpora phlegmate, malisq; referta succis a morbis tueri, idq; cum purgata prius fuerint, subiungit. Sed liquore indiget, quo cum misceatur, quique eius acrimoniam (hanc ipsi dicunt aciditatem) ac vehementiam corrigat: canicularibus diebus eo abstinendum, nisi ingens vrgeat necessitas; Et multò ante Cardanus lib. 5. De subtilit. rerum de mixtione, & mixtis imperfectis, seu metallicis; Exustit, inquit, chalcantho, aut misy vi ignis per vitrea vasa oleum detrahitur acutissimum, & calidissimum, quo si quis iam sauciatas verrucas tangit abscedent illæ, idem gustatum lin-

linguam haud secus quàm candens ferrũ ferit. Est tamẽ illius vsus ad siccanda vlcera interna deplorata, vbi non multũ sordida fuerint. Ludouicus Mercatus in suis Consultationibus consult. 14. timet vsum olei vitrioli in quibusdam faucium, & gutturis anginosis, & lethalibus vlceribus, quòd sæpè partes sanas adeat, & depascatur, atque conuulsiones moueat, & maximè si ad asperam arteriam, œsophagum, aut ventriculum aliquid eius, aut aliorum medicamentorum, quæ vires habent vstiuas, vt docuit Galen. 13. Meth. cap. 20. dilabatur. Ioannes Riolanus in Particul. Meth. loquens de curatione polypi hæc habet verba: Fortiora sunt, & citius operantur cauteria potentialia, vt oleum de vitriolo, aqua fortis, aqua vitæ infusionis vitrioli, puluis mercurij. Et paulò inferius, Chirurgi, inquit, solent maligna vlcera ex lue Indica attingere aliquo caustico, vt oleo de vitriolo, aut aqua forti. Hîc statim obijcient hęc intelligenda de oleo vitrioli communiter, aut passim vsitato, non item de alio, quod dulce Chymici vocant, aut quo ipsi potius vtuntur, vtpote longè diuerso. Sed quæro ego ab his, an hoc illud sit oleum, quo vtũtur Auctores illi, qui pro huius olei vsu magis confirmando, & extollendo adducuntur, vt eorum auctoritas rei, de qua agunt, fidem faciat. Illud ipsum esse respondeãt oportet, alioqui vanæ forent eorum denominationes, temerèque pro testimonijs citarentur. Audite ergo iterum Rubeum, quem sæpius citant, & quàm accuratè illum legerint, quantaq; cum ratione adduxerint, ex eo vnusquisq; iudicet, quòd eorum opinioni vndequaq; aduersatur; dico quoad vsum huius liquoris in calidioribus affectionibus, & febribus maximè, quando vel oleum illud, quod dulce vocant, ipse verò minus acre, nisi valde correctum, & castigatum præ sui feruore, & acrimonia, minimè tutò exhiberi apertè contendit. Sunt (inquit ad extremum capitis iam citati) qui oleum hoc aqua ardente sæpius perfundant, & aquam abstrahant, vt efficiatur minus acre, ac magis tenue; sed vt de tenuitate verum puto, ita de acredine contra accidere ob ignis caliditatem, ac tenuitatem ipsius crediderim. Ex quibus verbis facile etiam est cognoscere, an ex igne huic oleo caliditas accedat, vel ne. Capiuaccius, & Mercurialis meam & ipsi sententiam euidenter corroborant, quoniam ambo Viri clarissimi huiusmodi liquore

vtuntur in expuentibus sanguinem, & in phthisicis, ac purulentis. In illis quidem, quia vehementer adstringit, in his verò, quòd insigniter exiccat. Si primum, ex quo aliqui ad alui etiam fluxiones cohibendas quàm maximè valere asseuerant, nescio quomodo ita promptè, & audacter in quacunq; putrida eo aliqui vtantur. Vnde non malè iudicant, qui liquori huic, præter acrimoniam, austeritatem etiam quandam, rationibus quibusdam à rei natura desumptis, inesse contendunt; & notate cùm dico austeritatem, quoniam quæ verè acida sunt, vt de oxalide in primis & oxilapatho tradit Galenus 4. de Simpl. medic. facult. 15. in putridis febribus mirum in modum conueniunt, & ratione febris, & ratione putredinis, & ratione obstructionis. Valent aduersus febrilem calorem refrigerando, pugnant contra putredinem moderatè exficcando, tollunt obstructiones crassos incidendo humores. Nec me deterret quòd Leonardus Iachinus Medicus alioqui peritissimus disputans contra alium Medicum, qui mulieri acuta febre detente acida præbuerat medicamenta, putet acida nō cōuenire, eo quod adstringant. Confundit enim Vir doctissimus austera, & acerba cū acidis, neq; id ignoranter, sed scienter, & data, vt aiunt, opera; quia nimirum tantam inter austera, acida, & acerba affinitatem adesse censet, vt acidus sapor vix nunquam ab alijs duobus segregatus reperiatur, vtque propterea acida simul austera sint, & consequenter adstringant. Cuius opinio abundè refellitur per ea, quæ traduntur à Galeno loco citato de oxalide, & oxilapatho, quæ tāquam merè acida Galenus ipse prædicat, a quibus idcirco omnem adstringendi vim abesse clarissimè fatetur. Nec pariter quid quā facio, quòd per Trallianum lib. 7. c. 14. acidus ructus etiam fiat à caliditate, vt hinc colligatur haud semper verum esse acida refrigerare, cum aliquando à calida causa promanent. Nam, vt optimè animaduertit Siluaticus in suis Cōtrouersijs, etsi ructus aciditas alicuius ventriculi coctionis, quæ a calore fit, signum est, non propterea sequitur, aciditatē simpliciter esse calidam, cū & acerbi fructus ab vlteriori coctione fiant acidi, neq; tūc tamen calidi sint. Si secundum, æstimēt alij, an hic spiritus ita euidēter valeat ad febres ardentes, ad stomachū bile æstuantem, ad sitimq; extinguendam. Amatus Lusitanus Cent. 4. curat. 55. in qua agitur de vlceribus

ribus malignis a morbo Gallico contractis, hæc verba in Scholio profert. Inter ea corrodentia medicamenta, quæ vlcerum sordidorum putrilagines corrodunt, & absumunt, vt oleum vitrioli, aqua fortis argentariorum, sublimatum, & arsenici varia genera: pulueres ij a præcipitato dicti palmam obtinent. Vtitur quidem Amatus oleo vitrioli, sed quam illi facultatem attribuat, eius verba luce clarius indicant. Idem tamen Cent. 2. cur. 27. scribit se puellæ cuidam aquas acetosæ, & borraginis, in quibus olei vitrioli guttas tres infundi fecit, exhibuisse, post quas vermes quatuor eiecit, & sana euasit. Quo in loco addit huiusmodi oleum sic exhibitum putredini aduersari, febrilem calorem infringere, vermes interficere, & membra roborare, sed, vt patet, nisi cum refrigerantibus eo vtitur, quæ eius acrimoniam, quam alibi confessus est esse insignẽ, obtundant; Quare nõ ad instar acidi citri, & syr. de limonibus tutò dari posse videtur. Ne dicã, quòd ad vermes potius enecandos, & deijciendos illud tanquam acerrimum, & ideo animalculis illis aduersum propinauit, quibus enecatis, & excretis, febrilis calor disparuit. Nec febris in ea puella tantopere facienda erat, quippe quæ à cruda, frigidaq; materia in intestinorum regione stabulante, & a qua vermes generantur, fomitem habebat. Nisi enim ita pro Amato dicatur, quomodo ipsum a tã manifesta contradictione tuebimur? Nullus autem è Medicis in solidiori tum Medicina, tum Philosophia versatis liquorem hunc ita odio prosequitur, vt a Medicina ipsa ablegandum, & longè reijciendum censeat, quemadmodum nec alia multa è mineralibus, & vegetalibus acria valde, & feruida, sed importunũ vsum damnat, nempe remedium valde calidum in calidis morbis, calidisque temperaturis. Vnde antequam finis imponatur auctoritatibus, decreui hùc pariter afferre testimonium Valerij Cordi, qui scriptor est, præsertim in hoc scribendi genere, haud contemnendus. Hic ergo De artific. extractionibus proponit duplex oleum vitrioli, ponens etiã modum vtrumq; conficiendi, quorum vnum austerum, aliud verò dulce appellat, & austerum quidem dicit duplici constare mixtura, videlicet multo alumine, & pauco sulphure, & subiungit. Quare cùm ex austero oleo dulce extrahitur, nihil aliud fit, quòd sulphur ab alumine segregatur. Est itaque dulce vitrioli oleum nihil aliud,

quàm oleum sulphuris, aut ipsum sulphur in liquidam substantiam redactum. Dum autem austeri olei vires propallat, sic ait: Merum, ac non dilutum neque debet, neque potest intra corpus sumi; nam propter nimiam acrimoniam, ignis modo interanea, & quicquid attingit, adurit. Dum alterius nempe dulcis, & quod segregatum est, vires describit, ita loquitur. Vires habet quascunq; & sulphur, sed omnia efficacius præstat, quia propter liquiditatem facilius penetrat, & ad actiones properat. Forsitan sal volatilis adhuc quid diuersum, alij viderint, hoc equidem scio, quòd Medici huius salis amatores aliquam ei attribuunt acrimoniam, quæ castigatione indigeat per refrigerantia, & humectantia. Quibus auctoritatibus robur addunt, fidemq; faciunt rationes quamplures a rei natura depromptæ, quibus non difficilè probatur medicamentum hoc igneum, nedum frigidum esse, ideoq; vix locum habere in humano corpore in morbis frigidioribus. Dicebat post Dioscoridem lib. 5. Querceranus ipse in Pest. Alexic. eandem ferè esse chalcanthi naturam, quæ sulphuris, quod similiter ex odore, & sapore verissimum esse colligitur. Per Auicennam verò lib. 1. tract. 2. cap. 619. scimus omnes sulphur statui posse calidum, & siccum in quarto. Sed, ne à liquore recedamus, de quo viget disceptatio, quid obsecro aliud est huiusmodi oleũ, quàm substantia quædam ex vitriolo per artem extracta? Vitriolum verò ipsum, è quo fit, triplici constat mixtura, multò alumine, modica ærugine, & pauco sulphure; In distillando concedimus ascendere tantùm vaporẽ aluminosum, & sulphureum, æruginosam verò qualitatem maiori ex parte in fundo retortæ relinqui, vnde oleum aluminis, & sulphuris, non itẽ æruginis saporem præsefert. An ergo refrigerandi facultatem habebit, etiam si vis omnis æruginis ab hoc liquore segregetur, siue austerus fiat, siue dulcis? Iudicent omnes qui aluminis, & sulphuris qualitates perspectas habent. Quòd si a quibusdam etiam magni nominis Medicis vel Italis, vel alterius nationis conceditur in calidioribus quoque morbis, in quibus tamen copiosa similiter subsideat humiditas, vti sunt aliquæ putridæ, & pestilentes febres; excipiunt primò pestilentes illas, quæ nõ tam occulta, quàm manifesta qualitate offendunt, dico excedenti calore, siti magna, linguæ ariditate, & scabritie, deinde si ad nimiam putredinem exiccandã,

& absumendam eo vtuntur, id, nisi additis quæ illius feruorem contemperent, haudquaquam tutò fieri affirmant. De censu horũ est Claudinus Medicus Bononiensis percelebris in Responſ. Medic. quem miror fuisse citatum, cum longè diuersam habeat sententiam, dico similem prorsus nostræ, non in olei vitrioli tantùm, sed vtriusque etiam magnæ antidoti vsu. Laonæus quidam Tract. de facultate, & admirabili vi Antimonij, à quibusdam mercurij puluerem in peste, & chalcanthum, & oleum ipsius in febre quartanà, quamuis à veteribus venena appellentur, exhiberi tradit. Veruntamen ad hoc dici potest, quòd tum Galenus, tum alij Medici omnes in quartanarijs curandis longè a morbi principio, ad calidiora præsidia libentissimè descendunt. Quinimò dicebat Aristot. in Problematis, igne quartanam curari. Quercetanus quando in putridis febribus huiusmodi liquore vtebatur, aut cum ptisana, aut cum aqua cichorij præbebat. Hoc enim faciebat ad castigationẽ acrioris medicamenti. In hac mea sententia magis confirmabimini, vbi legeritis quid de chalcantho censent Dioscorides, Galenus, Oribasius, Paulus, Aetius, Actuarius, & alij, qui non modò acrimoniam insignem, sed erodentem etiam, & septicam illi assignant facultatem, cuius expers an remaneat oleum, spiritus, aut quinta essentia vitreis organis magna vi ignis elicita Chymicis ipsis dijudicandum relinquo, præter Libauij testimonium inferius adducendum, nisi iam citata Rubei auctoritas sufficiat. Non ob aliã quoq; causam Galenus noster 7. Catat. 2. arteriacum illud medicamentum, quod in ordine decimum est, ad prunas adhuc non ardentes lentè decoquere se noluisse dixit, ne quid inde acre, & fumosum acquirens, eidem acrimonia minimè necessaria adijceretur. Idem propterea Manardus, & hinc discere incipiant quanta refrigerandi vi polleant olea chalcanthi, sulphuris, & consimilium, in oleum Philosophorum Mesuæi scribens, quod distillatione excipitur, tradit quòd vbi opus est vehementer calefacere, & ad intima vsque accedere, nulla naturalis res potest his oleis per hanc artem elicitis conferri, adeo vt etiam vim ignis & æquent, & superent. Vnde subdit: Vidi enim his oculis guttam cuiusdam olei fortuito cadentem lectisternia omnia, quæ multiplicia erant, momento penetrasse, & lecti fundum, qui erat ex asseribus, inussisse. Scio tamẽ

iam dictum Andernacum, & alios, qui illius doctrinæ adhærent, ſcriptis mandaſſe oleum dulce vitrioli valere non modò ad peſtilentes, ſed etiam ardentes febres, item ad ſitim, & ſtomachum bile æſtuantem, vt hinc, veluti ex aciditate eiuſdem, ſic enim acrimoniam vocant, nonnulliſque argutiunculis alij colligant frigidum omnino eſſe, nec ex igne vllam ipſi vim calefactoriam adiungi, aut impertiri, ita vt in febribus, temperamentis calidioribus, & ſiccioribus, media æſtate, etiam furente Canicula, non minori cum vtilitate exhibeatur, quàm ſyrupi de acido citri, de ſucco limonũ, de omphacio, & oxalide. Ad quæ omnia reſponſio hæc pro tempore ſit. Quod ipſi acidum prædicant, nos contra acre vocamus, & vt illud frigidum, ita hoc impensè calidum, ac ferè igneum eſt. ſi Galeno credimus 4. De ſimplicium medicamentorum facultatibus. Si in ſenſu decipimur, quid erit in alijs? Expendatur hoc itaq; diligenter, & accuratè a natura rei, & cuinam magis oblæſum ſit palatum facilè diſcernetur. Colligo ex Galeno loco citato, ab initio cap. 18. mordax, & acre confundi, & viciſſim vſurpari, quinimò mordicationem communem eſſe tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro, & acri. Quò forſitan reſpexit Cornelius Celſus lib. 2. c. 22. dum affirmat omnia acida eſſe acria, & itidem auſtera, & ante ipſum Dioſcorides, qui, vt notat Gal. 11. eiuſdem operis cap. De pingued. & adipe, pro acri, adſtringente vſus eſt. Inſuper idem Gal. 5. De loc. aff. 5. Quippe, ait, ſiue acria, ſiue acida, ſiue acerba, ſiue ſalſa deuoraret, aut vellicationem, aut adſtrictionem ſentiebat. Vbi Gal. vellicationem, ſeu mordicationem acribus, acidis, & ſalſis manifeſtè aſſignat, vt acerbis adſtrictionem. Quare per Galenũ acre duobus modis accipi poteſt, primo minus propriè, & amplo quodam ſignificatu pro mordaci, ſeu vellicante; ſecundo magis propriè, & anguſtiore ſignificatu pro multum mordaci, ac quaſi rodente. Priori modo poteſt acre etiam de rebus frigidis pronunciari, vt acre acidum, qualis eſt citrij, limonis, & granatorum acidorũ ſuccus. Secundo modo acre ſumptum calidis ſemper conuenit. Ideo lib. 1. adducti operis cap. 37. Sed quæ mordicant, inquit, & rodunt magna cum caliditate, acria vocãtur; ſin hæc abſit acida. Iam ergo audiuiſtis cum multos dicentes hoc oleum valde acre, & valde feruidum eſſe, tum præſertim Cardanum affirmantem ita

guſtum

gustum ferire,ac si ignitum esset ferrum, vt de sapore acri propriè sumpto absq; vllo dubio intelligant. Demus tamen nos oleum vitrioli dulce,& quo ipsi vtuntur,non tam acriter linguam pungere, & ferire, quàm faciat candens ferrum, dummodò concedant nobis neque hinc esse concludendum huiusmodi oleum sapore verè acri,& facultate calida insigni carere, quia magis, & minus rem differre minimè faciunt. Nō inuitus autē & ego concesserim modicum liquoris chalcanthini copiosæ aquæ, aut multo iusculo immistum sensum gustus non adeò acriter pungere, quemadmodum & acetum,quātumuis acre,si frangatur multa aqua affusa, acidiusculum potius iudicabitur. Diluitur enim à copioso humore insipido, ac valde retunditur vis illa mordax, & acrimonia insignis. Aqua tamen illa, & illud iusculum virtutem retinent vnà admisti medicamēti, dico impensè calefaciendi, & exiccādi. Audite quęso Ioannem Costęum Medicum,& Philosophum eminentissimum, & quo olim Bononiæ præceptore vsus sum Tract.de Potu in Morbis lib. 1. cap. 21. Aquarum autem acidus sapor non à bitumine, aut sulphure,aut hydrargyro est, sed vel ab alumine, & hæ magis astringenti,quàm acido sunt sapore, vel ab ære,alijsq; cum illo repertis succis,atque excrementis: quę acria omnia cum sint,quę illius acrimoniæ leuiter participes aquæ sunt, acidum referūt saporem. An putamus huiusmodi aquas ex acri, & omnino calida minera prodeuntes, quòd acidiusculum præseferāt saporem, tanquā frigefaciētes tutò,& cum ratione propinari a nobis posse? Si molem iuris,vel aquæ respiciamus, inferior erit chalcāthinus liquor, cum aliquot solùm eius guttulæ præbeantur, sed si virtutem, vtiq; superior est,quia licet paruæ molis,maximæ tamen est actiuitatis.

Quod verò sitim extinguat, in primis standum est experimento, quo etiam pro vero supposito, diligenter animaduertendum, an id ex sui natura,& per se faciat,an verò per aliud,& ex accidenti. Per se siquidem oleum chalcanthi quantumuis dulce confectum, & quouis modo à Spagyricis præparatum nunquam crediderim posse sitim a calido,& sicco subortam reuera extinguere, alijs tamen commistum, & præsertim frigidioribus liquoribus, & aquæ potissimùm id libenter concesserim, quatenus suarum partium tenuitate in causa est, vt aqua propria substantia crassa facilius, &

citius intimiores partes calefactas, & exiccatas subeat, refrigeret, atque humectet, ea prorsus ratione, qua quotidie videmus multò celerius sedare sitim aquam, cui modicum vini albi tenuis admistum sit, quàm pura, & simplex. Ita Practici quidam, qui ab huiusmodi olei vsu non abhorrent, illius guttas quasdam cum aquis refrigerantibus, præsertim hordei, plantaginis, & consimilium, addito etiam syrupo violaceo, ad sitim compescendam vel in febribus propinant, licet per me in febribus vehementibus id valde tutius fiat rebus verè acidis vnà cum stillatitijs aquis frigidis. Sitis præterea non vnam tantummodò causam semper habet, ideo quandoque etiam ab hoc oleo solo mitescere posse non pertinaciter denegandum. Compatitur enim interdum ventriculus, & os eius caliditati, & siccitati vicinarum partium, præsertim verò pulmonis, & hepatis. Huic autem oleo iam clarè inest adstringendi facultas, ex hac fortè ori eiusdem ventriculi robur maius accedit, quo minus tam facilè noxam aliunde communicatam suscipiat, sicque humiditas eius opitulante natura melius conseruatur; Non rarò quoque sitis a salsa pituita tunicis ventriculi, & ori ipsius imbibita enascitur, quam quidem chalcanthi liquor, attenuando, ac dissipando huiusmodi materiam, varias enim, & inter se parum consonas huic diuino oleo adscribunt dotes, atque virtutes, aliqua ex parte inhibere posse videtur. Insuper scimus omnes ad sitim sedandam necessarium esse, vt frigida, & humida adhibeantur, non potentia tantùm, sed actu similiter, ideoq: veluti aqua calida actu, quæ virtute frigida, & humida est, sitim nihilominus manifestè adauget, sic forsitan vice versa actualis frigiditas, & humiditas huius liquoris per modicum temporis interuallum sitim quoquo pacto mitiorem reddit, non aliter etiam, ac vinum generosum potentia omnino calidum, & siccum præsentem sitim abigere quandoque obseruatur. Verùm Domini an ex his statuere aliquis cum ratione possit, hunc ipsum, de quo loquimur, liquorē inter refrigerantia esse collocandum, vnusquisque etiam rudiuer in Medicina, & Philosophia versatus determinare poterit. Ad id autem quod asseritur ex Galeno, metalla quò magis comburuntur, eò mitiora, & minus acria reddi, respondetur primùm id non simpliciter, & absolutè scribi à Galeno, qui etiā visus est quibusdā

hac

hac in re sibi parum constare. Nam 3. Meth. cap. 6. æruginem, misy, chalcitim vri affirmat, vt mitiora fiant medicamenta, sed vndecimo Simpl. cap. 51. de Sale verba faciens, aliter statuere videtur; Sales vsti, inquit, digerunt quidem magis, quàm non vsti, quanto scilicet subtilius ipsum corpus accepta ab igne facultate redditur, velut & in alijs, quæ combusta sunt, euenire diximus. Verùm non perinde ac ij, qui non sunt vsti, solidam ipsam substantiam contrahere, constringereque possunt. Vbi Galenus tradit vsta amittere vim adstringendi, aquirere tamen vim discutiendi, quam constat in calore contineri. Ita videmus cineres omnes ex quacunque sint materia, digerentem simul, ac detergentem habere facultatem. Quam controuersiam dirimit Galenus ipse in procemio lib. 9. Simpl. & ex eo Vallesius lib. 9. suarum Controuer. cap. 9. ita vt ambo velint acria omnia multum caloris amittere. Idcirco ad rem nostram redeundo dicatur ex mente Galeni, vsta, quæcunque illa sint, non posse euadere prorsus frigida, quoniam licet terrea sint, vnà tamen permistas habent partes quasdam igneas, vt in cineribus appareret, qui terream quidem sortiti sunt naturam, sed calorificæ qualitatis penitus expertes non sunt, vt patet ex acrimonia, quam deponunt in lixiuium. Idipsum passim empyreuma vocatur, quod per vstionem nullo pacto amittitur, imò semper augetur. Vnde ablutione tantùm deponitur, sicque cineres, ex quibus factum lixiuium, euidentissimè frigidi euadunt. Vallesius loco citato ad extremum hæc profert verba. Tamen hæc si ipsa prorsus desiccantia sine calfactu facere studes, vstione nunquam perficies, lauatione post vstionem perficies. Sed hæc ad corpus chalcanthi magis facere videntur, quàm ad genus salis volatile, de quo disseritur. Insuper ex Galeni præmissa doctrina tantum abest, vt quidquam aduersus nostram assertionem concludatur, vt facilè, & manifestè conuellatur opinio existimantium oleum vitrioli de numero esse refrigerantium. Nam quæ vruntur acria, ideo minus calida, & mitiora euadunt, quòd ab igne calidiores eorum partes absumuntur, dum eas videlicet à crassiori materia, cui inhærent, separat, disgregat,

& in

& in halitum resoluit, sed in chalcanthi sublimatione, aluminis, & sulphuris, si non item æruginis, vt supra dicebam, sales volatiles partes sunt, nemine discrepante, tenuiores, &, ni fallor ego, etiam præcalidæ (appellent quantumlibet aereas, & aqueas) eiusdem chalcanthi, quæ vi ignis a corpore illius abstractæ, & in sublime, dico ad summitaten alembici, expirãtes, non inde euolant, aut ad nihilum rediguntur, sed in liquidiorem substantiam in illo vase, vt vapores in cerebro in generatione Catarrhi acris, & salsi, conuersæ ad vsum excipiuntur. Quomodo autem ita genitus liquor frigida qualitate strenuè febrile incendium contemperet, ego certè, qui ne de limine quidem Spagyricorum placita salutaui, percipere haudquaquam valeo, vt nec illud secretioris Philosophiæ arcanum, quòd cum ignis agat in corpus, & mixtum chalcanthi, subtiliores eius, & calidiores partes intactas in fixo illo, & sicco, vt vocant, sale, omnino relinquat, cum magis trita Philosophia contrarium doceat, cui Galenus in iam adductis locis clarissimè fauet. Probabilius forsitan, sed in hoc vereor ne sus Mineruã, cum Spagyricis, & Chymicis dictum esset, igneas partes rei, quæ sublimatur, tanquam leuissimas omnium in spiritus resolui, absumiq; incontinenter vnà cum aereis, & quæ colliguntur esse potius aqueas. Attamen, Domini, an aqua ista nomine magis, quàm re, vi refrigerandi polleat, eligatur pro iudice sensus, per quem pariter docemur, quòd, etiam dato quòd chalcanthinus liquor ab igne in sublimatione calidior non euadat chalcantho ipso, non propterea tãquam frigidus propinari debet, quia scilicet valde acris est, &, quocunq; modo præparetur, semper calidus, prout acre, ac ferè igneum est corpus, vnde extrahitur. Quare doctissimus Libauius lib. 2. epist. 52. postquam demonstrauit mutationes per hãc artẽ factas similes potius esse alterationi, quàm veræ mutationi, quæ fit ab vna ad aliam substantiam, concludit fieri posse extractionem purioris substantiæ, remanente temperie, cuius quidem remanentis temperiei certissimum indicium, & signum esse scribit odorem, & saporem extractæ essentiæ, quæ proximum est temperiei subiectum, apud eundem Libauium lib. 4. cap. 8. par. 1. Com. in Alch. Quòd verò asserunt nõ esse nouum etiam impensè frigida acrem, & rei veluti adurentis sensum inducere, partium videlicet tenuitate,

tate, id quod exẽplo potiſſimùm ſucci limonis, a quo pars aquea fuerit ſegregata, & aceto ſe ſatis comprobare exiſtimant, nihil pro ipſis, nihil contra nos. Nam quoad ſuccum limonis, quantum ex ſui natura, cuiuis noſtri corporis particulæ inſtillatum, illud in ea poſſe præſtare, quod chalcãthi liquor, primùm omnino negamus, nec rationibus altercandum, quia imbecillitas foret intellectus ſenſum ob rationem dimittere, deinde ſi ab illo ſucco pars aquea vi ignis ſeparetur, eademmet ignis virtute dicimus aliquam ſucco ipſi communicari acrimoniam, a qua triſtis, ac mordax ſenſatio calorifica emergat, ſed nec eam, ſeu tantam, quæ cum liquore chalcanthi viribus contendere poſſit. Acetum autem vbiq; a Medicis omnibus, atque Philoſophis, præſertim a Dioſcoride, & Galeno non vnum, & ſimplex, ſed miſtæ ſubſtantiæ eſſe dicitur, nempe frigidæ pariter, & calidæ, ita tamen vt calidam frigida exuperet; licet in aceto valde acri oppoſitum afferi poſſe videatur. Cuius quidem liquoris quæquæ ſit caliditas partium tenuitati adiuncta in cauſa eſt, vt particula, cui admouetur, pruriat, incaleſcat, ac rubefiat. Vnde lectum eſt apud Gal. 8. Catat. Archigenem in curanda cardialgia, pro auertendis humoribus à ventriculo, ſolitum fuiſſe ſupra genua adhibere ſpongias acerrimo prius aceto imbutas, vt bullas excitarent, prout hodie à nobis fit veſicantibus. Idem Gal. 2. eiuſdem operis 1. in Apollonij medicamentis arguit aut potius corrigit Apollonium ipſum vtentem aceto acerrimo, quod idcirco aduerſum eſſe ſcribit, quia calidum eſt. Id ipſum propterea dico, vt vnuſquiſq; iudicet an acetum effectus illos pariat vt frigidum, ac ex ſola propriarum partium tenuitate, an verò potius, vt non undequaq; frigidum, ſed ſimul etiam calidum. Quod in iſchuria præbeatur cãtharis, quod aquæ nonnullæ chalcanthinę per os propinentur, miror hinc deduci, liquorem chalcanthi in morbis impenſè calidis, tutò, & abſq; ulla prorſus læſione præberi poſſe. Nam quantum ad exhibitionem cantharidis in iſchuria, aut ſuppreſſione urinæ, ad quam ſimiliter hunc, de quo ſermo, liquorem cum diureticis haud inutilem eſſe experimento conſtat, dici cum Celſo poteſt: Multa fieri in pręcipiti periculo aliàs omittenda. Vnde etiamſi in uijs urinarijs excoriatio ab illo animali fieret, indeq; ſanguis erumperet, ſatius ſemper eſt habitũ

cum

cum eodem Latino Hippocrate; Anceps experiri remediũ, quàm nullum, quia scilicet Melior est lasio, quàm mors. Ad secundum dicatur, si quæ aquæ chalcanthinæ, aut alterius consimilis mineræ participes à Medicis exhibentur, id fieri euacuationis etiam, non alterationis tantùm nomine; mirabiliter enim detergunt, & vix in corpore morantur, cum in magna præbeantur copia; vt sileã quod eiusmodi aquæ moderatam in se continent caliditatem, vtpote ab aquea humiditate retusam, nec vlla ex igne addita est vis calorifica, præterquàm quòd a Medicis celebrioris notæ vsurpantur in morbis, & naturis frigidis potius, & humidis, quàm in calidis, & siccis, & nullo vnquam pacto in febribus etiam leuioribus, nedum vehementioribus, cuiusmodi sunt malignæ quædam, ac pestilentes, in quibus liquorem hunc tanquam non solùm exsiccantem, sed impensè refrigerantem quidam è Medicis tãtopere celebrãt. Relinquo experimenta quæ opponuntur, vti dubia, incerta, atque fallacia. Et dato etiam, quòd aliquibus hoc præsidium, hoc medicamentum proficuum fuerit, non hinc tamen concludendum cunctis prorsus conuenire, & vndequaque a Medicis amplectendum esse. Scribit enim Gal. 3. Aphor. Com. 11. Etiam si expertus fuerit sex, vel septem homines aliqua medicina purgatos, dicere certè non poterit, quòd omnes post hac homines ex necessitate purgabuntur. Ne dicam quòd plures ego noui, qui ab huiusmodi medicamenti vsu se maximopere læsos esse testantur. Vnde est quòd Medici, qui in Vrbe multi sunt, seu doctrina, seu longo medendi vsu insignes, doctissimisq; præceptoribus vsi Petronio, Ginnasio, Bargæo, & alijs, ferè omnes eandem prorsus cum mea habẽt sententiam, in qua pariter fuisse recordor Bononiæ Viros præclarissimos, sub quorum disciplina in adolescentia militaui, Ioannem Costæum, Felicem Castellium, Vincislaum Lazarum, Aeneam Vizanium, Gasparem Taliacotium, Flaminium Rotam, ac Iulium Cæsarem Claudinum, necnon denique Medicos Vrbis Venetæ, in qua per decennium Artem exercui, & in qua Medici omni scientiarum genere instructissimi reperiuntur, quippe qui à nobilissima illa Patauina Academia prodierunt. Si qui tandem diffusius nosse cupit, quàm perniciosus sit horum oleorum, horumue spirituum, ex intima illa, & abdita, vtpote fumis, & carbonibus denigrata,

(Quidni,

(Quidni, si à Cacodæmone ortum duxit?) Paracelsi Philosophiæ prodeuntium abusus, in calidioribus affectionibus, præsertim in febribus malignis, pestilentibus, & quibuscunq; putridis calidioribus, cuiusmodi fuere febres in Epidemia, sic enim vocare libet, Excellentiss. Domus Caetanorũ, cui ipse præerã; legat Io: Baptistã Siluaticum Mediolanen. in Ticinensi Schola celeberrima Medicinæ Doctorem Controuersia 48. in qua quæritur. An in febre pestilenti oleo chalcanthi vti liceat, nec ne; Et vos interim moneo, vt ea ad vsum deligatis remedia, quorum maiores nostri tulerunt pericula, & hæc nouatorum inuenta, vbi non vndiq; sunt ab omnibus approbata, fugiatis, memoria habentes sẽper haud esse periclitandum in re minimè necessaria, cum præcipuè Ars medica infinitis abundet medicamentis contra febres illas, cæterosq; morbos; quæ tutò, ac sine vllo discrimine manifestè prodesse certo, & longo experimento didicimus. Dicebat siquidem Galenus 1. Aph. 1. In corpore humano ea tentare, quæ non sunt experientia comprobata; periculo non vacat: cum temerariæ experientiæ finis sit totius animantis internecio. Plinius lib. 29. c. 1. de hoc quoque aduersus Medicos conquerebatur, quòd experimenta per mortes agerent. Sciant nouatores isti ad hæc experimenta deueniendũ non esse, nisi in magna auxiliorum penuria, auctore Gal. 10. Simpl. cap. 1. Vbi Xenocratem increpat, qui multa periculosa experimẽta literis mandauerat. Ad Epilepsiam verò in crastina reuertar.

De eadem curatione in Pueris natu grandioribus; Et an tussis possit esse peculiare symptoma lumbricorum.
Lect. XXXVII.

DIGRESSIO in abusum olei chalcanthi, & sulphuris facta est in præcedenti, vt constet cum Vobis, tum alijs Medicos, qui ab huiusmodi liquoris vsu in febribus, calidisq; tum morbis, tum naturis, ac annitempore æstiuo abstinent, atq; abhorrent, ad id non temerè adduci, & vt solùm ab alijs peruicaciter dissentiant; absit, præcipueq; in eo ministerio, quod vtilitatis causa posteris traditur; sed vt etiam ipsi pu-

publico, quod vocant, bono consulant, & quiuis hinc inde auditis partibus ad inuicem discrepantibus, rectum ab obliquo facilius in propriam vtilitatem discernere, ac iudicare valeat. Vnum pariter adnotandum obiter, & cataparergon, quòd inter signa Epilepsiæ a lumbricis prouenientis, inanem, & aridam tussim connumeraui, idq; de sententia omnium ferè Practicantium, qui symptoma hoc in pueris a lumbricis infestatis obseruarunt, quod signum similiter apud mulieres adeo efficax est, vt aliquæ hoc tantummodò apparente, illico ad remedia aduersus illa animalia confugiant. Galenus tamen 6. Epid. sect. 2. Com. 17. & 42. oppositam penitus habet sententiam, apertissimè negans vllam inde posse tussim excitari, ac promoueri, addens eos, qui hoc asserunt, id non posse aut ratione, aut experimento comprobare. Ratio certè videtur stare pro Galeno, quia impossibile videtur esse quòd lumbrici possint excitare tussim, cum hi in partibus naturalibus, non spiritalibus detineantur. Vtrùm verò etiam in pectore, atq. pulmonibus ipsis gigni possint vermes, a quibus tussis fiat, vt inter Arabes putauit Alzarauius, alibi erit discutiendum. Nunc etenim sermo est de lumbricis intestinorum. Quare si tussis aliquando adest, fieri potest, vt cum vermibus coniungatur distillatio, vel aliqua alia causa ad promouendam tussim idonea, quæ illis incognita fuit in causa, vt crederent hanc tussim a vermibus pendere; Quòd si à lumbricis deprauatum tussis motum quispiam fieri contendat, quando id veteres, ac recentiores Medici constanter affirmant, dixerim ego hoc prouenire, quia dum sursum lumbrici repunt, aut præcordia compungunt, aut halitus acriores eorum agitatione eleuantur; & vtroque modo inanem tussiculam excitare valent per mediam gulam, quæ continuitatem cum intestinis habet, & coniuncta est tracheæ, quam ideo in consensum trahit. Ita aliqui probant cibos nimium adstringentes, nimium acerbos, & acres, dum in stomachum per œsophagum feruntur, communicare qualitates proprias ipsismet vijs spiritalibus, atq; ita tussim generare. Vt verò sermo noster redeat, vnde diuerterat, quādo in chymica remedia incidi, quæ profectò si cum methodo, & ex rei, quā vocant, natura adhibeātur, multùm cōferre solēt ad salutem adipiscendam, proponam vobis oleum reuera admirandum,

dum, & nulli ſecundum, quo non ſolùm vermes facilè necantur, ſed etiam vulnera quamuis magna, & profunda quamprimum glutinantur. Eſt autem huiuſmodi: Rec. myrrhæ electæ vnc. vj. maſtiches vnc. viij. aloes hepaticæ vnc. 18. ſalis communis lib. j. Confuſa omnia per retortam lento igne diſtillentur, exibit primùm aqua, mox oleum, quo quidem non ſolùm exterius admoto, ſed etiam abſente febre, ad aliquot guttulas per os exhibito, tutò, ac nemine penitus diſſentiente, vti licet. Aliquando autem pręter vermes, ſeu lumbricos, ab alijs quoq; cauſis, & per conſenſum, aut vẽtriculi, aut alterius determinatæ particulæ in Epilepſiam pueri incurrunt, nulla primariò exiſtente in cerebro læſione, quorum curatio facienda omnino erit prout infrà, cùm de curatione Epilepſiæ per conſenſum verba fient. Tunc caueatis prorſus à cauterio occipitis, & inuſtione cuiuſcunq; partis capitis, quoniam hoc eſſet potius humores, & vapores ad cerebrum allicere, quàm illud ipſum euacuare. Vt enim mirificè conducit Epilepſiæ per idiopathiam, ſic vice verſa magnopere obeſt Epilepſiæ per ſympathiã, ſeu ventriculi, ſeu aliarum partium infernarum. Hæc diligenter, & accuratè perpẽdẽda non in pueris ſolùm, ſed in alijs omnibus, & mulieribus maximè, quæ ex vtero, dum eo gerunt, frequenter in hoc ſymptoma incidunt. Statim ſiquidem Medici quidam ad pauca ſemper reſpicientes, vbi conuulſiones, & motus Epilepticos vident, ad cauteria occipitis, & ſincipitis confugiunt, alijs magis præſentaneis auxilijs ferè neglectis, ac prætermiſſis, neſciẽtes tunc optimum eſſe extra partem vapores omni nixu deriuare, & cauteria locum habere magis in partibus ſubiectis, a quibus huiuſmodi vapores aſcendunt; partem verò ipſam, nempe caput extrinſecis ſaltem ita corroborare, vt tranſmiſſum malum neutiquam admittat, hinc oxyrhodino aliquo caput perfunditur, aut eidem puluis inſpergitur, de quibus ſuo loco. Quod negotium faceſſit eſt Epilepſia in pueris oborta ex primaria cerebri affectione, & vitio propriæ capitis intemperaturæ humidioris, quam à prima conſtitutione in vtero contraxere, & prauo deinde lacte veſcentes, ac alia errata, vbi iam ſunt ablactati, in victus regimine committentes, vehementer auxerunt. Hi etenim pueri non ſolùm affectui Epileptico quàm maximè ſunt expoſiti, quia videlicet eorum

cere-

cerebrum valde est excrementosum, vt notauit Galenus Com. 4. in 6. Epid. sed etiam difficulter admodum sanantur; nec audiendi sunt Medici illi, qui curationem contemnunt; quòd spes sit mutatione ætatis pueros illos conualituros; quam quidem ætatis, & annorum mutationem, cum sit ab humidiori ad sicciorem temperiē, sæpè prodesse non negamus, sed eam etiam solam non sufficere, & propterea remedijs quoque medicis aduersus morbum incipientem, & schecticū potius, quàm hecticum pugnandum a nobis esse, quotidiana docet experientia. Quamobrem si offeratur vobis Epilepticus in puerili ætate constitutus annorum sex, vel octo, vel decem, & in summa adhuc intra pubertatis annos existens, qui à primis infantiæ annis, si non ab initio sui ortus, comitiale malum patiatur per frequentes, ac longiores accessiones, quæ vt plurimum quoque Lunæ motus, vel quadras insequantur: Scribit enim Villanouan. tract. de Epilepsia; frequentius Epilepticos affligi in conformi quadra, in dissimili rarius, licet hoc reclamare videatur Aristot. sententiæ superius allatæ, in plenilunio calorem, & humorem esse maiorem, fieriq; proinde vt humores, & medullæ animalium sint copiosiores; nec non si per ann. tempora varia commoueantur, præsertim verno, ac multò magis autumnali constitutione, in qua ob inæqualitatem aeris meridiani calidioris, matutini, ac vespertini frigidioris, morbi capitis potissimùm irritantur, vt elicitur ex 5. Aphoris. 22. scitote non esse procrastinandam curationem, sed statim tempore veris, quod est omnium purgationibus, alijsue præsidijs opportunissimū, huiusmodi Epilepticum percurandū hac ratione; Primùm ergo lenienda à vobis erit aluus per clysterem in hunc modum: Rec. flor. chamæmeli m.j. rutæ, centaurij minoris, mercurialis ana m.ſ. seminum anisor. cymini an. vnc.ſ. fiat decoctio. Rec. dictæ decoct. vnc. x. mell. rof. sol. vnc. ij. diaphœn. drac. iij. olei rutacei vnc. iij. m. Quod si clysteris loco medicamentum propinare magis velitis, ita paretur; R. specierum hieræ ſ. drac. ij. ſ. cum melle rof. sol. fiat bolus. Si non in bolo, sed in forma, vt aiunt, liquida patiens medicamen assumere maluerit, exhibeatis mel rosaceum solutiuum pondere trium vnc. in decocto facto radicum, & seminum pæoniæ. Postmodum præscribatis alterantia, & noxiam in capite, & venis materiam coquētia, ac præparantia,

acci-

accipiendo ſyr. de betonica, de ſtœchade, oxymel. an.vnc.ſ.decocti hyſſopi, radicum, ſeminumq; pæoniæ vnc.iij.m. Interim verò dum hi ſyrupi ſumuntur, & ſanguis per venam ſectam auferri per tenellam ætatem, & corporis habitum diſſipabilem non licet, cucurbitulas dorſo ſcarificatas applicabitis, & natu maioribus ſanguiſugas hæmorrhoidibus, non omiſſa ſimiliter ſcarificatione malleolorum. Ab aſſumptis huiuſmodi ſyrupis, poſt quinq; nimirũ dies, iterum detur hiera doſi adaucta ad drac. iij. Poſt quam rurſus accipiatis ſyrupos præaſſumptos, quibus ſi addatur oxymel ſcillinum ſ. maioris erunt efficaciæ, nec ita ab eo timendum pueris, vt vulgus Medicorum autumat; Hoc eodem tempore omne genus reuulſionis, a partibus ſupernis ad infernas trãſeundo, adminiſtretur, per frictiones, necnon per ligaturas, & cucurbitulas partibus extremis adhibitas, ſed potiſſimùm per enemata, ac ſuppoſitoria acriora; Tandem apparatis humoribus medicamentum validius propinandum erit; nam in affectu, qui iam per annos altius radices egit, veriſimile eſt materiam eſſe rebellem, & contumacem, quæ propterea blandioribus medicamentis nõ ita facilè obediet. Vnde etiam repetita cum præparatione, tum purgatione opus eſt. Ideo præſcribatis agar: troch. (quod medicamentum hoc in malo eſt valde præſtans, quia pituitam, alioſq; humores euacuat, & cũ cerebrum, tum neruos exiccat) drac. j. ſ. mellis roſ. ſolutiui vnc. iij. cum decoctione prædicta fiat potus. Quinimò neq; hîc finis eſſe debet præparantibus, atq; purgantibus, ſed adhuc deſcendere oportet ad valentiora. Accipiatis itaq; ſyrupi de betonica compoſiti, de ſtœchade ana vnc. j. ſ. oxymelitis ſcillitici drac. iij. Decoctionis ſtœchadis, hyſſopi, radicum, & ſeminum pæoniæ vnc. iij.m. Pro purgante ad pilulas deueniatis vel cochias, vel fætidas, vel aſſaieret, vel de hermodactilis, aut ad hoc quod recipit Diaphęn. drac. j. ſ. hieræ diacolocynth. drac. ij. mellis roſ. ſol. vnc. ij. Decoct. prædictę q.ſ. fiat potio. Corpore vndiq; expurgato, mox ad particularẽ quoque capitis purgationem deueniendum, quæ per errhina, maſticatoria, & gargariſmata præſtari a nobis ſolet, quæ cuiuſmodi eſſe debeant, iam ſæpius ſupra cùm de Lethargo, & paralyſi ſermo fiebat, abundè intellexiſtis, & infra pariter dicetur. Quibus peractis remanet poſtrema indicatio, in qua ſumma curationis omni-

no consistit, nimirum vt excrementorum reliquiæ in cerebro contentæ dissipentur, & humidior eius intemperies emendetur, ne in posterum humores pituitosi tam facilè accumulentur. Idcirco interius sumat patiēs singulo mane drac. ij. conseruæ quæ ita se habet Rec. conseruæ anthos, betonicæ, saluiæ an. vnc. j. stœchados vnc. ſ. cum syrupo de hyssopo m. Aliquando placet vsus diacori, quemadmodum & electuarij sequentis. Rec. radicum pæoniæ decoctarum vnc. j. semin. pæoniæ, cranij humani vsti, castorei electi ana drac. j. cum syrupo de betonica m. & sumatur drac. j. Parantur rotulæ valde probatæ hunc in modum: Rec. specier. diacymini, cornu cerui vsti, rasuræ eboris, sem. pæoniæ ana drac. 5. sacchari fini vnc. iij. cum aqua vel pæoniæ, vel è floribus tiliæ distillata fiat confectio in rotulis. Commendatur deniq; mellis scillitici drac. j. manè ante exercitationem per dies quadraginta. Hæc omnia vicissim sunt vsurpanda in morbo diuturno, & in quo ægrotātes frequenti indigent medicatione, quia vni tantum medicamento natura temporis progressu ita assuescit, vt eius vim spernat, atq; contemnat. Quod non solùm in alterantibus, & corroborantibus; verum esse scimus, sed etiam in purgantibus, & catharticis, quorum varia quoque, & multiplex debet esse forma, ne consuetudine corpori reddita familiaria nihil, aut parum efficiant. Theophrastus enim lib. 9. Hist. plant. cap. 18. ita scribit. Omnium verò medicamentorum vires debiliores in assuetis deprehenduntur. In nonnullis etiam omnino inertes. Quidam enim tantum hellebori consueuerunt edere, vt manipulos integros vorent, nihilq; afficiantur. Id ipsum autem multis confirmat historijs, addens post modum: Quòd verò consuetudo ad illud efficiendum plurimum valeat, rationibus constat. Nam pecora huius regionis absynthium comedere recusant: Pontica verò comesto pinguiora redduntur, & vt quidam arbitrātur sine felle. Exterius bregma inungi potest oleo rutaceo, oleo philosophorum, de euphorbio, & similibus. Fotus cum spongia extolluntur, ea videlicet madefacta in decoctione folior. betonicæ, maioranæ, hyssopi, stœchadis, radicis iridis, pæoniæ, caryophyllorum, & anisorum. Sunt qui parant puluerem pro cucupha accipiendo radicum ireos, pæoniæ, cyperi ana vnc. ſ. seminum pæoniæ, caluariæ humanæ ana drac. ij. macis, nucis moscatæ,

ana

ana drac.j.ſ. flor. chamæmeli m.ſ. miſ. Emplaſtrum de betonica mirificè deſiccat, & roborat cerebrum. Stillicidiũ ex aquis thermalibus reſoluentibus, & corroborantibus non infimum locum habet in hac perficienda intẽtione. Talis vbiq; prædicata eſt Duccia S. Philippi apud S. Caſſianum. Corona ex radice pæoniæ collo appenſa non improbanda, quia pæonia citra vehementem calfactionem reſiccat, Galeno auctore 6. Simpl. ſed multò magis laudo poſt hæc omnia perſeuerante malo, cauterium, ſiue ſetonem in occipitio, propter iam allatas rationes. Cibus deniq; euchymus ſit, non vaporoſus, non copioſus, ſed tenuis, & extenuans ſimul, præſertim quia hi pueri ſolent eſſe multum edaces, & helluones, fortaſſe quia viuidioris ingenij, & ſenſus admodum exacti, & exquiſiti. Vinum denegetur, aut moderatè concedatur, & niſi aqua aliqua medicata optimè caſtigatum, & omnino oligophoron; Et hæc de Pueris ſufficiant.

De curatione Paroxyſmi Epileptici in omnibus. Lect. XXXVIII.

DICTVM ſatis de Epilepſiæ curatione in Pueris, tam qui etiamnum lacte veſcuntur, quàm qui ablacti ſunt, & grandioris æui, alimento ſolidiori vtentes. Nunc de curatione eiuſdem in vniuerſum agendum eſt; prout ſcilicet maioribus, & minoribus, viris, & mulieribus, idq; ſeu per eſſentiam in capite, ſeu per conſenſum reliquarum corporis partium, fieri, & generari ſolet. Sic enim integram, & abſolutam habebitis comitialis morbi Therapiam. Curatio itaq; Epilepſiæ, vt ex Paulo, Aetio, & alijs colligitur, duplex erit, vna ad affectum dirigenda, altera ad ſymptoma, cùm acceſſio diuturnior eſt, aut vehementior. Prima tamen præſeruatio potius vocãda eſſe videtur, ſecunda curatio; illius officium eſt, cauſam, quæ morbum factura eſt, adimere, vt ait Gal. 2. Meth. huius morbum iam præſentem abigere, quę tamen ſi aliquando a me in loquendo confundantur, id à vobis parui fieri debet, rei potius, quàm nominibus intentis. Quare hæc omittamus, & ad paroxyſmi, ſeu acceſſionis in Epile-

pricis curationem deueniamus, quam ad omnes accommodabitis, facta illa differentia inter pueros, & iuuenes, ac prouectos homines; quæ virium robur, & corporis habitus expostulare videbuntur; Cura ergo Epilepsiæ tempore accessionis non solùm ad symptomatis mitigationem instituenda, sed etiam ad morbi facti abolitionem. Propterea ante omnia si æger multum moueatur, concutiaturque, necessarium est motionem illam vehementiorem inhibere, ne corpus plus iusto defatigetur. Qua in re sciatis magnum committi errorẽ à quibusdam cum fœminis, tũ Medicis, qui apparente comitiali conuulsione, statim manus, & pedes ægrotãtis violenter detinent, corpus moueri in totum prohibentes: quod nihil aliud est, quàm paroxysmi solutionem retardare. Ex partium siquidem concussione attenuatur, dissipaturq; materia, quæ internam partem grauat. Non itaq; impedienda omnino est illa membrorum commotio, nisi maior sit, quàm vires eam sustinere valeãt. Non tamen ex alia parte laudandi sunt, qui tempore paroxysmi statim corpus, imò & caput Epileptici concutiunt, quoniam sæpe numero magis accurrit ex eo motu ad obstruendum materia, & accessio diutius perdurat. Membra præterea Epilepticorum in rectum extendi, vel corpus erigi debet, & pituita ab ore extrahi, & omne studium maximè collocãdum in excitãdo Epileptico, quod multis modis, multisq; auxilijs fieri potest, sed in primis extremitates fricando, & aqua pariter calida, sale, & aceto additis, abluendo, probanturque frictiones illæ, quæ moliuntur cum pannis asperis, & manibus inunctis oleo costino, permisto etiam sinapi. Auribus strepitus, oculis magna luminaria offerri nonnulli imperant. Deligatura quæ fit in scroto efficacissima est. Aetius lib. 6. c. 15. ex sententia Didymi scarificabat, seu pungebat magnum digitum pedis, & distillantem sanguinem labijs admouebat. Orphæus, & Archelaus contaminabant faciem ex quacunque parte corporis ducto sanguine, atque ita statim exurgere Epilepticos testati sunt. Trallianus ait: Puncta ægri qualibet parte sanguine os eius oblinito, & surget. Subdit tamẽ postea ex 2. Theodori eum e magnis pedum digitis petendum esse. Alij vnguibus occiput scalpendum censent. Vngula alcis, vel pars vngulæ manu in pugnum complicata confestim, de quorundam mente, paroxysmum abigit. Idem

præstat

præstat si anulo inclusa sit, & digito, qui infimo proximus est, anulus ipse inseratur. De qua re admirãdę duæ leguntur historiæ apud Leuinum Lemnium De occult. naturæ miraculis lib. 2. cap. 3. In pullis hirundinum ex prima fętura, nimirum in eorum ventriculis duo lapilli inueniuntur versicolor vnus, vnicolor alter; Hi prius quàm terram contingant, in cerui aluta colligandi, qui brachio, & collo gestati Epilepticis medentur, attestante Dioscoride lib. 2. cap. 49. Potissimùm verò, & euidenter ab Epileptico insultu excitant clysteres, & balani acriores. Illi sint ex decocto in aqua facto betonicæ, centaurij minoris, rutæ ana man. j. radicum pæoniæ, vnc. j. ſ. anisorum drac. iij. Colaturæ addantur spec. hieræ Logodionis drac. ij. mellis rof. sol. vnc. iij. olei chamæmelini vnc. ij. salis drac. j. mis. Suppositoria ex trochiscis alhandal, sale gemma, speciebus hieræ, vel simplicis, vel Logodionis, vel Pacchij cum melle. Affectum similiter, & symptoma respiciunt, quæ aut in os intromissa, aut naribus obiecta sua partium tenuitate ad ventriculorum cauitatem penetrare possunt, & materiam illam absumere digerendo, resiccandoque. Huius generis sunt odores thymi, & pulegij contriti, rutæ, assæ fætidæ, & castorei: Quod castoreum palato, collo, & nuchæ etiam illitum prodest. Excitat quoque subitò humi prostratos ruta virens tusa ex aceto macerata intra nasum posita, veluti oleum quod vulgò balsaminum vocant, naribus subditum olfaciendum, aut quod ex lateritio lapide eximunt. Odoramentum cum spongia in aceto acerrimo decoctionis thymi, pulegij, origani, seminum rutæ syluestris, & castorei madefacta mirificè conducit. Et de ruta notate quòd comitialibus maximè prodest, quocunque modo adhibeatur, vt patet ex Dioscor. lib. 3. cap. 45. Vnde Franciscus Valleriola lib. 3. Obseruat. med. obseru. 7. succum rutæ, ceu pręsens quoddam remedium releuandis ab accessione infirmis cum melle scillino se exhibere solitum fuisse narrat magna cum vtilitate. Ad idem valde commendat Dioscorides fel testudinis naribus immissum. Quædam instillantur olea in aures, & supra capitis commissuram, quæ multum tenuia sunt, veluti oleum de spica, oleum sampsuchinum, oleum de cinnamomo, macere, de piperibus, de gagate, de quo tamen aliqua est dubitatio, & consimilia. A quibusdam inunguntur

etiam suturæ rutaceo, & de abrotano, cum aqua vitæ ad faciliorem penetrationem. Magnæ antidoti, & mustarda dicta maxima cum vtilitate naribus, & palato applicantur. Comitialis paroxysmi præsentaneum remedium esse dicitur in os Epileptici coeffundere drac.iiij & plures aquæ cerasorũ dulcium nigrorum, vi ignis extillatæ, de qua audiatis Ioannem Agricolam lib.de Herbis; Ex cerasis distillata aqua certissimum statim affert remedium cùm primùm in os Epileptici iam paroxysmo correpti inditur, vnde illicò reuiuiscit, & eodem temporis puncto surgit liberatus, neque vllo spasmo amplius conuellitur, donec noua materia aucta, vt fieri solet, alius paroxysmus oriatur. Hanc multi experti sunt, & in arcanis habent. De qua etiam sic Manardus in quadam Epistola. Aqua cerasorum non multò antè ex arbore decerptorum, vi mediocris ignis extracta, si in os Epileptici immittatur, quoties eum paroxysmo corripi contigerit, impetum morbi violentissimi inhibebit. Dosis erunt drac. quatuor. Guainerius aquam affert, cuius cochleariũ exhibitum magnopere confert. Accipit autem hirundinum partes sex, castorei partem vnam, & simul cum aceto optimo miscet diligenter ad cataplasmatis formam, inde aquam ad vsum elicit. Alij aquam similiter concinnant mirabilẽ, ex qua duo cochlearia in paroxysmo propinantur, quemadmodũ extra paroxysmum manè præcedente vniuersali purgatione totius corporis, & capitis. Accipiunt pullos hirundinum circiter sexaginta, castorei vnc.ij. granor. pæoniæ vnc.v. omnia in lib.j. aquæ ardentis per quindecim dies macerant, occlusa optime cucurbita, deinde addunt liquoris primi è chalcantho, & aceti albi acerrimi cuiusque libram: Demùm quindecim diebus macerant omnia, mox igne cinerum moderato distillant, dum liquor perspicuus manauerit. Facilius ita paratur. Rec. hirundinum num.40. rutæ m.ij. castorei vnc.j. vini albi lib.iij. Distillentur in balneo mariæ, & aqua seruetur ad vsum, qui iam dictus est. Aqua theriacalis dicta non inefficax censetur, cuiusmodi est ea, quæ posita est in Catarrho, veluti laudatitur aqua stillatiua radicum pæoniæ. Hæc autem omnia attenuando, incidendo, & discutiendo prosunt, nec solùm tempore accessionis, sed extra etiam cum vtilitate adhibentur. Vbi cuncta incassum administrentur, & accessio diu-

tur-

turna perſeueret, aut breuibus admodum interuallis ſæpius recurrat, ad ferrum, & ignem deueniendum, cucurbitulis dorſo, & ſcapulis cum ſcarificatione admotis, etiam ſi purgatum corpus non ſit, vrgente ſymptomate. Quod ſimiliter dico de cauterio, aut ſetone occipitij. Quinimò Petrus Merenda ſcribit in comitiali morbo admodũ vehementi, & exiguo interuallo ſæpius repetente, nec alijs remedijs cedẽte, ſe quamplurimos per admota collo prope ſcapulas veſicantia medicamenta, donec veſicæ excitarentur, breui temporis ſpatio ad priſtinum rationis vſum frequenter perduxiſſe, & ab acceſſionibus liberaſſe, qui deinde decenti curatione ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Quæ pariter laudata ſunt ab Hollerio, ſi præſertim hoc fiat poſt purgationem, veluti comprobantur ſetones, & cauteria, dummodò ſit morbus in cerebro eſſentialis, vt fiat diuerſio à cerebro, de qua re ego quoque ſupra, niſi obliti eſtis, meam protuli ſententiam, quam ſimiliter infra vberius enarrabo; Quando autem comitialis acceſſio non ex primaria cerebri affectione naſcitur, ſed per conſenſum à ſubiectis partibus, à quibus morbi cauſa ſurſum in caput procedit, conſideranda in primis diligenter pars primariò laborans, & male affecta, & ei quàm primum ſuccurrere oportet, alioqui perſeuerabit paroxyſmus, aut rurſus breui tempore inſurget; Quamobrem ſi per conſenſum à ſtomacho acceſſio fiat, tunc in ea locum habet quod præcipit Paulus, oleum in gulam cum penna immittendum, vt os ventriculi irritetur, & vomitus concitetur, ſi commodè fieri queat. Quòd ſi alicui veſtrûm id non probetur, quoniam Galenus contra Eraſiſtratum vomitionibus interdicit, eo quod manifeſtè caput replent, balanis, ſeu ſuppoſitorijs acrioribus anus ſolicitetur, vaporque frictionibus, vinculis dolorificis, cucurbitulíſque ſuper ventrem, aut internas fęmoris partes admotis diſtrahatur. Si per conſenſum vteri fiat, & mulier prægnans non ſit, quia ſi vtero gerit, ſufficiet nimiam ſuccuſſionem inhibere, ea inſtituenda ſunt, quæ ad vteri ſuffocationem paſſim præſcribuntur, fætida naribus, odorata vtero. Verùm ſi acceſſio per conſenſum ab alia parte efficiatur, vt digitis manus, & pedis, à quibus patiens auram eleuari, & in caput aſcendere manifeſtè perſentit, ſtatim viam vapori pręcludere oportet, ſtri-

cta deligatura. Sic enim aut omnino prohibetur a nobis paroxysmus, malignæ auræ transitum intercipientibus, aut saltem minor fit, prohibentibus ne tantus vapor confestim ad superiora feratur. Ideo si hæc euaporatio à manu eleuetur, ligetur brachium, si à pede tibia, si a genu coxa. Rondeletius hac de re loquens ait. Si fiat per consensum alicuius partis exterioris, vt digitorum manus, vel pedis, fiat strictura inter partem, & caput, vel corporis truncum, vt si in manu, à cubito ad alas ponenda est, quia æqualiter, & melius ligatur hæc pars, per quam aura tenuis defertur ad caput, quàm a cubito ad carpum, quia vno osse constat, cubitus autem duo ossa habet, ob id vasa quæ inter duo ossa latitant, constringi nequeunt. Idem faciendum est in tibia cum inde defertur illa aura, in qua ligaturam à parte inferiore incipere oportet, ab eaque constrictionem arctiorem faciendo, & sensim remittendo, vsque ad superiorem. Vbi hęc non contulerint, ad alia valentiora descendatis, applicando supra partem, a qua primariò malum nascitur, sinapismum, vel vesicatorium ex cantharidibus, euphorbio, fermento, & aceto. Quinimò & actuale cauterium in affecta parte excitari candenti ferro aliquando obseruaui, nedum thapsia, aut flammula Iouis, aut sinapi, aut cantharidibus, aut denique vulgaribus causticis medicamentis, ita vt vlcus in ea fiat, quod diu seruetur apertum, à quo venenata materia expiret. Vnde Mercurialis de Morbis Puer. lib. 2. cap. 3. postquam dixit materiam, quæ eleuatur, dissipandam fore, hæc subdit. Fit autem hoc primò frictionibus, mox si eæ non proderint, deueniendum ad ceratum sacrum. Demum ad sinapismos deueniendum, ad vsum cantharidum, & si hæc non prosint, deueniendum ad ignem. Nam memini me iuuenem curasse igne, à cuius coxa eleuabatur vapor, qui faciebat Epilepsiam. Verùm de curatione insultus, vel paroxysmi Epileptici a quacunque parte, vel causa oriatur, hæc dicta sint satis.

De

De Curatione Epilepsiæ per essentiam, extra paroxysmum, in adolescentulis, ac iuuenibus per Pharmaciam. Lect. XXXIX.

VOMODO tractandi sint Epileptici in paroxysmo, & dum ab accessione miserè distorquentur, siue pueri sint, siue cuiusuis alterius ætatis, & seu per essentiam morbus sit, vel per consensum in hesterna Lectione abundè Vobis aperui, ac demonstraui; Hodie verò de eiusdem morbi curatione in omnibus, extra, aut post paroxysmum, tempore quietis, & quod intermedium vocant, verba facere incipiam, iuxta nimirum scopos iam supra expositos in illa Epilepsiæ differentia, quæ primigenio cerebri affectu, quem per essentiam appellant, enascitur. De hac enim tanquam omnium frequentissima, & curatu difficillima prius loqui in animo est; cumque tria sint instrumenta, quibus Medici ad sua munia obeunda vti consueuerunt, nempe Diæteticum, Pharmaceuticum & Chirurgicum, ante omnia ab auxilijs è Pharmacia desumptis essentialis Epilepsię a pituita subortæ in primis, mox a melancholia curationem exordiar. Quoniam igitur curationis initium ab eo quidem desumendum est, quod resolutione, atque inuestigatione postremò fuit inuentum, id verò est totius corporis cacochymia, & impuritas, qua præsente nulla alia medicamenta, seu euidenter alterantia, seu proprietate substantiæ conferentia, tutò adhibentur, eo quód inde malum sæpè ingeminatur, aut etiam noua quædam symptomata accersunt; ea propter vniuersalem totius corporis purgationem, quam reliquis operationibus præmittendam esse diximus, ab alui, aut ventris lenitione hunc in modum inchoabitis. Rec. specierum hieræ drac. iij. elect. lenit. drac. vij. m. & fiat bolus; Quod si patiens solidam formam respuat, & in humida magis, & liquida medicamentum velit, præscribatis mel rosaceum, aut etiam syrupum rosaceum solutiuum appellatum ad vncias quinque vnà cum aqua betonicæ, vel decocto sem. pæoniæ, & seminis citri in iure pulli.

Cassia

Caſſia in hac affectione multis non probatur, fortaſſe quia nimis relaxat, & humectat, a quibus ſemper abſtinendum quotieſcunq; neruoſum genus laborat, aut quia nimiũ euaporat, & cerebro parum amica creditur. Aliquando ego bolũ præſcribo ex hieræ drachmis duabus, & modico melle roſ. cui ſuperbibendum propino mel roſaceum ſolutiuum ad vnc. iij. vel iiij. aut etiam mannam in aqua, vel decocto vt ſupra diſſolutam. Illud quidem ſi pituitoſa materia viſcida, & craſſa tunicis ventriculi magis adhæreat, hæc verò ſi in eiuſdem fundo tenuis, & liquida fluctuet. Craſtina die ab aſſumpto minorante inijciatur clyſter hũc in modum paratus. Rec. decoctionis commun. pro clyſtere lib. 1. in qua præbul. ſtœchadis, hyſſopi, rutę, ana m. ſ. ſem. pæoniæ vnc. ſ. olei rutacei, liliorum alborũ ana vnc. ij. hieræ picræ drac. iij. mellis roſacei vnc. ij. m. & fiat clyſter. Quo quidem vti pariter poteritis alternis diebus, antequam medicamentum purgans exhibeatis. Poſt ventris enim lenitionem, ad apparantia pituitoſum humorem deuenire oportet. Quare quæcunq; attenuãdi, incidendi, & abſtergendi vim habent, præſcribenda à vobis erunt, cuiuſmodi ſunt inter ſyrupos oxymel. ſ. oxymel ſcillinum, & mel roſaceum, ſyrupus de betonica de ſtœchade, vnà cum decocto hyſſopi, pęoniæ, & ſaluiæ, cuius propterea accipiatis vnc. iij. addendo ſyruporum, qui iam ſignificati ſunt, ſingulorum ſemiunciam. Huiuſmodi ſyrupos poſtquam exhibueritis per ſeptem, aut nouem ad ſummum dies, cogitandum de phlegmagogo medicamento, aut per hieram picram, aut diacolocynthidos, quam tantopere laudat Gal. Catat. 1. Sic enim facta purgatio maximè eſt commendata veteribus; aut per pilulas cochias, fętidas, de hermodactilis, de hiera cum agarico, elephanginas, ſed cochiæ optimè euacuant pituitã, electuaria diaphœnicon, & vtrunq; indum mihi non improbantur. Vbi in humidiori forma exibendum ſit medicamentum, accipiatis agar. trochiſc. drac. ij. cinnamomi ſcrup. ſ. aquæ betonicæ, & pæoniæ ana vnc. ij. fiat inf. ſ. a. & facta colatura, addatis mellis roſ. ſol. vnc. iij. elec. indi maioris drac. ij. ſ. m. Ab huiuſmodi purgatione quies imperãda per duos, vel tres dies: deinde iterum alterantia valentiora exhibẽda, inter quæ mihi valde probatur ſyrupus compoſitus, cuius hæc eſt deſcriptio. Rec. radicis ireos, acori, cyperi, ſcillæ, ammios, viſci quercini,

polij,

polij,origani,calaminthæ,aristolochiæ ana drac.ij. ſ. aniſ. fœniculi,ſeſelis,ocymi,pæoniæ ana drac.j.glycyrrhizæ, paſſularum ana vnc.ſ.flor.roris marini,ſtœchadis,radic. fęniculi,ruſci,ana drac. ſ. abſinthij, ſucci fumiterræ ana vnc.j. cum ſaccharo, aut melle q. ſ. fiat ſyrupus,qui cum aceto ſcillino acidus reddatur. Huius verò ſyrupi detis vnciam cum dimidia, ex decocto pæoniæ,hyſſopi, & cichorij.Id autem fiat per vndecim dies.Deinceps hanc potionem propinabitis. Rec. agar. trochiſcati in oxymel. ſcillino infuſi, & fortiter expreſſi ſcr.iiij.caſtorei grana iij.mellis roſ. ſol.vnc.j.aqua tum meliſſæ,hyſſopi,ana vnc.ij. in quibus præmaduerint foliorum ſenæ drac.ij.m.& fiat potio. Si in bolis dandum ſit medicamentũ, præſcribatis aut pilulas iam traditas; aut diaphęniconis vnc. ſ. diaſebeſt.ſimp. drac. v.m. Pilulę Epilepticæ Vueckerij in vſum deducantur. Rec. cranij humani, drac. ij. pulpę colocynth. trochiſc.alhandal, ſtęchadis arabici, caſtorei, ana drac.j. hieræ Gal. drac.iv.agarici, turpeti ana drac. i. cum aqua pæonię, vel ſyrupo de ſtœchade fiãt pilulæ. Alexander Trallianus catapotia quædam proponit,quæ poſt præparationem magnopere conferre poſſunt. At ſi prauitas humoris,inquit Trallianus,adhuc infeſtet,affectuſq; perſeueret; etiam catapotiis à me confectis vtantur, quibus nihil valentius inueni. Habet autem mixtura eorum hoc pacto: Aloes ſcammonii.gummi,colocynthidis, bdelii, ſingul.ſemiuncia;capiat ex his æger pro viribus ſcrupulos tres,aut quatuor,adultis autem etiã ſex ſcrupulos dato, & ſi plures porrexeris nihil nocebis,adeo leuiter,& tutò purgant,nec comitialibus modò,ſed etiam vertiginoſis & articularibus,ſi quid aliud auxiliatur.Excipiantur autem braſſicæ ſucco.Quin mò veteres ampliſſimam colocynthida excauabant,reiectis ſeminibus, & interiore materia,tunc vndequaque inducebant paſta,deinde ſapa, aut alioqui vino dulci implebant, adiectis quatuor foliis rutæ,& cinnamomi drach. ſ. Ponitur in cineribus,in quibus per noctem ſinenda eſt. Poſtridie per linteum bene mundum percolatur,& potui offertur,vocatq; idẽ Trallianus auxilium maximũ,quod & vomitu plurima valde craſſa,& viſcoſa recrementa purget. Hoc genus medicamenti hodie etiã Venetiis in frequenti vſu eſt in morbis frigidis,& antiquatis.Sin autẽ ab humore melancholico proueniat morbus, vel de illius cum pituitoſo

miſcel-

miscella,& copula coniectura sit, addantur à vobis syrupi huiusmodi humorē alterantes,& decoctis adijciantur simplicia eundē pręparantia. Syrupi sint de succo borag. de pomis simp. de fumoterræ, de lupulis, & de epithymo. Simplicia verò borago, buglossum, capilli veneris, flores violarū, melissa, scolopendriū, cichoriū, endiuia,& huius census alia, quæ partim humorē ipsum, partim locū, in quo præcipuè cū generari, tū residere solet hic ipse humor, respiciunt. Præparatione facta, expurgatio erit molienda melanogogo medicamēto, quale est decoctū epithymi, polipodij, mirobal. indarū, senæ, syrup. de pomis cōpositus, syrup. de polipodio, electuariū diasenæ, diacarthami, cōfect. hamech, & vbi ad fortiora deueniēdū sit, pilulæ indæ, de fumaria, de lapide lazuli, quæ omniū fortissimæ sunt, sed periculo non vacant. Sunt qui catapotia Alexandri exhibent, sed additis helleboro,& euphorbio ad hunc modum. Rec. Aloes, diacridij, gummi, colocynthidis. hellebori nigri, bdellij ana drac. ij. euphorbij scrup. j. Excipiantur succo brassicæ, vel electuario ros. M. immisceantur: E quibus æger capiat pro viribus scr. iv. vel minus. Pasta quoq; conficitur tali pacto. Rec. lapidis lazuli præparati, lapidis armeni ana drac. j. colocynthidis, diacridij hellebori nigri, spicæ ana scr. j. epithymi drac. ij. hieræ Logodionis drac. s.m. & cum mulsa f. magdaleon, cuius dosis sit drac. j. pro singula vice, assumendo non ita post decocti epithymi,& passularum vnc. iii. Gal. plurimū cōmēdat. 1. Catat. hieram diacolocynthidos, quæ helleborū recipit; Veteres helleborū ipsum propinabant, qui tamen optime sit pręparatus, hunc scilicet in modū. Rec. fibrarum radicis hellebori scrup. ij. distemperētur in vnc. j. melicrati, deinde siccentur in vmbra,& puluerizentur, tum adiecto eodem pondere piperis modico melli misceantur, vel è mulsa propinentur. Cū hoc ergo delectu præscripti hellebori vsus metuendus nō est, tentatis aliis leuioribus remedijs. De quo helleboro ita Celsus: Ter, aut quater eo vtendū, non ita multis interpositis diebus: sic tamen ne iterū vnquā sumat, nisi conciderit. Taceo de vsu cataputiæ vtriusq; de quo in Catarrho facta est mentio, de vsu antimonij optimè præparati, sed vtrūq; laudo, vbi præsertim cætera medicamenta minus fortia incassum fuerint præscripta. Morbum enim, qui viribus, aut vehementia cum Hercule pugnat, remedijs Herculeis hoc est validissimis expugnare studendum est.

Animaduertendum tamen est pro comitiali affectu debellando, ac radicitus auerruncando Medicos non debere vnica purgatione esse contentos; est enim morbus difficillimæ curationis, & in quo veritatem habet illud Alexandri Tralliani lib. 1. c. de Cephalęa, humores nimirum pituitosos, quod multò magis de melancholicis asseri potest, non semel atque iterum purgandos, sed pluribus purgationibus educēdos esse, quoniam licet concocti fuerint, difficulter nihilominus ob lentorem, quem nūquam totum amittunt, euacuātur. Sic enim experiemini quod memoriæ mādauit Cornelius Celsus lib. 3. cap. 9. pertinacia iuuantis malum corporis tollit. Vnde sunt, qui sex vicibus Epilepticos singulo anno diligēter purgant, bis in vere, & bis in autumno, semel in æstate, & semel in hyeme. At si patiens debilis sit, ac mollis naturæ, nec tot ferre, & sustinere valeat purgationes, gemina sufficiet purgatio in vere, & in autumno instituta. Quin etiam hoc in loco notandum à vobis est quod cum alij, tum non ita pridem scriptis mandauit Ludouicus Septalius Mediolanensis Medicus præclarus, valentiora medicamenta in Epilepticis non adeò frequenter in vsum deducenda esse, quia ex illorū frequentia exhaustis spiritibus animalibus apoplexiæ sæpè concitantur. Ab vniuersali purgatione transeundum ad magis specificam, & particularem, nempe capitis, idque non solùm de sententia Medicorum omnium, sed etiam de præcepto Platonis in Charmide, vbi dicit nunquam curandos esse oculos ante capitis curationem, neque caput, nisi prius habita sit ratio totius. Quamobrem purgatione peracta ad errhina, gargarismata & masticatoria mox descendendum erit, quæ cuiusmodi esse debeant, nunc sigillatim per formulas demonstrare aggredior. Accipiatis itaque pyrethri, radicis pæoniæ ana scrup. ij. nucis moscatæ scrup. j. hellebori nigri puluerizati scrup. ß. fiat puluis, qui insuffletur in nares. Ex ijsdem, dempto helleboro, si mastiche incorporentur, parari masticatorium potest. Item pro errhinis vti poteritis succis radicum pæoniæ, cyclaminis, rutæ, sampsuchi, & melle. Pro gargarismate accipiatis calamenthi, hyssopi, sampsuchi, betonicæ, melissæ, ana manip. j. radicum pæoniæ, pyrethri ana vnc. ß. passularum mundatarum vnc. j. vini, & aceti ana lib. 5. Fiat decoctio, & colaturæ misceantur oxymelitis scillitici, & syrupi de stœchade

chade

chade ana vnc. ij. mis. pro gargarismate, quod est efficacissimum, & ideo vobis sit instar omnium. Masticari multa possunt ad pituitam è cerebro educendam, pyrethrum, nasturcium, cubebæ, vel per se, vel vnà cum masti. he, & cera excipiantur, facto prius puluere; Vel accipiatis pulueris radicum pæoniæ, nucis moscatæ, zingiberes, cubebarum ana scrup ij. & excipiatur vel ficubus, vel passulis, & ita fiat masticatorium, quod non solùm pituitam à capite trahit, sed etiam cerebrum mirificè roborat. Cælius Aurelianus laudat sinapi, piper, staphisagriam. Tandem accipiatis pul. cubebar. mastiches, olibani, ana drac. s. gummi tragacanthi dissoluti vnc. s. fiat paruæ pilulæ cicerum forma. Facta hunc in modum vniuersali, & particulari purgatione, quid remanet agendum? Tria adhuc præstanda supersunt, per frequentes auersiones acrioribus clysteribus, & alijs in Chirurgia dicendis, prohibere quominus cerebrum vapores, & humores tam facilè petant. Pars enim quæque imbecillis non solùm ex seipsa excrementa congerit, sed aliunde transmissa facillimè etiam admittit, & suscipit. Reliquias prauorum humorum tam in cerebro, quàm in reliquo corpore dissipare, & penitus absumere, intemperiemq; cerebri emendare, & caput totum corroborare. Pro quibus omnibus peragendis innumera excogitara sunt præsidia (nullus etenim morbus est, qui pluribus abundet remedijs) & illa quidem partim simplicia, partim composita, partim interna, partim externa. Veruntamen ego ex tam ingenti sylua, & immensa copia colligam tantummodo, & proponam vobis quæ efficaciora sunt, & cum antiquorum doctrina magis congruere mihi videbuntur. Quoniam verò pro hodierna Lectione hæc satis dicta videri possunt, singula remedia iuxta scopos allatos in crastina, & subsequenti referre conabor.

De diaphoreticis, seu resoluentibus materiam in Capite, deq; eius intemperiem corrigentibus, & illud corroborantibus. Lect. XL.

RAEMISSA corporis, & capitis expurgatione in Epilepsia per essentiam, & idiopathiam genita, tam ab humore melancholico, quàm à pituitoso, prout heri abundè audiuistis, ad postremas indicationes descendendum

dendum est, quę sunt, materiam impactam attenuare, & discutere, necnon caput corroborare, pro quibus scopis assequendis multiplicia dicebam excogitata esse remedia simplicia, & composita, interna, & externa, de quibus in præsenti vobiscum agere institui. Incipiam autem ab externis, retrogrado vtens ordine. Nota ergo in primis omnibus est celebratissima illa apud Galenum historia de puero quodam, cui suspensa ex collo pæonia morbum comitialem sanabat. Refert enim 6. Simpl. puerum, qui totis octo mensibus, quibus pæoniam gestabat, incolumis permanserat, cumq; forte fortuna ea decidisset, protinus iterum conuulsione fuisse correptum, rursusq; remedio apposito benè habuisse. Quare hoc videns Galenus, vt rem melius discerneret, pæoniam iussit auferri, qua sublata, puer iterum comitialis factus est. Vnde magnam radicis recentis partem ex collo suspendit, & ex hoc remedio puer ille integram sanitatem est consecutus. Quoniam verò non solius substantiæ proprietate, sed manifesta quoque virtute pæoniam Epilepticis conducere Galenus existimauit, idcirco etiam scribit rationi consentaneum fuisse, aut partes quasdam a radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, affectos ita locos iuuare, aut aerem à radice assiduè mutari, & alterari. Multa, & infinita sunt simplicia, quæ naribus admota, aut etiam ore commansa, & exterius capiti admota, quod in intentione est valenter præstare possunt, ruta, origanum, pulegium, thymus, sampsuchus, stœchas, hyssopus, saluia, rosmarinus, lauendula, nigella romana, calamenthũ, galanga, nux moschata, castoreum, & huius generis innumera, quæ breuitatis gratia prætermittuntur. Iacobus Syluius maximè commendat frequentem odorem ambræ griseæ. Idcirco paretur à vobis pomum sepius odorandum, quod patiens manu gestet, ad hũc modum. Rec. radicis pæoniæ vnc. j. rad. pyrethri vnc. ſ. florum anthos, saluiæ, & summitatum thymi ana drac. iij. sem. nigellæ, rutæ agrestis, castorei, calami aromatici ana drac. iij. caryophyllorum, beneoini, styracis rub. ana drac. ſ. moschi, ambræ griseæ ana gr. iij. cum infusione gummi tragacanthi in aqua rosarum fiat pomum. Restat Gordonij magisterium valde probatũ, quod est Rec. ambræ griseæ, sem. pæoniæ, styracis, calaminthę, ana vnc. j. ladani. mastiches, caryophyllorum, ligni aloes ana drac. iij. moschi gr. vj. fiat

vj. fiat confectio, cum aqua rosarum, quæ diuidatur in tres partes; ex prima fiant pilulæ sumendæ noctu, scilicet pilula vna; ex secunda pomum frequenter odorandum, ex tertia trochisci, quorum vnus proijciatur in prunas, & Epilepticus vaporem inspiret. Ad idem mirè valet suffimentum, quo suffiantur operimenta capitis ægrotantis, intra cubiculum benè clausum; Accipiatis cyperi, calami aromatici, myrrhæ, mastiches, beneoini ana drac. ij. florum stœcadis, anthos ana vnc. j. sandaracæ drac. j. misc. & fiat suffumigatio. Arculanus laudat puluerem spicæ auribus insufflatum, quemadmodum balsamum, & oleum caryophyllorum ijsdem iniectum Accipiatis nigellæ romanæ, maioranæ, macis ana drac. j. sem. pęoniæ drac. j. s. cum oleo nardino, & modico ceræ albæ fiat vnguentum molle, & illinatur naribus hora somni. Capitideraso ad regionem suturæ coronalis, & sagittalis puluerem ex præmonstratis inspergere poteritis potissimùm verò ex iride, cypero, caryophyllis, sem. pæoniæ, castoreo, & alijs consimilibus. Sic a nonnullis valde commendantur sacculi ipsi capiti admouendi ex stœchade, ruta, pæonia, maiorana, iride, floribus chamæmeli, ligno guaiaco, milio, gummi iuniperi, nuce moscata, & huiusmodi. Valet quinetiam ceratum, quod parari, & confici potest ex ladano, thure, succino albo, pulueribus, & oleis cephalicis iam significatis. Anteponendum tamen omnibus ceratum de betonica. Lotiones verò, & stillicidia ex aquis thermalibus passim ab omnibus extolluntur. Celsus caput rasum perfundebat aqua salsa, & oleo veteri, adiecto aceto, & nitro perungebat. Maximè dicunt prodesse lixiuium, in quo decocta fuerit verbena cum radicibus, & etiam mentha; vim enim habebit discutiendi, attenuandi, roborandi. Idem quoque paratur ex cinere ligni visci quercini, decoctionis stœchadis, polij mõtani, rosarum, ac foliorum oliuæ, adhibito etiam loco saponis vitello oui assi. Vbi aqua salsa, ac thermales non adsint, earum loco accipiatis aquæ optimæ libras triginta, sulphuris ignem non experti lib. ij. aluminis lib. s. Hæc crassè contundantur, deinde bulliant, donec spuma euanuerit, & coletur. Id autem alternis diebus suturę coronali instillari potest. Prętereà accipiatis agarici non præparati lib. s. saluię, betonicę ana m. ij. rad. pæonię vnc. j. fiat ex arte decoctio, & exprimatur, & caput abluatur, quod siccatum illiniatur

aliquo

aliquo ex iam dictis oleis, vel de lateribus, vel de piperibus, vel abrotani,& amigdalino. Chymicæ professores laudãt gagatinum oleum. Hollerius non admodnm probat, ego de hac re alibi. Vos semper in remedijs dubijs, & controuersis, quando alia non minoris efficaciæ habentur, illa omittatis, nec experimentum in hominis perniciem vnquam facere curetis. Interna medicamenta simplicia & ipsa infinita sunt, de quorum censu in primis esse dicitur pæonia,& semen eius, radix pyrethri, viscus quercinus, præsertim eius radix, seseli, tormentilla, aristolochia, betonica, radix eryngij, cornu cerui vstum, rasura eboris, vngula asinina, caluaria item asini, quod remedium Trallianus magnopere celebrat,& in Hispania se didicisse affirmat, vngula alcis, ossa humana combusta, cranium humanum masculinũ ad viros, fœmininũ ad mulieres. quorũ vsus est, vt singulis diebus drac. j. pulueris, vel per se, vel vnà cum alijs medicamẽtis manè assumatur per plures dies, flos anagallidis rub. hyssopus, de quo idem Trallianus admiranda refert, vrina apri cum vesica exiccata, cerebrũ cameli, & mustellæ, splen equi, coralium, chrysolitus, smaragdus. Quædam tamen ex his melius collocantur in serie Amuletorum, de quibus suo loco. Composita medicamenta tot sunt, quot volumen integrum vix contineret; sed ego non omnia, & singula percurram, quæ vos in euoluendis auctoribus facilè adinuenietis, nonnulla tantummodo afferam, quæ mihi ex vsu esse magis videbuntur. Ante omnia igitur, habita corporis, & capitis ratione, vt iam diximus, sciatis valde præsentaneũ auxilium esse quod ex decoctione ligni guaiaci, sallæ pariliæ, chinæ, sassafras, ligni visci quercini, radicis, & sem. pæoniæ, cephalicis additis simplicibus, conficitur, si exhibeatur iuxta eam normam, qua solemus propinare ijs, qui labe venerea correpti sunt, victu tenui, exquisito, & exiccante, sudoribus etiam conuenienti aliquo ingenio prolectis, maximè si, vt plerunq; euenit, à pituitosa materia Epilepsia nascatur. Hoc enim remedij genus non solum relictã in cerebro superfluitatem, & per insensibilem, & per manifestam vacuationem absumit, atque resoluit, verùm quoque eiusdem mẽbri proportionem, ac tonum mirum in modum tuetur, & fouet. Id ipsum verò quod optat, facilius Medicus assequetur, si paulò ante syrupi, aut decocti assumptionem, Epileptico offeret vel pilulam

tantùm ex suprà relatis ex Gordonio, vel rotulam ita præscriptā.
Rec. olei cranij humani per chymicem extracti, olei castorei educti ana gr. iij. sacch. fini in aqua maioranæ dissoluti vnc. ij. fiat confectio in rotulis, quæ singulæ sint pond. drac. ij. Notant præterea recentiores Medici primæ notæ aquas thermales calidiores, quales in Patauino agro Aponitanæ sunt, & alijs in locis aliquæ non dissimiles; maximam vim habere ad hosce scopos assequendos; ideoq; ab illarum exhibitione minimè abstineatis, vbi tempus anni opportunum sit, & reliqua præcesserint superius exposita, & infra, cùm de Chirurgia erit sermo, demonstranda, quæ duo presidia generosa sunt, & huic malo debellando valde accommodata. Interim tamen omittenda non sunt, quę ad eandem intentionem perficiendam, & ratio à natura rei deprompta, & experimentum clarissimorū in Arte virorum omnino conuenire nobis ostendunt. Priusquam verò hæc ipsa commemorem, sciēdum vobis est, quòd si ab humore melancholico Epilepsia proueniat, tunc præstanda erunt, quæ in melancholia morbo ab omnibus traduntur, potissimùm imperanda balnea aquę dulcis, exhibendę aquæ thermales, sed quales Villenses in agro Lucensi. B. V. apud Patauiū, ac de Ficuncella apud S. Cassianum; licet Auicenna laudet balnea etiam in Epilepsia à pituita, de qua re infra disputabimus. Laudantur itaque in primis radices pæoniæ maris conditæ, veluti cortices citriorum, pyrethrum, & zingiber, cōseruę acori, anthos, saluiæ, stoechadis, enulę. Confectiones anacardina, & alchermes, diamoschū dulce, & amarum, & præ omnibus magnæ antidoti theriaca, & mithridatium celebrantur, si earum longus, & frequens vsus existat. Medicamentum illud e scilla, quod proponit Galenus in Consilio pro puero Epileptico, nulli secundum putatur. Accipit autem scillam cōquassatam, & in vase, in quo antea mel repositum, aut alioqui coctum fuerit, quod propterea meliteum vocat, recondit, vas pelle induit, & fideliter occludit, tum meridiano Soli exponit, prohibetq; Aquilonibus, subinde aliter, atque aliter obuertit, vt vndequaque, ac omni ex parte radij Solis vas calefaciant. Scillam verò colligit sub cane, quo tempore mel scilliticū præparatur, finitq; toto caniculæ tempore. Tandem aperto vase liquor, qui è scilla desudauit, excipitur, & melle addito gustui gratior efficitur. Mate-

ria reliqua scillæ cum melle subigitur, quæ pariter Epilepticis datur. Alij succum scillæ pari mellis ponderi commiscent, & mel vocatum scilliticum parant. Datur autem Galeni medicamentum paruulis dosi drac. dimidiæ, alijs drac. ij. Syluius habebat opiatã, quam dicit apud Valletium exercit. 15. ad Epilepticos sibi omniũ confectionum instar esse, & dabat ad nucis auellanæ magnitudinem, manè, aut vesperi dormituro, quæ cum omni Epilepsiæ, tum maximè à melancholia genitæ conducere videtur. Rec. conseruæ buglossæ, boraginis, anthos ana vnc. j. ſ. confect. alc hermes drac. ij. electuar. lætificant. Gal. de gemmis ana drac. ſ. pul. rad. pæoniæ, aristolochiæ, ana scr. j. rasuræ eboris, cor. cer. coral. ana scr. ij. cum syr. de hyssopo fiat opiata. Non contemnenda similiter est in Epilepsia præsertim melancholica mixtura, quæ ita conficitur. Rec. conseruæ melissæ, calendulæ, corticum citriorum conditorum, mirobalanorum indarum conditarum ana vnc. j. specierum aromatici caryophyllati, diamargariti, sem. pæoniæ ana drac. j. misce cum melle scillitico. Item quæ sic se habet; Rec. cons. flor. cichorij, violarum, ana vnc. j. cons. anthos vnc. ij. visci quer. radic. pæoniæ ana drac. j. cineris cranij humani, tali suilli ana scr. iij. ſ. pul. diambræ, & electuar. læt. Gal. ana scr. j. pul. diarrhod. Abb. & triasant. ana scr. j. ſ. sacchari parum, cum syrupo de pomis, & succo borag. fiat opiata. Rhasis proponit electuarium, quod Epilepticis vel manè ieiunis, vel serò tribus horis à frugali cœna tempore somni exhibetur, auellanæ magnitudine, & est sequens: Recipe pyrethri, seseleos, stœchados ana drac. x. agarici drac. v. cardamomi recentis, & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ rotundæ ana drac. j. ſ. Excipiantur omnia melle scillitico. Aliud apud Auicennam. Rec. Seseleos, baccarum lauri ana drac. iij. aristolochiæ rotundæ, radicis pęoniæ ana drac. ij. castorei, trochiscorum scillæ ana drac. j misce cum melle despumato, & patiens quotidie sumat cum oxymelite. Itẽ accipere potestis pulueris cranij humani vsti, pul. radic. & sem. pæoniæ, tormentillæ, visci quercini, castorei, opoponacis, mithridatij optimi ana drac. j. ſ. cum syrupo de stœchade fiat electuariũ. Aliud electuarium efficacissimum erit, quod accipit radicum pęoniç decoctarum sub prunis vnc. iv. sem. pæoniç drac. ij. radicis pyrethri puluerizati drac. j. castorei electi drac. ſ. syrupi de betoni-

ca,& de stœchade ana q.s.fiat electuarium. Quidam cum ratione laudant quod recipit Succi cardui bened. mille folij, rutæ, melissæ, hyssopi ana vnc.ij.cum saccharo coquatur ad spissitudinem, & ad datur pul. visci quercini, radicum pyrethri, radicum quinque folij, cornu cerui præp. ana vnc.s.cranij asini puluerizati drach. ii. mithridatij, theriacæ antiquæ ana drac.vj. conseruæ lilij vnc.ij.aquæ vitæ modicum misce lento igne: Cuius detur manè à somno,& vesperi ante somnum drac.j.In eundem vsum parari quoque possunt tabellæ quædam, quarum æger vnam manè, aut serò capiat. Rec. spec.diamoschi vtriusque, ana scr. j. coral.rub. nucis moscatæ ana scr. s.seminum pęonię scr.ij.myrrhæ electæ drac.s.pul.cranij hum. rasuræ eboris ana scr. j. cum saccharo in aqua hyssopi, & melissæ dissoluto fiāt tabellę, aut rotulæ pond.drac.ij. Alijs in frequenti est vsu aliquis puluis, qualis foret ita confectus. Accipiatis bregmatis hominis, vngulæ asini syluestris ana vnc.s.Redigantur in puluerē, & læuigentur diligentissimè cum aqua pæoniæ, postmodum addatis cinnamomi electi, spicæ nardi ana drac.iij. sem. pæoniæ vnc.s. folior.caryophyllatæ, drac.ij. s. cuncta subtilissimè puluerizentur, & misceantur. Datur hic puluis bis in hebdomada ad hunc modū: Rec.oxymelitis scillitici vnc.j.pulueris prædicti drac.j.s. mis. Quod si saccharum finissimum ad pondus omnium addatis, poteritis eūdem puluerem aut cum cibis, aut alio quouis modo exhibere. Aut accipiatis cranij asini vsti vnc.j.rasuræ vngulæ alcis, cor. cerui vsti, visci quercini, granorum pæoniæ, radicis pæoniæ maris, tormentillæ, dictamni albi ana drac. ij. coralij vtriusq; præp. eboris recenter rasi, margarit.præparat.ana drac.j.fol.auri num.xxx.sacchari albissimi vnc. ij. Terantur omnia in lapide porphyrii, fiatq; puluis tenuissimus, cuius drachma offeratur cum aqua liliorum conuallium, aut aliarum, quæ mox dicentur. Sunt qui ad cælum vsque laudibus extollunt guttas aliquot extracti castorei in aqua vitę appellata, maximè si dentur cum decocto florum rorismarini, saluiæ,& betonicæ. Propinant alij oleum succini albi, alij oleum cranij humani, quidam alij oleum sulphuris, & chalcanthi, cum aqua vel pæoniæ, vel hyperici, vel cerasorum nigrorum dulcium, vel florum tiliæ, vel lauendulæ, vel deniq; rutæ caprariæ, quas etiā per se sumptas multum prodesse posse, ex ipsarum qualitatibus, &

morbi

morbi natura facilè deprehenditur. Bartholomæus Montagnana aquam valde probat è pæoniæ radicibus, atque item radicibus graminis ad vnc. iij. cum saccharo manè per plures dies haustam. Petrus Forestus describit ex Erasto lib. 4. Disput. in Paracelsum, & ex Langio duas aquas huic malo dicatas lib. 10. De morbis cerebri, Obseru. 55. quas dicit Erastus multorum vsu comprobatas, efficacesq; compertas esse. De quibus quidem, veluti de alijs non minoris momenti agetur in subsequenti.

De Aquis, ac Trochiscis quibusdam ad Epilepsiam admirandis, deq; multis Empiricis remedijs; De Periaptis, & Amuletis tam Physicis, quàm Magicis quid sentiat Auctor.

Lect. X L I.

NON ita pridem agebã Vobiscum de varijs aquis chymicis, seu stillatitijs, ad cerebri discrasiam in Epilepticis auferendam, aut saltem ad meliorem frugem reducendam, necnon ad illius membri proportionem, quam vocant, tutandam, valde accommodatis, ac mirè efficacibus, de quarum numero duas admirandas esse scribunt Petrus Forestus, & Hieronymus Rubeus de Destillatione, quarum vna Thomæ Erasto adscribitur, altera verò Ioanni Langio, qui ambo tamen sunt hæretica prauitate fædati, quibus nos tertiam addimus ex Mercato, & quartam ex Platero. Suam Erastus honestissimæ cuidam matronę composuit, quæ antequam huiuscemodi aqua vteretur, hoc morbo diu, multumq; laborauerat, & quo die ad eam vocatus fuit, tres paroxysmos perpessa fuerat; qua quidem postea multos non absque euidenti fructu vsos fuisse scribit. Quam pariter Mercatus ad inueteratam Epilepsiam maximè valere confirmat in suis Consultationibus. Altera Langio erat in arcanis, ambas tamẽ cum trochiscis quibusdam propinabant, quorum etiam hoc in loco fiet mẽtio. Erasti aqua ita se habet. Rec. Florũ Lilij cõuallium lib. j. ſ. florum pæoniæ, lauendulæ, betonicæ cuiusque librã, florum tiliæ, verbasci odorati singul. vnc. ij. cum dimidia, radicis aristochiæ longæ vnc. j. ſ. visci quercini drac. xiv. visci corylorum

drac.iij. cubebarum vnc. j. piperis nigri, caſtorei pontici cuiuſque vnc.ſ. Incidantur, incidenda, miſciantur, infundantur in vini, vel maluatici, vel alterius generoſiſſimi menſuris duabus Germanis per tres hebdomadas, maneantq; loco calido, vel Soli expoſito, & quotidie agitentur, demum balneo mariæ deſtillentur. Quoniam autem herbæ, ac flores omnes vno tempore non colliguntur, infundenda ſunt in vino quæ primò apparent, ac poſt tres hebdomadas exprimenda, & diſtillanda, quod effluxerit cum expreſſo prius vino miſcendum, donec haberi omnes queant. Poſſunt etiã ſiccæ accipi omnes, modò in vmbra ſint ſiccatæ, præter flores lilij conuallium. Trochiſcorum deſcriptio capit Cinnamomi drachmã, rad. pæoniæ, ſem. eiuſdem cuiuſque ſcrup.ij. zingiberis, cubebarũ, caryophyllorum, macis, ſingul. ſcrupulum, ſpec.cord. ſpec.aromatici caryophyll. cuiuſq; ſcrup.ſ. ſpec. diambræ, diamoſchi ſing. gr.v. nucis myriſticæ conditæ drac.ſ. citri excorticati ſcr.ij. ſacch. albiſſimi vnc. viij. in aqua ſupraſcripta diſſolutij. Ex his fiant trochiſci ſ.a. inſtar eorum, quæ manus Chriſti vocantur. Pro ditioribus in aurari, & oleo ſtillatitio, vel aniſorum, vel macis; vel olei ſimili aſpergi poterunt, cùm funduntur ſupra lapidem. Altera aqua Langio attributa in hunc planè modum conficitur; Rec. flor. lilij conuallium manip. viij. ſuperfundatur menſura vini cretici, aut moſcatelli, aut alioqui generoſi, in eoq; per dies quinq; infuſi maneãt, mox vitreis organis tepentis aquæ balneo deſtillentur. Deinde accipere oportet cinnamomi drac.vj. nucis myriſticæ drac. iv. piperis longi drac. ij. florum lauẽdulæ vnciam, flor. roriſmarini, ſtœchadis cuiuſq; vnc. ſ. cubebarum drach. ij. viſci quercini, radicis pæoniæ, rad. dictamni noſtratis, cuiuſq; vnc.ſ. omnia craſſiuſculè contrita rurſus in ſuperiore vino per dies octo macerentut, loco aprico, poſtmodum deſtillentur vti ſupra. Trochiſcorum autem forma hæc eſt. Rec. ſem. pæoniæ excorticat. vnc.ſ. margar. præp. drac. ſ. macis ſcr.i. folia auri vi. ſacchari albiſſimi in vnc.v. aquæ iam dictæ ſoluti, & decocti ad perfectionem vnc. ix. Fiant trochiſci, de quorum vſu, velut etiam de vſu aquarum, non omittenda ſunt à me quæ ab iiſdem ſcriptoribus memoriæ mandantur. Ambarum igitur aquarum vſus eſt, vt in paroxyſmo deducto ore cochleariũ plenum infundatur, fauces, tempora, & nares iiſdem confricentur.

Præ-

Præterea, vt quo tempore insultus timetur, siue dùm post breua interualla accessiones repetunt, vesperi, & manè tantundē ægroto offeratur, vnà cum duobus trochiscis, qui quidem, si mandere ęgrotus nequeat, in aqua dissoluti exhibendi sunt. Tandem vt tempore medio, quod præseruationis dicitur, per singulas hebdomadas cū Luna, vel quadrata, vel plena, vel noua efficitur, cochleariū vnū sumatur, cum duobus trochiscis manè, & vesperi, & morbo remittēte, manè tantùm, deinceps metu plenè sublato, bis in mense, plenilunii, & nouilunij temporibus accepisse sufficit. Ludouicus Mercatus in suis Consult. Medic. Cons. 3. pro puella Epileptica aquam, & ipse describit inter ea auxilia, quæ prauorum succorū reliquias in toto, & in capite absumerent, quantum possibile erat, in morbo magnæ feritatis, & diminutæ spei salutis. Cuius aquæ tertio quoq; die vnciam porrigebat, quam tradit hac ratione fieri. Rec. mell. scillitici vnc. viii. syr. stœchados, & lupulorū ana vnc. vi. fol. lupul. m. iv. epithymi vnc. i. cum dimidia, boraginis, linguæ ceruinæ, visci quercini an. m. ii. calami aromatici, serici crudi ana vnc. i. herbæ paralysis m. i. iuæ, betonicæ, maioranæ ana m. ii. rad. aristolochiæ, pęonię ana lib. s. rad. schorcioneræ lib. 1. florum cordialium, florum tiliæ, lauendulę, anthos, & genistæ ana vnc. ii. Conterantur omnia, & misceantur, & adde theriacę smaragdorum, elect. de hyacinthoconfectionis alchermes ana drac. iii. Dissoluātur in quatuor lib. aquæ cerasorum, & tiliæ, & recipiantur in alembico vitreo, & in duplici vase instillentur. Hanc Mercati aquam eo libentius attuli, quo puella illa, vt ipsi refert, eius auxilio, si non ex toto cōualuit, in lōge meliorē statum redacta fuit. Remanet alia aqua nō minoris efficaciæ, quam describit Felix Paterus in curat. De mentis consternat. lib. 1. Tom. 1. suæ Prax. ad hunc planè modū. Rec. pullor. hirundinum nu. xv. picæ, cuculi, pullorum nu. iv. vel si haberi non possint, hirundinum nu. xxv. sanguinis humani, vel hirci vnc. iij. cranii hominis vnc. j. castorei vnc. s. radic. pæonię, quart. i. & seminum vnc. i. scillæ præp. vnc. ii. visc. querc. vnc. s. rutæ, hyssopi ana m. ii. betonicæ, maioranę, saluiæ, flor. rosarum, lauendulæ san. m. i. cinnamomi drac. ii. caryophyllorum, nucis moscatæ, cubebar. piperis ana drac. i. vini præstantissimi, vel maluatici lib. iii. aquarum lilii conuallium, & flor. tiliæ an. vn. ii. aquæ uitæ vnc. i. macerentur

ca, & de stœchade ana q.s. fiat electuarium. Quidam cum ratione laudant quod recipit Succi cardui bened. mille folij, rutæ, melissæ, hyssopi ana vnc. ij. cum saccharo coquatur ad spissitudinem, & ad datur pul. visci quercini, radicum pyrethri, radicum quinque folij, cornu cerui præp. ana vnc. s. cranij asini puluerizati drach. ii. mithridatij, theriacæ antiquæ ana drac. vj. conseruæ lilij vnc. ij. aquæ vitæ modicum misce lento igne: Cuius detur manè à somno, & vesperi ante somnum drac. j. In eundem vsum parari quoque possunt tabellæ quædam, quarum æger vnam manè, aut serò capiat. Rec. spec. diamoschi vtriusque, ana scr. j. coral. rub. nucis moscatæ ana scr. s. seminum pęonię scr. ij. myrrhæ electæ drac. s. pul. cranij hum. rasuræ eboris ana scr. j. cum saccharo in aqua hyssopi, & melissæ dissoluto fiat tabellę, aut rotulæ pond. drac. ij. Alijs in frequenti est vsu aliquis puluis, qualis foret ita confectus. Accipiatis bregmatis hominis, vngulæ asini syluestris ana vnc. s. Redigantur in puluerē, & læuigentur diligentissimè cum aqua pæoniæ, postmodum addatis cinnamomi electi, spicæ nardi ana drac. iij. sem. pæoniæ vnc. s. folior. caryophyllatæ, drac. ij. s. cuncta subtilissimè puluerizentur, & misceantur. Datur hic puluis bis in hebdomada ad hunc modū: Rec. oxymelitis scillitici vnc. j. pulueris prædicti drac. j. s. mis. Quòd si saccharum finissimum ad pondus omnium addatis, poteritis eūdem puluerem aut cum cibis, aut alio quouis modo exhibere. Aut accipiatis cranij asini vsti vnc. j. rasuræ vngulæ alcis, cor. cerui vsti, visci quercini, granorum pæoniæ, radicis pæoniæ maris, tormentillæ, dictamni albi ana drac. ij. corallij vtriusq; præp. eboris recenter rasi, margarit. præparat. ana drac. j. fol. auri num. xxx. sacchari albissimi vnc. ij. Terantur omnia in lapide porphyrii, fiatq; puluis tenuissimus, cuius drachma offeratur cum aqua liliorum conuallium, aut aliarum, quæ mox dicentur. Sunt qui ad cælum vsque laudibus extollunt guttas aliquot extracti castorei in aqua vitę appellata, maximè si dentur cum decocto florum rorismarini, saluiæ, & betonicæ. Propinant alij oleum succini albi, alij oleum cranij humani, quidam alij oleum sulphuris, & chalcanthi, cum aqua vel pæoniæ, vel hyperici, vel cerasorum nigrorum dulcium, vel florum tiliæ, vel lauendulæ, vel deniq; rutæ caprariæ, quas etiā per se sumptas multum prodesse posse, ex ipsarum qualitatibus, &

morbi

morbi natura facilè deprehenditur. Bartholomæus Montagnana aquam valde probat è pæoniæ radicibus, atque item radicibus graminis ad vnc.iij.cum ſaccharo manè per plures dies hauſtam. Petrus Foreſtus deſcribit ex Eraſto lib.4. Diſput. in Paracelſum, & ex Langio duas aquas huic malo dicatas lib.10.De morbis cerebri,Obſeru.55.quas dicit Eraſtus multorum vſu comprobatas, efficaceſq; compertas eſſe. De quibus quidem, veluti de alijs non minoris momenti agetur in ſubſequenti.

De Aquis,ac Trochiſcis quibuſdam ad Epilepſiam admirandis, deq; multis Empiricis remedijs; De Periaptis, & Amuletis tam Phyſicis, quàm Magicis quid ſentiat Auctor. Lect. X L I.

NON ita pridem agebã Vobiſcum de varijs aquis chymicis, ſeu ſtillatitijs,ad cerebri diſcraſia m in Epilepticis auferendam,aut ſaltem ad meliorem frugem reducendam,necnon ad illius membri proportionem, quam vocant, tutandam, valde accommodatis,ac mirè efficacibus, de quarum numero duas admirandas eſſe ſcribunt Petrus Foreſtus, & Hieronymus Rubeus de Deſtillatione, quarum vna Thomæ Eraſto adſcribitur, altera verò Ioanni Langio, qui ambo tamen ſunt hæretica prauitate fædati, quibus nos tertiam addimus ex Mercato,& quartam ex Platero. Suam Eraſtus honeſtiſſimæ cuidam matronę compoſuit, quæ antequam huiuſcemodi aqua vteretur,hoc morbo diu,multumq; laborauerat, & quo die ad eam vocatus fuit,tres paroxyſmos perpeſſa fuerat; qua quidem poſtea multos non abſque euidenti fructu vſos fuiſſe ſcribit. Quam pariter Mercatus ad inueteratam Epilepſiam maximè valere confirmat in ſuis Conſultationibus. Altera Langio erat in arcanis, ambas tamẽ cum trochiſcis quibuſdam propinabant, quorum etiam hoc in loco fiet mẽtio.Eraſti aqua ita ſe habet.Rec.Florũ Lilij cõuallium lib.j.ſ.florum pæoniæ,lauendulæ,betonicæ cuiuſque librã, florum tiliæ, verbaſci odorati ſingul. vnc.ij. cum dimidia,radicis ariſtochiæ longæ vnc.j.ſ. viſci quercini drac. xiv. viſci corylorum

Præterea, vt quo tempore insultus timetur, siue dùm post breua interualla accessiones repetunt, vesperi, & manè tantundē ægroto offeratur, vnà cum duobus trochiscis, qui quidem, si mandere ęgrotus nequeat, in aqua dissoluti exhibendi sunt. Tandem vt tempore medio, quod præseruationis dicitur, per singulas hebdomadas cū Luna, vel quadrata, vel plena, vel noua efficitur, cochleariū vnū sumatur, cum duobus trochiscis manè, & vesperi, & morbo remittēte, manè tantùm, deinceps metu plenè sublato, bis in mense, plenilunii, & nouilunij temporibus accepisse sufficit. Ludouicus Mercatus in suis Consult. Medic. Cons. 3. pro puella Epileptica aquam & ipse describit inter ea auxilia, quæ prauorum succorū reliquias in toto, & in capite absumerent, quantum possibile erat, in morbo magnæ feritatis, & diminutæ spei salutis. Cuius aquæ tertio quoq; die vnciam porrigebat, quam tradit hac ratione fieri. Rec. mell. scillitici vnc. viii. syr. stœchados, & lupulorū ana vnc. vi. fol. lupul. m. iv. epithymi vnc. i. cum dimidia, boraginis, linguæ ceruinæ, visci quercini an. m. ii. calami aromatici, serici crudi ana vnc. i. herbæ paralysis m. i. iuæ, betonicæ, maioranæ ana m. ii. rad. aristolochiæ, pęonię ana lib. s. rad. schorcioneræ lib. 1. florum cordialium, florum tiliæ, lauendulę, anthos, & genistæ ana vnc. ii. Conterantur omnia, & misceantur, & adde theriacę smaragdorum, elect. de hyacinthoconfectionis alchermes ana drac. iii. Dissoluātur in quatuor lib. aquæ cerasorum, & tiliæ, & recipiantur in alembico vitreo, & in duplici vase instillentur. Hanc Mercati aquam eo libentius attuli, quo puella illa, vt ipsi refert, eius auxilio, si non ex toto cōualuit, in lōge meliorē statum redacta fuit. Remanet alia aqua nō minoris efficaciæ, quam describit Felix Paterus in curat. De mentis consternat. lib. 1. Tom. 1. suæ Prax. ad hunc planè modū. Rec. pullor. hirundinum nu. xv. picæ, cuculi, pullorum nu. iv. vel si haberi non possint, hirundinum nu. xxv. sanguinis humani, vel hirci vnc. iij. cranii hominis vnc. j. castorei vnc. s. radic. pæonię, quart. i. & seminum vnc. i. scillæ præp. vnc. ii. visc. querc. vnc. s. rutæ, hyssopi ana m. ii. betonicæ, maioranę, saluiæ, flor. rosarum, lauendulæ san. m. i. cinnamomi drac. ii. caryophyllorum, nucis moscatæ, cubebar. piperis ana drac. i. vini præstantissimi, vel maluatici lib. iii. aquarum lilii conuallium, & flor. tiliæ an. vn. ii. aquæ uitæ vnc. i. macerentur

per horas tantum aliquot, ne corrumpantur, & distillentur. Detur ab vnc.ſ. ad vnc.j. ad præcautionem, quæ aqua in paroxysmo infusa excitat, citiusq; si in portione illius assam fętidam, vt prius dictum, fundas. Non desunt etiam qui magnopere commendent hãc aquã. Panis, vbi è furno extrahitur, calentis medulla vitreis organis distillatur, cuius dant vnc. iv. cum rasuræ dentis lupini drach. Matthæolus præbet aquam distillatam ex hominum fæcibus, & cineres visci quercini, vt bibat quadraginta diebus, magis tamen placet quæ ab eodem commendatur distillata ex radicibus hyperici, dũ floret. Arculanus præbebat coaguli leporini guttas sex ad decem cum mulsa, vel aqua rutæ, & Galenus multò antè 10. Simpl. laudauerat coagulum leporis quantitate erui sumptum ex aceto. Paracelsus in paroxysmo oleum gagatis naribus imponit, dein purgat helleboro, postea olei cranij, & spiritus vitrioli guttas dat cum aqua lauendulæ. Hîc certe non damnandus est chalcanthini liquoris vsus, vt nec in Epilepsia puerulorum causa vermium suborta. Antiqui Empirici apud Aurelianum dabant bibendum lac asininum cum sale. Alij sanguinem testudinis marinæ. Dioscorides iecur asininum assume sui offert, & sanguinem mustelæ, cuius etiam carnem siccatam Galenus commendat, quemadmodum Sextus antiquus Medicus præbebat cor leporis siccatum cum thure ex vino albo. Hoc agebat septem diebus auspicando a Luna recenti, dum nimirum illa quartã in cęli partẽ abierit. In senescente verò morbo viginti nouem diebus id propinabat, dum scilicet à synodo totum orbem Luna peragrarit. Mizaldus sibi compertum esse scribit, quòd radix pęoniæ maris auulsa Luna crescente, ac illi blandiente Sole radio sextili, aut trino, dum is sub Leone decurrit, ab Epilepsiæ accessione tuetur, si non fuerit antiquatum malum. Idem recenset verbenam collectam Sole per Arietem spatiante, & mistam cum granis aliquot pæoniæ, si terantur, & cum vino albo propinentur, Epilepticos miraculo quodam sanare. Cardanus refert se duos curasse post remedia omnia aliorum Medicorum. Horum vnus febricitabat; alter clamabat. Id egit somniferis capitis lotionibus, & solo potu pulueris chrysolithi ex vino. Octo, inquit, dierum spacio conualuere, ita vt nun-

quam redierit morbus. Varignana ſcribit; ſumantur oſſa hominis mortui,ideſt cranij,comburantur;fiat cinis,& propinetur ad drac. j.cum aqua ceraſorum dulcium,aut alia conuenienti. Multos dicunt fuiſſe ſanatos bibendo pulueris bryoniæ drac. j. cum vino manè vnius anni ſpatio. Montagnana in ſuis Conſilijs tradit ſe multoties expertum ſequens remedium. Rec.pyrethri,ſtœchadis, coſti an. drac.x. agar.drac.v.ſ.carui, anethi, aſſæ fætidæ,ariſtolochiæ rotundæ an. drac.ij. ſ. ſucci ſcillæ, mellis electi an. lib. i. ſ. Coquantur ſimul ſcilla, & mel lento igne vſq; ad ſpiſſitudinem deinde iniectis pulueribus fiat electuarium,cuius patienti offerantur manè quatuor horis ante cibum drac. iij. Arnaldus de Villa noua ſic deſcribit medicamentum ex magiſtro ſuo præſtantiſſimum. Rec. iuæ moſchatæ, camepytheos, betonicæ,herbæ paralytis,ſaluiæ domeſticæ,& agreſtis,pentaphylli, graminis,valerianæ, caprifolij,capillorum veneris,ſcolopendrij,anethi,endiuiæ an.m.ſ. flor.anthos,boraginis, ſem.aniſi, fœniculi,paſſul. mundatar. cortic.radic.omnium aperientium an.vnc.j.ſ.cinnamomi,rad.pęonię, polypod.quer. contuſ.an.vnc. 5.ſacch. lib.ij.Fiat ſyrupus ſ.a.de quo capiat manè vnc.duas,vel tres.Veſica apri immediate extracta,& cum vrina in furno exſiccata,ita vt in puluerem redigi poſſit, ſi ad quantitatem fabæ in vncia oxymelitis manè ieiuno ſtomacho exhibeatur, valde præſentaneum remedium eſſe creditur. Inter Empirica quoq; ,& à quibuſdam experta ponitur ſtercus pauonis in vino tenui potatum. Legitur apud Dioſcoridem lichenes eſſe in equorum genibus, & ſuper vngulas induratos callos, qui triti, & ex aceto ſumpti Epilepticis mederi traduntur.Memoriæ mandauit Spartianus Heliogabalum comedere conſueuiſſe camelorum calcanea,criſtas gallinaceis demptas viuentibus, pauonum linguas, & luſciniarum,quod qui illis ueſceretur,Epilepſiam non ſentiret. Pulmones leporis ſale adſeruati cum thuris tertia parte in vino albo per dies triginta exhibentur, velut eiuſdem coagulum, & illud ſimiliter vituli marini, quod vires caſtorij repræſentat. Vrſini, & aprini teſtes ad idem valere dicuntur,quemadmodum galli gallinacei, ſi in puluerem triti, ex aqua,& lacte ieiuno præbeantur per quinque dies cum vini abſtinentia. Audiãt obſecro vnum admiratione dignum,quod refert Celſus lib. 3.cap.

23.

23. Quidam iugulati gladiatoris calido sanguine epoto, tali morbo se se liberarunt: apud quos miserum auxilium tolerabile miserius malum facit. De hac re etiam Plinius in præfat. lib. 28. Legitur in Apologetico Septimij Florentis in arena iugulatorum nocentum sanguinem recentem de iugulo decurrentem, auida siti solitum hauriri; quod sic comitiali morbo remedia quæri opinarentur. Quinimò Aretæus lib. 1. De morb. Chronic. 4. narrat nonnullos se vidisse phialam subijcientes vulneri iugulati hominis, ac haustum cruorem bibentes: O facinus grande, inquit, malum malo piaculo depellere; & num ita ad sanitatem peruenerint, nemo mihi, ait, affirmare potuit. Addit insuper quendam se legisse scriptorem, qui humanum iecur epulandum proponebat. Profectò illud proponitur à Scribonio Largo, à quo etiam scribitur, quosdam esse, qui sanguinem ex sua vena emissum bibant. Democritus ille, quem tanti fecit Hipp. dicebat in nonnullorum morborum curatione opus esse pollutione, veluti sunt cædes, & culpæ, & menstrua mulieris, & sacrarum auium, vel vetitorum animantium carnes cibo datæ, & sanguinis potus. Iatrochymici stillatitiam aquam è sanguine humano educunt, quam morbis capitis plurimum prodesse scribunt, & Platerus in sua Praxi locò iam adducto pro comitialibus ponit aquam ex sanguine humano cum alijs rebus, quam apud illum videbitis. Amuleta denique, necnon & Periapta vocata ad morbum comitialem tot recensentur, quot arenæ maris, vt nulli mirum videri debeat, si Damocrates ille Atheniensis apud Trallianũ adolescens adhuc, & morbo huic obnoxius, ad Delphicum Oraculum proficisci voluerit, rogans, cum pleriq; offerrent alliganda Epilepsiæ contraria, quonam ex eis cum vtilitate vti posset. Cui sic Pythia respondisse fertur.

De grege sume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes, & ouis dato tergora circum
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulso.

Oraculi verò sensum hunc esse ferunt, caprarum caput iuxta cerebri basim multis scatere vermibus, qui sternutamentis animali obortis in nares capræ insiliunt. Oportet igitur veste prius substrata, ne terram attingant, illos excipere, vnum, vel tres, & indutum pelle nigræ ouis collo alligare. Nota sunt quæ traduntur a Dio-

scoride,

ſcoride, & Tralliano de lapidibus illis in ventre pullorum hirundinum prima fętura excluſorum adinuentis. Secentur autem Luna creſcente, & inuenti lapilli priuſquam terram tangant, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligantur, vel ſub axilla geſtantur, aut in puluerem redacti cum aliquo liquore bibuntur. Ferunt omnes ſmaragdum collo geſtatum, aut etiam per os aſſumptum ab Epilepſia præcauere. Eodem vis ineſſe creditur corallio rubeo; lapidi chelidonio, chryſolito, & vngulæ auis anulo inſertæ, & geſtato. Narrãt alij caput cuculi collo ſuſpenſum ab Epileptico caſu præſeruare, & addunt hanc auem Epilepſiam ad ſe trahere, ſicut magnes ferrum. Vnde eſt, quod huiuſmodi actis ſingulo menſe Epileptica corruit. Zona de corio lupi, vel aſini ad idem valere dicitur, vt viſcus quercinus collo appenſus, & pyrethrum ſimiliter, & multò magis cum Galeno, pæonia è collo ſuſpenſa. Sed obſecro his tandem omnibus finem faciamus, quæ ſiue Empirica ſint rationalia, ſiue non rationalia, hoc eſt Homerica dicta, vt Trallianus ait, ſeu clarius Periapta, aut Amuleta, quæ, vt ſcribit Gal. 2. Catat. 2. & Plinius lib. 25. cap. 29. vel extrinſecus poſita, vel interius aſſumpta nullam habent medicam rationem, ſed iuxta quandam mirabilem proprietatem nobis incognitam efficacia eſſe dicuntur, apud Dioſcoridem, Plinium, Aetium, Alexandrum, & alios infinitos ad nauſeam vſque exarata reperiuntur. Quinimò & Galenus noſter de his librum compoſuit, prout ad varios morbos accõmodari poterant, qui tamen deſideratur. Quem librum de occultis rerum proprietatibus inſcriptum pollicetur ſexto, & vndecimo Simplicium, & citat Trallianus lib. 9. c. 4. Vbi in ſumma ægritudines longæ ſunt, & contumaces, nec tot, tantiſque præſidijs cum ratione excogitatis euinci, ac ſuperari poſſunt, omnes facilè ad prędicta confugiunt. Vnde in hiſtoriis proditum eſt, Caracallã Imperatorem lege cauiſſe, ne quartana incantationibus, & ſuperſtitionibus curaretur. Vos, vbi præcipuè hæc ſunt externa, & Phyſica, non Magica Amuleta, vti verba, characterésq; a Theologis dãnata, neutiquam repugnetis, ſed adminiſtrari permittatis, quia non lædunt; ne vetula accedens, aut Empiricus aliquis aliquod ex dictis adhibens, præmium victoriæ, quam reuera peperit recta, & rationalis præmiſſorum medicamentorum adminiſtratio, iniuria

aufe-

auferatur. Ne dicam quòd huiusmodi sępe per accidens, & ex euẽtu prosunt, propter vim imaginationis, quia plures sanat, in quem plures credunt, & bona confidentia ægrorum (inquit Auicenna) plus potest, quàm omnia remedia Medicorum. Phantasia enim habet imperium in spiritus, & humores morborum parentes. Censeant tamen quidquid velint Platonici, mihi certè semper placuit, ne morbis, & susurris curatio fiat. Verissimum enim est quod legi olim apud Paracelsum (licet viri parum Christiani, & solidam omnem Philosophiam subuertẽtis sensus nõ idem cum meo sit) in lib. De causis inuisibilibus: Verba, & characteres sunt Medicinæ Dæmonũ; syrupi, & apozemata hominũ, necnon etiã ingeniosum Periclis dictum, quod ex Theophrasto refert Plutarchus in illius vita. Nam cum in morbo quodam sæuo Periapta collo suspendi passus esset, amicis quibusdã hac de re fortasse mirantibus respondisse fertur. Si compos fuissem mentis, nunquam tales quisquilias admisissẽ. In proximè habenda Lectione Chirurgiam aggrediar.

De eiusdem Epilepsiæ curatione per Chirurgiam & primò de sanguinis missione controuersiæ Medicorum proponuntur, & sedantur, Lect. XLII.

AVDIVISTIS hactenus Epilepsiæ per essentiã in cerebro genitæ à materia cum pituitosa, tum melancholica integram, ni fallor, curationem per illa medica auxilia, quæ ab instrumẽto Pharmaceutico nuncupato elici possunt, quæ tamen, quia per se sola, & non accedentibus alijs præsidijs, quæ à manuum operatione, vel Chirurgia depromuntur, aut nihil, aut certè modicum emolumenti ægrotantibus afferrent, idcirco differenda non sunt, quæcunque ab hoc alio fonte pro comitialium salute hauriuntur. Sub trutinam ergo, atque examen venient sanguinis missio tam per venã sectam, quàm per hirudines, & scarificatas cucurbitulas, cauteria, & phœnigmi, seu metasincritica medicamenta, quibus ab alto, & profundo foras ad extimam cutim, & peripheriam peccantes euocantur humores. Quantum ad sanguinis vacuationem, quæritur primùm an conueniat, &, si conuenit,

uenit, qua copia, quo tempore, à quo loco, seu per quas venas hæc operatio celebrari debeat. Vnde ego, qui sanguinis missionem in Epilepticis per quam necessariam, nedum vtilem, atq; proficuam esse semper existimaui, afferam vobis prius rationes, quibus aliquis adduci posset, vt crederet hoc in mali genere tale præsidium locum minimè habere; deinde solutione allata, probabilioribusq; adductis veterum Medicorum innixis testimonio, & auctoritatibus, concludam sanguinem in Epilepsia tam curationis, quàm præcautionis gratia alacriter esse detrahendum.

In primis nō videtur sanguinis missio in Epilepticis conuenire, & cum ratione imperari, quia, vt supra etiam in Lethargo dictum est, humores, qui morbum faciunt, crudi sunt, ergo indigent nō vacuatione, sed coctione. Insuper Epilepsia à quibusdam Medicis magni nominis, vt aliàs intellexistis, collocatur inter morbos chronicos, ita vt Celsus dixerit longam esse vsq; ad mortis diem, & vitæ non periculosam. Sed in huiusmodi morbis Medici non tam ad præsentes, quàm ad futuras vires mentis acie directa, sanguinem è venis minimè hauriunt. Præterea in frigido affectu, qualis Epilepsia est, si sanguis mittatur, eò magis recrudescet, ac refrigerabitur. Tandem cur sanguinis missio fit, si cum sanguine peccans materia non educitur, quæ crassa plerumq; est, & viscida? His rationibus, quę pariter militant pro alijs cerebri affectibus frigidis, fauet quàm maximè, quod Gal. 6. Aphor. 47. videtur potius purgationem pituitosi humoris, quod etiam de melancholico dici potest, laudare, quemadmodum & in libro; Quando, & quomodo purgare oporteat. Accedit quòd cum alij, tum Mesue nullam de hoc remedij genere mentionem facit in Epilepsiæ curatione. Quibus tamen omnibus facilè responderi à nobis potest. Ad primam dicatis, materiam crudam nō egere vacuatione, intelligi, si solùm sanitas seruanda sit, non item si prohibendus, aut tollendus magnus morbus, qualis est comitialis, nec non Lethargus, vt alibi dixi. Ad secundam, Medicos illos, qui sanguinem mittendum præcipiunt, ad accessiones respicere, quæ acutæ sunt, & interdum modico temporis interuallo recurrentes, cum euidenti vitæ discrimine. Ad hæc, quod obijciebatur, verum est in morbis, qui assiduè affligunt, & temporis diuturnitate vires omnes eneruant, sed Epile-

psia periodica existit, post cuius solutum paroxysmum vires iterum refocillantur. Ad tertiam qua multi adducti à tali præsidio abhorruerunt, refrigerari magis, & recrudescere affectum, veritatem habere tantummodo, si multa, & copiosa fieret sanguinis missio, & si non de materia tolleretur, quæ morbum fouet, & calorem innatum sua copia prefocat. Ad quartam, falsum esse vna cum sanguinis eductione aliquid pituitæ non vacuari. Fusa siquidem est, & liquida in venis, vt non rarò videamus multum humoris pituitosi etiam viscidi secta vena educi, ac minorari. Auctoritates Galeni non conuincunt sanguinem haud esse mittendum in Epilepticis, sed eos quammaximè iuuari à purgationibus; quibus tamen solis videntur fuisse contenti Mesue, & alij quidam, quos vocant, Practici. Ego verò præsentaneum auxilium credo esse sanguinis missionem hoc in casu, velut in alio quocunque magno capitis affectu, etiam à causa frigida prædominante; dummodò reliquum corpus non sit valde exangue, vniuersusq; habitus ad frigidum magnopere vergat, qualia sunt senum corpora, de quibus precipuè crediderim intelligendum esse Aetium, qui de sanguinis missione in apoplexia loquēs ait: Phlebotomia aut apoplecticos seruat, aut citò perimit: seruat si fuerit sanguinea, perimit si pituitosa. Epilepsia itaque magnus morbus est, & acutus, vt cum ex alijs, tum presertim ex Galeno patet 5. Aphor. 30. At in omnibus acutis, & magnis morbis, dummodò vires valeant, & reliqua consentiant, sanguis mittendus est, quemadmodum clarè constat ex Hipp. 4. De rat. vic. in acut. tex. 24. Præterea sanguinem mittimus quàm sæpè in frigidis affectibus, non tantùm quia de crudo etiam, aut crasso humore multum emittitur, & inde onere leuata natura neq; fluxionem tentat, & quod reliquum est concoquit, absumitque, sed quoniam licet sanguis non peccet sub ratione causæ principalis, nihilo tamencetius habere solet aliquando rationem causæ adiuuantis, vel sine qua non, in morbis potissimùm, in quibus ad calidiora præsidia deueniendum est. Vt sileam quòd si non vacuationis gratia, saltem auersionis nomine haud infrequenter aufertur. Quare hinc factum ego putauerim, vt non solùm Hipp. loco citato tex. 25. & post eum Celsus cap. proprio, sed etiam Gal. tum lib. De venæ sect. aduersus Erasistratum cap. vltimo, De curandi rat.

per sang.miss.cap.7.& 10.tum lib.Meth. 12.cap.18.non modò in Epilepsia, verùm quoque in Lethargo, caro, & catocho, & attonito morbo per initia sanguinem mittendum esse existimauerit per illa verba. Itaque secanda in talibus affectibus vena est, statim ab initio, si modò tunc valens virtus sit, vt sine noxa sanguinis missionē ferat, ac nihil eorum prohibeat, quæ de secanda vena retulimus, sicuti, vel crudi humoris copia, vel puerilis ætas, vel anni tempus regioue, in qua sit extremus, aut calor, aut frigus, & reliqua. Neque potest vestrûm aliquis Galenum uerbis illis, si adsit crudi humoris copia, prohibere sanguinis missionem, quia non de crudis humoribus in uenis existentibus sermonem habet, sed de ijs tantummodò, qui in uentre, aut uentriculo stabulantur, ueluti nono eiusdem operis cap.5.& 11.cap.14.apertè declarat, ad quæ loca dubio procul respicit, dum ait: ac nihil eorum prohibet, quæ de secanda uena retulimus. Mesues, & aliorum quorundam sententia amplectenda foret, si Epilepticorum corpus uniuersum undiq; frigidis, & crudis succis abundaret, ita ut humores hi a sanguinis natura longè, lateq; recederent, nec unà cum sanguine educi, ac minorari possent; tunc enim ab hoc remedio abstinendum penitus esset, saltem quoad uenam sectam, ut per Galenum patet tam lib. De cur. rat. per sang.miss. 12. quàm lib. 4. De tuen. sanit.& 3. lib. Com.4.in 6. Epidem. Quòd si aliquis à me quærat, quomodo cognoscere ualeat, quando humores a sanguinis natura recedunt, & quando secus, huic pro me respondeat ipse Galenus 4. De sanit. tuen. quoniam uidelicet quando humorum à sanguinis natura secretorum in uniuerso corpore exuperantia adest, hoc facilè discernitur, præsertim ex uirium obseruatione, quæ quidem in multa humorū copia, qui plurimum à sanguine recesserint, seruari nequeūt robustæ, ac validæ, vtpote quarum vniuersum fundamentum in sanguine consistit, & ego supra ex eodem Galeno dixi vobis non esse deueniendum ad sanguinis extractionem in Epilepticis, nisi vires consentiant, & vegetes sint: quod cum affirmabam luce clarius etiam significabam, in ijs abundantes humores non admodū longè distare à sanguinis natura. Quam rem pariter dignoscere poteritis ex colore vniuersi corporis, ex colore, ac tumore venarum, necnon ex colore, ac substantia vrinarum, quæ humorum

qua-

qualitatem, & naturam solent ostendere, qui in venis continentur, cum serosa illorum pars per vrinas excernatur. Vnde si vrina ipsa colore, & substantia parum discrepet ab ea, quę cum rubedine crassitudinem præsefert, signum vobis erit, sanguinem exuperare, & humores a sanguinis natura non valde recedere. Sed interim dicet alter hæc habere veritatem, si de vniuerso corpore habeatur sermo, at si de plenitudine alicuius determinatæ particulæ, & capitis præsertim loquamur, virium robur non ita, vt antè significabit. Hoc vtique verissimum est, ideoq; potius idipsum demonstrabitur vobis ex colore, & venis malè affectæ particulæ, & in casu nostro ex facie, & oculis. Nam oculorum aspiciendus est color, & venæ etiam in eis notandæ, an plenæ, & tumidæ: si benè colorata sit facies, & calida potius, quàm frigida. Ex quibus omnibus vbi curanti Medico constabit, materiam, quæ Epileptico negotium facessit, ad sanguinis naturam proximè accedere, protinus de sanguine auferendo cogitabit, quidquid alij contra sensisse videātur. Conuenit itaq; hoc in affectu sanguinis missio, dummodo requisita dicta vnà reperiantur. Hinc alia insurgit dubitatio valde vtilis, & digna quæ vobis adhuc in Arte tyronibus, & Medicinæ vix initiatis explicetur. Dato quòd curandus offeratur aliquis Epilepsia detentus, cui educere sanguinem non possimus, aut quia vires non putantur duraturæ, aut ætas, vel tempus prohibent, aut ægrotus ipse prę luxu, & animi mollitie venam secari non permittit, qua ratione instituenda erit curatio? Vbi laborātis vires imbecillæ sanguinis vacuationem per venæ sectionem, cucurbitulas, & hirudinis minimè ferre posse videtur, alia ratione auertēdus, & reuellēdus erit impetus humoris, qui in caput fertur; sequendo nimirū, ac imitādo Gal. 5. Meth. 13. in curatione illius matronæ Romanę, quę sanguinē è spiritalibus mēbris expuerat. Nō enim ausus est Gal. illi met matronæ, quę per aliquot dies ieiunauerat, & prę inedia debilis erat, sanguinē mittere, sed alia via incessit, ablegatisq; omnibus alijs euacuationibus, solis clysteribus acrioribus, necnō vinculis, atq; frictionibus toti corpori, excepto capite, adhibitis, & corpus vacuauit, & reuulsionē molitus fuit. Hæc omnia alacrius impetranda, si æger non quidem ob virium infirmitatē, sed propter animi mollitiem, ac luxum, quod in viris diuitibus, atque principibus ali-

aliquando contingit, a sanguinis missione vobis abstinendum erit. Dicebat enim Gal. 4. De sanit. tuen. 2. aluũ liberalius esse ducendam, à quibus sanguis non aufertur, & quia non minus medicamenta per os assumenda respuunt, ac negligunt, quàm sanguinis detractionem, clysteres imperentur, non solum acriores, sed sæpius etiam injciendi; velut frequentes, validæq; frictiones, & cætera iã exposita. Quod si sanguinis vacuatio per cucurbitulas scarificatas dorso, & cruribus admotas, sicut per hirudines hæmorrhoidibus fieri permittatur, instar erit aliarum vacuationum, quæ mox dicebantur, & vicem geret phlebotomiæ, vt ait Auicenna. Quare & pueris & senibus, in quibus per ætatem à venę sectione desistimus, ab hisce partibus detractus sanguis mirabiliter confert, nec vlla inde noxam in viribus timere debemus, vt est communis omnium Medicorum consensus. Quantum ad copiam, seu quantitatẽ extrahendi sanguinis, memoria recolatis quod nos admonebat Galenus lib. 1. ad Glauc. 14. sanguinem haud esse mittendum pro magnitudine affectus, quia sæpè vires nimis labefactantur, in morbo pręsertim, qui paroxysmorum frequentia, & symptomatum magnitudine patientem non rarò de medio tollit, & in quo sanguis ad pituitosum, vel melancholicum vergit. Hinc etenim sumpta indicatione parcius vtique mitti sanguis debet. De huiusmodi namq; Epilepsia sermo noster accipiendus est, vtpote frequentissima, & de qua in primis Hippocrates, & Galenus intelligi voluerunt. Quod si de Epilepsia sanguinea aliquis intelligeret, nulli dubium quòd alia ratione res hæc dirimenda foret. Hanc enim dari multi contendunt ex Hippocr. & Gal. 4. De rat. vict. in acut. tex. 23. & ex Pror. potissimùm verò ex illa sententia, quæ legitur etiam in Coac. prænot. lib. 4. sect. 2. Aphor. 20. Qui statis interuallis sanguinẽ fundunt, siticulosi, siquidem non effuderint sanguinem, Epileptici moriuntur. Quanam verò ratione, & quo pacto à sanguine Epilepsia gigni possit, ingeniosè ostendit Mercatus & in Praxi, & Consultationibus consult. 3. Refert enim ad abundantiam sanguinis, præ qua venæ cerebri tumefactæ leui compressione eiusdẽ cerebri cauitates coarctant, vt natura conetur maius malum præcauens, conuulsiuis motibus excitatis, id vitare. In hac itaque Epilepsia cui dubium, largiter, & copiosè mittendum esse sanguinem,

 iuxta

iuxta illud quod dicebat Hippocrates aphoniã solui venæ sectio- ctione. In tempore autem, quo mitti sanguis debet, duplex consideratio; vel enim ad anni tempus respicit curans Medicus, vel ad morbum; si ad primum Gal. de curan. rat. per sang. miss. cap. 7. & 10. ijs, qui facilè in comitialem morbum incidunt initio veris sanguinem mittit, quem nos sequi debemus; si ad secundum audiatur Celsus lib. 3. cap. 23. qui sic loquitur. Expectãdus est dies quo prolabitur, vtendumq; tunc, vel sanguinis missione, vel ductione alui, vel nigro veratro, sicut præceptum est. Quare vult Celsus secãdam esse venam imminente accessione, vt vacuetur sanguis, & fiat à capite reuulsio. Remanet vltima dubitatio de loco, & per quas venas extrahi sanguis debet in Epilepticis, vt omnis, quod aiunt, lapis hac in re moueatur. Aretæus secat venam cubiti, & frontis; cuius sententiæ videntur etiam fuisse Cælius Aurelianus, & Paulus. At Celsus in citato loco, & Galenus De cur. rat. per sang. miss. c. 19. e cruribus potius sanguinem hauriunt. Ex altera parte idem Galenus eodem in libro, & 1. Com. in 6. Epidem. atque alibi sæpè in capitis affectibus venam humeralem, quam cephalicam appellant incidendam esse tradit. Auicenna verò vtrasque pertundit. Pro tollenda huiusmodi controuersia, & hac sedanda contrarietate ignorandum vobis non est, posse à Medico tam superiores, quàm inferiores venas in Epilepsia secari, pro diuersitate nimirum intentionum, proque vario statu, varijsq; conditionibus corporis Epilepsiã patientis. Vbi in capite, & cerebro materia residet, iamq; ad læsam partem aut omnino, aut maxima ex parte fluxit humor, qui morbum fouere potest, neque in alijs vllis particulis notatu digna existit humorum repletio, de qua verendum sit, ne in caput feratur, tunc tutò, & cum ratione sanguinem mittetis ex sectione venarum propriarum capitis, vt sunt vena frontis, venæ narium, & quæ sub lingua latitant, vel post aures excurrunt, appositis hirudinibus. Fortasse etiam conferet secare venam illam, de qua Rondeletius in Meth. cur. morb. cap. de conuulsione, vbi hæc leguntur: In tetano tamen, alijsq; colli conuulsionibus, vt & in Epilepsia, secare prodest venam non omnibus cognitam, quæ in prima dorsi vertebra conspicitur clara, & per summum vertebrarum spinæ ad os vsque sacrum deorsum perreptat, & paulò supra primam eam dorsi

dorsi vertebram in spinam subiens occulitur. Quod si habenda ratio sit non modò præsentis,& defluxæ materiæ, sed alterius quoq; quæ vel iam fluere incepit,aut saltem timor est,ne fluat, quoniam & alia particula ex ijs, quæ supra clauiculam sunt, humorum copia repleta apparet,nec non vacuatione simul, & reuulsione opus est,nulli dubium quod incidenda erit cephalica,quia per hanc generaliorem vacuationem partes capiti vicinæ vacuantur,ac deorsum reuelluntur succi, ne ita facilè sursum ad affectam sedem efferantur. Vbi plenitudo reperitur tam in partibus, quæ sunt supra collum,& clauiculam,quàm in his, quæ sunt infra, hæc plethora deplenda per sectam venam mediam, quæ fit ex coalitu vtriusque videlicet humeralis,& axillaris. Si verò plenitudo ad viscera quoque pertingat,& mali fomentum pendeat à iecore,& partibus circumstitis, ob eorum plenitudinem, qui non videt statim eam venã esse aperiendam,quæ citissimè potest illud fomentum subtrahere, auertere fluentem humorem, & aliquid è capite detrahere? Vndecunque enim mittatur sanguis,tandem ea vacuatio toti corporis impertitur. Est autem vena interior,alias basilica, quæ velocissimè,& plurimum ex his,quæ principes sunt,partibus, corpus euacuat,ad quam propterea in acutissimis morbis sese confert Hippocrates 4. De rat.vic.in acut. 22. Si denique mali origo eueniat aut ex mensibus cohibitis,aut ex suppresso sanguine ab hæmorrhoidibus fluere solito,resq; adhuc in principio sit, dum materia in motu est,dubio procul ad venas pedum,vel tibiarum pertundendas, vel ad loca illa scarificanda, vt sanguis inde emanet, ac detrahatur,confugere oportet, humerali, aut alia quacunq; vena superiore relicta. Alioquin enim humores ad superiora manifestè concitarentur. De incisione tamen venarum ad pedes attinentium, perpendenda sunt verba Galeni ex lib. De cur.rat.per sang. miss. vbi ait,quòd cum sanguis ineunte vere mittatur alicui, qui sit ab aliquo morbo corripi solitus,vt eum tueamur,antequam morbus inuadat,considerandum est, an sit solitus aliqua certa particula potius affici,an verò morbus is soleat totum corpus capere, sicut arthritici, qui omnibus laborant articulis; nam si totum pariter sit obnoxium illi affectui vndecunq; sanguis detrahitur, non multum refert; vndecunque enim potest,vt iamiam dicebam,totum exinaniri;

niri; sed in quibus præcipuè pars quæpiam solita est aliquo incommodo tentari, non ita expedit ex quacunq; parte sanguinem auferre, sed ita hi sunt tractandi, sicut illi qui laborare incipiunt. Idcircò addit Galenus: Podagricos ex cubito vacuato, vertiginosos verò, & comitiali morbo obnoxios potius ex cruribus. Ex qua Galeni doctrina facilè elicitur, uertiginosos, & Epilepticos ab initio, & cùm primùm laborare incipiunt, uacuandos esse per sectas venas in cruribus, ueluti podagricos, cũ dolere cœperint, per eas, quæ in cubito secari solent. Hæc omnia hucusque allata de uenis secandis, non magis ad Epilepsiam, quàm ad alios quoscunque capitis, & cerebri morbos pertinere videntur, ex illisq; facilè colligitur solutio contradictionis propositæ in sanguinis missione facienda in comitialibus. Si itaque totum corpus, & caput simul in animo sit euacuare, nec suppressæ sint menstruæ purgationes, aut cohibitæ hæmorrhoides, absque vllo dubio tundendæ sunt venæ superiores nempe brachij, quia partes illæ ad caput pertinentes ab humorum copia grauatæ ita melius exonerantur; si verò magis reuellere velimus, & naturam ad noxias materias in infimas, & longinquas partes ablegandas inuitare, tunc profectò uenas inferiores incidere magis expediet. Adhuc enim morbus suam sedẽ in capite fixam non habet, ideoq; à tentata tunc primùm fluxione parte longe reuellere conducit. Sunt è Practicis, qui auctoritate Rhasis tam in Epilepsia, quàm in Phrenitide, & incubo sanguinem primò è saphena mittendum censent, quando uidelicet magna est totius corporis repletio, aut ex retentione sanguinis hæmorrhoidalis, aut menstrui mala illa proueniant, deinde cephalicam tundunt, ultimo loco uenam frontis. Hæc ergo dicta sufficiant de uenæ sectione in Epilepticis, & de controuersijs Medicorum in hoc celebrando remedio. De uacuatione per hæmorrhoides, & alijs Chirurgicis auxilijs in crastina uerba faciemus.

De sanguine ex hæmorrhoidibus vacuando; de Cauterijs, & Phœnigmis. *Lect.* XLII.

VAELIBET naturæ actio rectè facta nostra debet esse instructio in auxilijs ægrotantibus admouendis,& procurandis. Dicit enim Hippocrates lib. de Arte: Natura stimulata, & impulsa artis peritis quæ facienda sunt demonstrat. Vnde Medicina ad naturæ imitationẽ efficta, eãdẽ, quantum potest, imitatur, multaq; præstantur a Medicis cum euidenti vtilitate natura magistra, quæ non edocta, & nullo vsa præceptore, ea, quibus opus est, facit, apud eundem Hippocr. 6. Epid. Sect. 5. Quod si vllibi, certè in pręsenti materia quàm maximè elucet. Hęmorrhoidum enim apertio, cauteriorum excitatio, & phœnigmorum vsus in ijs, qui Epilepsiæ obnoxij esse solent, an non luce clarius à natura nobis præmonstrantur? Vnde paulò ante ad finem Sectionis tertiæ idem Hippocr. dicebat. Qui hæmorrhoides habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neq; phagædenis, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortassis autem neq; lepris, fortassis neq; vitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, talibus non tardè correpti sunt, & sic perniciosè fuerunt: Et quicũq; alij abscessus, velut fistulę aliorum medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Ex eodem Hippocrate in fine sextæ Sect. illius operis colligitur, hæmorrhoides sanguifluas prohibere incipientem atram bilem, & sanare durum lienem. Sic habetis apud Hipp. 6. Aphor. 2. hæmorrhoides superuenire melancholicis bonum esse, quod etiam tradit Galenus Com. Aphor. 21. sect. 6. Ita Medici didicere in morbis nephriticis, & melancholicis venas illas aperire. Melancholiam enim, ait Gal. non solùm incipientem hæmorrhois sæpius prohibuisse visa est, sed etiam iam factam curasse, & lienem induratum. Imò & varices talia curant, podagrasq;, & arthritidas. Ex quo fit, vt raró sine grauioris incommodi metu hæmorrhoides supprimãtur. Dicebat quinetiam Auicenna 1. ter. tract. 5. cap. 8. ex Ruffi

Ephesij sententia, quòd cùm apparet Albaras in partibus capitis Epileptici significat resolutionem Epilepsiæ, & sanitatem. Et Hipp. 5. Coac. prænot. Sect. 1. Aph. 23. ita scripsit: Capitis dolorẽ soluit pus per nares effluens, sputa crassa, & sine odore: soluit quoque vlcerum eruptio: aliquando & somnus, & alui profluuium. Vbi Hollerius enarrans verba illa; vlcerum eruptio; & hoc, inquit, absceßus rationem habet κατα μετάςασιν quod imitati Medici in pertinaci dolore capitis impreßis cauterijs materiam foras euocant, medicamentis vesicas, & vlcuscula emouent. Sed ne ab hæmorrhoidibus longẽ diuertamus, audite obsecro Hippocratem in Coac. prænot. Sect. 2. lib. 4. Aph. 21. ita loquentem: Ex hæmorrhoide parum apparente vertigines prouenientes paruam, & quæ paulatim fit, syderationem significant. Id autem phlebotomia soluit. Ac quicquid huiusmodi apparuerit, aliquid mali significat. Idem Hollerius in hæc verba Hippocr. ait. Quomodo igitur profluentes hæmorrhoides melancholiam, Epilepsiam, plenitudinem, vlcera maligna, & quæ φαγέδαινα, furunculos, lepram, psoram, vitiligines, vertigines, & sanant, & ne fiant, prohibent: ita si consuetæ supprimantur, eadem mala possunt inuehere. Hic autem solas vertigines annotat, alia quoq; vitia inaudiens, vt Epilepsiam, cuius prænuncia vertigo. Præterea scripsit Hippocr. lib. 7. Sect. 2. sent. 3. Apoplecticis hæmorrhoides supernatæ vtile. Ad rem igitur nostram propius accedendo dico, quòd hæmorrhoidum apertio in comitialibus multis de causis locum habere potest. Si ab humore melancholico crasso, & fæculento in illis malum originem trahat, ex sanguine à venis illis educto, par accedet vtilitas Epilepsiam patientibus ab huiuscemodi causa, ac accedere solere constat experimento, & auctoritate Hippocr. & Galeni melancholia detentis. Si ab humoribus pituitosis Epilepsia genita sit, & in venis illorum copia exuberet; auersionis nomine prodesse quoquo modo poterit venarum illarum reseratio, quatenus deorsum fit aliqua peccantis materiæ reuulsio, & euacuatio etiam. Quod si a sanguine, vel bile, vt nonnulli contendunt, aliquando fieret id mali genus, copiam minuendo, & feruidum, ac biliosum sanguinem extraducendo, euidenter comitiales iuuant adapertæ hemorrhoides. Quod siquidẽ interdum tenuis, & floridus sanguis, non semper crassus, & niger

excer-

excernatur per illas venas, tum sensus clarè vobis demonstrat, tũ ratio dictat, & auctoritas confirmat. Illa quidem quoniam per ora venarum quilibet sanguis egreditur, imò crassiore facilius prodit tenuior. Hæc quia apud Mesuem cap. De vertig. & Phrenit. legitur quòd hæmorrhoidum prouocatio plurimum in omnibus vtrorũq; affectuum differentijs prodest. Insuper quando Hippocr. loco citato asserit hæmorrhoidibus laborantes nõ corripi phrenitide, neque peripneumonia, neque phagædenis, nobis manifestè significauit à venis illis biliosum quoque sanguinem euacuari, eo quod morbi dicti à bilioso sanguine producuntur. Contra obijciet quispiam Galenum clarè affirmare 6. Aph. 2. venas hæmorrhoidales aptas esse natura, vt euacuent sanguinem crassum. Responsio sit sanguinem per huiusmodi venas vacuari vt plurimum, & maiori ex parte crassum, ac fæculentum, & ideo hæmorrhoides suppressæ aperiuntur, vt sanguis crassus vacuetur. Non raró tamen inde contingit sanguinis etiam tenuis, & biliosi fieri vacuationem. Dici forsitan posset, naturaliter sanguinem crassum, non naturaliter verò quemcunq; siue crassum, siue tenuem inde prosilire. Et hoc pacto componitur pugna, quæ apparet in Galeni doctrina. Aliquando sanguis in pueris, aut alijs, sed imbecillioribus ab hæmorrhoidibus vacuatur, dum neque ex venis brachij, neque pedum per ætatem, ac vires infirmiores haurire sanguinem licet. Minor siquidem fit spirituum iactura, ac virium dissolutio. De cucurbitulis tã scarificatis, quæ cruribus, & dorso applicantur, seu vacuationis, seu reuulsionis gratia, quàm etiam non scarificatis, quæ pluribus corporis partibus ad reuulsionem à capite faciendam admoueri solent, superuacaneum est vlterius loqui, quoniam res est cunctis manifesta. Quantum ad cauteria, de his abundè supra actum fuit; & aliqua nunc etiam afferenda sunt. Magnopere ergo fonticuli ab omnibus ferè commendantur, & à Medicis cum ratione excitantur ad instar vlcerum illorum, per quæ à natura sponte facta multi, ac sæui morbi euincuntur. Accedit Cornelij Celsi testimonium lib. 3. cap. 23. vbi ad hoc præsidij genus veluti ad sacram anchoram, seu ad vltimum remedium in comitialibus nos confugere affirmat: In quorum tamen præscriptione non temerè, & inconsideratè procedendum, imò diligenter memoria recolendum

fonticulos esse similes abscessibus, quos natura, dum rectè operatur, semper infra morbum molitur. Vnde Hippocr. 2. Epid. Sect. 3. Abscessus boni sunt, qui infra morbum fiunt, & optimi qui longissimi, ac remotissimi sunt à morbo. Hoc ideo dico vobis, vt prius quam Epilepticis cauteria affigantur, de loco, & parte, cui conueniunt, certi sitis. Si etenim in Epilepsia per consensum ab infernis partibus enata, partes capitis inurantur, in ipsisq; fonticuli fiant, quis adeò stolidus, qui nō cognoscat hoc esse materiam Epilepsiæ ad locos affectos in cerebro attrahere, & morbum adaugere? Tunc enim aperiendi sunt in cruribus, non brachijs, & multò minus in capite. Vnde non possum vndequaque probare consilium Plateri, dum lib. 1. Obseru. in Epilepsia diuturna, quæ à tumore in manu suborto, & in vlcus conuerso originem habebat, cauterium occipiti affixit. Vt occurrerem, inquit, paroxysmo, qui metuebatur, cauterium in ceruicis posteriore regione fuit appositum; nisi dicatur affectum tunc potius è sympathia in idiopathiam demigrasse ex longa patiendi consuetudine. Concludit nihilominus idem scriptor hominem illum desperabundum sese interfecisse, nescio ex animi tristitia propter morbum insuperabilem, an quia inde pseudomaniacus factus. Nam & in melancholicis per consensum capitis cauteria damnantur, quamuis in altera melancholia non ita se res habeat. Vnde non desunt, qui cauteria capitis melancholicis multum prodesse putant, eo quod ex vulneribus casu in capite receptis, melancholicos sanatos fuisse, ex historijs a Gordonio, & Rondeletio allatis clarissimè cernitur. Ideo Mercurialis cap. de Mania ad finem: sed, ait, non solùm cauterium vnum, vel alterum in capite iuuat, sed si fiat etiam in ambobus, & brachijs, & cruribus mirificum adiumentum afferunt: Et ego scio quandoque hic Patauij nobilissimum iuuenem furentem, post infinita remedia, tādem redijsse ad mentem, vsu quatuor cauteriorum in brachijs, & in cruribus. Quando verò ex propria, & peculiari cerebri affectione Epilepsia oritur, cauterium decliuiori capitis parte ad occiput affixum, diuq; locus ille adapertus conseruatus passim a Medicis celebratur, vt per huiusmodi emissarium, atque fonticulum continuo exeat materia in cerebro genita, atque collecta, diuertaturq; hac arte à ventriculis, & nobilibus cerebri particulis. Sunt

etiam

etiam qui laudant super commissura vocata coronali; puto tamen ego illius partis fonticulum neque ita tutũ, neque ita proficuum. Quinimò Aretæus perforabat primam caluariæ laminam, & ante illum Hippocr. 2. De morb. in eo morbo; si fuerit aqua in cerebro; post alia præstita auxilia; Inciso, ait, capite, iuxta sinciput, ad cerebrum vsque perforato, & veluti sectionem, ac perforationem curato. Idem paulò ante ad cerebri morbos contumaces applicat octo quasi cauteria, duo in occipite, totidem in naso iuxta maiorem angulum, duo pone aures, totidem supra arterias, quæ ibi pulsant, quas ideo vrit, & callo obducit, vt vaporum ascensum prohibeat, quod pariter in vertigine ad eundem vsum suasit Galenus. Scribit Iacobus Fontanus lib. 1. suæ Pract. c. 19. falconarios, aut qui falconibus præsunt, eos liberare ab Epileptico morbo, aperto osse capitis prope rostrum inter duas nares, cum ferro candente. Per foramen enim egreditur ichor quidam, quo egresso falco ab Epilepsia liberatur. Verùm dum egreditur aqua ex foramine, sensim est educenda, vt in hydrope, & iecoris tumoribus præter naturam. Marcellus Donatus lib. 2. de Hist. Med. experimentum adducit, quod profectò dignum est vestris auribus, cum præsertim hoc solo vsus cauteriorum in Epilepticis abundè satis comprobetur. Hoc autem, inquit, auxilij genus in occipitio, vel etiam super commissura coronali in profliganda Epilepsia principem obtinere locum experimento didicimus. Nouimus dum Patauij Medicinæ studijs incumberemus, nobilem Gallum, qui dum Epilepsia laboraret, nec à Gallicis Medicis curari posset, Italos consulere decreuit, dumq; iter faceret in Pedemontana ditione prope alpes, ab Hispanis quibusdam, qui tunc ibidem bellantes stipendia merebantur, aggressus, spoliatus, perempto seruo, pluribus vulneribus confossus, tanquam mortuus derelictus, a socio, qui aufugerat, reuertente in proximum vicum transportatus, Chirurgo curandus traditur, qui eum curauit. Verùm quia magnum admodum in frõte vulnus susceperat, cum insigni ossis deperditione, non nisi multo post tempore integrè sanata fuit ea pars, ita vt cum Patauium peruenisset, adhuc ceratum supergestaret: Consueuerat singulo mense corripi Epilepsia, & iam tertius mensis à vulnerum susceptione agebatur, nec vnquam malum persenserat. Quare consulentibus primarijs
Medicis

Medicis Patauinis ab omnis generis præsidijs tunc abstinuit ob aeris hyemalis inclemētiam, in proximum ver curationem distrahens; quo iam aduentante nullo amplius malo tentatus in patriam sanus reuersus est, ab ijs sanitatem nactus, à quibus mortem suscepturum se crediderat. Infiniti sunt, qui cauteria capitis in comitialibus extollunt, ac, vbi datur occasio, imperant, & hi quidem primę notæ, & illustrioris famæ, quos ego nunc breuitati studens recensere omitto. Sed Hieronymus Montuus in Morb. Anasc. cap. 15. prope finem hæc habet verba: Nonnullis solis cauterijs putant sanari posse Epilepticos. Et si ea, quæ anterioribus cerebri neruis moueri solent, qualia os, lingua, oculi illæsa sunt, vertebræ candens ferrum imponunt, vnde nerui conuulsi membri deriuantur. Quod si à collo infra totum corpus conuellitur, à tertia ad quintam vertebram cauterium imponunt, hoc solo suffragio, vt putat Cardanus, auxiliari poteris. Vltimum auxilium est, vt idem ait, iuxta talum ex vtroq; crure paululum sanguinis mittere, occiput incidere, & cucurbitulas admouere. In occipitio quoque, & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per vlcera perniciosus humor euadat. Nos cōtra multos vidimus cum salubri victus ratione, & medicamentis citra cauterium ad sanitatem redactos. Andreas Cesalpinus lib. Art. Medic. cap. 30. damnat cauterium occipitis in pueris, scribens non eos bene agere, qui hodie infantes inurunt in occipite, quia ipsis adhuc lactantibus nutrici solùm prospiciendum, nihil verò circa ægros moliendum. At vos dicatis Medicos illos rectius agere, qui naturam rectè operantem æmulantur, ac omni adhibita diligentia eiusdem proficuos motus imitari student. Iam enim constat per Hippocrat. Auic. & alios, inter pueros minus corripi Epilepsia, quibus recenter natis caput vndiq; vlceribus madidis circumdatur, per quæ nimirum erumpunt latitantia in cerebro excrementa. Vnde nos videmus pueros illos, quibus hæc non apparent, aut vix exorta remeauerint, vel naturæ impotentia, vel extrinsecus factis remedijs, maxime omnium comitiales euadere. Quare, aut ego toto cælo aberro, aut non temerè, ac malè consulunt Medici, qui pueris recenter editis cauterium ad occiput imperant, maximè si ex parentibus sint oriundi malè affectis, atque eo magis, si alij ex ijsdem

nati

nati diro symptomate corruerint, necnon sub aere frigido, ac tenui, cuiusmodi Florentinum esse perhibent, aut etiam calido, sed humido, & inconstanti, qualis hic noster est, & in summa, in quo pueri facilè comitiales euadũt. Accedit quòd cum ignoret Medicus an in capite pueri tunc primũ in lucem editi, vlcuscula ad præseruationem Epilepsiæ, aliorumque capitis morborum apparitura sint, rectè, docente natura, vlcus arte parat, quod illorum vicem suppleat. Quicunq; verò solis cauterijs, nullis alijs prius tentatis auxilijs Epilepticos omnes sanari posse autumant, non minus fortasse hallucinantur, quàm qui ablegatis cauterijs, alia tantummodò remedia experiri volunt. Quoad phœnigmos, seu vesicantia, & quæ Græci metasincritica appellant, hęc pariter in comitialibus conueniunt, ac locum omnino habent, quæ etiam citius, & euidentius operantur, quàm cauteria, licet vstio igne facta celerius ab accessione Epileptica suscitet; De quibus, si de parte quæratis, cui debẽt applicari, illud idem statuendum, quod de ipsismet cauterijs mox dicebamus. Nec putetis hoc præsidij genus frustrà, & inconsideratè excogitatum à Medicis fuisse, quia & hoc multis modis natura nobis præmonstrauit. Sic enim habetis apud Gal. 5. Meth. cap. 12. in quadam pestilenti constitutione illos maximè euasisse, quorum corpus vlceribus scatebat, per quæ scilicet internum virus, seu qualitas venenata exhalabat. Vnde sumpta occasio à Medicis vesicantium in febribus prauis, ac deleterijs, quorum consilium à bona medentium parte esse approbatum minimè ignoratis. Quinimò quando Hippocrates lib. De sac. mor. scripsit quòd pueri, qui ab Epilepsia euasere cum alicuius partis læsione, non amplius ab ea tentantur, quia videlicet via fit excrementis ad illã partem, an non clarè Medicis aperuit vsum tam cauteriorũ, quam phœnigmorum? Vnde in morbis capitis non solùm si vacuare, sed etiam si reuellere, ac deriuare velimus, nullum præstantius, nullumq; magis præsentaneum reperiri potest medicamentum vesicantibus ipsis, de quibus iterum audiatis obsecro quid memoriæ mandauerit Paulus Aegineta lib. 3. cap. 9. de Lethargo loquens: Iam fæmora, & crura medicamentis exulcerãtibus rubicunda facta sæpe numero iuuant. Ideo magna cum ratione & brachijs, & extremis partibus adhibentur, necnon, vt supra ex Merenda demonstra-

monstraui,in superiore etiam parte dorsi fiunt prope occiput,cùm scilicet deriuandi potius,quàm reuellendi intentio viget. Tandem si peccans materia in cerebro,& capite resĩdet,nec aliunde fomẽtum suscipit,post exactam totius corporis purgationem,cuti capitis hæc exulcerantia applicata miram afferre solent vtilitatem. A centro enim capitis ad peripheriam molestos succos euocant, à Græcis propterea metasincritica nuncupata, quasi ab alto, & profundo ad exteriores partes trahentia,de quorum vtilitate in morbis per idiopathiam cerebrum infestantibus, multi fide digni admiranda enarrant, sed ne ab Epilepsia recedamus,placet mihi referre quæ nuper legi apud Ludouicum Septalium in suis Animaduersionibus,cùm de hoc affectu loquitur: In confirmata Epilepsia per proprium cerebri affectum,si quis derasis capillis vesicantibus per vniuersum caput vtatur, atque ad peripheriam humores virulentos trahat, diutius vlcusculis cutim capitis infestantibus relictis,vt per longum tempus serosi illi humores per vlcuscula emanent,optimè curationem instituet.Contumacissimos enim capitis morbos huiusmodi ratione curatos vidimus. Remanet vt horum medicamentorum formulas in medium afferam, quæ tamen à vobis,cũ in Arte aliquandiu exercitati fueritis,ad libitum componi, & pro natura ægrotantis,& morbi alterari poterunt. Pro duobus itaque vesicatorijs applicandis vel cruribus,vel vlnis,vel occipitis regioni, pro diuersitate intentionum,accipiatis Cantharid. præparat.drac.iij.Romę tamen,quantum obseruo, cantharides non sunt illius efficaciæ,cuius expertus sum Venetijs, vnde quantitas, seu dosis ad quatuor etiam,& quinque drachmas adaugenda, euphorbij drac.j.sinapi drac.ij.fermenti,& aceti acerrimi an. q.s.pro conficienda pasta pro duobus vesicatorijs. Emplastrum metasincriticum ad hunc modum confici iubebitis: Rec. ammoniaci diss. cum pinguedine anatis,aut milui vnc.ij.fermenti vnc.j.sinapi sub tiliss.pulueri zati vnc.s.canthar. drac.ij. seminum pæoniæ drac. ij. fiat empl.Quod in primis magnam capitis partem occupet,& præsertim regionem coronalis, & sagittalis suturæ,capillis derasis. Deinde verò adhæreat, donec pars rubefiat, & vesicas excitet, post quarum extuberantiam auferatur,& ex pinguedine milui fiat inunctio. Rursus apponatur emplastrum, quod toties fiat,dum cu-

tis

tis exulceretur, & exulcerata per duos menses aperta detineatur. In pueris maiori cum emolumento fiunt in postica parte capitis, vt admonet Gualterus Bruele in sua Praxi in Appendice. Et hæc de curatione Epilepsiæ essentialis per auxilia è duplici fonte hausta, Pharmacia inquam, & Chirurgia. De Diæta, & sex rebus nõ naturalibus vocatis agetur in crastina, nec me accusetis, quòd alibi de Diæta prius, hoc autem in morbo posterius agam, quoniã id nihil refert, & quæ ad libitum sunt, nulla cum ratione damnantur.

De Fonte Diætetico in Epilepticis, primùmq; de Aere, mox de Somno, & Vigilia. Lect. XLIV.

IN Epileptici morbi curatione, non præsentis tantùm accessionis amotionem, quam sæpe natura absq; manu medica abigere solet, verùm longè magis prouisionem, ne iterum accessio redeat, desideramus; ideoq; ratio præseruandi erit, vt caueamus, ne, posteaquàm materia illa viscida, & crassa fuerit ablata, alia itidẽ eius loco suboriatur, atq; succedat. Id ipsum melius assequi non valemus, quàm victus ratione adamussim seruata, non particulari solùm, quæ circa cibos, & potus tantummodò versatur, sed illa etiam vniuersaliori, in qua sex omnes res non naturales vocatæ continentur. Quam quidem qui cõtẽpserit, absq; dubio frustra tanti morbi curationẽ aggredietur; Cum præsertim scribat Galenus cap. 1. De victu atten. sola viuendi norma paruam, & incipientem Epilepsiam extingui, magnã verò, ac inueteratam euidentissimè infringi. Propterea Epilepticos intemperantes, & inobedientes curare recusabitis, exemplo ipsius Galeni, qui inobedientes, ac ventri, gulæq; deditos nec purgatione, nec sanguinis missione posse iuuari cẽset lib. De curat. per sang. miss. cap. 7. quia scilicet per vitæ intemperantiam crudorum humorum copiam ocyssimè colligunt. In hos mirè quadrat, quod apud eundem Galenũ legitur 6. De tuen. sanit. 8. Ars, quæ sanitati tuendæ pręsidet, his qui sibi paruerint affuturam sanitatem promittit, qui verò parere recusant, his perinde est, ac omninò non esset.

esset. Quare non minori opus est diligentia in hoc tertio fonte, seu instrumento exactè instituendo, quàm factũ supra sit in alijs duobus, dicente maximè Galeno lib. de Ther. ad Pamphil. Nullum tam efficax remedium habet Medicina, quod solitum auxilium adferre queat, si ei victus ratio, aut resistat, aut non adiuuet. Prima res ergo non naturalis, quæ nobis occurrit, aer est, de quo summopere soliciti esse debemus, quia cerebri morbi ab aeris qualitatibus facillimè alterantur, vt patet ex Hippocr. lib. De sac. mor. Ne dicam quòd, veluti alimentis quibusdam familiaris nobis inest qualitas, quibusdam aliena, ita putandum etiam aeris qualitatem quandam aliam quidem familiarem, & amicam spiritui ipsius animalis esse, aliam verò alienam, ac corruptricem, vt habetur apud Galenum 7. De vsu part. 8. Vnde meritò Auícenna: Vt aer conueniens inueniatur, confert mutatio de loco ad locum, de regione ad regionem. Aer itaque frigidus, & humidus, necnon calidus quoq; & humidus valde, præcipuè verò si vnà sit inconstans, & inæqualis, vt est Romanus, quantum fieri potest, vitandus, illis præsertim anni temporibus, quæ propria, & suapte natura solent hoc mali genus promouere, dico hyberno, verno, & autumnali. In hyeme siquidem, quæ sui tum frigiditate, tum humiditate pituitam gignit, vertigines, apoplexiæ, cæteraq; id genus mala producuntur 3. Apho. 23. Sic pluuium tempus comitiales, & attonitos, veluti & australe parit, cum humido vapore caput oppleat, vnde & vertigines fiunt, quæ Epilepticos proximè antecedunt. Regiones quoque eiusdem naturæ solent quàm maxime hunc affectum progignere, veluti vẽti omnes validi, vehemens calor, maximumq; frigus, & quicquid in summa Epileptici corpus vehementer commouet, agitatque. Vernum tempus valde opportunum & ipsum videtur huic promouendo symptomati, quia tunc humores à tepido aeris calore diffunduntur, acciditq; quod in plenis obseruatur corporibus, quæ si intempestiuè, ac nimis exerceantur, interdum Epilepsiam incurrunt, fusis, ac liquatis humoribus exercitatione. Et hinc est, quod Gal. Consil. pro puero Epilept. ineunte vere purgationem in Epilepticis fieri debere præcipit. Non ęquè tamen hyems comitiale malum generat, ac ver, vt notat Auicenna 2. primi; vbi etiam tradit Epilepsiam septentrionalibus ferè non contingere, quia sunt

intror-

introrſum ſani, & calore exuperante, ſi tamen eueniat, eſſe valde atrocem, quia cauſa præpotens eſt. Autumnus ob ſubitam ad contraria mutationem comitiales magnopere afficit, quoniam meridianis temporibus calor, nocturnis verò, matutinis, atque veſpertinis frigus viget. Accedit quod corpus æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, repentino frigore excipitur. Nihil autem magis comitiales acceſſiones exacerbat, quàm huiuſmodi ſubitæ temporum mutationes. Quamobrem omni vtendum ſedula opera, ne id genus temporum mutationi occurrat Epilepticus. Mora ſub Sole plurima, & ſub Lunæ radijs quàm euidenter lædat, diffusè in Catarrho demonſtratum eſt, vbi etiam quæ de ventis egimus, huc facilè transferri poſſunt. Aer ergò tranquillus ſit oportet, & poſteà quàm totum corpus erit diligenter expurgatum, calidior, ac ſiccior eſto, ſed protinus ab initio non ſit impensè talis, ne materiæ in capite ſtabulantes colliquatæ ampliorē locum deſiderent, occupentque, & hac ratione maiorem inuehant obſtructionem. Vbi verò huiuſmodi aer talis ſua natura non ſit, corrigatur a vobis, ac præparetur, prout opus eſſe videtur. Sedulò enim agēdum eſt, inquit Gal. 9. Meth. 14. vt ambientem aerem, quoad fieri poteſt, qualem eſſe expedit, præparemus, in morbis calidis, & ſiccis ſcilicet, frigidiorem, humidioremq; reddendo, ſicut è diuerſo, ſi frigida ſit, humidaq; morbi ſpecies, calefaciendo, ſiccandoque. Cum itaque à frigida, & humida materia, vt plurimum, Epilepticum ſymptoma oriatur, & pars in eo affecta cerebrum ſit frigidum in omnibus, & humidum, propterea ad calidum, & ſiccum alterandus erit aer ipſe, accenſo nimirum igne in cubiculo ex iuniperi lignis, laurique, ac roris marini, & conclauis pauimentum conſpergatur origano, mentha, calamintha, ſaluia, maiorana, ſerpyllo, ſpica nardi, ſatureia, lauendula, hyſſopo, ruta, rore marino, & ſimilibus. In primis verò laudantur paſtilli quidam pro ſuffitu adhunc modum. Rec. ſuccini albi drac. ij. ſandaracæ, thuris ana drac. i. ſ. cinnamomi, caryophyllorum ana drac. j. ligni aloes, macis, ana drac. ſ. lauendulæ, maioranæ, rutæ ana ſcrup. j. trochiſc. galliæ moſch. drac. ij. ladani puriſſimi drac. iij. m. & fiat puluis, qui excipiatur cū tacomahaca, vel infuſione tragacanthæ, & ſtyrace liquida ana q. ſ. & formentur paſtilli parui, ſeu trochiſci pro ſuffitu. Vel conficiantur

variorum morborum causas progignit. Accedit quod cerebrũ per vigilias nunquam non fungitur officio suo,continuèq;defatigatur, sicut vice versa per somnum quiescit, & non parum recreatur, vt constat ex Galeno 1.De sympt.caus.8. Ideo ibidem dicit cerebrũ & requie, & virium instauratione indigere,tum ob facultatis, quã transmisit, inanitionem, tum ob labores, quibus per multas functiones iam defatigatum est. Audite precor Platonem 7.de Leg. Somnus multus,neque corporibus, neque animis nostris, sed nec actionibus vtrorumq; conuenit per naturam. Nam qui dormit, nullius pretij, reiq;est, haud magis,quàm si non viuat; & Senecam de Tranquil.animi. Nam & somnus refectioni necessarius est;hunc tamen si per diem,noctemq; continues,mors erit. Communis tamen opinio medentium est in Epilepsia potius vigilandum esse, quàm dormiendum,quæ mihi quoque multum probatur,non in Epilepsia solùm,sed in alijs quoque frigidis,& humidis affectionibus,quia in somno semper materia ad profundum, & ad viscera fluit,contra in vigilijs fit, quæ propterea etiam magis digerunt, magisq; resoluunt,vt constat ex 12. Meth. cap. 3. Obseruandum præterea in somno,ne supinus æger dormiat, cum dicat Auicenna talem cubandi modum grauissimos parere morbos, quales sunt apoplexia, Epilepsia, incubus,& huius generis alij.Quibus omnibus tempus conueniens dormiendi, ac vigilandi adiungẽdum est. Scribit itaque hac de re Hipp.2. Prædict.in hunc modum. De somno quemadmodum ex natura,& in consuetudine est, interdiu vigilandum,noctu dormiendum est.Ab assumpto autem cibo magnopere cauendum, ne statim somno patiens indulgeat,cum tradat 4.Aphor. Com.67. Galenus à cibo conuersis ad somnum impleri caput, & in plethoricis dispositionibus somnos ipsum replẽtes aggrauare cerebrum. Non ergo post assumptum cibum illicò dormiendum,sed post tres, aut quatuor horas,donec cibus in fundo ventriculi concoctus sit, aut saltem, quod minus est, post duas horas.Existimo enim ego satis esse in imum ventrem, seu ventriculi fundum cibum descendisse. De reliquis fiet sermo in proximis.

De motu, & quiete, sub quibus de exercitationibus, & frictionibus; De animi pathematis; Inanitione, & repletione, sub quibus de vsu Balnei, & Veneris in Epilepticis. Lect. X L V.

VALIS aer eligendus, quomodoq; præparandus pro Epilepticis, deq; somno, & vigilia in ijsdem, heri non obscurè sum locutus. Hodie reliqua expendam, præter ea, quæ ad cibum, & potum pertinent, quibus integra debetur Lectio. Succedunt ergò motus, & quies, & quemadmodum exercitationes magnopere prosunt, sic è contra nimia quies multum obesse solet. Vnde Gal. Consilio pro puero comitiali summam curationis huius morbi in recta fermè corporis exercitatione, & vacuatione constituit. Profectò exercitationes omnes, vt patet ex Gal. 2. De sanit. tuen. cap. 9. communem habent effectum, quòd insiti caloris augmentum animalibus ex ipsorum corporibus excitant. Ita. 1. eiusd. oper. cap. 14. legitur. Ab exercitationibus accedit firmitas quædam membris, quoniam naturalis ipse calor accenditur, & ex partium inter se attritu, duricies quædam, indolentiaq; comparatur. Sexto Epid. Sect. 1. & in Ar. medic. c. 85. totum corpus salubriter perflari facit exercitij moderatus vsus. Fugiendum ergo quantum fieri potest ocium, modiceq; corpus exercendum, ne calor natiuus frigescat, quo non excitato pituita redundat. Fiant tamen corporis exercitia, quęcunque illa sint, manè ante cibi assumptionem, potissimumq; videntur conuenire ambulationes, à principio paruæ, & lentæ, deinceps verò vehementiores, ac velociores. Confertim enim validiores aggredi exercitationes omnibus cum debilibus, tum robustis corporibus valde noxium est. Sint autem longæ, & non flexuosæ, sub arboribus myrto, aut lauro, vel per loca, in quibus herbæ benè olentes gratum spirent odorem, vt est calamintha, pulegium, thymus, mencha, & consimiles præsertim agrestes, quæ vt sicciores, ita acutum magis halitum emittunt. Sint hæ deambulationes procul à fluminibus, ne delabentem aquam Epileptici intueantur; vertiginē enim, &, comitiale

initiale malum aquæ fluxus non minus affert, quàm faciat aſpectus rerum quæ in orbem mouentur, & procul, longèq; à locis altioribus, atque profundis. Poſt ambulationes, loco tepido, vehemẽter, & diu, nec minus ducenties, vt ait Celſus, niſi infirmus erit, æger perfricetur. Eſt autem & frictio inter exercitationes non poſtrema habenda, in corporibus illis præſertim, quæ præ imbecillitate alia exercitationum genera ſubire nequeunt. Quanti verò fieri debeant frictiones, oſtendit apertè nobis Gal. 5. De tuen. ſanit. cap. 3. ſcribens frictionem conuenienter vſurpatam tantopere conferre, vt & vitale robur excitet, & modicè calefaciat, diſtributionemq; nutrimenti faciliorem, & nutritionem promptiorem reddat. Euacuare quin etiam, & humorum repletionem minuere frictiones, nemo puto inficias ibit, cum Hippocrates ſcribat 6. Epid. frictionem, circuitum multum corpus calefacere, & exiccare, atque ob id exinanire vires. Profectò cum per eam incaleſcant venæ, & arteriæ, paulatimq; ob id excitetur calor, & euocetur, aliquo modo totum corpus, ſaltem per accidens, vacuare tenendum eſt. Licet enim frictionis vis, & facultas ad externas tantum partes, & cuti finitimas pertingere videatur, tandem nihilominus & ad intimiores corporis partes peruenit. Quod ſi quis dixerit à frictione multa vniuerſum corpus non minui, neque vacuari Galenũ apertè tradere 4. Aph. 2. & lib. 3. De ſanit. tuen. huic ego reſponſum velim, negare Galenũ per frictionem vniuerſum corpus minui, eo ſcilicet modo, quo vacuant pharmaca deiectoria, quorum comparatione ibi loquitur. At quando, & quomodo facienda eſt frictio Epilepticis? Quoad tempus, fieri debet matutinis horis ante prandium, ieiunoq; ſtomacho, quo tempore cibus eſt præparatus, atque concoctus, aliàs crudus adhuc cibus per frictionem diſtribueretur in omne corpus. Vnde Galenus 1. De ſanit. tuen. cap. 10. nutricibus præcipit, vt pueros quotidie mediocriter fricent, ac lauent, tum quammaxime fieri poterit, quando lac crudum non hęret in ventriculo, quod periculum ſit, ne prius quàm probè ſit con coctum, in totum infantis corpus digeratur, multòq; magis ſi quis ventriculum adhuc lactis plenum infricet, tunc corpus implebit alimento crudo, caputq; onerabit. Quoad modum, frictio primùm continenter, paulatimq; à ſuperioribus ad inferiores vſque partes

facienda est, donec corpus rubescat, à brachijs, manibusq; initio ducto, sicq; ad pectus, ac ventrem descendendum, posteaq; crura fricanda, vt in ea videlicet ex superioribus humidæ materiæ deducantur. Tandem verò ad caput perfricandum deuenire oportet, nullo modo ante, & à principio, quia dum corpus redundat humoribus, ad eam partem, quæ calefacta prius est, superfluitates omnes contrahuntur, & auolant. Quare pars omnium postremo loco fricanda caput erit, idque linteo aliquo, & pectine absque vllo prorsus oleo, cum alioqui in reliquis partibus oleo amigdalarum dulcium, amararum, liliaceo, anethino, aut camæmelino vti liceat. Non tamen protinus ab exercitatione, ac frictione accedat æger ad cibaria capienda, quia ab huiusmodi commotionibus turbatio quædam oritur, qua nisi prius sedata, compositaque, nihil esse, vel bibere conuenit, vt notat Galenus 3. De vic. acut. 55. Animi pathemata grauiora, curæq; assiduæ vix dici potest quantum comitiales afficiant, præsertim verò tristitia, anxietas, timor, inuidia, ira, & similia. Ideo summa cum ratione docet Gal. in Ar. med. cap. 85. omnes immodicos animi affectus esse cauendos, quoniã alterant, & à naturali statu corpus auertunt. Itaque Galenus ipse 1. De sanit. tuen. 8. dicit, se quotannis ægros non paucos persanasse, solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Lætitia, atq; animi hilaritas comitialibus multum prodesse solet, & leuis iracundia non inutilis fortasse, quando natiuus ab ira calor excitatur. De quibus plura in Catarrho; vbi quæ similiter de inanitione, & repletione dicta sunt, facilè comitialibus accommodari possunt. Breuiter scitote excrementa omnia quotidie à somno rite expurgari debere, qualia sunt, quæ per palatum, nares, aures, vesicam, & aluum extramitti solent, ideoq; si natura hac in re deficiat, arte coadiuuetis. Cum per balneum aquę dulcis inanitio fiat excremẽtorum tertiæ coctionis, meritò dicet aliquis non esse malum in Epilepsia balneum. Sanè ab Auicenna proponitur, dum loquitur de Epilepsia per essentiam à pituita. Vnde si secundum Auicennã probatur balneum in Epilepsia pituitosa, quantò magis in melancholica? Proponitur similiter ab Aureliano 1. Crhonic. Passion. 4. Contra obijciet aliquis Galenum De venæ sect. aduersus Erasistratum c. vltimo in Epilepsia improbare balneum; Cornelius Celsus

sus balneum & ipse prorsus damnat lib. 3. cap. 23. Sciendum igitur vobis est balneum solummodò conuenire post solutionem ventris, & euacuationem materierum cum citra, tum vltra hepar; & vbi patiens dies aliquot à medicamentis quieuerit; Sic enim administratum balneum vacuat excrementa tertiæ coctionis, nec vllum inde imminet periculum vel obstructionis, vel repletionis capitis, quæ damna impendent, si balneum vsurpetur corpore, & vētriculo simul repletis. Ideo Auicenna noxium esse dicit diu morā facere in balneo, & antè cibi concoctionem. Galenus verò damnat vsum balnei in Epilepsia, corpore existente pleno, in quo corpore opus est potissimum venæ sectione; alioquin balneum corpus illud exinanire non potest, quemadmodum oportet. An balneum à Celso, & Galeno damnatur, quod calidius? Cuius scilicet calore incalescat caput, eiusque excrementa fundantur, quæ dehinc diffusa in cerebri sinus Epileptici casus sint causæ. Aurelianus verò & Auicenna consulunt de temperato balneo, quo tantùm coquantur, temperenturque inutiles ij succi, non etiam incalescat caput? Sub inanitione, & repletione comprehenditur & Venus, de cuius vsu in Epilepticis aliqua breuiter in medium adducenda sunt. Concubitus ergò videtur damnandus in ijs, qui Epilepsiæ sunt obnoxij, quia, vt dicebat Democritus apud Galen. 3. Epid. Sect. 1. tex. 4. parua quædam est Epilepsia, quanquam id A. Gellius lib. 19. cap. 2. & Macrobius lib. 3. Satur. in fine Hippocrati referunt acceptum. Aretæus etiam dicit venerem prouocare hunc affectū. Epicuri quoque sententia fuit, quam refert Gal. in Ar. med. c. 86. veneris planè nullum esse vsum salubrem. Ad hæc dicebat Gal. 6. De sanit. tuen. cap. 4. venerem aduersam rem esse ijs etiam, qui supra siccitatem frigidi quoque sunt. Ex altera parte refert Aretæus ipse Medicos quosdam videntes curari hunc morbum eo tēpore, quo homines incipiunt venerem exercere, laudasse huius vsum in Epilepticis, inter quos fuit Asclepiades. Hùc facit quod dixisse ferunt Scribonium Largum, curari mulieres ab Epilepsia, quo tempore deuirginantur, & viros quo tempore vti venere incipiunt. Insuper dicebat Hipp. 6. Epid. Sect. 5. tex. 22. Venus pituitosis cōfert morbis. At morbus a pituita genitus est comitialis. Accedit quod Epilepsia soboles est plenitudinis. At venus ex va-

euatione non finit plethoram subali 3. Epid. Sect. 2. comm. 4. Dicatis cum eodem Hippocrate 6. Epid. Sect. 6. tex. 5. Labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria. Pro diuersitate pariter subiectorum quoad ætatem, & multò magis quoad temperamentum res hęc diffinienda est. Innoxia prorsus venus his esse fertur, qui calidi sunt, humidiq; , vt qui genitura naturaliter abundant, dummodo tamen mediocritatis limites non transcendant. Tunc enim venerem neruos, & cerebrum lædere, virtutemq; tum exsoluere, tum imbecillem reddere legimus 6. Epid. Sect. 3. com. tex. 87. Quare & Alexander ille Magnus prudenter dixisse fertur, duabus potissimùm rebus sese mortalitatem suam intelligere, coitu nimirum, ac somno. Quare Democriti, & Aretæi dictum aliqui putant intelligendum de venere modum excedente, & in viris imbecillioribus. Epicurum alioqui de grege porcum abundè refellit Galenus loco citato scribens. Venereorum iuxta Epicuri sententiã nullus est vsus salubris, sed reuera confert, si tantum interualli in eorum vsu adhibeatur, vt resolutio sentiatur aliqua, & ipse homo seipso quodammodo leuior factus, ac spirare melius videatur. Reliqua videatis apud ipsum Galenum. Existimo tamen ego si, rẽ hanc non ita genericè definire velimus, in Epilepticis vsum veneris potius esse damnandum, quàm secus, licet in aliquibus magis, in aliquibus minus pro varia ætatis, ac temperamenti ratione. Semper enim venus caput totum reddit imbecillum, ideoq; coitu vtentes eadem perpeti videntur, quæ cadendo Epileptici. In coitu insuper cerebrum impensè refrigeratur per consumptionem spirituum, & caloris innati. Propterea iuremerito Asclepiades à Cælio reprehenditur, & nos ad Scribonium dicere possumus illud ipsum non tam referendum in coitus beneficium, quàm in ætatis, ac temperamenti mutationem. Quædam leguntur de euiratione, seu castratione Epilepticorum apud Heurnium, quæ meam confirmãt sententiam. Remanent cibus, & potus, de quibus diffusè agam in sequenti.

De

De Cibo, & Potu; ubi dubitationes quædam circa panem, & de carne hædina, & coturnicum, de vsu apij, & coriandri in Epilepticis breuiter diluuntur. *Lect. XLVI.*

HACTENVS audiuistis ferè omnia, quæ ad Diętam Epilepticorum spectant, prout nimirum huiusmodi vocabulum generali significatu à Medicis vsurpatur, pro omnium rerum non naturalium administratione, sicut ex lib. De diæta salubri, item De rat. victus in morb. acut. & 11. Meth. cap. 15. liquet, & describitur etiam lib. Defin. medic. Nunc verò de ipsamet Diæta, sed magis specialiter sumpta, pro consilio cibi, potusq; sumendi, prout scilicet definitur lib. De introduct. aut Med. cap. 8. agendum à me est. Iuxta quem sensum accepit multò ante Plato 3. de Rep. dicens tempore Troiani belli Medicos illos solitos fuisse curare tantum vulnera, morbosq; intemperie aeris, & pro anni tempore aliter, atque aliter incidentes, non item, qui ob luxum in victu fiunt, quales sunt flatus, atque Catarrhi. Ad intemperantiam enim in cibo, & potu solummodo respexit. Sciant itaque in vniuersum quòd moderata fames, & sitis hoc in affectu multum conferre solet, eo quod pituitosa materia morbum efficiens minuitur, faciliusq; per halitum digeritur, ac superatur; contra satietas cum cibi, tum potus perpetuò damnosa, & ideo per omnem vitæ cursum, quoad fieri potest, fugienda; qua in re memoria tenendum Socratis præceptum, vt eos caueamus cibos, qui nō esurientes denuò ad edendum inuitent, cauendos esse potus, qui non sitientes ad bibendum illectent. Sic ego dicere solitus sum vina optima, & palato amica, esse omnium pessima, quia scilicet in maiori, quàm conueniat, copia, & quantitate bibuntur. Non sint præterea cibi, & potus, qui ventrem cohibeant, & halitus, ac vapores in cerebrum mittant, qui difficilè concoquantur, quiq; pituitosum succum in venis pariant. In primis verò non ignorent Epileptici, & qui Epilepticis medicinam faciunt attenuante victus ratione vti oportere, quæ, vt dicebam supra ex Galeno, comitiales casus paruos quidem, & incipientes penitus sanat, inueteratos au-

tem iuuat non mediocriter. Cauendum insuper in hoc mali genere, quod diuites habent in more tam communi, quàm vitioso, vt plures, & diuersi cibi dissimiliter apparati simul ingerantur, quia diuersæ variorum ciborum facultates actiones ventriculi perturbant, malamq; coctionem efficiunt, quam corruptionem comitari dicit Galenus 3. de Sympt. caus. cap. 1. Vnde etiam dicebat Auicenna 3. primi, doctr. 2. cap. 7. nihil deterius esse, quàm diuersa nutrientia simul adiungere. Tandem videtur hîc locum habere quod scribebat Paulus Aegineta lib. 3. cap. 18. & in eandem sententiam Aetius 5. Tetrab. serm. 2. cap. 27. Curandum est, inquit, vt accipiât cibos quotidie quidem, verùm paucos, ac leues, ac calidos, & exter soria vi præditos, plerumq; cum melle edulcatos. Sed obsecro iam videamus quidnã in specie sub cibo intelligi debeat. Primùm ergo erit panis, quo assiduè vescimur; qui debet esse factus ex optimo frumento, exactè contuso, mediocriter fermentatus, &, quod miror Romæ negligi, modicè salitus; qui si etiam conditus sit seminibus anisi, fœniculi, cyminiue valde melior erit. Non sit autem aut nimis recens, aut nimis vetustus, non calidus, sed actu frigidus. Nam Hippocr. 5. De victu acut. tex. 35. sic loquitur. Calidus panis ingestus sitim inducit, & subitam plenitudinem, ob siccandi vim, & tardum transitum. & post eum Auicenna lib. 2. tract. 2. cap. 572. dicit. Panis calidus non comedatur; quia non est apud naturam benè receptibilis, sitim facit sua caliditate, & natat in ventriculo supernè, propter humiditatem sui vaporosam, & satiat velociter propter illud, & est velocis digestionis, & tardæ descensionis. Sic & Auenzoar inquit: Calor panis igneus infunditur stomacho, & ipsum corrumpit, redditurq; difficilior ad digerendum; ideoque vult idem Auenzoar non esse comedendum panem, qui diem non pertranseat. Nec est quòd aliquis obijciat omnem caliditatem iuuare coctionem, & propterea panis actualem calorẽ eidem quoq; prodesse debere, nec vllo pacto præpedire concoctionem in ventriculo; quoniam falsum est quòd omnis caliditas adiuuet coctionem, eo quod singulorum membrorum, partiumue naturalis calor tantùm id facere videtur. Panis autem calor ascititius est, nec ventriculo naturalis, aut ingenitus. Vel potius dicatis (allata enim responsio non affatim satisfacit) quòd panis calor est quidam calor

vaporosus conturbans, atque debilitans ventriculum, sursumq; vapores in caput emittens, à quo propterea & cerebrum magnopere læditur. Verùm sicut panis admodum recens comedi non debet, ita nec triduo multum vetustior concedendus, quòd tunc amiserit humiditatem suam, & leuitatem, pauloq; durior euaserit, & siccior, vnde ventriculo molestiam affert, ventrem constipat, & crassiores gignit humores, qui in venis quasi gluten impacti hærent, & multos hic, & illhic pariunt obstructiones. Ad hoc respiciebat Auicenna 3. primi. doctr. 2. cap. 7. quando dicebat. Scire debes quòd impedimentum panis, cum non digeritur, est multum. Quare cum omnis repletio vitanda, tum præsertim panis, quæ pessima est. Scimus enim etiam ex Hippocr. lib. De affect. quod alimenta, quanto sunt meliora, & accommodatiora, si propter copiam corrumpantur, eorum corruptela multò est deterior, quàm illorum ciborum, qui & minus nutriunt, & deteriores sunt. Secundum locum obtinet carnes, inter quas maximè conueniunt, quæ à perdicibus, ac starnis, phasianis, capis non saginatis, sed liberè educatis, gallinaceis, gallinisque tenellis, & vitulis non amplius lactentibus desumuntur; columbi item gregatilis, turdique, merularum, & omnium auicularum, quæ mōtanæ sunt, ac in dumetis versantur. Auerroes lib. 5. Collect. cap. 32. tradit carnem veteris columbi, & maris comitiali malo, & neruorum resolutioni perpulchrè subuenire. Caput, & cerebrum leporis laudat Auicenna, imò carnem totam Galenus, si præcipuè intelligatur de Epilepsia pituitosa. Auium aquatilium, & palustrium omnium carnes vitandæ, veluti porcinæ, agninæ & consimiles iusto humidiores. Dubium est in carne coturnicum & hædorum & pro coturnicibus paruæ illæ potissimùm & rusticæ, sic vocant perdices accipiuntur, quæ à vocis sono qualeæ vulgò dicuntur. De quibus verba faciens Gal. 6. Epid. Sect. 5. tex. vltimo eas videtur admodum damnare, quando sese inquit Athenis vidisse omnes, qui coturnicibus vescerentur, conuulsos ea ratione fuisse, quòd coturnices veratri semine, vtpote nocentissimo nutrirentur. Plinius lib. 10. cap. 23. scribit, veneni semen coturnicibus gratissimus cibus, quam ob causam eas damnauere mensæ, simulq; comitialem propter morbum, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem. Quibus tamen postremis verbis vehemen-

ter

ter hallucinatus est Plinius. Auicenna quoque addit, non tantùm quòd veratri semine alantur, conuulsionem parere, neruisque obesse, verùm propria quadam, atque insita facultate illud idem præstare. Contra Rhasis, & Auerroes coturnices laudant tanquā ex sui natura probi succi, imò Auerroes lib. Collec. 5. cap. 32. conuulsionem haudquaquam parere literis mandauit. Addatis quòd esu coturnicum verisimile sit, eum, qui comitiali morbo sit obnoxius, liberatū iri potius, quàm inde in Epilepsiā casurum. Sic legitur de Hercule, qui huiusmodi morbo ex atra bile detinebatur, vt ex Aristotele in Probl. & alijs colligitur; de quo extat versiculus apud Pierium in Coturnice.

Fortem coturnix sospitauit Herculem.

Esu nimirum coturnicis factus est ab hac affectione liber, & immunis, non ob causas ab eodem Pierio allatas, sed magis propter effatu dignam peccantis humoris melancholici euacuationem inde subsecutam, veratri, quo illud animal vescitur, ratione: ob quā similiter causam, qui illis auibus multum, & frequenter vtuntur, in conuulsiones ex inanitione, vt reor, incurrunt, licet reuera in Italia hactenus ego non audiuerim coturnices, & qualeas hoc mali genus inferre, siue hoc eueniat, quòd veratri semine non vescantur, siue quòd non frequens admodum sit earum vsus. Scribit enim Galenus se eos, qui assiduè coturnicibus Athenis vescerentur, conuulsione captos vidisse. Tandem si ex veratri semine coturnices tam bellè nutriuntur, vt ex eo magis magisq; pinguescant, vnde Lucretius;

Præterea nobis veratrum est acre venenum
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Ego quidem non video, quomodo ex hoc semine in comitiale malum incidant, vt ob hoc ipsas esitantibus communicetur. Quare crediderim, si coturnices, & earum vsus vim aliquam habent in Epilepitco producendo morbo, id totum propriæ cuidam, atque insitæ facultati acceptum referendum esse, veluti existimasse videtur Auicenna. Interim dum hæc controuersa sunt, nec in genere auium desunt nobis infinitæ aliæ, quæ tutius, & absque vllo prorsus dubio concedi possunt Epilepticis, ablegentur coturnices, qualeæ, & omne perdicum genus. Quod pariter de hædina carne facilè

pro-

Pronunciauerim, quam Galenus in Consilio illo improbat, licet Rhasis, Auicenna, & Mesue commendent, & Clemens Alexandrinus Strom. 7. auxiliari Epilepticis creditum fuisse tradat. Nam capra, vt supra ex Hippocrate dictum est, laborat Epilepsia; quinimò caro capræ dicitur etiam excitare comitiale malum eo modo, quo de coturnicibus tradit Auicenna, non quidem facultate manifesta, sed occulta, & substantiali, quæ semper communicatur à parentibus. Ideo Plutarchus in fine Quæst. Roman. scribit Iouis sacerdotes abstinuisse ab esu capræ, quòd illa cum laboret Epilepsia, tangentibus, & vescentibus malum communicet. Non est ergo cur periclitemur in re non necessaria, cum multæ aliæ sint carnes probi vndiq; succi, & extenuantes, quibus tutò vti licet, quæ iam significatæ sunt, & à Galeno ponuntur lib. De vic. attenuante. De loc. aff. De cibis boni, & mali succi, & alibi. Qui pisces concedendi, & qui prohibendi, satis superq; demonstratum in Catarrho, vbi pariter de casei vsu loquuti sumus, sed tam carnes, quàm pisces assentur potius, quàm elixentur, quoniam morbus iste calidiorem, & ficciorem victus rationem potissimùm exigit, & assata siccius præstant alimentum, vt quæ elixa sunt multam ab aqua humiditatem frigiditatemq; obtinent; Nec terreat vos Aristotelis sententia 4. Meteor. vbi tradit assas carnes elixis humidiores esse, magisque propterea nutrire, quoniam diuersa ratione assa humectare creduntur, & elixa. Hæc enim ab externa aquea humiditate, illa propria, sibique insita humectare putantur, sed hoc in morbo humiditas illa propria, quæ in assis reperitur, non est aspernenda, quando minus neruos tentat, quàm quæ ab aqua in elixis aquiritur. Si tamen elixis etiam vti aliquando volueritis, incoquatis simul aliquot e simplicibus afferendis, præcipuè verò piperitim, maioranã, saluiam, satureiam, rorem marinum, & similia; sic enim & gratiora, & vtiliora euadẽt. Lac, caseus, & omnia fercula ex lacte non probantur. Inter olera non displicent, quæ sequuntur: Brassica, quoniã etsi succum parit melancholicum, propria tamen facultate Epilepticos iuuare creditur; Hinc Dioscorides lib. 2. cap. 133. tremori auxiliari scripsit, nihilq; hac magis neruos tueri Erasistrati sectatores affirmabant. Sanè Galenus ipse ebrietatem ea ratione auferre dicit, qua vapores cerebrum impetere prohibet, quod ante eum

scripse-

Fructus omnes denegandi essent Epilepticis, sed quia hoc est impossibile præsertim pueris, ideo concedantur quidem, sed leuiter, & qui minus noxij creduntur. Concedantur ergo ficus recentes maturæ, veluti & vuæ, sed quæ fuerint insolatæ, item aridæ, passæque; Ficus aridæ, cum humores ad cutim propellant, à neruisq; eos retrahant, & attenuandi vim habeant, calefaciendi, & siccandi, Epilepticis aptissimæ iudicãtur, velut pistacia, nuclei pinei, amigdalæ, passulæ. Nuces auellanæ, iuglandes, dactyliq; prohibeãtur, quia caput aggrauant, linguamq; grauiorem efficiunt, auctore Auicenna lib. 2. can. 1. Inter fugaces fructus pyra, malaq; rosea, & appia, quæ prius fuerint adseruata, pauca, & rarò oblata non damnantur, vt nec pruna syriaca, massiliensia, & hyberica tum recentia, tum exsiccata, inque iure, vel mellicrato, vel vino subdulci decocta, & in prima mensa deuorata. Aluum enim lubricam seruant. In fine mensæ cydonitis, cui aliquantum piperis albi, & zingiberis additum sit, admodum idonea existimatur. In potu me breuiter expediam. Tempore, quo instant accessiones, à vino penitus censeo abstinendum, quia in caput euaporat, illudq; replet, præcipuè si sit antiquum. Huiusmodi vinum puto esse quod in Epilepsia per essentiam damnant Celsus, Alexander, & Auicenna. Alioqui in affectu diuturno, & vltra puerilem ætatem affligente, potest etiam vinum concedi, sed pauciferum, subastringens, medicatum, non vetustum, & moderata copia sumptum. Aurelianus vini abstinentiam exactam negligebat hoc in mali genere, qui, ni fallor, de vino intelligebat, vt nuper ego dicebam. Aqua Epileptici non nisi decocta vtantur, vt præcipit Celsus. Mulsa loco vini à multis præscribitur, ab alijs aqua, in qua passulæ, & modicum cinnamomi sit decoctum. Galenus Consilio pro puero Epileptico exhibet oxymel aqua dilutum, hyeme calidum, æstate frigidum. Respiciebat enim ad Epilepsiam per essentiam. Idem tamen lib. 5. De loc. aff. cap. 6. in Epilepsia per consensum ab ore ventriculi, dicit; si patiens sitibundus sit, panem esse exhibendum, cum vino diluto, albo, subastringente, quod quidem ventriculum roborat, & caput minime petit. Quæ dicta sufficiant de Cibo, & Potu.

De

De Prandio, & Cœna, hoc est de vtriusque quantitate in Epilepticis, & de Epilepsiæ per consensum ortæ curatione. Lect. XLVII. & vltima.

VB Victu Epilepticorum comprehenditur quæstio illa iam pridem inter Medicos agitata, de quantitate prandij, & cœnæ, de qua supra etiã in Catarrho non aspernenda attulimus, quæ ad rem præsentem pariter facere alicui videbuntur; Verùm, vt propius ad comitiales, de quibus hic sermo, accedamus, nonnulla alia de hac eadem materia nunc adducenda sunt. Galenus, & Aetius maiorem cœnam commendant, Auicenna, & Actuarius vberius prandium. E recentioribus autem hic istis, hic verò illis gaudet. Quidam volunt, vt est Paternus, Auicennæ textum corruptum esse, quidam alij, vt est Vallesius, in Galeni potius locum mendum irrepsisse putant, vel etiam deceptum fuisse Galenum, cuius sententia manifestissima est in Consilio pro puero Epileptico. Aetius cap. de Inflatione hæc habet verba. Cibus autem ipsorum diuidatur, ita vt in prandio tertiam, in cœna verò reliquas duas accipiant partes. Rhasis quoque eiusdem est opinionis, qui lib. 1. Contin. cap. 8. cœnam ampliorem prandio comitiali malo affectis exhibendam esse tradit. Auicennæ verba par. 3. tract. 5. cap. 11. ita leguntur. Et ille cuius consuetudo non tolerat, vt semel reficiatur, diuidat cibum suum, qui sit minor saturitate sua, in partes tres, & sumat duas tertias in prandio, & tertiam eius in cœna post exercitium subtile. Actuarius est cum Auicenna, vt patet 2. De actionibus, & affectionibus animalis spiritus cap. 10. Hieronymus Capiuaccius breuissimè respondet, nec putat, vt elicitur ex eius verbis, Auicennæ locum mendum continere, tempore Galeni extitisse consuetudinem, vt homines cubitum nõ irent, nisi post multas à cœna horas. Insuper ait respicere Galenum ad pueros, qui interdiu dormiunt. Cum Galeni tempestate dies, quicunque ille fuisset, aut æstiuus, aut hybernus in duodecim horas diuideretur, ad cuius tertiam viri illi prandebant, cœnabant ad nonam, ita vt horæ diei tres superessent, post cœnã

ante

ante Solis occaſum,non temerè , non abſque ratione lautius cœnabant . Haud enim verendi erant vapores, qui à copioſiore cœna efferuntur in cerebrum, quia antequam dormitum irent, iam omnino ferè diſcuſſi erant, ſi verum eſt , quòd horæ quatuor ventriculo ad chylificationem ſufficiunt . Noſtro hoc æuo alius mos , diverſa conſuetudo , quam arbitror etiam fuiſſe tempore Auicennæ,& Actuarij , ideoque aliter res hæc diffinienda , videlicet breuiorem cœnam ex vſu magis eſſe,cum vix per horam,vel ad ſummum duas à ſomno abſtineamus ; Vnde caput facilè multis vaporibus repletur.Maior enim cœna tunc eſſe poteſt,quando interſtitij tantum ab ipſa ad ſomnum interceſſerit,vt vapores ab vberiore cibo elati diſſipentur , atque reſoluantur , vt eueniebat Galeni ætate.Alioqui cœna debet eſſe tenuis, & parca , noſtris præſertim temporibus , in quibus ferè ſtatim à cœna cubitum imus . Nuper ego medicinam feci iuueni cuidam ſtudioſo Mediolanenſi , quem vnà mecum aliqui veſtrûm inuiſerunt ; qui quidem interdiu nunquam,noctu verò haud infrequenter comitiali corripiebatur acceſſione . Vbi vel ſine vlla prorſus cœna,vel cum tenuiſſima dormitum ire incepit, valde rarius,& longè minus ab hoc ſæuo morbo infeſtari viſus eſt. Patet ergo ex hactenus adductis , quomodo res hæc cõtrouerſa ſedanda ſit,nec nõ etiã intelligenda,abſq; quo Galeni, & Auicennæ loca mendum in ſe habere dicamus , vt perperã viri alioqui doctiſſimi exiſtimaſſe videntur. Remanet curatio Epilepſiæ per cõſensũ ortæ à partibus,& membris ſuo loco enumeratis, quam nunc breuiter iuxta ſcopos propoſitos expediam . Frequens admodum Epilepſiæ generatio eſt à ventriculo, non rara etiam , quæ ab vtero in mulieribus , vel à ſemine retento , & corrupto , vel ſecundinis reſtitantibus, vel à ſuppreſſis menſibus, vel ab aliqua putri materia,tempore,quo vtero geritur, ortum habet , & quæ ſimiliter ab interaneis in pueris propter lumbricos enaſcitur perſæpe inſurgit;quæ à ſplene,teſtibus,& alijs huiuſmodi partibus vix ſemel viſa eſt . Illa certè denique Epilepſiæ generatio decantata ab omnibus eſt,quæ ab externa aliqua particula , media quadam maligna , ac venenata aura ſurſum in caput expirante,oritur.Propterea quantum ſpectat ad curationem Epilepſiæ per conſenſum à ventriculo,diligenter attendendum,quali nam

ſca-

scateat humore, aut quis humor in eo sit coaceruatus: nam si ex frigida intemperie imbecillior redditus pituitosum protulerit humorem, qui illius occupet cauitatem, & consortij lege caput ipsum malè afficiat, & Epilepticam pariat conuulsionem, absq; dubio in primis, & ante omnia expiandus erit stomachus ab excrementis pituitosis, quod fieri à nobis potest vomitu, medicamento purgante, & clysteribus etiam. Et quantum ad vomitum, quemadmodum si affectio primariò in capite fiat, non temerè est cõsulendus, quia caput inde potius oblæditur, sic in Epilepsia, quæ à ventriculo nascitur, iuuantissimus esse creditur, quemadmodum Paulus lib. 7. cap. 10. & eum secutus Auicenna 4. pr. cap. 11. & 13. & prima 3. tract. 5. cap. 11. memoriæ traditum reliquere. Quare vomitorium præscribere poteritis aut ex hydrelæo, aut ex decocto seminum raphani cum oxymelite, aut ex oleo cyprino, quod efficacissimum esse ferunt ad vomitum ciẽdum, digitis, aut pennis in id intinctis, demissisq; in guttur, aut alio quomodolibet. Sic namque pituitosos humores in ventriculo stabulantes vacuabitis, necnon etiam à capite reuelletis. Medicamentum pro educenda pituitosa materia in ventre toto existente multiplex esse potest, sed in primis probatur mihi iste puluis à Rondeletio descriptus: Rec. tartari vini albi vnc. ſ. senæ orient. vnc. j. salis gemmæ, & zingiberis ana scr. j. anisi drac. j. fiat puluis, ex quo capiat cochleariũ vnũ cum decocto mercurialis, vel cum iure capi, vel pulli, vel pauca quantitate syrupi violacei. Sal etiam purgatorius, qui ad Actuarium refertur lib. 5. cap. 9. mihi magnopere arridet, quia crassiorem, & viscidiorem pituitam, quæ tum ventriculo, tum interaneis omnibus inhæret, facillimè educit, ideoq; etiam vtilissimus illi existimatur, qui ex vitio stomachi ab hac ipsa causa sæpius comitiali malo concidit. Quo si vtatur, non paruas, inquit, mihi gratias referet: à morbis enim vindicat omnes, qui ipso familiariter vtuntur. Accipit autem petroselini, mastiches, zingiberis, singul. drac. iij. piperis, euphorbij, vtriusq; drac. vj. salis ammoniaci drac. xv. scammonij drac. vj. Datur cochlearij dimidium in prandio, ad intinctum, cum pisce, vel gallina: pondus autem sint drac. iv. Quòd si efficacius purgare oportuerit, manè ieiuno ex succi ptisanæ, aut aquæ mulsæ drac. vj. prębebitis, sed robustioribus dra. vij. imbecillioribus verò drac. iv.

dari

dari poterunt. Ad eundem vſum valde vtilis erit hiera tum ſimplex, tum quæ ex ſyluestri cucurbita paratur, vti quæ compoſita eſt, & Galeno adſcripta. Vſus quin etiam terebinthinæ, vſus aquæ tetuccianæ cum melle roſaceo ſolutiuo improbandi non ſunt. Ad quæ tamen & ego deueniendum haud eſſe cenſeo, niſi præmiſſi ſint concoquentes vocati ſyrupi, qui lentam pituitam ſecent, abſtergantque, vbi præſertim eiuſdem vẽtriculi tunicis infarcta erit. In hoc præſtando palmam obtinet oxymel tam ſimplex, quàm cõpoſitum, & ſcillinum quandoque. Reliqua nota ſunt è ſupra relatis. In purgando tamen ventriculo illud ſemper memoria habendum, quod leui indigemus medicamento, nec in eius affectibus pręſcribenda ſunt fortia medicamenta, quia omnia lędunt ventriculum ipſum, & ita ingeminatur morbus. Ideo ſunt qui laudant pilulas hoc modo confectas. Rec. maſſæ pilularum de aſſaieret, & de hiera comp. vel de maſtiche, agar. troch. ana ſcr. j. formentur pilulæ cum ſyrupo de hiſſopo, vel cum aqua menthæ, vel abſinthij. Inter hæc purgantia libet mihi referre vinum purgatorium Eraſti, quod ita paratur. Rec. abſynthij, cardui bened. verbenæ, betonicæ, vel agrimoniæ, eupatorij, aſpleni, tamariſci, rad. capparor. ana m. j. cinnamomi, macis, galangæ, zingiberis ana drac. j. vel ij. flor. pæonię, vel rad. & ſem. pæon. ana drac. j. ſ. ſem. citri drac. ſ. fol. ſenæ vnc. ij. turpeti inciſi, agar. ana drac. ſ. vini veteris menſ. iij. miſceantur in vaſe diligẽter clauſo. Capiat æger alternis diebus poculum vnum

His, vel conſimilibus vti poterit frequenter quicunque vitio ventriculi, & crudorum humorum in eo collectorum morbis capitis, & præſertim Epileptico obnoxius eſſe conſueuit. Clyſteres autem cuiuſmodi eſſe debeant, abundè ſupradictum eſt. Poſtea de roborando ſtomacho erit cogitandum, ne rurſus talia congerat excrementa; Vnde extrinſecus laudantur ſtillicidia, vel ex aquis thermalibus calefaciendi, & ſiccandi facultatem habentibus, vel ex oleis ſtomachicis cum decoctione ſimplicium, & aromatum conuenientium, de quibus nos in noſtris Conſultationibus, vel inunctiones ex oleo abſinthite, nardino, maſtichino, & de mentha, & alijs alibi expoſitis. Fotus quoque varij, variaq; traduntur cerata, de quibus etiam aliàs. Intrinſecus infinita à Medicis præſcribuntur, ius galli antiqui, decoctum chinæ, & ligni ſaſſafras, mithri-

darium, zingiber conditum, antidotus trium piperum, diacalamintha, tabellæ variæ ex oleo anisorum, ex oleo sassafras; In quibus tamen animaduertendū vobis est, immoderatè calefacientia esse vitanda, quia resoluunt natiuum calorem ventriculi, & tandem frigiditatem inducunt. Vnde puellæ, quæ zingiber, & similia edunt apud Gallos, a pallidis occupantur coloribus. Quare non sine delectu, ventriculo malè affecto, vti illis oportet. Placet propterea vsus sequentis opiatæ. Rec. cortic. citri condit. vnc. j. conseruæ anthos, zingiberis conditi, conseruæ stœchadis ana drac. vj. pul. arom. ros. drac. j. s. pul. diamosci dra. j. pul. diarrhod. abb. drac. s. pul. cranij hum. rad. pæoniæ, & visci querc. ana drac. j. sem. anis. cymini, & seseleos tenuissimè tritorum ana scr. j. cum syrupo de corticibus citri fiat opiata. Quod si ad ventriculum regurgitent acres, & biliosi succi, molestiq; ichores, indeq; caput vna laboret, & Epilepsiam patiatur, vt aliquando contingere solet in corporibus pręsertim picrocholis vocatis, quibus hepar, ac totū venosum genus impensè feruidum est, ventriculus verò valde imbecillis, in his quoque ante omnia diligenter expurgandus est ventriculus à prauis illis humoribus, vomitu, si ad vomitum propensus æger sit, ante cuius tamen excitationem vel ptisanæ cremorem, vel quid aliud quod humectet, exhibebitis, postea vomitorium vt supra offeretis. Quod si tunicis eius impactus sit biliosus humor, absinthij potum, aut medicamentum ex aloe, πίκραν vocant, sæpius in anno his propinare necessum erit, vsuq; enematum humorum impetum à ventriculo ad aluum vocare, & auertere. Patiens autem animum impensius minimè exerceat, vel studijs, vel alijs solicitudinibus, aut quibusuis negocijs, potissimùm verò non excādescat, non famem, aut inediam toleret, sed vbi cibaria prestò non sunt, saltem offam panis vino aliquo non generoso madefactam deuoret. In his enim locum habet quod scribit Auicenna 3. primi. doctr. 2. cap. 7. Oportet ne quis comedat nisi post desiderium, nec in hoc tardetur, cum fuerit desiderium excitatum, nisi fuerit mendosum, vt ebriorum desiderium, & habentium fastidium: quoniam tolerare famem stomachum malis, & virulentis replet humoribus. Quod quidem similiter tradiderunt Hippocr. 4. De morbis, & Galenus 3. De natur. facult. cap. 13. Sequitur Auicenna; nec quicquam

quam comedant, qui sanitatem custodire volunt, nisi desiderium fuerit certum, & stomachus, & superiora intestina à primo nutriente fuerint euacuata, quia nihil in corpore deterius est, quam nutriens super nutriens, quod non est digestum, mittere. In hac fortasse Epilepsia conuenit circa caput adhibere oxyrhodinum repellendi facultate præditum, quod à Rhase proponitur, & ab aliquibus neotericis commendatur. Ad hæc roborandus ventriculus per ea, quæ leuiter adstringant, & modicè tantùm refrigerent, cuiusmodi sunt cytonitis saccharo confecta, saccharum rosaceum, electuarium de sorbis, de cornibus, diamarenatum. Quæ omnia, si ab ingestis cibis illicò desumantur, os ventriculi adstringendo cor roborant, arcentq; vapores, qui sursum ad caput conscendere solent, vt faciunt etiam pyra, mespila, cotonea, & huius generis alia. Extrinsecus inũgatur vẽtriculus, si æstas sit, oleo melino, si hyems nardino, si ver, & autumnus, mastichino. Roborantia caput, & cerebrum, ne tam promptè suscipiant rem infensam aliunde trãsmissam alibi dicta sunt abundè, in primis verò celebrantur magnæ antidoti mithridatium, & theriaca; sed in biliosis theriaca antiqua non sit, imò omnino recens. Vbi Epilepsia prouenit ex affectibus vteri, siue hoc fiat ob retentionem, vel corruptionem spermatis, siue mensium, aut secundinæ retentionem, siue deniq; ob impraegnationem, methodus curatrix ita se habere debet. Si fiat Epilepsia ex vteri consensu propter seminis, aut secundinarum retentionem, vtrumque eijci debet ex vtero, deinceps vterus corroborandus. Solemus nos passim ad semen retentum, & corruptum in viduis, atque virginibus vti hoc pessario. Rec. spec. benedictæ lax. vnc. ß. agar. troc. drac. j. colocynthidis, sem. nigellæ romanæ ana. drac. ß. cum succo mercurialis, terebinthina, vel melle fiat pessariũ, & vuluæ indatur. Ad id pariter conferunt cucurbitulæ inguinibus adhibitæ. Quæ sternutamenta prouocant hìc etiam locum habere possunt. Plura qui cupit, legat quæ traduntur à Practicis in curatione hystericæ passionis. Si fiat id mali genus propter cohibitos menses, prouocentur omni sedula opera, & quia hoc in opere validis aperientibus vti oportet, cauendum prius, ne in ventriculo, & prima, quam vocant, regione cruditas adsit, qua præsente, instituatur à vobis purgatio, prout expedire videbitur, postea ad ea,

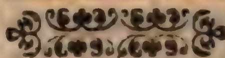
quæ menses educunt, deueniendum. Pro corroboratione verò, & exsiccatione humiditatum vteri, præter theriacam, & mithridatiũ, laudatur summopere triphera magna sine opio, & puluis diambræ, quemadmodum exterius admotum emplastrum ceroneum Nicolai, malaxatum oleo liliorum, vel spicæ. Tempore, quo vtero gerunt mulieres, si ab Epilepsia corripiantur, difficillimè admittunt curationem, & nos, nisi à quarto ad septimum mensem, purgantibus medicamentis vti prohibemur, ideo expectandum tempus partus, sed quò morbus mitior sit, aliquot leuioribus præsidijs vtendum. Roboretur in primis ventriculus, qui facilè compatitur, vnctionibus quibusdam odoratis, sacculis, & emplastris. Insuper præscribantur cerata, seu emplastra duo, quorum vnum admoueatur ventri ad regionem vteri, alterũ ponatur supra renes in dorso. Fiât autẽ ex massa emplastri pro matrice cuius descriptio habetur apud Vvekerum in Antidot. spec. lib. 2. ad roborandum, ac retinendum fętum, & ex massa emplastri ceronei, quod ibidem ex N. affertur, ad purgandum simul, & exiccandum vterum, additis aliquot granis mosci, & oleis liliaceo, & de spica. Quod si tandem Epilepticus affectus hominem ex particula aliqua exteriori inuadere percipiatur, vlcere fortasse carioso parte illa laborante, à qua aura putris, & venenata assurgit, Medici scopus erit partem, quæ est supra mineram, siue focum, arctissimè deligare, & membro primariò laboranti cauterium applicare, vt via pateat auræ putri, & venenatæ, simulq; ipsa sistatur putredo. Expedit hoc in casu inter partem affectam, & caput, loco scilicet, qui superior est laborante particula, imponere medicamentum confectum ex sanguine draconis, bolo armena, hypocistide, gallis immaturis, malicorio, myrto, & similibus. Pars verò tandem, à qua prima mali emanat origo, inuratur cauterio vel actuali, ferro inquam, aut auro ignito, vel potentiali, applicito phœnigmo ex cantharidibus, sinapi, euphorbio, fermento, & acerrimo aceto, seu ex thapsia, vt faciebat Galenus, seu ex herba lepidio, quæ partem exulcerat, extenuat, & calefacit. Quidam cucurbitulam multa cum flamma, cute prius incisa, defigunt, quidam & hirudines adhibent, quo quo modo fiat, non curo, dummodò pars illa diu detineatur aperta, vt inde mala qualitas, ac venenatus vapor exire, & euanescere possit. Sic enim inter

ter alios Fernelius sanauit quendam Epilepticum, cui sub cranio venenatus humor coaceruabatur, admoto parti fonticulo. Interim verò non omittatur, si opus erit, congrua humorum prædominantium purgatio per hieram diacolocynthidos, per cochias, aut alia consimilia medicamenta; vapores etiam à supernis partibus cum vinculis dolorificis, tum frictionibus validioribus auertendo. Similis prorsus est curatio Epilepsię ex alicuius animalis ictu, & morsu venenato prodeuntis.

Et ecce colophon impositus non tantùm Epilepsiæ, sed alijs quoque frequentioribus, & curatu difficilioribus CAPITIS morbis, nempe Catarrho, Phrenitidi, & Lethargo, quorum cognitio, & curatio ad alios omnes eiusdem membri facillimè à perito in Arte adaptari poterunt. Si hæc autem candido Lectori vtilia, &, vt spero, digna, quæ in eruditorum Medicorum manus diuulgentur, iudicabuntur, eundem seruabo ordinem in morbis Pectoris, & Ventris, eosq; pariter in communem vtilitatem propallabo. Tandem verò, vt prioribus postrema respondeant, nec minus principio, & medio grata, seu Christiana sit coronis, sciat quiuis Medicus, quiuis homo verissimum esse, quod non solùm in Sacris paginis traditur, sed etiam apud Hipp. legitur De decenti ornatu; omnes morbos, quos Medicina vincit, ope diuina vincit. Apud quem similiter lib. De Sacro morbo verba hæc veritatem Catholicam redolentia habentur: Si quid contingat aliquem pati, oportet cupere id à Deo purgari, & purum effici. Deus namque, inquit, est, qui maxima, ac sceleratissima peccata purgat, & liberatio nostra existit.

DEO Trino, & Beatiss. semper Virgini MARIAE, laus omnis, & gloria, & Sanctis quoque Ioanni Baptistæ, ac Ioanni Euangelistæ Patronis meis, totique Aulæ Cælesti.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

Aer

Arbo-

ne

Cadu-

Quot,

Ex-

Colu-

De

E

I

Luna-

P

Eiu-

Præ-

Tra-

Eo-

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag. 7. lege; expurgātur. Pag. 11. lege hyoidis. 40. l. potest. 55. l. diarrhœa, loco dyspnœa. 57. l. colluuie. 58. l. capite, & deleatur corpore 67. l. cœna. & sic 68. Et vbicunq; reperies dyspnaam vel orthopnaam, vel diarrhaam veluti phanigmos per a l. per æ.

Pag. 70. post, sanguinis missio, adde, & purgatio. 87. l. maduerint, 112. l. defertur. 136. l. celerius. 141. l. Calius. 149. l. facit, 150. l. permeat. 151. l. βραχυποτας. ibid. l. prouocari. 152. l. capite. 155. l. huiusmodi. ibid. l. copiosè. ibid. l. Praterea. 160. l. exitia. 163. l. Galenum. 177. non 167. & ibi lege κροτάφων. ibid. l. Grace. ibid. l. lambdoidis. 178. non 168. & ibi lege part. 180. non 170. & ibi l. oportuit. 189. non 179 & ibi l. quarundam. 221. l. statuere Logici. 229. l. insequitur. 239. l. quos. 154 l. Physionom. 258. l. desipientia 267. l pallā. 268. l. irato. 281. l. referent. 287. l. ratione. 292 l. inter 293. l. vltimum. 307. l. σέγνωσις, 321. l. Virū. & non ita post l. crassè. 326. l. monstruosa. 329. l. flaua 350. l. saliualioris. 354. l. abdominis. 356 l permeare. 359. l. accessio. 366. l. veneris. 368. l. Sextus 370. l. esitantibus. 371 l. esitatione 382. l. viro. 383. l. appareat. 397. l. praseruantur. 400. l. Exustis. ibid. l. tangat, 410. l. summitatem. 419 l. ablactati. 422 l. laudatur aqua stillatitia, 430. l. excogitata. 440. l. assum esui. 443. l. alcis. 444. l. verbis 453. l. XLIII. 469. l. 473. 481. l. sufficiant.

In Indice rerum notabilium vbi cataputia Alexandri l. Catapotia Alex. Vbi legitur Carthami facultas, & vsus in Lethargo, legito in Catarrho. Vbi, Quando sit cum febre, legito post, non ante; Mania à qua bile fiat.

In eodem aliquot alia similia reperiuntur errata, quæ cum reliquis Benignus Lector excusabit; non oblitus supra hominis captum esse, non errare.

Regestum.

** A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.*

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes sunt duerniones præter Kk, quæ est folium cum dimidio.

ROMAE, Apud Gulielmum Facciottum. M. DC. XVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

ER · L. GOTTSCH
1874